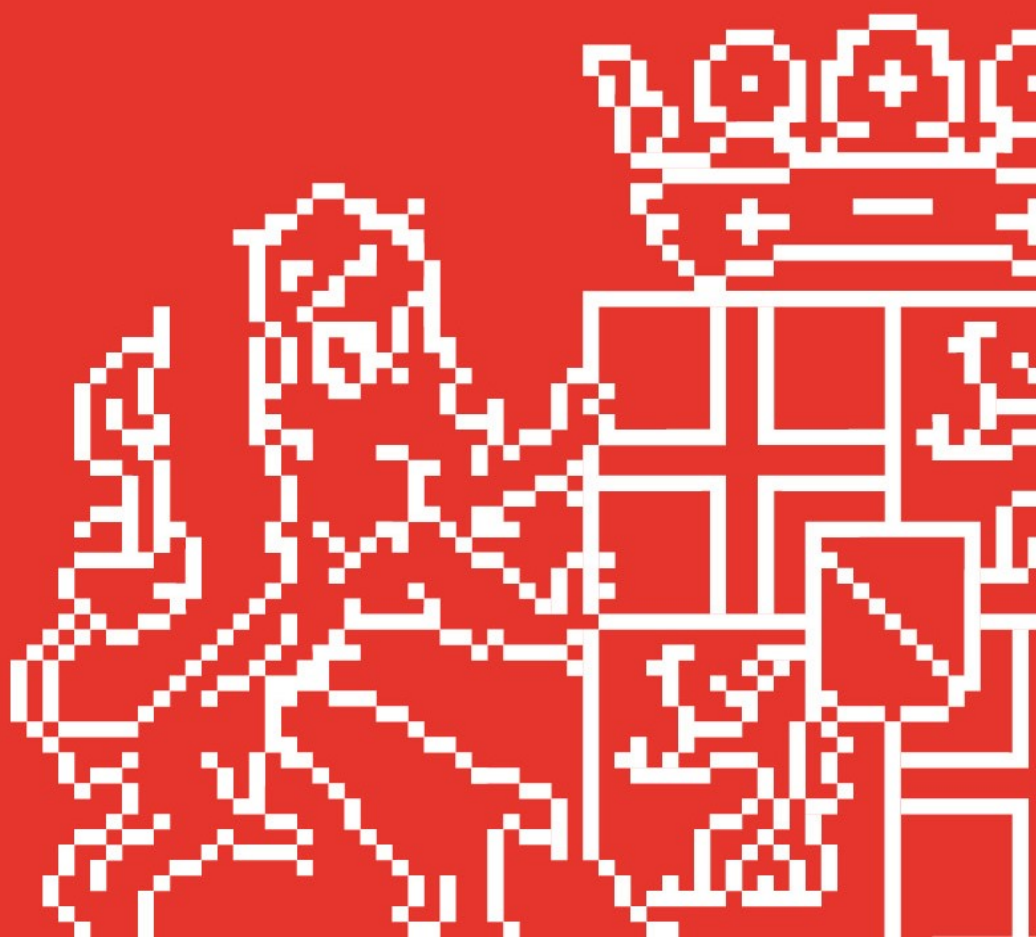

PROGRAMMABEGROTING 2023

Publicatiedatum 27 september 2022
Status Openbaar
Referentienummer UTSP-1600747819-267

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 - De begroting op hoofdlijnen	5
Begroting 2023 in het kort.....	5
1.1 Bestuurlijke inleiding.....	6
1.2 Hoofdlijnen per programma	7
1.3 Brede Welvaart in Utrecht	12
1.4 Financiën op hoofdlijnen.....	15
1.5 Leeswijzer en vernieuwingen in de begroting 2023.....	32
Hoofdstuk 2 - Programma's en overzicht Overhead.....	37
1. Ruimtelijke ontwikkeling	38
2. Landelijk gebied.....	59
3. Bodem, water, milieu	85
4. Energietransitie.....	106
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	121
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	152
7. Cultuur en erfgoed	158
8. Economie.....	169
9. Bestuur	191
10. Overzicht overhead.....	212
Hoofdstuk 3 - Paragrafen	229
3.1 Provinciale belastingen en heffingen	230
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	234
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen	246
3.4 Financiering	258
3.5 Bedrijfsvoering.....	266
3.6 Verbonden partijen	268
3.7 Grondbeleid.....	289
3.8 Projecten	292
3.8.1 Hart van de Heuvelrug	292
3.9 Brede welvaart indicatoren	298

3.10 Arbeidscapaciteit	306
Hoofdstuk 4 - Financiële begroting.....	310
4.1 Uiteenzetting financiële positie.....	311
4.3 Verschillenanalyse programma's	319
4.4 Meerjarig beeld incidenteel en structureel.....	320
Bijlagen.....	328
Bijlage 1: Overzicht reserves	329
Bijlage 2: Overzicht voorzieningen.....	330
Bijlage 3: Informatiebladen Reserves en voorzieningen.....	331
Bijlage 4: Staat van begrotingssubsidies	370
Bijlage 5: Overzicht op taakvelden	372
Bijlage 6: Rapportage actiemanagement	375
Bijlage 7: Beleidsdocumenten programma's	379
Bijlage 8: Afkortingenlijst.....	384
Colofon.....	386

Hoofdstuk 1 - De begroting op hoofdlijnen

Begroting 2023 in het kort

BEGROTING 2023 IN HET KORT

ONZE AMBITIES

- Fijne en gezonde leefomgeving
- Mooie natuur en schoon water
- Sneller naar duurzame energie, voor iedereen
- Levendige steden en dorpen
- Gezonde, veilige en duurzame mobiliteit
- Gezonde economie
- Samen komen we verder

INKOMSTEN (*1.000)

VAN OVERHEDEN

Van het Rijk uit het provinciefonds	€ 275.466
Van het Rijk aan Motorrijtuigenbelasting	€ 145.114
Overige bijdragen van het Rijk, andere provincies en gemeenten	€ 30.448

OVERIGE INKOMSTEN

Uit provinciale reserves	€ 178.153
Aan ontvangen rente en dividend	€ 257
Aan verkoop, grond, huur, leges e.d.	€ 33.706

TOTAAL INKOMSTEN € 663.144

UITGAVEN (*1.000)

RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Aantrekkelijke steden en dorpen	€ 10.935
Provinciaal ruimtelijk beleid	€ 3.116
Ruimtelijke kwaliteit en overig	€ 7.328

LANDELIJK GEBIED

Ontwikkeling robuust natuurnetwerk	€ 17.601
Behouden, beleven en verbeteren natuur	€ 46.150
Duurzame landbouw, leefbaarheid en overig	€ 3.839

BODEM, WATER EN MILIEU

Bodem-, grond- en oppervlaktewater	€ 19.895
Gezonde en veilige leefomgeving	€ 14.104

ENERGIETRANSITIE

Energietransitie	€ 10.772
------------------	----------

BEREIKBAARHEID (excl. OV)

Beheer (vaar)wegen, overig	€ 43.008
Programma's, projecten en subsidies mobiliteit	€ 46.627

BEREIKBAARHEID (OV)

Openbaar vervoer	€ 192.897
------------------	-----------

CULTUUR EN ERFGOED

Erfgoed	€ 15.018
Cultuur en bibliotheken	€ 7.949

ECONOMIE

Economie	€ 8.365
Recreatie en toerisme	€ 9.101

BESTUUR

Provinciale Staten	€ 4.018
Kabinetszaken	€ 2.233
Strategie en bestuurlijke zaken	€ 13.574
Algemene middelen	€ 3.552
Reserves	€ 124.326

BEDRIJFSVOERING (overzicht overhead) € 58.736

TOTAAL UITGAVEN € 663.144

Ga voor de volledige begroting naar provincie-utrecht.nl/begroting

1.1 Bestuurlijke inleiding

Voor u ligt de meerjarenbegroting 2023-2026.

We hebben deze begroting opgesteld in een periode van grote onzekerheid voor heel veel mensen en bedrijven.

Die onzekerheid wordt al langere tijd veroorzaakt door corona en een tekort op de woningmarkt. Sinds dit jaar ook door zorgen over een hoge energierekening en fors oplopende prijzen voor producten en diensten. De consequenties hiervan voor de koopkracht van onze inwoners zijn enorm. Ook voor ondernemers is het een ingewikkeld vraagstuk hoe om te gaan met gestegen prijzen voor grondstoffen en energie. Sommigen moeten besluiten de productie af te schalen of zelfs stil te leggen. De oorlog in Oekraïne en oplopende spanningen tussen het westen en Rusland en ook China geven onzekerheid, en internationale ontwikkelingen buiten onze directe invloedssfeer leiden tot hogere aantallen vluchtelingen, ook naar Nederland. Daarbij zien we een vertraging van de transitie naar duurzame energie en flinke opgaven op de verlaging van de CO2 uitstoot. En er ligt nog een grote uitdaging om anders om te gaan met grondstoffen en de noodzaak van natuurherstel, de transitie van de landbouw en de druk op het landelijk gebied. De gevolgen van de klimaatverandering zijn steeds duidelijker. Al deze zaken vragen om systeemveranderingen en dat is onder normale omstandigheden al heel ingewikkeld. In deze tijd kampen wij ook nog eens met een tekort aan deskundigheid en arbeidspotentieel om al deze ambities en transitie te begeleiden.

Ook de snel veranderende technologie, die niet voor iedereen is bij te houden, geeft bij sommige van onze inwoners onzekerheid. Dan is er het coronavirus, waarvan we niet zeker weten in welke aard en met welke omvang ons dat opnieuw parten gaat spelen in de komende periode. We hebben te maken met oplopende staatsschulden in Europese landen, stijgende rentes en onzekerheden op de kapitaalmarkt. Bij alle overheidslagen staan uitvoeringsorganisaties onder enorme druk om te leveren en zien we dat dat lang niet altijd lukt met de snelheid die wij willen.

Veel onzekerheden en zorgen voor inwoners en bedrijven, ook in de Provincie Utrecht. Deze ontwikkelingen vertalen zich onder andere in toenemende protesten van flinke groepen Nederlanders. Zij voelen zich niet gesteund. Het gezag van de overheid is niet voor iedereen meer vanzelfsprekend. Daar moeten wij open oog en oor voor houden en voortdurend de verbinding en het gesprek met de Utrechtse samenleving blijven opzoeken.

In deze context leggen wij u deze begroting voor.

Met een groot gevoel voor urgentie werken wij, ondanks alles, koersvast verder aan de noodzakelijke transitie naar duurzame energie, een circulaire economie, duurzame mobiliteit en versterking van onze belangrijke kwaliteiten zoals meer en gezonde natuur, goede kwaliteit van water en lucht en leefbare steden en dorpen. Het versnellen van de bouw van (betaalbare) woningen, de vraag naar ruimte voor bedrijven en de krapte op de arbeidsmarkt zijn opgaven die actueel zijn en blijven.

Het zijn immense opgaven. Veel hiervan hebben een ruimtelijke component. Omdat ruimte schaars is, is het een uitdaging om onze opgaven uit te voeren én tegelijk ook het leefklimaat van onze provincie waar mogelijk te verbeteren. Onze omgevingsvisie, het proces van regionaal programmeren en de gebiedsgerichte aanpak helpen ons goed bij het gezamenlijk en gedragen maken van deze keuzes.

Naast de beperkt beschikbare fysieke ruimte zijn ook onze financiële mogelijkheden beperkt. Dat dwingt ons tot keuzes en inventieve oplossingen. Tot slot raakt de spanning op de arbeidsmarkt en de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde medewerkers ook onze uitvoeringskracht. Niet alleen bij ons, maar ook bij onze partners. Dit maakt het soms lastig binnen onze ambitieuze planning te blijven. De complexiteit van de uitvoering brengt ons desondanks niet af van onze hoge ambities.

In deze begroting leggen wij u ter besluitvorming voor hoe wij komend jaar onze opgaven uitvoeren. Deze begroting is de laatste begroting van deze Statenperiode. Volgend jaar treden de nieuwe Provinciale Staten en een nieuw college van Gedeputeerde Staten aan. Zij zullen vanzelfsprekend hun eigen koers bepalen. De begroting 2023-2026 biedt daarvoor een goede financiële basis. De begroting is structureel in evenwicht, heeft financiële ruimte voor nieuwe keuzes en biedt ruim voldoende weerstandsvermogen.

Met het oog op de verkiezingen en de komst van een nieuw college zijn wij voor ons laatste collegejaar terughoudend geweest in het opvoeren van nieuw beleid. Bij eerder vastgesteld beleid zetten we soms wel een tandje bij. Ook hebben wij op basis van het traject 'GroeiSprong 2040' een aantal stippen op de horizon gezet

waarmee wij anticiperen op de voorziene groei op vijf voor de provincie belangrijke opgaven. Wonen, Energie en Klimaat, Economie en Gezondheid, Natuur en Recreatie en Bereikbaarheid. De Groeispromg heeft laten zien dat er meer uitdagingen liggen. Het komend jaar moet er meer zekerheid komen over de toekomstige jaarlijkse inkomsten van de provincie Utrecht. Duidelijkheid over de herijking en omvang van het provinciefonds en het nieuwe belastinggebied zijn cruciaal om verdere financiële kaders te kunnen geven voor de periode richting 2030 en verder. Het is aan het nieuwe bestuur om hier straks strategische keuzes in te maken en deze voor te leggen aan Provinciale Staten.

De rol van de provincie Utrecht is in deze periode aan het veranderen. We hebben een sterkere regierol gekregen voor een flink aantal processen. De opvang van vluchtelingen en statushouders, de energietransitie, de woningbouw en de gebiedsgerichte processen voor het landelijk gebied zijn hiervan voorbeelden. Het is een extra verantwoordelijkheid die we vanzelfsprekend willen dragen, in goede samenwerking met de gemeenten en andere partners in onze provincie. Deze nieuwe taken vragen veel van onze organisatie, die daardoor kwalitatief en kwantitatief zal moeten groeien. Er zijn andere en diverse specialisaties nodig, waaronder ook mensen die onze nieuwe rol in de diverse samenwerkingsverbanden kunnen oppakken.

Bij de presentatie van het coalitieakkoord 'Nieuwe energie voor Utrecht' in 2019 gaven wij aan te werken aan een meer open manier van samenwerken om zo samen te bouwen aan een gezonde, groene, duurzame en aantrekkelijke provincie voor onze inwoners en de generaties na ons. Wij hebben nog niet alles kunnen regelen maar zijn trots op onze behaalde resultaten. Met deze begroting laten we een goede basis achter voor het volgende college.

Met gepaste trots leggen wij deze begroting 2023-2026 aan u voor.

1.2 Hoofdpijnen per programma

Utrecht is één van de meest aantrekkelijke en economisch sterke gebieden van Nederland. En de snelst groeiende regio van Nederland. Dit leidt tot een grote vraag naar nieuwe woon- en werklocaties en een toename in regionale mobiliteit. We bekijken de vraagstukken als wonen, economie, leefbaarheid en mobiliteit dan ook in samenhang en leggen daarmee een ruimtelijke puzzel.

Daarnaast staat de invoering van de Omgevingswet gepland. We werken op verschillende beleidsvelden dan ook aan Omgevingswetprogramma's. Ook de grote opgaven in het landelijk gebied krijgen aandacht. Het Rijk legt deze vast in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). In de provincie pakken we de opgaven voor water, landbouw, natuur en bodem samen aan via de Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied.

Een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving

Nederland staat aan de vooravond van een grote verbouwing. Met de programma's NOVEX (executiekraft NOVI) en Mooi Nederland geeft het Rijk helderheid over het proces en de planning van deze 'verbouwing'. Beide programma's geven ook een impuls aan de ruimtelijke kwaliteit. De keuzes over de ruimtelijke opgaven in Nederland worden door verschillende ministeries uitgewerkt in ongeveer 25 nationale programma's. Het Rijk vraagt de provincies om deze keuzes ruimtelijk te laten landen: "Ruimtelijke regie per provincie". De keuzes worden ruimtelijk vertaald, ingepast en gecombineerd met de keuzes uit de provinciale Omgevingsvisie. Wij moeten het resultaat van onze provinciale ruimtelijke puzzel op 1 juli 2023 bij het Rijk inleveren. Met het totaaloverzicht van de 12 gelegde provinciale ruimtelijke puzzels is dan duidelijk waar ruimtelijke opgaven wel/niet realiseerbaar zijn en welke herverdelingskeuzes door het Rijk nodig zijn. In oktober 2023 komen Rijk en wij in samenspraak tot een ruimtelijk arrangement met wederkerige afspraken.

De integrale aanpak de het Rijk hiermee van ons vraagt sluit aan bij de weg die we afgelopen jaren al zijn ingeslagen in onder meer de Omgevingsvisie, de verstedelijkingsperspectieven voor de drie regio's, het regionaal programmeren wonen en werken, het programma U Ned en Groen Groeit Mee.

Naast wonen, werken, bereikbaarheid en groen wordt de energie-opgave een steeds belangrijker factor in ruimtelijke afwegingen. Zo krijgen de plannen uit de Regionale Energiestrategieën een steeds concretere ruimtelijke invulling. Ook wordt het belangrijk om bij nieuwe ruimtelijke plannen de consequenties voor de energie-infrastructuur mee te nemen. Hiervoor gaan we een integrale programmering ontwikkelen. Dit komt samen met de gebiedsgerichte aanpak in het landelijk gebied waarin keuzes worden gemaakt op het gebied van stikstof, natuur, landbouw en klimaat samen komen in ruimtelijke keuzes.

Op 1 januari 2023 treedt volgens de huidige inzichten de Omgevingswet in werking. Vanaf dat moment werken we met een nieuw instrumentarium en nieuwe systemen, (ver)nieuw(d)e werkprocessen en voor een deel andere en nieuwe taken. De impact van deze nieuwe wetgeving op de organisatie is groot. Afgelopen jaren is de organisatie hierop voorbereid. Er kan een tijdelijk negatief effect zijn op de dienstverlening.

Verstevigde aandacht voor de woningbouw

De versnelling van de woningbouw blijft een belangrijke opgave. In het kader van de nationale Woon- en Bouwagenda en het Rijksprogramma Woningbouw wil de Minister voor VRO afspraken maken met provincies over onder andere aantallen te bouwen woningen en het aandeel betaalbare woningen daarin. Het gaat daarbij om afspraken met een inspanningsverplichting, gebaseerd op het randvoorwaardelijke bod dat de provincie in 2022 aan de Minister voor VRO heeft aangeboden. De provincie maakt op haar beurt weer afspraken met gemeenten die, aanvullend op de regionale programmering van wonen en werken begin 2023 in regionale woondeals worden vastgelegd. Om de benodigde aantallen woningen te realiseren is het belangrijk dat de condities op orde zijn. Naast onder andere de financiële tekorten/onrendabele top, personele capaciteit bij overheden en bouwsector, beschikbaarheid van materialen, noodzakelijke investeringen in bereikbaarheid en stikstofproblematiek is ook beschikbaarheid van de energieinfrastructuur een belangrijke conditie.

De toevoeging van flexwoningen kan snel leiden tot extra woningen, waardoor snel meer woningzoekenden en aandachtsgroepen, waaronder statushouders een woning kunnen krijgen. De inzet van het Rijk om versnelling van de realisatie van flexwoningen te faciliteren sluit aan op onze inzet vanuit het kansenmakersteam, ons programma versnelling woningbouw en ons actieprogramma flexwonen. We gaan door met onze aanpak om initiatieven voor flexwonen te stimuleren en ondersteunen. De grootste uitdagingen bij het ontwikkelen van flexwonen zijn het vinden van geschikte locaties en het verkrijgen van een positieve businesscase. Goede samenwerking tussen gemeenten, provincie en Rijk is noodzakelijk om hier doorbraken op te forceren. De provincie ziet voor zichzelf een coördinerende rol om die samenwerking te organiseren.

Mooie natuur en een duurzame landbouw

Het Rijk geeft met het Nationaal programma Landelijk Gebied (NPLG) inzicht in de opgaven voor het landelijk gebied. De opgaven worden de komende tijd per provincie verder geconcretiseerd worden. Ze vormen daarmee de kaders voor een provinciaal gebiedsprogramma Landelijk Gebied, dat naar verwachting in juli 2023 klaar moet zijn. Op basis van dit gebiedsprogramma kan ook aanspraak worden gemaakt op de bij het Rijk beschikbare gelden voor transitie van het landelijk gebied. De opgaven geformuleerd in de gebiedsaanpak vormen de basis voor het provinciaal gebiedsprogramma Landelijk Gebied.

We werken toe naar een natuurinclusieve samenleving. De Agenda Natuurinclusief van het Programma Natuur van het Rijk vormt een eerste stap op weg naar een brede natuurbenadering. Die moet over een langere termijn leiden tot een vitaal platteland en een vergroende bebouwde omgeving, waarin het gemeenschappelijk belang van biodiversiteitsherstel als vanzelf verweven is. Vooruitlopend daarop bieden wij al oplossingen voor de bescherming van gebouw bewonende soorten op grond van een ontheffing van de Wet Natuurbescherming en voor de borging van voortgang van de verduurzamings- en bouw ambities. We doen dat met ons uitgebalanceerde pakket van Soortenmanagementplannen (SMP) en daar voorafgaande Pre-SMP's. Deze natuurinclusieve aanpak krijgt mogelijk in 2023 een vervolg op interprovinciaal en nationaal niveau.

Natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer zijn belangrijk voor het behouden en verder ontwikkelen van de kwaliteit van (agrarische) natuurgebieden. In 2023 start voor het overgrote deel van onze (agrarisch) natuurbeheerders een nieuwe zesjarige subsidieperiode. De gestegen beheerkosten en areaaluitbreiding zijn meegenomen in de begroting. Daarnaast starten we in 2023 met een Omgevingswetprogramma op voor het beleidsterrein Natuur. Dit programma raakt alle natuur gerelateerde beleidsdoelen.

In 2023 start ook een nieuwe periode voor het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Om daar uitvoering aan te geven, hebben Rijk en provincies gezamenlijk een Nationaal Strategisch Plan 2023-2027 opgesteld. Hiervoor komen Europese middelen beschikbaar. Europese middelen zijn daarmee een belangrijke bron voor het agrarisch natuurbeheer, de transitie naar een duurzame landbouw, plattelandontwikkeling en vergroening van het landelijk gebied. Ook worden er middelen ingezet voor het realiseren van klimaatdoelen. Het provinciale landbouwbeleid wordt ook aangepast. Hiermee wordt gestart in 2023.

Recente ontwikkelingen binnen het faunabeleid en -beheer maken bijsturing van ons beleid en de uitvoering door grondgebruikers die zijn verenigd in de Faunabeheereenheid, noodzakelijk. In 2023 passen wij ons faunabeleid daarom aan.

Een gezonde, klimaatbestendige, veilige leefomgeving en schoon water

2022 was een jaar waarin water in het spotlight kwam te staan. Van hoge waterstanden in het voorseizoen en intense regenbuien tot historisch lage waterstanden en een langere droogteperiode in de zomer. Dat sterkt ons om ook in 2023 te blijven inzetten op schoon en voldoende oppervlaktewater. Samen met onze waterpartners blijven we ons inzetten voor een goede verdeling van zoetwater tussen drinkwater, landbouw en natuur tijdens droge perioden en watertekorten. Met dit in het achterhoofd doen we u dit jaar een voorstel over de manier waarop klimaatadaptatie de komende jaren verder vorm kan krijgen binnen onze provinciegrenzen. Daarnaast presenteren wij u een monitoring- en evaluatieplan van het door u vastgestelde Bodem- en Waterprogramma 2022-2027.

In het komende jaar gaan we voor het Omgevingswetprogramma Gezond en Veilig 2022-2025 aan de slag met het uitvoeren van het beleid. We gaan adviseren bij projecten, beleid en omgevingsplannen van gemeenten over een gezonde en veilige omgeving. Dat doen we via een expertiseteam en een gezondheidsscan.

Sneller naar duurzame energie, voor iedereen

De provincie wil zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal zijn. Dat betekent ook een CO₂-neutrale energievoorziening. Het realiseren van deze ambitieuze doelstelling is een gezamenlijke opgave van het Rijk, provincies, gemeenten en andere partijen uit het Klimaatakkoord. Door de oorlog in Oekraïne en de torenhoge energieprijzen is het nog belangrijker geworden om energie te besparen en meer hernieuwbare energie te gebruiken en op te wekken.

Om het verduurzamen van woningen te versnellen, komt het Rijk met nieuwe wetten, regelingen en subsidies. De noodzakelijke versnelling vraagt om een grotere inzet van gemeenten, woningcorporaties, Vereniging van Eigenaars (VvE's), energiecoöperaties en andere bewonersinitiatieven, en om een goed samenspel tussen deze partijen. Als provincie ondersteunen we deze partijen met kennisdeling en financiële en inhoudelijke ondersteuning. Via de aanpak Inclusieve Energietransitie zetten we ons extra in voor bewoners die niet zomaar mee kunnen doen aan de energietransitie. Zo helpen we gemeenten bij de ontwikkeling van inclusieve wijkuitvoeringsplannen en hebben we een aanpak voor isolatieversnelling gericht op inwoners met een smalle beurs. Ook schalen we de ondersteuning bij verduurzaming van maatschappelijk vastgoed en bedrijven in 2023 verder op.

Bij de tussenbalans van de Regionale Energiestrategieën (RES'en) van de regio's U16, Amersfoort en Foodvalley is duidelijk geworden dat er extra zoekgebieden voor windenergie nodig zijn om de RES- en provinciale doelen te realiseren en de afspraken in het Klimaatakkoord na te komen. We werken hierbij intensief samen met gemeenten. Indien nodig zullen we via een projectbesluit of een provinciaal inpassingsplan (PIP) extra locaties voor windenergie mogelijk maken.

Beschikbaarheid van energie-infrastructuur is een belangrijke randvoorwaarde voor de energietransitie maar ook voor de verstedelijkingsopgave. Door de grote toename van vraag- en aanbod van elektriciteit ontstaan er knelpunten in het energiesysteem. In de provincie Utrecht zijn er beperkingen voor het terug leveren van elektriciteit aan het netwerk. Zowel overheden als netbeheerders hebben de behoefte uitgesproken om samen te werken aan 'integrale programmering' van de regionale energie-infrastructuur om daarmee knelpunten zo veel mogelijk te voorkomen. Wij nemen hierbij een regierol. In 2023 worden hiervoor een visie, afwegingskader en programmering opgesteld.

In januari 2023 krijgen we inzicht in aanvullende mogelijkheden voor de provincie Utrecht om de energietransitie te versnellen wanneer de uitkomsten van het initiatiefvoorstel 'Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie' worden opgeleverd.

Gezonde, veilige en duurzame mobiliteit

Wij werken aan een goede en duurzame bereikbaarheid in een gezonde en verkeersveilige omgeving. Een goede bereikbaarheid is een essentiële voorwaarde voor de groei van het aantal inwoners en bezoekers van de provincie en voor de regionale economie. We staan voor de uitdaging het mobiliteitssysteem binnen Utrecht slimmer te benutten en tegelijkertijd de kwaliteit van het bestaande systeem te verbeteren. In 2023 stellen we een

Bereikbaarheidsprogramma op voor de periode 2024-2029 als opvolger van het huidige Mobiliteitsprogramma. Hierin werken we uit hoe we de komende jaren invulling willen geven aan deze uitdaging.

In 2023 tekenen we de uitvoeringsovereenkomst voor de laatste drie doorfietsroutes. We werken samen met gemeenten om de verduurzaming te versnellen in een Regionaal Mobiliteitsprogramma. In 2023 en de jaren daarna brengen we meer balans tussen bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid bij wegonderhoud en beheer door meer te kijken naar het netwerk als geheel.

Voor een betere bereikbaarheid wat betreft goederenvervoer stellen we een overzicht op van concrete maatregelen om het kwaliteitsnet te verbeteren. We gaan ook meer data over goederenvervoer delen. Met regionale partners werken we aan een netwerk van clean energy hubs langs goederencorridors, zodat we schoner vervoer stimuleren.

Vanuit het programma U Ned werken we samen met het Rijk en regionale partners aan het ontwikkelperspectief Utrecht Nabij. De verstedelijkingsopgave krijgt hiermee vorm in samenhang met leefbaarheid en de benodigde mobiliteitsinvesteringen. In het kader van het coalitieakkoord van kabinet Rutte IV, werken we het regioalternatief voor het Tracébesluit A27/A12 Ring Utrecht uit en voeren we daar het gesprek met het Rijk over het regioalternatief. Voor de kortere termijn richten we ons op uitvoering van maatregelen in de mobiliteitstransitie. Dit doen we in de Korte Termijn Aanpak (maatregelen voor gedragsbeïnvloeding, zoals de werkgeversaanpak en de doelgroepenaanpak) en in de voorbereiding en uitvoering van de fiets- en ov-maatregelen uit het No Regretpakket van U Ned.

Ruim baan voor openbaar vervoer

De verwachte groei van het aantal woningen en inwoners in Utrecht vraagt om een opschaling van het mobiliteitssysteem met grote investeringen. Om de steden en dorpen bereikbaar, leefbaar en veilig te houden, kiest de provincie voor verbetering van het openbaar vervoer.

Door corona is het aantal ov-reizigers fors gedaald. Daardoor zijn ook de reizigersopbrengsten gedaald. Inmiddels is het herstel van het ov-gebruik ingezet. De verwachting is dat pas in 2025 het niveau van voor de coronacrisis bereikt is.

Als opdrachtgever voor het ov hebben wij doelbewust – en volgens landelijke afspraak – het ov-aanbod voor het grootste deel in stand gehouden tijdens corona, om de beschikbaarheid van deze vitale dienst te borgen. Er zijn landelijke afspraken gemaakt over een rijksvergoeding voor de teruggelopen reizigersinkomsten tot tenminste 31 december 2022. Ook zijn er met beide vervoerders afspraken gemaakt over de verlenging van de twee Utrechtse ov-concessies tot eind 2025. Hierbij zijn ook afspraken gemaakt over het vervoersaanbod in 2023. Praktisch komt het erop neer dat het ov-aanbod in 2023 vrijwel onveranderd blijft ten opzichte van 2022.

In 2022 heeft u de hoofdkeuzes voor de nieuwe concessie(s) vastgesteld door Provinciale Staten in de nota van uitgangspunten, inclusief het ov-netwerkperspectief 2025-2035/2040 als kader voor de ontwikkeling van het tram en busvervoer de komende 10 à 15 jaar. Momenteel worden de uitgangspunten vertaald in een Programma van Eisen voor de nieuwe ov-concessie(s).

Een sterk aanbod van cultuur en erfgoed

Met het oog op de verwachte groeispromp van Utrecht, moeten we de provinciale culturele infrastructuur op orde houden en versterken. Dit doen we samen met gemeenten, het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) en de culturele sector door het verzilveren van de kansen zoals geformuleerd in het cultuurprofiel 'Eeuwig Jong'. Het is onze ambitie om meer mensen actief te laten deelnemen aan kunst en cultuur, professionele makers nog beter te faciliteren, museale beeldende kunst te laten zien in de regio en te investeren in de deskundigheid van gemeenten en de cultuur- en erfgoedsector.

Het Steun- en Herstelpakket voor de cultuur- en erfgoedsector na de COVID-crisis, is verlengd voor de periode 2022-2023 met een aanvullend bedrag van € 2 miljoen. Op basis van een externe evaluatie in het najaar van 2022, wordt bepaald hoe het steunpakket in 2023 vorm krijgt. Het zal in ieder geval gericht zijn op jonge makers, innovatie en het borgen van de effecten van het Steun- en Herstelpakket voor de toekomst.

Het nieuwe museumbeleid moet in 2023 resulteren in een aantal projecten bij streek- en kasteelmusea. Hierbij kan gedacht worden aan het vernieuwen van de vaste exposities en publieksgerichte digitalisering van de collectie streek- en kasteelmusea. Deze projecten worden uitgevoerd met behulp van provinciale steun.

In deze begroting zijn extra middelen opgenomen voor de restauratie van drie Utrechtse molens. Daarnaast worden er voorstellen uitgewerkt voor de verbetering van het behoud en beheer en de toegankelijkheid van kerken en jaagpaden.

De verwachte groeisporg van Utrecht in combinatie met verschillende transitieën waar Nederland voor staat, maakt de inzet van het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies als aanjager van ruimtelijke kwaliteit des te urgenter. In dat kader voeren we in 2023 een verkenning uit naar duurzame benutting van het waterlinieslandschap, onder andere voor aquathermie en klimaatadaptatie, uit. Met de Siteholder en het Pact van Ruigenhoek verbeteren we verder beleefbaarheid, toegankelijkheid en toeristisch-recreatieve benutting van de Waterlinies.

Een sociale en gezonde economie

Gezien de huidige onzekerheden in de economie zullen we in 2023 goed monitoren hoe de regionale economie zich ontwikkelt. Dat is van groot belang om eventueel te kunnen bijsturen in ons beleid als daar aanleiding toe is.

De tekorten op de arbeidsmarkt zijn de afgelopen tijd naar recordhoogte gestegen en belemmeren inmiddels de economische ontwikkeling. Des te belangrijker wordt onze inzet op de regionale Utrecht Talent Alliantie. Daarmee proberen we zo veel mogelijk mensen zich te laten ontwikkelen richting sectoren waar veel tekorten zijn en grote maatschappelijke opgaven liggen (zorg, onderwijs, techniek en ICT).

In 2023 richten we ons nog meer op een innovatieve aanpak van de maatschappelijke opgaven waar we voor staan. Passend bij ons regioprofiel van 'gezonde mens en gezonde leefomgeving'. Daarbij proberen we aan te sluiten bij beschikbare rijksmiddelen en Europese middelen en zetten we via de Regionale Ontwikkelings Maatschappij (ROM) in op de ontwikkeling van clusters en ecosystemen.

Binnen de schaarse ruimte in de provincie Utrecht is het belangrijk dat we voldoende werklocaties hebben. Hierbij gaan ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken hand in hand. Om niet te veel nieuwe uitleglocaties nodig te hebben, zetten we – via de OMU (N.V. Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht) – in op het intensiveren en verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen en onderzoeken we of door het toegenomen 'thuiswerken' herijking van onze kantorenvisie nodig is.

Het jaar 2023 is het eerste jaar van de vernieuwde samenwerking van de recreatieschappen. Daarbij zullen we de uitvoering van beheer, onderhoud, toezicht en de ontwikkeling van recreatievoorzieningen goed monitoren. Ook 'buiten' boeken we in 2023 concrete resultaten: er wordt bewegwijzering aangelegd voor het wandelroutenetwerk Utrecht-Oost, en het provinciaal fietsroutenetwerk wordt verbeterd. Met onder andere de oprichting van een koepelorganisatie van bestemmingsmarketing organisaties wordt in 2023 gewerkt aan een integraal en duurzaam toerismebeleid.

Een sterk, wendbaar en betrokken bestuur

In 2023 zal de huisvesting van statushouders en de opvang van asielzoekers veel aandacht vragen. Er wordt onder meer gestreefd naar integratie met de programma's voor flexwonen en versnelling van woningbouw. De huisvestingsopgave zal intensiever toezicht van ons vragen.

Een unit Strategie zal als 'binnenboordmotor' aan de gang gaan met het versterken en operationaliseren van het strategisch vermogen in onze organisatie. Het aanwezige strategisch vermogen wordt hierdoor op concernniveau gebundeld, doorontwikkeld en productief gemaakt. Aandacht voor onderwerpen als kennis en data, scenariodenken en houding en gedrag zijn hierbij van belang.

Om aan de doelen uit de Klimaatwet en het provinciale klimaatakkoord te voldoen, wordt gewerkt aan een integrale klimaataanpak en het verstevigen van de samenwerking met andere provincies, gemeenten en partners.

Onze organisatie bereidt zich voor op de ondersteuning van de coalitieonderhandelaars die na de Provinciale Statenverkiezingen van 15 maart 2023 aantreden. Zij biedt aan bij die onderhandelingen ambtelijke ondersteuning te geven. Daarnaast levert zij voorafgaande aan de verkiezingen een overdrachtsdocument zodat in het coalitieakkoord duidelijke beleidskeuzes gemaakt kunnen worden.

Robuust financieel beleid en een doelmatige bedrijfsvoering

In 2023 gaan we verder op de ingeslagen weg waarbij een integrale bedrijfsvoering en het optimaal ondersteunen van onze organisatie bij de bestuurlijke opgaven, centraal staan.

Er wordt in 2023 een nieuw financieel systeem geïmplementeerd dat vanaf 2024 zorgt voor een betere aansluiting van de subsidie- en inkoopadministratie op onze financiële administratie. Dit maakt de verantwoording van de provinciale uitgaven eenvoudiger. De veranderende arbeidsmarkt vraagt om een aanpak voor de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers. Hierbij is het essentieel om niet alleen te kijken naar de instroom van medewerkers, maar ook te kijken naar hoe we onze medewerkers gezond, gelukkig en bekwaam aan het werk houden. We willen bovendien onderzoeken hoe we onze organisatie beter kunnen toerusten en inrichten om snel te reageren op veranderende behoeftes en opgaven. Vanaf 2023 kunnen subsidieaanvragen digitaal worden ingediend via een klantvriendelijk aanvraagportaal. Bovendien zal het aanvraagproces geautomatiseerd worden, waardoor het makkelijker wordt om te sturen op de doorlooptijd en kwaliteit van de beslissingen. Ook nemen wij met ingang van 2023 een rechtmatigheidsverantwoording op de jaarrekening, nadat we in 2022 uitgebreid hierop hebben geoefend. In de rechtmatigheidsverantwoording geven we een nadere toelichting op gerapporteerde materiële afwijkingen (onrechtmatigheden en onduidelijkheden).

Het jaar 2023 wordt een jaar waarin het Rijk een aantal keuzes gaat maken of voorbereiden die impact gaan hebben op de inkomsten van de provincie. Er staat er een herverdeling van de inkomsten van het provinciefonds op stapel. Daarnaast heeft het kabinet besloten om het systeem van opcenten op de motorrijtuigenbelasting te vervangen door de kilometerheffing of mogelijk een geheel andere grondslag. Het Rijk zal deze veranderingen geleidelijk doorvoeren en provincies die benadeeld worden nog enige tijd compenseren. Maar uiteindelijk zullen we tot een nieuwe balans tussen structurele inkomsten en uitgaven moeten komen.

Het kabinet heeft met de landbouw-, woningbouw- en energietransitie veel incidenteel geld (fondsen) vrijgemaakt om ingrijpende veranderingen binnen de provincie te realiseren. Veel van deze veranderingen hebben echter structurele consequenties en daarmee lasten voor de provincie en de gemeenten. Daar moet met het Rijk nader over worden gesproken. Daarbij is ook het gesprek te voeren over de taken die het Rijk bij provincies legt zonder dat daar (structurele-) compensatie voor wordt gegeven. Dit gesprek gaan wij als provincies in het kader van artikel 2 Financiële-verhoudingswet met het Rijk aan met als doel de taken gecompenseerd te krijgen via het provinciefonds.

1.3 Brede Welvaart in Utrecht

Brede welvaart in provincie Utrecht

In het coalitieakkoord 2019-2023 is vastgelegd dat we streven naar brede welvaart voor iedereen. Vooruitgang is niet alleen af te meten aan groei van de materiële welvaart maar ook aan vorderingen op het gebied van welzijn en ecologische duurzaamheid. Bij het selecteren van indicatoren voor het meten van deze brede welvaart vormt het individu of het individuele huishouden het uitgangspunt.

Bij brede welvaart gaat het niet alleen om de brede welvaartsaspecten in het 'hier & nu' maar ook om de vormen van (sociaal, natuurlijk, menselijk en economisch) kapitaal die worden opgebouwd voor 'later'. En om de effecten van onze welvaart op de welvaart 'elders'. Het CBS stelt jaarlijks op basis van deze principes een internationaal afgestemde dataset samen. Die is sinds 2020 ook op de schaal van provincies, regio's en gemeenten beschikbaar. Uit het oogpunt van consistentie, betrouwbaarheid en (boven)regionale vergelijkbaarheid gebruiken we deze CBS-data om in beeld te brengen hoe onze provincie ervoor staat op het gebied van brede welvaart. In paragraaf 3.9 beschrijven we uitgebreider de mogelijkheden en beperkingen van deze werkwijze en de actuele ontwikkelingen rondom toepassing van het concept van brede welvaart voor beleidsvorming. Zo zal eind 2022 een trendanalyse brede welvaart verschijnen die, op basis van extra CBS-data, meer inzicht geeft in de verschillen in brede welvaart tussen bevolkingsgroepen.

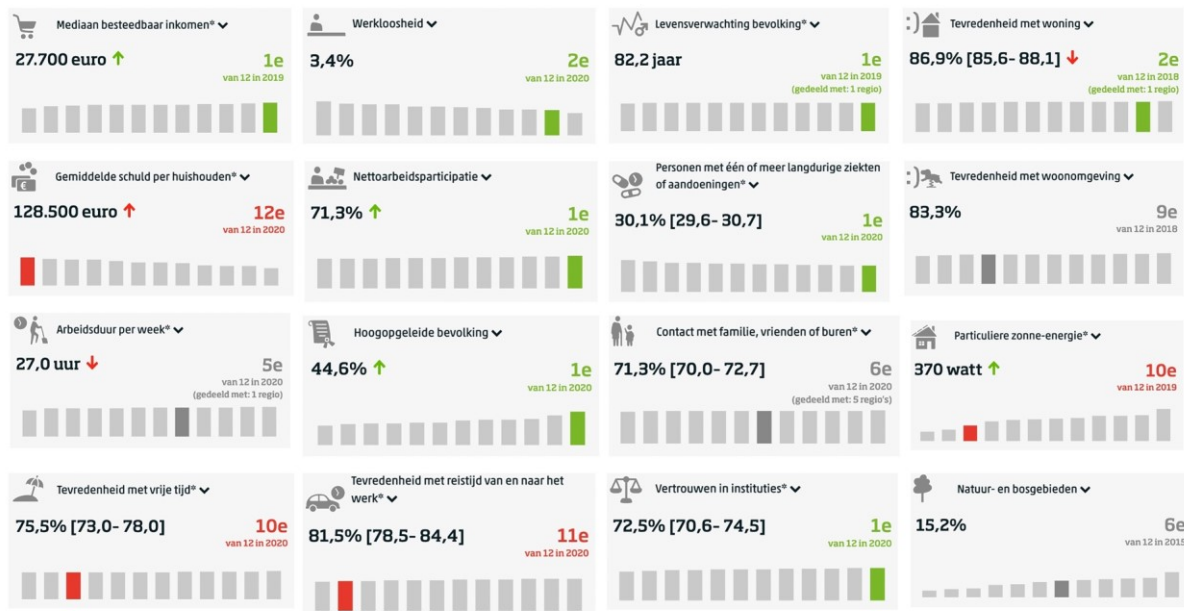
Uit de monitoring van brede welvaart komt de provincie Utrecht naar voren als een regio met een hoge brede welvaart.

Op het vlak van inkomen en werk zijn inwoners van onze provincie koplopers in Nederland, met een hoog mediaan besteedbaar inkomen (mediaan: het punt dat de scheidslijn vormt tussen de 50% hogere en 50% lagere scores), een lage werkloosheid en een hoge arbeidsparticipatie. Het inkomen blijft stijgen - maar dat geldt ook voor de gemiddelde schuld per huishouden. Het lijkt waarschijnlijk dat dit laatste samenhangt met de snel gestegen woningprijzen in de provincie. De hoge vacaturegraad in de provincie zorgt enerzijds voor problemen bij

werkgevers in de publieke en private sector maar anderzijds voor grote kansen op de arbeidsmarkt voor inwoners. De daling van de arbeidsduur in 2020 (voorlopige cijfers) kan zijn veroorzaakt door de uitval van werk voor veel zzp'ers. Inwoners van Utrecht zijn bovengemiddeld ontevreden over hun reistijd naar het werk en over hun vrije tijd.

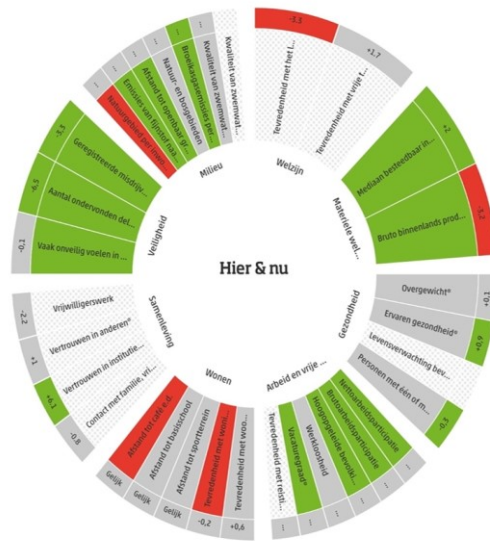
In Utrecht lijkt er nog ruimte voor verbetering op het vlak van het aantal sociale contacten. Het vertrouwen in andere mensen is groot. Er is sprake van een samenhang tussen enerzijds het gemiddelde hoge opleidingsniveau van de Utrechtse inwoners en anderzijds de mate van gezondheid en het vertrouwen in instituties (zoals de Tweede Kamer). Dat vertrouwen ligt in de provincie hoger dan elders. Voor een actueel beeld is het wel verstandig om hier de recente resultaten van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) naast te leggen. Uit dit - landelijke - onderzoek komt naar voren dat het vertrouwen in kabinet en Tweede Kamer in de periode 2021-2022 sterk is gedaald. Ook groeien de zorgen over de economie en de eigen financiële situatie. De SCP-onderzoekers zien hier een groot verschil tussen inwoners met een hoge en een lagere opleiding.

De opgaven lijken te schuilen op het vlak van ruimte. Inwoners zijn bovengemiddeld tevreden over de eigen woning maar er is wel sprake van een significante daling in de loop der jaren. Inwoners waren al benedengemiddeld tevreden over de woonomgeving en blijven dat ook. Het areaal aan particuliere zonnepanelen is de afgelopen jaren fors gestegen, maar blijft nog achter bij het landelijk gemiddelde. Positief is dat bos- en natuurgebied als aandeel van het totale landoppervlak constant bleef, ondanks de stijging van het percentage bebouwd gebied. Door bevolkingsgroei nam wel het oppervlak natuur en bos berekend per inwoner wel af.

Omdat we met brede welvaart feitelijk structuurkenmerken van de samenleving monitoren, zijn langetermijntrends belangrijker dan de veranderingen van jaar op jaar. Het CBS geeft in een infographic verschillende trends weer.

Hier & nu, Utrecht

In de binnenste ring is de trendmatige ontwikkeling tussen 2012-2020 aangegeven (2020 is het meest recente jaar van veel beschikbare data). De buitenste ring geeft de meest recente verandering van jaar op jaar weer. Daarbij is de betekenis van de kleuren:

- * groen: de indicator beweegt zich in de richting die wordt geassocieerd met een stijging van de brede welvaart
- * rood: de indicator beweegt zich in de richting die wordt geassocieerd met een daling van de brede welvaart
- * grijs: de indicator stijgt of daalt niet significant

Alle scores (inclusief vergelijkingen door de tijd heen en vergelijkingen met andere regio's en provincies) zijn terug te vinden via de [Regionale Monitor Brede Welvaart](#) van het CBS.

1.4 Financiën op hoofdlijnen

1.4.1 Toelichting op aanvullende financiële voorstellen na de Kadernota 2023

Deze paragraaf start met een samenvattende tabel waarin inzicht wordt gegeven in de financiële ontwikkeling van de Begroting 2023 en het bijbehorende meerjarenperspectief 2024-2026. In die tabel zijn de financiële ontwikkelingen gegroepeerd. De tabel start met "Saldo Kadernota 2023 (incl. dekkingsplan)", waarna dit wordt vervolgd met "Wijzigingen zomernota", et cetera. Onder de tabel is per onderdeel een toelichting opgenomen.

Financieel meerjarenoverzicht	Incidenteel				Structureel			
	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
Stand begroting								
Saldo Kadernota 2023 (incl. dekkingsplan)	8.213	1.825	-13.727	7.705	14.610	21.555	36.182	9.358
Wijzigingen zomernota	712	70	70		8.613	14.042	22.559	17.918
Beginstand begroting 2023	8.925	1.895	-13.657	7.705	23.223	35.597	58.741	27.276
Bijstelling op bovenstaand saldo								
Autonome ontwikkelingen					-1.835	-2.943	-3.441	-4.137
Beleidsmatige wijzigingen	-540				-1.289	-1.409	-1.409	-1.409
Administratieve wijzigingen	5.000	7.000	6.000		-6.000	-6.000	-6.000	
Totaal bijstellingen	4.460	7.000	6.000		-9.124	-10.352	-10.850	-5.546
Saldo begroting 2023 I/S	13.385	8.895	-7.657	7.705	14.099	25.245	47.891	21.730
Saldo begroting 2023	27.484	34.140	40.234	29.435				
Verrekening met saldireserve	-27.484	-34.140	-40.234	-29.435				
Saldo begroting 2023	0	0	0	0				

Toelichting op aanvullende financiële voorstellen na de Kadernota 2023

Saldo Kadernota 2023 (incl. dekkingsplan)

De door uw Staten in juni 2022 vastgestelde Kadernota 2023-2026 vormt het startpunt voor de verwerking in de begroting 2023. In de Kadernota zijn de [voorstellen](#) per programma opgenomen en een [dekkingsplan 2023-2026](#). Voor de inhoud en toelichting van de diverse onderdelen, zoals de voorstellen per programma, verwijzen wij u naar de Kadernota 2023-2026.

Zomernota 2022

In de Zomernota 2022 zijn diverse [meerjarige bijstellingen](#) opgenomen. Vooral de meicirculaire 2022 heeft een belangrijk voordelig financieel effect voor de begroting 2023-2026. Voor een overzicht en toelichting van de diverse meerjarige bijstellingen verwijzen wij u naar de Zomernota 2022, paragraaf 2.2.5.

Beginstand begroting 2023

Het begrotingssaldo uit de Kadernota 2023-2026 en de meerjarige bijstellingen uit de Zomernota 2022 vormen de beginstand van de begroting 2023 en het meerjarenperspectief 2024-2026. Hierna worden ontwikkelingen toegelicht die incidenteel en/of structureel een financieel effect hebben op het begrotingssaldo. Dit zijn autonome en beleidsmatige ontwikkelingen.

Autonome ontwikkelingen

Naam bijstelling	Incidenteel				Structureel			
	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
Ophoging stelpost loon- en werkgeverslasten	-	-	-	-	-928	-1.007	-664	-665
Ophoging stelpost subsidies	-	-	-	-	-907	-1.362	-1.841	-2.275
Toevoeging stelpost MIP	-	-	-	-	-	-574	-936	-1.197
Totaal autonome ontwikkelingen					-1.835	-2.943	-3.441	-4.137

Toelichting autonome ontwikkelingen

Ophoging stelpost loon- en werkgeverslasten

Recentelijk is het onderhandelaarsakkoord van de cao 2022/2023 bekend geworden. Op basis van de daarin opgenomen afspraken is een financiële doorrekening gemaakt. Deze doorrekening is vergeleken met de al in de begroting opgenomen stelpost (onderdeel: loon- en werkgeverslasten). Daaruit blijkt dat de stelpost opgehoogd dient te worden om aan de verwachte toename van lasten te voldoen. De hogere lasten zijn vooral het gevolg van een hoger percentage loonstijging in de cao dan het indexcijfer voor dit onderdeel dat in de Kadernota 2023 was ingeschat.

Ophoging stelpost subsidies

De stelpost loon/prijscompensatie bevat ook een onderdeel voor subsidies. Uit deze stelpost kunnen de effecten worden opgevangen van zowel loon- als prijsindexaties van organisaties die meerjarige exploitatiesubsidies ontvangen. In de Kadernota 2023, paragraaf 4.2.2, is dit nader gespecificeerd. Als gevolg van de recente cao-afspraken 2022/2023 dient dit onderdeel van de stelpost opgehoogd te worden. Zo kunnen ook de cao-effecten worden opgevangen die zich voordoen bij organisaties als het IPO, de RUD en andere partnerorganisaties.

Toevoeging stelpost MIP

In de Nota Investeren (2022) is opgenomen dat de kredieten van infrastructurele investeringen geïndexeerd worden zodat prijsstijgingen opgevangen kunnen worden. In de Kadernota 2023 is dit berekend op basis van de openstaande kredieten per eind 2021. Maar een aantal van deze kredieten zal ook in toekomstige jaren nog een openstaand saldo hebben. Want niet alle projecten worden eind 2022 afgerond. De toekomstige openstaande kredietsaldi moeten ook geïndexeerd worden. We stellen voor om deze verwachte indexatie in het meerjarenbeeld toe te voegen aan de stelpost loon/prijscompensatie (onderdeel: MIP). Het Centraal Planbureau geeft geen prognoses af voor de index voor grond-, weg, en waterbouw (GWW) in de komende jaren en wij stellen daarom voor het gemiddelde te hanteren van de GWW-index over de afgelopen vijf jaar. Voor 2023 is gerekend met een prognose van 9,82% en voor 2024 en verder is gerekend met een prognose van 5,68%.

Beleidsmatige ontwikkelingen

Naam bijstelling	Incidenteel				Structureel			
	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
Aanvulling reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen	-3.000							
Begroting 2023 Energietransitie	1.000							
Bijdrage Randstedelijke Rekenkamer					-51	-51	-51	-51
Budget Kansmakersteam	-400							
Investeringskrediet Wandelroutenetwerk Utrecht Oost (opname kapitaallasten)						-120	-120	-120
Investeringskrediet Wandelroutenetwerk Utrecht Oost (vrijval incidenteel budget)	600							
Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens					22	22	22	22
Structureel opnemen van bestrijding van invasieve exoten	1.260				-1.260	-1.260	-1.260	-1.260
Totaal beleidsmatige ontwikkelingen	-540				-1.289	-1.409	-1.409	-1.409

Toelichting beleidsmatige ontwikkelingen

Aanvulling reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen

Op basis van de actualisatie Meerjarenonderhoudsplan (MOP) 2023 zoals die is opgenomen bij deze begroting zal de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen negatief komen te staan. Bij de besluitvorming over de budgetbehoefte van het beheer en onderhoud in de Kadernota 2022 is besloten om in 2022 een bedrag van € 22,5 miljoen te laten vrijvallen uit de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen. Naar nu blijkt is deze vrijval te hoog geweest. Er is een aanvullende storting noodzakelijk van € 3,0 miljoen om te zorgen dat de reserve niet negatief wordt. Overeenkomstig het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) mag een reserve namelijk niet negatief zijn. Dit wijkt dus af van de financieringsbehoefte zoals die eerder bij de Nota Kapitaalgoederen (NK) Mobiliteit werd gepresenteerd. Dit heeft vooral te maken met drie factoren:

i. De kapitaalbehoefte in de NK is gebaseerd op een langlopend gemiddelde, maar volgens het huidige MOP ligt het variabel onderhoud in de huidige periode hoger dan in de NK. Het variabel onderhoud in de NK was bepaald op kengetallen en aannames. Bij het opstellen van het MOP wordt gekeken naar wat nodig is op basis van plannings en inspecties. Op basis van die gegevens is onder andere de post voor klein onderhoud met € 1,8 miljoen verhoogd.

ii. De provincie is voor het onderhoud van de kunstwerken Merwedekanaal afhankelijk van de planning van Zuid-Holland en die is voor 2023 (€ 3,5 miljoen) fors hoger dan eerder gepland. Dit gaat voor een deel ook over inhaalwerkzaamheden die in voorgaande jaren gepland stonden. Door de prijsstijgingen valt dat onderhoud nu duurder uit dan de bedragen die waren opgenomen in de reserve.

iii. De prijsstijgingen van het afgelopen jaar zorgen ervoor dat de prognoses voor de onderhoudslasten zijn gestegen. Nieuwe contracten vallen duurder uit dan in het NK was opgenomen. Bijvoorbeeld bij de

Essentaksterfte.

Voorgesteld wordt om in 2023 vanuit het begrotingssaldo € 3,0 miljoen te storten in de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen.

Begroting 2023 Energietransitie

De belangrijkste wijziging zijn de verhoogde baten in verband met de specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed. De lasten die hiermee verband houden waren al onderdeel van de begroting.

Daarmee heeft deze wijziging een gunstig effect op het provinciaal begrotingssaldo.

Bijdrage Randstedelijke Rekenkamer

In oktober 2022 wordt aan uw Staten voorgesteld in te stemmen met het voorstel Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer. Onder voorbehoud van besluitvorming door uw Staten is dit voorstel opgenomen in de begroting.

Het bestuur van de Randstedelijke Rekenkamer en de subcommissie uit de Programmaraad hebben zich gezamenlijk gebogen over onder andere de vraag hoe voldaan kan worden aan een toenemende vraag vanuit de provincies naar meer provincie-specifieke (verzoek)onderzoeken, die ook nog complexer van aard zijn. En over de vraag welke organisatorische en financiële consequenties daaraan verbonden zouden moeten worden. Voorgesteld wordt om de formatie met 2,7 fte uit te breiden. De kosten van deze uitbreiding zijn € 250.000 per jaar. Ons aandeel hierin is € 61.000, waarvan een deel via het Btw-compensatiefonds teruggevorderd kan worden.

Budget Kansenmakersteam

Het Kansenmakersteam helpt gemeenten met het zoeken naar versnellingsopties en mogelijkheden in de opvang van asielzoekers en huisvesting van statushouders. Gezien de huidige situatie bij de opvang en de ondersteunende en coördinerende rol die wij als provincie hebben stellen wij voor om € 400.000 (in aanvulling op de Kadernota 2023) incidenteel in te zetten voor de uitvoering van het Kansenmakersteam in 2023.

Investeringskrediet Wandelrouten netwerk Utrecht Oost (opname kapitaallasten)

Na afronding van het project Wandelrouten netwerk Utrecht-Oost zullen de gemaakte kosten worden geactiveerd en leiden tot afschrijvingslasten vanaf het jaar 2024.

Investeringskrediet Wandelrouten netwerk Utrecht Oost (vrijval incidenteel budget)

Het project Wandelrouten netwerk Utrecht-Oost voldoet aan de criteria die genoemd zijn in de Nota Investeren (2022). Dat betekent dat de kosten die worden gemaakt vanaf fase 4 (Voorbereiding) geactiveerd dienen te worden. In het Statenvoorstel bij deze Begroting 2023 is hiervoor een krediet aangevraagd van € 600.000. De in de reserve Landelijk gebied hiervoor gereserveerde middelen laten we om die reden vrijvallen ten gunste van het saldo begroting. Vervolgens worden hiervoor structurele kapitaallasten opgenomen in de begroting.

Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens

De begrote middelen om uitvoering te geven aan de Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens (RBML) worden niet besteed. Daarom wordt hierbij voorgesteld de begroting naar beneden bij te stellen ten gunste van het begrotingssaldo.

Structureel opnemen van bestrijding van invasieve exoten

Bij de bespreking van de Kadernota 2023-2026 is aan uw Staten toegezegd om de al in de begroting opgenomen incidentele lasten voor de bestrijding van invasieve exoten als structurele lasten op te nemen. De aard van de taak is namelijk structureel. Gedeputeerde Staten stellen zich nog steeds op het standpunt dat de sterk toenemende kosten voor de bestrijding van invasieve exoten moet worden meegenomen in het onderzoek dat IPO en VNG bepleiten in het kader van artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet. Toch nemen wij nu wel de structurele last op, terwijl we de structurele baten voorzichtigheidshalve nog niet begroten.

Toelichting administratieve wijzigingen

Bestedingsritme en structurele lasten verlenging OV-concessie

In de Kadernota 2023 hebben wij toegelicht dat de verlenging van de ov-concessie voor de jaren 2023 tot en met 2025 per saldo geprognosticeerd € 60 miljoen bedraagt. Dit komt enerzijds door lagere reizigersopbrengsten en anderzijds door hogere exploitatiekosten, ook door de beperkte duur van de concessieverlening. In de Begroting 2023 hebben wij rekening gehouden met een opbrengst van € 10 miljoen vanuit het Rijk. Voor de resterende € 50 miljoen zijn middelen vrijgemaakt die we gestort hebben in de bestemmingsreserve ov-concessie. In lijn met ons financiële beleid hebben we in de nu voorliggende Begroting 2023 een inschatting opgenomen van het bestedingsritme van deze middelen. Dit resulteert in hogere exploitatielasten, waar vervolgens een onttrekking aan de genoemde reserve tegenover staat. Een deel van de hogere lasten is structureel van aard. We hebben dit geraamd op € 6 miljoen, waarmee we de lijn volgen die we ook in de Kadernota 2023-2026 aan u hebben voorgesteld. Zes miljoen is ook de extra structurele ruimte die we in het meerjarenbeeld vanaf 2026 hebben opgenomen voor de nieuwe ov-concessie. Omdat onttrekkingen aan de reserve als incidenteel worden aangemerkt, leidt dit tot een verschuiving van € 6 miljoen euro voor de jaren 2023, 2024 en 2025 tussen het saldo incidenteel (voordelig) en structureel (nadelig).

Budget Knooppunten Mobiliteit van 2024 naar 2023

Voor Knooppunten was er in 2024 eenmalig € 1 miljoen begroot. Op basis van de recente planning denken wij deze werkzaamheden in 2023 uit te voeren. Deze € 1 miljoen uit 2024 wordt nu via het begrotingssaldo overgeheveld naar 2023.

Invulling taakstelling materieel budget en dekking extra formatie

In de Kadernota 2022-2025 heeft u vorig jaar besloten tot een structurele verlaging van 1% op de materiële lasten van € 2,4 miljoen vanaf 2023. In de Kadernota 2023-2026 is in een aantal programma's extra benodigde formatie opgenomen. Het gaat hierbij om 24 fte extra met een geraamde loonsom van € 2,6 miljoen. In dezelfde Kadernota stelden Gedeputeerde Staten u voor om voor hetzelfde bedrag voorstellen tot bijsturing uit te werken. De dekking zou worden gezocht binnen de materiële en of personele budgetten van de programma's. In de begroting 2023 is deze structurele verlaging van totaal € 5 miljoen verwerkt in de programmabudgetten. Er is bij de toedeling van deze bijsturingsmaatregelen over de programma's en beleidsdoelen gekeken naar de analyses over structurele onderuitputting op budgetten in de beleidsdoelen in de jaarrekening 2021 en de Zomernota 2022. Onderuitputting geeft aan welk deel van het budget aan het eind van het jaar niet is uitgegeven.

De tabel hieronder geeft inzicht in wat dit betekent voor de financiële uitwerking in de betreffende programma's en de beleidsdoelen. Onder de algemene middelen is het effect op de stelpost uit de Kadernota's 2022 en 2023 verwerkt.

Tabel invulling structurele verlaging materiële lasten en dekking extra formatie (bedragen x € 1)

Programma's en beleidsdoelen	2023	2024	2025	2026
1. Ruimtelijke ontwikkeling	-64.000	-64.000	-64.000	-64.000
1.1 Ruimte maatschappelijke ontwikkelingen	-16.000	-16.000	-16.000	-16.000
1.2 Gebiedsontwikkeling en ruimtegebruik	-16.000	-16.000	-16.000	-16.000
1.3 Passende woonruimte bij woningbehoefte	-32.000	-32.000	-32.000	-32.000
2. Landelijk gebied	-1.050.000	-877.000	-877.000	-877.000
2.1 Natuurnetwerk is robuust (ontwikkeld)	-593.000	-593.000	-267.000	-267.000
2.2 De kwaliteit van natuur is goed/divers	-427.000	-254.000	-479.000	-479.000
2.3 Verbinding natuur, mensen, maatschappij	0	0	-26.000	-26.000
2.4 Duurzaamheid een substantieel onderdeel	-30.000	-30.000	-105.000	-105.000
3. Bodem, water, milieu	-285.000	-285.000	-285.000	-285.000
3.3 Bodem- en grondwatersysteem is schoon	-115.000	-115.000	-115.000	-115.000
3.4 De leefomgeving is gezond en veilig	-133.000	-133.000	-133.000	-133.000
3.5 De bodemdaling en broeikasgasuitstoot	-37.000	-37.000	-37.000	-37.000
4. Energietransitie	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
4.1 Minder energiegebruik provincie Utrecht	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	-1.705.000	-1.705.000	-1.705.000	-1.705.000
5.2 Hoge kwaliteit, diversiteit knooppunten	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000
5.6 Effecten mobiliteit op leefomgeving	-429.000	-429.000	-429.000	-429.000
5.8 Verkenningen en regionale programma's	-276.000	-276.000	-276.000	-276.000
7. Cultuur en erfgoed	-243.000	-243.000	-243.000	-243.000
7.1 De culturele infrastructuur is sterk	-243.000	-243.000	-243.000	-243.000
8. Economie	-93.000	-93.000	-93.000	-93.000
8.1 Toekomst bedrijfsleven en werknemers	-93.000	-93.000	-93.000	-93.000
9. Bestuur	-82.000	-82.000	-82.000	-82.000
9.1 Provinciebestuur is sterk en duidelijk	-42.000	-42.000	-42.000	-42.000
9.4 Strategisch vermogen is groot	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
10. Overzicht overhead	-1.468.000	-1.468.000	-1.468.000	-1.468.000
10.1 Financiën en bedrijfsvoering is sterk	-200.000	-200.000	-200.000	-200.000
10.2 Organisatie daadkrachtig, wendbaar	-1.183.000	-1.183.000	-1.183.000	-1.183.000
10.4 De beheersing van de organisatie	-85.000	-85.000	-85.000	-85.000
Algemene middelen	5.065.000	4.892.000	4.892.000	4.892.000
Algemene middelen	5.065.000	4.892.000	4.892.000	4.892.000
Eindtotaal	0	0	0	0

Saldo begroting

De begroting 2023 sluit na de autonome en beleidsmatige ontwikkelingen met een positief saldo van € 27,5 miljoen. In het meerjarenperspectief sluit 2024 met een positief saldo van € 34,1 miljoen, 2025 met een positief saldo van € 40,2 miljoen en 2026 met een positief saldo van € 29,4 miljoen. De afname van het positief saldo in 2026 ten opzichte van 2025 wordt veroorzaakt door de sterke afname van de uitkering uit het provinciefonds. Dit is toegelicht in de Zomernota 2022 en de Statenbrief over de meicirculaire 2022. De positieve begrotingssaldi 2023-2026 worden verrekend met de Saldireserve.

Verrekening begrotingssaldo met saldoreserve

Voorgesteld wordt de geraamde voordelige saldi van de jaren 2023-2026 toe te voegen aan de Saldireserve.

In het volgende overzicht wordt het verloop van de Saldireserve weergegeven. In de kolom 'reeds besloten' zijn onttrekkingen opgenomen gebaseerd op al door u genomen besluiten, inclusief de onttrekkingen opgenomen in de Kadernota 2023-2026. Het geprognosticeerde voordelig begrotingssaldo uit de Zomernota 2022 van € 17,282 miljoen is hier nog niet in opgenomen.

De Saldireserve is naar verwachting eind 2026 € 204 miljoen. De algemene reserve bestaat, naast de Saldireserve, uit de reserve Weerstandsvermogen die eind 2026 op basis van de huidige inschattingen € 45 miljoen is. De algemene reserve bedraagt naar huidige verwachting eind 2026 dus € 249 miljoen.

(bedragen x € 1 mln)

Jaar	stand 1-jan	af reeds besloten	af begroting 2023	bij reeds besloten	bij begroting 2023	stand 31-dec
2023	206,3	126,4	0	0	27,5	107,4
2024	107,4	7,6	0	0	34,1	133,9
2025	133,9	0	0	0,2	40,2	174,3
2026	174,3	0	0	0	29,4	203,7

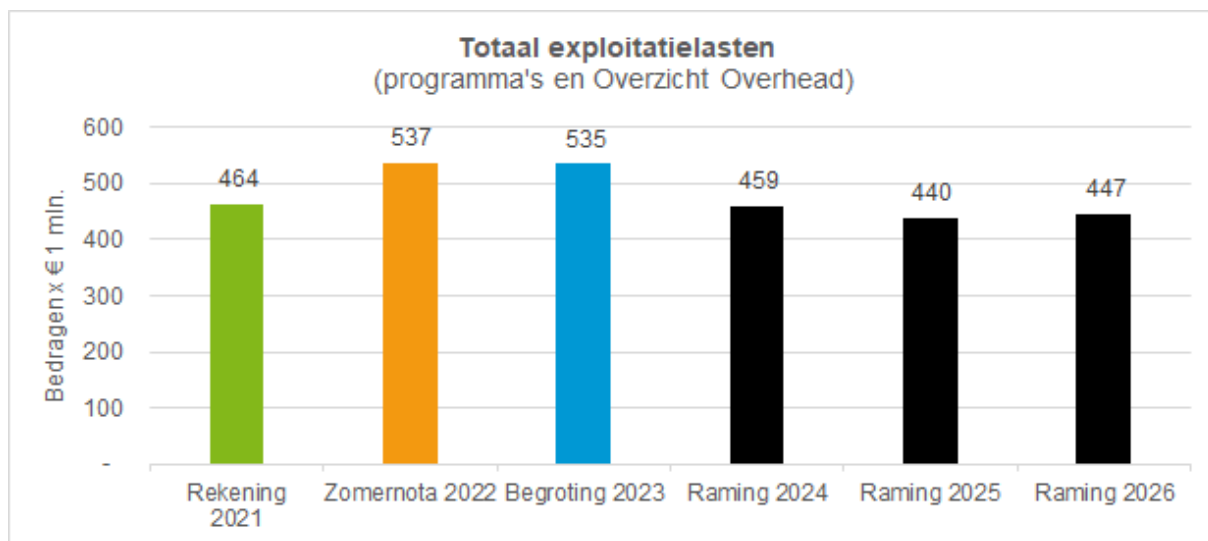
1.4.2 Overzicht van lasten en baten per beleidsprogramma

Totaaloverzicht Begroting 2023 Omschrijving	Exploitatie			Reserves			Totaal saldo
	Lasten	Baten	Saldo	Storting	Onttrek.	Saldo	
1. Ruimtelijke ontwikkeling	21.379	1.262	-20.117	6.000	780	-5.220	-25.337
2. Landelijk gebied	67.590	5.496	-62.094	53.015	1.670	-51.345	-113.439
3. Bodem, water, milieu	33.999	10.069	-23.930	3.993	2.345	-1.648	-25.578
4. Energietransitie	10.772	1.000	-9.772	0	400	400	-9.372
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	89.635	1.275	-88.360	3.000	22.181	19.181	-69.179
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	192.897	37.450	-155.447	27.834	22.323	-5.511	-160.958
7. Cultuur en erfgoed	22.967	0	-22.967	0	800	800	-22.167
8. Economie	17.466	3.045	-14.421	3.000	1.243	-1.757	-16.178
9. Bestuur	19.824	424	-19.400	0	0	0	-19.400
10. Overzicht overhead	58.736	4.133	-54.603	0	0	0	-54.603
Saldo Programma's	535.266	64.154	-471.112	96.842	51.742	-45.100	-516.212
Algemene dekkingsmiddelen	215	420.837	420.622	0	0	0	420.622
Stelposten	1.537	0	-1.537	0	0	0	-1.537
Onvoorzien	1.800	0	-1.800	0	0	0	-1.800
Res. Algemene middelen	0	0	0	27.484	126.411	98.927	98.927
Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-
Totaal begroting	538.818	484.991	-53.827	124.326	178.153	53.827	0
Mutatie reserves	124.326	178.153	53.827				
Begroting incl. reserves	663.144	663.144	0				

1.4.3 Financiële begroting op hoofdlijnen en analyse kengetallen

In deze paragraaf geven wij op hoofdlijnen inzicht in de begrote bedragen voor het jaar 2023. Daarnaast worden ook enkele financiële meerjarige trends weergegeven. Dat doen we door de begroting voor het jaar 2023 in perspectief te plaatsen ten opzichte van achterliggende jaren en toekomstige jaren. De financiële positie van de provincie op basis van de financiële kengetallen lichten wij toe in het onderdeel Analyse kengetallen aan het eind van deze paragraaf.

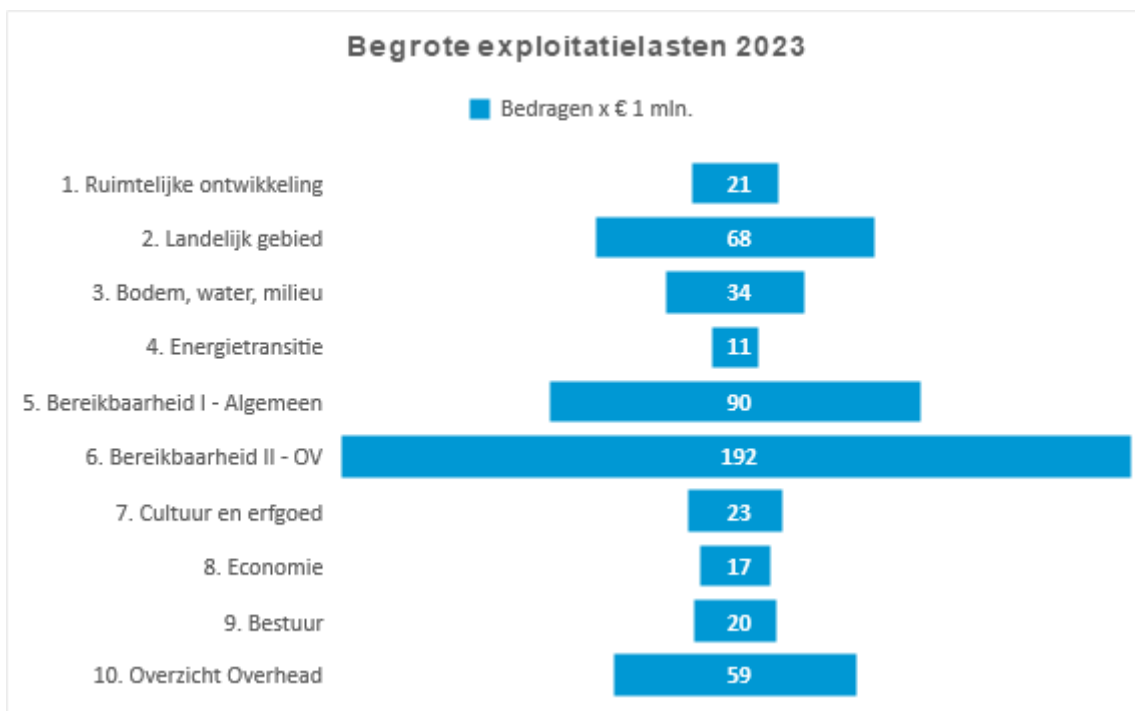
Overzicht op hoofdlijnen

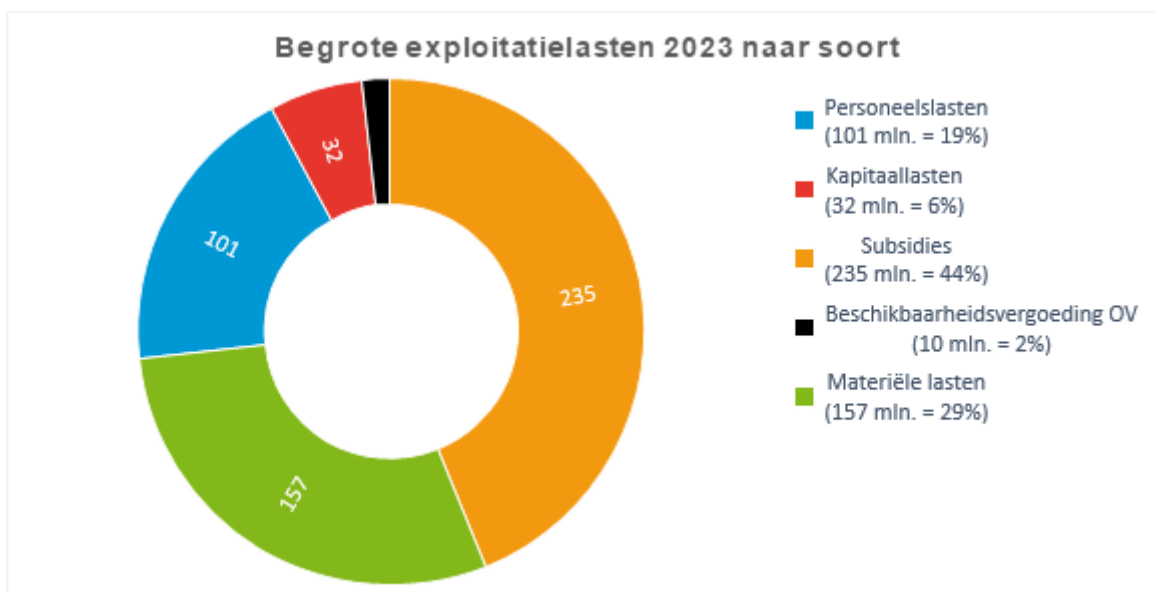
Voor het jaar 2023 begroten we € 535 miljoen aan lasten (exclusief stortingen in reserves) om de beoogde doelen en taken te realiseren. Bovenstaande figuur laat zien dat deze omvang van het lastensaldo hoger is dan de overige jaren. Als we de Begroting 2023 vergelijken met de cijfers van de jaarrekening 2021 (€ 464 miljoen minus OV-beschikbaarheidsvergoeding van afgerond € 44 miljoen = € 420 miljoen) dan is sprake van een toename van het lastensaldo van ongeveer € 115 miljoen. Deze toename is vooral incidenteel van aard en concentreert zich in de programma's Landelijk gebied (+ € 18 miljoen), Bereikbaarheid I – Algemeen (+ € 23 miljoen) en Bereikbaarheid II – Openbaar Vervoer (+ € 56 miljoen). Enkele in het oog springende afwijkingen lichten we toe:

- De beoogde inzet en voorgestelde bronmaatregelen voor het programma stikstof, inclusief programmering van de lasten die gedekt worden vanuit de door het Rijk beschikbaar gestelde specifieke uitkering;
- De programmering van grondaankopen en daaruit voortvloeiende afwaarderingen en/of te verstrekken subsidiebijdragen;
- De programmering van bijdragen aan regionale programma's van bereikbaarheid om die beter te ontwikkelen en uit te voeren;
- De opgenomen extra middelen voor de ov-concessie vanwege de lagere reizigersopbrengsten.

In het meerjarenperspectief is de daling van de omvang van de begroting richting 2026 verklaarbaar vanuit de einddatum van diverse incidenteel beschikbaar gestelde middelen. Deze incidentele lasten zijn meestal gekoppeld aan de inzet van de daarvoor ingestelde reserves, die eenzelfde patroon vertonen zoals nader wordt toegelicht in het vervolg van deze paragraaf.

De begrote € 535 miljoen aan exploitatielasten heeft betrekking op de negen programma's en het Overzicht Overhead. De programma's van Bereikbaarheid nemen samen 53% van de lasten voor hun rekening.

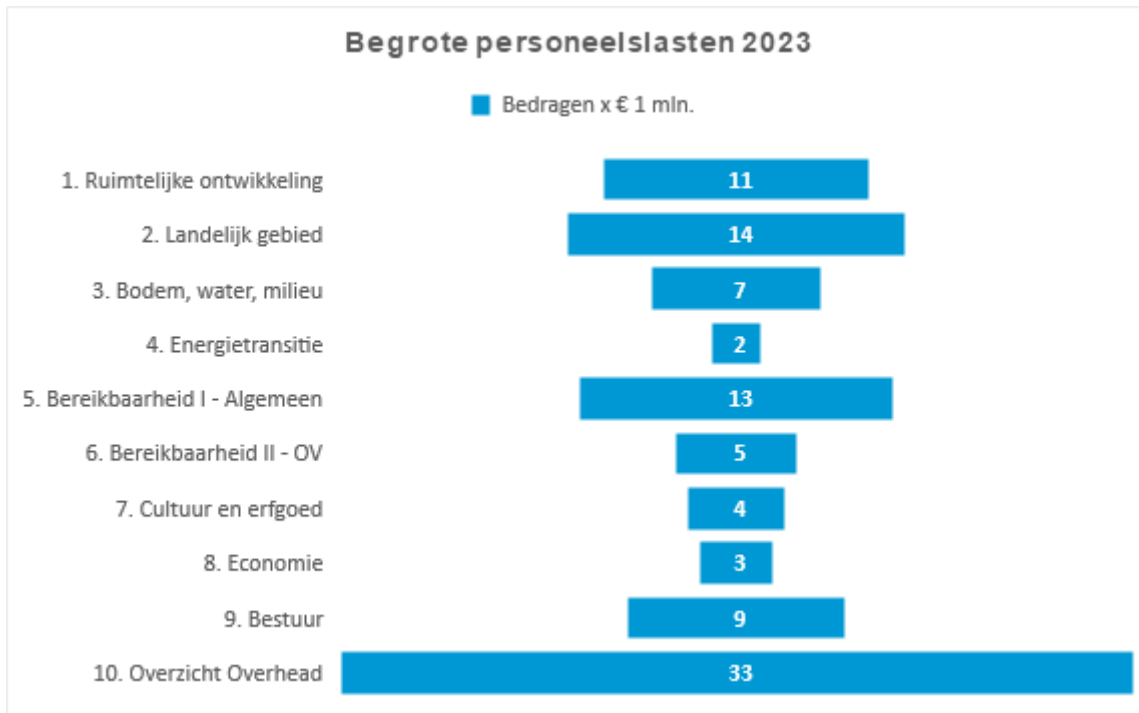

De begrote € 535 miljoen aan exploitatielasten is opgebouwd uit vier hoofdcategorieën van kosten:

- De categorie subsidies (inclusief inkomstenoverdrachten aan derden) vormt met € 235 miljoen de hoofdmoot en is goed voor 44% van het lastentotaal. In deze post is onder andere de concessiebijdrage voor het openbaar vervoer opgenomen. Deze bedraagt ruim € 124 miljoen.
- De beschikbaarheidsvergoeding OV is geraamd op € 10 miljoen, wat overeenkomt met 2% van het lastensaldo.
- De materiële lasten van in totaal € 157 miljoen (29%) bevatten diverse soorten kosten, zoals beheer en onderhoud van (vaar)wegen en trams, lasten die samenhangen met de eigen bedrijfsvoering, diverse uit te voeren onderzoeksopdrachten en eventuele inzet van externe inhuur ten behoeve van incidentele programma's en projecten.
- De personeelslasten bedragen 19% van de begrote lasten. Deze lasten zijn gebaseerd op de omvang van de huidige formatie en bestaan uit werkgeverslasten van in dienst zijnde medewerkers en diverse

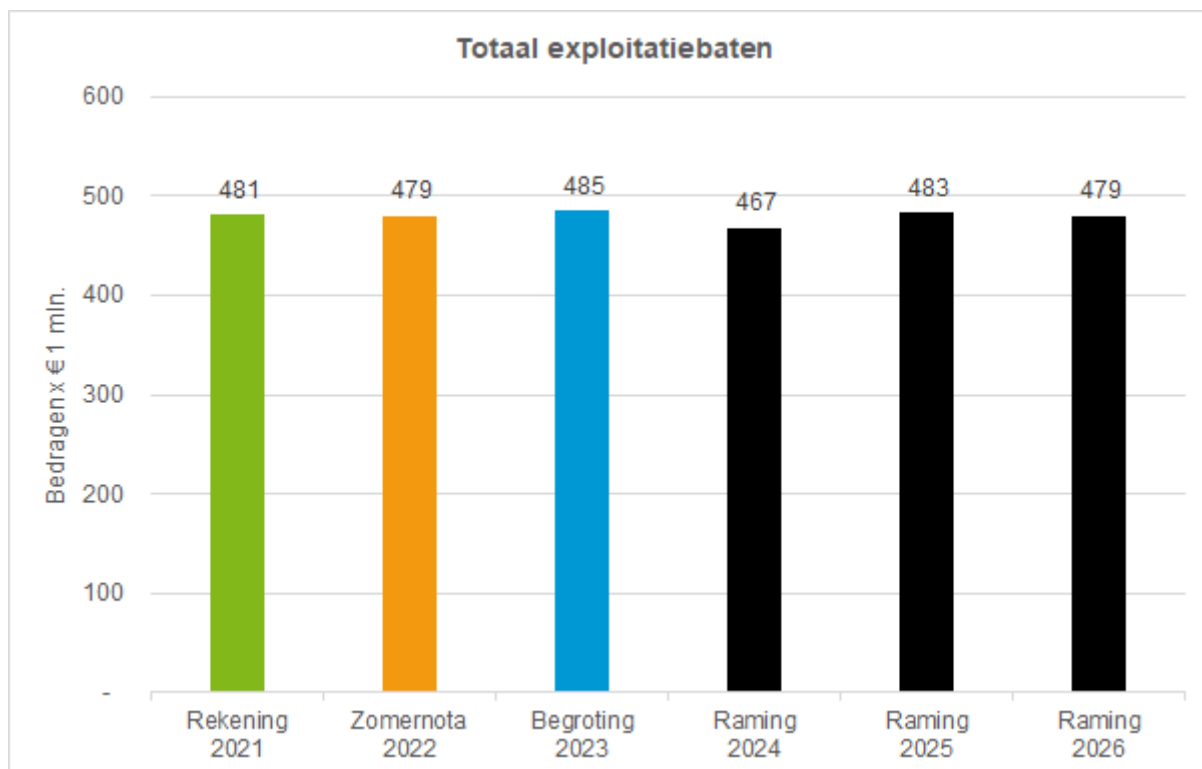
overige personele lasten. Daarnaast worden ook medewerkers tijdelijk ingehuurd voor projecten, intensivering van beleid of ondersteuning. Het budget hiervoor in 2023 is afgerond € 20,441 miljoen en maakt onderdeel uit van de post materiële lasten. In de Paragraaf 3.10 [Arbeidscapaciteit](#) is dit nader gespecificeerd.

5. Het resterende deel van de begrote lasten bestaat uit afschrijvings- of kapitaalslasten van bezittingen van de provincie. Voorbeelden hiervan zijn de afschrijvingen op gebouwen, trams en infrastructuur, en diverse hard- en software. De kapitaallasten bedragen 6% van de begrote lasten in 2023. Dit percentage is in vergelijking met 2022 gelijk gebleven.

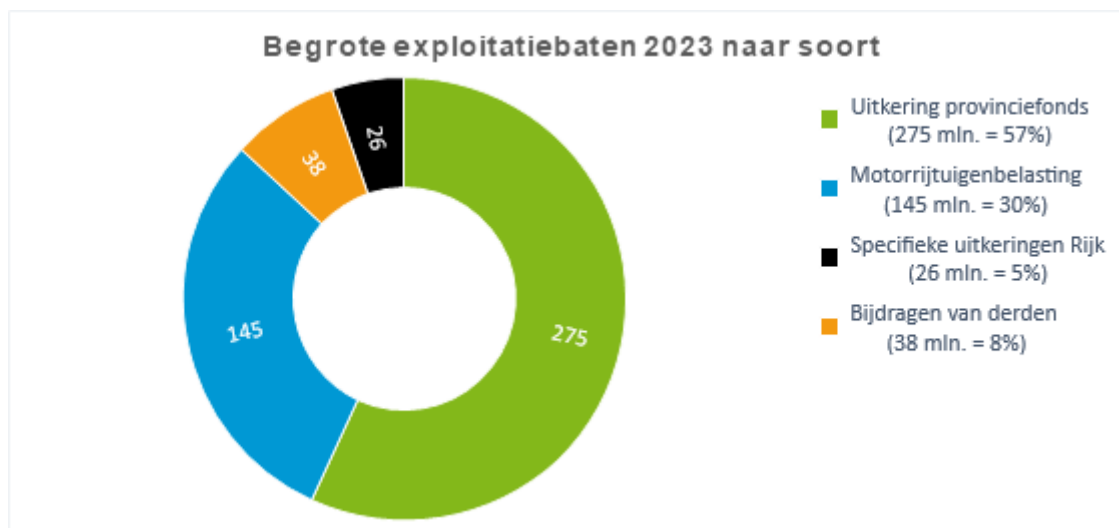

De personeelslasten vormen 19% van de begroting. Dit is gebaseerd op de omvang van de huidige formatie en bestaat uit werkgeverslasten van in dienst zijnde medewerkers en diverse overige personele lasten. Eventuele extra capaciteit die naar verwachting wordt ingezet in 2023 en gefinancierd wordt uit de materiële middelen is hierin niet opgenomen. Een derde van de personele inzet is niet direct toe te rekenen aan de programma's en wordt verantwoord in het Overzicht Overhead. Dit is ook gebaseerd op de richtlijnen vanuit het BBV die aangeven dat bijvoorbeeld alle hiërarchisch leidinggevenden onder de overhead verantwoord moeten worden.

Exploitatiebaten

Voor het jaar 2023 begroten we € 485 miljoen aan baten (exclusief onttrekkingen aan reserves). De totale omvang van de baten blijft in de jaren nagenoeg gelijk. De afname in het meerjarenperspectief van 2024 ten opzichte van 2023 wordt verklaard uit de overdracht van de taken rondom de regiotaxi, waardoor we deze niet meer in rekening brengen bij de betreffende gemeenten en de OV-beschikbaarheidsvergoeding in 2023.

De begrote € 485 miljoen aan baten bestaat voor 57% uit de bijdrage die we vanuit het provinciefonds ontvangen. De opcenten op de motorrijtuigenbelasting bedragen naar verwachting € 145 miljoen in 2023 en vormen daarmee 30% van de totale baten. Van het Rijk ontvangen we ook specifieke uitkeringen, in 2023 € 26 miljoen (5%). Een opgenomen specifieke uitkering is de verwachte beschikbaarheidsvergoeding voor het ov, geraamd op € 10 miljoen. Zoals we ook in de Kadernota 2023 hebben toegelicht stellen we ons als gezamenlijke provincies op het standpunt dat een verlenging van de rijksbijdrage voor de tekorten in het ov noodzakelijk is. Als gedurende het jaar 2023 blijkt dat er definitief geen vergoeding wordt toegekend door het Rijk, of wij om moverende redenen van

complexiteit van de regeling er geen gebruik van kunnen en willen maken, dan zal deze bijstelling op de begroting worden verwerkt via de reguliere planning- en controlcyclus.

Bij de resterende € 38 miljoen (8%) gaat het om diverse bijdragen van derden, de huurbaten van de ov-infrastructuur en van externe huurders van het provinciehuis, en diverse (specifieke) bijdragen vanuit gemeenten.

Nog te ontvangen (Rijks)middelen en te realiseren besparingen

In de nu voorliggende Begroting 2023 hebben wij op verschillende onderdelen nog te ontvangen (Rijks)middelen begroot, waarvoor we nog geen definitieve toezegging hebben ontvangen. In het kader van de transparantie lichten we die nog te ontvangen middelen hieronder beknopt toe:

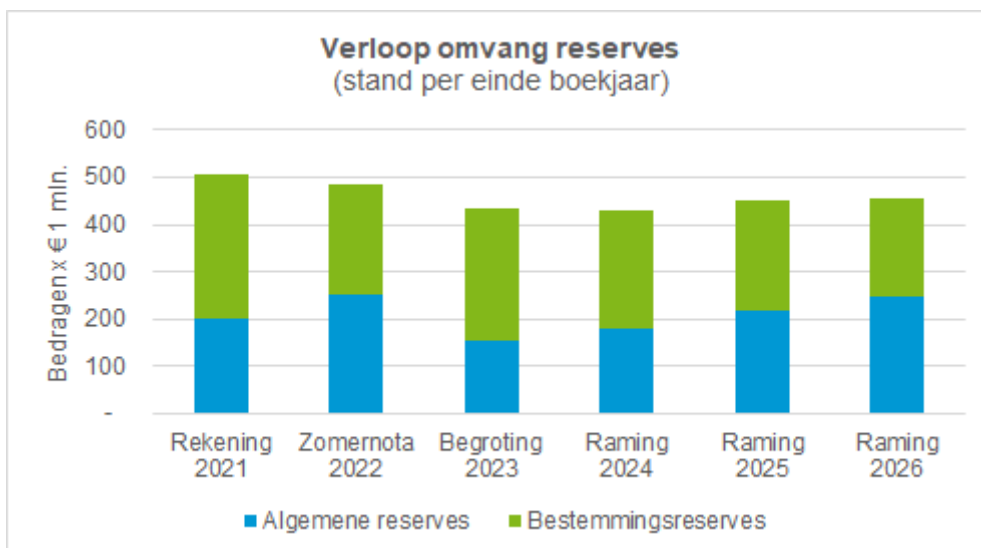
- i. In de Kadernota 2022 hebben wij toegelicht dat we het reëel achten dat er op termijn extra, structurele middelen vanuit het Rijk komen voor de Regierol Regionale Energie Infrastructuur (REIS). Vanaf 2024 is een structureel bedrag van € 0,43 miljoen opgenomen bij het onderdeel Algemene middelen.
- ii. In het programma 6. Bereikbaarheid II – Openbaar vervoer is een incidentele opbrengst van € 10 miljoen begroot, betreffende de beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer 2023. In de Kadernota 2023 hebben wij toegelicht dat we ons als gezamenlijke provincies op het standpunt stellen dat het Rijk een bijdrage dient te leveren aan de voorziene tekorten in het openbaar vervoer, naast de reeds door ons gereserveerde € 50 miljoen in de bestemmingsreserve OV-concessie. Of we bovenop de gereserveerde € 50 miljoen uiteindelijk meer geld moeten uittrekken voor de kosten van OV tot en met december 2025 is overigens niet alleen afhankelijk van die eventuele bijdrage van het Rijk, maar ook van de daadwerkelijke aantallen reizigers in 2023, 2024 en 2025. Die kunnen tenslotte hoger of lager uitpakken dan de nu door ons geprognoseerde aantallen. Dit leidt dan tot verrekeningen met de vervoerders.
- iii. In de Kadernota 2023 hebben wij toegelicht dat onder de huidige wetgeving van het Rijk geldt dat elektrische auto's geheel, en zuinige auto's gedeeltelijk, zijn vrijgesteld van het betalen van MRB. En daarmee dus ook voor de provinciale opcenten op de MRB. Deze afspraak geldt tot en met 2024. Vanaf 2025 wordt de korting beperkt tot 25% en vanaf 2026 is er geen korting meer. Uiterlijk in 2024 vindt besluitvorming door het Rijk plaats over de vraag of de huidige vrijstelling wordt verlengd. Vanaf het jaar 2025 wordt rekening gehouden met extra, oplopend structurele opbrengsten vanuit deze opcenten op zuinige auto's met een omvang van € 9,685 miljoen (2025) en € 14,140 miljoen (2026) terwijl dit besluit dus nog moet worden genomen door het Rijk. De geprognoseerde opbrengst is dus formeel onzeker, anderzijds heeft het Rijk in maart dit jaar besloten deze gemiste middelen over de afgelopen jaren met terugwerkende kracht te compenseren. Een consistente lijn zou dus zijn dat het Rijk bij een eventueel besluit tot verlenging van de vrijstelling ook haar compensatie verlengt.

In de Kadernota 2022 hebben wij vanaf het jaar 2023 een structurele besparing van 1% doorgevoerd op de materiële budgetten, optellend tot € 2,4 miljoen, waaraan in deze Begroting 2023 een invulling is gegeven. Dit is toegelicht in paragraaf 1.4.1. In diezelfde Kadernota is daarnaast ook nog rekening gehouden met een incidentele onderbesteding van 1% op de materiële budgetten voor de jaren 2023 (€ 2,322 miljoen) en 2024 (€ 1,978 miljoen).

Ontwikkeling reserves

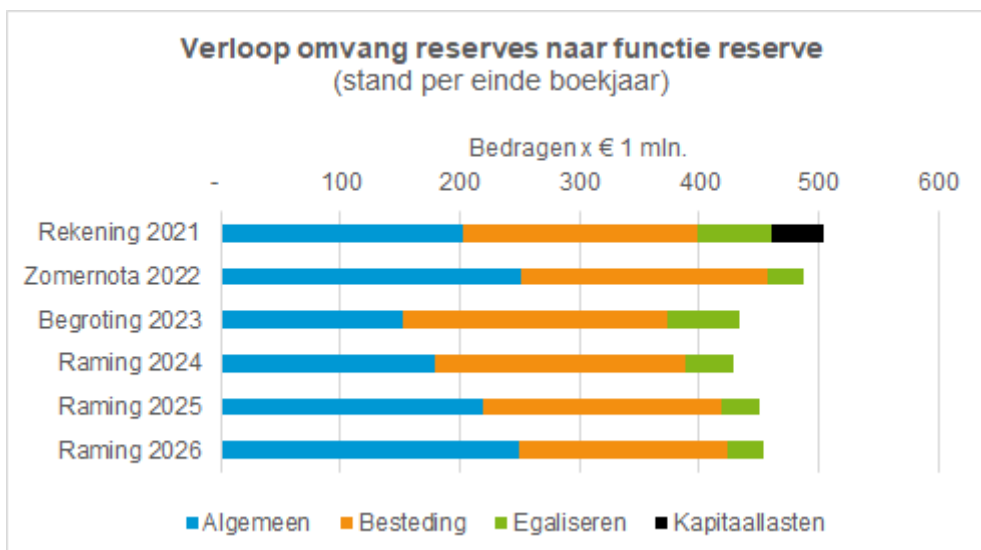
Reserves worden, volgens het BBV, onderverdeeld in algemene reserves en bestemmingsreserves. De algemene reserves zijn een buffer voor financiële tegenvallers of u kunt er vrij over beschikken. De noodzakelijke hoogte van deze reserves wordt mede bepaald aan de hand van de spelregels rondom het weerstandsvermogen van de provincie. Deze staan in de door Provinciale Staten vastgestelde Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing ([PS2020FAC07](#)).

De bestemmingsreserves zijn een spaarpot voor toekomstige verwachte uitgaven. Het werken met bestemmingsreserves is kenmerkend voor organisaties zonder winstoogmerk in het algemeen en voor overheidsorganisaties in het bijzonder. Want bij deze organisaties staat niet het maken van winst en daarmee de groei van het eigen vermogen centraal, maar het behalen van bepaalde maatschappelijke doelen. Dit soort doelen is vaak zo groot en ingewikkeld, dat ze niet in één jaar te bereiken zijn. Denk bijvoorbeeld maar aan de ontwikkeling van een vitaal landelijk gebied of de verbetering van de bereikbaarheid van onze provincie. Hierbij is het dus nodig om geld meerjarig beschikbaar te houden. In lijn met de door uw Staten vastgestelde Nota reserves en voorzieningen (2022) is het uitgangspunt om dat zo veel mogelijk via de exploitatie te laten verlopen en zo min mogelijk te werken met reserves. Alleen wanneer dat niet mogelijk is, ligt de inzet van bestemmingsreserves voor de hand. Daarbij geldt voor de instelling van een nieuwe reserve een minimale omvang van € 1 miljoen.

Bovenstaande visualisatie laat zien dat de totale omvang van de reserves in het nu voorliggende meerjarenperspectief zal gaan afnemen. In de jaarrekening 2021 is een totale reserve omvang gepresenteerd van € 505 miljoen, die eind 2026 naar verwachting rond de € 454 miljoen zal eindigen. De in het jaar 2022 begrote toename van de algemene reserve wordt verklaard vanuit het positieve jaarrekeningresultaat 2021 en de vrijval van enkele bestemmingsreserves waarover u eerder heeft besloten. Deze algemene reserve neemt vanaf 2024 toe door de storting van de positieve begrotingssaldi. Met het verwachte voordelige begrotingssaldo over het jaar 2022 dat in de Zomernota is gepresenteerd, is in deze visualisatie nog geen rekening gehouden.

De afname van de omvang van de bestemmingsreserves is verklaarbaar vanuit het doel van bestemmingsreserves, namelijk: middelen tijdelijk apart zetten om ze te kunnen inzetten op het moment dat wordt overgegaan tot realisatie van de beoogde beleidsdoelen. Onderstaande visualisatie zoomt hier nader op in.

In de Nota reserves en voorzieningen (2022) is een indeling naar functies vastgesteld van de bestemmingsreserves:

- **Besteding:** deze reserves zijn gericht op het bereiken van een specifiek doel waarvoor middelen apart zijn gezet. Op basis van een meerjarig bestedingsplan wordt het bestedingsritme in de begroting verwerkt, waarbij soms geldt dat dit verder reikt dan de tijdschors van de meerjarenraming in de begroting (t+3 jaar).
- **Egaliseren:** deze reserves hebben tot doel schommelingen in de jaarlijkse uitgaven op te vangen. Voorbeelden hiervan zijn de reserves voor beheer en (groot) onderhoud, de lastneming van subsidies en de concessie ov.

- **Kapitaallasten:** deze reserves zijn bedoeld om gedurende een groot aantal jaren dekking te bieden voor de afschrijvingslast van kapitaalgoederen. Die reserve is feitelijk beklemd, u kunt er niet zomaar vrij over beschikken. Als die reserves anders zouden worden ingezet, moet eerst de dekking worden aangeven voor de gemiste baten van de onttrekking.

De afname van de egalisereserves van ongeveer € 62 miljoen (2021) naar € 31 miljoen (2026) wordt vooral veroorzaakt door de (gedeeltelijke) vrijval van de reserves beheer en onderhoud (vaar)wegen en groot onderhoud huisvesting en de inzet van de reserve ov-concessie.

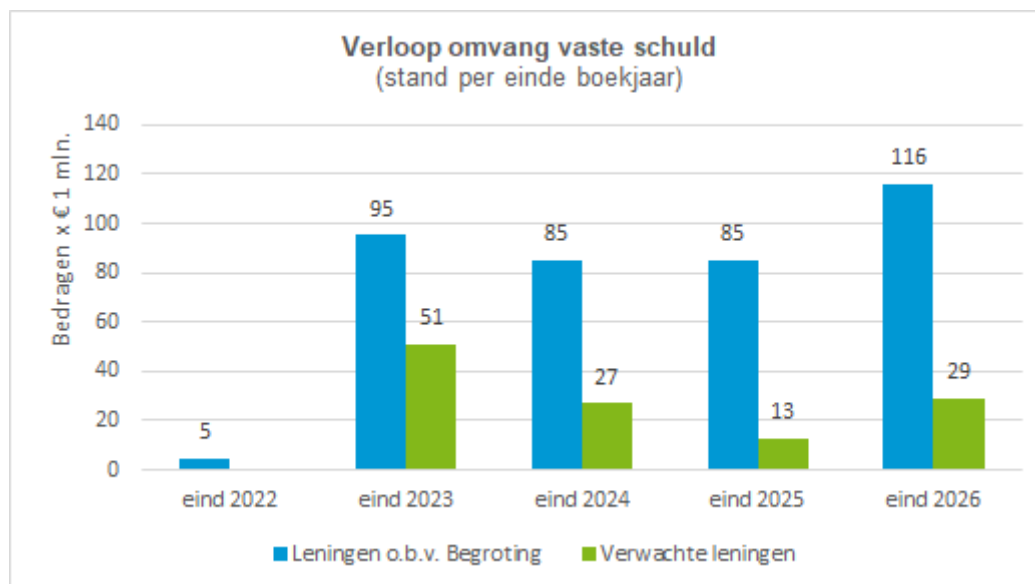
De omvang van de bestedingsreserves is in 2023 ten opzichte van 2022 € 45 miljoen hoger. Dit komt vooral door de reserveringen voor strategisch bosbeleid, het Nationaal Strategisch Plan voor het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB-NSP) en Groen Groeit Mee, totaal € 50,1 miljoen. Eind 2026 bedragen de bestedingsreserves naar verwachting € 174 miljoen.

Investerings

Op 11 mei 2022 heeft u de Nota investeren, waarden en exploiteren vastgesteld. Met deze nota zijn de kaders en uitgangspunten vastgelegd over de manier waarop omgegaan wordt met investeringen in de vaste activa en de bijhorende kapitaallasten. Een belangrijk instrument voor de investeringen is het Meerjaren Investeringsplan (MIP). In de Nota investeren is aangegeven dat het MIP bij de Kadernota en de Programmabegroting aan u wordt voorgelegd. Bij de begrotingsstukken is het MIP Mobiliteit en Bedrijfsvoering gevoegd. In het Statenvoorstel van de Programmabegroting 2023 zijn de beslispunten over het MIP opgenomen.

Liquiditeit

Er is een omslag van een financieringsoverschot van € 101 miljoen (eind 2021) naar een geprognosticeerd financieringstekort eind 2026 van € 116 miljoen. Dit betekent per saldo een uitstroom van liquide middelen van € 217 miljoen gedurende de vijf jaren tussen begin 2022 en december 2026. Deze uitstroom van middelen is gebaseerd op de begroting en huidige onderliggende veronderstellingen voor onder andere de planning van investeringen, subsidiebeschikkingen, aan derden verstrekte financiering en andere uitgaven. Juist omdat de realisatie wel eens enkele weken tot maanden kan verschillen van de voorgenomen planning zijn de treasuryrapportages per kwartaal leidend voor het feitelijk aantrekken van financiering. Ook kunnen eventuele nog te nemen besluiten over bijvoorbeeld een deelneming in Stedin majeure effecten hebben op deze prognoses. Een deelneming in Stedin is in de ramingen van deze begroting niet opgenomen.

Zoals verder wordt toegelicht in paragraaf 4.1.5 [Geprognosticeerde balans](#) moet er een kanttekening gemaakt worden bij het lezen van de balans. Het totale bedrag aan mogelijk te verstrekken subsidie wordt in de begroting telkens als exploitatielast opgenomen. Maar uit de realisatie blijkt dat er maar een deel van de subsidie wordt verstrekt. Daardoor ontstaat een onderbesteding waardoor de hoogte van de liquide middelen en de bestemmingsreserves te laag zijn geraamd. Daarnaast is in de begroting nog niet het verwachte resultaat voor 2022 zoals opgenomen in de Zomernota verwerkt in de geprognosticeerde balans.

Om toch een beter beeld te geven van de verwachte benodigde financiering is in de grafiek hierboven naast de vaste schuld zoals geraamd in de begroting ook een meer realistische prognose gemaakt voor de verwachte vaste schuld. Hierin is een afslag gemaakt van 10% op de geraamde subsidies. Daarnaast wordt het verwachte resultaat voor 2022 van € 17,3 miljoen, zoals opgenomen in de Zomernota, meegenomen in de prognose. Mede door de positieve begrotingssaldi als gevolg van een hoger accres uit het provinciefonds is de liquiditeitsbehoefte behoorlijk gewijzigd ten opzichte van de ramingen die zijn opgenomen in voorgaande begrotingen.

Analyse kengetallen

De financiële kengetallen laten in combinatie met elkaar de financiële weerbaarheid en flexibiliteit van de begroting zien. Bij de signaalwaarden is aansluiting gezocht bij het gemeenschappelijke financiële toezichtkader dat alle provincies hanteren bij hun toezichthoudende rol op gemeenten.

Die signaalwaarden zijn als volgt:

Criteria kwalificatie kengetal		Gezond	Neutraal	Risicovol
A.	Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
B.	Solvabiliteitsratio	> 50%	20% - 50%	< 20%
C1.	Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. gemiddelde tarief opcenten MRB van provincies	< 95%	95% - 105%	> 105%
C2.	Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. wettelijk maximum tarief opcenten MRB	< 90%	90% - 95%	> 95%
D.	Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
E1.	Netto schuldquote	< 90%	90% - 130%	> 130%
E2.	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	< 90%	90% - 130%	> 130%
F.	Ratio weerstandsvermogen	> 1,4	1 - 1,4	< 1

De tabel met ingevulde kengetallen van onze provincie is gebaseerd op de geprognosticeerde balansen tot eind 2026. U vindt die in de uiteenzetting van de financiële positie in paragraaf 4.1.5. Een uitgebreide beschrijving per kengetal is opgenomen in paragraaf 3.2 [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#).

Financieel kengetal	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
A. Structurele exploitatieruimte	11%	0%	3%	5%	10%	5%
B. Solvabiliteitsratio	61%	44%	49%	52%	51%	50%
C1. Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. gemiddelde tarief opcenten MRB van provincies	90%	93%	95%	97%	100%	102%
C2. Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. wettelijk maximum tarief opcenten MRB	64%	66%	67%	69%	70%	72%
D. Grondexploitatie	2%	3%	1%	3%	2%	2%
E1. Netto schuldquote	24%	82%	61%	61%	59%	67%
E2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen	23%	82%	61%	61%	59%	66%
F. Ratio weerstandsvermogen	1,9	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7

Analyse financiële kengetallen

Analyse van de kengetallen geeft aan dat onze provincie voldoende weerbaar en flexibel is om eventuele extra (on)verwachte uitgavenstijgingen te dekken. Het kengetal structurele exploitatieruimte is enigszins risicovol in 2022, maar zal weer gezond zijn vanaf 2023.

De ratio weerstandsvermogen is gezond en ligt binnen de streefbandbreedte van 1,4 tot 2,0.

De provincie heeft voldoende middelen om de geïnventariseerde risico's financieel af te dekken. Daarboven heeft de provincie nog een vrije algemene reserve die eind 2026 wordt geprognoseerd op afgerond € 204 miljoen. Het kengetal grondexploitatie is ook gezond.

De statusverschuiving van gezond naar neutraal bij het kengetal solvabiliteit is een direct gevolg van de investeringen en groot onderhoud die momenteel en binnenkort plaatsvinden. De verschuiving van de belastingcapaciteit opcenten MRB ten opzichte van het landelijk gemiddeld tarief wordt verklaard doordat de stijging van het tarief van de provincie wel wordt opgenomen, maar we voorzichtigheidshalve veronderstellen dat alle andere provincies de nullijn hanteren en niet indexeren. Maar het landelijk gemiddeld tarief zal naar verwachting stijgen in de aankomende jaren.

Meer recent genomen besluiten om te investeren passen in de lijn van dit college om niet onnodig reserves aan te houden, middelen maatschappelijk te laten renderen en te intensiveren op enkele belangrijke transitieopgaven. Deze investeringen en het inzetten van de bestemmingsreserves zorgen ervoor dat een positief saldo bij de schatkist omslaat naar een schuldpositie op de geld- en kapitaalmarkt. Maar met de overige kengetallen op gezond en groen kan onze provincie het zich goed permitteren om te lenen en het eigen vermogen daadwerkelijk in te zetten.

1.5 Leeswijzer en vernieuwingen in de begroting 2023

Vernieuwingen

Doelenboom

Op 8 juli 2021 heeft u als onderdeel van de doorontwikkeling van de planning- en controlcyclus een nieuwe doelenboom vastgesteld. Bij de begroting 2022 zijn 4 meerjarendoelen aangepast. Deze nieuwe doelenboom is voor de Programmabegroting 2023 het uitgangspunt. Een doelenboom is een stevige basis voor het beleid en de financiën, maar moet tegelijkertijd kunnen meebewegen met de diverse nieuwe beleids- en uitvoeringsplannen. Gebaseerd op de beleidsontwikkelingen wordt voorgesteld om 1 meerjarendoel toe te voegen en 2 meerjarendoelen samen te voegen. In de tabel hierna is de verandering (was-woordt) opgenomen en kort toegelicht.

Programma	Meerj.doel	Was	Wordt	Toelichting
Landelijk gebied	2.1.4		Het areaal bos buiten het NNN en de Groene Contour is vergroot.	Uit de nota strategisch bosbeleid is voorgesteld om meerjarendoel 2.1.4 toe te voegen
Economie	8.3.2	Er zijn meer scale-ups en innovatieve bedrijven gericht op gezond stedelijk leven	Het economisch klimaat is beter met meer innovatieve start-ups en scale-ups	Meerjarendoel 8.3.2 wordt met ingang van begroting 2023 samengevoegd met meerjarendoel 8.3.1, omdat dit vergelijkbare doelen zijn en deze doelen in onderlinge samenhang worden gezien.

Indicatoren

Tegelijkertijd met de vaststelling door u van de Programmabegroting 2021 op 11 november 2020 zijn de beleidsindicatoren van de verschillende programma's ter besluitvorming aan u voorgelegd. Deze nieuwe set van indicatoren is voor de Programmabegroting 2023 het uitgangspunt. Het grootste deel van de indicatoren zijn prestatie-indicatoren. Bij deze indicatoren kan de provincie in de meeste gevallen een substantiële bijdrage leveren. Daarnaast zijn ook de verplichte indicatoren (volgens BBV) opgenomen, die beschouwd kunnen worden als effectindicatoren. Een aantal brede welvaartsindicatoren, die het (maatschappelijk) effect aangeven en zijn gericht op de individuele inwoner, zijn opgenomen in een aparte informatieve paragraaf van de begroting.

Gekoppeld aan de doelenboom vormen de indicatoren een kwantitatieve aanvulling op de verantwoording over de doelen, de middelen en de resultaten in de begroting. Net als de doelenboom bewegen de indicatoren mee met de diverse nieuwe beleids- en uitvoeringsplannen. Gebaseerd op de beleidsontwikkelingen wordt voorgesteld om 7 nieuwe indicatoren toe te voegen en 6 te laten vervallen. In de tabel hierna is de verandering (was-woordt) opgenomen en kort toegelicht.

Programma	Indicator	Was	Wordt	Toelichting
Economie	Expats		Aantal ondersteunde expats	Nieuwe effectindicator
	#bedrijven die in de regio geland zijn		Aantal buitenlandse bedrijven geland in regio Utrecht	Nieuwe effectindicator. Streefwaarden bepaald in overleg met ROMRU
	#bedrijven ondersteund bij internationalisering		Aantal bedrijven uit regio Utrecht dat ondersteund is bij internationalisering van hun activiteiten	Nieuwe effectindicator. Streefwaarden bepaald in overleg met ROMRU

Programma	Indicator	Was	Wordt	Toelichting
	Private Research & Development (R&D)	Prestatie indicator bij beleidsdoel 8.2	Effect indicator bij beleidsdoel 8.3	Het percentage private R&D van het totaal aan R&D-financiering (publiek en privaat).
	Stijging arbeidsproductie		De mate waarin de arbeidsproductiviteit van de Utrechtse beroepsbevolking stijgt per jaar. De arbeidsproductiviteit wordt berekend als bruto regionaal product gedeeld door het totaal aantal gewerkte uren. De stijging van de arbeidsproductiviteit is een indicator voor de mate van innovatie van bedrijven.	Prestatie-indicator is vervallen
	Omvang bedrijvennetwerk		Aantal bedrijven in het netwerk van de ROM Utrecht Region	Nieuwe prestatie-indicator
	Circulaire economie		Aantal bedrijven met circulaire activiteiten	Nieuwe effectindicator
	Start-ups (inclusief scale-ups)	Prestatie-indicator bij beleidsdoel 8.2		Vervalt en wordt samengevoegd in aantal start-ups incl scale-ups bij 8.3
	Scale-ups	Prestatie-indicator bij beleidsdoel 8.2		Vervalt en wordt samengevoegd in aantal start-ups incl scale-ups bij 8.3
	Aantal start-ups (incl. scale-ups)	Prestatie-indicator bij beleidsdoel 8.2	Effect indicator bij beleidsdoel 8.3	Nieuw, vervangt eerdere indicator bij 8.2
	Bereik innovatiesubsidies		Aantal gehonoreerde innovatiesubsidie-aanvragen	Nieuwe prestatie-indicator

Programma	Indicator	Was	Wordt	Toelichting
	(On)tevredenheid met reistijd/afstand	Het percentage van medewerkers dat (on)tevreden is met reistijd/reisafstand. In programma's 5 en 6 zijn indicatoren opgenomen over bereikbaarheid werklocaties: per auto (5/7), per fiets (5/14), per ov (6/6), voor vrachtverkeer (5/17). Deze indicatoren geven inzicht in de mate van vertraging.		Prestatie-indicator is vervallen
	Tekort aan personeel	Het aandeel bedrijven dat personeelstekort als belemmering voor groei ervaart.		Prestatie-indicator is vervallen
	Scholing/heroriëntatie arbeidsmarkt	Het aantal bedrijven/personen dat gebruikmaakt van vouchers gericht op scholing en (her)oriëntatie op de arbeidsmarkt.		Prestatie-indicator is vervallen

Beleidsdocumenten

U heeft op 10 november 2021 bij de begroting 2022 amendement 63 vastgesteld. Hier is invulling aan gegeven door één integrale bijlage met relevante beleidsdocumenten per programma weer te geven.

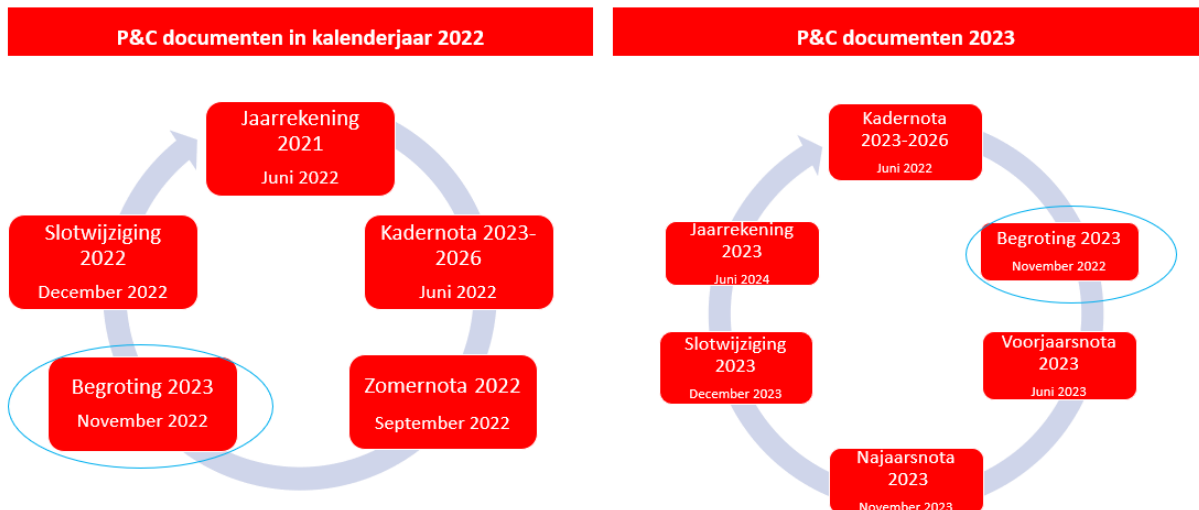
Leeswijzer

Doelstelling Programmabegroting

De Programmabegroting is een belangrijk instrument voor u om inhoud te geven aan uw kaderstellende rol. In de Programmabegroting worden de keuzes voor 2023 vastgelegd voor de belangrijkste activiteiten en doelstellingen en de hieraan gekoppelde inzet van de financiële middelen.

Plaats Programmabegroting in de planning- en controlcyclus

In de Programmabegroting wordt voor het begrotingsjaar 2023 vastgelegd wat de provincie wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. U stelt Programmabegroting vast. Tussendoor kunnen plannen worden bijgesteld naar aanleiding van actuele ontwikkelingen. Dat kan als onderdeel van de reguliere cyclus gebeuren via de Kadernota, maar ook incidenteel op basis van door u en ons genomen besluiten. Deze bijstellingen krijgen hun financiële beslag via begrotingswijzigingen die aan u worden voorgelegd. In de jaarstukken wordt uiteindelijk eindverantwoordelijkheid afgelegd over de uitvoering van de ambities. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over de inzet van de financiële middelen.

Structuur van de Programmabegroting

De structuur van de Programmabegroting wordt voor het grootste deel bepaald door een aantal wettelijke voormissen. Het BBV bevat de volgende voormissen voor de Programmabegroting:

1. De beleidsbegroting, onderverdeeld in:
 - Een programmaplan: een programma is een geheel van activiteiten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken. In het programmaplan wordt per beleidsprogramma expliciet ingegaan op welke maatschappelijke effecten worden nagestreefd, hoe men deze effecten wil gaan bereiken en welke middelen daarvoor nodig zijn.
 - De paragrafen: deze bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen. In de paragrafen worden onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. De voorgeschreven paragrafen zijn: provinciale belastingen en heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid. In de paragraaf Projecten wordt aandacht geschonken aan Hart van de Heuvelrug.
2. De financiële begroting, onderverdeeld in:
 - de uiteenzetting van de financiële positie;
 - het overzicht van lasten en baten.

Indeling Programmabegroting

Hoofdstuk 1 bevat de hoofdlijnen van deze programmabegroting en beschrijft de belangrijkste ontwikkelingen in 2023.

Hoofdstuk 2 bevat het programmaplan. Ieder programma is, volgens het BBV, ingedeeld in de drie 'w-vragen: wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat gaat dat kosten? Elk programma is als volgt opgebouwd:

- In de eerste paragraaf (wat willen we bereiken?) is het programmadoel opgenomen en inzichtelijk gemaakt wat de totale baten en lasten zijn'. Indien van toepassing is ook een meerjarenraming van de verwachte investeringen (wat gaat dat kosten?) opgenomen.
- In de tweede paragraaf (wat gaan we daarvoor doen?) worden eerst de doelenboom gepresenteerd en, indien van toepassing, de bijbehorende indicatoren. Daarna worden de beleidsdoelen beschreven en wordt met behulp van meerjarendoelen beschreven welke activiteiten worden uitgevoerd om deze doelen te bereiken. Per beleidsdoel is daarnaast inzichtelijk gemaakt wat de begrote bedragen zijn voor 2023 inclusief meerjarenraming 2024-2026.
- Indien van toepassing is een opsomming gegeven van de Verbonden Partijen.

Hoofdstuk 3 bevat de paragrafen. De zeven verplichte paragrafen vanuit het BBV worden eerst gepresenteerd, aangevuld met de paragrafen Brede Welvaart indicatoren en Arbeidscapaciteit. Daarna is de paragraaf Projecten opgenomen. Net als bij de programma's wordt ook in hoofdstuk 3 voor ieder project en iedere paragraaf antwoord gegeven op elk van de drie w-vragen, indien van toepassing.

Hoofdstuk 4 bevat de financiële begroting, waarin in de eerste paragraaf de financiële positie wordt uiteengezet en in de tweede paragraaf een overzicht wordt gegeven van de baten en lasten, inclusief een meerjarenraming en verschillenanalyse.

Ten slotte is nog een aantal bijlagen opgenomen.

Tabellen

De bedragen in de tabellen zijn standaard x € 1.000, tenzij dit anders in de tabel is aangegeven. Dit is gedaan om de leesbaarheid te vergroten. Een bedrag van € 45.000 staat dus als € 45 in een tabel. Dit kan leiden tot afrondingsverschillen van maximaal € 1.000 in totaaltellingen.

De in de tabellen gepresenteerde cijfers in de kolom 2021 is de stand van de vastgestelde jaarrekening 2021. De cijfers in de kolom 2022 is de stand van de bijgestelde begroting zoals vastgesteld in de Zomernota 2022.

Webversie

De opmaak van de Begroting is ingericht voor een online-document. De Programmabegroting 2023 is te vinden via de Portal met de planning en control documenten van onze provincie.

Hoofdstuk 2 - Programma's en overzicht Overhead

1. Ruimtelijke ontwikkeling

Toelichting op programmadoel

De kwaliteit van het stedelijk en landelijk gebied is hoog en het leef- en vestigingsklimaat is sterk.

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

1. Ruimtelijke ontwikkeling	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1.1 Ruimte maatschappelijke ontw.	-7.166	-9.235	-9.673	-9.154	-9.270	-9.270
1.2 Gebiedsontwikkeling en ruimtegebruik	-605	-3.883	-3.116	-3.295	-3.087	-3.087
1.3 Passende woonruimte woningbehoefte	-6.410	-7.904	-7.328	-6.729	-6.729	-6.729
Totaal exploitatie	-14.181	-21.022	-20.117	-19.178	-19.086	-19.086
Res. 01. Ruimtelijke ontwikkeling	4.822	2.932	-5.220	200		
Totaal 1. Ruimtelijke ontwikkeling	-9.359	-18.090	-25.337	-18.978	-19.086	-19.086

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

1. Ruimtelijke ontwikkeling	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	7.662	8.763	11.399	11.409	11.401	11.401
Kapitaallasten	1.240	1.172	-	-	-	-
Materiële lasten	2.913	9.242	8.214	7.653	7.769	7.769
Subsidies	8.509	2.020	1.766	466	266	266
Totaal Lasten	20.324	21.197	21.379	19.528	19.436	19.436
Baten	6.143	175	1.262	350	350	350
Totaal Baten	6.143	175	1.262	350	350	350
Totaal exploitatie	-14.181	-21.022	-20.117	-19.178	-19.086	-19.086
Reserves						
- Stortingen	-1.221	-128	-6.000	-	-	-
- Onttrekkingen	6.043	3.060	780	200	-	-
Totaal mutaties reserves	4.822	2.932	-5.220	200	-	-
Saldo programma	-9.359	-18.090	-25.337	-18.978	-19.086	-19.086

Reserves Ruimtelijke ontwikkeling

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Groen Groeit Mee	-	-	6.000	-	-	-
Reserve Hart vd Heuvelrug/VBS	1.168	128	-	-	-	-
Reserve Meerjarige programma's/projecten	53	-	-	-	-	-
Totaal stortingen	1.221	128	6.000	0	0	0
Reserve Hart vd Heuvelrug/VBS	706	360	-	-	-	-
Reserve IGP - RAP	419	1.700	-	200	-	-
Reserve Meerjarige programma's/projecten	2.364	-	780	-	-	-
Reserve Wonen - Binnensted. Ontwikkeling	2.554	2.574	-	-	-	-
Totaal onttrekkingen	6.043	4.634	780	200	0	0
Saldo mutaties reserves	-4.822	-4.506	5.220	-200		

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
1.1 De ruimte voor maatschappelijke ontwikkelingen is in goede balans met de Utrechtse kwaliteiten.	<p>1.1.1 De integrale aanpak van het provinciaal omgevingsbeleid is beter geborgd.</p> <p>1.1.2 Het provinciaal ruimtelijk beleid biedt meer ruimte aan regionale opgaven</p> <p>1.1.3 Met gemeenten wordt pro-actiever samengewerkt aan lokale opgaven vanuit wederzijdse belangen</p> <p>1.1.4 Agenda's en afspraken met (boven)regionale partners zijn beter afgestemd op wederzijdse belangen</p> <p>1.1.5 In een groeiende regio groeit groen evenwichtiger mee met rode ontwikkelingen</p> <p>1.1.6 Nieuwe ontwikkelingen voegen meer ruimtelijke kwaliteit toe</p> <p>1.1.7 Data en digitale toepassingen worden beter benut</p>
1.2 De gebiedsontwikkeling is integraal en gericht op efficiëntie en kwalitatief hoogwaardig ruimtegebruik.	<p>1.2.1 Bij gebieds- en omgevingsgericht werken, zetten we in op het slim combineren van provinciale doelen, o.a. met behulp van vindingrijk aanpakken in ruimtelijke werkprocessen en effectieve samenwerking.</p> <p>1.2.2 Bij gebiedsontwikkeling is meer aandacht voor het slim combineren van provinciale doelen (Doel komt te vervallen door integratie met doel 1.2.1)</p> <p>1.2.3 De gebiedsontwikkelingen Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg zijn verder ontwikkeld en gerealiseerd</p>
1.3 Er is passende woonruimte die aansluit bij de woningbehoefte in de provincie Utrecht.	<p>1.3.1 De woningbouwopgave vindt sneller en vraag gestuurd plaats door gerichte en slimme interventies en maatwerk</p> <p>1.3.2 Het provinciaal woningmarktbeleid ondersteunt beter de woningbouwopgave</p> <p>1.3.3 Wijken zijn vitaler door een integrale aanpak van sociale en fysieke wijkvernieuwing</p>

1.1 Ruimte maatschappelijke ontwikkeling

Toelichting op beleidsdoel

Utrecht is in de verstedelijkte Randstad een uiterst aantrekkelijke provincie. Dat is ook te danken aan e prachtige natuur- en recreatiegebieden, historische polderlandschappen, centrale ligging, levendige steden en dorpen en een veelzijdig aanbod in kunst en cultuur. Mensen willen graag in onze provincie wonen en recreëren. Deze populariteit heeft ook een keerzijde. Woningen, bedrijven, mobiliteit en ook nieuwe maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie vragen ruimte. Ruimte voor ontwikkelingen is nodig, maar houden wij wel graag in balans, om de kenmerkende kwaliteiten van onze provincie te behouden.

De beoogde ontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied vraagt om duidelijke en actuele provinciale ambities. In de Omgevingsvisie staat onze visie op hoofdlijnen. Deze werken wij integraal uit in diverse programma's en de Omgevingsverordening die doorwerkt in gemeentelijk beleid. Afwegingen in praktijksituaties maken wij in nauwe samenwerking met alle betrokken partijen, met oog voor het lokale belang én voor de regionale context.

Samenwerking met het Rijk en met de Utrechtse regio's is van groot belang bij het realiseren van onze provinciale doelen. Dit alles steeds vanuit de eigen verantwoordelijkheid van zowel Rijk, provincie als (samenwerkende) regio's. In de samenwerking met gemeenten geven wij ruimte aan de regionale opgaven, bijvoorbeeld met onze aanpak van regionaal programmeren.

Om te kunnen groeien met een evenwichtige balans tussen (recreatief) groen en rode ontwikkelingen werken we aan het programma Groen Groeit Mee. Ook zorgen we ervoor dat circulair onderdeel wordt van de planvorming en geven we ruimte aan de circulaire economie. Uitgangspunt bij het omgevingsbeleid is een keuze voor integrale, toekomstgerichte oplossingen, waarmee we kwaliteiten behouden of versterken, zo nodig met compenserende maatregelen. We streven naar het concentreren en combineren van nieuwe ontwikkelingen, gaan zorgvuldig om met de schaarse ruimte en aanwezige kwaliteiten en zullen ruimtelijk ontwerp en innovatie stimuleren.

Bij het voorbereiden van beleid en uitvoering willen wij ons meer als 'digitale overheid' etaleren. We leggen gegevens digitaal vast, zoals het volgens de wet verplicht is, en stellen ze ook digitaal beschikbaar. Daarnaast willen we ook met meer vindingrijke digitale middelen de betrokkenheid van inwoners bij vraagstukken en oplossingsmogelijkheden vergroten.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

1.1 Ruimte maatschappelijke ontwikkeling	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	5.192	6.250	6.909	7.039	7.039	7.039
Kapitaallasten	68	-	-	-	-	-
Materiële lasten	1.500	3.040	2.760	2.199	2.315	2.315
Subsidies	537	120	1.266	266	266	266
Totaal Lasten	7.298	9.410	10.935	9.504	9.620	9.620
Baten	132	175	1.262	350	350	350
Totaal Baten	132	175	1.262	350	350	350
Totaal	-7.166	-9.412	-9.496	-9.154	-9.270	-9.270

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
3 Binnenstedelijke woningbouw	%		90	90	90	90	90
Omschrijving: Het deel van de nieuwe toegevoegde woningen dat wordt gerealiseerd binnen stedelijk gebied in percentages (conform begrenzing in POVI).							
Bron: Jaarlijkse provinciale inventarisatie							

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Regionaal programmeren	Getal		3	0	3	3	0
Omschrijving: Het aantal (geactualiseerde) regionale programma's waarin provincie met regio/gemeenten samen afspraken maakt over de programmering van woon- en werklocaties met daarbij de inzet om de opgave te faciliteren.							
Bron: Jaarlijkse provinciale inventarisatie							
2 Gemeentelijke plannen zonder zienswijzen	%		95	95	95	95	95
Omschrijving: Het aantal gemeentelijke ruimtelijke plannen, waarbij de provincie geen zienswijze heeft ingediend, als % van het totaal aantal plannen							
Bron: Jaarlijkse provinciale inventarisatie							

Meerjarendoelen

1.1.1 De integrale aanpak van het provinciaal omgevingsbeleid is beter geborgd.

Toelichting op meerjarendoel

De Omgevingsvisie en Interim Omgevingsverordening (met werking onder de huidige wetgeving) vormen de basis voor onze overkoepelende, integrale aanpak van de maatschappelijke opgaven in de fysieke leefomgeving. Zodra de Omgevingswet in werking is getreden, vormt de Omgevingsverordening samen met de Omgevingsvisie deze basis. U heeft die Omgevingsverordening op 30 maart 2022 vastgesteld.

Werken met de Omgevingswet geborgd

Op 1 januari 2023 treedt volgens de huidige inzichten de Omgevingswet in werking. Vanaf dat moment werken we met een nieuw instrumentarium, (ver)nieuw(d)e werkprocessen en voor een deel andere en nieuwe taken. De impact van deze nieuwe wetgeving op de organisatie is groot. Afgelopen jaren is de organisatie hierop voorbereid met inzet van het programma Omgevingswet. Per september 2022 is een groot aantal structurele taken geborgd in de organisatie en voert het programma Omgevingswet alleen nog taken uit met een tijdelijk karakter.

Voortzetting programma Omgevingswet in lichte vorm

Als gevolg van het uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet van 1 juli 2022 naar 1 januari 2023 loopt een deel van het programma Omgevingswet door. We kiezen daarbij wel voor een lichte vorm. Veel

onderdelen van het programma die klaar zijn (zoals Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en werkprocessen) zijn overgedragen aan de lijnorganisatie. Voor een aantal zaken is nog inzet vanuit het programma nodig, zoals doorontwikkeling Digitaal Stelsel Omgevingswet, communicatie en bestuurlijke advisering over de Omgevingswet.

Samenwerking in de beleidscyclus

Het werken met de Omgevingswet is in de organisatie geborgd aan de hand van de beleidscyclus. De werkzaamheden zijn georganiseerd via coördinatiepunten, elk in een ander deel van de beleidscyclus:

- Beleidsontwikkeling, onder andere Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en programma's;
- Beleidsdoorwerking, onder andere visies en plannen van gemeenten, projectbesluiten en instructies;
- Uitvoering, onder andere vergunningverlening, toezicht en handhaving;
- Terugkoppeling, onder andere samenvattende monitoring en evaluatie.

Voor het soepel samenwerken en effectief doorlopen van de beleidscyclus is centrale afstemming tussen de kwadranten op beleidskeuzes, leren, ontwikkelen en betrekken van de rest van de organisatie geborgd. Deze samenwerking is in 2022 opgezet en wordt in 2023 verder uitgebouwd.

Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en programma's

In de Omgevingsvisie leggen we onze integrale langetermijnambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving van de provincie Utrecht vast. De Omgevingsvisie is een instrument uit de Omgevingswet en is zelfbindend voor de provincie. Wij streven ernaar de Omgevingsvisie actueel te houden, en actualiseren haar in principe eens in de vier jaar. De Omgevingsvisie is in 2021 vastgesteld.

In de Omgevingsverordening staan al onze regels over de fysieke leefomgeving. Ook de Omgevingsverordening willen we actueel en goed toepasbaar houden. Daarvoor wordt de verordening periodiek gewijzigd. De vaststelling van de eerste wijziging is voorzien voor eind 2023.

Al onze beleidsprogramma's moeten passen binnen het samenhangende bouwwerk van visie, verordening en programma's. Ook zijn er met de komst van de Omgevingswet vereisten waar programma's aan moeten voldoen. In 2022 heeft u hiervoor een werkwijze vastgesteld.

Beoogd resultaat 2023

- De eerste wijziging van de Omgevingsverordening is vastgesteld.
- De organisatie werkt met de instrumenten Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en programma's.
- De organisatie werkt in de geest van de Omgevingswet: één overheid, werken vanuit vertrouwen, rekening houden met diverse belangen, samenwerken en afstemmen.

1.1.2 Het provinciaal ruimtelijk beleid biedt meer ruimte aan regionale opgaven

Toelichting op meerjarendoel

In onze Omgevingsvisie is de beoogde ontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied vastgelegd in (ruimtelijk) beleid. In de Omgevingsvisie gaat het om balans. Balans tussen ruimte maken voor nieuwe ontwikkelingen en tegelijk Utrechtse kwaliteiten behouden, zoals het diverse landschap en de mooie natuur. In de Omgevingsverordening staan de regels die nodig zijn om de keuzes en ambities in de Omgevingsvisie te realiseren. Met de vaststelling van de eerste wijzigingen in de Omgevingsverordening zijn de regels aangepast aan de laatste ontwikkelingen en zijn kleine foutjes hersteld. Voor onder andere duurzame energie, wonen en werken en groenontwikkeling is meer ruimte nodig, naast specifieke aandacht voor gezonde leefomgeving, circulariteit en klimaatadaptatie. Dit werken we uit in programma's.

Het vastgelegde beleid is een belangrijke basis voor het adviseren van gemeenten bij het maken van

gemeentelijke omgevingsvisies en voor het inzetten van andere provinciale instrumenten uit de Omgevingswet, zoals projectbesluiten. Ook is het de basis voor onze samenwerking met andere partners, om zo gezamenlijk ruimte te vinden voor de opgaven en noodzakelijke afwegingen te maken.

Wij verwachten dat de druk op het organisatieonderdeel ruimtelijke ordening, zowel als het gaat om ruimtelijk afwegen, maar ook om het planologisch-juridisch mogelijk maken (projectbesluiten) aanzienlijk gaat toenemen. Dit houdt met name verband met opgaven die in 2023 in een stroomversnelling komen, zoals de RES-sen en de urgente opgave van de congestie op energie-infrastructuur. Op dit moment is niet goed te overzien wat dit betekent. Bij de Zomernota en de Kadernota zullen wij hiervoor met voorstellen komen.

Regionaal programmeren wonen en werken

We hebben in de Omgevingsvisie en (nu nog) Interim Omgevingsverordening een nieuwe systematiek voor woon- en werklocaties geïntroduceerd. Samen met gemeenten stellen we regionale programma's op. Op die manier maken we afspraken over het realiseren van voldoende woningen en bedrijventerrein met een goede kwaliteit. Door periodieke actualisatie kunnen we beter en flexibeler inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen en de daarmee samenhangende behoefte.

In het eerste provinciaal Programma Wonen en werken Utrecht is de programmering voor woningbouw en bedrijventerreinen per regio en per gemeente opgenomen, inclusief alle uitbreidingslocaties voor wonen en werken. Tevens zijn er algemene afspraken in opgenomen over de kwaliteit van de te bouwen woningen en te ontwikkelen bedrijventerreinen. De basis voor het provinciale programma wordt gevormd door drie regionale programma's: U16, Amersfoort en het Utrechtse deel van Foodvalley.

In 2020 en 2021 is de eerste cyclus van regionaal programmeren doorlopen, in 2022 is de tweede cyclus gestart. Op basis van een door u in 2022 vastgesteld actueel en aangepast Kader voor regionale programmering en de drie regionale programma's stellen wij begin 2023 het geactualiseerde ontwerp provinciaal Programma Wonen en werken vast en leggen t ter inzage. Definitieve vaststelling is voorzien in het tweede kwartaal van 2023.

Projectbesluit

Om provinciale belangen te realiseren, kan het wenselijk zijn om als provincie zelf een burgerbindend planologisch-juridisch kader vast te leggen, in de vorm van een projectbesluit (Omgevingswet).

Een projectbesluit moet volgens de Elektriciteitswet als instrument worden toegepast bij windenergieprojecten tussen de 5 en 100 megawatt. Ook kunnen we een projectbesluit inzetten bij andere projecten die om provinciale regie vragen, bijvoorbeeld bij gebiedsontwikkeling of mobiliteits- en energieprojecten. De procedure en werkwijze voor Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten bij dit instrument is in 2022 uitgewerkt in een procesbeschrijving.

In 2023 wordt doorgewerkt aan de planvoorbereiding van het projectbesluit Rondweg-Oost Veenendaal. Afhankelijk van de voortgang in het kader van de RES'en (begin 2023) kan gestart worden met een projectprocedure. Mogelijk zullen wij ook voor de energie-infrastructuur dit instrument gebruiken.

Beoogd resultaat 2023

- Tweede cyclus regionaal programmeren is afgerond.

1.1.3 Met gemeenten wordt pro-actiever samengewerkt aan lokale opgaven vanuit wederzijdse belangen

Toelichting op meerjarendoel

Lokale ruimtelijke ontwikkelingen worden mogelijk op basis van gemeentelijke ruimtelijke plannen. De provincie

borgt haar provinciale belangen in de fysieke leefomgeving in belangrijke mate door beïnvloeding van die gemeentelijke plannen. Omgevingsvisie en -verordening vormen daarbij het kader.

Volgens de huidige inzichten treedt per 1 januari 2023 de Omgevingswet in werking. Optimaal overleg en samenwerking met de gemeenten over ruimtelijke ontwikkelingen worden onder de nieuwe wet alleen nog maar belangrijker. Die samenwerking is zowel gericht op thema's en gebieden, als op concrete initiatieven. De samenwerking krijgt gestalte in de Omgevingsagenda's met gemeenten en in het coördinatiepunt voor gemeentelijke ruimtelijke visies, plannen en initiatieven (beleidsdoorwerking).

Omgevingsagenda Gemeenten

Met de Omgevingsagenda Gemeenten willen wij de gebiedsgerichte dialoog met gemeenten aan een structurele werkwijze verbinden. Met deze werkwijze stemmen we vroegtijdig en samenhangend wederzijdse belangen af bij de uitwerking van beleid. We hebben oog voor de gebiedsopgaven en kijken vooruit naar de concrete uitvoering. Dit passen we bijvoorbeeld toe bij de gebiedsontwikkeling voor de Vinkeveense Plassen. Door actieve inzet dragen we bij aan een adequate aanpak van de gemeente voor de complexe opgaven.

De Omgevingsvisies die veel gemeenten nu in voorbereiding hebben zijn een belangrijke basis voor afstemming. Daarnaast is er via periodiek overleg ook oog voor nieuwe initiatieven. We gaan in dialoog samen op zoek naar de belangen, en naar de meerwaarde en mate van gebieds- en uitvoeringsgerichte samenwerking. Waar nodig en mogelijk leggen we een link tussen provinciale en regionale programma's. Nieuwe woningbouwlocaties en initiatieven voor duurzame energiewinning bijvoorbeeld verkennen we vroegtijdig in het licht van de regionale programmering van woon- en werklocaties en van de regionale energiestrategie. Deze vorm van regionaal programmeren kan ook bruikbaar zijn voor andere ruimtelijke opgaven. Zo kunnen we samen onze belangen realiseren in gemeentelijke (ruimtelijke) plannen.

Afspraken over gebieds- en uitvoeringsgerichte samenwerking leggen we vast in de Omgevingsagenda Gemeenten. Wij zien de Omgevingsagenda Gemeenten als een digitale werkomgeving, op basis van een geografisch informatiesysteem (GIS). Daarmee maken we zichtbaar waar samenwerking gevraagd is en hoe we dat verbinden aan provinciale opgaven. Deze structurele dialoog levert ook een grote hoeveelheid kennis op van de gemeentelijke praktijk. Dit is van waarde in het Netwerk Omgevingsgericht Werken voor onder andere de uitwisseling tussen beleid en uitvoering.

Met gemeenten maken we afspraken gemaakt over deze structurele werkwijze. Hiermee leggen we een basis voor een lerend netwerk voor deze andere manier van werken, passend bij de Omgevingswet. De ervaringen met de eerste gemeenten helpen ons om een beproefd structureel gezamenlijk werkproces in te richten en op den duur met alle gemeenten een Omgevingsagenda's Gemeenten te ontwikkelen.

Begeleiding gemeentelijke plannen

De Omgevingswet heeft een bredere scope dan de Wet ruimtelijke ordening en het juridisch instrumentarium is veranderd. Ook vraagt de wet dat we snel en duidelijk adviseren over de haalbaarheid van plannen en initiatieven vanuit een 'ja, mits'-houding. Dat heeft consequenties gehad voor de werkwijze en provinciale rol.

Gemeentelijke bestemmingsplannen worden onder de Omgevingswet automatisch omgezet naar Omgevingsplannen. Tot 2028 geldt hiervoor het overgangsrecht. In de tussentijd worden veel aanpassingen en afwijkingen van deze plannen verwacht, die de procedures van de Omgevingswet volgen. Dit brengt voor gemeenten grote uitdagingen met zich mee, zeker zolang het Digitaal Stelsel Omgevingswet nog niet optimaal is ingericht. Onze werkprocessen zijn erop voorbereid om op deze plannen te kunnen reageren. Door effectief vooroverleg beperken we het aantal zienswijzen en interventies vanwege strijdigheid met provinciale belangen tot een minimum. Vroegtijdig meedenken met de gemeente over haar plannen blijft daarom belangrijk. We geven aan waar kansen liggen om bij te dragen aan gemeenschappelijke opgaven en het versterken van door

de provincie benoemde kwaliteiten en sturen waar nodig tijdig bij.

De bredere reikwijdte van gemeentelijke plannen en de kortere procedures werken direct door in onze advisering. Ook doen gemeenten steeds vaker een beroep op ons voor samenwerking aan gebiedsontwikkelingen. Het initiatief daarvoor kan ook van ons komen. In onze organisatie werken we mede daarom sinds 2023 met een coördinatiepunt voor gemeentelijke ruimtelijke visies, plannen en initiatieven (beleidsdoorwerking). Het coördinatiepunt werkt nauw samen met het coördinatiepunt Omgevingsbeleid (beleidsontwikkeling), Vergunningverlening, toezicht en handhaving (uitvoering) en Monitoring en Evaluatie (terugkoppeling) en het Netwerk Omgevingsgericht Werken (NOW). Zij organiseert de afstemming met alle fases van de beleidscyclus. Daarnaast wordt gefaseerd de verbreding opgezocht. Waar het eerder alleen ging om ruimtelijke ontwikkelingen, gaat het nu steeds meer om het verbinden van alle thema's in de fysieke leefomgeving en het verkennen van gebiedsopgaven. Het coördinatiepunt organiseert een snelle, bredere integrale afstemming en koersbepaling. Zij doet dit zo vroeg mogelijk in het traject en kijkt zowel naar plannen als initiatieven. Het coördinatiepunt heeft ook een agenderende rol. De kansen en knelpunten die gesignaleerd worden bij de beleidsdoorwerking worden onder de aandacht gebracht op verschillende plekken in de organisatie (teams, management en bestuur).

In 2023 wordt gekeken of het niveau van gewenste dienstverlening van het coördinatiepunt past bij de capaciteit die hiervoor beschikbaar is. Mocht dit niet zo zijn, dan worden de dilemma's in beeld gebracht en wordt een besluit gevraagd over aanpassing van de dienstverlening of de capaciteit. Dat zal dan worden betrokken bij de Kadernota.

Beoogd resultaat 2023

- Voor de helft van de gemeenten hebben we een digitaal overzicht klaar van gebieds- en op uitvoering gerichte initiatieven en hoe we deze verbinden aan provinciale opgaven.
- Het coördinatiepunt gemeentelijke ruimtelijke visies, plannen en initiatieven is ingericht en zorgt voor snelle, bredere integrale afstemming en koersbepaling.

1.1.4 Agenda's en afspraken met (boven)regionale partners zijn beter afgestemd op wederzijdse belangen

Toelichting op meerjarendoel

Samenwerking met het Rijk, de buurprovincies en met de gemeenten in de Utrechtse regio's is van groot belang bij het halen van onze provinciale doelen. Het streven is samenwerken als één overheid: dat vraagt wat van alle partners. De Omgevingswet en de uitvoering van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) via de programma's NOVEX en Mooi Nederland zorgen voor een verdere intensivering van deze samenwerking. Op basis van het programma NOVEX werken we in 2023 aan het leggen van de zogenaamde provinciale ruimtelijke puzzel en het ruimtelijke arrangement Rijk-provincie Utrecht (wederkerige afspraken). En aan ontwikkelperspectieven, uitvoeringsagenda's en Regionale Investeringsagenda's voor de NOVEX-gebieden Het Groene Hart, verstedelijkingsgebied Utrecht-Amersfoort en gebied Foodvalley-Arnhem-Nijmegen. Deze activiteiten vragen extra inzet. Daarmee beogen we ook het beter borgen van provinciale belangen en het actiever sturen op het in balans houden van de Utrechtse kwaliteiten. We versterken ook onze positie in de diverse Rijk-regio-trajecten en we kunnen beter sturen op het maken van afspraken met andere overheden over het realiseren van ambities, de onderlinge rolverdeling en in te vullen randvoorwaarden.

Uitvoering NOVI via programma's NOVEX en Mooi Nederland

Nederland staat aan de vooravond van een grote verbouwing. Met de programma's NOVEX (executiekraacht NOVI) en Mooi Nederland geeft het Rijk helderheid over het proces en de planning van deze 'verbouwing'. En het geeft een impuls aan de ruimtelijke kwaliteit.

De keuzes voor de ruimtelijke opgaven in Nederland worden door verschillende ministeries uitgewerkt in

ongeveer 25 nationale programma's, zoals Water en Bodem Sturend, Landelijk Gebied, Energiehoofdinfrastructuur, Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) en Woningbouw. Vervolgens wordt door het Rijk aan de 12 provincies gevraagd deze keuzes ruimtelijk te laten landen. Dit noemt het Rijk ruimtelijke regie per provincie. Het Rijk heeft in oktober 2022 in een startpakket de keuzes aan ons voorgelegd. Ons is gevraagd deze keuzes ruimtelijk te vertalen, in te passen en te combineren met de eigen keuzes uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Dit heet het leggen van de provinciale ruimtelijke puzzel. Wij moeten het resultaat van onze provinciale ruimtelijke puzzel op 1 juli 2023 bij het Rijk inleveren. Met het totaaloverzicht van de 12 gelegde provinciale ruimtelijke puzzels is dan duidelijk waar ruimtelijke opgaven wel/niet realiseerbaar zijn en welke herverdelingskeuzes door het Rijk nodig zijn. In oktober 2023 komen Rijk en wij in samenspraak tot een ruimtelijk arrangement met wederkerige afspraken. Bij het leggen van de provinciale ruimtelijke puzzel en het afspreken van het ruimtelijk arrangement Rijk-provincie zullen we ook gemeenten en waterschappen betrekken. Deze werkwijze is nieuw, wordt cyclisch en structureel en lijkt intensiever te zijn dan de oude manier van samenwerking met het Rijk. Het is de vraag of dit inpasbaar is binnen bestaande financiële en organisatorische kaders. Een eventueel voorstel hiertoe wordt betrokken bij besluitvorming over de Kadernota 2024.

NOVEX-gebieden

Naast de ruimtelijke regie per provincie zet het Rijk in de 16 zogeheten NOVEX-gebieden ook in op gebiedsgerichte regie. Het Groene Hart, verstedelijkingsgebied Utrecht-Amersfoort en gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley zijn NOVEX-gebieden binnen de provincie Utrecht. In deze gebieden komen veel nationale opgaven samen, is de transitie ingrijpend of overstijgt het de grenzen van de provincie. Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen werken per NOVEX-gebied samen aan een ontwikkelperspectief, een uitvoeringsagenda en een Regionale Investeringsagenda (RIA).

NOVEX-gebied Het Groene Hart

In de RO-brief van het kabinet van 17 mei 2022 heeft het Rijk aangegeven dat het NOVI-gebied Groene Hart verder wordt ontwikkeld en voortaan NOVEX-gebied heet. De status van NOVEX-gebied voor het Groene Hart volgt uit de stapeling van opgaven op het gebied klimaatadaptatie, landbouw, natuur, energietransitie, wonen, werken, bereikbaarheid en recreatie. En de noodzaak voor een gezamenlijke integrale aanpak daarvan. Rijk, provincies Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland, gemeenten en waterschappen maken in het Bestuurlijk Platform Groene Hart nadere afspraken over de gezamenlijke inzet, de doelen/kaders en uitgangspunten op de focusthema's bodemdaling, watersysteem, energie en vitale dorpen en steden. Op 19 mei 2022 heeft het Bestuurlijk Platform Groene Hart daarvoor een bestuursovereenkomst gesloten. In 2023 wordt hier verder uitvoering aan gegeven. Daarnaast wordt er in het NOVEX-gebied gewerkt aan het opstellen van een gezamenlijk ontwikkelperspectief, een uitvoeringsagenda en een regionale investeringsagenda.

NOVEX-verstedelijkingsgebied Utrecht-Amersfoort

Om antwoord te geven op de vraag hoe de forse groei van wonen en werken in de regio's U16 én Amersfoort op te vangen én tegelijk bereikbaar, leefbaar en groen te blijven, zijn het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij (2020) en het Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort Centraal! (2021) opgesteld. In het Bestuurlijk Overleg (BO) Verstedelijking van 24 november 2021 hebben Rijk en regionale partijen afgesproken dat beide documenten samen één verstedelijkingsstrategie op grond van de NOVI vormen. In de RO-brief van het kabinet van 17 mei is aangegeven dat het verstedelijkingsgebied Utrecht-Amersfoort verder wordt ontwikkeld en voortaan de status van NOVEX-gebied heeft. Binnen het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort liggen twee grootschalige NOVEX-woningbouwgebieden: Utrecht Groot Merwede en Spoorzone/A1-zone Amersfoort.

Vanuit het Rijk-regioprogramma U Ned werken we via een aantal programmaliijnen aan de realisatie van de verstedelijkingsopgave in dit NOVEX-gebied. Hiermee zorgen we voor uitwerking van de ambitie om de verstedelijkingsopgave in samenhang met opgaven op het gebied van bereikbaarheid, leefbaarheid en groen vorm te geven. In het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij hebben wij samen met Rijk en regionale partijen

gekozen om, na realisatie van de opgave tot 2030, nieuwe woningen en banen te concentreren in het stedelijk kerngebied en rond grotere regionale ov-knooppunten. In de Grote U, het U-vormige gebied rond de Utrechtse binnenstad, liggen veel kansen voor verdichting. In de gebiedsonderzoeken is dit verder uitgewerkt. Dit gebeurt in samenhang met de Mobiliteitsstrategie van het programma U Ned. De onderzoeksresultaten geven input voor de verstedelijkingsafspraken in dit NOVEX-gebied. Zie verder Programma 5.8.2.

Wat betreft het Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort Centraal! bouwen we in 2023 verder aan het ontwikkelbeeld via de acties uit de uitvoeringsagenda. We doen dat in nauwe samenwerking met het Rijk, de regio, de gemeenten, provincie Gelderland, waterschappen en andere partners. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het opstellen van een Handelingsperspectief buitengebied Regio Amersfoort voor de Utrechtse Heuvelrug, Eemvallei en Gelderse Vallei, de verdere uitwerking van Spoorzone/A1-zone Amersfoort en een verkenning kansen HOV/BRT- en fietsnetwerk in samenhang met de integrale aanpak multimodale corridors Regio Amersfoort. HOV staat voor Hoogwaardig Openbaar Vervoer, BRT voor Bus Rapid Transit, waarmee 'betere' busdiensten worden bedoeld.

NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley

Aanleiding voor de opstelling van de Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley is de noodzaak om rond de 100.000 nieuwe woningen en daaraan gekoppelde arbeidsplaatsen toe te voegen in de regio's Foodvalley (40.000 woningen) en Arnhem-Nijmegen (60.000 woningen). Doel is om aan te geven waar op de korte (2025), middellange (2030) en lange termijn (2040) de extra woon- en werklocaties in dit gebied gaan komen, gekoppeld aan andere opgaven als kwaliteit van de leefomgeving (groen, klimaatadaptatie, energietransitie), verduurzaming van de economie en goede bereikbaarheid. 26 gemeenten, 2 regio's, de provincies Utrecht en Gelderland en het Rijk werken hiervoor intensief samen. U heeft op 17 november 2021 het verstedelijkingsconcept vastgesteld. Hierin zijn de ambitie en de ruimtelijke ontwerpprincipes van de verstedelijkingsstrategie vastgelegd. In 2023 wordt verder gewerkt aan de gebiedsuitwerkingen, waaronder Foodvalley-Zuid en Foodvalley-Noord.

In de RO-brief van 17 mei is aangegeven dat het verstedelijkingsgebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley verder wordt ontwikkeld en voortaan de status van NOVEX-gebied heeft. Ook is aangegeven dat de verstedelijkingsopgave in dit NOVEX-gebied wordt gecombineerd met de opgave in het omliggende landelijke gebied. Binnen dit NOVEX-gebied ligt één grootschalige NOVEX-woningbouwgebied ook in de provincie Utrecht: Foodvalley.

Beoogd resultaat 2023

- Overeenstemming over ruimtelijke puzzel en ruimtelijk arrangement Rijk –provincie Utrecht.
- Ontwikkelperspectieven, uitvoeringsagenda's en Regionale Investeringsagenda's NOVEX-gebieden Het Groene Hart, verstedelijkingsgebied Utrecht-Amersfoort en gebied Foodvalley-Arnhem-Nijmegen.
- Vaststelling Handelingsperspectief buitengebied Regio Amersfoort

1.1.5 In een groeiende regio groeit groen evenwichtiger mee met rode ontwikkelingen

Toelichting op meerjarendoel

Groen is de kwaliteit van de Utrechtse regio. Groei is de opgave. Hoe kunnen we dit samenbrengen? Met het programma Groen Groeit Mee werken we samen met regionale partners in ruimtelijke zin aan een stevige positionering van de (recreatief) groenblauwe opgave. Op 7 februari 2022 is het pact ondertekend door alle Utrechtse overheden en tal van (groene) organisaties. Hiermee is slagkracht ontstaan om samen te werken aan de ingewikkelde ruimtelijke en maatschappelijke puzzel.

Groen is een onlosmakelijk onderdeel van de ruimtelijke programmering van wonen en werken. Het programma

is verbonden aan de uitleglocaties zoals opgenomen in de huidige Interim Omgevingsverordening om zo het groen evenwichtig te laten meegroeien. Dit combineren we met de andere opgaven in het Utrechts landelijk gebied, zoals de aanpak stikstof en de bossenstrategie.

Het programma sluit via een gebiedsgerichte benadering zoveel mogelijk aan bij wat er op verschillende schaalniveaus en door partijen al gebeurt. Daar waar mogelijk wordt aangesloten op gebiedsvisies en uitwerkingen van de U10/16, Regio Amersfoort en Foodvalley. Om dit concreet te maken zijn door de regiopartners vier voorbeeldgebieden voorgedragen, gekoppeld aan de verstedelijkingsopgaven, om te dienen als recreatief groen uitloopgebied. In de tijd dat deze begroting werd geschreven waren deze projecten in de fase van een plan van aanpak.

Om groen daadwerkelijk mee te laten groeien is veel geld nodig, in de kadernota 2022 is een reserve opgenomen voor Groen Groeit Mee Deze reserve zal worden ingezet voor de lobby en financieringsopgave in aanloop naar de Groeisprong 2040.

Voor de komende jaren houden we rekening met een besteding uit de reserve van € 1,5 miljoen per jaar voor groene investeringen en/of cofinanciering met onze regiopartners. In de voorjaarsnota 2023 zullen we dit meerjarige financieringsritme ook financieel verwerken in de begroting.

Beoogd resultaat 2023

- Met alle partners van het Groen Groeit Mee Pact vervolgspraken maken over de uitrol en aanpak van de uitvoering voor de realisatie opgave, en het blijven inbrengen en koppelen van groen-blaauwe opgaven in regionale gebiedsontwikkelingen.
- Een Handreiking als nadere uitwerking van de omgevingsverordening (art 9.13) over de evenwichtige ontwikkeling tussen woningbouw en (recreatief) groen.
- Een investeringsagenda als onderdeel van de lobby en financieringsstrategie die inzicht geeft in Rijks- en EU-gelden.
- Twee van de vier voorbeeldgebieden zijn gestart met de voorbereidingen van de uitvoering.

1.1.6 Nieuwe ontwikkelingen voegen meer ruimtelijke kwaliteit toe

Toelichting op meerjarendoel

Bij de uitvoering van ons omgevingsbeleid is het vormgeven van omgevingskwaliteit een belangrijke voorwaarde. Met het begrip omgevingskwaliteit beogen wij diverse kwaliteiten met elkaar te verknopen en met elkaar in samenhang te zien. Ruimtelijke kwaliteit is daar een belangrijke pijler voor, naast milieu-, gezondheids- en veiligheidskwaliteit en maatschappelijke waarden zoals sociale samenhang en economische vitaliteit. Ruimtelijke kwaliteit gaat over gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde. Daarbij hebben we de ambitie om circulariteit integraal onderdeel te laten worden van het begrip ruimtelijke kwaliteit en van onze ruimtelijke planvorming. Wij streven naar behoud en versterking van ruimtelijke kwaliteit, zowel met onze interne beleidsprocessen als via onafhankelijke advisering door de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) en de Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL). Wij willen voor de verkiezingen voor Provinciale Staten advies en richting hebben hoe en via welke adviesstructuur we onafhankelijke advisering in de volgende Statenperiode vorm gaan geven.

Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen

De Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen vormt de inspiratie voor het doorontwikkelen van de karakteristieke landschappen in de provincie. Grote maatschappelijke ontwikkelingen, onder andere verstedelijking en bijbehorende mobiliteit, duurzame energie, bodemdaling, klimaatadaptatie, bossenstrategie en landbouwtransitie, vragen om aanknopingspunten om voort te bouwen op de kernkwaliteiten van de landschappen. Deze opgaven hebben een uitwerking in de Kwaliteitsgids. De schaal van deze opgaven vraagt om het vormgeven van een transitie in delen van het landschap. Ook deze transitieopgave is in de Kwaliteitsgids

uitgewerkt. De Kwaliteitsgids wordt gebruikt in gesprekken over kernkwaliteiten, transformatie en transitie in landschappen met gemeenten

Provinciale Commissie Leefomgeving

De PCL is een onafhankelijk adviesorgaan dat u en ons gevraagd en ongevraagd adviseert over ontwikkelingen en kansen in de kwaliteit van de leefomgeving. Focus ligt op thema's die in het coalitieakkoord zijn benoemd. In 2021 is de PCL geëvalueerd. Een deel van de PCL-leden trad terug en er zijn nieuwe leden geworven. De PCL heeft in 2022 een werkprogramma opgesteld voor de komende periode. Dat bestaat voor een deel uit adviesonderwerpen die voorafgaand aan het opstellen van het werkprogramma zijn opgehaald bij u en ons en binnen de organisatie. Het andere deel van het werkprogramma stelt de PCL op naar eigen inzicht in afstemming met u en ons.

Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK)

Adviezen van de PARK kunnen zorgen voor betere besluitvorming op het gebied van behoud en versterking van aantrekkelijke steden en landschappen in de provincie Utrecht. De PARK heeft in het werkprogramma voor de periode 2020-2022 een aantal hoofdlijnen uitgewerkt, zoals besproken in het kader van de herbenoeming van de adviseur. Binnen de hoofdlijnen kunnen verschillende typen projecten vorm krijgen. Variërend van ruimtelijke studies, prijsvragen, debatten, nieuwsbrieven, podcasts en adviezen. Volgens de afspraken is eind 2021 een evaluatiemoment ingebouwd. Uit de tussentijdse evaluatie komt een brede waardering voor het instituut PARK en de invulling ervan naar voren. De aandachtspunten die naar voren komen richten zich op de positie, scope en oriëntatie van de PARK en op de samenwerking met de provinciale organisatie. Samengevat is de voornaamste zorg hoe een effectieve doorwerking of realisatie van de adviezen van de PARK kan worden bewerkstelligd. Daartoe worden gesprekken georganiseerd met zowel u en ons als de ambtelijke organisatie.

De vier hoofdlijnen van het werkprogramma zijn:

1. Parkinclusief ontwikkelen – waarbij thema's als dorpelijk verdichten, de A12-Zone, intensiveren van bedrijventerreinen (INTENS), Holtland en Groen Groeit Mee worden verkend.
2. Het volgende landschap – met aandacht voor de Wespentaille Bunschoten, Foodprint, Nieuwe Hollandse Waterlinie, energielandschappen en levende bermen.
3. Omgevingswaarden - onderzoek naar een nieuwe, beeldende meetlat voor omgevingskwaliteit, passend bij de nieuwe Omgevingswet. Ingezoomd wordt op de CO2-voetafdruk van huishoudens.
4. Gevraagd advies en Q-teams – Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten vragen, de PARK/het Q-team levert een onafhankelijk advies.

Daarnaast besteedt het werkprogramma aandacht aan de interactie met de (bestuurlijke) organisatie, de PCL, onderwijsinstellingen en instanties als het College van Rijksadviseurs.

In het najaar van 2023 eindigt de zittingsperiode van de PCL en de PARK. Naar aanleiding van de tussentijdse evaluatie van de PCL in 2021 zijn met u en ons afspraken gemaakt over de toekomst van onafhankelijke advisering. Begin 2023 formuleert een bestuurlijke werkgroep een advies over de toekomst van onafhankelijke advisering. Daarbij worden de veranderde wettelijke kaders (Omgevingswet) meegenomen. In 2023 wordt een besluit genomen over de manier waarop onafhankelijke advisering onder de Omgevingswet wordt voortgezet.

Beoogd resultaat 2023

- De PCL brengt haar werkprogramma ten uitvoer en geeft ad hoc adviezen, inspeland op de actualiteit.
- De PARK brengt zijn werkprogramma ten uitvoer.
- Ruimtelijke kwaliteit is integraal onderdeel van onze interne beleidsprocessen.
- Er is richting gekozen hoe en via welke adviesstructuur onafhankelijke advisering voor de leefomgeving in de komende Statenperiode vorm wordt gegeven.

1.1.7 Data en digitale toepassingen worden beter benut

Toelichting op meerjarendoel

Wij houden onze systemen actueel om de aansluiting op de landelijke voorziening van het digitale stelsel voor de Omgevingswet te borgen. Dit is wel afhankelijk van de voortgang van de landelijke voorziening. Daarnaast implementeren we toepassingen om te helpen bij het opstellen en uitvoeren van het beleid. Concrete onderdelen hiervan zijn het digitaal objectgericht opstellen en wijzigen van omgevingswetbesluiten, inclusief programma's (inclusief de juridische werkingsgebieden en kenmerken) en de bijbehorende formulieren voor de dienstverlening in het Omgevingsloket. Dit vraagt om sterkere informatie-uitwisseling tussen beleid en uitvoering, zoals vergunningverlening. Daarnaast richten we ons regionaal, interprovinciaal en landelijk op betrouwbare en bruikbare informatie over de leefomgeving (informatieproducten) gericht op een gemeenschappelijke informatiebasis voor de ruimtelijke opgaven.

De verdere ontwikkeling van het instrument 'digitale tweeling' (digital twin) dat ons moet helpen bij een veelheid aan gebiedsgerichte vraagstukken is ook een speerpunt. Daarbij maken wij samen met het Rijk en andere partners afspraken over standaarden op het gebied van modellen en informatie. Zo'n digitale kopie van de leefomgeving draagt bij aan de visualisatie van een gebied en simulatie van scenario's voor betere beleidsonderbouwing.

Daarnaast geven we het meer integraal monitoren van onze doelen vorm. Dit stelt hoge eisen aan ons datamanagement en de informatie-uitwisseling binnen het stelsel en met onze partners en inwoners. Het datamanagement zal zich daarom niet alleen richten op geodata, maar op beleidsdata in brede zin.

Naast deze ontwikkelingen blijft de winkel open; we leveren volgens EU-richtlijnen en landelijke regelgeving aan de daartoe ingerichte registers, zoals INSPIRE, Basisregistraties en Omgevingsloket en zorgen dat we ook de juiste informatie uit landelijke registers gebruiken bij onze processen. We blijven ons portaal Geo-point optimaal benutten om de inwoners en partners een actueel en overzichtelijk beeld te geven van onze data en toepassingen/apps. Wij zullen Geo-point, misschien onder een andere naam, daar waar nodig uitbreiden met ook niet-geodata en toepassingen.

Beoogd resultaat 2023

- Digitale onderdelen van omgevingswetbesluiten en uitvoeringsaspecten zijn onderdeel van onze processen en volgens de vereisten verbonden met het digitale stelsel, het Omgevingsloket. De juridische werkingsgebieden van beleid (geografische duiding) zijn actueel en volgens landelijke eisen.
- We hebben een digitale omgeving ingericht voor beleidsdata en visualisatie voor beleidsmonitoring voor onze omgevingsvisie.
- Wij passen toegankelijke toepassingen volgens digitale tweeling (digital twin) toe en delen deze om beleidsinformatie, ruimtelijke initiatieven en informatie over de leefomgeving te verbinden. We laten hiermee de impact zien bij de ruimtelijke orderingsvraagstukken en transitieopgaven waar we als provincie voor staan.

1.2 Gebiedsontwikkeling en ruimtegebruik

Toelichting op beleidsdoel

We kunnen ons inzicht in en sturing op de kwaliteit die we willen behalen vergroten door al bij de eerste processtappen van gebiedsontwikkeling provinciale doelen aan elkaar te koppelen. Er is budget om langjarige processen van integrale gebiedsontwikkeling op meer locaties te ondersteunen. Dit geven we vorm in nauwe samenhang met de expertises en instrumenten in het Netwerk Omgevingsgericht Werken (NOW) en de onafhankelijk adviseur ruimtelijke kwaliteit.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

1.2 Gebiedsontwikkeling en ruimtegebruik	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.200	1.181	2.551	2.530	2.522	2.522
Kapitaallasten	1.172	1.172	-	-	-	-
Materiële lasten	700	-170	565	565	565	565
Subsidies	-	1.700	-	200	-	-
Totaal Lasten	3.073	3.883	3.116	3.295	3.087	3.087
Baten	2.467	-	-	-	-	-
Totaal Baten	2.467	0	0	0	0	0
Totaal	-605	-3.916	-3.083	-3.295	-3.087	-3.087

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Slim combineren	getal	8	8	8	8	8	8
Omschrijving: Het aantal projecten / praktijkcasussen waarbij met inzet vanuit de expertises IGP/IFL een extra impuls is gegeven in het slim combineren (innovatie; meekoppelkansen) van provinciale doelen.							
Bron: Jaarlijkse provinciale inventarisatie							
2 Woningen HvdH/VBS	getal		0	275	240	160	400
Omschrijving: Het aantal te realiseren woningen per jaar voor het totale programma HvdH en VBS (op moment van uitgifte van de grond).							
Bron: Samenwerkingsovereenkomsten HvdH (2015) en VBS (2015)							
3 Natuur HvdH / VBS	ha		0	15	14	0	4
Omschrijving: De hoeveelheid gerealiseerde hectare natuur (resterende projecten Kamp van Zeist en Camp New Amsterdam)							
Bron: Samenwerkingsovereenkomsten HvdH (2015) en VBS (2015)							

Meerjarendoelen

1.2.1 Bij gebieds- en omgevingsgericht werken, zetten we in op het slim combineren van provinciale doelen, o.a. met behulp van vindingrijk aanpakken in ruimtelijke werkprocessen en effectieve samenwerking.

Toelichting op meerjarendoel

Het Netwerk Omgevingsgericht Werken (NOW) is een samenvoeging van bestaande budgetten en capaciteit die nu met een gezamenlijk doel wordt ingezet. De verantwoording van het NOW loopt via de begrotingscyclus.

Gebiedsgericht en omgevingsgericht werken vraagt om werkwijzen die daarbij passen, bijvoorbeeld wanneer er meerdere provinciale opgaven samenkomen in één gebied. Deze opgaven willen we slimmer, innovatiever, integraler en sneller oppakken. Meer vanuit en mét het maatschappelijke initiatief en in samenwerking met gemeenten, waterschappen en waar nodig het Rijk. Het NOW helpt bij het omgevingsgericht werken en het slimmer combineren en concentreren van opgaven over de hele linie van het provinciale omgevingsbeleid.

Het NOW is een intern provinciaal netwerk van experts op het gebied van omgevingskwaliteit, gebiedsgericht werken, ruimtelijk ontwerp, innovatie en samenwerking. Het NOW brengt de benodigde belanghebbenden en expertises bij elkaar en slaat zo de brug tussen provinciaal beleid en maatschappelijke opgaven. Het NOW heeft ook een agenderende rol. De kansen en knelpunten die gesignaleerd worden bij de uitvoering van het omgevingsbeleid brengt het netwerk onder de aandacht bij het management en het bestuur. Met deze activiteiten draagt het netwerk bij aan de gewenste balans tussen maatschappelijke opgaven en Utrechtse kwaliteiten. En zo dus aan het werken in de geest van de Omgevingswet.

Beoogd resultaat 2023

- Inzet NOW in tenminste acht gebieden en projecten en een overzicht van door het NOW gesignaleerde aandachtspunten bij de uitvoering van het omgevingsbeleid van de provincie
- Twee informatieve bijeenkomsten voor Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en het Centraal Management Team waarin de uitvoering van het Omgevingsbeleid centraal staat. In ieder geval één van deze twee bijeenkomsten is een excursie op locatie.

1.2.3 De gebiedsontwikkelingen Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg zijn verder ontwikkeld en gerealiseerd

Toelichting op meerjarendoel

Hart van de Heuvelrug/Vliegbasis Soesterberg is een langlopende integrale gebiedsontwikkeling. Het doel van het programma is de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. De basis van het programma ligt in het versterken en aaneensluiten van natuurgebieden, onder meer door twee ecologische verbindingen (corridors) te maken. Daarnaast zorgt het programma ervoor dat er meer ruimte ontstaat voor wonen, werken, zorg en recreatie in het gebied. Een belangrijk uitgangspunt in de uitvoering is de financiële en ruimtelijke verevening tussen de rode projecten (het ontwikkelen van woon- en werklocaties) en groene projecten (ontwikkeling van natuur en recreatie).

Op hoofdlijnen loopt de uitvoering van het programma Hart van de Heuvelrug/Vliegbasis Soesterberg gestaag door. Er zijn ook belangrijke mijlpalen gehaald: het terrein Kamp van Zeist is aangekocht van het Rijk, we maken afspraken over de PFOS-sanering en werken de organisatie verder uit voor uitvoering van de verkoop van de woonwijken Vliegbasis Soesterberg en Sortie 16. Voor de voortgang van de diverse projecten en de beoogde resultaten verwijzen we naar het projectblad Hart van de Heuvelrug/Vliegbasis Soesterberg.

Dit programma werkt met een gesloten grondexploitatie. Opbrengsten uit het programma dekken de investeringen in de gebiedsontwikkeling en pas bij afronding van het geheel verrekenen we het saldo met de algemene middelen.

In programma 1 begroten en verantwoorden we een deel van de geraamde uitgaven, namelijk de lasten en baten met betrekking tot de rode projecten waarvan de uitvoering bij de provincie ligt. Omdat we deze naar de balans, onder 'Voorraden', doorsluizen, is het saldo van Hart van de Heuvelrug/Vliegbasis Soesterberg op programma 1 € 0. Verder begroten en verantwoorden we zowel de verplichte afschrijvingslast van de afgesloten projecten (immateriële vaste activa), als de in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) opgenomen verplichte winstneming op grondexploitaties. Ook de hieraan gekoppelde afwikkeling van het saldo tussen deze

bedragen naar de bestemmingsreserve nemen we op in de begroting en verantwoording.

1.3 Passende woonruimte woningbehoefte

Toelichting op beleidsdoel

De woningbouwopgave in onze regio is enorm, zowel op korte als op lange termijn. Om als provincie het groene, gezonde en innovatieve middelpunt van Nederland te blijven, is een gezonde woningmarkt noodzakelijk. De ambitie in het Coalitieakkoord 2019-2023 is het realiseren van 10.000 woningen per jaar, met een streven naar minimaal 50% in het sociale en middeldure segment. Als provincie zijn we een van de partijen die nodig zijn om voldoende woningen te realiseren. De provincie heeft hierbij vooral een agenderende, stimulerende en faciliterende rol: we zijn aanjager, verbinder en kennisdeler.

Met het uitvoeringsprogramma Versnelling Woningbouw 2021 t/m 2024 geven wij vorm aan de gestelde ambitie. In het programmaplan is geconcretiseerd wat wij gaan doen, waar de accenten en prioriteiten liggen en op welke manier we gaan uitvoeren. Hierbij volgen wij vijf leidende principes:

1. We werken proactief en richten ons op de korte termijn.
2. We richten ons op locaties in de hele provincie.
3. We richten ons op fysieke maatregelen.
4. We gaan uit van integrale gebiedsontwikkeling waarbij we ambities verbinden en kansen koppelen.
5. We werken met een adaptief en flexibel programma.

Binnen beleidsdoel 1.1 werken we ook aan de woningbouw

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

1.3 Passende woonruimte woningbehoefte	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.270	1.332	1.939	1.840	1.840	1.840
Materiële lasten	712	6.372	4.889	4.889	4.889	4.889
Subsidies	7.972	200	500	-	-	-
Totaal Lasten	9.954	7.904	7.328	6.729	6.729	6.729
Baten	3.543	-	-	-	-	-
Totaal Baten	3.543	0	0	0	0	0
Totaal	-6.410	-7.941	-7.291	-6.729	-6.729	-6.729

Indicatoren

Ten opzichte van de begroting 2022 is de indicator Betaalbaar aanbod woningen verdwenen als aparte prestatie-indicator in de tabel hieronder. De subsidieverordening Versnelling Woningbouw heeft namelijk als voorwaarde voor subsidie dat van de nieuwe woningen, op regionaal niveau, minimaal 50% in het sociale/betaalbare segment gerealiseerd wordt. Op deze manier is de component betaalbaarheid al opgenomen in prestatie-indicator 1. Daarmee waren deze beide indicatoren niet onderscheidend.

Indicator 4, het percentage toegevoegde woningen per jaar in de sociale huur en het middensegment, is nog niet meetbaar. Het Rijk zal een eenduidige definitie opstellen en op basis hiervan het CBS vragen hierop te monitoren. Wij gaan dit gebruiken zodra de monitoringsinformatie beschikbaar is.

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
3 Versnelling woningbouw	getal	8.400	8.900	9.500	10.000	10.000	10.000

Omschrijving: Het aantal woningen dat jaarlijks netto wordt toegevoegd aan het woningbestand in de provincie

Bron: CBS

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
4 Sociale huur en middensegment	%	PM	PM	PM	PM	PM	PM

Omschrijving: Het percentage toegevoegd aantal woningen per jaar in de sociale huur en middensegment.

Bron: volgt [2]

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Versnellingsprojecten woningbouw [1]		23	24	26	27	27	27

Omschrijving: Het aantal plannen dat met inzet vanuit het UitvoeringsProgramma Versnelling Woningbouw verder in de ontwikkeling is gebracht en daarmee een bijdrage levert aan de versnelling van de woningbouwopgave en de doelstelling van 50% van de toegevoegde woningen in het sociale/betaalbare segment.

Bron: jaarlijkse provinciale inventarisatie

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
2 Betaalbaar aanbod woningen	getal	12	12	13	14	14	14

Omschrijving: De ondersteuning van het aantal woningbouwprojecten waarbij woningen in het sociaal/middeldure segment wordt toegevoegd in het licht van de provinciale ambitie dat van de nieuwe woningen, op regionaal niveau met minimaal 50% in deze segmenten wordt toegevoegd

Bron: jaarlijkse provinciale inventarisatie

[1] Deze indicator staat op get aantal projecten dat we financieel ondersteunen.

[2] Voor deze indicator werken we aan een methodiek voor het realiseren van betrouwbare en continue data. Het CBS houdt niet bij in welk prijsniveau de woningen worden gerealiseerd. Het is wel de inzet om op nationaal niveau in de toekomst meer info over gerealiseerde woningen op een eenduidige wijze te monitoren. Binnenlandse Zaken is daarover met CBS in gesprek

Meerjarendoelen

1.3.1 De woningbouwopgave vindt sneller en vraag gestuurd plaats door gerichte en slimme interventies en maatwerk

Toelichting op meerjarendoel

Het hoofddoel van het uitvoeringsprogramma Versnelling Woningbouw 2021-2024 ligt in het verlengde van de ambities uit het Coalitieakkoord en de Omgevingsvisie Provincie Utrecht: versnelling van de woningbouw met het streven om te komen tot een bruto toename van 10.000 woningen per jaar waarvan ten minste 50% van de nieuwe woningen in het sociale en middeldure segment. De focus van het programma ligt op de versnelling van de woningbouw op de korte termijn: locaties waar in de komende jaren concrete stappen worden gezet op weg naar realisatie.

In 2022 heeft de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening de Nationale Woon- en Bouwagenda (NWBA) gepresenteerd. Voor de uitwerking hanteert het Rijk een programmatische aanpak met zes programmalijnen. Een hiervan is het Programma Woningbouw. In dit programma neemt het Rijk meer regie op de volkshuisvesting en kondigt aan prestatieafspraken te maken met de provincies. In het najaar van 2022 heeft de provincie een randvoorwaardelijk bod gepresenteerd aan het Rijk om tot 2030 83.500 woningen te realiseren. De provincie maakt op haar beurt weer afspraken met gemeenten die in regionale woondeals worden vastgelegd. De bestaande woondeals U16 en Amersfoort zijn hiervoor de basis. Voor de gemeenten in de regio Foodvalley stemmen we de nieuwe woondeal af met de provincie Gelderland. Begin 2023 zijn deze woondeals klaar.

In 2023 werken we samen met alle partners in de woningmarkt aan de uitvoering van prestatieafspraken. De regierol van de provincie wordt naar verwachting groter, net als de behoefte aan monitoring. De meerwaarde van de provincie zit in het kennen van de (opgaven in) regio en de gemeenten, het verbinden van partijen uit het regionaal en landelijk netwerk, (gebieds)kennis, de kansen en de uitdagingen waarbij we de plannen aanjagen en deze regionaal en integraal afstemmen.

Als provincie bieden we maatwerk en expertise om woningbouwprojecten te versnellen en vertraging te voorkomen, in alle fasen van het bouwproces. We helpen om belemmeringen en knelpunten weg te nemen, stimuleren en ondersteunen gemeenten om harde plancapaciteit uit te voeren en zachte plancapaciteit om te zetten in harde plannen. Het zal enige tijd kosten om twee derde van het aantal nieuw te bouwen woningen in het sociale en middeldure segment te realiseren. Over de woningen die de eerstkomende jaren worden gebouwd zijn namelijk al afspraken gemaakt. De onrendabele top op gebiedsontwikkelingsprojecten zal naar verwachting groter worden. We blijven goed in gesprek met onze gebiedspartners om zicht te houden op de effecten van de NWBA en waar dat vraagt om extra ondersteuning. Onze focus ligt op een gebiedsgerichte en integrale aanpak en op de grotere locaties, waarbij het ons naast nieuwbouw ook gaat om het ondersteunen van transformatie. We ontwikkelen kennis samen met relevante partijen en delen die met de partners in het veld. We zoeken hierbij proactief partijen op en blijven investeren in ons netwerk.

We blijven het versnellingssteam TEMPO in 2023 onder de aandacht brengen bij de gemeenten. TEMPO is een denktank van professionals met uiteenlopende expertise. Die is inzetbaar op complexe vraagstukken die in de praktijk spelen bij de ontwikkeling van woningen. Door op aanvraag een maatwerkadvies te leveren kan een flinke stap vooruit worden gezet in een planontwikkeling of wordt een doorbraak gecreëerd in een vastgelopen traject. TEMPO kan gemeenten ook ondersteunen bij de implementatie van het Convenant Duurzame Woningbouw.

In de NWBA is het realiseren van flexwonen een belangrijk speerpunt voor het Rijk. We gaan daarom door met onze aanpak om initiatieven voor flexwonen te ondersteunen in de planfase. De grootste uitdagingen bij het ontwikkelen van flexwonen zijn het vinden van geschikte locaties en het krijgen van een positieve businesscase. We zetten de regionale locatiescan als instrument in. We continueren de actieve deelname aan een landelijk kennisnetwerk, bestaande uit ministeries, provincies, gemeenten en kennisplatforms. Hiermee onderzoeken we een mogelijke rol voor de provincie Utrecht in het financieringsvraagstuk vanaf 2023 en verder.

We blijven alert op vertraging als gevolg van stikstofproblematiek. In samenwerking met de gemeenten zoeken we naar oplossingen.

Beoogd resultaat 2023

- Met partners uitvoering geven aan de regionale woondeals Regio Utrecht, Amersfoort en Foodvalley met de provincie als zichtbare partner.
- Diverse woningbouwprojecten zijn versneld met inzet van kennis en subsidies.

- Uitvoering van het actieplan flexwonen heeft geleid tot het versneld realiseren van flexwoningen door gemeenten en corporaties.

1.3.2 Het provinciaal woningmarktbeleid ondersteunt beter de woningbouwopgave

Toelichting op meerjarendoel

Met ons woningmarktbeleid willen we ervoor zorgen dat er voldoende ruimte is voor woningbouw die op de behoefte aansluit. We hanteren daarbij kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen. Een belangrijke kwalitatieve doelstelling is een beter evenwicht tussen het sociale/middeldure en het dure segment. We bevorderen de bouw van woningen in het betaalbare segment. Dit past in de rijksdoelstellingen in de NWBA om te komen tot 600.000 betaalbare woningen tot en met 2030. Het past ook in het streven naar 30% sociale huurwoningen in de woningvoorraad per gemeente. De provincie krijgt hierbij een belangrijke rol in de regie en monitoring.

In het najaar van 2022 is de rol van de provincie bij het instrument KoopSmarter en Koopgarant uitgezocht. In 2023 willen we zo'n instrument, indien passend, gaan inzetten om zo bij te dragen aan de realisatie van betaalbare woningen voor de lagere en middeninkomens.

Via regionaal programmeren stellen we samen met gemeenten op regionaal niveau adaptieve programma's voor wonen (en werken) op waarin we ook over deze aspecten afspraken opnemen. U stelt hiervoor vooraf een geactualiseerd kader vast, met daarin onder meer kwantitatieve bandbreedtes, kwalitatieve randvoorwaarden en ambities op het gebied van bijvoorbeeld prijssegmenten. Zie beleidsdoel 1.1.

Naast betaalbaarheid hebben we in ons beleid ook ambities opgenomen over energieneutraliteit, klimaatadaptatie en circulariteit. In september 2022 is het Convenant Duurzame Woningbouw ondertekend. Dit is opgesteld en ondertekend door gemeenten, corporaties, waterschappen en marktpartijen. In 2022 zijn we gaan samenwerken met de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Inmiddels sluiten meer regio's en provincies aan en is er ook draagvlak op rijksniveau. In 2023 geven we met onze partners uitvoering aan de afspraken die in het convenant gemaakt zijn. Daarbij gaat het om onder andere het ontwikkelen en delen van kennis met partners in de woningbouwopgave, verbinden van partijen, ondersteunen van pilots op alle thema's die een plek krijgen in het Convenant Duurzame Woningbouw (energie, klimaat, circulariteit, gezondheid).

In de NWBA is een nieuwe taak voorzien voor de provincie in het coördineren en monitoren van de door de gemeenten op te stellen woon- en zorgvisies voor ouderen en aandachtsgroepen. Hierover gaan we in gesprek met gemeenten. Dit zal leiden tot afspraken in de op te stellen woondeals.

Om ervoor te zorgen dat we als provincie kunnen meebewegen met de dynamiek en vernieuwing in de markt is interne en externe ontwikkeling van kennis, kennisdeling en monitoring nodig. Op basis van monitoring, evaluatie, nieuwe ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht houden we het programma periodiek tegen het licht, om zo nodig bij te stellen of aan te vullen. In 2023 starten te voorbereidingen voor het opstellen van een nieuw programma, in vervolg op het huidige Uitvoeringsprogramma Versnelling Woningbouw 2021-2024

Communicatie, kennis ontwikkelen en leerervaringen delen vormen belangrijke factoren voor een goede samenwerking tussen alle betrokken partijen en leveren een positieve bijdrage aan de versnelling. Deze hebben ook als doel dat we proactief onze rol kunnen pakken als stimulator en facilitator om de woningproductie op te voeren en draagt bij aan de zichtbaarheid van het programma. In 2023 organiseren we onder meer twee keer een Platform Wonen voor onze publieke en private partners en brengen we een aantal nieuwsbrieven uit.

Een goede monitoring is essentieel. In 2022 is de planregistratie Wonen vernieuwd en voorzien van voor de gemeenten gebruiksvriendelijk dashboards. In 2023 ontwikkelen we zowel de planregistratie Wonen als de

monitor Wonen verder op basis van wensen van medeoverheden, betrokken marktpartijen en corporaties. De in de NWBA genoemde doelen op onder andere het gebied van betaalbaarheid, flexwoningen en doelgroepen zullen naar verwachting extra inspanning en capaciteit kosten voor monitoring.

Beoogd resultaat 2023

- Er is een voorstel ontwikkeld voor een instrument waarmee gemeenten en corporaties sociale koop bereikbaar kunnen maken.
- Implementatie van het Convenant Duurzame Woningbouw.
- Het planregistratiesysteem levert informatie over plancapaciteit aan voor Regionaal Programmeren.

1.3.3 Wijken zijn vitaler door een integrale aanpak van sociale en fysieke wijkvernieuwing

Toelichting op meerjarendoel

De provincie Utrecht is een van de partners in de Regio Deal vitale wijken. Met de Vitale Wijken aanpak wordt uitvoering gegeven aan de verbetering van het woon- werk- en leefklimaat in aandachtswijken. Deze Regio Deal richt zich op de aanpak van de wijken Overvecht in Utrecht, Batau in Nieuwegein en Vollenhove in Zeist. Door de provincie is daar de wijk Soesterkwartier in Amersfoort aan toegevoegd. In deze wijken komen diverse vraagstukken in de fysieke ruimte samen, zoals verdichting, mobiliteit, vergroening/klimaatadaptatie en energietransitie. Dit vraagt om een samenhangende aanpak in de wijk, met opgaven op het gebied van sociale cohesie, gezondheid, onderwijs en arbeidsparticipatie. De ervaring en lessen die we opdoen met deze aanpak gebruiken we om in de gehele provincie toe te passen. We leren van elkaar wat werkt en kunnen zo onze regio toekomstbestendig maken.

Beoogd resultaat 2023

- Het kennis- en monitoringsprogramma levert bruikbare informatie op over effectieve interventies: de (uitkomst-, proces- en narratieve) indicatoren zijn vastgesteld en het participatieve deel van het monitoringsprogramma is versterkt met ruimte voor lokaal maatwerk.
- Er is een (provinciebrede) community of practice voor de Vitale Wijken aanpak gericht op kennisdeling over de effectiviteit van interventies in de vier wijken. Dit wordt communicatief ondersteund.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft geen verbonden partijen.

2. Landelijk gebied

Toelichting op programmadoel

De provincie werkt aan het behouden en versterken van natuur en landschap (biodiversiteit), stimuleert duurzame landbouw en zet zich in voor een vitaal en (be)leefbaar landelijk gebied.

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) heeft een grote impact op de transitie van het landelijk gebied van de provincie Utrecht en heeft invloed op meerdere onderdelen van het begrotingsprogramma Landelijk Gebied en andere begrotingsprogramma's.

NPLG en Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied (ULG).

Het Rijk heeft op 10 juni 2022 de startnotitie NPLG gepubliceerd. Samen met de Kamerbrief over perspectief voor agrarische ondernemers geeft het Rijk daarmee inzicht in de opgaven voor het landelijk gebied. Met het NPLG geeft het Rijk de eerste kaders die nodig zijn voor de transitie van het landelijk gebied. In de startnotitie heeft dit vooral betrekking op de reductiedoelstellingen voor de stikstofemissie vanuit de agrarische sector. De overige doelen voor water en klimaat worden in het najaar van 2022 verwacht. De stikstofreductiedoelstellingen voor de andere bedrijfstakken worden begin 2023 verwacht. De in de startnotitie genoemde opgaven zullen de komende tijd per provincie verder geconcretiseerd worden. Daarmee vormen ze de kaders voor een provinciaal gebiedsprogramma voor het landelijk gebied dat in juni 2023 klaar moet zijn. Op basis van dit gebiedsprogramma kan aanspraak worden gemaakt op de bij het Rijk beschikbare gelden voor transitie van het landelijk gebied.

De startnotitie NPLG vraagt een verbreding en uitbreiding van de al gestarte gebiedsaanpak. Naast de genoemde doelen voor stikstof, de Kaderrichtlijn Water (KRW), bodemdaling, natuur en landbouw moeten in de integrale gebiedsprocessen ook doelen voor onder andere klimaat (bossenstrategie en broeikasgassen) worden meegenomen. Daarnaast zullen de gebiedsprocessen die nu vanuit de Natura 2000-gebieden worden opgestart, verbreed moeten worden naar het totale landelijke gebied van de provincie. De gebiedsprocessen rondom onze Natura 2000-gebieden, aangevuld met nog te starten gebiedsprocessen in de overige gebieden in de provincie Utrecht, vormen samen de basis voor het provinciaal gebiedsprogramma Landelijk Gebied.

De (voorbereiding van de) uitvoering van het NPLG wordt binnen de provincie gebiedsgericht opgepakt. De ULG heeft daarvoor een aantal handvatten ontwikkeld. De in de ULG geschetste aanpak geeft mede invulling aan het Handelingskader Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof (PS 23 maart 2022) waarin de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden centraal staan.

Interim Omgevingswetprogramma natuur (actualiseren provinciale Natuurvisie op onderdelen)

In de reeks van Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en programma's zijn wij voornemens een omgevingswetprogramma op te stellen voor bepaalde onderdelen van het beleidsterrein natuur. Wij doen dit omdat onder andere de vigerende Natuurvisie en het Beleidskader Wet natuurbescherming op onderdelen zijn verouderd. Ze sluiten niet helemaal meer aan op de doelen in de Omgevingsvisie. Bovendien veranderen door de Omgevingswet het kader en de grondslagen van de natuurregels. In ieder geval geldt dit voor het faunabeleid en –beheer en de openeinderegeling.

De eerste stap is het startgesprek met u op basis van een verkenning (Werkwijzen programma's en projectbesluiten PS van 9 februari 2022).

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

2. Landelijk gebied	2021	2022	2023	2024	2025	2026
2.1 Natuurnetwerk robuust (ontwikkeld)	-7.772	-12.343	-14.496	-14.969	-15.661	-15.661
2.2 Kwaliteit van natuur is goed/divers	-27.107	-38.708	-41.180	-30.447	-31.800	-30.875
2.3 Verbinding natuur, mensen, maatsch.	-3.266	-3.501	-3.479	-3.487	-3.241	-3.233
2.4 Duurzaamheid substantieel onderdeel	-3.578	-7.133	-2.557	-1.500	-1.384	-1.118
2.5 Leefbaarheid van landelijk gebied	-307	-464	-382	-382	-32	-32
Totaal exploitatie	-42.030	-62.149	-62.094	-50.785	-52.118	-50.919
Res. 02. Landelijk gebied	-13.732	1.806	-51.345	461	2.076	197
Totaal 2. Landelijk gebied	-55.762	-60.343	-113.439	-50.324	-50.042	-50.722

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

2. Landelijk gebied	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	10.379	11.846	12.995	10.991	10.930	10.930
Materiële lasten	19.929	20.326	20.494	19.219	18.661	16.782
Subsidies	20.124	36.575	34.101	22.046	23.098	23.778
Totaal Lasten	50.431	68.747	67.590	52.256	52.689	51.490
Baten	8.401	6.598	5.496	1.471	571	571
Totaal Baten	8.401	6.598	5.496	1.471	571	571
Totaal exploitatie	-42.030	-62.149	-62.094	-50.785	-52.118	-50.919
Reserves						
- Stortingen	-22.437	-7.929	-53.015	-1.085	-	-
- Onttrekkingen	8.704	9.735	1.670	1.546	2.076	197
Totaal mutaties reserves	-13.732	1.806	-51.345	461	2.076	197
Saldo programma	-55.762	-60.343	-113.439	-50.324	-50.042	-50.722

Reserves Landelijk gebied

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Gebiedsprocessen Stikstof	10.000	4.400	4.500	-	-	-
Reserve Programma Landelijk Gebied	12.437	3.124	48.110	1.085	-	-
Reserve Realisatiestrategie Natuurvisie	-	405	405	-	-	-
Totaal stortingen	22.437	7.929	53.015	1.085	0	0
Reserve Gebiedsprocessen Stikstof	303	-	-	-	-	-
Reserve Programma Landelijk Gebied	3.854	6.891	-	173	463	197
Reserve Realisatiestrategie Natuurvisie	4.547	1.270	1.670	1.373	1.613	-
Totaal onttrekkingen	8.704	8.161	1.670	1.546	2.076	197
Saldo mutaties reserves	13.732	-232	51.345	-461	-2.076	-197

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
2.1 Het natuurnetwerk (NNN) is robuust (ontwikkeld)	2.1.1 Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is verder gerealiseerd (groter van oppervlakte)
	2.1.2 De Groene Contour is verder gerealiseerd
	2.1.3 Natuurgebieden zijn beter met elkaar verbonden
	2.1.4 Het areaal bos buiten het NNN en de Groene Contour is vergroot.
2.2 De kwaliteit van de natuur is goed/divers en veerkrachtig	2.2.1 Het beheer van bestaande bos-, natuur- en agrarische gebieden is effectiever en efficiënter
	2.2.2 De biodiversiteit in stad en platteland is verbeterd
	2.2.3 De balans tussen ingrepen/faunabeheer en instandhoudingsdoelen bewaken en verbeteren
2.3 De verbinding tussen natuur, mensen en maatschappij is sterk	2.3.1 De betrokkenheid van inwoners bij natuur is groter en de samenwerking tussen bij natuur betrokken partijen is beter
2.4 Duurzaamheid is een substantieel onderdeel van de Utrechtse landbouw	2.4.1 De landbouw is meer circulair, natuurinclusief, klimaatneutraal en economisch rendabel

2.4.2 Utrechtse voedselproducenten produceren meer voor de regionale markt en Utrechtse inwoners kunnen gemakkelijker kiezen voor gezond en duurzaam voedsel.

2.4.3 Het ongewenst gebruik van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) is door sloop of hergebruik teruggedrongen

2.5 De leefbaarheid van het landelijk gebied is door lokale initiatieven versterkt

2.5.1 De leefbaarheid van het landelijk gebied en de kleine kernen is beter

2.1 Natuurnetwerk robuust (ontwikkeld)

Toelichting op beleidsdoel

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk verbindt natuurgebieden beter met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het NNN is de ruggengraat van de Utrechtse natuur en van wezenlijk belang voor behoud en herstel van de biodiversiteit.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

2.1 Natuurnetwerk robuust (ontwikkeld)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	4.373	4.526	3.524	3.398	3.398	3.398
Materiële lasten	7.231	7.610	8.527	8.671	9.263	9.263
Subsidies	1.912	2.200	5.550	2.900	3.000	3.000
Totaal Lasten	13.515	14.336	17.601	14.969	15.661	15.661
Baten	5.743	1.993	3.105	-	-	-
Totaal Baten	5.743	1.993	3.105	0	0	0
Totaal	-7.772	-12.471	-14.368	-14.969	-15.661	-15.661

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
3 Ontwikkelde nieuwe natuur	hectare	120	300	300	120	80	0
Omschrijving: De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden binnen het Natuur Netwerk Nederland (NNN) Totaal geprogrammeerd in projecten en waarvoor geen functieverandering meer nodig.							
Bron:	Intern						

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Nieuwe natuur	hectare	13	125	25	50	75	75
Omschrijving: De verwerving/functieverandering nieuwe natuur cumulatief							
Bron: Natuurvisie / Supplement Realisatiestrategie Natuurvisie 2019-2027							
2 Faunapassages	aantal	1	1	-	1	-	-
Omschrijving: Het aantal gerealiseerde grote faunapassages/ecoducten per jaar gedurende de coalitieperiode 2019-2023							
Bron: Natuurvisie / mobiliteitsprogramma							

Meerjarendoelen

2.1.1 Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is verder gerealiseerd (groter van oppervlakte)

Toelichting op meerjarendoel

Uitbreiding van het NNN is nodig om natuurgebieden te vergroten en beter met elkaar te verbinden. Hiervoor is functieverandering van gronden nodig en inrichting van deze gronden als natuur.

Functieverandering nieuwe natuur

De geplande uitbreiding van het Utrechtse NNN is 1.570 hectare (ha) in de periode 2011-2027. Om dit doel te halen moeten we jaarlijks nieuwe natuur realiseren. Dit doen we door de functie van gronden aan te passen, bijvoorbeeld van landbouwgrond naar natuurgrond. In het kader van het strategisch bosbeleid (zie ook 2.1.4) willen wij een substantieel deel van het nog te realiseren deel van het NNN inrichten als bos.

We hebben inmiddels 971 ha gerealiseerd (stand op 31 december 2021 volgens de voortgangsrapportage natuur 2022, 62% van opgave). Er resteert dus nog een opgave van 599 ha tot en met 2027. Voor verwerving en functieverandering werd lange tijd een lineaire begroting van gemiddeld 125 ha per jaar aangehouden. Maar de resultaten zijn de afgelopen jaren veel lager dan begroot. Daarom is de begroting nu bijgesteld. Daarbij gaan we er vanuit dat met de start van integrale gebiedsprocessen het jaarlijks aantal hectaren functieverandering kan stijgen. Ook dit is nog een flinke opgave. Ook gegeven de situatie in het landelijk gebied waardoor agrariërs in grote onzekerheid verkeren. Maar het is wel een realistisch streven. De totale ambitie blijft staan, maar het is duidelijk dat de realisatie in 2027 erg lastig zal zijn. Een deel van de te realiseren NNN zal bestaan uit nieuw bos op basis van de ambities uit het Strategisch bosbeleid. Voor 2023 is 10 ha nieuw bos geprogrammeerd.

Het tijdig realiseren van nieuwe natuur gaat bij bijna alle provincies moeilijk. Daarom is in IPO-verband in 2021 de Taskforce versnelling inrichting restopgave 80.000 ha extra natuur gestart, kortweg Taskforce restopgaven van het IPO. De Taskforce komt in het najaar van 2022 met aanbevelingen voor versnelling van de realisatie van het NNN. Ook met de Utrechtse partners in het landelijk gebied uit de Kopgroep Akkoord van Utrecht wordt gezocht naar mogelijkheden om de opgave tijdig te realiseren, zowel voor functieverandering als voor inrichting van nieuwe natuurgebieden.

De recente landelijke ontwikkelingen rondom stikstof en het NPLG leiden er ook toe dat agrariërs nog terughoudender zijn in het realiseren van natuur of de verkoop van hun gronden voor realisatie van natuur.

Inrichting nieuwe natuur

Na functieverandering hebben we de opgave om de gronden in te richten en geschikt te maken voor waardevolle natuur met een hoge biodiversiteit. Naast de genoemde 1.570 ha lag er sinds 2011 nog circa 2.700 ha grond die we ook moesten inrichten. In totaal ging het vanaf 2011 dus om 4.264 ha. Hiervan is inmiddels 1.9874 ha ingericht zowel door de provincie als door terreineigenaren. Dat is 47% van de opgave (stand 31 december 2021, volgens voortgangsrapportage natuur 2022). Er resteert nog een taak van 2.277 ha. In 2023 worden naar verwachting de volgende projecten/gebieden ingericht: Elster Buitenwaarden (120 ha), Marickenland (150 ha, mogelijk uitloop naar 2024), Voorveldse Polder (circa 15 ha), De Hellen (Binnenveld, circa 22 ha), Groot Wilnis Vinkeveen (circa 12 ha), Bijleveld (4 ha NNN), Autenase kade (4 ha NNN) en verbinding Leersumse Veld-ecoduct N226 (ca 8 ha). Er zijn verder nog enkele andere locaties die mogelijk worden ingericht, maar die zijn afhankelijk van grondverwerving/functieverandering. Daadwerkelijke inrichting in 2023 is mede afhankelijk van een aantal omgevingsfactoren, zoals bestemmingsplanprocedures, vergunningen om in te mogen richten, PFAS-problematiek en tekort aan materiaal en personeel. In 2023 willen we voor alle nog niet ingerichte terreinen, waar wel al functieverandering heeft plaatsgevonden met de eigenaren afspraken maken over wanneer er ingericht gaat worden. Ondanks deze inspanningen gaan we er vooralsnog vanuit dat in het jaar 2027 de inrichtingsopgave niet volledig is afgerond. Wel is er zicht op doorontwikkeling om tot afronding van de restantopgave, voorlopig ingeschat op 750 ha, te komen.

In de tabel met indicatoren is, in tegenstelling tot eerdere jaren, bij de indicator Ontwikkelde nieuwe natuur alleen het aantal hectaren opgenomen dat daadwerkelijk is geprogrammeerd. Hectaren die nog niet zijn geprogrammeerd, bijvoorbeeld omdat ze nog niet zijn verworven of omdat er nog geen concrete plannen rondom inrichting zijn, zijn nog niet in de tabel opgenomen.

Beoogd resultaat 2023:

- 25 ha van functie veranderd naar natuur, waarvan 10 ha nieuw bos
- Ongeveer 300 ha nieuwe natuur is ingericht

2.1.2 De Groene Contour is verder gerealiseerd

Toelichting op meerjarendoel

Met de Groene Contour willen wij het NNN versterken om zo de natuur in Utrecht robuuster en minder kwetsbaar te maken. De Groene Contour leent zich bij uitstek voor de aanleg van nieuwe bossen. In het coalitieakkoord 2019-2023 is opgenomen dat de provincie in deze coalitieperiode 400 ha Groene Contour wil realiseren. Hiervoor is € 12 miljoen beschikbaar gesteld. De realisatie van de Groene Contour verloopt moeilijk. Het doel om 400 ha gerealiseerd te hebben in 2023 blijkt niet haalbaar. De realisatie van het totale einddoel van 3.000 ha Groene Contour in 2040 lijkt onzeker. U bent hierover eerder met een Statenbrief geïnformeerd.

In 2023 gaan we verder met de inzet en verdere uitwerking van de instrumenten uit het Instrumentenkader Uitvoering Groene Contour (2021). Samen met de partners van de Kopgroep Akkoord van Utrecht gaan we een impuls geven aan de instrumenten die nu al beschikbaar zijn. De nog niet opengestelde instrumenten kennen allen combinatievormen van natuur en agrarisch grondgebruik. Daardoor is openstelling voor deze instrumenten juridisch en staatssteuntechnisch ingewikkeld. In 2023 moet duidelijk zijn of die knelpunten kunnen worden opgelost. De mogelijkheden voor openstelling worden mede bepaald door de uitwerking van de zogenoemde landschapsgronden in het NPLG.

Wij streven naar realisatie van de Groene Contour in combinatie met andere ontwikkelingen zoals het Strategisch bosbeleid, opwekken van energie of het realiseren van recreatief groen zoals opgenomen in het programma Groen Groeit Mee.

Voor de uitvoering van het Strategisch bosbeleid (zie ook 2.1.4) zijn in de Kadernota 2022 middelen beschikbaar gesteld om te starten met de aanleg van 5 ha nieuw bos met inzet van gronden die in provinciaal eigendom zijn. Er wordt gewerkt aan een concreet voorstel in de omgeving IJsselveld. In 2023 en 2024 zal het bos worden aangelegd. Bezien moet worden of dit door middel van herbegrenzing onder de Groene Contour kan worden gebracht.

Beoogd resultaat 2023:

- Het Instrumentenkader Uitvoering Groene Contour is aangepast op de ontwikkeling van het concept landschapsgronden (te verwachten rijksbeleid)
- Realisatie van 50 ha Groene Contour, waarvan, als herbegrenzing mogelijk is, start aanleg 5 ha nieuw bos op provinciale grond in de Groene Contour

2.1.3 Natuurgebieden zijn beter met elkaar verbonden

Toelichting op meerjarendoel

Het Natuurnetwerk Nederland kan alleen functioneren als de natuurgebieden onderling zijn verbonden. Barrières door infrastructuur, zoals provinciale wegen, kunnen we oplossen door faunapassages en ecoducten aan te leggen. In het huidige beleid is nog één ecoduct voorzien bij de N226.

Natuurgebieden zijn ook van elkaar gescheiden door landbouw, industrie of woningbouw. Voor kleinschalige verbindingen van natuurgebieden zetten we in op zogenoemde groene dooradering van het landelijk gebied door kleine landschapselementen aan te leggen.

Om aanrijdingen met wilde hoefdieren en andere wildsoorten te voorkomen, zijn we in 2021 gestart met de voorbereiding om een wilddetectiesysteem langs de N226 aan te leggen. Deze pilot, waarvoor we middelen hebben vrijgemaakt in het programma "Oversteekbaarheid" (Mobiliteit) zal in 2023 worden geëvalueerd en bij gebleken effectiviteit verder worden uitgerold. Vanuit hetzelfde programma zijn in 2023 maatregelen zoals faunapassages en rasters voorzien bij de N415 Baarn - Hilversum en de N224 Zeist - Woudenberg als onderdeel van het Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (vastgesteld in juni 2022). De mogelijkheden voor de aanleg van wildwaarschuwingssystemen langs deze weg worden verkend. Wij blijven participeren in de 4-jarige praktijkproef langs de N225, begeleid door Wageningen Environmental Research en onder regie van BIJ12 faunazaken, om te zien of maatwerkbeheer van reeën op een hotspotlocatie kan bijdragen om het aantal aanrijdingen te verminderen.

Grootschalige verbindingen/faunapassages

In 2023 start de aanleg van het ecoduct over de N226 op het traject tussen Leersum en de A12. Hierbij worden ook drie dassentunnels aangelegd. De uitvoering is naar verwachting begin 2024 klaar. De uitvoeringsfase van dit project vindt plaats vanuit programma 5 Mobiliteit en is onderdeel van het Meerjareninvesteringsprogramma Mobiliteit.

Kleinschalige verbindingen (groene dooradering)

In 2023 continueren wij via het Platform Kleine Landschapselementen (KLE) de aanleg van nieuwe landschapselementen en het herstel van bestaande elementen. Met de aanleg van nieuwe landschapselementen vergroten wij ook het bosareaal: wij werken aan de realisatie van 120 ha KLE tot 2040, volgens de doelstelling in het Strategisch bosbeleid en het Landschapsuitvoeringsplan (beide in 2022 vastgesteld). Wij onderzoeken de mogelijkheden voor afwaardering van grond, om meer agrariërs te stimuleren om nieuwe KLE aan te leggen. Daarvoor willen we tenminste één pilotproject uitvoeren. Tot en met 2024 zijn middelen geprogrammeerd voor aanleg, herstel en afwaardering.

Natuurverbinding Amelisweerd – Nieuw Wulven Noord (ten noorden A12)

In 2023 wordt binnen het project natuurverbinding Amelisweerd – Nieuwe Wulven Noord gestart met de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen. Hiermee wordt het noordelijk deel van de natuurverbinding, naar verwachting, in 2023 gerealiseerd.

Natuurverbinding Amelisweerd – Nieuw Wulven Zuid (ten zuiden A12)

In 2023 zal voor het project natuurverbinding Amelisweerd- Nieuw Wulven Zuid gewerkt worden aan de voorbereiding van de uitvoering in de verschillende deelgebieden. Afhankelijk van de vergunningverlening wordt daarna ook gestart met de uitvoering.

Natuurverbinding ecoduct N226 - Leersumse Veld

In 2023 zal voor het project 'Natuurverbinding - ecoduct N226/ Leersumse Veld' gewerkt worden aan de voorbereiding en daarna de start van de uitvoering.

Beoogd resultaat 2023:

- Start uitvoering aanleg ecoduct en dassentunnels N226
- Aanleg noordelijk deel natuurverbinding Amelisweerd-Nieuw Wulven.
- Start uitvoering zuidelijk deel natuurverbinding Amelisweerd-Nieuw Wulven
- Start uitvoering natuurverbinding ecoduct N226 – Leersumse Veld
- Realisatie 8 ha kleine landschapselementen volgens de programmering van het Strategisch bosbeleid

2.1.4 Het areaal bos buiten het NNN en de Groene Contour is vergroot.

Toelichting op meerjarendoel

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat er 10% meer bos komt in Nederland. Dit heeft het Rijk samen met de provincies nader uitgewerkt in de landelijke Bossenstrategie "Bos voor de toekomst" (2020). Het Strategisch bosbeleid van provincie Utrecht (PS, 11 mei 2022) is een provinciale uitwerking tot 2040 waarin maatregelen zijn opgenomen voor areaalvergroting en kwaliteitsverbetering van onze bossen. Een van de belangrijkste ambities is om het bosareaal met 1500 ha te vergroten.

Uitvoering Bomen Actieplan

U heeft op 30 oktober 2019 motie 82 aangenomen en hiermee 'verzocht om bijplanting van in ieder geval 600.000 bomen in de provincie Utrecht tot 2023 of zoveel eerder als mogelijk'. In het Bomen Actieplan (GS, 2020) staan inmiddels 57 kansrijke projecten in de planning die (kunnen) leiden tot de aanplant van honderdduizenden extra bomen. Uitvoering van dit actieplan draagt bij aan de realisatie van het Strategisch bosbeleid. Er zijn tot nu toe (medio 2022) ruim 240.000 extra bomen daadwerkelijk aangeplant. De verwachting is dat de motie kan worden uitgevoerd, maar niet binnen de geplande twee jaar. U bent hierover apart geïnformeerd. Bij grondeigenaren is er welwillendheid en een gevoel van urgentie voor het aanplanten van nieuwe bomen, maar er zijn ook een aantal obstakels. Onder andere de beschikbaarheid van inheems plantmateriaal bij gecertificeerde kwekers en lange en dure procedures bij bestemmingsplanwijzigingen. Dit heeft invloed op de haalbaarheid van de doelstelling in 2023.

Start met de realisatie 1500 ha nieuw bos

In 2022 is gestart met de uitvoering van in totaal 1500 ha nieuw bos: 500 ha binnen het NNN, 500 ha binnen de Groene contour en 500 ha buiten het NNN. Er lopen kansrijke projecten waar nieuw bos gerealiseerd kan worden, zoals bij IJsselveld, landgoed Broekhuizen en landgoed Rhodesteyn. Er zijn ook particuliere initiatieven en er zijn bedrijven die aangeven nieuw bos te willen realiseren. Hierbij hoort ook de 5 ha nieuw bos op provinciale grond in de Groene contour. Verwacht resultaat voor 2023 is in totaal 43 ha nieuw bos: 28 ha in het NNN (waarvan 10 ha functieverandering NNN en 18 ha omvorming bestaande NNN), 5 ha in de Groene Contour

en 10 ha buiten het NNN (incl. Voedselbos en KLE). De beschikbare middelen vanuit Kadernota 2023-2026 (in totaal €23,8 miljoen) voor aankoop en afwaardering van gronden kunnen hiervoor worden ingezet.

Boscompensatie Natura 2000

De hectaren gekapt of nog te kappen bos ter uitvoering van herstelmaatregelen voor de instandhouding van de natuurdoelen in Natura 2000 gebieden, worden de komende jaren alsnog via herinplant gecompenseerd. Het gaat in totaal om 52 ha. Inmiddels zijn er concrete plannen om op verschillende locaties boscompensatie te realiseren, ook in 2023. Hiervoor is vanuit de Regeling specifieke uitkering (SPUK) Programma Natuur €630.000 beschikbaar.

Agroforestry

In 2022 is gestart met de voorbereiding van twee pilots: een voedselbos in de Groene Contour en een voedselbos in het agrarische deel van het NNN. In 2023 gaan we hiermee door en worden ook andere activiteiten gericht op het stimuleren van agroforestry uitgevoerd. Ook zetten we in op het promoten en aanplanten van fruit- en notenbomen.

Kwaliteitsverbetering en overige maatregelen Strategisch bosbeleid

Eind 2022 wordt het Revitaliseringsplan opgeleverd op basis van bestuurlijke afspraken over uitvoering van de landelijke Bossenstrategie. In het Revitaliseringsplan staan maatregelen die zijn gericht op verbetering van de kwaliteit van bestaand bos. De start van de uitvoering vindt in 2023 plaats. Hetzelfde geldt voor de overige uitvoeringsmaatregelen uit het Strategisch bosbeleid. Dat zijn onder andere verhoging aandeel natuurbos, kennisprojecten starten over oude bosgroeiplaatsen en het aanpassen van beleids- en instructieregels voor de bescherming van waardevol bos.

Beoogd resultaat 2023:

- Uitvoering Bomen Actieplan: aanplant van maximaal 240.000 extra bomen in 2023
- Uitvoering van 1500 ha nieuw bos; in totaal 43 ha nieuw bos in 2023 (volgens programmering)
- Realisatie 6 ha boscompensatie in het kader van Natura 2000
- Uitvoering van twee pilots voedselbossen: een in de Groene contour en een in de agrarische NNN
- Gestart stimulering en aanplant van in totaal 16.500 fruit- en nootbomen in het kader van agroforestry en voedselbossen.
- Gestart met de uitvoering van het Revitaliseringsplan, waaronder het revitaliseren van 45 ha bos.

2.2 Kwaliteit van natuur is goed/divers

Toelichting op beleidsdoel

Het Natuurnetwerk Nederland en de bosgebieden daarbuiten moeten kwantitatief in orde zijn en voldoende omvang hebben om goed te kunnen functioneren. Daarnaast is de kwaliteit van de aanwezige of te ontwikkelen bos- en natuurgebieden van wezenlijk belang om de biodiversiteit te behouden en te versterken en moet er voldoende buffer zijn tegen invloeden van buitenaf (verdroging, verzuring, verstoring) en klimaatveranderingen.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

2.2 Kwaliteit van natuur is goed/divers	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	4.087	5.418	7.511	5.781	5.781	5.781
Materiële lasten	10.809	9.154	10.012	9.424	9.229	7.624
Subsidies	14.247	28.372	25.148	15.813	17.361	18.041
Totaal Lasten	29.144	42.944	42.671	31.018	32.371	31.446
Baten	2.037	4.236	1.491	571	571	571
Totaal Baten	2.037	4.236	1.491	571	571	571
Totaal	-27.107	-38.861	-41.027	-30.447	-31.800	-30.875

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Beheerde natuur (V-5)	%	81	80	81	82	83	83
Omschrijving: Het beheer van bos- en natuurgebieden als % van de beoogde streefdoelen (oppervlakte in hectare) binnen het Natuur Netwerk Nederland (NNN).							
Bron:		BIJ12					
2 Ecologisch beheerd agrarisch gebied.	hectare	8.400	8.400	8.600	8.800	9.000	9.000
Omschrijving: Het aantal hectares agrarisch gebied waar weidevogelbeheer wordt toegepast.							
Bron:		Natuurvisie					

Meerjarendoelen

2.2.1 Het beheer van bestaande bos-, natuur- en agrarische gebieden is effectiever en efficiënter

Toelichting op meerjarendoel

Subsidiëring van natuurbeheer

Een goed beheer is belangrijk voor het behouden en verder ontwikkelen van de kwaliteit van natuurgebieden. Eigenaren van natuurterreinen die minder dan 75 ha beheren, kunnen via een natuurcollectief subsidie voor het beheer aanvragen. Eigenaren die 75 ha of meer beheren, kunnen rechtstreeks of via een natuurcollectief subsidie aanvragen bij de provincie. In totaal komt in de provincie Utrecht ongeveer 26.500 ha voor een subsidie natuurbeheer in aanmerking. De provincie geeft voor ongeveer 21.000 ha daadwerkelijk een subsidie. Door realisatie van nieuwe natuur (NNN en Groene Contour) en stijging van de subsidieaanvragen voor bestaande natuur neemt het aantal ha waarvoor subsidie wordt gegeven, jaarlijks geleidelijk toe.

De subsidies voor natuurbeheer worden voor een periode van zes jaar gegeven. De subsidies voor alle eigenaren en natuurcollectieven, met uitzondering van Staatsbosbeheer, lopen op 31 december 2022 af. Begin 2023 zullen voor de subsidies die aflopen, nieuwe subsidies worden verleend voor opnieuw zes jaar. Door

stijging van de kosten van het beheer in de afgelopen jaren en de stijging van het aantal ha waarvoor subsidie wordt aangevraagd, zal het totaalbedrag van de te verlenen subsidies vanaf 2023 toenemen. Via een voorstel in de Kadernota 2023 zijn de beschikbare middelen in de begroting vanaf 2023 hiervoor opgehoogd.

Natuurtoezicht

Als onderdeel van de subsidie natuurbeheer kunnen eigenaren ook een bijdrage ontvangen voor het houden van toezicht (toezichtsbijdrage). In het kader van het Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht vindt overleg en afstemming plaats tussen de natuurbeheerders, de provincie en de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (RUD), worden jaarlijks prioriteiten gesteld en gezamenlijke handhavingsacties uitgevoerd.

Onderzoek naar aparte regeling voor drukbezochte natuurterreinen

De provincie Utrecht is eind 2022 een onderzoek gestart om te bepalen hoe om te gaan met de toegenomen recreatiedruk in de afgelopen jaren op natuurgebieden. De toegenomen recreatiedruk heeft tot gevolg dat natuurbeheerders met extra kosten worden geconfronteerd voor het ontvangen van bezoekers. Daarnaast leidt de toegenomen recreatiedruk op veel plaatsen tot een ongewenste verstoring van de natuur. De planning is om het onderzoek eind 2023 af te ronden. U wordt over de uitkomst van het onderzoek geïnformeerd.

Agrarisch natuurbeheer

De kwaliteit van natuur (biodiversiteit) in het agrarisch gebied staat sterk onder druk. Met agrarisch natuurbeheer krijgen de karakteristieke flora en fauna op het boerenland weer kansen (bijvoorbeeld weidevogelbeheer). Wij subsidiëren het agrarisch natuurbeheer; agrarische collectieven kunnen subsidie aanvragen. De collectieven maken op basis van de subsidie die zij ontvangen, afspraken met de bij hen aangesloten leden over het uitvoeren van beheer en de vergoeding daarvoor. In 2022 ontvingen de collectieven voor bijna 10.000 ha subsidie.

De subsidies voor agrarisch natuurbeheer lopen op 31 december 2022 af. Vanaf 2023 start een nieuwe subsidieperiode van zes jaar. Eind 2022 zullen hiervoor nieuwe beschikkingen worden afgegeven. In deze nieuwe periode zijn meer middelen beschikbaar voor de subsidiëring dan in de afgelopen periode. Op basis van landelijk gemaakte afspraken in het GLB-NSP nemen de jaarlijks beschikbare middelen voor de subsidiëring voor de provincie Utrecht toe van ruim € 7 miljoen per jaar in 2022 naar ruim € 10 miljoen per jaar in de periode van 2023 tot 2028. Hiervan moet 35% worden gefinancierd uit provinciale middelen (en voor een klein deel uit middelen van de waterschappen voor agrarisch waterbeheer), de overige 65% wordt gefinancierd uit EU-middelen. Naast het beschikbaar zijn van meer middelen, vindt in de nieuwe subsidieperiode ook een verbreding van het agrarisch natuurbeheer plaats. Een beperkt deel van de middelen, ongeveer € 0,4 miljoen per jaar, kan worden ingezet voor klimaatdoelen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) voert de subsidies voor een belangrijk deel uit. De kosten hiervan worden over de provincies verdeeld naar rato van beschikbare middelen per provincie. Het aandeel van onze provincie Utrecht is in de nieuwe subsidieperiode (9,2%) flink toegenomen vergeleken met het aandeel bij de start van de afgelopen subsidieperiode (5,2%). Daarom zal de bijdrage van onze provincie aan de kosten toenemen. Via een voorstel in de Kadernota 2023 zijn de beschikbare middelen in de begroting vanaf 2023 opgehoogd.

Beoogd resultaat 2023:

Subsidiëring van natuurbeheer

- De 13 subsidies natuurbeheer die in 2022 aflopen, zijn in 2023 vernieuwd.
- Op basis van het Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht is een jaarrapportage over 2022 en een toezichtkalender voor 2023 vastgesteld.
- Het onderzoek naar hoe om te gaan met de toegenomen recreatiedruk wordt afgerond.

Agrarisch natuurbeheer

- De 7 subsidies aan agrarische collectieven die in 2022 aflopen, zijn in 2023 vernieuwd.
- Het aantal ha agrarische grond waarvoor een subsidie agrarisch natuurbeheer voor weidevogelbeheer wordt verstrekt, blijft ten minste gelijk.

2.2.2 De biodiversiteit in stad en platteland is verbeterd

Toelichting op meerjarendoel

Naast het bestendigen van de natuurkwaliteit (2.2.1) is het belangrijk om, waar mogelijk de, natuurkwaliteit te verhogen. U heeft met het vaststellen van de Natuurvisie in december 2016 besloten extra middelen beschikbaar te stellen om de natuurkwaliteit te verhogen en verlies van biodiversiteit tegen te gaan. Met onze (subsidie)instrumenten bewerkstelligen we de uitvoering van specifieke maatregelen voor de leefgebieden van dier- en plantensoorten die onze aandacht hebben. We constateren dat beheerders nog vaak inzetten op het realiseren en beheren van natuurtypen met een lage kwaliteit. Daarom blijven we in gesprek met terreinbeheerders over het streven naar een hogere natuurkwaliteit en het daarop (her)inrichten van natuurterreinen. Hierbij kan het ook gaan om omvorming van ecologisch minder waardevolle natuurtypen (basistype grasland) naar bos. Met de aanpak Biodiversiteit in stad en dorp onder meerjarendoel 2.2.3 werken we aan behoud en bescherming van soorten en biodiversiteit in stad en dorp.

Landelijk Programma Natuur en Agenda Natuurinclusief

Het Landelijk Programma Natuur richt zich op het herstel en de versterking van kwetsbare natuurgebieden. De grondslag is gelegd in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering 2021 (Wsn). Met het landelijke Uitvoeringsprogramma Natuur versterken Rijk, provincies en terreinbeherende organisaties samen de natuur tot 2030. Het Rijk heeft voor de uitvoering van de herstelmaatregelen in de jaren 2021-2023 via de Regeling specifieke uitkering Programma Natuur (SPUK) € 17,4 miljoen aan ons ter beschikking gesteld voor maatregelen die moeten bijdragen aan het realiseren van condities voor een gunstige of verbeterde staat van instandhouding van alle soorten en habitatten onder de Europese Vogel- en Habitatrictlijn. Hierbij ligt de focus op de overbelaste stikstofgevoelige leefgebieden van soorten. In 2023 zullen de gebiedspartners (terrein beherende organisaties, particuliere eigenaren en waterschappen) starten met de uitvoering van herstelmaatregelen in 9 Natura 2000 gebieden. Het gaat om natuur langs de Nederrijn en Lek, kwelgebieden aan de voet van de Heuvelrug en diverse veenmoerassen met habitats als trilveen, die uniek zijn voor Nederland in grootte en kwaliteit. Volgens de SPUK moeten de herstelmaatregelen voor 31 december 2025 zijn afgerond. Daarnaast worden de herstelmaatregelen uit de beheerplannen Natura 2000 die al gepland waren op basis van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) volgens gemaakte afspraken uitgevoerd (zie onder kopje hierna).

Naast het Uitvoeringsprogramma Natuur is er de Agenda Natuurinclusief, die op Natuurtop op 17 juni 2022 door Rijk en provincies is gepresenteerd. Doel is de komende jaren samen aan de transitie naar een 'natuurinclusieve samenleving' te werken. Hierbij is niet alleen aandacht voor natuur in natuurgebieden, maar juist ook voor de natuur in onze nabije omgeving en alle onderdelen van de maatschappij (landbouw, stad, bouw, recreatie, energie etcetera). In 2023 wordt de landelijke agenda verder ingevuld en worden er concrete acties en middelen aan gekoppeld. Tijdige participatie van natuur in projecten levert maatschappelijke winst. Bijvoorbeeld met meer groen in de stad minder overlast van water en van hitte.

Bestendigen en verbeteren van de natuurkwaliteit in leefgebieden.

In 2023 gaan we door met het stimuleren van maatregelen die leiden tot bescherming, instandhouding of herstel van biotopen (leefgebieden) en habitatten van de benoemde aandachtsoorten (zie Supplement Biodiversiteit bij de Natuurvisie), zowel in het landelijk gebied, in het bijzonder in het NNN (inclusief Natura 2000), als in de stedelijke omgeving. In onze Natura 2000 gebieden worden de instandhoudingsmaatregelen voor onze natuuropgaven die zijn neergelegd in de beheerplannen onverkort uitgevoerd en aangevuld met de extra herstelmaatregelen uit het hiervoor genoemde SPUK. Staatsbosbeheer rondt komende jaren alle (herstel)maatregelen in De Hellen (N2000 Binnenveld) af. In 2022 zijn we met het ZuidHollands Landschap gestart met de voorbereidingen van maatregelen in de Natura 2000 gebieden Zouweboezem, Uiterwaarden Lek en Diefdijk, die nu in uitvoering worden gebracht en een aantal jaren in beslag zullen nemen. Waar nodig worden maatregelen gebundeld als zij meer doelen dienen, bijvoorbeeld met de bestrijding van invasieve exoten (zie meerjarendoel 2.2.3).

Sinds 2021 investeren we in het meerjarige Project Natuurlijke Uiterwaarden als onderdeel van Programma mooie en veilige dijken. Daarbij ligt de focus op kwaliteitsverbetering van bestaande natuur en het realiseren van riviernatuur zoals moerassen, oobossen, poelen, schraalgraslanden, ruigtes, natte graslanden en bloemrijke dijken (zie ook meerjarendoel 3.1.2.). We ronden in 2023 de kwaliteitsverbetering op de Grebbelinie af. Daarbij verbeteren we de kwaliteit van de natuur over ongeveer 12 kilometer met een oppervlakte van ongeveer 32 ha door onder andere het uitdunnen van bestaande vegetatie om een grotere rijkdom aan soorten en structuren te creëren. Ook blijven we investeren in aanvullende maatregelen in het kader van het Actieplan Weidevogels.

Voor het gros van bovenstaande maatregelen zetten wij ons subsidie-instrumentarium in, zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls natuur en landschap (SKNL), SPUK en de Uitvoeringsverordening Subsidie Biodiversiteit (USB). Omdat de uitgaven via de USB achterbleven bij de verwachtingen en daarmee de projecten gericht op biotoopverbetering van beschermde soorten en biodiversiteit, is het instrument aantrekkelijker en toegankelijker gemaakt. In 2023 zullen we de USB en andere nieuwe opties voor projectfinanciering binnen de USB bij de doelgroepen verder gaan promoten.

Ecologisch bermbeheer

Wij continueren het ecologisch wegbermbeheer, waardoor de fauna (vooral de insecten) meeprofiteren. Het kennisnetwerk wordt verder uitgebreid naar Vallei- en Kromme Rijngebied.

Gebiedsgerichte aanpak stikstof en Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Bij de toelichting op het programmadoel van dit begrotingsprogramma is het NPLG al toegelicht. Wij moeten de doelen van het NPLG meenemen in het op te stellen provinciaal gebiedsprogramma Landelijk Gebied dat op 1 juli 2023 klaar moet zijn.

Wij hebben het proces al ingezet om te komen tot een gunstige staat van instandhouding van de Natura 2000 gebieden in onze provincie. De opgave voor reductie van de hoeveelheid stikstof in onze Natura 2000 gebieden was namelijk op hoofdlijnen al bekend. Met dat als uitgangspunt is gestart met het voorbereiden van integrale gebiedsprocessen rondom onze Natura 2000 gebieden. Naast stikstof worden in de gebiedsprocessen de doelen van de KRW, bodemdaling, natuur, landbouw en klimaat (landgebruik en landbouw) meegenomen.

Het Handelingskader Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof (PS 23 maart 2022) richt zich op de Natura 2000 gebieden en een zone eromheen. Met de komst van het NPLG wordt deze aanpak verbreed naar het hele landelijk gebied van de provincie Utrecht.

In 2023 gaan we verder met de gebiedsprocessen voor de Natura 2000 gebieden (en een zone daar omheen) zoals we die al eerder hebben opgestart. Samen met onze gebiedspartners maken we gebiedsagenda's voor de verschillende gebieden in Utrecht. In deze gebiedsagenda's nemen we maatregelen op die bijdragen aan de instandhoudingsdoelen en gaan we uit van een integrale opgave. Door de verbreding vanuit het NPLG naar het hele landelijke gebied moeten ook voor de andere delen van het landelijk gebied (niet zijnde de Natura 2000 gebieden) vergelijkbare gebiedsagenda's opgesteld worden. De gebiedsagenda's samen vormen het provinciaal gebiedsprogramma zoals genoemd in het NPLG.

We gaan door op de ingeslagen weg en zetten in op het verder uitwerken en implementeren van de instrumentenkoffer met de gebiedspartners om hiermee de uitvoering op gang te brengen. De focus ligt hierbij op bronmaatregelen die gericht zijn op de piekbelasters (hoogste emissies) binnen 2 kilometer van de Natura 2000 gebieden. Het gaat daarbij om het ontwikkelen van een stimuleringskader gericht op transitie van de landbouw richting kringlooplandbouw en het ondersteunen van kavelruilprocessen. Bij blijvende agrariërs zetten we in op innovaties en het ontwikkelen van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) en ondersteunen we de omslag naar kringlooplandbouw. Daarnaast wordt ingezet op de vrijwillige opkoop van bedrijven op basis van een grondstrategie. Het gaat om zowel het voorfinancieren en mede financieren voor de landelijke gerichte opkoopregeling en beëindigingsregeling als volledige provinciale financiering. Bij volledige financiering hebben wij ook volledige zeggenschap over de inzet van vrijkomende stikstofruimte. Dat is van belang voor het vullen

van de doelstikstofbank voor andere economische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Beoogd resultaat 2023:

Landelijk Uitvoeringsprogramma natuur 2021-2030

- Uitvoering maatregelen Programma Natuur volgens aanvraag Provincie Utrecht Regeling specifieke uitkering Programma Natuur periode 2021 – 2023.

Bescherming en kwaliteitsverbetering leefgebieden

- Uitvoering maatregelen Beheerplannen Natura 2000 en/of gebiedsanalyses PAS liggen op schema.
- Versterking van de biodiversiteit is in gang gezet door subsidiëren van projecten gericht op biodiversiteitsdoelen te continueren.
- Voortzetting kwaliteitsverbetering Grebbelinie.

Project Natuurlijke uiterwaarden

- Planvorming Wijk bij Duurstede Amerongen (WAM), Salmsteke Schoonhoven (SAS) en Culemborgse veer-Beatrix Sluizen (CUB) en Grebbedijk.
- Verkenning Jaarsveld-Vreeswijk (JAV) en Irene sluizen Culemborgse veer (ICU).

Ecologisch bermbeheer

- Het kennisnetwerk ecologisch bermbeheer is uitgebreid.

Gebiedsgerichte aanpak stikstof en Nationaal programma Landelijk Gebied

- Samen met de gebiedspartners is een gebiedsagenda gemaakt voor de verschillende gebieden in de provincie Utrecht
- Het provinciaal gebiedsprogramma NPLG is op basis van de gebiedsagenda's opgesteld
- De instrumentenkoffer wordt verder uitgewerkt en geïmplementeerd, waarmee de eerste provinciale bron- en stimuleringsmaatregelen gerealiseerd zijn.
- Stikstof doelenbanken zijn operationeel.
- Grondbeleid voor realisatie van de doelen is klaar.

2.2.3 De balans tussen ingrepen/faunabeheer en instandhoudingsdoelen bewaken en verbeteren

Toelichting op meerjarendoel

Wij moeten het belang van natuur zorgvuldig afwegen tegen allerlei andere belangen. Bijvoorbeeld als de bescherming van diersoorten negatieve effecten heeft op economische activiteiten, of als natuurbelangen botsen zoals bij invasieve exoten. Afwegingen dienen ter bescherming van het NNN waarbij aantasting alleen bij uitzondering en onder (compensatie)voorwaarden mogelijk is. Adequate compensatie is van groot belang voor een goede balans tussen het in stand houden van de dier- en plantensoorten en het toestaan van ontwikkelingen die leiden tot ingrepen en schade in bos- en natuurgebieden (NNN). De aanpak Biodiversiteit in Stad en Dorp combineert een optimale soortenbescherming via het wettelijke kader met een vereenvoudiging voor de klimaat- en energietransitiedoelen in de stedelijke omgeving.

Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten 2022-2026

Sinds 2018 zijn de provincies verantwoordelijk voor de bestrijding en coördinatie van de aanpak van 69 door Europa aangewezen soorten invasieve exoten die een bedreiging vormen voor de inheemse flora en fauna. De aanpak en de provinciale ambitie hebben wij neergelegd in het in 2022 door ons vastgestelde Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten 2022-2026. Het nieuwe programma legt de focus op de gebiedsgerichte gezamenlijke uitvoeringsprojecten met stakeholders (gemeenten, waterschappen, en andere terreinbeherende organisaties) voor de feitelijke aanpak en beheersing van al gevestigde wijdverspreide soorten. Deze kennen een lange doorlooptijd vanwege de benodigde nazorg (tot 7 jaar) om te voorkomen dat de soort opnieuw dominant wordt. Verdere topics zijn het up-to-date brengen van de informatie over de verspreiding van de invasieve exoten, de 'Leidraad Monitoring', draaiboeken om soorten snel en effectief te bestrijden en het stimuleren van bewustwording bij organisaties en burgers. Verder blijven we investeren in

onderzoeksprojecten gericht op het vinden van de beste bestrijdingsmethoden. Bijvoorbeeld de voortzetting van het onderzoek naar vangtuigen voor het bestrijden van uitheemse rivierkreeften (Molenpolder), maar ook de ecosysteemaanpak.

Om het Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten te kunnen starten is vanwege die noodzakelijke continuïteit in de bestrijding structureel budget nodig. Wij hebben besloten deze benodigde middelen in deze Programmabegroting op te nemen. Structureel € 1,26 miljoen per jaar. Hierbij is nog geen rekening gehouden met kostenstijgingen in de uitvoering de komende jaren. We monitoren de kosten en komen met een nieuw voorstel in een volgende kadernota als daar aanleiding voor is.

Ondertussen is ook de Unielijst invasieve exoten met 22 soorten uitgebreid tot 91 soorten. Wij zullen nagaan binnen de IPO-taakgroep invasieve exoten of aan de bestrijding van deze nieuwe soorten onevenredige financiële consequenties zijn verbonden die in aanmerking kunnen komen om met het Rijk te verrekenen.

Faunabeleid en -beheer

De rollen en taken zijn voor het grootste deel door de wetgever (Wet natuurbescherming, Wnb) bepaald en eerder door ons in de Voortgangsrapportage faunabeleid 2022 uiteengezet. Uitgangspunt is dat faunabeleid en faunabeheer op elkaar moeten zijn afgestemd. Om toe te werken naar nieuw faunabeleid zijn er incidentele middelen beschikbaar gesteld tot en met 2023. Op basis van nieuw beleid zouden vervolgens middelen voor 2024 en verder kunnen worden aangevraagd. In juni 2022 hebben wij u geïnformeerd over de stand van zaken met de Voortgangsrapportage faunabeleid 2022 en u inzicht gegeven in de actuele problematiek en doorlooptijd van verschillende sporen, acties en onderzoeken als bouwstenen voor nieuw beleid.

Het Projectteam Ganzenbeheer Utrecht (PGU) heeft in 2022 het advies voor toekomstbestendig ganzenbeheer opgesteld. We hebben opdracht gegeven om het functioneren van onze ganzenrustgebieden te onderzoeken in het winterseizoen 2022-2023. Beide vormen bouwstenen voor een nieuw beleidskader ganzen, waar sinds 2022 ook in IPO verband, door de taakgroep ganzen aan gewerkt wordt. In 2023 zal dit tot een meer interprovinciaal afgestemd vernieuwd ganzenbeleid moeten leiden. In het kader van alternatieve methoden voor ganzenbeheer komen de resultaten beschikbaar van twee grote onderzoeken, tevens bouwstenen voor nieuw beleid.

Als alternatief voor afschot van verwilderde katten komen in 2023 de eerste monitoringsresultaten beschikbaar over de rol van de kat als predator en onderzoek naar de dichtheid van verwilderde katten voor en na vangen. Wij gaan door met het stimuleren van samenwerking rondom faunabeleid in IPO verband op juridisch terrein, de borging van toegankelijkheid tot faunagegevens en de verbetering van het inzicht in de causale verbanden tussen de verschillende gegevens, dit met oog op de recente gerechtelijke uitspraken. Ook zetten we in op verbetering van de monitoring en op andere vlakken die van belang zijn om juridisch houdbare besluiten te kunnen afgeven. Met de Faunabeheereenheid (FBE) zullen we nagaan wat de stakeholders hieraan gaan bijdragen, met het oog op een nieuw faunabeheerplan.

In 2022 is in IPO verband een nieuw interprovinciaal wolvenplan vastgesteld. Op basis van de gemaakte keuzes zullen we het plan verder doorvoeren en uitwerken en mogelijk financiële consequenties in beeld brengen.

Openeinderegeling faunaschade

Grondgebruikers kunnen op grond van artikel 6.1 Wnb onder voorwaarden een aanvraag indienen om tegemoetkoming in de gewasschade veroorzaakt door in het wild levende dieren. De hoogte van het totaal aan uitkeringen is niet met zekerheid te voorspellen en afhankelijk van veel factoren, zoals het aantal aanvragen, aantal schadeveroorzakende dieren, het weer en de droge stofprijs van het gewas. Via een voorstel in de Kadernota 2023 zijn de beschikbare middelen in de begroting vanaf 2023 opgehoogd. Wij verwachten op basis van de IPO-kaderbrief met de prognose voor 2023, een verdere stijging van de droge stof prijs voor gras in 2023. Daarnaast kan het besluit van de minister om de jacht in Utrecht te sluiten op schadeveroorzakende diersoorten als haas en konijn stijgende effecten veroorzaken. Ook de uitvoering van Motie 88 Knelpunten oplossen voor biodiversiteit (29 juni 2022, bij de Kadernota 2023-2026) gerelateerd aan vogelschade aan fruit, kan leiden tot stijging van het uit te keren schadebedrag. Eventuele extra bijstellingen zullen wij betrekken bij de afwegingen in de Kadernota 2024.

Vogelopvang Utrecht en transport en opvang van in het wild levende dieren

Wij continueren onze jaarlijkse financiële bijdragen aan de Vogelopvang Utrecht en Stichting DierenLot. Met deze middelen stellen we de Vogelopvang Utrecht in staat om onder andere bij te dragen aan de instandhouding van bedreigde soorten. En de Stichting DierenLot kan de keten van transport en opvang van in het wilde levende dieren onderhouden door onder andere het werven en vasthouden van vrijwilligers.

De ruimte voor natuur veiligstellen (NNN)

Als onderdeel van de Omgevingswet zijn in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) nieuwe eisen opgenomen voor de uitwerking van de Wezenlijke kenmerken en waarden (WKW) van het NNN. De WKW bieden een beschrijving van de kernkwaliteiten van het NNN en vormen een nadere invulling van Bijlage XI (Wezenlijke kenmerken en waarden) van de (ontwerp-) Omgevingsverordening. De uitwerking biedt in ieder geval een beschrijving van de actuele en potentiële waarden van het ecosysteem en de bijbehorende omgevingsfactoren. Dat zijn de robuustheid en aaneengeslotenheid van het NNN, de aanwezigheid van bijzondere soorten en de verbindingfunctie van het gebied voor soorten en ecosystemen. In 2022 hebben wij opdracht gegeven om deze WKW nader uit te werken. Oplevering van deze opdracht wordt verwacht halverwege 2023. Daarnaast zal de handreiking voor de toepassing van de meerwaardebenadering begin dit jaar worden opgeleverd.

Bescherming van soorten

Voor het verlenen van ontheffingen en vergunningen in het kader van de Wnb (en straks de Omgevingswet) is het nodig meer zicht te krijgen op de zogenaamde staat van instandhouding van beschermde soorten in onze provincie. Hierbij gaat het om ontheffingen voor ruimtelijke ingrepen, maar ook voor beheer- en schadebestrijding. In 2022 is een onderzoek in gang gezet, die voor een beperkt aantal diersoorten in Utrecht de staat van instandhouding nader in beeld moet brengen. De resultaten volgen in dit begrotingsjaar. Gezien het belang van deze kennis en de hoge onderzoekskosten wordt sinds 2022 steeds intensiever samengewerkt met het IPO en het Rijk (zie ook onder kopje Monitoring hieronder).

Natuurcompensatiebank provincie Utrecht

In 2018 is besloten een natuurcompensatiebank in te stellen. In de natuurcompensatiebank worden door de provincie gronden op voorraad gehouden voor de realisatie van NNN- en boscompensatieverplichtingen. De compensatiebank maakt het mogelijk om een hogere kwaliteit van de compensatienatuur te realiseren en de uitvoering van compensatieverplichtingen te versnellen.

Sinds 2018 heeft de compensatiebank de beschikking gekregen over drie locaties voor de uitvoering van compensatieverplichtingen. Deze locaties zijn eigendom van de provincie. Het zijn de locaties Autenasekade in de gemeente Vijfheerenlanden (ongeveer 26 ha), Valkenheide in de gemeente Utrechtse Heuvelrug (ongeveer 9 ha) en Bijleveld in de gemeente Utrecht (ongeveer 3 ha). Voor de locaties Autenasekade en Bijleveld is de planning dat de uitvoering eind 2023/begin 2024 plaatsvindt. Voor de locatie Valkenheide vindt de uitvoering naar verwachting later plaats. Na realisatie van de compensatienatuur zal die toegevoegd worden aan het NNN. De te realiseren compensatienatuur telt niet mee voor de realisatie van taakstellingen voor het NNN of het Strategisch bosbeleid, omdat het gaat om compensatie van natuur en bos die verloren zijn gegaan. Na de inrichting worden de locaties verkocht aan een partij die de natuur gaat beheren.

In 2023 rapporteren wij u over de uitvoering van NNN- en boscompensatie-verplichtingen in de provincie Utrecht.

Aanpak Biodiversiteit in Stad en Dorp (BiSD)

De Aanpak BiSD richt zich via drie sporen op het behouden en versterken van biodiversiteit in de gebouwde omgeving. We gaan door met het door ons in 2022 ontwikkelde Pre-Soortenmanagementplan pre-Soortenmanagementplan (pre-SMP) en het verplicht daaropvolgende Soortenmanagementplan (SMP). Met dit pakket bieden wij uitgebalanceerde oplossingen voor de bescherming van gebouw bewonende soorten op grond van een ontheffing van de Wnb en de borging van voortgang van de verduurzamings- en bouwambities. Dit jaar

gaan wij verder met het introduceren van de methodiek van het pre-SMP bij de nog niet aangehaakte gemeenten. In 2023 zal dit instrument mogelijk een vervolg krijgen op interprovinciaal en nationaal niveau. Het spoor Natuurinclusief ontwikkelen wordt ondertussen ingehaald door de landelijke Agenda Natuurinclusief (zie meerjarendoel 2.2.2.). Vanuit dit spoor haken wij hierop aan. Het betekent wel een verbreding van de doelen, omdat de landelijke agenda alles beslaat, dus ook het buitengebied als geheel. Afhankelijk van de landelijke invulling van de agenda kan dit mogelijk een opschaling betekenen van dit spoor. Vanuit onze aanpak willen we door met de Ontwerp Ateliers voor natuurinclusieve projecten en de concrete toepassing van het Convenant Duurzaam Bouwen (trekkerschap Versnelling Woningbouw).

Met Samen voor natuur gaan we door met het creëren van draagvlak en het vergroten van het oppervlak binnenstedelijk groen. We gebruiken de uitkomsten van De Groene Stad Challenge, waar per wijk de mate van “groen” en “grijs” is bepaald, om onze tijd en middelen gericht te kunnen inzetten voor biodiversiteitswinst. Wij sluiten daarbij o.a. aan bij bestaande initiatieven zoals Groen aan de buurt (zie ook meerjarendoel 2.3.1 hierna).

Vergunningverlening natuur en landschap

In het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) worden op basis van de beleidsuitgangspunten keuzes gemaakt over de inzet van vergunningverlening. Voor de gebiedsbescherming (vooral stikstof) wacht de vergunningverlening voor een belangrijk deel op uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Deze uitspraken worden in het najaar van 2022 verwacht en zijn van invloed op het op orde krijgen van de vergunningverlening. In de tussentijd worden de dossiers zover mogelijk compleet gemaakt, zodat besluitvorming na de uitspraken zo snel mogelijk weer opgepakt kan worden. Daarnaast worden de dossiers van de PAS-melders geverifieerd. Waar nodig worden deze ook verder compleet gemaakt. Dit in afwachting van stikstofruimte voor de legalisatie van de PAS-melding. Op het moment dat stikstofruimte beschikbaar is, kan besluitvorming verder worden opgepakt. Onduidelijk is nog welke gevolgen het kabinetsbeleid heeft op de provinciale uitvoering van de stikstofproblematiek. Wij houden u daarover op de hoogte.

Voor de overige werkstromen richten wij ons in 2023 op het tijdig verlenen van adviezen en rechtszekere besluiten en het beoordelen van meldingen. Het gaat daarbij om beheer en schadebestrijding, soortenbescherming, houtopstanden, Natuurschoonwet en de provinciale Interim Omgevingsverordening onderdeel natuur en landschap. De voorbereiding op en implementatie van de Omgevingswet (waarschijnlijk met ingang van januari 2023) heeft prioriteit. Voor de ontheffingsverlening bij ruimtelijke ingrepen (soortenbescherming) wordt de komende jaren steeds meer gewerkt met gebiedsgerichte ontheffingen op basis van SMP's (zie BiSD hiervoor).

Op 14 januari 2022 heeft de rechtbank Midden-Nederland de provincie Utrecht verplicht om de compensatieverplichting op zich te nemen, omdat in het verleden ten onrechte geen toeslag is berekend bij de compensatie van gekapt bos in Maarsbergen. Er is voor gekozen om deze compensatieverplichting uit te voeren met hulp van de provinciale compensatiebank. De kosten hiervan zijn ongeveer € 0,35 miljoen. Deze middelen zijn niet beschikbaar via de begroting van het Team vergunningverlening natuur en landschap. Maar in het weerstandvermogen is wel rekening gehouden met financiële risico's als gevolg van gerechtelijke uitspraken. De uitvoering van de compensatie zal naar verwachting in 2023 plaatsvinden.

Monitoring

Door middel van monitoring houden wij de staat van instandhouding van de inheemse soorten en de habitats bij. Jaarlijks inventariseren wij 10% van het landelijk gebied van onze provincie. De monitoring voor het halen van de natuurdoelstellingen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de provincies en het Rijk op grond van artikel 1.12. van de Wnb. We werken op basis van het in 2018 vastgestelde supplement Monitoring en bijsturing Natuurvisie. We rapporteren de voortgang van het natuurbeleid jaarlijks met onze bijdrage aan de landelijke interprovinciale Voortgangsrapportage Natuur. Daarnaast verschijnt elke drie jaarlijk onze provinciale Rapportage Natuur.

In vervolg op het kopje Bescherming van soorten hiervoor verwachten wij dat we onze monitoring op een aantal

punten moeten bijstellen. Het is nu namelijk niet gericht op de noodzakelijke monitoring van de staat van instandhouding (Svl) van soorten. Dit als gevolg van constante jurisprudentie. Waarschijnlijk zal het leiden tot een stijging van de onderzoeksbudgetten. Komende jaren zullen onderzoeken hiernaar, ook in IPO-verband en in samenwerking met Rijk, worden opgepakt, waardoor kosten ook gedeeld kunnen worden.

In 2023 inventariseren wij het landelijke gebied van het westelijk weidegebied bij Woerden. We leveren onze bijdrage aan het Landelijk Meetnet Flora en het Netwerk Ecologische Monitoring. Daarnaast continueren we volgens de landelijke afspraken de monitoring in de stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden. De verzamelde data slaan we op in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). In 2023 maken wij afspraken met terreinbeheerders over monitoring van aanvullende soorten in natuurterreinen boven op de verplichte monitoring van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Hiermee krijgen wij completere en kwalitatief betere monitoringsgegevens van de bestaande natuurgebieden. Dit is ook van belang met het oog op de in de Omgevingswet genoemde wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.

We monitoren periodiek het ecologisch functioneren van de ecoducten en faunapassages. De resultaten verwerken we in de driejaarlijkse Rapportage Natuur. Het provinciale wegenbeheer voert periodieke technische inspecties uit van de fysieke onderhoudstoestand van de ecoducten, faunapassages en de bijbehorende rasters

In het jaarlijkse uitvoeringsprogramma VTH zijn afspraken gemaakt over de monitoring van het bosareaal. De jaarlijkse afname en/of toename van de hoeveelheid bos gebeurt door analyse van luchtfoto's. Het bijbehorende registratiesysteem beheren we samen met de RUD. Door het combineren van de kaart met bos dat verdwenen is met de kaart met gemelde vellingen kunnen we controleren waar mogelijk illegale vellingen hebben plaatsgevonden. De RUD zorgt voor de naleving van de regels. In 2023 willen we het dashboard compleet hebben, waarop het areaal te zien is, met de inbreuken daarop en de nieuwe arealen en verplichtingen.

In 2023 zetten we de monitoring van onze stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden voort. We inventariseren de uitvoering van de herstelmaatregelen, zorgen voor een actuele habitattypenkaart en volgen de effecten van de maatregelen door middel van de procesindicatoren.

Beoogd resultaat 2023:

Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten 2022-2026

- Samen met één of meer stakeholders zijn gebiedsgerichte beheersingsaanpakken afgesproken.
- Draaiboeken zijn opgesteld om soorten snel en effectief te bestrijden.

Faunabeleid en -beheer

- Een interprovinciaal afgestemd toekomstig bestendig ganzenbeleid is vastgesteld.

De ruimte voor natuur veiligstellen

- Handreiking voor de toepassing van de meerwaardebenadering.
- Beschrijving van de kernkwaliteiten van het Natuurnetwerk Nederland(NNN), de wezenlijke kenmerken en waarden (WKW).

Aanpak Biodiversiteit in stad en dorp

Het verlenen van 4 tijdelijke gebiedsgerichte ontheffingen op basis van een pre-SMP.

- Het afwickelen en verlenen van 4 subsidieaanvragen voor SMP.
- Het organiseren van 4 Ontwerp Ateliers.
- Via subsidie Klimaatbestendige, Groene en Gezonde Dorpen en Steden besteden van € 0,13 miljoen voor vergroening van steden en dorpen door onder andere schoolpleinen en groene daken.

Compensatiebank

- Rapportage voor Provinciale Staten over de uitvoering van NNN- en boscompensatieverplichtingen in de provincie Utrecht.

Vergunningverlening

- Realiseren van compensatieverplichting door gerechtelijke uitspraak.

2.3 Verbinding natuur, mensen, maatsch.

Toelichting op beleidsdoel

Natuur is van groot belang voor de mens, het draagt bij aan een gezonde woon- en werkomgeving. Wij zijn verantwoordelijk voor behoud en herstel van natuur, gericht op de intrinsieke waarde van de natuur, de biodiversiteit. Dit lukt alleen als er voldoende draagvlak voor deze natuur is.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

2.3 Verbinding natuur, mensen, maatsch.	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	550	539	517	517	517	517
Materiële lasten	11	-	-	8	8	-
Subsidies	2.705	2.962	2.962	2.962	2.716	2.716
Totaal Lasten	3.266	3.501	3.479	3.487	3.241	3.233
Baten	-	-	-	-	-	-
Totaal Baten		0	0	0	0	0
Totaal	-3.266	-3.516	-3.464	-3.487	-3.241	-3.233

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Beleven en betrekken	aantal	1.957	1.850	1.850	1.850	1.850	1.850
Omschrijving: Het minimaal aantal vrijwilligers dat meewerkt aan het beheer en onderhoud van natuur en landschap.							
Bron: Natuurvisie							
2 Kinderen Groen doet Goed	aantal	10.683	8.250	8.250	8.250	8.250	8.250
Omschrijving: Het aantal kinderen dat jaarlijks meedoet aan activiteiten Groen doet Goed.							
Bron: Natuurvisie							

Meerjarendoelen

2.3.1 De betrokkenheid van inwoners bij natuur is groter en de samenwerking tussen bij natuur betrokken partijen is beter

Toelichting op meerjarendoel

Groen aan de Buurt

In het programma Groen aan de Buurt begeleiden we gemeenten en bewoners bij de planning en uitvoering van groene burgerinitiatieven, zoals het aanleggen en beheren van natuur in de openbare woonomgeving. Dit doen

we vanuit het programma Agenda Vitaal Platteland (AVP), in nauwe samenwerking met de Aanpak BiSD (zie 2.2.3). Bij Groen aan de Buurt is er naast biodiversiteit ook aandacht voor klimaatadaptatie en het tegengaan van hittestress. Op basis van een positieve evaluatie van het programma in 2022 wordt via een meerjarige subsidie het programma en de voucherregeling tot en met 2024 gecontinueerd en verder geïncorporeerd in de Aanpak BiSD.

Gebiedscommissie Utrecht-West

Wij continueren in 2023 de inzet van de Gebiedscommissie Utrecht-West in hun gevraagde en eigenstandige advisering over ontwikkelingen in het landelijk gebied. De commissie stelt een jaarplan op met de voor 2023 geplande activiteiten. Hoe de commissie haar werk organiseert (met of zonder Stichting Utrecht West) is de verantwoordelijkheid van de commissie.

De uitwerking van de ULG heeft gevolgen voor de manier waarop de samenwerking met de gebiedspartijen vormgegeven zal worden. Dit zal waarschijnlijk betekenen dat in de loop van 2023 de werkzaamheden van de Gebiedscommissie Utrecht-West op een andere manier ingevuld worden. Daarom moet 2023 gezien worden als een overgangsjaar naar de nieuwe externe samenwerking van de provincie met de gebiedspartners in het landelijk gebied.

Beoogd resultaat 2023:

- Continuering van het programma Groen aan de Buurt

2.4 Duurzaamheid substantieel onderdeel

Toelichting op beleidsdoel

De landbouwsector is van belang voor de provincie Utrecht. Maar liefst 50% van het grondgebied in onze provincie is landbouwgrond. De landbouw produceert voedsel en speelt een grote rol in de kwaliteit van het landelijk gebied. Wij streven naar een maatschappelijk gewaardeerde én vitale en duurzame landbouw. Een landbouw die circulair, natuurinclusief en klimaatneutraal is en zeker ook economisch rendabel: een landbouw met perspectief.

De realisatie van een aantal grote maatschappelijke opgaven in combinatie met een rendabele landbouw als drager van een vitaal platteland vraagt de komende jaren een grote inzet van de sector en overheden. De inzet voor de agrarische sector zal onderdeel moeten zijn van onder meer het gebiedsprogramma in kader van het NPLG. Verschillende hulpmiddelen om de agrarische sector te faciliteren bij de verduurzaming moeten een plek krijgen in de zogenaamde instrumentenkoffer. Belangrijk hiervoor zijn de mogelijkheden die het rijksbeleid moet gaan bieden en die nu nog volop in ontwikkeling zijn.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

2.4 Duurzaamheid substantieel onderdeel	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.275	1.274	1.411	1.263	1.202	1.202
Materiële lasten	1.855	3.537	1.955	1.116	161	-105
Subsidies	1.070	2.691	91	21	21	21
Totaal Lasten	4.200	7.502	3.457	2.400	1.384	1.118
Baten	622	369	900	900	-	-
Totaal Baten	622	369	900	900	0	0
Totaal	-3.578	-7.169	-2.521	-1.500	-1.384	-1.118

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Landbouw coaches/Plattelandscoaches	aantal	135	240	135	120	120	60
Omschrijving: Het aantal eigenaren/ondernemers dat jaarlijks via plattelandscoaches wordt ondersteund bij het maken van keuzes voor de toekomst van hun bedrijf.							
Bron: Landbouwvisie/Samenwerkingsagenda Landbouw							
2 Duurzame bedrijfsplannen	getal	40	50	15	15	0	0
Omschrijving: Het jaarlijkse aantal agrarische bedrijven dat een Duurzaam Bedrijfsplan (DBP) heeft of naar aanleiding van het traject plattelandscoaches concrete stappen gaat zetten richting kringlooplandbouw.							
Bron: Intern							
3 POP-bijdragen	getal	0	75	75	0	0	0
Omschrijving: Het aantal agrarische bedrijven per jaar dat een POP-bijdrage heeft ontvangen. [NB: totaal aantal volwaardige Utrechtse landbouwbedrijven is 2200.]							
Bron: Landbouwvisie/Samenwerkingsagenda Landbouw							
4 Vrijkomende agrarische bebouwing	getal	2	2	2	3	3	10
Omschrijving: Het aantal gemeenten dat in hun omgevingsvisie een Visie Vrijkomende Agrarische Bebouwing heeft opgenomen.							
Bron: Landbouwvisie/Samenwerkingsagenda Landbouw							

Meerjarendoelen

2.4.1 De landbouw is meer circulair, natuurinclusief, klimaatneutraal en economisch rendabel

Toelichting op meerjarendoel

De bijdrage van onze provincie aan de transitie naar een vitale en duurzame landbouw staat beschreven in de Landbouwvisie provincie Utrecht 2018 en de Samenwerkingsagenda Landbouw (SAL). Met het oog op het opstellen van een provinciaal gebiedsprogramma in kader van het NPLG zal het komende jaar ook een begin gemaakt worden met de actualisatie van onze inzet voor de agrarische sector. Het tijdspad stemmen we af met het genoemde gebiedsprogramma en is ook afhankelijk van de kaders en de mogelijkheden die momenteel door het Rijk worden uitgewerkt.

Een landbouw die circulair, natuurinclusief en klimaatneutraal is én economisch rendabel

Kringlooplandbouw is gericht op het optimaal inzetten en hergebruiken van grondstoffen en producten. Het draagt bij aan vermindering van emissies en dus een lagere milieubelasting. Natuurinclusieve landbouw draagt daarnaast bij aan behoud en herstel van de biodiversiteit, duurzaam bodembeheer en hogere

landschapskwaliteit. De stimulering van (natuurinclusieve) kringlooplandbouw zien wij als een belangrijke bijdrage aan de opgaven zoals die nu in het NPLG zijn geformuleerd. Wij werken samen met medeoverheden, de sector en andere partners aan de ontwikkeling van kennis en beleid. Het gaat hierbij om een breed palet aan maatregelen die de agrarische ondernemer kan gebruiken. Van technische innovatie en managementmaatregelen tot ecosysteemdiensten en het beter verwaarden van de producten, bijvoorbeeld door meer afzet in de korte keten. De belangrijkste concrete voorbeelden van onze inzet zijn:

- Het Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer (ANLb). Zie paragraaf 2.2.1.
- Groene Contour. De inzet voor de Groene Contour staat beschreven in paragraaf 2.1.2.
- Agroforestry en Voedselbossen. De aanplant van bomen kan bijdragen aan verduurzaming van de landbouw. De provinciale inzet staat beschreven in paragraaf 2.1.4.
- Groen Groeit Mee (GGM): De agrarische sector kan een grote bijdrage leveren aan de doelstellingen voor GGM, vooral als het gaat om recreatief groen, groenblauwe diensten en landschapsbeheer. Daarmee willen we dat GGM ook een nieuw verdienmodel kan bieden aan de agrarische sector. De inzet voor GGM staat beschreven in paragraaf 1.1.5.
- Verkenning en verdere uitwerking van de rol van de landbouw in veenweidegebieden en Natura 2000 gebieden.
- De Voedselagenda (zie paragraaf 2.4.2).
- Financiële bijdrage aan de pilot Biodiversiteitsmonitor Kromme Rijn.
- Alternatieve teelten, waaronder gewassen voor biobased bouwen: In aansluiting op het uitwerken van het provinciale gebiedsprogramma in kader van het NPLG gaan we onderzoeken in welke mate de teelt van biobased gewassen ook in Utrecht een bijdrage kan leveren aan de genoemde doelstellingen (uitvoering Motie 52a Help Boeren, Help de transities, 29 juni 2022).
- Het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur (DLMN).
- Regio Deal Foodvalley.
- Het Nationaal Strategisch Plan (NSP).
- LaMi (Landbouw en Milieu in Utrecht), het platform over landbouw en milieu.
- Plattelandscoaches.

Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur (DLMN)

Het Actieplan DLMN is een initiatief van Natuurmonumenten, de agrarische collectieven, LTO-Noord, Landschap Erfgoed Utrecht (LEU), Staatsbosbeheer, Utrechts Particulier Grondbezit (UPG) het Utrechts Landschap en de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU). De tweede fase van het plan ondersteunen wij financieel. Voor de jaren 2022 en 2023 stellen wij een budget van €200.000 per jaar beschikbaar.

Regio Deal Foodvalley

Als deelnemende partij van de Regio Deal Foodvalley dragen we bij aan de transitie naar een toekomstbestendige 'duurzame landbouw'. Het gaat hierbij om de thema's emissiereductie, circulair veevoer, bodem en waterkwaliteit en verdienmodellen en kennisdeling. Een ander thema is Voeding en gezondheid, 'van prille start tot oude dag'. De activiteiten onder dit spoor sluiten goed aan bij de provinciale inzet zoals beschreven in de Voedselagenda. Het project komt nu in de fase dat er steeds meer resultaten uit de proeftuin met ondernemers beschikbaar komen.

Europese middelen benutten; het Nationaal Strategisch Plan

In 2023 start een nieuwe periode van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), de periode 2023-2027. Om aan het GLB uitvoering te geven, hebben het Rijk en de provincies samen een Nationaal Strategisch Plan 2023-2027 (NSP) opgesteld. Daarin staan afspraken over inhoudelijke doelen en de verdeling van de cofinanciering. De cofinanciering is noodzakelijk om de beschikbare EU-middelen te kunnen inzetten. De programmering voor het NSP in Utrecht kent drie onderdelen: Grondgebonden maatregelen (ANLb); Niet grondgebonden maatregelen (NGG), gericht op kennisverspreiding, samenwerking en (niet) productieve investeringen en LEADER (een Europees subsidieprogramma voor plattelandsontwikkeling). Het onderdeel

ANLb staat beschreven in paragraaf 2.2.1.

Met de maatregelen in het kader van de onderdelen NGG en LEADER kunnen de EU-middelen worden ingezet op de transitie naar een duurzame landbouw, plattelandsontwikkeling en vergroening van het landelijk gebied. De onderdelen NGG en LEADER hebben bij elkaar een totale omvang van € 38,71 miljoen. Dit vraagt € 20,15 miljoen voor cofinanciering en uitvoeringskosten. Via een voorstel in de Kadernota 2023 zijn de beschikbare middelen in de begroting hiervoor opgehoogd. De eerste openstelling onder het NSP wordt in de tweede helft van 2023 verwacht.

In 2022 loopt het platteland ontwikkelingsprogramma (POP3) af. Maar zoals gebruikelijk loopt de afhandeling de komende jaren nog door (transitie periode POP3), inclusief de lokale initiatieven via LEADER. De uitfinanciering van het POP3-programma loopt door tot en met begin 2026, inclusief uitvoeringskosten door RVO.

LaMi, het platform over landbouw en milieu

LaMi is een belangrijk platform voor de agrarische ondernemers en erfeigenaren die werken aan de (verdere) verduurzaming van hun bedrijfsvoering. Op de website en onder andere via de digitale nieuwsbrief en tijdens bijeenkomsten die worden georganiseerd delen wij en deelnemers onderling inspirerende voorbeelden en informatie.

Plattelandscoaches

De plattelandscoach begeleidt en adviseert agrariërs bij transitievraagstukken. Het kan hierbij gaan om zeer uiteenlopende onderwerpen. Vragen rondom opvolging, bedrijfseconomie, verduurzaming van het landbouwbedrijf, verandering van de functie van het erf (onder andere bij vrijkomende agrarische bebouwing) of beëindiging van het landbouwbedrijf.

In 2023 hebben we voor het project ongeveer € 0,6 miljoen begroot (waarvan € 0,3 miljoen bij programma 2 en € 0,3 miljoen bij programma 3). Het project loopt voorlopig door tot mei 2026. Naar aanleiding van de aangenomen motie 55 bij de kadernota (29 juni 2022) komt er een voorstel hoe bij de uitwerking van het provinciale gebiedsprogramma in kader van het NPLG het project structureel kan worden ingebed.

Beoogd resultaat 2023:

- Voortgangsrapportage Samenwerkingsagenda Landbouw.
- Financiële ondersteuning van het Actieplan DLMN.
- In de Regio Foodvalley worden 40 innovaties getest op 70 agrarische bedrijven. Onderdeel hiervan is een meetnet voor het monitoren van de luchtkwaliteit (stikstof en fijnstof) gerealiseerd.
- Platform LaMi informeert zoveel mogelijk boeren in Utrecht over mogelijkheden om de bedrijfsvoering te verduurzamen.
- Plattelandscoaches hebben met 135 agrarisch ondernemers coachinggesprekken gevoerd.

2.4.2 Utrechtse voedselproducenten produceren meer voor de regionale markt en Utrechtse inwoners kunnen gemakkelijker kiezen voor gezond en duurzaam voedsel.

Toelichting op meerjarendoel

Het provinciale beleid om lokaal en gezond eten te bevorderen hebben wij verwoord in de Voedselagenda (vastgesteld april 2021). Het bijbehorende uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd. Lokaal geproduceerd voedsel kan een bijdrage leveren aan de verduurzaming van de landbouw en het draagvlak voor de landbouw bevorderen. Met de Voedselagenda stimuleren wij concreet de samenwerking tussen kennisinstellingen, horeca, retail, agrariërs en burgers om zo de lokale afzet van voedsel te vergroten.

In 2023 geven we vanuit de Voedselagenda samen met de Sociale agenda uitvoering aan motie 89 - Utrecht steunt voedselbanken. Voor het onderdeel van de motie gericht op het verbinden van korte keten-initiatieven met voedselbanken worden de volgende activiteiten vanuit de Voedselagenda in 2023 uitgevoerd:

- Het bieden van financiële ondersteuning bij de opstart en uitwerking van een provinciale verspillingshub vanuit Voedselbank Utrecht.
- Er wordt een dealmaker aangesteld voor lokaal voedsel die ook de opdracht krijgt om korte keten initiatieven kenbaar en zichtbaar te maken bij de voedselbanken in de provincie.

Hiervoor is een aanvullend budget nodig van € 100.000.

Beoogd resultaat 2023:

- Voortgangsrapportage uitvoeringsprogramma 2022.
- Eind 2023 wordt een evaluatie van Voedselagenda opgesteld.

2.4.3 Het ongewenst gebruik van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) is door sloop of hergebruik teruggedrongen

Toelichting op meerjarendoel

Agrarische gebouwen die niet langer in gebruik zijn, vormen een risico op ondermijnende activiteiten, leiden tot verrommeling van het landschap en dragen niet bij aan een vitaal landelijk gebied.

In 2023 gaan we verder met het doorontwikkelen van de instrumenten voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB). We delen nieuwe kennis breed. We stimuleren gemeenten om herbestemming zoveel mogelijk te bekijken binnen het grote geheel aan opgaven, binnen de eigen omgevingsvisies. We zetten periodiek overleg met onder andere het Regionale Informatie en Expertise Centrum (RIEC) voort om onder andere medewerkers van RUD en Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU) bekend te maken met het herkennen van ondermijningssignalen in het buitengebied, specifiek in relatie tot VAB (motie 115).

De plattelandscoaches zijn goed 'toegerust' en 'opgeleid' voor het onderwerp VAB en ondermijning. De ervaringen vanuit de praktijk (onder andere van ondernemers, plattelandscoaches, gemeenten) worden gebruikt om waar nodig de provinciale aanpak bij te stellen en om onze instrumenten te verbeteren.

In 2023 gaan we verder met het onderwerp circulair bouwen ter voorkoming van het ontstaan van VAB, met de verwachting dat er dan ook een beter zicht is op de inspanningen vanuit het Rijk op dit punt onder het NPLG. Hierbij aansluitend zetten we ons ervoor in om de kansen binnen de gebiedsprocessen in kader van het NPLG te benutten.

Beoogd resultaat 2023:

- Tenminste 2 gemeenten hebben een visie op VAB opgenomen in de structuur- of omgevingsvisie voor het buitengebied.
- De samenwerking tussen betrokken partijen voor een integrale aanpak ondermijning in relatie tot VAB is verder versterkt.
- Het terugdringen/herbestemmen van VAB is onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak, onderdeel van NPLG.
- De VAB-instrumenten (ontsloten via de website van de provincie) zijn doorontwikkeld op basis van de feedback vanuit de gebruikers.
- Voor circulair bouwen ontstaat in 2023 meer helderheid over benodigde kaders en instrumenten.

2.5 Leefbaarheid van landelijk gebied

Toelichting op beleidsdoel

Lokale initiatieven versterken de leefbaarheid in het landelijk gebied en de daarin gelegen kleine kernen.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

2.5 Leefbaarheid van landelijk gebied	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	94	89	32	32	32	32
Materiële lasten	23	25	-	-	-	-
Subsidies	190	350	350	350	-	-
Totaal Lasten	307	464	382	382	32	32
Baten	-	-	-	-	-	-
Totaal Baten		0	0	0	0	0
Totaal	-307	-467	-379	-382	-32	-32

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Leefbaarheid landelijk gebied	aantal	10	8	8	8	8	8
Omschrijving: Aantal initiatieven om de leefbaarheid te vergroten dat subsidie ontvangt van de provincie Utrecht.							
Bron:	SRS						

Meerjarendoelen

2.5.1 De leefbaarheid van het landelijk gebied en de kleine kernen is beter

Toelichting op meerjarendoel

We ondersteunen lokale initiatieven gericht op het versterken van de leefbaarheid in het landelijk gebied en de daarin gelegen kleine kernen. De provincie geeft in 2023 subsidie voor:

- het in stand houden van basisvoorzieningen, zoals dorpshuizen;
- uitvoeren van activiteiten die de onderlinge betrokkenheid vergroten;
- versterken van culturele en/of gemeenschappelijke activiteiten.

In 2023 is hiervoor €300.000 subsidie beschikbaar. Daarnaast is het onze intentie om de samenwerking met de KNHM-foundation in Kern met Pit voort te zetten via een meerjarige subsidie tot en met 2024. Kern met Pit stimuleert lokale buurtprojecten die de leefbaarheid van een buurt vergroten. Voor proceskosten en de samenwerking in Kern met Pit is zowel in 2023 als in 2024 € 50.000 beschikbaar.

Ook wordt de leefbaarheid in het landelijk gebied versterkt door het versterken van lokale initiatieven via het

subsidieprogramma LEADER. Deze Europese subsidies worden financieel verantwoord onder meerjarendoel 2.4.1.

Beoogd resultaat 2023

- Minimaal 8 subsidies verstrekt in kleine kernen voor het versterken van de leefbaarheid in het landelijk gebied.
- We nemen opnieuw deel aan het initiatief Kern met Pit.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft geen verbonden partijen.

3. Bodem, water, milieu

Toelichting op programmadoel

De provincie Utrecht heeft een gezonde, klimaatbestendige, waterrobuuste en veilige leefomgeving.

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

3. Bodem, water, milieu	2021	2022	2023	2024	2025	2026
3.1 Waterveiligheid en klimaatadaptatie	-2.063	-3.816	-5.089	-5.379	-6.242	-3.242
3.2 Zoetwatervoorziening goede kwaliteit	-1.343	-1.249	-939	-919	-919	-919
3.3 Bodem-en grondwatersysteem is schoon	-3.560	-3.184	-2.300	-1.504	-1.504	-1.504
3.4 De leefomgeving is gezond en veilig	-15.831	-16.000	-14.010	-12.521	-12.267	-11.726
3.5 Bodemdaling en broeikasgasuitstoot	-956	-2.252	-1.592	-3.973	-3.973	-3.973
Totaal exploitatie	-23.753	-26.501	-23.930	-24.296	-24.905	-21.364
Res. 03. Bodem, water, milieu	2.430	-2.859	-1.648	800		
Totaal 3. Bodem, water, milieu	-21.323	-29.360	-25.578	-23.496	-24.905	-21.364

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

3. Bodem, water, milieu	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	5.965	6.241	7.006	6.956	6.936	6.887
Materiële lasten	7.684	18.175	16.150	15.657	15.186	14.694
Subsidies	12.667	5.565	10.843	3.111	4.211	1.211
Totaal Lasten	26.316	29.981	33.999	25.724	26.333	22.792
Baten	2.563	3.480	10.069	1.428	1.428	1.428
Totaal Baten	2.563	3.480	10.069	1.428	1.428	1.428
Totaal exploitatie	-23.753	-26.501	-23.930	-24.296	-24.905	-21.364
Reserves						
- Stortingen	-928	-9.217	-3.993	-	-	-
- Onttrekkingen	3.358	6.358	2.345	800	-	-
Totaal mutaties reserves	2.430	-2.859	-1.648	800	-	-
Saldo programma	-21.323	-29.360	-25.578	-23.496	-24.905	-21.364

Reserves Bodem, water, milieu

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Lastneming subsidies	-	4.127	-	-	-	-
Reserve Meerjarige programma's/projecten	700	3.730	3.900	-	-	-
Reserve Programma Landelijk Gebied	228	1.360	93	-	-	-
Totaal stortingen	928	9.217	3.993	0	0	0
Reserve Egalisatie Bodemsanering	2.673	2.557	796	-	-	-
Reserve Lastneming subsidies	-	-	869	-	-	-
Reserve Meerjarige programma's/projecten	32	785	680	800	-	-
Reserve Programma Landelijk Gebied	594	3.016	-	-	-	-
Reserve PUEV	59	-	-	-	-	-
Totaal onttrekkingen	3.358	6.358	2.345	800	0	0
Saldo mutaties reserves	-2.430	2.859	1.648	-800		

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
3.1 De waterveiligheid en klimaatadaptatie is gewaarborgd	3.1.1 De primaire en regionale waterkeringen zijn op orde
	3.1.2 Meekoppelkansen bij dijkversterking zijn vaker benut
	3.1.3 De provincie is beter voorbereid op de gevolgen van overstromingen
	3.1.4 De fysieke leefomgeving wordt beter voorbereid op klimaatverandering
3.2 De zoetwatervoorziening en het oppervlaktewater zijn van goede kwaliteit	3.2.1 Voor het oppervlaktewater bereiken we de KRW-doelen in 2027
	3.2.2 De zoetwatervoorziening is robuuster en beter op orde en de waterketens zijn meer circulair
3.3 Het bodem- en grondwatersysteem is schoon en robuust	3.3.1 De bodem- en grondwaterkwaliteit is verbeterd en beter beschermd
	3.3.2 Energie uit de ondergrond wordt verantwoord en veilig benut
	3.3.3 Zorg dragen voor voldoende grondwater voor de functies openbare drinkwatervoorziening, menselijke consumptie,

natuur en landbouw

- 3.3.4 De duurzame gebiedsgerichte aanpak van bodem en ondergrond is vaker ingezet
- 3.4 De leefomgeving is gezond en veilig
- 3.4.1 Er zijn meer impulsen voor een gezonde leefomgeving ontwikkeld
- 3.4.2 De inclusieve breedtesport op duurzame accommodaties is sterker
- 3.4.3 De luchtkwaliteit is beter en komt dichterbij de WHO-advieswaarden
- 3.4.4 Er zijn minder geluidbelaste woningen en stiltegebieden zijn beter beschermd
- 3.4.5 De overlast van vliegverkeer is minder geworden
- 3.4.6 De externe veiligheid is beter gewaarborgd
- 3.4.7 Er zijn meer initiatieven genomen voor duurzame en circulaire gebiedsontwikkeling
- 3.4.8 De uitvoering van de VTH-taken door uitvoeringsdiensten, inclusief toezicht in het buitengebied, is effectiever en efficiënter
- 3.4.9 Het ontwikkelen en realiseren van een versnellingsaanpak van asbestdaken in de provincie Utrecht
- 3.5 De bodemdaling en broeikasgasuitstoot in het veenweidengebied is verminderd
- 3.5.1 Er is meer kennis beschikbaar om bodemdaling en broeikasgasuitstoot te beperken
- 3.5.2 Door uitvoeren maatregelen via gebiedsprocessen is bodemdaling en broeikasgasuitstoot verminderd
-

3.1 Waterveiligheid en klimaatadaptatie

Toelichting op beleidsdoel

Ook in Utrecht hebben we te maken met de gevolgen van het veranderende klimaat. Om de provincie nu en in de toekomst leefbaar te houden, moeten we rekening houden met een grotere kans op overstromingen, langere periodes van droogte, meer hitteproblemen en vaker hevige neerslag. De komende jaren zetten we in op het verhogen en verstevigen van de Lekdijk, het op orde krijgen van de regionale keringen en op het stimuleren van maatregelen voor klimaatadaptatie. Dit laatste gebeurt met het lopende (2020 – 2023) Programma

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

3.1 Waterveiligheid en klimaatadaptatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.101	1.101	2.302	2.302	2.302	2.302
Materiële lasten	805	2.350	1.084	777	540	540
Subsidies	322	445	1.703	2.300	3.400	400
Totaal Lasten	2.228	3.896	5.089	5.379	6.242	3.242
Baten	165	80	-	-	-	-
Totaal Baten	165	80	0	0	0	0
Totaal	-2.063	-3.847	-5.058	-5.379	-6.242	-3.242

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Veiligheid regionale waterkeringen	%	90	90	90	90	90	90
Omschrijving: Het percentage regionale waterkeringen dat aan de veiligheidsnorm voldoen.							
Bron: Provincie is toezichhouder, waterschappen rapporteren jaarlijks over de voortgang.							

Meerjarendoelen

3.1.1 De primaire en regionale waterkeringen zijn op orde

Toelichting op meerjarendoel

Om onze provincie te beschermen tegen overstromingen versterken de waterschappen de dijken langs de Nederrijn en de Lek. Dat zijn de primaire keringen. De provincie is bevoegd gezag bij deze dijkversterkingen. In 2023 zetten we de uitvoering voort van het programmaplan Mooie en veilige dijken dat u op 14 juli 2020 heeft vastgesteld. Samen met de waterschappen, gemeenten, Rijkswaterstaat en overige gebiedspartners werken we aan het verbeteren van de omgevingskwaliteit bij de 6 projecten van de Sterke Lekdijk, de Grebbedijk en SAFE (Streefkerk-Ameide-Fort Everdingen).

Naast de genoemde primaire keringen werken we voor de waterveiligheidsopgave ook aan de kleinere keringen, de regionale keringen. Wij hebben deze regionale waterkeringen aangewezen en genormeerd in de Interim Omgevingsverordening. Daarbij hebben wij afspraken gemaakt wanneer deze keringen getoetst en op orde moeten zijn.

Beoogd resultaat 2023

- Met elk waterschap vinden (ambtelijke) toezichhoudersoverleggen plaats over de regionale waterkeringen, waarin we afspraken toetsen en voortgangsrapportages bespreken.
- 90% van de regionale waterkeringen voldoet aan de veiligheidsnorm.
- Om te kunnen blijven zorgen voor veilige regionale waterkeringen werken we samen met andere

provincies en waterschappen aan het Ontwikkelingsprogramma Regionale Keringen (ORK).

3.1.2 Meekoppelkansen bij dijkversterking zijn vaker benut

Toelichting op meerjarendoel

Voor project Salmsteke startte in 2022 de realisatie van de dijkversterking en uiterwaardontwikkeling. Die wordt in 2023 afgerond. Voor de trajecten Grebbedijk, Wijk bij Duurstede-Amerongen, Culemborgse Veer-Beatrixsluis en Salmsteke-Schoonhoven wordt in 2023 naar een definitief ontwerp toegewerkt. De realisatie daarvan zal vervolgens vanaf 2024 plaatsvinden. In dat jaar leggen we u een voorstel voor om € 2 miljoen uit de IGP-reserve beschikbaar te stellen voor de planvorming en realisatie van de gebiedsontwikkeling rond het dijkversterkingstraject Culemborgse Veer-Beatrixsluis. Dit bedrag is al voor dit project gelabeld.

De trajecten Jaarsveld-Vreeswijk, Irenesluis-Culemborgse Veer en Streefkerk-Ameide-Fort Everdingen zijn in 2023 in de planfase. (Zie ook meerjarendoel 2.2.2 project natuurlijke uiterwaarden, waar wordt ingegaan op de natuuraspecten van deze meekoppelkansen.)

De verwachting is dat in 2023 minder wordt uitgegeven dan op de meerjarenbegroting is opgenomen. Dat komt omdat de realisatie van de meeste projecten pas na 2023 van start gaat. Het ligt in de verwachting dat de realisatiekosten hoger zullen uitpakken dan eerder geraamd, gezien de hogere bouwkosten. Om deze reden wordt voorgesteld een deel van het budget naar 2024 door te schuiven.

Beoogd resultaat 2023

- Uitvoering en afronding van het project Salmsteke.
- Planvorming Wijk bij Duurstede-Amerongen (WAM), Salmsteke-Schoonhoven (SAS) en Culemborgse Veer-Beatrixsluisen (CUB) en Grebbedijk.
- Verkenning en planvorming Jaarsveld-Vreeswijk (JAV), Irenesluis- Culemborgse Veer (ICU).

3.1.3 De provincie is beter voorbereid op de gevolgen van overstromingen

Toelichting op meerjarendoel

Naast sterke dijken is het van groot belang dat we voorbereid zijn op de mogelijke gevolgen van overstromingen. Een overstroming is immers nooit helemaal uit te sluiten. Daarom werken wij samen met de Veiligheidsregio Utrecht (VRU), waterbeheerders en gemeenten aan de regionale implementatie Gevolgbeperking Overstromingen. Het gezamenlijke doel is om de gevolgen (slachtoffers, schade en maatschappelijke ontwrichting) van een eventuele overstroming te beperken via beleid en maatregelen. In 2023 ligt de focus enerzijds op het delen van kennis en anderzijds op het stimuleren van gemeenten en beheerders van vitale en kwetsbare objecten om bestaande en nieuwe ontwikkelingen bestand te maken tegen overstromingen. Dit gebeurt vooral via de werkregio's klimaatadaptatie.

Eind 2021 is het Overstromingsrisicobeheerplan (ORBP) vastgesteld. Dit plan bevat een overzicht van de doelen en maatregelen voor het beheersen van overstromingsrisico's. In de periode 2022-2027 staan de overheden, waaronder onze provincie, voor de uitvoering van dit plan. Daarmee worden de negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het cultureel erfgoed en de economische bedrijvigheid verminderd. Eind 2025 moeten er nieuwe overstromingskaarten beschikbaar zijn. In 2023 zal het daarvoor benodigde proces worden ingericht.

Beoogd resultaat 2023

- Delen van handvatten voor overstromingsrobuust inrichten en stimulatie van gemeenten en beheerders van vitale en kwetsbare objecten om voor bestaande en nieuwe gebiedsontwikkelingen de gevolgen

van overstromingen te beperken.

- Deelnemen aan het proces van de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) en uitvoering geven aan het ORBP.

3.1.4 De fysieke leefomgeving wordt beter voorbereid op klimaatverandering

Toelichting op meerjarendoel

Het klimaat verandert nog steeds in hoog tempo. De in 2021 en 2022 uitgebrachte nieuwe internationale rapporten van klimaatwetenschappers laten een verontrustend beeld zien. Acties gericht op het verminderen van de snelheid van opwarming of zelfs verlaging van de temperatuur hebben nog onvoldoende effect. De temperatuurstijging zet wereldwijd door, zeker ook in Nederland. De weersomstandigheden worden steeds extremer. Daarom blijft het aanpassen aan klimaatverandering een essentieel onderdeel van het landelijke en provinciale klimaatbeleid. Met het Programma Klimaatadaptatie 2020-2023 is vooruitgang geboekt in het streven om klimaatadaptatie een richtinggevend onderdeel te maken van het provinciale beleid en uitvoeringsinstrumentarium. Binnen de regio wordt stevig aan de weg getimmerd om klimaatadaptatie in de praktijk te brengen. Daar werken de regionale samenwerkingsverbanden, waterschappen, gemeenten, maatschappelijke organisaties en brancheorganisaties samen aan.

De in 2021 tot stand gekomen Afspraken klimaatadaptief bouwen Utrecht zijn, voor zover het nieuwbouw betreft, integraal overgenomen in het Convenant Duurzame Woningbouw. Ze zijn inmiddels ondertekend of omarmd door meer dan 30 partijen. Een eerste serie lokale hitteplannen is in 2022 tot stand gekomen. De subsidieregeling Klimaatbestendige, groene en gezonde gedeelten en gorden is een groot succes, vooral op het onderwerp groenblauwe schoolpleinen. Op het gebied van landbouw zijn gerichte stresstesten uitgevoerd en potentiële maatregelen concreet gemaakt en gebundeld in de vorm van inspirerende verhalen van voorbeeldboeren. In 2022 zijn ook risico's en kansen in beeld gebracht van klimaatverandering op de provinciale infrastructuur. Drie inhoudelijke doelen staan centraal in het programma:

- een koele en aangename leefomgeving creëren;
- een robuust bodem- en watersysteem;
- een veilige provincie: kunnen omgaan met extreme weersituaties.

Beoogd resultaat 2023

- In 2023 wordt de balans opgemaakt van de resultaten van het Programma Klimaatadaptatie 2020-2023 en wordt vervolgens een voorstel gedaan over de manier waarop de beleidsontwikkeling- en uitvoering op het gebied van klimaatadaptatie ook na 2023 vorm kan krijgen.
- Ondersteuning van concrete projecten en maatregelen op het gebied van klimaatadaptatie via de subsidieregeling Klimaatbestendige, Groene en Gezonde Steden en Dorpen.
- Inzet is en blijft om te stimuleren dat alle Utrechtse gemeenten eind 2023 een lokaal hitteplan hebben.
- De mate van verankering van klimaatadaptatie binnen het provinciale beleid is te volgen via een monitoringsysteem.
- Inzet is dat bij nieuwe gebiedsontwikkelingen klimaatadaptatie standaard wordt meegenomen, zowel in de ruimtelijke inrichting als bouwwijze bij nieuwbouw en transformatie. Daarbij zijn de Afspraken klimaatadaptief bouwen Utrecht leidend, in afwachting van de in ontwikkeling zijnde landelijke maatlat voor een klimaatadaptieve gebouwde omgeving.

3.2 Zoetwatervoorziening goede kwaliteit

Toelichting op beleidsdoel

Schoon en voldoende oppervlaktewater zijn essentiële factoren voor een economische en maatschappelijke ontwikkeling naar een gezonde en duurzame leefomgeving op de langere termijn. We werken aan een duurzame en doelmatige zoetwatervoorziening voor de verschillende functies in onze provincie, vooral drinkwater, landbouw en natuur. In 2023 blijven we via verschillende sporen werken aan de verbetering van de Utrechtse oppervlaktewaterkwaliteit. We zetten in op de doelen binnen de Kaderrichtlijn Water (KRW) en hebben daarnaast ook oog voor nieuwe uitdagingen, zoals opkomende stoffen en medicijnresten in (grond)water (bestrijdingsmiddelen, PFAS, enzovoort).

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

3.2 Zoetwatervoorziening goede kwaliteit	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	521	810	513	513	513	513
Subsidies	634	100	-	-	-	-
Materiële lasten	188	339	426	406	406	406
Totaal Lasten	1.343	1.249	939	919	919	919
Baten	-	-	-	-	-	-
Totaal Baten		0	0	0	0	0
Totaal	-1.343	-1.272	-916	-919	-919	-919

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Waterkwaliteit oppervlaktewater (V-1) [1]							
Omschrijving: Het percentage waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit							
Bron:	Deze data worden slechts eens in de 5-6 jaar geleverd.						

Meerjarendoelen

3.2.1 Voor het oppervlaktewater bereiken we de KRW-doelen in 2027

Toelichting op meerjarendoel

In 2022 is ons nieuwe Bodem- en waterprogramma 2022-2027 vastgesteld. De doelen van de KRW zijn daarin vastgelegd voor de laatste planperiode die loopt tot 2027. Partijen zullen nauw moeten samenwerken om verder te komen in het bereiken van die doelen. Via ons landbouwbeleid stimuleren we daarom maatregelen in de agrarische sector om nutriënten in het water te verminderen. Dit doen we door waterkwaliteitsmaatregelen te subsidiëren met het agrarisch natuur- en waterbeheer en door subsidieverlening via het GLB/NSP.

Daarnaast treffen we stoffen in het oppervlakte- en grondwater aan. Voor een deel zijn dit stoffen waarvoor geen norm bestaat. We willen het landelijke beleid ondersteunen door regionale activiteiten. We werken daarom

samen met gemeenten, waterschappen, Rijkswaterstaat en drinkwaterbedrijven en andere maatschappelijke partijen.

Op basis van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) stellen we een provinciaal gebiedsprogramma Landelijk Gebied op (juli 2023), dat een aantal grote maatschappelijke opgaven in samenhang en gebiedsgericht beschrijft. De KRW is een van deze opgaven. In de gebiedsagenda's van het provinciale gebiedsprogramma Landelijk Gebied geven we waterkwaliteit daarom een duidelijke plaats. We doen dat in samenwerking met onze gebiedspartners, waaronder de waterschappen.

In de provincie is behoefte aan meer goedgekeurde zwemwaterlocaties. Via het Omgevingswetprogramma recreatie en toerisme onderzoeken we waar geschikte locaties te realiseren zijn.

Voor het project Rietherstel Eem en Eemmeer wordt op een aantal locaties rietstekken aangeplant. Daarnaast vindt er nog ontwikkelingsbeheer plaats op een aantal locaties.

Beoogd resultaat 2023

KRW

- We leveren inbreng in het proces provinciaal gebiedsprogramma.
- We volgen de inspanningen van de waterschappen voor de biologische doelen niet-KRW-wateren.
- We zetten subsidieregelingen, zoals GLB/NSP, in voor maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit.
- Nationaal is afgesproken om voor de KRW-doelen een Tussenevaluatie 2024 uit te voeren. We leveren hiervoor in de stroomgebieden Rijn-West en Rijn-Oost onze input.

Opkomende stoffen

- We werken samen met onze partners aan een probleemanalyse voor opkomende stoffen.
- We werken samen met onze partners aan kennisontwikkeling over Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS).

Zwemwater

- We adviseren vanuit oppervlaktewaterkwaliteit over de mogelijkheden tot creëren van nieuwe zwemwaterlocaties.
- De officiële zwemwaterlocaties worden jaarlijks vastgesteld.

AVP-waterkwaliteit

- Aanplant van rietstekken op een aantal locaties langs de Eem en het Eemmeer.

3.2.2 De zoetwatervoorziening is robuuster en beter op orde en de waterketens zijn meer circulair

Toelichting op meerjarendoel

Het Delta-programma zoetwater is in 2022 een nieuwe fase ingaan. In de Zoetwaterregio West Nederland wordt gewerkt aan maatregelen voor het optimaliseren van de wateraanvoer en verbeterd hergebruik van water. Als provincie nemen we deel aan de werkgroep en dragen we bij aan onderzoeken en verkenningen.

Daarnaast nemen we actief deel aan het project Toekomstbestendig watersysteem Amsterdam-Rijnkanaal/Noordzeekanaalgebied. In dit project onderzoeken we met elkaar samenhangende ruimtelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen in het watersysteem (onder andere door klimaatverandering) voor West-Nederland (voor Utrecht: Utrecht ten westen van de Heuvelrug). Doel is de effecten van ruimtelijke keuzes op het watersysteem en vice versa, voor zover dat mogelijk is, kwantitatief in beeld te brengen. Deze kennis wordt

ingebracht in verschillende ruimtelijke ontwikkelingsporen voor een betere onderbouwing van keuzes richting een klimaatbestendige inrichting.

In Zoetwaterregio Oost Nederland (ZON) (voor Utrecht: Utrechtse Heuvelrug/Gelderse vallei) werken we per gebied aan een (klimaat)robuuster watersysteem, onder meer via de Blauwe Agenda. We voeren samen met gebiedspartners onderzoeken en maatregelen uit (of stimuleren die met een financiële bijdrage).

Samen met de waterpartners wordt gewerkt aan een goede verdeling van zoetwater tijdens droge perioden en watertekorten. De afspraken hierover, gedeeltelijk vastgelegd in de verordening, worden in 2022 en 2023 geactualiseerd. De provincie heeft de mogelijkheid om deze 'verdringingsreeks' categorie 3 en 4 regionaal te specificeren. Voor een aantal deelgebieden zal voor deze categorieën een aanpassing in de verordening worden doorgevoerd. Categorie 1 en 2 zijn landelijke afspraken.

Provincie Utrecht is partner in het project Integraal Riviermanagement (IRM) van Rijkswaterstaat. Samen met de partners ontwikkelen we een langetermijnvisie op de Nederrijn-Lek, waarbij vooral de relatie tussen de rivier en de uiterwaarden van belang is. Thema's die aan de orde komen zijn onder andere zoetwaterbeschikbaarheid, scheepvaart en natuur.

Beoogd resultaat 2023

- De relatie tussen ruimtelijke ontwikkelingen en het watersysteem worden voor Utrecht-West ingebracht in verschillende ruimtelijke ordeningsporen.
- We verzamelen en ontwikkelen kennis die bijdraagt aan een integrale visie op het watersysteem van de Utrechtse Heuvelrug.

3.3 Bodem-en grondwatersysteem is schoon

Toelichting op beleidsdoel

Het bodem- en watersysteem levert een belangrijke bijdrage aan veel van de doelen die we willen bereiken. Met het oog op het blijvend gebruik van het bodem- en watersysteem verbeteren we het systeem continu en anticiperen we op maatschappelijke opgaven. De provincie heeft wettelijke taken op het gebied van bodem- en watersystemen (zowel grond- als oppervlaktewater). Toekomstige veranderingen en ontwikkelingen vragen om het behoud van een duurzaam evenwicht tussen benutten en beschermen op provinciaal niveau. Het regionale bodem- en watersysteem is de drager van de bovengrondse ruimtelijke ontwikkelingen. Het systeem stopt niet bij gemeentegrenzen en vraagt om regionale keuzes, waarbij we als provincie per gebied rekening houden met specifieke belangen en opgaven.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

3.3 Bodem-en grondwatersysteem is schoon	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.078	1.081	1.573	1.573	1.573	1.573
Materiële lasten	3.185	2.638	3.357	1.205	1.205	1.205
Subsidies	1.148	1.689	345	60	60	60
Totaal Lasten	5.412	5.408	5.275	2.838	2.838	2.838
Baten	1.852	2.224	2.975	1.334	1.334	1.334
Totaal Baten	1.852	2.224	2.975	1.334	1.334	1.334
Totaal	-3.560	-3.214	-2.270	-1.504	-1.504	-1.504

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Waterkwantiteit (TOP)	getal	12	12	12	12	12	12
Omschrijving: Het aantal aantal TOP-lijst gebieden waar de verdroging is opgelost.							
Bron: Herprioritering en financiering verdrogingsbestrijding 2013-2018							
2 Waterkwantiteit (SUBTOP)	getal	19	19	19	19	19	19
Omschrijving: Het aantal SUBTOP-lijst gebieden waar de verdroging is opgelost.							
Bron: Herprioritering en financiering verdrogingsbestrijding 2013-2018							

Meerjarendoelen

3.3.1 De bodem- en grondwaterkwaliteit is verbeterd en beter beschermd

Toelichting op meerjarendoel

Om aan de KRW-doelen te voldoen, verbeteren we de kwaliteit en kwantiteit van de grondwaterlichamen zodat er in de provincie voldoende en schoon grondwater is. We beschermen het grondwater voor de volgende functies: menselijke consumptie, toekomstige drinkwaterwinning (strategische grondwatervoorraden) en grondwaterafhankelijke natuur. Waar nodig zorgen we voor een betere bodemkwaliteit. De maatregelen die we uitvoeren staan in het Uitvoeringsprogramma drinkwater en het Bodem- en waterprogramma.

Het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant (PUB) 2016-2022 is afgerond. Dit is een volledig door het Rijk gefinancierd programma. Met de Omgevingswet gaan de taken voor het grootste deel over naar gemeenten, maar de provincie houdt een aantal wettelijke en uitvoerende taken. We maken een nieuw uitvoeringsprogramma voor de periode 2023-2025. Per jaar kunnen wij bij het Rijk per project een Specifieke Uitkering Bodem aanvragen. In 2023 zullen wij budget aanvragen voor de Spoedlocaties (locaties met risico's).

Aardkundige waarden zijn die onderdelen van het landschap die iets vertellen over de natuurlijke ontstaanswijze van het gebied en daarmee onze provincie. We beschermen deze waarden en wijzen aardkundige monumenten aan. We maken ze beleefbaar en benoemen de komende jaren nieuwe aardkundige monumenten, in overleg met grondeigenaren en gemeenten.

Beoogd resultaat 2023

- Rapportage over de kwaliteit van het freatisch (ondiep) grondwater op basisstoffen: nutriënten, macro-ionen, metalen en gewasbeschermingsmiddelen.
- Rapportage over knelpunten en handelingsperspectief vanuit grondwater ten aanzien van kwaliteit beken Gelderse Vallei.
- Een handreiking over het veilig en verantwoord afkoppelen van regenwater binnen de provincie Utrecht.
- Rapportage over de risico's van diepe ondergrondse activiteiten op de kwaliteit van het grondwater dat wordt beschermd voor drinkwaterbereiding.
- Een nieuw uitvoeringsprogramma bodem voor de periode 2023-2025. Dit programma gaat over het uitvoeren van een aantal omvangrijke langjarige saneringen, het afronden van de 42 resterende

spoedlocaties (locaties met risico's), de uitvoering van de subsidieregelingen voor gemeenten en particulieren en de aanpak (door gemeenten) van diffuus verontreinigde gebieden (bijvoorbeeld door lood of PFAS).

- Een nieuw aardkundig monument.

3.3.2 Energie uit de ondergrond wordt verantwoord en veilig benut

Toelichting op meerjarendoel

Aquathermie, open bodemenergie en aardwarmte zijn duurzame warmtebronnen uit het bodem- en watersysteem. Deze bronnen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan onze doelstelling om zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal te zijn. Met onze werkzaamheden bereiken we dat duurzame energie uit de ondergrond op een veilige, verantwoorde wijze wordt gebruikt. We willen dat duurzame energie uit de ondergrond in samenhang met andere functies en gebruik wordt beschouwd.

Beoogd resultaat 2023

- Vastgestelde gebiedsspecifieke provinciale beleidsregels voor open bodemenergie op basis van gemeentelijke bodemenergieplannen.
- Adviezen aan het Rijk bij vergunningaanvragen voor aardwarmte. We zorgen ervoor dat regionale en lokale belangen meegewogen worden bij het verlenen van vergunningen en de uitvoering van aardwarmteprojecten. Op deze manier dragen wij bij aan een veilige en verantwoorde ontwikkeling van aardwarmte.
- Vergroten van de regionale kennis over kansen en risico's van energie uit de ondergrond. We zetten opgedane kennis in voor het zo nodig aanpassen van beleid en het meedenken in gebiedsontwikkelings- en energietransitievraagstukken.

3.3.3 Zorg dragen voor voldoende grondwater voor de functies openbare drinkwatervoorziening, menselijke consumptie, natuur en landbouw

Toelichting op meerjarendoel

Drinkwaterbedrijven en provincies zijn wettelijk verantwoordelijk voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Door toenemende bevolkingsgroei in onze provincie neemt de vraag naar drinkwater toe. Voldoende grondwater is, behalve voor drinkwater, ook nodig in (verdrogingsgevoelige) natuurgebieden en landbouw. Om hier in het gebied van de Utrechtse Heuvelrug (en haar flanken) invulling aan te geven, stelden we in 2022 het ambitiedocument Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug vast.

Beoogd resultaat 2023

- Advies aan Vitens of uitbreiding van bestaande winvergunningen mogelijk is.
- Samen met onze partners uitvoeren van het ambitiedocument aan de hand van het uitvoeringsplan Blauwe Agenda. Dit betreft onder andere in samenwerking met het waterschap Vallei en Veluwe het realiseren van de no-regretmaatregelen op de landgoederen in de Laagte van Pijnenburg.
- De vervolgaanpak verdroogde natuurgebieden zijn ingebracht bij gebiedsprocessen in het landelijk gebied.
- We voeren met 5 bedrijven gesprekken met als doel de bedrijven te stimuleren om waterbesparende maatregelen te nemen.

3.3.4 De duurzame gebiedsgerichte aanpak van bodem en ondergrond is vaker ingezet

Toelichting op meerjarendoel

Door de toenemende drukte in de ondergrond staat de kwaliteit ervan onder druk. Dat vraagt van overheden meer regie en onderlinge afstemming over duurzaam gebruik van de ondergrond. Op een manier die aansluit bij de maatschappelijke opgaven waar we als regio boven en onder de grond voor staan. In 2023 werken we de duurzame gebiedsgerichte aanpak verder uit aan de hand van resultaten en leerervaring van voorgaande jaren.

Beoogd resultaat 2023

- We stellen een startnotitie op voor de ontwikkeling van een gebiedsgerichte 3d-systematiek. Hierbij werken we samen met andere overheden.
- Met het praktijkonderzoek WKO in 2e watervoerend pakket Beursgebied Utrecht werken we samen met de gemeente Utrecht aan een veilig en verantwoord gebruik van de ondergrond voor duurzame energie en drinkwater. Eind 2022 volgt de beslissing over wel/niet doorgaan naar de volgende fase. Bij een positief besluit volgt in 2023 de vergunningverlening en aanleg van het open bodemenergiesysteem (WKO, warmtekoude-opslag) en start de monitoring.

3.4 De leefomgeving is gezond en veilig

Toelichting op beleidsdoel

Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die bewoners als prettig ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de positieve invloed op gezondheid zo groot mogelijk is.

Om die gezonde leefomgeving voor onze inwoners te realiseren, is het noodzakelijk om de effecten op en de kansen voor gezondheid en veiligheid van de leefomgeving te betrekken bij alle beleids- en gebiedsontwikkelingen, waar we aan werken.

Daar dragen we op verschillende manieren aan bij, namelijk via advies over gezonde en veilige keuzes bij beleid en projecten én bij omgevingsplannen van gemeenten, maar ook door toezicht en handhaving en innovaties op het gebied van gezondheid.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

3.4 De leefomgeving is gezond en veilig	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	2.776	2.758	2.364	2.314	2.294	2.245
Materiële lasten	3.118	11.416	10.820	9.556	9.322	8.830
Subsidies	10.175	1.920	920	745	745	745
Totaal Lasten	16.069	16.094	14.104	12.615	12.361	11.820
Baten	238	94	94	94	94	94
Totaal Baten	238	94	94	94	94	94
Totaal	-15.831	-16.076	-13.934	-12.521	-12.267	-11.726

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
5 Vliegverkeer	procent		7,4	7	-	-	-
Omschrijving: De procentuele afname van het aantal personen dat hinder ondervindt van vliegtuiglawaai per jaar. Ervaren geluidhinder van vliegtuigen specifiek uit de monitor							
Bron: GGD monitor 2022							
6a Luchtkwaliteit (10 µg/m3)	procent	-	-	0 in 2030	-	-	-
Omschrijving: Percentage overschrijdingen langs de wegen in de provincie Mln. van de WHO advieswaarden van PM2,5 (10 µg/m3)							
Bron: RIVM monitoringsrapportage							
6b Luchtkwaliteit (20 µg/m3)	procent						
Omschrijving: Percentage overschrijdingen langs de wegen in de provincie Mln. van de WHO advieswaarden van PM10(20 µg/m3)							
Bron: RIVM monitoringsrapportage. RIVM berekent jaarlijks de concentraties van het voorgaande jaar en prognoses voor 2030 op de NSL rekenpunten. Voor tussenliggende jaren worden geen prognoses berekend.							
6c Luchtkwaliteit (40 µg/m3)	procent		-	0 in 2030			
Omschrijving: Percentage overschrijdingen langs de wegen in de provincie Mln. van de WHO advieswaarden van NO2 (40 µg/m3)							
Bron: RIVM monitoringsrapportage							
Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
-- Beperking toezichtlast (VTH)							
Omschrijving: Het aantal ontheffings-/ vergunningsaanvragen die binnen de wettelijke termijn zijn afgegeven							
Bron:							
1 Realisatie Jaarlijks Uitvoeringsprogramma VTH		>95%<105%	600	600	600	95-105%	
Omschrijving: Percentage van realisatie van het Jaarlijks Uitvoeringsprogramma VTH							
Bron: Jaarverslag VTH							
3 Gezonde leefomgeving	getal	4	7	7	7	7	7
Omschrijving: Het aantal Mln. gemeenten dat op de kernindicator voor beweegvriendelijkheid van de omgeving minimaal een drie scoort (op een schaal van 0 tot 5)							
Bron: www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegvriendelijke-omgeving							

4 Stiltegebieden)	getal	17.000	17.000	17.000	17.000	17000
-------------------	-------	--------	--------	--------	--------	-------

Omschrijving: Het areaal van de stille kernen van de stiltegebieden

Bron: dBvision rapport Geluid en Stiltegebieden provincie Utrecht, 2019

Meerjarendoelen

3.4.1 Er zijn meer impulsen voor een gezonde leefomgeving ontwikkeld

Toelichting op meerjarendoel

Voor een gezonde leefomgeving is het hard nodig te werken aan vernieuwende oplossingen, die innovatief, integraal en toekomstgericht zijn. De complexe opgaven en processen waar we mee te maken hebben in onze provincie, vragen daar ook om.

Beoogd resultaat 2023

- Er is een overzicht van geleerde lessen op basis waarvan besloten wordt welke tools en experimenten verder worden gebracht/opgeschaald.
- Het netwerk van deelnemende gemeenten zorgt voor kennisdeling voor de toepassing van succesvolle experimenten in gezonde binnenstedelijke gebiedsontwikkeling.
- Een bijeenkomst georganiseerd, artikelen gepubliceerd en een vervolgonderzoek geïnitieerd die innovaties in gezonde hoogbouwontwikkeling verder verspreiden onder gemeenten en projectontwikkelaars.
- Ten minste drie experimenten worden geëvalueerd.
- Ten minste twee communicatieproducten opgeleverd over de meerwaarde van innovatie voor een gezonde leefomgeving.

3.4.2 De inclusieve breedtesport op duurzame accommodaties is sterker

Toelichting op meerjarendoel

In februari 2022 is het Provinciaal Sportakkoord Utrecht door ruim 55 partners ondertekend. In gezamenlijkheid werken we met zoveel mogelijk partijen aan de vier thema's uit het sportakkoord. Er zijn drie fieldlabs gestart voor sport en bewegen in de openbare ruimte. Hierin worden experimentele maatregelen in een praktijksituatie toegepast en wordt getoetst welke maatregelen leiden tot meer sport en bewegen. Dit gebeurt in samenwerking met enkele gemeenten en met het innovatieprogramma gezonde leefomgeving. De uitkomsten van de fieldlabs worden gedeeld met gemeenten en andere partners tijdens kennisbijeenkomsten. Wij zijn gestart met het stimuleren van meer fietsvriendelijke sportparken met gemeenten.

Verder focussen we in 2023 op het ondersteunen van gemeenten en sportverenigingen bij een meer inclusieve sport voor de doelgroep lhbt en mensen met een beperking. We gaan sportverenigingen en gemeenten ondersteunen en begeleiden bij het verduurzamen van hun accommodatie (energiebesparing, energieopwekking en klimaatbestendiger accommodaties).

Bij de verschillende onderdelen wordt nauw samengewerkt met andere onderdelen en programma's binnen de provincie: fiets, gezonde leefomgeving, sociale agenda, recreatie en toerisme, energietransitie en klimaatadaptatie.

Beoogd resultaat 2023:

- Samen met partners wordt er per thema minimaal één kennissessie georganiseerd (totaal vier).
- De fieldlab 'open sportpark' ronden we af en we voeren twee andere fieldlabs uit, over 'uitnodigende

buitenruimte' en 'sportieve routes'. Er is één fietsvriendelijk sportpark ontwikkeld.

- Minimaal vijf sportverenigingen worden begeleid bij het verduurzamen en klimaatbestendig maken van hun accommodaties.
- Twee workshops voor het bevorderen van een meer inclusieve sport gericht op de doelgroep lhbti.

3.4.3 De luchtkwaliteit is beter en komt dichterbij de WHO-advieswaarden

Toelichting op meerjarendoel

Om de gezondheid van onze inwoners te bevorderen, streven we naar permanente verbetering van de luchtkwaliteit. We willen uiterlijk in 2030 voldoen aan de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) uit 2005. De nieuwe WHO-advieswaarden worden momenteel doorberekend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Dat kijkt ook wat de gevolgen daarvan zijn voor de ambities en maatregelen.

Landelijk nemen we sinds januari 2020 deel aan het nationale Schone Lucht Akkoord (SLA) dat tot 2030 loopt. We hebben ons daarmee gecommitteerd aan de doelen van het SLA, waaronder (nationaal) 50% gezondheidswinst in 2030 ten opzichte van 2016. In 2023 wordt de Europese richtlijn voor luchtkwaliteit herzien. Mogelijk wordt in 2023 ook duidelijk wat dit betekent voor de (nieuwe) Europese grenswaarden voor luchtkwaliteit en voor het beleid op luchtkwaliteit.

Als provincie alleen hebben wij een beperkte invloed op de luchtkwaliteit. Wij werken daarom samen met partners die veelal hetzelfde doel nastreven. Regionaal werken we sinds 2018 samen in de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht, die loopt tot en met 2023. Om de ambities op gezonde lucht te realiseren is ons voornemen om deze uitvoeringsagenda na 2023 te verlengen tot 2025.

Vanuit deze in 2022 herijkte uitvoeringsagenda werken we in 2023 verder aan de thema's gezondheid en gevoelige bestemmingen, mobiliteit, binnenvaart, houtrook, landbouw, meten met sensoren en burgerparticipatie, internationaal en monitoring en informatie/communicatie. Vanuit het SLA zijn daar in 2022 nieuwe thema's aan toegevoegd: Vergunningverlening Toezicht en Handhaving industrie, landbouw en mobiele werktuigen.

Beoogd resultaat 2023

- De pilot gebiedsgerichte aanpak hoog blootgestelde gebieden met gemeente Utrecht is uitgevoerd.
- In 2023 is het duidelijk welke van de landelijk aanvullende maatregelen houtstook in onze regio toegepast worden door ons en gemeenten.
- Ook in 2023 wordt luchtkwaliteit betrokken bij verkeers- en vervoerplannen, en zijn maatregelen voor verbetering van de luchtkwaliteit opgenomen in het Regionaal Mobiliteitsprogramma
- In 2023 werken we verder aan het concretiseren van walstroompunten, als vervolg op vooronderzoek dat in het najaar van 2022 afgerond is.
- Meten met sensoren en burgerparticipatie: het project Globe wordt verder uitgerold tot maximaal 30 scholen. De actieve regionale burgermeetnetten worden gefaciliteerd om meetresultaten te interpreteren en gebruiken.
- Naar verwachting ligt er eind 2022 een voorstel van de Europese Commissie voor herziening van de Europese richtlijn luchtkwaliteit. Wij zetten ons via het eigen netwerk en Europese samenwerkingsverbanden (zoals het Comité voor de Regio's en het netwerk AIR) in voor een aangenomen Europese richtlijn luchtkwaliteit die goed past bij het (gezamenlijk geformuleerde) Nederlandse standpunt.
- In 2023 wordt de verkenning naar VTH-industrie afgerond en opdracht geformuleerd aan RUD.
- Kennisdeling over gezonde lucht vindt plaats met gemeenten waaronder de thema's houtstook, VTH-industrie, gevoelige bestemmingen.

3.4.4 Er zijn minder geluidbelaste woningen en stiltegebieden zijn beter beschermd

Toelichting op meerjarendoel

De ambitie is de gezondheidsrisico's voor de inwoners zoveel mogelijk te beperken. De meeste geluidhinder wordt ervaren binnen de bebouwde kom. Gemeenten zijn hier voor een groot deel verantwoordelijk. Belangrijk hierbij is de uitvoering van het Beleidsprogramma Gezond en Veilig 2022-2025, waarbij de integrale benadering centraal staat.

Daarvoor willen wij met gemeenten samenwerken en ondersteunen via de verschillende projecten in de Agenda geluid om deze ambitie te realiseren. Met deze projecten worden (innovatieve) oplossingen gevonden voor bestaande lastige geluidsknelpunten.

De provincie is als wegbeheerder verantwoordelijk voor het verminderen van geluidshinder langs provinciale wegen. Dit [Actieplan Omgevingslawaai](#) provinciale wegen Utrecht 2018-2023 wordt uitgevoerd (zie 5.6.1).

Daarnaast gaan we in 2023 verder met de implementatie van de Omgevingswet. Voor het geluidbeleid zijn twee nieuwe taken relevant, te weten het vaststellen en handhaven van geluidproductieplafonds (GPP's) en de uitvoering van de sanering van hoogbelaste woningen langs provinciale wegen.

GPP's zijn theoretische maximale gemiddelde geluidsniveaus die elke 100 m worden berekend, op 50 m afstand aan weerszijden van de weg. Met dit GPP wordt een eenduidige grens aan de toelaatbare hoeveelheid geluid afkomstig van de provinciale weg vastgelegd. Op basis van de vastgestelde GPP's moet de provincie in 2025 een saneringslijst opstellen. Hierop komen woningen met zeer hoge geluidsbelastingen (binnen bebouwde kom 70 dB, buiten bebouwde kom 65 dB) die op kosten van het Rijk gesaneerd moeten worden. Te denken valt dan aan bron- en overdrachtsmaatregelen en als die niet mogelijk zijn maatregelen aan de gevel met als doel een acceptabel niveau in de woning

We hebben afspraken gemaakt met het ministerie van IenW, waardoor in 2023 al van de subsidiemogelijkheden gebruik gemaakt kan worden (pre-sanering).

Stiltegebieden

We continueren de ingezette lijn voor het behoud van het areaal van de stille kernen van stiltegebieden. We toetsen dus nieuwe structurele gemeentelijke ontwikkelingen via het bestemmingsplan/omgevingsplan. Voor wat betreft de incidentele verstoring zijn we zeer terughoudend met ontheffingverlening volgens de Interim Omgevingswetverordening.

Beoogd resultaat in 2023

- Met de gemeenten voeren we drie projecten uit, waarbij de inzet is gemeentelijke samenwerking met als doel de negatieve gezondheidseffecten van geluid te beperken. Hierbij is het streven om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de WHO-advieswaarden.
- De kwaliteit en omvang van stiltegebieden blijft behouden en het areaal van stille kernen blijft gelijk.

3.4.5 De overlast van vliegverkeer is minder geworden

Toelichting op meerjarendoel

Het Rijk heeft de ontwerp-Voorkeursbeslissing Luchtruimherziening vastgesteld. De Reactienota en de aangevulde milieueffectrapportage voor de algehele luchtruimherziening zullen naar verwachting in de tweede helft van 2022 worden vastgesteld door het Rijk. Besluiten over Lelystad worden pas in 2024 verwacht. Het Rijk is bezig met een verdere uitwerking van de luchtruimherziening, waarbij minder hinder van het vliegverkeer de

doelstelling is. Wij sluiten hierop aan. Daarbij vragen wij specifiek aandacht voor de impact van het geluid op het Utrechts grondgebied en aandacht voor de aanwezige stiltegebieden.

Beoogd resultaat 2023

- Een actieve lobby voor zo hoog mogelijke aan- en uitvliegroutes voor overvliegend verkeer en zoveel mogelijke beperking van de hinder en bescherming van kwetsbare gebieden;
- Verlenen van vergunningen (via RUD) voor start en landingen van kleine luchtvaart (recreatief en zakelijk): alleen op locaties waar de hinder voor omwonenden en natuur zo min mogelijk is.

3.4.6 De externe veiligheid is beter gewaarborgd

Toelichting op meerjarendoel

Regels en beleid op het gebied van externe veiligheid zijn gericht op het verkleinen van risico's op calamiteiten waarbij dodelijke slachtoffers vallen door brand, explosie en het vrijkomen van giftige stoffen. De regels zijn vastgelegd in de Omgevingswet. Deze wet zal naar verwachting in werking treden in 2023.

Om een goed evenwicht te vinden tussen het vervoer van gevaarlijke stoffen en ruimtelijke ontwikkelingen is het Basisnet voor vervoer van gevaarlijke stoffen uitgewerkt. Er zijn risicoplafonds vastgesteld, maar deze worden onvoldoende nageleefd. De werking van het basisnet spoor wordt daarom geëvalueerd door het Rijk. De provincies Utrecht en Noord-Brabant zijn namens het IPO lid van de stuurgroep Basisnet. Met de gemeentelijke vertegenwoordigers zetten deze provincies zich in om een toekomstbestendig Basisnet te realiseren waarbij de bouwopgave veilig gerealiseerd kan worden.

De Omgevingswet biedt provincies en gemeenten de bevoegdheid om provinciaal en lokaal te komen tot gebiedsgericht maatwerk. De provincie kan daarvoor regels opstellen. Wij hadden onsh voorgenomen om in 2022 te onderzoeken welke regels nuttig kunnen zijn. Dit wordt uitgesteld tot 2023 want er is nog veel in ontwikkeling. Zo is het nog niet duidelijk welk maatregelen het Rijk neemt voor het basisnet spoor. Ook moet de grootte van aandachtsgebieden (effectgebieden) nog definitief worden vastgesteld. En is er nog discussie over de effectiviteit van bouwkundige maatregelen die genomen kunnen worden.

Samen met gemeenten, omgevingsdiensten en veiligheidsregio brengen we risico's in beeld, stemmen we beleid en adviezen af, wisselen we kennis uit en zoeken we naar maatregelen om risico's te beperken.

Wij zijn op grond van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen verplicht om de gemeentelijke routeringen voor gevaarlijke stoffen te coördineren. Er is een provinciedekkend gemeentelijk routenet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over lokale en provinciale wegen, dat actueel gehouden wordt.

Wij zijn bevoegd gezag voor twaalf zogenaamde Besluit risico zware ongevallen 2015 (Brzo)-bedrijven. Dit zijn de meest risicovolle bedrijven waar met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen wordt gewerkt. Wij hebben onze taken op dit vlak ondergebracht bij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. De uitvoering van VTH-taken van de Brzo bedrijven is uitgewerkt in het VTH-uitvoeringsprogramma van onze provincie.

Wij zijn in het kader van het interbestuurlijk toezicht belast met het toezicht op gemeenten. Als de Omgevingswet in 2023 in werking treedt, zal dit voor gemeenten leiden tot veel aanpassingen vanwege nieuwe regels. De provincie streeft ernaar dat externe veiligheid goed wordt verwerkt in Omgevingsplannen.

Beoogde resultaten 2023:

- Het realiseren van een toekomstbestendig basisnet, waarbij de Utrechtse bouwopgave veilig

gerealiseerd kan worden.

- Het in stand houden van een provinciedekkend gemeentelijk routenet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over provinciale en gemeentelijke wegen, met lobby voor Bentheimroute.
- Het realiseren van een adequate uitvoering van externe veiligheidsregelgeving als het gaat om omgevingsplannen Inzicht in de mogelijkheid om risico's te beperken door regels op te nemen in de provinciale Omgevingsverordening.

3.4.7 Er zijn meer initiatieven genomen voor duurzame en circulaire gebiedsontwikkeling

Toelichting op meerjarendoel

Om de leefomgeving gezonder en veiliger te maken, is het noodzakelijk om de effecten op en de kansen voor gezondheid en veiligheid van de leefomgeving vroegtijdig te betrekken bij alle beleids- en gebiedsontwikkelingen waar we aan werken. Wij werken samen met gemeenten bij de uitvoering van het omgevingskwaliteitsbeleid. Dat doen we met een gebiedsgerichte aanpak.

Wij werken met de Gezondheidsscan, een werkwijze die, ondersteund met diverse instrumenten (zoals de GGO Mappable), inzet op die vroegtijdige afweging bij beleid en in gebiedsontwikkelingen. Onze input in gemeentelijke trajecten wordt ook daarop gebaseerd. Gemeenten kunnen ook van de scan gebruikmaken, net als van de ondersteuning met de GGO Mappable. We wisselen kennis uit via de Leerkring gezonde gebiedsontwikkeling. Bij bescherming van de gezondheid ligt de focus op thema's als geluid, lucht en hittestress. Bij bevordering van de gezondheid op groen, water en beweegvriendelijkheid/stimulering van gezond gedrag.

En we werken aan gezondheid en veiligheid in de provincie door het coördineren van m.e.r.-procedures voor plannen en besluiten waarvoor de provincie bevoegd gezag is. Dit is een belangrijke wettelijke taak. Milieueffectrapportage (m.e.r.) is een wettelijk verplicht instrument dat ingezet moet worden als sprake is van (het mogelijk maken van) initiatieven en activiteiten die grote nadelige effecten op de omgeving kunnen hebben. Het doel van de m.e.r. is om omgevingskwaliteit een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming. Het kan hierbij bij gaan om plannen en projecten van de provincie zelf of van externe partijen. Het aantal te coördineren procedures varieert jaarlijks en procedures kunnen meerdere jaren duren.

Beoogd resultaat 2023

- Het uitvoeren van coördinerende taken in het kader van de provinciale bevoegd gezag-rol bij m.e.r.-procedures en hierbij extra aandacht schenken aan de provinciale ambities.
- Aantoonbare toepassing en verdere ontwikkeling van de Gezondheidsscan en de bijbehorende instrumenten (zoals de GGO-mappable) om vroeg in het proces van beleids- en gebiedsontwikkelingen aandacht te realiseren voor de effecten op en de kansen voor een gezonde leefomgeving;
- Advisering bij gebiedsontwikkelingen in ten minste 5 gemeenten om de bescherming en bevordering van de gezondheid in de praktijk te stimuleren.

3.4.8 De uitvoering van de VTH-taken door uitvoeringsdiensten, inclusief toezicht in het buitengebied, is effectiever en efficiënter

Toelichting op meerjarendoel

De provincie heeft het hele takenpakket op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving opgedragen aan de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Utrecht, met uitzondering van de groene vergunningverlening. Daarnaast zijn er in onze provincie twaalf Brzo- en RIE-4-bedrijven, waarvoor we de VTH-taken hebben opgedragen aan de gespecialiseerde Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODNZKG). RIE-4-bedrijven zijn bedrijven waarin een installatie staat als bedoeld in bijlage I, categorie 4 (chemische industrie),

van de Richtlijn industriële emissies.

Uitvoeringsprogramma VTH

In het uitvoeringsprogramma VTH 2023 worden de prioriteiten vanuit het beleid verwerkt tot heldere uitvoeringsafspraken. De basis voor de afspraken zijn vastgelegd in het eind 2021 vastgestelde Beleidsplan VTH 2022-2025. Dit beleidsplan bevat de uitvoerings- en toezichtstrategieën voor vergunningverlening, toezicht en handhaving voor alle overgedragen taken. Met de Big8-sessies wordt de beleidscyclus geoptimaliseerd en vertalen we onze ambities naar concrete uitvoeringsdoelstellingen. Hier zijn ook de andere beleidsvelden bij betrokken, onder andere natuur, water, bodem.

In 2023 zal de Omgevingswet van kracht worden. Dit betekent dat de opdrachtverlening en ook de uitvoering is aangepast aan deze nieuwe wet. In het Uitvoeringsprogramma VTH zijn de afspraken voor de uitvoering opgenomen.

De grootste verandering is de verschuiving van het bevoegd gezag van de bodemtaken van provincie naar gemeenten. De opdracht voor de uitvoering van de bodemtaken zal de komende jaren geleidelijk afgebouwd worden.

De taakuitvoering van de RUD Utrecht en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied monitoren we via diverse kritische prestatie-indicatoren. Door periodieke voortgangsoverzichten kan de provincie als opdrachtgever en eigenaar (desgewenst) tussentijds bijsturen.

Samenwerking in de regio

In aanloop naar de Omgevingswet is een sterke regionale samenwerkingsstructuur opgezet. De regionale samenwerking wordt gestructureerd voortgezet in de lijnorganisatie. Binnen deze regionale samenwerkingsstructuur wordt verder gewerkt aan de uitwerking van de Uitvoerings- en Handhavingsstrategieën, het beleid voor de vergunningverleningstaken binnen natuur en de optimalisatie van de samenwerkingsafspraken zoals vastgelegd in de Intentieovereenkomst. Ook wordt het Uitvoerings- en handhavingsbeleid (VTH beleid) voor de niet-overgedragen taken uitgewerkt en vastgesteld.

In 2023 is er veel aandacht voor het interbestuurlijk programma voor de opvolging van de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen en de versterking van het VTH-stelsel. Dit interbestuurlijk programma wordt een samenwerking van het Rijk, VNG, IPO en Omgevingsdienst NL (D-NL), de overkoepelende vereniging van de 29 regionale omgevingsdiensten in Nederland.

Beoogd resultaat 2023

- Samenwerkingsstructuur Omgevingswet en regionale samenwerking ingericht en functionerend.
- VTH-beleid voor de niet-overgedragen taken
- Optimalisatie van het Jaarlijks Uitvoeringsprogramma VTH door Big8 sessies.

3.4.9 Het ontwikkelen en realiseren van een versnellingsaanpak van asbestdaken in de provincie Utrecht

Toelichting op meerjarendoel

In 2021 is het programma Asbestdaken op nul in 2030 vastgesteld. De activiteiten in dit programma lopen tot en met 2023. De beoogde versnelling verloopt voor de korte termijn moeilijker dan verwacht. Dat komt onder meer door de netcongestie die asbest eraf, zon erop"-projecten belemmert en door de stikstofmaatregelen waardoor boeren even afwachten met investeringen. De activiteiten in het programma zijn daarom voor een deel doorgeschoven naar 2023.

Beoogd resultaat 2023

- Inzet op plattelandscoaches voor de sanering van asbest.
- Sanering schuren door cofinanciering met minimaal 5 gemeenten.
- Inzet op het landelijke leningfonds.
- Intensivering aanpak vrijkomende agrarische bedrijven, duurzame herbestemming of sloop moeten beiden leiden tot sanering van asbest.

3.5 Bodemdaling en broeikasgasuitstoot

Toelichting op beleidsdoel

In de Omgevingsvisie is bodemdaling als expliciete doelstelling opgenomen: “2030: De bodemdaling in het landelijk veenweidegebied is met gemiddeld 50% geremd. Voornaamste achterliggende doelen zijn het verminderen van de CO₂-uitstoot en beheersing van de maatschappelijke kosten”. In de Regionale Veenweiden Strategie (RVS) Utrechtse veenweiden is verder uitgewerkt hoe wij dit gaan doen. Als uitwerking van de RVS wordt eind 2022 een Uitvoeringsprogramma RVS 2023-2024 opgesteld.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

3.5 Bodemdaling en broeikasgasuitstoot	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	488	491	254	254	254	254
Materiële lasten	389	1.432	463	3.713	3.713	3.713
Subsidies	387	1.411	7.875	6	6	6
Totaal Lasten	1.264	3.334	8.592	3.973	3.973	3.973
Baten	308	1.082	7.000	-	-	-
Totaal Baten	308	1.082	7.000	0	0	0
Totaal	-956	-2.266	-1.578	-3.973	-3.973	-3.973

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Bodemdaling		0	0	250	625	1.265	0

Omschrijving: Het aantal hectares per jaar met technische maatregelen om de bodemdaling te remmen, die medegefinancierd zijn door de provincie. Op dit moment is genoemde indicator gericht op het meten van onze prestatie en daarmee een goede startindicator. Bij verdere verdieping kan een aanscherping van de indicator plaatsvinden, mogelijk ook gericht op te behalen effecten

Bron: Interne gegevens Waterschappen

Meerjarendoelen

3.5.1 Er is meer kennis beschikbaar om bodemdaling en broeikasgasuitstoot te beperken

Toelichting op meerjarendoel

Wij dragen in 2023 bij (inhoudelijk en/of financieel) aan diverse onderzoeks- en pilottrajecten (ook landelijke) die tot doel hebben de kennis over bodemdaling en broeikasgasuitstoot te vergroten teneinde deze uiteindelijk via het nemen van maatregelen te kunnen verminderen. Te noemen zijn het Veenweide Innovatie Centrum (VIC) in Zegveld en het traject Klimaat Slim Boeren op Veen. Samen met het waterschap doen we in enkele polders ervaring op met waterinfiltratiesystemen als bodemdalingremmende maatregelen. De verzamelde kennis wordt bijeengebracht en ingebracht in de landelijke trajecten en toegepast in (nieuw te starten) gebiedsprocessen.

Beoogd resultaat 2023

- Actieve deelname aan minimaal twee landelijke onderzoekstrajecten zoals hierboven genoemd.
- Actieve deelname aan minimaal twee op innovatie gerichte pilots en onderzoeken in het Utrechtse veenweidegebied.

3.5.2 Door uitvoeren maatregelen via gebiedsprocessen is bodemdaling en broeikasgasuitstoot verminderd

Toelichting op meerjarendoel

Er zijn diverse gebiedsprocessen die zich in de planvormende fase bevinden (opstellen gebiedsplan). De benodigde subsidieaanvragen voor de aanleg van de bodemdalingremmende maatregelen zijn in 2022 in voorbereiding en worden verwacht in 2023. Naar verwachting zijn er verschillende gebiedsprojecten met bodemdalingremmende maatregelen. Daarvan liggen 4 projecten in het beheergebied van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en 1 project in het beheergebied van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht. In juni 2022 is een subsidieaanvraag in behandeling genomen van de gebiedscoöperatie Groot Wilnis-Vinkeveen voor het treffen van bodemdalingremmende maatregelen in de polders Groot Wilnis, Oukoop en Portengen. De verwachting is dat er nog in 2022 gestart kan worden met dit project. Het project omvat de aanleg van een peilgestuurd veenweideinfiltratiesysteem (1.400 ha) en duurt naar verwachting 6 jaar. In 2023 is de verwachting dat er ongeveer 250 hectare wordt voorzien van bodemdalingremmende maatregelen.

Beoogd resultaat 2023

- In minstens vijf gebiedsprocessen in het Utrechtse veenweidegebied zijn bodemdalingremmende maatregelen in voorbereiding.
- In 2023 zijn er ten minste 5 subsidieaanvragen voor bodemdalingremmende maatregelen ingediend.
- In 2023 zijn in ten minste 250 ha Utrechts veenweidegebied bodemdalingremmende maatregelen aangelegd.

Verbonden Partijen

Onderstaande Verbonden Partijen hebben betrekking op dit programma:

- Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen
- Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)

Voor overige informatie verwijzen wij u naar paragraaf 3.6 Verbonden Partijen.

4. Energietransitie

Toelichting op programmadoel

De provincie Utrecht versnelt de energietransitie met aandacht voor de haalbaarheid en betaalbaarheid voor alle inwoners. Het programmaplan Energietransitie 2020-2025 kent vier programmalijnen gericht op energiebesparing, duurzame opwek, innovatie en het geven van een goed voorbeeld. Door te sturen op energiebesparing en uitbreiding van productie van duurzame energie dragen we bij aan het bereiken van de doelen van het Klimaatakkoord. Ons doel is het verlagen van de CO₂-uitstoot en een duurzaam energiesysteem waar alle inwoners gebruik van kunnen maken (inclusiviteit).

Met het oog op deze inclusiviteit is de Aanpak Inclusieve Energietransitie 2021-2025 ontwikkeld. Deze aanpak heeft tot doel dat bestaande activiteiten in het programmaplan Energietransitie op een voor alle inwoners haalbare en betaalbare manier uitgevoerd kunnen worden. Daarnaast worden nieuwe inclusieve verduurzamingsaanpakken ontwikkeld en is er een kennis- en leerprogramma voor onze stakeholders.

In 2020 is een onderzoek gedaan naar scenario's waarin de energietransitie in de provincie Utrecht kan bewegen. Op basis van dit onderzoek zijn de provinciale doelstellingen aangepast. De provincie wil zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal zijn. Dat betekent ook een CO₂-neutrale energievoorziening. In 2030 willen we dat minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik hernieuwbaar wordt opgewekt op het eigen grondgebied. Het realiseren van deze ambitieuze doelstellingen is een gezamenlijke opgave waarvoor de inzet van de rijksoverheid, gemeenten en andere partijen uit het Klimaatakkoord randvoorwaardelijk is. Om de voortgang van de energietransitie in de provincie Utrecht te kunnen meten is (in aanvulling op de indicatoren in de begroting) een online monitor ontwikkeld.

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

4. Energietransitie	2021	2022	2023	2024	2025	2026
4.1 Minder energiegebruik prov. Utrecht	-2.779	-3.098	-2.279	-3.489	-3.261	-3.261
4.2 Duurzame energie in prov. Utrecht	-4.006	-3.310	-3.984	-2.334	-2.184	-2.184
4.3 Energietransitie haal- en betaalbaar	-351	-2.182	-3.393	-3.973	-778	-778
4.4 Geloofwaardige partner energietr.	-94	-89	-116	-116	-116	-116
Totaal exploitatie	-7.230	-8.679	-9.772	-9.912	-6.339	-6.339
Res. 04. Energietransitie	-2.000	-2.109	400	450		
Totaal 4. Energietransitie	-9.230	-10.788	-9.372	-9.462	-6.339	-6.339

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

4. Energietransitie	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	2.409	2.372	1.963	1.963	1.963	1.963
Materiële lasten	1.929	5.432	2.975	5.599	3.946	3.946
Subsidies	3.029	1.390	5.834	2.350	430	430
Totaal Lasten	7.367	9.194	10.772	9.912	6.339	6.339
Baten	137	515	1.000	-	-	-
Totaal Baten	137	515	1.000	0	0	0
Totaal exploitatie	-7.230	-8.679	-9.772	-9.912	-6.339	-6.339
Reserves						
- Stortingen	-2.000	-2.109	-	-	-	-
- Onttrekkingen	-	-	400	450	-	-
Totaal mutaties reserves	-2.000	-2.109	400	450	-	-
Saldo programma	-9.230	-10.788	-9.372	-9.462	-6.339	-6.339

Reserves Energietransitie

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Energietransitie	2.000	2.109	-	-	-	-
Totaal stortingen	2.000	2.109	0	0	0	0
Reserve Energietransitie	-	-	400	450	-	-
Totaal onttrekkingen	0	0	400	450	0	0
Saldo mutaties reserves	2.000	2.109	-400	-450		

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
4.1 Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in de provincie Utrecht gebruiken minder energie	4.1.1 De ondersteuning van inwoners voor energiebesparing is beter (door o.a. gemeenten, woningcorporaties en Verenigingen van Eigenaren)
	4.1.2 Toezicht op de verplichte energiemaatregelen voor bedrijven wordt beter uitgevoerd
	4.1.3 Er komt meer ondersteuning bij energiebesparing voor maatschappelijke organisaties
4.2 De opwekking en beschikbaarheid van duurzame energie in de provincie Utrecht is sterk toegenomen	4.2.1 Meer zonnepanelen op daken
	4.2.2 De groei van duurzame energie wordt ruimtelijk beter mogelijk gemaakt
	4.2.3 Meer inwoners doen mee en participeren in de energietransitie
	4.2.4 Het aandeel duurzame warmtebronnen voor de verwarming van gebouwen is groter
	4.2.5 Er zijn meer publieke laadpunten voor elektrisch vervoer
4.3 De energietransitie is haalbaar, betaalbaar en innovatief	4.3.1 Wet- en regelgeving zijn beter afgestemd op energietransitie (lobby)
	4.3.2 Innovaties leveren een grotere bijdrage aan duurzame energievoorziening
	4.3.3 De energietransitie is beter betaalbaar voor iedereen (passende financiële instrumenten)
4.4 De Provincie is een geloofwaardige partner in de energietransitie door het goede voorbeeld te geven	4.4.1 De provincie Utrecht is een aansprekender voorbeeld van energieneutrale bedrijfsvoering en inkoop
	4.4.2 De provincie Utrecht benut haar eigen mogelijkheden voor een duurzame energieopwekking beter

4.1 Minder energiegebruik prov. Utrecht

Toelichting op beleidsdoel

Van het energiegebruik in de provincie Utrecht is 45% gerelateerd aan de gebouwde omgeving. Om de doelen uit het klimaatakkoord te halen, is een gestage daling noodzakelijk. Voor onze provincie hanteren we een reductiedoelstelling op het energiegebruik per inwoner van 1.5% per jaar. Gemeenten, woningcorporaties, verenigingen van eigenaren, bedrijven en maatschappelijke organisaties worden gestimuleerd en ondersteund om deze besparingsdoelstelling te realiseren. Naast een directe bijdrage aan CO2-emissiereductie levert energiebesparing ook een kans om de energiekosten te verlagen en het wooncomfort te verhogen. Het draagt ook bij aan werkgelegenheid en innovatie in de bouw- en installatie sector. Ook vanuit programma 5 en 6 (Bereikbaarheid) wordt bijgedragen aan vermindering van het energiegebruik via het stimuleren van de fiets en het ov.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

4.1 Minder energiegebruik prov. Utrecht	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.249	1.226	806	806	806	806
Materiële lasten	611	2.372	1.225	2.683	2.455	2.455
Subsidies	1.055	-	1.248	-	-	-
Totaal Lasten	2.916	3.598	3.279	3.489	3.261	3.261
Baten	137	500	1.000	-	-	-
Totaal Baten	137	500	1.000	0	0	0
Totaal	-2.779	-3.133	-2.244	-3.489	-3.261	-3.261

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Energiebesparingsprojecten	Getal	6	4	5	6	6	PM
Omschrijving: Het aantal ondersteunde grootschalige projecten gericht op energiebesparing/opwek bij inwoners.							
Bron:							
2 Energiecontroles bedrijven	getal	246	125	250	250	250	PM
Omschrijving: Het aantal bedrijven waar energiecontroles in opdracht van de provincie en gemeenten worden uitgevoerd							
Bron:							
3 Ondersteunde trajecten maatschappelijke organisaties	getal	239	200	500	700	700	PM
Omschrijving: Het aantal vestigingen van maatschappelijke organisaties waar de provincie ondersteuning geeft bij energiebesparing en/of duurzame opwek.							
Bron:							

Meerjarendoelen

4.1.1 De ondersteuning van inwoners voor energiebesparing is beter (door o.a. gemeenten, woningcorporaties en Verenigingen van Eigenaren)

Toelichting op meerjarendoel

Om het verduurzamen van woningen te versnellen, komt het Rijk met nieuwe wetten, regelingen en subsidies. De noodzakelijke versnelling vraagt om een grote inzet van gemeenten, woningcorporaties, Verenigingen van Eigenaren (VvE's), energiecoöperaties en andere bewonersinitiatieven, en om een goed samenspel tussen deze partijen. We ondersteunen deze partijen met kennisdeling en financiële en inhoudelijke ondersteuning. We zetten ons hierbij extra in voor bewoners die niet zomaar kunnen meedoen aan de energietransitie, bijvoorbeeld omdat zij onvoldoende toegang tot informatie, kennis of financiële middelen hebben.

Beoogd resultaat 2023

- Nu de Transitievisies Warmte klaar zijn, is het de bedoeling dat alle gemeenten wijkuitvoeringsplannen opstellen. Concrete uitvoeringsplannen zijn ook nodig voor tijdige aanpassing van de energie-infrastructuur. We willen minimaal vijf gemeenten ondersteunen bij de ontwikkeling van een inclusieve wijkgerichte aanpak.
- Om gemeenten, maar ook energiecoöperaties en andere bewonersinitiatieven te helpen bij het uitvoeren van campagnes voor energiebesparing en het opzetten van projecten, gaat een Servicepunt Warmte van start. Dit servicepunt zal minimaal vijf succesvolle aanpakken identificeren en verspreiden en minimaal vijf projecten in de initiatieffase verder helpen.
- Doorontwikkeling en opschaling versnellingsaanpak isolatievouchers. We richten ons hier specifiek op de huishoudens met de lagere inkomens en een eigen huis. In 2022 zijn we gestart met vier gemeenten. Doelstelling is om in 2023 alle 26 gemeenten in onze provincie de mogelijkheid te bieden om mee te doen met de versnellingsaanpak.
- Met de corporaties starten we een strategisch overleg om zo inzicht te krijgen in de uitvoering van nationale prestatieafspraken over de gewenste versnelling van de verduurzaming van hun woningbestand. Ook onderzoeken we welke stimulerende rol we kunnen spelen voor overige huurwoningen. Doel hierbij is energiebesparing en daarmee een verlaging van de energierekening voor de huurders.
- Kleine VvE's, van maximaal zeven woningen kunnen geen gebruik maken van de ondersteuning via DVvE b.v. of missen de aansluiting met landelijke regelingen voor energiebesparing. We ondersteunen via de Uitvoeringsverordening subsidie Energietransitie provincie Utrecht (UsET 2021) minimaal drie collectieve (blok- of straatgericht) ontzorgingsprojecten voor kleine VvE's waarbij meerdere kleine VvE's in samenhang worden betrokken. De DVvE staat voor de Duurzame VvE, die bestaande VvE's helpt verduurzamen door procesondersteuning en onafhankelijk advies.

4.1.2 Toezicht op de verplichte energiemaatregelen voor bedrijven wordt beter uitgevoerd

Toelichting op meerjarendoel

Via toezicht en handhaving worden bedrijven gehouden aan het nemen van energiebesparende maatregelen waartoe zij wettelijk verplicht zijn. Ze worden ook gestimuleerd meer te doen dan wat wettelijk verplicht is. In samenwerking met gemeenten ondersteunen we de omgevingsdiensten met de inrichting en de opschaling van energietoezicht en handhaving.

Daarnaast ondersteunen we projecten van bedrijvencollectieven die gericht zijn op energiebesparing en gebouw-gebonden opwekking van duurzame energie. Hierbij gebruiken we de mogelijkheden die het landelijke Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen Nederland biedt. Voor financiering van maatregelen kunnen

organisaties gebruik maken van het Energiefonds Utrecht. Ook faciliteren we kennisuitwisseling tussen gemeenten en bedrijven onderling en zorgen we er mede voor dat bedrijven voor informatie terecht kunnen bij (regionale) energieloketten of expertisecentra.

Vanuit de landelijke 'Cluster 6'-aanpak wordt het energieverbruik van de industriële grootverbruikers (meer dan 1 miljoen m³ aardgas per jaar) in de provincie Utrecht in beeld gebracht. Er wordt ook geïnventariseerd welke plannen zij hebben om op andere energiebronnen over te stappen. Deze Cluster 6-aanpak is van belang om knelpunten op het elektriciteitsnet zoveel mogelijk te voorkomen.

Beoogd resultaat 2023

- 250 uitgevoerde energiecontroles door de omgevingsdiensten ODRU en RUD
- In 2022 zijn de mogelijkheden voor verdere opschaling van het aantal energiecontroles na 2024 in kaart gebracht, waarbij rekening is gehouden met nieuwe wet- en regelgeving en financiering vanuit het Rijk. Het gaat om energiecontroles waarvoor gemeenten bevoegd gezag zijn. In 2023 wordt op basis van deze inventarisatie in samenwerking met gemeenten en omgevingsdiensten (mogelijk in de vorm van een convenant) de provinciebrede aanpak nader uitgewerkt.
- Vijf verduurzamingsprojecten van gemeenten, omgevingsdiensten en bedrijvencollectieven worden door de provincie ondersteund.
- Start regionale uitvoering landelijke Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen Nederland.

4.1.3 Er komt meer ondersteuning bij energiebesparing voor maatschappelijke organisaties

Toelichting op meerjarendoel

We blijven inzetten op energiebesparing bij maatschappelijke organisaties. De aanpak van de Green Deal Zorginstellingen, die is uitgebreid naar poppodia, musea en theaters, wordt voortgezet. Dat geldt ook voor het Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed (OMV). Voor de uitvoering hiervan stelt het Rijk in 2023 extra middelen beschikbaar. Het OMV richt zich op organisaties met minder dan tien gebouwen in de zorg, het onderwijs, cultuur, sport, buurt- en dorpshuizen en gemeentelijke gebouwen. In aanvulling op het OMV kunnen ook de grotere maatschappelijke organisaties rekenen op provinciale ondersteuning voor projecten die gericht zijn op energiebesparing en gebouw-gebonden opwekking van duurzame energie. In het kader van het Utrechtse Sportakkoord wordt een aanpak ontwikkeld gericht op brede verduurzaming van sportaccommodaties (zie programma 3.4.2).

Beoogd resultaat 2023

- Een succesvolle aanvraag voor extra middelen (€ 1,35 miljoen) van het Rijk voor de uitbreiding van het OMV waarmee de doelstelling kan worden verhoogd van 350 naar 550 gebouwen in de periode 2023–2024.
- In totaal 500 vestigingen van maatschappelijke organisaties worden begeleid bij verduurzaming van hun vastgoed.

4.2 Duurzame energie in prov. Utrecht

Toelichting op beleidsdoel

Onze doelstelling, zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie, is dat in 2030 minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik hernieuwbaar wordt opgewekt binnen de provincie Utrecht. Realisatie van de ambities in de Regionale Energiestrategieën (RES) van de regio's U16, Amersfoort en Foodvalley is nodig om dit doel te bereiken. Samen met gemeenten, waterschappen, netbeheerders en initiatiefnemers spannen we ons in om

grootschalige duurzame opwek van energie (ruimtelijk) mogelijk te maken. Inwoners en stakeholders worden hier nauw bij betrokken. Ook stimuleren we het gebruik van elektrisch vervoer door bij te dragen aan de ontwikkeling van de publieke laadinfrastructuur. Mede op verzoek van de netbeheerders ontwikkelen we een programmatische aanpak voor de regionale energie-infrastructuur.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

4.2 Duurzame energie in prov. Utrecht	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	945	940	743	743	743	743
Materiële lasten	1.088	1.940	1.150	1.161	1.011	1.011
Subsidies	1.973	430	2.091	430	430	430
Totaal Lasten	4.006	3.310	3.984	2.334	2.184	2.184
Baten	-	-	-	-	-	-
Totaal Baten		0	0	0	0	0
Totaal	-4.006	-3.337	-3.957	-2.334	-2.184	-2.184

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie		Streefwaarde			
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Duurzaam opgewekte elektriciteit	percentage	PM	22%	27%	31%	34%	37%

Omschrijving: Het percentage duurzaam opgewekte elektriciteit van het totale elektriciteitsverbruik in de provincie.

Bron:

2 Hernieuwbare energie (V-3)	getal (PJ)	PM	10	11	13	14	16
------------------------------	------------	----	----	----	----	----	----

Omschrijving: De totale productie van hernieuwbare energie in peta joule (PJ).

Bron:

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie		Streefwaarde			
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
3 Locaties grootschalige opwek	getal	11	9	15	15	15	PM

Omschrijving: Het aantal locaties/zoekgebieden voor grootschalige duurzame opwek van elektriciteit waar de provincie ondersteuning biedt.

Bron:

4 Locaties duurzame warmtewinning	getal	12	3	6	6	6	PM
-----------------------------------	-------	----	---	---	---	---	----

Omschrijving: Het aantal locaties/zoekgebieden voor grootschalige duurzame warmtewinning

waar de provincie ondersteuning biedt.

Bron:

5 Uitbreiding laadinfra [1]	getal	2.100	3.000	3.000	3.600	3.600	3.600
-----------------------------	-------	-------	-------	--------------	-------	-------	-------

Omschrijving: Het aantal nieuw gerealiseerde openbare laadpunten met steun van de provincie.

Bron:

Meerjarendoelen

4.2.1 Meer zonnepanelen op daken

Toelichting op meerjarendoel

RES-regio's en gemeenten zijn door de rijksoverheid gevraagd om een uitvoeringsprogramma zon-op-dak te maken. In 2022 hebben wij RES-regio's en gemeenten ondersteund bij het opstellen van deze uitvoeringsprogramma's. In 2023 wordt de uitvoering van deze programma's ondersteund met onder andere subsidies, kennis en zon-op-dak adviezen. Ook kunnen dakeigenaren subsidie aanvragen om veel voorkomende belemmeringen voor zon-op-dak projecten op te lossen, zoals het versterken of aanpassen van de dakconstructie of oplossingen voor netcongestie. Tenslotte willen we ondanks netcongestie toch zon-op-dak projecten in onze provincie mogelijk maken. Dit doen we door middel van pilots waar geëxperimenteerd wordt met collectieve oplossingen voor netcongestie.

Naast zon-op-dak zijn parkeerplaatsen met zonnepanelen (solarcarports) een interessante functiecombinatie. Sinds 2020 heeft de provincie Utrecht een applicatie beschikbaar voor het identificeren van kansen voor solarcarports. Aanvullend ondersteunen we (lokale) organisaties met het doen van haalbaarheidsonderzoeken voor solarcarports en willen we grotere solarcarports mogelijk maken door de onrendabele top te subsidiëren. Ook stellen we een aantal van onze eigen carpoolplaatsen ter beschikking aan marktpartijen (zie meerjarendoel 4.4.2)

Beoogd resultaat 2023

- Gemeenten en RES-regio's zijn ondersteund bij de uitvoering van hun zon-op-dak-programma's met subsidies, kennis en advies
- We verstrekken voor minimaal 10 projecten met meer dan 45 zonnepanelen subsidie om belemmeringen voor zon-op-dak, zoals netcongestie of een zwakke dakconstructie, weg te nemen.
- Er zijn twee pilotprojecten in de provincie Utrecht gestart met collectieve oplossingen voor netcongestie om grootschalige zon-op-dak projecten toch mogelijk te maken.
- We ondersteunen de realisatie van 10 solarcarports met minimaal 150 zonnepanelen.

4.2.2 De groei van duurzame energie wordt ruimtelijk beter mogelijk gemaakt

Toelichting op meerjarendoel

Regionale Energie Strategieën (RES)

In 2022 is bij de tussenbalans van de RES'en van de regio's U16, Amersfoort en Foodvalley duidelijk geworden dat er extra zoekgebieden voor windenergie nodig zijn om de RES- en provinciale doelen voor grootschalige opwek van zonne- en windenergie te realiseren en de afspraken in het Klimaatakkoord na te komen. We streven hierbij naar de realisatie van 1 TWh windenergie in 2030. Begin 2023 stellen we een voortgangsrapportage op. Als dat nodig is, zullen we via een projectbesluit of een provinciaal inpassingsplan (PIP) extra locaties voor windenergie mogelijk maken. We werken hierbij intensief samen met gemeenten en gebruiken daarvoor de al

ingezette corridor-processen voor duurzame energie langs de A28, A12-Oost en A12-West die samen met gemeenten zijn gestart. Daarnaast ondersteunen we gemeenten bij de ontwikkeling van zonnevelden door mee te denken over de ruimtelijke inpassing. Daarbij houden we rekening met de provinciale uitgangspunten (Omgevingsvisie en -verordening) en stimuleren we multifunctioneel ruimtegebruik. Om kennis hierover op te doen ondersteunen we pilotprojecten en onderzoeken. We continueren de samenwerking in RES-verband en blijven de RES-projectorganisaties, gemeenten en energiecoöperaties ondersteunen bij de uitvoering van de RES'en met kennis, expertise en procesgeld.

Regionale energie-infrastructuur

Beschikbaarheid van energie-infrastructuur is een belangrijke randvoorwaarde voor de energietransitie maar ook voor de verstedelijkingsopgave en economische ontwikkeling. Door de grote toename van vraag- en aanbod van elektriciteit ontstaan er knelpunten in het energiesysteem. In de provincie Utrecht zijn er beperkingen voor het terug leveren van elektriciteit aan het netwerk. Ook in andere provincies is sprake van netcongestie, zowel voor het terug leveren als voor de afname van elektriciteit. Zowel overheden als netbeheerders hebben de behoefte uitgesproken om samen te werken aan 'integrale programmering' van de regionale energie-infrastructuur om daarmee knelpunten zo veel mogelijk te voorkomen. Volgens afspraken tussen IPO, VNG, ministerie van EZK en Netbeheer Nederland vervullen provincies hierin een regierol. Het Rijk stelt hiervoor extra middelen beschikbaar vanaf 2023. In 2022 hebben we in samenwerking met de netbeheerders en de regio's een startnotitie voor het integraal programmeren van de regionale energie-infrastructuur opgesteld. In 2023 wordt een eerste (1.0) versie van een visie, afwegingskader en programmering gemaakt als onderdeel van een meerjarige programmeercyclus. Hierin staat welke rol wij nemen rondom het programmeren en prioriteren, en worden ruimtelijke ontwikkelingen, het tempo van de energietransitie en de ontwikkeling van het energienetwerk bij elkaar gebracht. Dit wordt het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (P-MIEK) genoemd. We verwachten dat voor de invulling van de provinciale regierol extra middelen en menskracht nodig zullen zijn. Op dit moment hebben wij de benodigde omvang daarvan nog niet goed in beeld. Daarom zal hiervoor bij de Voorjaarsnota een voorstel gedaan worden .

Beoogd resultaat 2023

- Gemeenten en provincie zijn gestart met de ruimtelijke procedures die nodig zijn om in 2030 1 TWh windenergie te realiseren.
- Er zijn voldoende compensatiemogelijkheden in de RES'en met planningen die zicht geven op realisatie van de RES doelstellingen (in totaal 2,4 TWh in 2030 voor het Utrechtse grondgebied) en daarmee ook van het provinciale doel van 55% hernieuwbare elektriciteit in 2030.
- We ondersteunen minimaal twee pilotprojecten en onderzoeken naar multifunctioneel ruimtegebruik en zonnevelden.
- Een eerste versie van een visie, afwegingskader en integrale programmering (P-MIEK) voor de regionale energie-infrastructuur is gereed.

4.2.3 Meer inwoners doen mee en participeren in de energietransitie

Toelichting op meerjarendoel

Zo veel mogelijk inwoners moeten kunnen meedoen, meebeslissen en meeprofiten van de voordelen van energiebesparing en duurzame opwekprojecten. We streven hierbij naar inspraak van inwoners door actieve procesparticipatie en minimaal 50% lokaal eigendom. Daarbij zetten we ons in om dit lokaal eigendom inclusief vorm te geven. Dit betekent dat iedereen in de omgeving van een energieproject de mogelijkheid krijgt om mee te doen. Daarnaast zetten we ons in voor zeggenschap van bewoners bij de voorbereiding, realisatie en exploitatie van energieprojecten. We besteden extra aandacht aan het betrekken van doelgroepen die op dit moment nog weinig actief meedenken bij het vormgeven van de energietransitie, zoals jongeren. De beoogde resultaten onder dit meerjarendoel zijn gericht op het laten participeren van inwoners bij

energieopwekkingsprojecten. Het betrekken van inwoners bij energiebesparing en warmteprojecten is onderdeel van 4.1.1. en 4.2.4.

Beoogd resultaat 2023

- Tien gemeenten zijn via onze inzet van visualisatietools, experts en middelen geholpen bij het vormgeven van participatieprocessen in zoekgebieden voor grootschalige energieopwekking.
- Vijf gemeenten hebben bij de uitwerking/toepassing van participatietrajecten gebruik gemaakt van de expertisepool (bundeling van personele inzet in de regio) en/of USET-subsidieverordening.
- In 2023 is er een Servicepunt Elektriciteit opgezet waarmee energiecoöperaties en andere bewonersinitiatieven ondersteund worden bij de initiatieffase, bij het professionaliseren en bij het opzetten van collectieve projecten voor duurzame elektriciteitsopwekking.
- Energiecoöperaties en andere bewonersinitiatieven realiseren mede dankzij provinciale ondersteuning veertig kleinschalige energieprojecten zoals zon-op-dak en vijf grootschalige energieprojecten, waarbij er bij de uitvoering gestreefd wordt naar een inclusieve aanpak.
- Bij alle grootschalige energieprojecten die met betrokkenheid van de provincie Utrecht tot stand zijn gekomen is gewerkt aan het realiseren van minimaal 50% lokaal eigendom.

4.2.4 Het aandeel duurzame warmtebronnen voor de verwarming van gebouwen is groter

Toelichting op meerjarendoel

In de afgelopen jaren is de productie van duurzame warmte in de provincie Utrecht sterk gestegen. Het gaat vooral om warmte uit duurzame houtachtige biomassa, maar ook omgevingswarmte ontwikkelt zich voorspoedig. De komende jaren zal de productie van hernieuwbare warmte gestaag blijven toenemen door de marktintroductie van relatief innovatieve technieken als aquathermie, geothermie en zonthermie. Het economisch potentieel van groen gas en waterstof ter vervanging van aardgas in de gebouwde omgeving is momenteel nog lastig in te schatten.

Een groot aantal collectieve warmte-initiatieven bevindt zich in een prematuur stadium (ideefase, haalbaarheid). De provincie versnelt de ontwikkeling van deze projecten door financiële, technische of maatschappelijke knelpunten te identificeren en oplossingsrichtingen aan te dragen. Voorbeelden hiervan zijn lokaal seismisch onderzoek om het potentieel van bodemenergie nauwkeuriger te kunnen bepalen. En hydrologisch onderzoek om meer inzicht in de kenmerken van oppervlaktewater of grondwater te krijgen, en zo het potentieel van aquathermie vast te stellen. Warmteprojecten waarvan de haalbaarheid al is bepaald, worden ondersteund met instrumenten als een marktconsultatie, de inzet van projectleiders, de opzet van het Servicepunt Warmte en financieringsonderzoek. Ten slotte dragen we in gezamenlijkheid met de gemeenten bij aan de ontwikkeling en uitvoering van de planvorming warmtetransitie (onder andere Regionale Structuur Warmte, wijkuitvoeringsplannen, transitievisies) vooral waar het de ontwikkeling van grootschalige collectieve systemen betreft. Zie ook 4.1.1.

Beoogd resultaat 2023

- De kansenkaarten warmte in GIS zijn geactualiseerd, aangevuld met de geanalyseerde transitievisies warmte en 'match' van vraag en aanbod.
- Ten minste vijf gemeenten met wijken waar collectieve oplossingen voor de hand liggen ('match' van vraag en aanbod) worden gestimuleerd en ondersteund om de mogelijkheden voor een warmtenetwerk nader uit te werken.
- Ten minste vier lopende en twee nieuwe projecten voor duurzame warmtewinning waaronder aquathermie, geothermie en seizoensopslag (HTO) worden ondersteund.
- Specifiek voor geothermie wordt in geselecteerde kansrijke gebieden ten minste één project ondersteund met onder andere seismische metingen, locatieonderzoek en omgevingsmanagement (dat

wil zeggen interactie en afstemming met de omwonenden).

- Er is een plan van aanpak voor het financieringsvraagstuk (hoe warmtenetwerken te financieren en de mogelijke rol hierin van de provincie) aangevuld met andere instrumenten gericht op realisatie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de resultaten van het initiatiefvoorstel Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie.

4.2.5 Er zijn meer publieke laadpunten voor elektrisch vervoer

Toelichting op meerjarendoel

Elektrische auto's gebruiken minder en schonere energie en dragen bij aan energiebesparing en CO₂-emissiereductie. Daarom stimuleren we het gebruik van elektrische auto's door te zorgen voor voldoende laadpunten met een goede spreiding. Voor het ontwikkelen van de laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer werken we samen met de provincies Noord-Holland en Flevoland in de mobiliteitsregio MRA-E. We ondersteunen ook gemeenten bij de uitvoering van de afspraken uit de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL).

In 2022 zijn in het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) instrumenten voorgesteld om de groei van elektrische voertuigen (EV) te stimuleren. In 2023 starten we samen met gemeenten de ontwikkeling van deze instrumenten op. Hierbij is nadrukkelijk aandacht voor een inclusieve aanpak en de inzet op elektrische deelauto's.

Naast de groei van de laadinfra voor personenvervoer wordt ook het opstarten en het ontwikkelen van laadinfra voor logistiek en transport belangrijk. Onder andere ook voor de bevoorrading van de zero-emissiezones (ZE zones) in Utrecht en Amersfoort vanaf 2025. Daarom stellen we extra middelen beschikbaar aan MRA-E om op tien bedrijventerreinen de opstart en ontwikkeling van deze laadinfra te organiseren. Dit doen we in overleg met gemeenten, maar omdat er onvoldoende kennis en capaciteit is, willen we dit vanuit MRA-E organiseren.

Beoogd resultaat 2023

- Het aantal (semi) publieke laadpunten voor elektrisch vervoer in de provincie Utrecht is gegroeid van 12.600 (streefwaarde 2022) naar 15.600.
- We werken samen met gemeenten de maatregelen voor het versnellen van EV uit zoals opgenomen in het RMP.
- We ondersteunen tien bedrijventerreinen bij de ontwikkeling van publiek toegankelijke laadinfrastructuur voor transport en logistiek.

4.3 Energietransitie haal- en betaalbaar

Toelichting op beleidsdoel

De ambities voor de verandering van het energiesysteem liggen hoog, maar er zijn nog geen uitgestippelde paden voor een transitie die alle doelen realiseert en waarbij iedereen kan meedoen. Om die reden is er aandacht voor behartiging van belangen bij het Rijk en in Europa, en worden innovatieve aanpakken en financieringsvormen ontwikkeld, gebruikmakend van technische innovaties.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

4.3 Energietransitie haal- en betaalbaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	122	117	298	298	298	298
Materiële lasten	230	1.120	600	1.755	480	480
Subsidies	-	960	2.495	1.920	-	-
Totaal Lasten	351	2.197	3.393	3.973	778	778
Baten	-	15	-	-	-	-
Totaal Baten		15	0	0	0	0
Totaal	-351	-2.185	-3.390	-3.973	-778	-778

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Haalbaarheid en betaalbaarheid	getal	4	2	2	2	2	PM
Omschrijving: Het aantal ontwikkelde verduurzamingsprojecten voor inwoners waarin haalbaarheid en/of betaalbaarheid zijn geborgd							
Bron:							
2 Pilots innovatie	getal	3	4	5	5	5	PM
Omschrijving: Het aantal pilots van energie-innovaties waar de provincie bij betrokken is.							
Bron:							

Meerjarendoelen

4.3.1 Wet- en regelgeving zijn beter afgestemd op energietransitie (lobby)

Toelichting op meerjarendoel

Wij wenden onze invloed aan bij de totstandkoming van wet- en regelgeving en de toepassing daarvan waardoor de energietransitie versneld wordt. In 2022 is op basis van belemmeringen die in beeld zijn gebracht een lobbyagenda opgesteld. In afstemming met partners zoals gemeenten, energiecoöperaties, bedrijven en IPO wordt deze agenda uitgevoerd en actueel gehouden. In 2023 geven we prioriteit aan gebouwgebonden financierings- en ontzorgingsconcepten, oplossingen voor netcongestie, stimuleren van zon-op-dak en de (financiering van de) warmtetransitie, waaronder warmtenetten en aquathermie.

Beoogd resultaat 2023

- Er zijn concrete stappen gezet in het realiseren van de lobbydoelen die voor 2023 geprioriteerd zijn.
- Samen met andere provincies zijn in IPO-verband lobbyactiviteiten uitgevoerd en zijn afspraken gemaakt met onder andere het kabinet om belemmeringen voor het nakomen van de afspraken uit het klimaatakkoord weg te nemen.

4.3.2 Innovaties leveren een grotere bijdrage aan duurzame energievoorziening

Toelichting op meerjarendoel

Door onderzoek en innovatie zoeken we naar manieren om energiebesparing en duurzame opwek, sneller, inclusiever, goedkoper en circulair te realiseren. Binnen een aantal thema's die belangrijk zijn voor de energietransitie in de provincie Utrecht ondersteunen we initiatieven met ontwikkelcapaciteit en via onze subsidieverordening (USET) met financiële bijdragen voor haalbaarheidsstudies en kleinschalige pilots. We versterken de samenwerking tussen regionale en nationale partijen, informeren stakeholders over relevante ontwikkelingen en ondersteunen lange termijn-onderzoek van hogescholen en universiteiten.

Wij richten ons hierbij op twee hoofdthema's: 'Slimme, flexibele en geïntegreerde energiesystemen' (inclusief opslag en bi-directioneel laden), en 'Energierenovaties in de gebouwde omgeving'. Naast deze thema's hebben we aandacht voor onder andere waterstof in het landelijk gebied en de circulaire energietransitie.

Rond het onderwerp 'Energierenovaties in de gebouwde omgeving' werken wij met regionale partners zoals de Hogeschool Utrecht, het Utrecht Sustainability Institute (USI) en gemeente Utrecht samen in de Groeifonds aanvraag 'Toekomstbestendige Leefomgeving'. In dit programma komen de volgende onderwerpen terug: industrialisatie en digitalisering van het renovatieproces, circulair renoveren, technisch geschoold personeel en flankerend beleid, waaronder de rol van de publieke sector als aanjager van innovatie door innovatiegericht in te kopen. Hiervoor is in 2022 door het Rijk €100 miljoen gereserveerd. Medio januari 2023 wordt een aangepaste aanvraag ingediend.

Op 29 juni 2022 heeft u het initiatiefvoorstel 'Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie' aangenomen. Begin 2023 wordt dit onderzoek opgeleverd.

Beoogd resultaat 2023

- Er worden met onze financiële bijdrage vijf schaalbare energie-innovaties (pilots) getest binnen de provinciegrenzen.
- Drie grotere innovatieprojecten (proeftuinen) zijn ondersteund en begeleid naar financiering door organisaties als het Groeifonds, de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) of RVO.
- We ondersteunen minimaal één initiatief van een hogeschool of universiteit waarin publieke en private partijen samen onderzoek doen naar een onderwerp dat relevant is voor de energietransitie in de provincie Utrecht. Het gaat om nationale of Europese middelen gefinancierde onderzoeksprojecten.
- Er is een voorstel uitgewerkt voor een financieringsinstrument in navolging van het onderzoek naar investeringsmogelijkheden om de energietransitie te versnellen.

4.3.3 De energietransitie is beter betaalbaar voor iedereen (passende financiële instrumenten)

Toelichting op meerjarendoel

Toegang tot financiering voor verduurzaming en participeren in duurzame opwek is op dit moment niet voor iedereen haalbaar. Ook betaalbaarheid van de energierekening is voor velen een uitdaging. De inclusieve energietransitie is een nieuw, complex proces. Er is veel informatie beschikbaar, tegelijk is ook nog veel te leren. Nieuwe initiatieven – in de provincie en daarbuiten – leveren waardevolle kennis en inzichten op. Er is innovatie in financiering en samenwerking nodig. Dat vraagt om experimenteerterruimte en lef. Hiervoor hebben we de aanpak inclusieve Energietransitie ontwikkeld, om concepten te beproeven in de praktijk en de geleerde lessen in te zetten voor opschaling of replicatie in de provincie. We maken hiervoor garanties, leningen en subsidies beschikbaar. De aanpak Inclusieve Energietransitie is opgezet langs de lijnen actie, innovatie en kennis, en is geborgd binnen de pijlers van het Programma Energietransitie. Zie 4.1.1 voor resultaten van isolatievouchers en

inclusieve aanpak bij wijkuitvoeringsplannen en 4.2.3 voor inclusiviteit bij opwek.

Beoogd resultaat 2023

- We continueren onze inzet om de juridische en fiscale belemmeringen voor mogelijkheden rondom gebouwgebonden financierings- en ontzorgingsconcepten samen met het Rijk op te lossen. We streven naar het creëren van experimenteerruimte om minimaal twee gemeenten te ondersteunen in de toepassing van een dergelijk instrument.
- We streven ernaar om de landelijke subsidiemogelijkheden te koppelen aan de regionale versnellingsaanpak voor isolatie (zie 4.1.1.) zodat hier op een laagdrempelige manier toegang toe komt voor mensen met een smalle beurs.

4.4 Geloofwaardige partner energietr.

Toelichting op beleidsdoel

De energietransitie vraagt om dappere keuzes, gedragsverandering en investeringen. Als Provincie Utrecht willen we zelf het goede voorbeeld geven door onze bedrijfsvoering te verduurzamen en het inzetten van onze eigendommen voor duurzame energieopwekking. Ons doel is dat het provinciaal vastgoed in 2035 en de provinciale organisatie in 2040 energieneutraal is.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

4.4 Geloofwaardige partner energietr.	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	94	89	116	116	116	116
Totaal Lasten	94	89	116	116	116	116
Totaal	-94	-92	-113	-116	-116	-116

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Opwek provincie	getal (KWh)	397.330	350.000	450.000	500.000	500.000	500.000
Omschrijving: De hoeveelheid duurzaam opgewekte energie op het vastgoed en de eigendommen van de eigen provinciale organisatie							
Bron:							
2 Besparing provincie	%	7	3	3	3	3	3
Omschrijving: Het percentage bespaarde energie t.o.v. het voorgaande jaar door de eigen provinciale organisatie.							
Bron:							

Meerjarendoelen

4.4.1 De provincie Utrecht is een aansprekender voorbeeld van energieneutrale bedrijfsvoering en inkoop

Toelichting op meerjarendoel

In 2022 zijn zonnepanelen geïnstalleerd en verduurzamingsmaatregelen getroffen voor de drie grootste panden. Een integraal plan voor de verduurzaming van het provinciaal vastgoed en de provinciale organisatie is in ontwikkeling en maakt onderdeel uit van programma 10. Ook het hybride werken draagt bij aan een energieneutrale bedrijfsvoering. Vanuit het Programmaplan Energietransitie wordt aan de totstandkoming en de uitvoering van deze plannen bijgedragen.

Beoogd resultaat 2023

- Er wordt 450.000 kWh duurzame energie opgewekt en 3% energie bespaard ten opzichte van 2022 in het vastgoed en de eigen bedrijfsvoering van de provincie Utrecht.
- Een integraal plan voor verduurzaming van provinciaal vastgoed en bedrijfsvoering is vastgesteld in lijn met de doelen voor energieneutraal vastgoed (2035) en een energieneutrale organisatie (2040).

4.4.2 De provincie Utrecht benut haar eigen mogelijkheden voor een duurzame energieopwekking beter

Toelichting op meerjarendoel

De provincie stelt haar eigen vastgoed en eigendommen beschikbaar om met bewezen technologie en met innovaties bij te dragen aan duurzame energieopwekking. Het gaat zowel om het gebruiken van de daken van het provinciaal vastgoed als het gebruiken van de ov- en verkeersinfrastructuur. In 2023 worden op vier provinciale carpoolplaatsen solarcarports gerealiseerd en evalueren we of een uitrol naar meer carpoolplaatsen gewenst is. Daarnaast onderzoeken we of we de mogelijkheden voor warmtewinning uit het wegdek, het plaatsten van zonnepanelen op geluidsschermen, geluidswallen en overkappingen bij het project voor de verbreding van de N233 (Rondweg-Oost in Veenendaal) kunnen opschalen naar andere reconstructies van infrastructuur. Naast de opwek van zon op perronkappen en parkeergarages worden ook opwekmogelijkheden van andere ov-assets in beeld gebracht.

Beoogd resultaat 2023

- Er zijn op vier provinciale carpoolplaatsen solarcarports gerealiseerd.
- Er is een besluit genomen over de inzet van duurzame warmte uit asfalt bij de verbreding van de N233 (Rondweg-Oost in Veenendaal) en de potentie voor duurzame warmte bij andere reconstructies van provinciale wegen.
- Andere mogelijkheden voor energieopwekking bij eigen grondposities, wegen en ov-assets zijn in beeld gebracht of onderdeel van projecten geworden.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft geen verbonden partijen.

5. Bereikbaarheid I - Algemeen

Toelichting op programmadoel

De provincie Utrecht werkt aan een goede en duurzame bereikbaarheid per fiets, auto en voor het vervoer van goederen in een gezonde en verkeersveilige omgeving.

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

5. Bereikbaarheid I - Algemeen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
5.1 Het provinciale netwerk is sterk	-30.594	-33.581	-39.964	-33.767	-35.015	-35.015
5.2 Hoge kwaliteit, diversiteit knoopp.	1.946	-1.549	-1.844	-2.344	-2.344	-2.344
5.3 Locaties per fiets veilig, comfort	-14.354	-25.563	-25.959	-10.720	-10.937	-10.720
5.4 Aantal verkeersdoden, gewonden laag	-3.635	-6.289	-4.380	-4.323	-4.323	-4.323
5.5 Kwaliteitsnet goederenverv. op orde	-1.226	-1.286	-1.375	-1.100	-1.100	-1.100
5.6 Effecten mobiliteit op leefomgeving	-1.464	-996	-1.721	-1.521	-2.092	-2.192
5.7 Vraag-aanbod mob. goed afgestemd	-2.798	-3.552	-3.587	-3.472	-3.472	-3.472
5.8 Verkenningen, regionale programma's	-9.154	-13.057	-9.530	-11.124	-9.602	-27.205
Totaal exploitatie	-61.280	-85.873	-88.360	-68.371	-68.885	-86.371
Res. 05. Bereikbaarheid I - Algemeen	87.877	36.210	19.181	10.126	8.392	25.778
Totaal 5. Bereikbaarheid I - Algemeen	26.597	-49.663	-69.179	-58.245	-60.493	-60.593

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

5. Bereikbaarheid I - Algemeen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	14.039	12.763	12.916	12.014	12.014	12.014
Kapitaallasten	2.960	4.138	5.105	6.642	7.540	7.454
Materiële lasten	31.714	38.965	38.045	28.937	29.575	30.823
Subsidies	17.971	33.353	33.569	22.097	21.061	37.280
Totaal Lasten	66.684	89.219	89.635	69.690	70.190	87.571
Baten	5.404	3.346	1.275	1.319	1.305	1.200
Totaal Baten	5.404	3.346	1.275	1.319	1.305	1.200
Totaal exploitatie	-61.280	-85.873	-88.360	-68.371	-68.885	-86.371
Reserves						
- Stortingen	-12.220	-14.538	-3.000	-	-	-
- Onttrekkingen	100.097	50.748	22.181	10.126	8.392	25.778
Totaal mutaties reserves	87.877	36.210	19.181	10.126	8.392	25.778
Saldo programma	26.597	-49.663	-69.179	-58.245	-60.493	-60.593

Reserves Bereikbaarheid I - Algemeen

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Beheer en Onderhoud (vaar)wegen	-	3.220	3.000	-	-	-
Reserve Lastneming subsidies	-	1.818	-	-	-	-
Reserve Meerjarige programma's/projecten	-	-	-	-	-	-
Reserve Mobiliteitsprogramma	12.220	9.500	-	-	-	-
Totaal stortingen	12.220	14.538	3.000	0	0	0
Reserve Beheer en Onderhoud (vaar)wegen	3.774	25.799	7.412	334	334	334
Reserve Ecoducten	11.108	-	-	-	-	-
Reserve Lastneming subsidies	-	-	1.601	-	217	-
Reserve Meerjarige programma's/projecten	-	9.440	-	-	-	-
Reserve Mobiliteitsprogramma	85.215	15.509	13.168	9.792	7.841	25.444
Totaal onttrekkingen	100.097	50.748	22.181	10.126	8.392	25.778
Saldo mutaties reserves	-87.877	-36.210	-19.181	-10.126	-8.392	-25.778

Investerings

Zie voor de investeringen het Meerjarig Investerings Plan (MIP) Mobiliteit dat bij de begrotingsstukken is gevoegd. In het MIP is een overzicht en nadere toelichting opgenomen van:

- principebesluiten
- projectuitwerkingsbesluiten (voorbereidingskrediet)
- investeringsbesluiten
 - o ontwerpbesluiten (nieuwe investeringen)
 - o wijzigingen van lopende investeringen

Daarnaast is in het MIP Mobiliteit de stand van zaken opgenomen van alle lopende projecten in de studie en realisatiefase. En geeft het MIP Mobiliteit inzicht in de financiële ontwikkeling van de kapitaallasten.

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
5.1 Het provinciale netwerk is sterk	5.1.1 Het in stand en beschikbaar houden van de bestaande infrastructuur op een vastgesteld kwaliteitsniveau
	5.1.2 Er worden studies uitgevoerd naar trajecten en bereikbaarheidsknelpunten
	5.1.3 De voorbereiding en realisatie van infrastructurele projecten is duurzamer, effectiever en efficiënter

- 5.1.4 Monitoring en evaluatie van (vaar)wegen zijn beter en vinden frequenter plaats
- 5.2 Knooppunten hebben een hoge kwaliteit en bieden een grote diversiteit van reisvoorzieningen
 - 5.2.1 De uitvoering van knooppuntontwikkeling in partnerschap gaat vaker en beter
 - 5.2.2 Het aantal verbetermaatregelen voor knooppunten is groter (met gerichte subsidies)
 - 5.2.3 De ruimtelijke programmering is beter gekoppeld aan modaliteiten
 - 5.2.4 Kennis delen, onderzoek en monitoring vindt meer plaats
- 5.3 Alle belangrijke werklocaties, middelbare scholen en knooppunten zijn veilig, comfortabel en snel bereikbaar per fiets, waarbij de rol van de fiets in modal shift toeneemt
 - 5.3.1 Het regionaal fietsnetwerk is vlotter, veiliger en comfortabeler
 - 5.3.2 De keten is sterker
 - 5.3.3 Slim fietsen wordt op meer plaatsen ingevoerd
 - 5.3.4 Stimuleren van gezond en veilig fietsgedrag is beter
- 5.4 Het aantal verkeersdoden en ernstig gewonden is laag
 - 5.4.1 De provinciale infrastructuur is veiliger
 - 5.4.2 Gemeentelijke infrastructuur wordt beter door stimuleringsbijdragen
 - 5.4.3 Verkeerseducatie en -voorlichting is beter
 - 5.4.4 De verkeershandhaving is frequenter en sterker
 - 5.4.5 Er wordt meer gebruik gemaakt van data en er zijn meer innovaties

- 5.5 Het kwaliteitsnet goederenvervoer is op orde en sluit goed aan op de behoeften van gebruikers
 - 5.5.1 Het kwaliteitsnet goederenvervoer is verder doorontwikkeld
 - 5.5.2 Het monitoren van externe veiligheid is beter
 - 5.5.3 Het goederenvervoer is duurzamer

- 5.6 Negatieve effecten van mobiliteit op de kwaliteit van de leefomgeving zijn laag
 - 5.6.1 Het aantal geluidgehinderden langs provinciale wegen is minder
 - 5.6.2 De oversteekbaarheid van fauna bij provinciale wegen is beter
 - 5.6.3 De mobiliteit is duurzamer met o.a. minder uitstoot van broeikasgassen
 - 5.6.4 Het behalen van de WHO-normen voor luchtkwaliteit is dichterbij gekomen

- 5.7 De vraag naar en het aanbod van mobiliteit is goed op elkaar afgestemd
 - 5.7.1 De basis is beter op orde
 - 5.7.2 De techniek op straat is beter ontwikkeld
 - 5.7.3 De sturing vindt multimodaler plaats
 - 5.7.4 Het mobiliteitsmanagement is van betere kwaliteit

- 5.8 Verkenningen naar en regionale programma's over een goede bereikbaarheid per fiets, openbaar vervoer en auto in een gezonde en verkeersveilige omgeving zijn uitgevoerd met daarbij monitoring van het mobiliteitsprogramma en indicatoren
 - 5.8.1 Het uitvoeren van verkenningen is beter afgestemd op de behoefte
 - 5.8.2 Regionale programma's worden beter ontwikkeld en uitgevoerd

5.8.3 De monitoring en evaluatie van het mobiliteitsprogramma is beter

5.1 Het provinciale netwerk is sterk

Toelichting op beleidsdoel

Onze provincie telt in totaal ruim 300 kilometer aan provinciale wegen, parallelwegen en fietspaden. We willen de functionaliteit en kwaliteit van deze infrastructuur sober, doelmatig en duurzaam op peil houden. Zo blijft het enerzijds comfortabel en veilig voor automobilisten en fietsers; anderzijds voorkomen we kapitaalvernietiging. Dit niveau heeft de kwalificatie onderhoudsniveau B. Op dit moment is onze infrastructuur op dit niveau; de opgave is dit in stand te houden.

De provincie wil beheer en onderhoud van de wegen laten samengaan met het versterken van het infrastructurele netwerk. We kiezen daarom sinds een aantal jaren voor een aanpak per traject, waarbij we kijken naar onze speerpunten bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid. De focus lag de afgelopen jaren vooral op bereikbaarheid en veiligheid, de leefbaarheid raakte wat onderbelicht. Dit gaan we de komende jaren meer in evenwicht brengen, door minder in te zoomen op een traject of knelpunt en meer te kijken naar het netwerk als geheel. Dit doen we specifiek door het Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 dat in 2022 is vastgesteld als leidraad te hanteren. Daarnaast nemen we naast de auto ook de andere modaliteiten mee. Bij studie, realisatie en beheer van wegen zetten wij in op duurzame en circulaire oplossingen. We beperken de uitstoot en hergebruiken waar mogelijk. Zo passen we circulaire biobased grasbetontegels toe als bermverharding.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

5.1 Het provinciale netwerk is sterk	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	7.743	7.159	5.938	5.938	5.938	5.938
Kapitaallasten	2.960	4.138	5.105	6.642	7.540	7.454
Materiële lasten	24.233	25.213	29.473	21.739	22.089	22.687
Subsidies	509	240	648	648	648	136
Totaal Lasten	35.444	36.750	41.164	34.967	36.215	36.215
Baten	4.851	3.169	1.200	1.200	1.200	1.200
Totaal Baten	4.851	3.169	1.200	1.200	1.200	1.200
Totaal	-30.594	-34.843	-39.762	-33.767	-35.015	-35.015

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie		Streefwaarde			
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Onderhoudstoestand van wegen	%		95	95	95	95	95
Omschrijving: Het percentage provinciale wegen dat minimaal voldoet aan kwaliteitsniveau B.							
Bron: Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW) + onderliggende							
2 Onderhoudstoestand bruggen, tunnels en viaducten	%		100	100	100	100	100
Omschrijving: Het percentage provinciale kunstwerken dat voldoet aan minimaal conditieniveau 3.							
Bron: NDW + onderliggende							
3 Beschikbaarheid wegen door wegwerkzaamheden.	%		99	99	99	99	99
Omschrijving: Het percentage van de tijd en kilometers dat de provinciale wegen beschikbaar zijn voor verkeer, rekening houdend met wegwerkzaamheden.							
Bron: NDW + onderliggende							
4 Oponthoud dag	getal		<	<	<	<	<
Omschrijving: De vertraging vermenigvuldigd met het aantal voertuigen op provinciale wegen. [1,25 mln. voertuigverliesuren in 2019].							
Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)							
5 Oponthoud spits	getal		≤ 2	≤ 2	≤ 2	≤ 2	≤ 2
Omschrijving: De factor van de reistijd tijdens de spits in vergelijking met buiten de spits op provinciale wegen.							
Bron: NDW + onderliggende							
6 Voorspelbaarheid reistijden	%		≥ 95	≥ 95	≥ 95	≥ 95	≥ 95
Omschrijving: De hoeveelheid ritten op provinciale wegen waarbij de maximale extra reistijd niet hoger is dan 20% van de normale reistijd							
Bron: NDW + onderliggende							
7 Bereikbaarheid auto werklocaties	km/u		≥ 50	≥ 50	≥ 50	≥ 50	≥ 50
Omschrijving: De bereikbaarheid voor de auto met economische kerngebieden als bestemming.							
Bron: NDW + onderliggende							

5.1.1 Het in stand en beschikbaar houden van de bestaande infrastructuur op een vastgesteld kwaliteitsniveau Toelichting op meerjarendoel

Het is essentieel voor het bereikbaar houden van de provincie Utrecht dat we wegen en vaarwegen veilig, efficiënt en duurzaam beheren en onderhouden. Het in stand en beschikbaar houden van de bestaande infrastructuur, met andere woorden assets, op een vastgesteld kwaliteitsniveau vormt daarmee de basis van onze provinciale taak. We voeren het beheer uit via assetmanagement, een systematiek die zorgt voor een evenwicht tussen financiën, milieu- en maatschappelijke kosten, risico's, kwaliteit van dienstverlening en prestaties van de assets.

We verdelen de assets onder in: verharding, kunstwerken, wegmeubilair, groen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties, verkeersmanagementsystemen, hemelwaterafvoer en vaarwegen.

De wegen moeten volgens de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit minimaal voldoen aan kwaliteitsniveau B uit de CROW-systematiek: sober, duurzaam en doelmatig. Met de assetmanagementsystematiek zoeken we naar de juiste balans tussen risico's, prestaties en kosten, ofwel risicogestuurd onderhoud. Op basis van de technische staat en risicofactoren die de bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid negatief beïnvloeden, bepalen we de mate van onderhoud en wanneer economisch het meest optimale moment is voor het uitvoeren van onderhoud. Voor het groot onderhoud voeren we als wegbeheerder het beheer en onderhoud uit onder regie in samenwerking met diverse private partijen.

Voor het dagelijks onderhoud van het wegenareaal (groen, verharding, kunstwerken en wegmeubilair) maken we gebruik van meerjarencontracten, met als doel dat de tijdsbesteding voor de wegbeheerder afneemt en de kwaliteit van het areaal toeneemt

Een totaaloverzicht en uitgebreidere beschrijving van alle werkzaamheden voor onderhoud is opgenomen in het Meerjarig Onderhoudsplan (MOP) Mobiliteit. Wegens prijsstijgingen is er een stijging in de materiële lasten. In het MOP Mobiliteit is dit nader toegelicht.

Beoogd resultaat 2023

- Integraal prestatiecontract (IPC): uitvoeren van het (storings)onderhoud van verkeersmanagement (VRI, verkeersregelinstallatie) en openbare oerlichting. Dat loopt af op 1 april 2023. Er wordt een nieuw contract voor beheer en onderhoud afgesloten voor verkeersmanagementsystemen en openbare verlichting.
- Kunstwerken: de beweegbare bruggen worden omgebouwd voor de bediening vanuit de bediencentrale Amsterdam (Waternet). De kunstwerken worden in goede staat gehouden, dat wil zeggen functioneel, veilig (betrouwbaar) en schoon.
- Verharding: het gaat om het dagelijks onderhoud van de ruim 600 kilometer hoofdwegen, parallelwegen, busbanen en fietspaden. De wegen dienen te voldoen aan minimaal beeldkwaliteit B. In 2023 vinden op diverse provinciale wegen grote onderhoudswerkzaamheden plaats.
- Wegmeubilair: in 2023 moet een deel van de verkeersborden worden vervangen, omdat die aan het eind van hun technische levensduur zijn. Er wordtn ook een aantal fietsoverkappingen vervangen.
- Groen: in 2023 zal onderhoud plaatsvinden aan:
 - o de berm, berm sloten, bomen en hagen; berm sloten worden gebaggerd;
 - o ecologisch bermbeheer: hierbij wordt zo veel mogelijk insectenvriendelijk gemaaid volgens de Kleurkeur-methode, waarbij optimaal rekening wordt gehouden met de balans tussen verkeersveiligheid en het welzijn van flora en fauna;
 - o eikenprocessierups: we bestrijden jaarlijks de eikenprocessierups langs provinciale wegen;
 - o essentaksterfte: we hebben ongeveer 5.000 essen in beheer, waarvan het grootste deel last heeft van essentaksterfte. Deze essen hebben extra onderhoud nodig, waarbij onder andere de dode takken worden gesnoeid en zo nodig de hele boom wordt geveld en vervangen door een andere boomsoort.

- Verkeersmanagementsystemen: de komende jaren worden onderdelen van diverse verkeersregelinstallaties (VRI's) vervangen door iVRI's.
- Openbare verlichting (OVL): het in 2023 uit te voeren onderhoud bestaat voor het grootste deel uit het vervangen van armaturen en masten op diverse locaties.
- Hemelwaterafvoer: we zijn bezig de kwaliteit van de hemelwaterafvoer in beeld te brengen. Waar mogelijk worden onderhoudswerkzaamheden aan de hemelwaterafvoer gecombineerd met de werkzaamheden aan de verharding om zo de overlast en onnodige kosten tot een minimum te beperken.
- Vaarwegen: de rivier de Eem en het Merwedekanaal zijn voor onze provincie belangrijke (beroeps)vaarwegen. Binnen deze asset vallen werkzaamheden zoals baggeren, nautisch beheer, maar ook het onderhoud van de beschoeiing/damwanden langs de vaarwegen.

5.1.2 Er worden studies uitgevoerd naar trajecten en bereikbaarheidsknelpunten

Toelichting op meerjarendoel

Volgens ons Mobiliteitsprogramma pakken we projecten zoveel mogelijk in hun totale context op. Aanpalende beleidsvelden en/of acties uit de andere uitvoeringsprogramma's brengen we in beeld. Zo kunnen we - wanneer mogelijk - meeliften vanuit de gedachte 'werk met werk maken'. Dat leidt tot zo min mogelijk hinderlijke wegafsluitingen voor weggebruikers. Vanuit de masterplanning van beheer en onderhoud kijken we op een vastgesteld traject integraal naar de problematiek en zetten we de staat van het traject af tegen het vastgestelde beleid. Doordat we werkzaamheden in een keer oppakken, kunnen we meer belangen tegelijk meenemen. Naast het verbeteren van de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid kunnen we zo ook kansen benutten voor kwaliteitsverbetering van natuur en landschap, leefbaarheid, duurzaamheid en ruimtelijke ontwikkelingen. Resultaat is een integraal gewogen plan, dat we ter besluitvorming voorleggen en uitvoeren. Het assetbeheer vormt de basis: verhardingen zijn het meest ingrijpend en bepalen daarom het uitvoeringsjaar. Deze studies zijn opgenomen in de studiefase van het MIP Mobiliteit. Een totaaloverzicht en beschrijving van alle lopende studies is opgenomen in het MIP Mobiliteit.

Beoogd resultaat 2023

- Uitvoeren van dertien trajectstudies: voor het grootonderhoud in 2024 of 2025 worden verbeteringen in beeld gebracht die hierin meegenomen kunnen worden. Onder andere N221 Paleis Soestdijk, N238 Drieluik Den Dolder, N199 Amersfoort en N225 Rhenen-Amerongen.
- N201 gehele tracé: insteek is om eind 2022 Provinciale Staten een (principe)besluit te laten nemen, zodat in 2023 voor het m.e.r.-plichtige deel een m.e.r. uitgevoerd wordt en de andere maatregelen naar de voorbereidingsfase gaan.
- Poort van Baarn: investeringsbeslissing in de eerste helft van 2023.
- N230 en aansluiting N230-A2: voortzetten studie met een (gefaseerd) besluit voor dit traject met de snelheidsverlaging en (vervolgens) de aansluiting met de A2.
- Enkele specifieke studies: N237 ongelijkvloerse kruisingen fiets en knelpunten verkeersveiligheid, studie naar specifieke verkeersveiligheidsknelpunten, Stationsweg-Oost Woudenberg en N225 Renswoude.

5.1.3 De voorbereiding en realisatie van infrastructurele projecten is duurzamer, effectiever en efficiënter

Toelichting op meerjarendoel

Na de studiefase en besluitvorming gaan infrastructurele projecten naar de voorbereidings- en realisatiefase. De resultaten van de studie dragen we via een overdrachtsdossier over, waarna de voorbereiding start. In deze periode wordt het ontwerp verder uitgewerkt, natuur- en milieukundig onderzoek gedaan, ruimtelijke procedures doorlopen en kansen op het gebied van duurzaamheid verder uitgewerkt. Verder houden we de aspecten van

projectbeheersing, zoals kostenraming, risicodossier en planning actueel. Dit zorgt voor een soepele overgang naar de realisatie. De kans op risico's en onverwachte zaken zijn zo tot het minimum beperkt.

Bij de uitvoering van projecten krijgen de drie strategische doelstellingen bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid vorm door onder meer duurzame inkoop, veiligheid tijdens de uitvoering en afstemming van de wegwerkzaamheden. Deze projecten zijn opgenomen in de realisatiefase van het MIP Mobiliteit. Ook een totaaloverzicht en beschrijving van alle in uitvoering zijnde projecten is opgenomen in het MIP Mobiliteit.

Beoogd resultaat 2023

- Spoortunnel Maarsbergen: aanleg spoortunnel Maarsbergen. De Woudenbergseweg (N226) in Maarsbergen krijgt een tunnel onder het spoor. Hiermee verdwijnt de gelijkvloerse spoorwegovergang. Doel is het bevorderen van de verkeersveiligheid, de doorstroming en de leefbaarheid in het dorp. De provincie Utrecht, de gemeente Utrechtse Heuvelrug en ProRail werken hier gezamenlijk aan. In 2023 vindt de aanbesteding plaats door ProRail. Het project is in 2026 gereed.
- N233 Rijnbrug (incl. Geertsesteeg): op de N233 bij Rhenen komt een nieuw brugdek met een 2x2 wegprofiel, inclusief fietspaden aan beide kanten van de Rijnbrug op de bestaande onderbouw, en inclusief de uitbreiding van het wegprofiel naar 2x2 ten zuiden van de brug. Het project draagt bij aan de bereikbaarheid van de regio. Het project is stilgezet in verband met onvoldoende budget. Een taskforce geleid door de provincie Gelderland probeert een oplossing te vinden.
- N233 Rondweg-Oost in Veenendaal: de N233 Rondweg-Oost in Veenendaal wordt verbreed tot een 2x2 weg tussen de Grift en de A12, inclusief een ongelijkvloerse kruising bij de Prins Clauslaan. Hiermee worden de bereikbaarheid van de regio, de leefbaarheid en de verkeersveiligheid verbeterd. De m.e.r.- en bestemmingsplanprocedures zijn voor onbepaalde tijd vertraagd in verband met het stikstofvraagstuk. In 2023 vindt de aanbesteding plaats.
- Op 20 trajecten/locaties zijn in 2023 projecten in voorbereiding en/of realisatie om de doorstroming, verkeersveiligheid en of leefbaarheid te verbeteren of vanwege vervanging.

5.1.4 Monitoring en evaluatie van (vaar)wegen zijn beter en vinden frequenter plaats

Toelichting op meerjarendoel

De acties die onderdeel zijn van deze actielijn zijn verweven in de andere meerjarendoelen. We maken onderscheid tussen proces/project-evaluatie en technische (data)evaluatie. Voor de technische evaluatie is monitoring nodig. Hierbij is vooral sprake van data-inwinning. Dagelijkse monitoring (veiligheidsschouw van de wegininspecteur) is meegenomen in de actielijn beheer en onderhoud.

Voor een goede monitoring en evaluatie meten wij

1. onderhoudstoestand van de weg
2. beschikbaarheid van de weg
3. aantal voertuigverliesuren
4. gemiddelde reistijd spits ten opzichte van buiten de spits
5. betrouwbare reistijden tijdens spits
6. bereikbaarheidsindicator auto met bestemming economische kerngebieden

Beoogd resultaat 2023

- Monitoring van de zes indicatoren

5.2 Hoge kwaliteit, diversiteit knoopp.

Toelichting op beleidsdoel

Provincie en gemeenten spannen zich samen met andere betrokken partijen in om de kwaliteit van de knooppunten te verbeteren, daarmee de netwerken voor auto, trein, tram, bus en fiets te verbinden en het ruimtelijke en economische potentieel van de locaties optimaal te benutten. De ontwikkeling van knooppunten is essentieel om de groei van inwoners en werkgelegenheid aan te kunnen

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

5.2 Hoge kwaliteit, diversiteit knoopp.	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	697	650	419	419	419	419
Materiële lasten	-2.762	-718	425	425	425	425
Subsidies	119	1.617	1.000	1.500	1.500	1.500
Totaal Lasten	-1.946	1.549	1.844	2.344	2.344	2.344
Baten	-	-	-	-	-	-
Totaal Baten		0	0	0	0	0
Totaal	1.946	-1.135	-1.826	-2.344	-2.344	-2.344

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Reismogelijkheden knooppunten	getal		ntb	ntb	ntb	ntb	ntb
Omschrijving: Het aantal reismogelijkheden van en naar knooppunten, verdeeld naar type knooppunt. [referentiewaarde in november 2020 beschikbaar].							
Bron: NDW + onderliggende							
2 Kwaliteit knooppunten	getal		ntb	ntb	ntb	ntb	ntb
Omschrijving: De beoordeling van de knooppunten door reizigers, verdeeld naar type knooppunt. [referentiewaarde in november 2020 beschikbaar]							
Bron: NDW + onderliggende							
3 Gebruik knooppunten	getal		ntb	ntb	ntb	ntb	ntb
Omschrijving: De mate waarin vraag en aanbod van knooppuntvoorzieningen op elkaar aansluiten (gebruik en bezettingswaarden). [referentiewaarde in november 2020 beschikbaar]							
Bron: NDW + onderliggende							

5.2.1 De uitvoering van knooppuntontwikkeling in partnerschap gaat vaker en beter

Toelichting op meerjarendoel

Op de knooppunten die essentieel zijn voor het functioneren van het mobiliteitsnetwerk en die van betekenis zijn voor de economische kerngebieden, streven we naar een hogere kwaliteit en diversiteit van reisvoorzieningen. Daarbij gaat het om het vervoeraanbod (de dienstregeling) maar ook om de beschikbaarheid van fiets- en autoparkeerplaatsen en voorzieningen om het wachten en verblijven op een knooppunt aangenamer te maken.

Beoogd resultaat 2023

- Reisvoorzieningen van en naar de knooppunten zijn verbeterd of ten minste op peil gebleven. Focus ligt in 2023 vooral op beschikbaarheid van fiets- en autoparkeerplaatsen en voorzieningen om het wachten en verblijven op een knooppunt aangenamer te maken. De mate waarin het vervoeraanbod in het post-corona-tijdperk gecontinueerd kan worden, hangt namelijk mede af van de mogelijkheden van de andere netwerken.
- Het aantal gebruikers van de voorzieningen bij knooppunten is toegenomen; dit hangt af van het aanbod aan reismogelijkheden.
- De reizigersbeleving van de knooppunten is verbeterd.

5.2.2 Het aantal verbetermaatregelen voor knooppunten is groter (met gerichte subsidies)

Toelichting op meerjarendoel

Om de kwaliteit van knooppunten te verbeteren, nemen wij deel aan projecten van derden of treden wij op als trekker in de voorbereiding. Het gaat om ontwikkelingen voor de middellange termijn, die misschien niet direct tot snelle uitvoering van maatregelen leiden, maar waarbij sprake is van een samenhangende gebiedsontwikkeling (onder andere met het programma Binnenstedelijke Ontwikkeling). Op dit moment zijn we betrokken bij de ontwikkeling van de knooppunten Breukelen, Woerden, Veenendaal Centrum, Vianen Lekbrug, Amersfoort Schothorst, Rhenen en Bunnik. Quick wins zijn samen met de stakeholders in beeld gebracht. Het gaat om relatief eenvoudige aanpassingen die tot verbetering van het knooppunt leiden. Voor deze verbetermaatregelen kunnen gemeenten subsidie aanvragen.

Beoogd resultaat 2023

- De beschikbare subsidie van € 1 miljoen is volledig ingezet voor de verbetering van knooppunten

5.2.3 De ruimtelijke programmering is beter gekoppeld aan modaliteiten

Toelichting op meerjarendoel

De provincie wil zorgen voor de ontwikkeling van een integraal programma voor extra bebouwing gekoppeld aan de ontwikkeling van het (hoogwaardige) ov-net. Dit is in U Ned-verband samen met de U10 opgepakt. Voor de regio's Amersfoort en Foodvalley pakken we dit samen met de betrokken gemeenten op. Ons doel is te komen tot een plan van aanpak en tot bestuurlijke afspraken met partners voor het uitvoeren van het programma.

Beoogd resultaat 2023

- Vaststellen plan van aanpak voor de ontwikkeling van een integraal U Ned-programma knooppunten.
- Vaststellen plan van aanpak voor de ontwikkeling van een integraal programma knooppunten voor de regio's Amersfoort en Foodvalley.

5.2.4 Kennis delen, onderzoek en monitoring vindt meer plaats

Toelichting op meerjarendoel

We delen onze eigen ambities voor ontwikkelen en verbeteren van knooppunten en zetten vraagstukken over dit thema op de relevante agenda's. We vervullen daarbij de rol van kennismakelaar door regelmatig overleg met de betrokken gemeenten en de regio te organiseren én informatie en onze kennis beschikbaar te stellen.

Het in 2019 vastgestelde uitvoeringsprogramma knooppunten was een momentopname op een voor ons relatief nieuw beleidsterrein. Het beleid moet kunnen inspelen op en meebewegen met de grote dynamiek in de regio.

We voeren daarvoor generiek onderzoek uit, verzamelen data, evalueren het uitvoeringsprogramma knooppunten en stellen dit indien nodig bij.

Beoogd resultaat 2023

- Uitvoeren van de jaarlijkse knooppuntenschouw.
- Uitvoeren knooppuntbelevingsmonitor voor alle knooppunten zonder spoor (in aanvulling op de jaarlijkse stationsbelevingsmonitor van NS/ProRail).

5.3 Locaties per fiets veilig, comfort

Toelichting op beleidsdoel

We hebben de ambitie om dé fietsregio van Europa te worden. We zijn daarvoor al een goed eind op weg. Maar er kan en moet meer. Als draaischijf van Nederland dreigt de regio dicht te slibben. De fiets kan bijdragen aan het oplossen van dat probleem. Daarom willen wij het fietsgebruik stimuleren, met als doel dat in 2023 50% van de ritten korter dan 15 kilometer op de fiets plaatsvindt. We richten ons daarbij op een veilig, comfortabel en snel regionaal fietsnetwerk, met doorfietsroutes en voldoende en kwalitatief hoogwaardige voorzieningen.

We zien vier grote opgaven waarop we volop inzetten: het realiseren van een regionaal fietsnetwerk, realiseren van hoogwaardige fietsvoorzieningen, verzamelen van voldoende data en het bereiken van de doelgroep.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

5.3 Locaties per fiets veilig, comfort	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.430	1.485	2.372	1.470	1.470	1.470
Kapitaallasten	-	-	-	-	-	-
Materiële lasten	2.521	4.900	2.061	1.250	1.250	1.250
Subsidies	10.779	19.178	21.526	8.000	8.217	8.000
Totaal Lasten	14.730	25.563	25.959	10.720	10.937	10.720
Baten	376	-	-	-	-	-
Totaal Baten	376	0	0	0	0	0
Totaal	-14.354	-14.604	-25.917	-10.720	-10.937	-10.720

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Fietsafstanden	getal		≤ 1,2	≤ 1,2	≤ 1,2	≤ 1,2	≤ 1,2
Omschrijving: De reistijd t.o.v. de hemelsbrede afstand van en naar belangrijke school en werklocaties							
Bron: NDW + onderliggende							
2 Wachtijd verkeerslichten	sec		30/60/120 0	30/60/120	30/60/120	30/60/120	
Omschrijving: De wachttijd bij provinciale verkeerslichten op basis van de gemiddelde wachttijd. Snelfietsroutes: max. 30 sec. Hoofd fietsroutes: max. 60 sec. Overige fietsroutes: max. 120 sec.							
Bron: NDW + onderliggende							
3 Kwaliteit fietspaden	%		90	90	90	90	90
Omschrijving: De kwaliteit van fietspaden op het provinciale fietsnetwerk conform het mobiliteitsprogramma op basis van breedte, verharding en doorstroming in percentage van het totaal aantal fietspaden							
Bron: NDW + onderliggende							
4 Op fiets naar werk	%		50	50	50	50	50
Omschrijving: Het percentage van het aantal ritten <15 kilometer dat op de fiets wordt afgelegd.							
Bron: NDW + onderliggende							
5 Bereikbaarheid fiets werklocaties	km/u		≥ 15	≥ 15	≥ 15	≥ 15	≥ 15
Omschrijving: De bereikbaarheid met economische kerngebieden als bestemming.							
Bron: NDW + onderliggende							

Meerjarendoelen

5.3.1 Het regionaal fietsnetwerk is vlotter, veiliger en comfortabeler

Toelichting op meerjarendoel

In 2028 zijn alle belangrijke werklocaties, middelbare scholen en knooppunten veilig, comfortabel en snel bereikbaar per fiets. De basis op orde hebben, is de eerste stap in het stimuleren van fietsgebruik. Daarom werken we aan een kwaliteitsverbetering van het regionaal fietsnetwerk en is het realiseren van verschillende doorfietsroutes onze prioriteit.

Sturen op prioriteit

We hebben de afgelopen jaren intentieovereenkomsten gesloten met de drie regio's in de provincie. Hierin hebben we afspraken met elkaar gemaakt over de fietsprojecten waarin wij samen willen investeren en die gemeenten binnen een periode van maximaal vier jaar willen realiseren. In 2023 zetten we in op minimaal vijf subsidieaanvragen voor maatregelen met prioriteit uit deze intentieovereenkomsten. Hierin nemen we – waar

nodig – ook een regierol, zoals bij de fietsbrug over de A12 bij Bunnik.

Een stevige regierol nemen we ook in de realisatie van negen doorfietsroutes. De eerste zes uitvoeringsovereenkomsten met de betrokken wegbeheerders zijn ondertekend en de uitvoering is gestart of zit in de voorbereidingsfase. Hiermee is bijna 38 miljoen aan provinciale middelen in doorfietsroutes vastgelegd. De planning is om begin 2023 voor de laatste drie doorfietsroutes de uitvoeringsovereenkomst te tekenen met de betrokken wegbeheerders en om in de loop van 2023 de eerste vier doorfietsroutes op te leveren.

Als wegbeheerder hebben we zelf ook de verantwoordelijkheid voor de provinciale fietspaden op het regionaal fietsnetwerk. In 2022 zijn de verkenningen op de thema's veilig oversteken, verbeteren verlichting en, in samenhang met het Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid, de breedte van fietspaden uitgevoerd. In 2023 sturen we op het nemen van investeringsbesluiten en de uitvoering van projecten ter verbetering van de verlichting op provinciale fietspaden, een aantal ongelijkvloerse kruisingen, de verbreding van een aantal fietspaden, een vrijliggend fietspad en fietsstraat en kantmarkering van alle provinciale fietspaden. Ook werken we het beleid en de aanpak voor een betere doorstroming van fietsers bij VRI's en veiliger fietsen op parallelwegen verder uit.

Daarnaast werken we aan het oplossen van barrières op de drukste punten, door het uitvoeren van preverkenningen, door met derden afspraken te maken en door studies uit te voeren. In het uitvoeringsprogramma Fiets is al aangegeven dat voor de uitvoering van het programma geen budget is gereserveerd voor het oplossen van barrières in de verwachting dat afspraken hierover op een later moment zouden plaatsvinden. Maar het proces loopt echter voortvarender dan verwacht en in 2023 worden voor meerdere kunstwerken investeringsbesluiten voorgelegd ter besluitvorming, zodat verdere uitvoering gegeven kan worden aan het Coalitieakkoord.

Regionaal Toekomstbeeld Fiets

Het Regionaal Toekomstbeeld Fiets heeft als inbreng gediend voor het Nationaal Toekomstbeeld Fiets dat in 2022 is opgeleverd. Om de fiets als volwaardig vervoermiddel en als dé oplossing voor maatschappelijke vraagstukken te kunnen inzetten, zijn grootschalige investeringen nodig. De plannen voor de schaalprong fiets kosten € 363 miljoen tot 2027 en € 1.591 miljoen tot 2040. Hiervoor is een gezamenlijke uitvoeringsagenda en programmering met het Rijk en gemeenten nodig. Dankzij het Regionaal en Nationaal Toekomstbeeld Fiets staat de fietsbereikbaarheid hoog op de agenda van de verstedelijkingsafspraken met het Rijk. Het Rijk heeft ook in 2022 aan de regio Utrecht € 90 miljoen toegezegd voor het nemen van belangrijke fietsmaatregelen. In 2023 zetten we daarom in op het maken van uitvoeringsafspraken met zowel Rijk als gemeenten. We zorgen er ook voor dat de fiets in verschillende verstedelijkings- en mobiliteitsstrategieën en gebiedsplannen in de regio Utrecht goed onderbouwd kan worden meegenomen (Bicycle Oriented Development, Dutch Cycling Intelligence, multimodale verkeersanalyses et cetera).

Beoogd resultaat 2023

- Aan minimaal vijf projecten met prioriteit uit de intentieovereenkomsten met de U10/U16, regio Amersfoort en regio Foodvalley wordt een bijdrage geleverd en in totaal dragen wij voor € 4 miljoen bij aan een vlot, veilig en comfortabel regionaal fietsnetwerk.
- Voor twee thema's zijn knelpunten in beeld en is een plan van aanpak vastgesteld om deze knelpunten aan te pakken. De thema's zijn veiligheidsknelpunten op parallelwegen langs provinciale wegen en doorstromingsknelpunten voor fietsers bij VRI's op provinciale wegen.
- De studies naar de fietsbrug A12 bij Bunnik, fietsbrug Hollandse IJssel, ongelijkvloerse fietskruisingen op de N237/N238, een vrijliggend fietspad N410, fietspaden met de belangrijkste breedteknelpunten en fietspaden die betere verlichting nodig hebben (tweede tranche) zijn afgerond (met mogelijk een investeringsbesluit als gevolg en de start van de voorbereidingsfase).
- De eerste tranche fietspaden die betere verlichting nodig hebben, worden gerealiseerd, en ook de

verlichting op de N226 tussen Maarsbergen en Leersum.

- Alle provinciale fietspaden krijgen kantmarkering.
- Het fietspad langs de McDonald's (N238-zuid) wordt aangelegd.
- De doorfietsroutes Amersfoort-Utrecht, Woerden-Utrecht, IJsselstein-Nieuwegein-Utrecht, Bunschoten-Amersfoort zijn gerealiseerd.
- De doorfietsroutes Veenendaal-Utrecht, Hilversum-Amersfoort, Hilversum-Utrecht, Houten-Lage Weide en Houten-USP gaan de voorbereidingsfase in en voor enkele routes start zelfs de realisatie.
- Een intentieovereenkomst voor de doorfietsroute Dom-Dam is met het ministerie van IenW, RWS en de overige betrokken partijen getekend.
- De revisie van het recreatieve fietsknooppuntensysteem is uitgevoerd.
- Bestaande doorfietsroutes worden bewegwijzerd met speciaal voor doorfietsroutes ontworpen bebording.
- Nadere uitwerking van maatregelen in het Regionaal Toekomstbeeld Fiets met als doel concrete uitvoeringsafspraken te kunnen maken met Rijk en gemeenten.

5.3.2 De keten is sterker

Toelichting op meerjarendoel

De beschikbaarheid van kwalitatief goede voorzieningen bij (ov)-knooppunten en in de first en last mile zijn belangrijk om aan een vlot, veilig en comfortabel regionaal fietsnetwerk te kunnen voldoen. Dit stimuleert namelijk het gebruik van het openbaar vervoer. We investeren daarom in voldoende stallingsplekken op stations en bij regionale bushaltes.

Eind 2020 is in Bestuurlijk Overleg (BO) MIRT afgesproken dat het Rijk vanuit het Klimaatakkoord 40% cofinanciering levert aan de realisatie en planstudies van negen maaiveldstallingen en drie studieprojecten. Wij leveren een maximale bijdrage van 60%. Wij zijn subsidieverlener en jagen aan, maar voeren niet uit. We zijn daarom in de voortgang afhankelijk van vooral ProRail en ook gemeenten. In 2023 is de planning om bij te dragen aan 300 fietsparkeerplekken bij 2 stations en de planstudie van 1.650 fietsparkeerplekken bij 3 stations.

De afgelopen 3 jaar hebben we bijgedragen aan het uitbreiden van 2.388 fietsparkeerplekken bij 108 bushaltes in 8 gemeenten. In 2023 willen we onze inzet evalueren door een fietsparkeerdrukmeting en mogelijk ook een panelonderzoek. Ook blijven we met gemeenten, stakeholders en gebruikers inzetten op de integrale kwaliteitsverbetering van multimodale knooppunten zoals Utrecht CS vanuit de Brede Variantenstudie en busstation Lekbrug Vianen naar aanleiding van het gebruikersonderzoek.

Beoogd resultaat 2023

- We leveren een bijdrage aan de realisatie van ongeveer 300 stallingsplekken bij 2 stations.
- We leveren een bijdrage aan de planvorming van ongeveer 1.650 stallingsplekken bij 3 stations.
- Fietsparkeerdrukmeting en evaluatie beleidslijn fietsparkeren bij bushaltes zijn uitgevoerd.

5.3.3 Slim fietsen wordt op meer plaatsen ingevoerd

Toelichting op meerjarendoel

Innovatie

In 2023 wordt verder ingezet op innovatie en start de tweede fase van Fietspad van de Toekomst om zo fietsinnovaties in de regio te versnellen. In 2023 experimenteren we met fietsinnovaties en brengen we ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen, experts, ervaringsdeskundigen, particulieren en investeerders uit onze regio hiervoor bij elkaar.

Data, onderzoek en kennis

Het stimuleren van het fietsgebruik door het verbeteren van het regionaal fietsnetwerk, de aanleg van doorfietsroutes, het realiseren van voldoende en aantrekkelijke fietsvoorzieningen en het uitvoeren van gedragscampagnes doen we steeds meer met onderbouwde gegevens. In de afgelopen jaren hebben we hard aan de weg getimmerd met de implementatie en verdere ontwikkeling van het fietsverkeersmodel BRUTUS, Atlas Fietsbaar Utrecht, het regionaal fietsternet en het inwinnen van data uit de Ik fiets app en de Snuffelfietskastjes. In 2023 zetten we, samen met kennisinstellingen, CROW, andere provincies en Tour de Force, verder in op het meer inzicht krijgen in het oplossend vermogen van fietsmaatregelen voor de veiligheid, doorstroming en bereikbaarheid van de regio (werken met Bicycle Oriented Development). En op kennis van het fietsgebruik (Strava Metro, 0-meting doorfietsroutes, onderzoek drukte op fietspaden, reizigerspanel). De verdere inzet op goede monitoring en evaluatie is daarbij belangrijk, zo ook op de doorontwikkeling van slimme toepassingen (zoals de doorontwikkeling van de Schwungfaciliteiten).

Beoogd resultaat 2023

- Een breed opgezet gebruikers-/reizigerspanel is gelanceerd om meer inzicht te krijgen in gedrag, behoeften en (on)tevredenheid gebruikers-/reizigers, evenals een interactieve storymap voor alle onderdelen van het fietsprogramma.
- Extra data worden ingewonnen door onder andere een tweede generatie snuffelfietskasten en Strava Metro hittekaarten.
- Voor Fietspad van de Toekomst zijn met een brede groep aan partijen twee tot vijf labs georganiseerd en/of pilots gerealiseerd.
- Het provinciaal ontheffingssysteem voor de speed pedelec is, bij een positief besluit, ingevoerd.

5.3.4 Stimuleren van gezond en veilig fietsgedrag is beter

Toelichting op meerjarendoel

Doel is om 50% van alle ritten onder de 15 kilometer op de fiets te laten plaatsvinden. Daarvoor zetten we deze coalitieperiode in op diverse stimuleringscampagnes. De regionale gedragscampagne 'ik fiets' en de campagnes Doortrappen (voor senioren), Fietsen is FUN! (voor basisschoolkinderen), Ga toch fietsen! (provinciemedewerkers) zijn in 2022 – na een stand still-periode in de coronaperiode - weer voortgezet. In 2023 krijgen Doortrappen, Fietsen is Fun en Ga toch fietsen een vervolg. Daarnaast wordt verder invulling gegeven aan een meerjarig vervolg op de regionale 'ik fiets'-gedragscampagne. Hierin wordt de doelgroepenaanpak, de werkgeversaanpak en het adequaat inspelen op belangrijke events (zoals wegwerkzaamheden, de opening van een aantal doorfietsroutes) of gebiedsontwikkelingen meegenomen. Voor nieuwe doelgroepen werken we met de doelgroep zelf toe naar een maataanpak waarvan we kunnen leren en met als doel dit in de toekomst uit te breiden. Duurzame gedragsverandering maar ook duurzame borging van kennis en kunde op het vlak van gedragsverandering en fietsstimulering, toegankelijkheid tot fietsen en vervoersarmoede zijn hierin belangrijke pijlers. De provincie pakt dit samen met Rijk, GoedopWeg, gemeenten en andere stakeholders op.

Beoogd resultaat 2023

- Meerjarige regionale gedrags- en stimuleringscampagne 2.0 is uitgerold.

5.4 Aantal verkeersdoden, gewonden laag

Toelichting op beleidsdoel

Elk verkeersslachtoffer is er één te veel. In onze provincie kwamen in 2021 47 verkeersdeelnemers om het leven. Dat zijn er 9 meer dan in 2020 (cijfers CBS). Het aantal verkeersgewonden daalde van 1.341

verkeersgewonden in 2020 naar 1.188 verkeersgewonden in 2021. We blijven ons onverminderd inzetten voor onze ambitie 'Mindere is beter!'. Hierbij streven we naar een continu dalende trend in het aantal verkeersslachtoffers en sluiten we aan bij de landelijke nulambitie uit het strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV).

Om een continu dalende trend in het aantal verkeersslachtoffers te realiseren, is met zorg gewerkt aan het uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid 2019-2023. Wij richten ons op de volgende vijf actielijnen die als doel hebben het aantal verkeersdoden- en -gewonden verder terug te brengen:

- veilige provinciale infrastructuur
- stimuleringsbijdrage gemeentelijke infrastructuur
- verkeerseducatie en -voorlichting
- versterken verkeershandhaving
- data & innovatie.

De actielijnen vormen elk een kapstok voor maatregelen binnen de 3 E's (Engineering, Education en Enforcement). Via een risicogestuurd aanpak brengen we de grootste knelpunten in beeld aan de hand van een (regionale) risicoanalyse. Voor de oplossingsrichtingen hanteren we een integrale benadering door de bovenstaande actielijnen in onderlinge samenhang te zien en per knelpunt te beoordelen welke (combinatie van) maatregelen de meeste verlichting biedt.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

5.4 Aantal verkeersdoden,gewonden laag	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.188	1.095	780	780	780	780
Materiële lasten	1.168	1.400	1.400	1.343	1.343	1.543
Subsidies	1.279	3.794	2.200	2.200	2.200	2.000
Totaal Lasten	3.635	6.289	4.380	4.323	4.323	4.323
Baten	-	-	-	-	-	-
Totaal Baten		0	0	0	0	0
Totaal	-3.635	-6.320	-4.349	-4.323	-4.323	-4.323

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Verkeersdoden	getal		<	<	<	<	<
Omschrijving: Het aantal doden in de gehele provincie Utrecht door verkeersongevallen							
Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)							
2 Ernstig verkeersgewonden	getal		<	<	<	<	<
Omschrijving: Het aantal ernstig gewonden in de gehele provincie Utrecht door verkeersongevallen							
Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)							

5.4.1 De provinciale infrastructuur is veiliger

Toelichting op meerjarendoel

In Nederland kwamen in 2021 in totaal 582 personen door een verkeersongeval om het leven. Dat zijn 28 personen minder dan in 2020 (610) en het is het laagste aantal sinds 2015. Het aantal verkeersdoden in onze provincie nam toe van 38 verkeersdoden in 2020 naar 47 verkeersdoden in 2021. Tegelijk zien we dat het aantal verkeersgewonden de afgelopen tien jaar structureel daalt in onze provincie. Wij werken in deze actielijn aan een zo veilig mogelijke inrichting van de provinciale infrastructuur vanuit de uitgangspunten van Duurzaam Veilig. Dit doen we structureel, waardoor we de wegen steeds veiliger inrichten. Hierbij willen we niet wachten met het aanpassen van wegen tot er sprake is van menselijk leed. We kijken proactief waar ons wegennet verkeersveiligheidsrisico's heeft. We brengen de grootste knelpunten in beeld door de risicogestuurde aanpak te combineren met ongevalsconcentraties. Beide methoden versterken elkaar.

Beoogd resultaat 2023

- We leveren een actualisatie op van de Nota parallelwegen die duidelijkheid geeft over het gewenste gebruik en de daarbij passende inrichting van onze parallelwegen en de gewenste positie van het landbouwverkeer op onze (parallel)wegen.
- We maken gebruik van de subsidiemogelijkheden die het Rijk geeft om verkeersveiligheidsverbeteringen door te voeren. De projecten die zijn beschikt door I&W vanuit subsidie 'bermverharding' en subsidie 'Impulsgelden verkeersveiligheid' zijn in voorbereiding, uitvoering of gerealiseerd. Bij nieuwe tranche(s) doen wij opnieuw een subsidieaanvraag.
- We brengen verkeersveiligheidsverbeteringen in die uitgevoerd kunnen worden tijdens onderhoudsmomenten en voeren quick wins direct door. Bijzondere aandacht gaat uit naar de verkeersveiligheidsadvisering bij implementatie van het Netwerkperspectief.

5.4.2 Gemeentelijke infrastructuur wordt beter door stimuleringsbijdragen

Toelichting op meerjarendoel

In onze provincie vielen in 2021 de meeste slachtoffers op gemeentelijke wegen (57,3%), gevolgd door slachtoffers op provinciale wegen (12,8%). Uit de ongevallencijfers blijkt bovendien dat kwetsbare verkeersdeelnemers – zoals (brom/snor)fietsers en voetgangers – de dominante risicogroep vormen (62%). We willen daarom de Utrechtse gemeenten stimuleren om proactief aan de slag te gaan met verkeersveiligheid. De provincie stelt daarom een bijdragenregeling beschikbaar voor de aanpak van verkeersonveilige situaties, op basis van cofinanciering. Hiervoor is in totaal € 10 miljoen beschikbaar in de periode 2019 - 2023. Voorwaarde voor cofinanciering is dat gemeenten bij de aanvraag aangeven op welke manier de maatregel bijdraagt aan een verbetering van de verkeersveiligheid. Voor onderbouwing van maatregelen kan de gemeente gebruikmaken van de Regionale Uitvoeringsagenda Verkeersveiligheid die wij – in het kader van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid - in nauwe samenwerking met alle Utrechtse wegbeheerders in 2021 hebben opgesteld en bestuurlijk hebben vastgesteld in de vorm van de Intentieverklaring verkeersveiligheid.

Beoogd resultaat 2023

- De projecten waarvoor wij in 2021 en 2022 een beslissing hebben genomen, zijn in voorbereiding, uitvoering of gerealiseerd.
- We pakken door op de Intentieovereenkomst verkeersveiligheid (2021) en de prioritaire maatregelen uit de Regionale Uitvoeringsagenda Verkeersveiligheid en stellen € 2 miljoen beschikbaar vanuit de Uitvoeringsverordening Mobiliteit voor realisatie van verkeersveiligheidsverbeteringen

5.4.3 Verkeerseducatie en -voorlichting is beter

Toelichting op meerjarendoel

Het aanbieden van verkeerseducatie en -voorlichting is een cruciaal instrument in het terugdringen van het aantal verkeersslachtoffers. Educatie en voorlichting hebben een preventieve functie. Doel is het aanleren van vaardigheden en het verbeteren van kennis, inzicht en houding om veilig aan het verkeer deel te kunnen nemen. Deze aanpak maakt verkeersdeelnemers bewust van hun status, kwetsbaarheid en verantwoordelijkheid in het verkeer. Gebrek hieraan zien we als verkeersveiligheidsrisico's. Daarom bieden we permanent verkeerseducatie en voorlichting aan.

We realiseren een breed basisprogramma verkeerseducatie voor 0- tot 15-jarigen, jonge bestuurders en ouderen. We sluiten aan bij de vier landelijke verkeersveiligheids campagnes: BOB, MONO, Fietsverlichting en Snelheid. Als provincie verzorgen wij de regionale doorvertaling van deze campagnes en faciliteren de Utrechtse gemeenten met campagnemiddelen. We bieden voor gemeenten daarnaast de flexibiliteit om ook regionale interventies aan vragen die aansluiten bij regionale thema's (bijvoorbeeld via buurtacties). Voorwaarde is dat het pakket onderdeel uitmaakt van de Toolkit van het Kennisprogramma Verkeer en Vervoer (KpVV)/CROW.

Beoogd resultaat 2023

- We bieden gedragsinterventies aan voor alle leeftijden met een accent op basisscholen. We streven naar een bereik van 70% van de basisscholen en maken ons bereik geografisch inzichtelijk.
- We onderzoeken op basis van ambulancedata of we met ons huidige aanbod aan gedragsinterventies alle relevante risicogroepen bereiken en ontwikkelen een voorlichtingsstrategie voor eventueel ontbrekende risicogroepen.
- We geven regionale invulling aan de landelijke voorlichtingscampagnes snelheid/buurtacties, MONO, BOB en continueren de regionale aanpak voor fietsverlichtingscampagne via social media.
- We ontwikkelen een nieuwe verkeerscampagne om het gebruik van verdovende middelen in het verkeer te ontmoedigen.
- We ronden een verkennende studie af naar de mogelijkheden om het gedrag van beroepsvervoerders en zakelijke rijders te verbeteren (inclusief MONO zakelijk).
- We stimuleren doortrapgemeenten om provinciebreed ten minste 30 doortrapactiviteiten te organiseren voor senioren.

5.4.4 De verkeershandhaving is frequenter en sterker

Toelichting op meerjarendoel

Verkeershandhaving vermindert risicovol verkeersgedrag en is daarom een belangrijk middel in een effectief verkeersveiligheidsbeleid. Handhaving heeft een effect op degene die de bekeuring krijgt. Daarnaast gaat er een preventieve werking vanuit, omdat een hogere (subjectieve) pakkans leidt tot minder verkeersovertredingen. Meer verkeershandhaving versterkt de naleving van verkeersregels en dus de verkeersveiligheid.

Verkeershandhaving richt zich op vijf risicovolle gedragingen, de VARAS-feiten: Veel gepleegde hufferfeiten, Afleiding, Rood licht, Alcohol en drugs, Snelheid. Deze prioriteiten komen overeen met de risicovolle gedragingen zoals genoemd in het SPV 2030. Om de verkeersveiligheid in onze provincie te verbeteren, is het noodzakelijk de verkeershandhaving te versterken.

Verkeershandhaving is een taak van de politie in samenwerking met het Openbaar Ministerie (OM). De provincie Utrecht valt samen met de provincie Flevoland en de regio Gooi- en Vechtstreek onder de Regionale Eenheid van de politie Midden-Nederland. De Leidraad Verkeershandhaving bevat de kaders voor het verkeershandhavingplan van de politie. Naast Team Verkeer, dat planmatig handhaaft, kunnen ook de basisteams zich inzetten voor verkeershandhaving. De inzet van de basisteams komt ter sprake in de lokale

driehoek (OM, politie, burgemeester).

Wij maken ons hard voor een actueel handavingsplan voor de komende jaren en werken actief samen met gemeenten, politie en OM om het effect van verkeershandhaving te versterken.

Periodiek overleggen wij met de politie en het OM over de verkeershandhaving op provinciale wegen. Daarnaast sluiten de politie en het OM aan bij het regionaal verkeersveiligheidsoverleg. Dit overleg wordt elk kwartaal gehouden tussen provincie, gemeenten, politie en OM om onder andere de regionale handhaving te versterken.

Beoogd resultaat 2023

- We ondersteunen de politie minimaal twaalf keer bij de handhaving op snelheid, alcohol, fietsverlichting en afleiding.
- We overleggen periodiek in regionaal verband met politie en OM om de verkeershandhaving verder te versterken.

5.4.5 Er wordt meer gebruik gemaakt van data en er zijn meer innovaties

Toelichting op meerjarendoel

We zetten volgens het SPV 2030 in op risicogestuurd beleid, waarbij we als wegbeheerder (potentieel) onveilige locaties detecteren en aanpakken. Om de risico's systematisch in beeld te brengen en te monitoren, zijn betrouwbare data essentieel over bijvoorbeeld weginrichting, (oorzaken van) verkeersongevallen, risicovolle gedragingen en verkeersintensiteiten.

De (verkeerskundige) inzichten die voortkomen uit de data, vormen het fundament voor de invulling van de overige actielijnen. We zetten in de actielijn 'data & innovaties' in op het genereren, analyseren en ontsluiten van (nieuwe) databronnen, om een efficiënt en effectief verkeersveiligheidsbeleid te voeren. We richten ons in het bijzonder op:

- in beeld brengen van omstandigheden die verkeersonveilig gedrag in de hand werken;
- analyseren van risicovolle en (aantoonbaar) onveilige situaties;
- evalueren van maatregelen (voor een sluitende PDCA-cyclus); PDCA staat voor Plan (plannen), Do (uitvoeren), Check (controleren) en Act (bijsturen);
- monitoren van de ontwikkeling van het aantal verkeersslachtoffers.

Beoogd resultaat 2023

- We hebben een dashboard met ambulancedata over verkeersslachtoffers operationeel voor regionaal gebruik.
- Op basis van de ambulancedata actualiseren we de risicoanalyse uit het uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid 2019-2023 als opstap naar een nieuw uitvoeringsprogramma (actualiseren risicogroepen en -gedragingen).
- We leveren een geactualiseerde verkeersveiligheidsanalyse op voor provinciale wegen (actualiseren risicovolle locaties).
- We continueren de regionale samenwerkingsstructuur door vier regionale verkeersveiligheidsbijeenkomsten te organiseren en faciliteren de risicogestuurde aanpak door het regionaal verkeersveiligheidsmodel verder te ontwikkelen (Verkeersveiligheidsmeter).

5.5 Kwaliteitsnet goederenverv. op orde

Toelichting op beleidsdoel

Door goederenvervoer slimmer, efficiënter en schoner te maken heeft de omgeving minder overlast, is er een vlottere doorstroming op provinciale wegen en draagt het goederenvervoer bij aan de verduurzaming van mobiliteit. Voor een betere bereikbaarheid maken we een aanpak om het kwaliteitsnet goederenvervoer op onderdelen te verbeteren en gaan we data over goederenvervoer delen. Met regionale partners werken we aan een netwerk van clean energy hubs langs goederencorridors, zodat we schoner vervoer stimuleren, mede door de uitwerking van het programma van het waterstofconvenant. We verbinden regionale stakeholders met elkaar en subsidiëren pilots en lokale initiatieven. Ook stimuleren we de modal shift (van weg naar water, van vies naar schoon en door bundeling), zoals in de stadsdistributie en de bouwlogistiek.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

5.5 Kwaliteitsnet goederenverv. op orde	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	503	466	550	550	550	550
Subsidies	145	527	425	319	305	200
Materiële lasten	683	470	475	350	350	350
Totaal Lasten	1.331	1.463	1.450	1.219	1.205	1.100
Baten	105	177	75	119	105	-
Totaal Baten	105	177	75	119	105	0
Totaal	-1.226	-1.299	-1.362	-1.100	-1.100	-1.100

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Bereikbaarheid vracht- werklocaties	km/u		≥ 50	≥ 50	≥ 50	≥ 50	≥ 50
Omschrijving: De bereikbaarheid voor vrachtverkeer met economische kerngebieden als bestemming. [Nog geen referentiewaarde beschikbaar]							
Bron: NDW + onderliggende (intern/extern)							
2 Watergebonden overslaglocaties	ha		>	>	>	>	>
Omschrijving: De beschikbare capaciteit bij watergebonden overslaglocaties							
Bron: NDW + onderliggende (intern/extern)							

Meerjarendoelen

5.5.1 Het kwaliteitsnet goederenvervoer is verder doorontwikkeld

Toelichting op meerjarendoel

In het Uitvoeringsplan Goederenvervoer 2019-2023 staat het voornemen om het provinciale kwaliteitsnet goederenvervoer door te ontwikkelen. In 2022 is de evaluatie afgerond en een plan voor verbetering opgesteld. In 2023 stellen we een overzicht op van concrete maatregelen om het kwaliteitsnet te verbeteren, zoals verbetering van de verkeersveiligheid, truckparking mogelijkheden en overslagpunten (logistieke hubs). Ook breiden we de logistieke monitor uit met data over bestelbussen, lichte elektrische voertuigen, afvalinzamelingsvoertuigen en andere logistieke voer- en vaartuigen. Zo sluit de monitor beter aan op de doelgroep van uitstootvrije zones, zoals voorzien in de gemeenten Amersfoort en Utrecht.

Beoogd resultaat 2023

- Overzicht opstellen van kansrijke optimalisaties kwaliteitsnet goederenvervoer voor verkeersveiligheid, truckparking en hubs, die we met regionale partners en verantwoordelijken voor uitvoering bespreken.
- Opnemen van aanvullende data over bestelbussen, lichte elektrische vrachtvoertuigen (LEV's), cargobikes en andere relevante voer- en vaartuigen in de logistieke monitor

5.5.2 Het monitoren van externe veiligheid is beter

Toelichting op meerjarendoel

Als provincie hebben we een rol bij het bewaken van de externe veiligheid rondom auto-, spoor- en waterwegen. Gemeenten wijzen (op grond van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen) de wegen aan waarover vrachtwagens met gevaarlijke stoffen mogen rijden. Wij hebben (op grond van diezelfde wet) een coördinerende taak. We beperken het transport van gevaarlijke stoffen in de bebouwde kom door een provinciedekkende gemeentelijk routing in stand te houden. Om de vijf jaar worden telgegevens over het vervoer van gevaarlijke stoffen verzameld. Hiermee stellen we een risicoanalyse op. We zorgen ook voor verwerking van de resultaten in een risicoregister. Dit is eind 2020 voor het laatst gebeurd, daarom zijn er in 2023 geen acties en uitgaven.

Beoogd resultaat 2023

- In 2023 zijn geen acties en resultaten gepland

5.5.3 Het goederenvervoer is duurzamer

Toelichting op meerjarendoel

In het klimaatakkoord is afgesproken dat de CO₂-uitstoot in 2030 landelijk met 49% en in 2050 zelfs met 95% gedaald moet zijn ten opzichte van 1990. Ook voor weggebruikers in de sector goederenvervoer en logistiek ligt er een grote veranderopgave om te verduurzamen.

Met de maatregelen uit het Uitvoeringsprogramma Goederenvervoer werken we aan de provinciale duurzaamheidsdoelen. Samen met gemeenten en bedrijfsleven zoeken we naar oplossingen. We bieden subsidie voor efficiënte en duurzame stadsdistributie. Onder het motto 'Varen waar kan, rijden waar moet' faciliteren en stimuleren we met subsidies transport over water. Daarvoor werken we met gemeenten aan geschikte locaties voor overslag.

We werken de kansen uit voor waterstof als alternatief voor verbrandingsmotoren door (internationaal) onderzoek en proeven zoals Power-to-X en LIFE New Hyts. De kennis en ervaring die we in de regio opdoen delen we binnen het Logistiek Platform Utrecht om ook anderen te motiveren om in beweging te komen.

Beoogd resultaat 2023

- Oplevering onderzoek naar kansen voor waterstof (Power to x).

- Wij maken afspraken met regionale partijen over de haalbaarheid en de aanleg van 3 tot 5 waterstof vulpunten.
- Wij geven uitvoering aan de acties uit het Europees waterstofproject LIFE NEW HYTS, waarmee wij de regionale ambitie stimuleren in de toename van het aantal waterstof-gedreven voertuigen.
- Wij verstrekken subsidies voor de ondersteuning van zero-emissie stadslogistiek.

5.6 Effecten mobiliteit op leefomgeving

Toelichting op beleidsdoel

Wij streven ernaar negatieve effecten van mobiliteit op de kwaliteit van de leefomgeving te voorkomen. Waar dat niet kan, zetten we ons in om deze negatieve effecten te minimaliseren. Dit doen we vanuit een integrale aanpak: we nemen in een vroeg stadium de bodem-, water- en milieubasiskwaliteiten en de cultuurhistorie mee in het afwegingsproces. Naast de inbreng van de basiskwaliteiten streven wij in ruimtelijke ontwikkelingen en gebiedsopgaven ook naar een duurzaam gebruik van de fysieke leefomgeving en een gezonde leefomgeving. Voor natuur en landschap volgt dit uit de Wet natuurbescherming en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in de (Interim) Omgevingsverordening. In projecten zullen we samen met andere partijen de effecten op de kwaliteit van de leefomgeving onder de aandacht brengen. Doel hiervan is expliciet kansen voor het voorkomen of verminderen van negatieve effecten op de leefomgeving in beeld te krijgen en te benutten (meeliften met mobiliteitsprojecten vanuit de gedachte “werk met werk maken”).

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

5.6 Effecten mobiliteit op leefomgeving	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	356	329	727	727	727	727
Materiële lasten	609	667	994	794	1.365	1.465
Subsidies	500	-	-	-	-	-
Totaal Lasten	1.466	996	1.721	1.521	2.092	2.192
Baten	2	-	-	-	-	-
Totaal Baten	2	0	0	0	0	0
Totaal	-1.464	-1.188	-1.712	-1.521	-2.092	-2.192

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
3 Luchtkwaliteit (stikstofoxide)	%		100	100	100	100	100
Omschrijving: Het percentage van meetlocaties dat voor de uitstoot van stikstofdioxide door verkeer voldoet aan de norm van 40 µg/m3 (WHO).							
Bron: NDW + onderliggende (intern/extern)							
4 Luchtkwaliteit (fijnstof PM2,5)	%		100	100	100	100	100
Omschrijving: Het percentage van meetlocaties dat voor de uitstoot van fijnstof (PM2,5) door verkeer voldoet aan de norm van 10 µg/m3							
Bron: NDW + onderliggende (intern/extern)							
5 Luchtkwaliteit (fijnstof PM10)	%		100	100	100	100	100
Omschrijving: Het percentage van meetlocaties dat voor de uitstoot van fijnstof (PM10) door verkeer voldoet aan de norm van 20 µg/m3							
Bron: NDW + onderliggende (intern/extern)							
6 CO2-uitstoot verkeer en vervoer	getal (ton)		<	<	<	<	<
Omschrijving: De uitstoot van CO2 door verkeer in de provincie Utrecht.							
Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)							
Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Geluidsbelasting woningen provinciale wegen	getal		<	<	<	<	<
Omschrijving: Het aantal woningen langs provinciale wegen dat op basis van modelmatige berekeningen niet voldoet aan een geluidsbelasting onder 61 in dBA							
Bron: NDW + onderliggende (intern/extern)							
2 Bussen/trams zonder uitstoot	%		100	100	100	100	100
Omschrijving: Het aandeel emissieloze openbaarvervoer-km's (10,3% in 2018). 100% uitstootvrij in 2028. Dit is conform het Bestuursakkoord Zero Emissie Busvervoer waaraan alle concessieverleners, dus ook de provincie Utrecht, zich hebben gecommitteerd.							
Bron: NDW + onderliggende (intern/extern)							

5.6.1 Het aantal geluidgehinderden langs provinciale wegen is minder

Toelichting op meerjarendoel

We voeren de maatregelen van het Actieplan Omgevingslawaai (AOL) uit volgens de doelmatigheidscriteria zoals die in het AOL zijn vastgesteld. Bij onderhoud en reconstructie van wegentrajecten voeren we maatregelen uit om het aantal geluidbelaste woningen te verminderen, bijvoorbeeld met geluidreducerend asfalt, geluidwerende vangrailconstructies, schermen, gevelmaatregelen en innovatieve oplossingen.

Het realiseren van de doelstellingen is voor wat betreft de bron- en overdrachtsmaatregelen helmaal afhankelijk van de uitvoering van wegenprojecten.

Daarnaast gaan we in 2023 verder met het voorbereiden en uitvoeren van gevelmaatregelen aan woningen die hoogbelast zijn en waar bron- en/of overdrachtsmaatregelen niet doelmatig of niet uitvoerbaar zijn. Het realiseren van gevelmaatregelen vergt een lange voorbereidingstijd. Eerst onderzoek aan de woningen, dan overeenstemming met de bewoners over de te treffen maatregelen.

Beoogd resultaat 2023

- In het kader van groot onderhoud brengen we op drie trajectdelen van provinciale wegen geluidreducerend asfalt aan.
- Een start maken met de onderzoeken voor gevelmaatregelen voor vijftig woningen.

5.6.2 De oversteekbaarheid van fauna bij provinciale wegen is beter

Toelichting op meerjarendoel

In 2023 werken we verder aan de realisatie van de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma oversteekbaarheid fauna voor de periode 2020-2023. Bij trajectstudies bekijken we of we in een latere fase, bij de uitvoering, noodzakelijke faunatunnels kunnen meenemen.

In 2023 gaan we op twee trajecten de oversteekbaarheid verbeteren aan de hand van de natuurscan Hart van de Heuvelrug. De realisatie van een wildwaarschuwingssysteem als proef voor de provincie Utrecht staat daarbij bovenaan. We gaan deze maatregelen uitvoeren als onderdeel van de Pilotwegen N224 en N415 Netwerkperspectief.

In 2023 starten we met de aanbesteding en voorbereiding van de bouw van het eoduct over de N226 tussen Maarsbergen en Leersum.

We gaan door met het plaatsen van blauwe wildspiegels en tijdelijke waarschuwborden. De wildspiegels moeten voorkomen dat reeën plotseling de provinciale weg oversteken en de borden waarschuwen bestuurders voor het gevaar. Hiermee willen we het aantal aanrijdingen met reeën terugdringen.

In opdracht van de provincie continueert Stichting Valwild Utrecht de afhandeling van aanrijdingen met grotere diersoorten zoals de das, vos en ree. Ook houdt zij statistieken bij van het aantal dierlijke verkeersslachtoffers en de locaties waar de aanrijdingen plaatsvinden. Dat geeft inzicht waarmee we het probleem van wildaanrijdingen proactief kunnen aanpakken.

In 2023 stellen we een nieuw uitvoeringsprogramma oversteekbaarheid fauna 2024 – 2026 op.

Beoogd resultaat 2023

- Op twee trajecten de oversteekbaarheid verbeteren aan de hand van de uitwerkingen Hart van de Heuvelrug.
- Extra wildspiegels zijn gerealiseerd.
- Tijdelijke waarschuwborden geplaatst en na afloop van de periode verwijderd.
- Start aanbesteding eoduct N226.

5.6.3 De mobiliteit is duurzamer met o.a. minder uitstoot van broeikasgassen

Toelichting op meerjarendoel

In het provinciale coalitieakkoord en het landelijke Klimaatakkoord zijn ambities en afspraken gemaakt over de verduurzaming van verkeer in de provincie Utrecht. Een belangrijk deel van de maatregelen die daaruit voortvloeien, moet op regionaal en lokaal niveau gerealiseerd worden door ze vast te leggen in beleid, maatregelen te realiseren en de voortgang te monitoren en bij te sturen. Deze maatregelen dragen ook bij aan de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht voor het onderdeel mobiliteit.

De ambities en afspraken zijn vertaald naar de uitvoeringsprogramma's van het provinciale mobiliteitsprogramma. Bijvoorbeeld door het stimuleren/faciliteren van Smart Mobility, bijdragen aan de energietransitie en emissievrij openbaar en goederenvervoer. Samen met alle gemeenten worden de ambities uitgewerkt in het kader van het Regionale Mobiliteitsprogramma (RMP). In 2022 is daarvoor een ambitie en een langetermijnstrategie opgesteld en zijn gesprekken gestart over gezamenlijke maatregelen. Afhankelijk van de wensen van de gemeenten zullen we als provincie de uitvoering van maatregelen faciliteren, regionaal afstemmen, kennis delen en de voortgang van uitvoering en CO2-reductie monitoren.

In de provinciale aanbestedingen van beheer, onderhoud en aanleg wordt de lat voor verduurzaming en circulair werken hoger gelegd dan de voorgaande jaren. In interprovinciaal verband maken we afspraken om op termijn volledig circulair en klimaatneutraal aan te besteden. Met de monitor die in 2022 is ontwikkeld kunnen we evalueren of de aanbestedingen ook leiden tot daadwerkelijke verbeteringen.

Beoogd resultaat 2023

- Overzicht opstellen van (potentiële) vulpunten in het netwerk voor elektrisch laden en waterstof voor de logistiek.
- Uitwerking van minimaal drie actieplannen voor duurzame regionale mobiliteitsmaatregelen in samenwerking met gemeenten.
- Actualisatie van het Regionaal Mobiliteitsprogramma duurzame mobiliteit.
- Volledig vullen van de monitor Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw voor alle projecten.
- Het inhoudelijk koersdocument is in 2023 afgestemd op de meest recente duurzame mobiliteitsambities.

5.6.4 Het behalen van de WHO-normen voor luchtkwaliteit is dichterbij gekomen

Toelichting op meerjarendoel

In de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht zijn diverse activiteiten voor mobiliteit opgenomen. Deze zijn belegd binnen de diverse uitvoeringsprogramma's voor mobiliteit. Op basis van de komende update van de uitvoeringsagenda worden ook voor mobiliteit nadere maatregelen uitgewerkt.

Beoogd resultaat 2023

- De uitwerking van het onderdeel mobiliteit valt samen met de doelen en resultaten van het onderdeel Klimaat en Verkeer, dat in het kader van het Regionaal Mobiliteitsprogramma wordt opgepakt.

5.7 Vraag-aanbod mob. goed afgestemd

Toelichting op beleidsdoel

Smart Mobility gaat over de digitalisering van mobiliteit, waardoor organisaties, mensen, goederen en voertuigen hun mobiliteit slimmer, efficiënter en veiliger kunnen inrichten, zodat vraag en aanbod beter op elkaar zijn afgestemd. Smart Mobility is vaak ondersteunend aan andere doelstellingen, zoals een betere bereikbaarheid en veiligheid en een duurzamere mobiliteit.

Slimme mobiliteitsdiensten maken het mogelijk om het bestaande mobiliteitssysteem beter te benutten, en

daarmee een aantrekkelijk alternatief voor nieuwe (en vaak dure en ingrijpende) fysieke infrastructuur te bieden. Bovenstaande ontwikkelingen raken aan alle modaliteiten binnen ons mobiliteitssysteem en vragen daarmee om een integrale aanpak. Zo zetten wij in op een veilige, prettige en (economisch) goed bereikbare omgeving zonder het bestaande mobiliteitssysteem uit te breiden.

Het belang van Smart Mobility in het (regionale) mobiliteitssysteem groeit. Een goede verdeling van reizigers en goederen over het beschikbare mobiliteitssysteem in onze provincie is namelijk belangrijk, ook voor de bereikbaarheid van de rest van Nederland. De economische groei in onze provincie zorgt ervoor dat de mobiliteit groeit, er is meer herkomst- en bestemmingsverkeer (inkomend en uitgaand verkeer) en vanwege de centrale ligging van onze provincie ook meer doorgaand verkeer (verkeer dat niet stopt in de provincie Utrecht). Met de algemene, economische groei in Nederland nemen de hoeveelheid verkeersbewegingen in het hele land toe. Het directe gevolg daarvan is een grotere verkeersdruk in onze provincie. Zie onze provincie als een draaischijf, met de stad Utrecht als knooppunt van wegen en treinverbindingen. Als onze provincie goed bereikbaar is, profiteert het hele mobiliteitssysteem in Nederland daarvan. We moeten dus het mobiliteitssysteem binnen de provincie slimmer gebruiken en tegelijkertijd de kwaliteit van het bestaande systeem verbeteren.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

5.7 Vraag-aanbod mob. goed afgestemd	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	777	717	1.472	1.472	1.472	1.472
Materiële lasten	2.000	2.685	1.965	1.850	1.850	2.000
Subsidies	188	150	150	150	150	-
Totaal Lasten	2.965	3.552	3.587	3.472	3.472	3.472
Baten	167	-	-	-	-	-
Totaal Baten	167	0	0	0	0	0
Totaal	-2.798	-3.572	-3.567	-3.472	-3.472	-3.472

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Benutting modaliteiten per gebied	getal		pm	pm	pm	pm	pm
Omschrijving: De verhouding tussen de intensiteit en capaciteit van alle modaliteiten op (vaste) trajecten van/naar economische kerngebieden. De streefwaarden wordt bepaald op basis van de optimale intensiteit/capaciteit-verhouding per modaliteit. [Nog geen referentiewaarde beschikbaar].							
Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)							
2 Verhouding modaliteiten spits versus daarbuiten	getal		pm	pm	pm	pm	pm

Omschrijving: De verhouding tussen het gebruik in dal- en spitsuren van alle modaliteiten op (vaste) trajecten van/naar economische kerngebieden. De streefwaarde wordt bepaald op basis van het aantal reizigers in de spits versus het aantal reizigers tijdens de dalperiode. [Nog geen referentiewaarde beschikbaar].

Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)

Meerjarendoelen

5.7.1 De basis is beter op orde

Toelichting op meerjarendoel

Met de activiteiten voor 'basis op orde' wordt gezorgd dat alle mobiliteitsdata integraal benaderbaar zijn en passen bij de behoefte van de gebruiker. We trekken met gemeenten samen op in het opstellen van standaarden en manieren om de data te verzamelen. Via het regionaal programma digitalisering overheden werken we aan landelijke standaarden om de meest belangrijke data-items eenduidig in te winnen. Hierbij streven we regionaal na dat de afgesproken data-items 90% op orde zijn, als tussenstap naar een volledige regiobrede data-inwinning. Daarnaast automatiseren we de informatievoorziening van veelvoorkomende informatievragen. Dit alles op een manier waarbij informatiebeveiliging geborgd blijft.

Beoogd resultaat 2023

- De databibliotheek is in gebruik voor zowel provinciale data als regionale data.
- Alle aanbevelingen uit de 0-meting zijn volledig geïmplementeerd, zodat de regio Midden Nederland over een cybersecure Dynamisch Verkeersmanagement(DVM)-netwerk beschikt.
- De regionale data top 15 is voor 90% op orde.

5.7.2 De techniek op straat is beter ontwikkeld

Toelichting op meerjarendoel

Vervoerders en reizigers in de auto, op de fiets en in het openbaar vervoer stellen we in staat optimaal te profiteren van slimme technologie op straat, zoals intelligente verkeersregelininstallaties (iVRI's). Hiervoor moet de achterliggende ICT-infrastructuur toekomstbestendig zijn. We werken aan een platform waarin de regionale samenwerking technisch en organisatorisch vereenvoudigd wordt. En we realiseren slimme techniek op straat om uiteindelijk multimodaal te kunnen sturen.

Beoogd resultaat 2023

- Een vervolg van de uitrol van iVRI's met tien nieuwe installaties.
- Een update doorvoeren van de (i)VRI om te voldoen aan laatste landelijke standaarden.
- Realisatie van glasvezelverbindingen bij drukke kruisingen met verkeerslichten.
- Een onderzoek uitvoeren naar de kansen voor toepassing van een innovatieve detectiemethode.
- De analysetool voor het verkeerskundig beheer van verkeerslichten is in gebruik en is doorontwikkeld.

5.7.3 De sturing vindt multimodaler plaats

Toelichting op meerjarendoel

Multimodaal sturen is het op straat beïnvloeden van vraag en aanbod van de verkeerscapaciteit. Hiervoor gebruiken we de technische systemen en installaties die in de andere actielijnen worden gerealiseerd en beheerd. In het regionaal programma multimodaal verkeersmanagement (MUVVM) werken we samen aan regionaal verkeersmanagement. We coördineren de regionale afstemming van wegwerkzaamheden en evenementen en het afhandelen van incidenten om de doorstroming op onze wegen te waarborgen.

Beoogd resultaat 2023

- Het multimodaal netwerkkader Midden-Nederland is gerealiseerd.
- De proef waarin wegininspecteurs van RWS en Provincie Utrecht op elkaars wegen incidenten afhandelen is gestart.
- Er is overzicht in de raakvlakken en contractmanagement van de netwerkarchitectuur van systemen, techniek en verbindingen.
- Er is een multimodaal dashboard ontwikkeld.

5.7.4 Het mobiliteitsmanagement is van betere kwaliteit

Toelichting op meerjarendoel

Met mobiliteitsmanagement richten wij ons op het initiëren van maatregelen die ander reisgedrag van mensen en bedrijven stimuleren, aansluitend bij de doelen voor bereikbaarheid en duurzaamheid. Op dit moment zijn deze maatregelen ondergebracht bij het meerjarige samenwerkingsprogramma GoedopWeg, waar wij als provincie partner in zijn. Een van de maatregelen waarin we samenwerken is deelmobiliteit. GoedopWeg heeft een plan van aanpak opgesteld om deelmobiliteit te stimuleren, maar er is ook onderzoek nodig. Hiervoor is in 2022 een Europese subsidieaanvraag ingediend. Wanneer die toegekend wordt, starten we binnen het Europese programma INTERREG een onderzoeksagenda waar wij de trekker van zijn. We werken samen met Mobility Lab om innovaties in de slimme mobiliteit te stimuleren.

Beoogd resultaat 2023

- Er is een verkenning gedaan naar het opzetten van een reizigerspanel om mobiliteitsgedrag te monitoren. Bij een positieve afweging wordt het reizigerspanel opgestart.
- Er is een onderzoeksagenda voor deelmobiliteit op regionaal niveau (GoedopWeg) en in Europees verband (INTERREG) ontwikkeld en de eerste (daarbij behorende) onderzoeken zijn opgestart.
- In samenwerking met Mobility Lab zijn start-ups gevonden die met innovaties bijdragen aan de mobiliteitstransitie. Deze start-ups worden verbonden aan launching customers om pilots op straat te testen.
- Er is een regionale human capital agenda opgesteld voor slimme mobiliteit, waarin samen met de Utrecht Talent Alliantie een plan is uitgewerkt om personeel op te leiden binnen het vakgebied van slimme mobiliteit.

5.8 Verkenningen, regionale programma's

Toelichting op beleidsdoel

Met monitoring verzamelen we periodiek relevante informatie over de uitvoering van het Mobiliteitsprogramma. Hiervoor is een set van indicatoren opgesteld. Deze informatie is nodig om te beoordelen hoe dit programma ervoor staat, of er aanleiding is om onze interventies bij te sturen, om te leren van ontwikkelingen en om onze strategie voor de (middel)lange termijn in programma's als U Ned en de transitie naar gezonde mobiliteit te bepalen.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

5.8 Verkenningen, regionale programma's	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.345	862	658	658	658	658
Materiële lasten	3.261	4.348	1.252	1.186	903	1.103
Subsidies	4.452	7.847	7.620	9.280	8.041	25.444
Totaal Lasten	9.058	13.057	9.530	11.124	9.602	27.205
Baten	-96	-	-	-	-	-
Totaal Baten	-96	0	0	0	0	0
Totaal	-9.154	-13.681	-9.506	-11.124	-9.602	-27.205

Meerjarendoelen

5.8.1 Het uitvoeren van verkenningen is beter afgestemd op de behoefte

Toelichting op meerjarendoel

Op basis van ontwikkelingen van knelpunten en de indicatoren voeren we gericht studies uit om de bereikbaarheid en verkeersveiligheid te verbeteren. Ook in 2023 voeren we diverse kleine en grote verkenningen uit, integraal over de uitvoeringsprogramma's mobiliteit heen en ook specifieke per modaliteit. In 2023 stellen we een Bereikbaarheidsprogramma op voor de periode 2024-2029 als opvolger van het huidige Mobiliteitsprogramma.

Beoogd resultaat 2023

- Opstellen Bereikbaarheidsprogramma 2024-2029.

5.8.2 Regionale programma's worden beter ontwikkeld en uitgevoerd

Toelichting op meerjarendoel

We werken in verschillende samenwerkingsverbanden aan de verstedelijkingsopgave waar we als provincie voor staan. U Ned is het samenwerkingsverband waarin we met het Rijk (de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK),/ Volkshuisvesting & Ruimtelijk Ordening (VRO) en Economische Zaken en Klimaat (EZK)) en de U10-gemeenten, regio Amersfoort en gemeente Utrecht en Amersfoort de ambitie hebben uitgesproken om een gezonde groei van wonen, werken en bereikbaarheid in de metropoolregio Utrecht mogelijk te maken. Vanuit het programma U Ned werken we via een aantal programmalijnen aan realisatie van het ontwikkelperspectief Utrecht Nabij. In Utrecht Nabij schetsen de samenwerkende partijen een toekomstbeeld voor de metropoolregio Utrecht op het gebied van wonen, werken, leefbaarheid en bereikbaarheid. Hiermee zorgen we voor uitwerking van de ambitie om de verstedelijkingsopgave in samenhang met leefbaarheid en benodigde mobiliteitsinvesteringen vorm te geven. Utrecht Nabij is als ontwikkelperspectief opgenomen in de Omgevingsvisie Provincie Utrecht. In Utrecht Nabij hebben rRijk en regio gekozen om, na realisatie van de opgave tot 2030, nieuwe woningen en banen te concentreren in het stedelijk kerngebied en rond grotere regionale OVov-knooppunten. In de Grote U, het U-vormige gebied rond de Utrechtse binnenstad, liggen veel kansen voor verdichtingen. Er zijn drie gebiedsonderzoeken gestart: (1) Lunetten/Koningsweg-USP, (2) de A12-zone, en (3) Leidsche Rijn/Zuilen. Het doel van de gebiedsonderzoeken is om de ruimtelijke en economische ontwikkeling van de Grote U nader uit te werken. Dit gebeurt in samenhang met een mobiliteitsstrategie voor de regio. Het doel van de

mobiliteitsstrategie is het vaststellen van een mobiliteitsaanpak voor de lange termijn., wWat is er nodig om de regio bereikbaar te houden? De strategie is multimodaal en gaat over gedragsmaatregelen en de mobiliteitsnetwerken van het rRijk en de regio, passend bij de autonome mobiliteitsgroei en de verstedelijking tussen nu en 2040.

Voor de kortere termijn richten we ons op uitvoering van maatregelen in de mobiliteitstransitie. Dit doen we in de Korte Termijn Aanpak (maatregelen voor gedragsbeïnvloeding, zoals de werkgeversaankpak en de doelgroepenankpak) en in de voorbereiding en uitvoering van de fiets- en OVov-maatregelen uit het No Regret-pakket.

Daarnaast coördineren we de voorbereiding van het Bestuurlijk Overleg MIRT. Op deze halfjaarlijkse overleggen met het Rijk staat een veelheid aan onderwerpen op de agenda, die deels zijn die belegd binnen de andere meerjarendoelen van programma 5 en 6. Speerpunt voor onsde provincie in 2023 is het maken van afspraken met het Rijk over de verstedelijkingsopgaven in samenhang met leefbaarheid en benodigde mobiliteitsinvesteringen. In het kader van het coalitieakkoord van kabinet- Rutte IV, werken we het regioalternatief voor het Tracébesluit A27/A12 Ring Utrecht uit en voeren het gesprek met het Rijk over het regioalternatief.

Beoogd resultaat 2023

- In 2023 geven we verdere uitwerking aan de mobiliteitsstrategie wat resulteert in concrete beslisinformatie voor maatregelen die nodig zijn om de regio in 2040 bereikbaar te houden.
- In 2023 maken we, op basis van het uitgewerkte regioalternatief, afspraken met het Rijk over de vergelijkbaarheid van het regioalternatief voor het Tracébesluit A27/A12 Ring Utrecht.

5.8.3 De monitoring en evaluatie van het mobiliteitsprogramma is beter

Toelichting op meerjarendoel

Met monitoring verzamelen we periodiek relevante informatie over de uitvoering van het Mobiliteitsprogramma; met andere woorden de ontwikkeling van de vastgestelde indicatoren. Deze informatie is nodig om te beoordelen hoe ons Mobiliteitsprogramma ervoor staat en of er aanleiding is voor bijsturing van onze interventies. Hiervoor hebben we een zogenoemd KPI-dashboard opgesteld om de indicatoren bij te houden. In 2023 starten we met eventuele aanpassingen van het dashboard. Dit vanwege eventuele aanpassingen in indicatoren in het Bereikbaarheidsprogramma 2024-2029 in vergelijking met het Mobiliteitsprogramma 2019-2023.

Beoogd resultaat 2023

- Toevoegen cijfers 2022 in KPI-dashboard.
- Start aanpassingen KPI-dashboard, vanwege aanpassingen in indicatoren.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft geen verbonden partijen.

6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer

Toelichting op programmadoel

De provincie Utrecht werkt aan een goede en duurzame bereikbaarheid per Openbaar Vervoer.

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	2021	2022	2023	2024	2025	2026
6.1 OV-reizigers zijn tevreden	-106.852	-139.899	-155.447	-153.165	-140.137	-136.375
Totaal exploitatie	-106.852	-139.899	-155.447	-153.165	-140.137	-136.375
Res. 06. Bereikbaarheid II - OV	-3.711	33.990	-5.511	21.059	10.786	786
Totaal 6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	-110.564	-105.909	-160.958	-132.106	-129.351	-135.589

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	6.303	5.021	5.347	5.167	5.167	5.167
Kapitaallasten	10.752	17.889	20.201	20.878	18.209	18.519
Materiële lasten	34.327	34.666	34.151	24.428	24.342	24.270
Subsidies	128.917	137.388	133.198	119.758	109.485	105.485
Totaal Lasten	180.299	194.964	192.897	170.231	157.203	153.441
Baten	73.447	55.065	37.450	17.066	17.066	17.066
Totaal Baten	73.447	55.065	37.450	17.066	17.066	17.066
Totaal exploitatie	-106.852	-139.899	-155.447	-153.165	-140.137	-136.375
Reserves						
- Stortingen	-13.202	-18.923	-27.834	-	-	-
- Onttrekkingen	9.491	52.913	22.323	21.059	10.786	786
Totaal mutaties reserves	-3.711	33.990	-5.511	21.059	10.786	786
Saldo programma	-110.564	-105.909	-160.958	-132.106	-129.351	-135.589

Reserves Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Beheer en Onderhoud OV	3.441	-	358	-	-	-
Reserve Kapitaallasten Uithoflijn	-	4.149	-	-	-	-
Reserve Mobiliteitsprogramma	-	-	-	-	-	-
Reserve OV Concessie	9.761	14.774	27.476	-	-	-
Totaal stortingen	13.202	18.923	27.834	0	0	0
Reserve Beheer en Onderhoud OV	5.098	435	-	786	786	786
Reserve Kapitaallasten Uithoflijn	4.393	49.135	-	-	-	-
Reserve OV Concessie	-	3.343	22.323	20.273	10.000	-
Totaal onttrekkingen	9.491	52.913	22.323	21.059	10.786	786
Saldo mutaties reserves	3.711	-33.990	5.511	-21.059	-10.786	-786

Investerings

Zie voor de investeringen het Meerjarig Investerings Plan (MIP) Mobiliteit dat bij de begrotingsstukken is gevoegd. In het MIP is een overzicht en nadere toelichting opgenomen van:

- principebesluiten
- projectuitwerkingsbesluiten (voorbereidingskrediet)
- investeringsbesluiten
 - o ontwerpbesluiten (nieuwe investeringen)
 - o wijzigingen van lopende investeringen

Daarnaast is in het MIP Mobiliteit de stand van zaken opgenomen van alle lopende projecten in de studie en realisatiefase. En geeft het MIP Mobiliteit inzicht in de financiële ontwikkeling van de kapitaallasten.

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
6.1 OV-reizigers zijn tevreden en het openbaar vervoer is efficiënt ingericht	6.1.1 Lopende contracten en concessies zijn kwalitatief beter
	6.1.2 Er zijn betere bouwstenen voor een nieuw OV-netwerk
	6.1.3 Er zijn minder knelpunten in de doorstroming van het OV
	6.1.4 Het beheer en onderhoud van eigen OV infrastructuur voldoet aan gestelde kwaliteitseisen
	6.1.5 OV overkoepelende activiteiten worden beter uitgevoerd

6.1 OV-reizigers zijn tevreden

Toelichting op beleidsdoel

De verwachte groei van het aantal woningen en inwoners in onze provincie vraagt om een opschaling van het mobiliteitssysteem met grote investeringen. Om de steden en dorpen bereikbaar, leefbaar en veilig te houden, kiezen we voor verbetering van het openbaar vervoer.

De beoogde 20% groei in het ov-gebruik van 2018 tot en met 2023 is door corona achterhaald. Door de coronamaatregelen in 2020, 2021 en ook nog aan het begin van 2022 is het gebruik van het openbaar vervoer in onze provincie ingrijpend gewijzigd. Tijdens de coronacrisis is het aantal ov-reizigers fors gedaald en daarmee daalden ook de reizigersopbrengsten. Het dieptepunt in het aantal reizigers was in april 2020. We vervoerden toen maar 15% van het reguliere reizigersaanbod. Na een voorzichtig herstel van het ov-gebruik in het najaar van 2020 volgden zowel aan het begin als aan het einde van 2021 nieuwe coronagolven, inclusief reisbeperking en teruglopend ov-gebruik. Tijdens deze coronagolven vervoerden we tussen de 30 en 50% van het reguliere reizigersaanbod. Inmiddels is het herstel van het ov-gebruik ingezet. In juni 2022 zaten we weer boven de 80% van het reguliere reizigersaanbod. In 2023 verwachten we een verdere stijging van het aantal reizigers. De verwachting is dat we nog tot 2025 nodig hebben om helemaal terug te keren op het niveau van voor de coronacrisis.

Als opdrachtgever voor het ov hebben we doelbewust – en volgens landelijke afspraak - het ov-aanbod voor het grootste deel in stand gehouden tijdens corona, om de beschikbaarheid van deze vitale dienst te borgen. Zo spannen we ons gezamenlijk met alle decentrale ov-autoriteiten, de vervoerders en het Rijk in om het ov overeind te houden. Er zijn landelijke afspraken gemaakt over een rijksvergoeding voor de teruggelopen reizigersinkomsten tot ten minste 31 december 2022. Ook zijn er met beide vervoerders afspraken gemaakt over de velenging van de twee Utrechtse ov-concessies tot eind 2025. Hierbij zijn ook afspraken gemaakt over het vervoersaanbod in 2023. Praktisch komt het erop neer dat het ov-aanbod in 2023 vrijwel onveranderd blijft ten opzichte van 2022.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

6.1 OV-reizigers zijn tevreden	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	6.303	5.021	5.347	5.167	5.167	5.167
Kapitaallasten	10.752	17.889	20.201	20.878	18.209	18.519
Materiële lasten	34.327	34.666	34.151	24.428	24.342	24.270
Subsidies	128.917	137.388	133.198	119.758	109.485	105.485
Totaal Lasten	180.299	194.964	192.897	170.231	157.203	153.441
Baten	73.447	55.065	37.450	17.066	17.066	17.066
Totaal Baten	73.447	55.065	37.450	17.066	17.066	17.066
Totaal	-106.852	-131.828	-155.306	-153.165	-140.137	-136.375

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Waardering openbaar vervoer (V-6)	getal	>=7,5	>= 7,5	>= 7,5	>= 7,5	>= 7,5	>= 7,5
Omschrijving: De klantwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincie (cijfer1-10 gemiddeld over stad, tram en streek).							
Bron: Nationale databank wegverkeersgegevens (NDW) + onderliggende databronnen (eigen data provincie en externe data).							
2 Kostendekkingsgraad OV (streek)	%		> 50	> 50	> 50	> 50	> 50
Omschrijving: De kostendekkingsgraad voor de streekconcessie geeft aan voor welk deel de opbrengsten uit kaartverkoop de totale kosten van het openbaar vervoer dekken.							
Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)							
3 Kostendekkingsgraad (stad)	%		> 64	> 64	> 64	> 64	> 64
Omschrijving: De kostendekkingsgraad voor de stadsconcessie geeft aan voor welk deel de opbrengsten uit kaartverkoop de totale kosten van het openbaar vervoer dekken(excl. kosten infra).							
Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)							
4 Voorspelbaarheid reistijden OV	%		≤ 60	≤ 60	≤ 60	≤ 60	≤ 60
Omschrijving: De afwijking van de langzaamste rijtijden ten opzichte van de snelste rijtijden (maximaal 60%). De rij- en spreidingstijden laten de spreiding zien van gerealiseerde rijtijden en vertragingen.							
Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)							
5 Bereikbaarheid OV werklocaties	km/u		≥ 30	≥ 30	≥ 30	≥ 30	≥ 30
Omschrijving: De bereikbaarheid voor OV met economische kerngebieden als bestemming. De bereikbaarheidsindicator voor OV naar economische kerngebieden is minimaal 30 km/h, Op basis van alle individuele (model)verplaatsingen in een studiegebied wordt de reistijd naar deze kerngebieden berekend. [Nog geen referentiewaarde beschikbaar].							
Bron: NDW + onderliggende databronnen (intern/extern)							

Meerjarendoelen

6.1.1 Lopende contracten en concessies zijn kwalitatief beter

Toelichting op meerjarendoel

Wij zijn opdrachtgever voor het dagelijks laten rijden van ruim 600 bussen en trams die in normale

omstandigheden - ongeveer 250.000 reizigers van A naar B vervoeren. Daarnaast rijden er regiotaxi's in ons beheer. In de huidige concessies en contracten ligt het accent op uitvoering en tussentijdse verbeteringen. In het uitvoeringsprogramma 2019-2023 zijn diverse activiteiten opgenomen die resulteren in verbeteringen voor de reiziger en een kwalitatief beter ov-systeem in 2023.

Verbeteringen zoeken wij in de volle breedte. Een belangrijke activiteit is het opstellen van een sociale aanpak ov. Zo starten wij een proef met gratis ov voor ouderen met een krappe beurs, eerder uitgesteld vanwege de coronacrisis. Hiermee kunnen ruim 5.000 ouderen, een kwetsbare groep, gratis reizen. Gemeenten stimuleren we de toegankelijkheid van haar eigen bushaltes te vergroten. Vanuit de provincie is hiervoor in 2023 € 0,4 miljoen beschikbaar. Voor de verbetering van de sociale functie kijken wij ook naar innovatie: wij zetten samen met gemeenten drie experimenten op voor de vernieuwing van doelgroepenvervoer en aanvullend ov. Zo zorgen wij voor tastbare verbeteringen voor reizigers op de korte termijn en kunnen gemeenten, als opdrachtgever voor Wmo-vervoer en de provincie als ov-autoriteit zich geleidelijk voorbereiden op de toekomstige concessie(s) en contracten.

Ook werken we in 2022 aan verdere verbetering van het tramsysteem met een onderzoek naar het laten rijden van tramlijn 22 in het weekend.

Beoogd resultaat 2023

- Proef gratis ov voor ouderen met een krappe beurs is gestart.
- De beschikbare subsidie van € 0,4 miljoen voor het toegankelijk maken van gemeentelijke haltes is volledig ingezet.
- Drie nieuwe experimenten voor vernieuwing doelgroepenvervoer en aanvullend ov zijn gestart.
- Onderzoek naar het laten rijden van tramlijn 22 in het weekend is uitgevoerd.

6.1.2 Er zijn betere bouwstenen voor een nieuw OV-netwerk

Toelichting op meerjarendoel

Nieuwe ontwikkelingen vragen de nodige voorbereidingstijd. In de periode 2019-2023 leggen wij een belangrijke basis voor het ov-netwerk van de toekomst. We werken samen met partners aan de verbetering van landelijke (spoor)netwerken, de voorbereiding van nieuwe concessie(s) en doorontwikkeling van het ov-netwerk op de langere termijn. Deze drie werkvelden staan centraal binnen dit meerjarendoel en komen samen bij het maken van hoofdkeuzes voor de nieuwe concessie(s) die eind 2025 van start gaan. In 2022 heeft Provinciale Staten deze hoofdkeuzes vastgesteld in de nota van uitgangspunten voor de nieuwe concessie(s), inclusief het ov-netwerkperspectief 2025-2035/2040 als kader voor de ontwikkeling van het tram- en busvervoer de komende 10 à 15 jaar. Momenteel worden de uitgangspunten vertaald in een Programma van Eisen voor de nieuwe ov-concessie(s) dat wij in 2023 vaststellen.

Beoogd resultaat 2023

- Programma van Eisen nieuwe concessie(s) 2025 is vastgesteld.

6.1.3 Er zijn minder knelpunten in de doorstroming van het OV

Toelichting op meerjarendoel

Het verbeteren van doorstroming betekent investeren in capaciteit, snelheid en betrouwbaarheid. Doel is het ov sterker te laten concurreren met de auto en om bestaande reizigers sneller van A naar B te brengen. De investeringen in aanpassingen aan onze eigen infrastructuur (noodzakelijk om onze doelen en de stapsgewijze verbetering van het ov te bereiken) staan grotendeels al vast en zijn onderdeel van het provinciale meerjareninvesteringsplan (MIP). Daarnaast investeren we door subsidies mee in het verbeteren van de gemeentelijke infrastructuur en haltes. Voor de aanpak van knelpunten is in 2023 € 3,5 miljoen beschikbaar als

onderdeel van de lopende subsidieregeling. Voor de identificatie van kansrijke projecten werken we intensief samen met (gemeentelijke) wegbeheerders en vervoerders.

Beoogd resultaat 2023

- De beschikbare subsidie van € 3,5 miljoen is volledig ingezet voor de aanpak van knelpunten.

6.1.4 Het beheer en onderhoud van eigen OV infrastructuur voldoet aan gestelde kwaliteitseisen

Toelichting op meerjarendoel

Wij beheren belangrijke ov-assets (materialen en middelen die wij bezitten). Vooral het tramsysteem is van grote waarde. Ook belangrijk zijn de nieuwe busremise, de verkeersleidingspost voor het bus- en tramverkeer en het systeem voor dynamische reisinformatie op de haltes (DRIS). Een goede kwaliteit van onze assets is noodzakelijk om het ov goed te laten functioneren. Daarvoor is dagelijks beheer en onderhoud nodig en uiteindelijk ook vervanging. Leidraad hierin zijn de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit en de Beheervisie Tramsysteem 2020-2024. Voor de jaarlijkse uitvoering stellen we een beheerplan en meerjarenonderhoudsplan op. Hierin werken wij uit welke onderhoudswerkzaamheden nodig zijn. Belangrijke investeringen in 2023 zijn het verbeteren van de kwaliteit van de haltes van de Uithoflijn en realisatie van de parkeergarage bij P+R Breukelen. Hiermee zorgen wij ook in de toekomst voor betrouwbare infrastructuur die bijdraagt aan een efficiënte exploitatie en meer tevreden reizigers.

Beoogd resultaat 2023

- Ingebruikname nieuwe haltes Uithoflijn.
- Oplevering parkeergarage bij P+R Breukelen.

6.1.5 OV overkoepelende activiteiten worden beter uitgevoerd

Toelichting op meerjarendoel

De overkoepelende activiteiten raken een of meer meerjarendoelen en bestaan onder andere uit de programma-aansturing, de uitvoering van de Wet lokaal spoor (veiligheidstaken), bijdrage aan landelijke ov-overlegtafels en samenwerking met andere ov-autoriteiten, en de operationele monitoring. Het laatste is een belangrijk resultaat van dit meerjarendoel. Jaarlijks stellen wij een jaar- en trendrapportage ov op om de voortgang op onze beleidsdoelen en onderliggende beleidsindicatoren beter te kunnen verklaren.

Beoogd resultaat 2023

- Volledige jaar- en trendrapportage 2022 is opgeleverd.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft geen verbonden partijen.

7. Cultuur en erfgoed

Toelichting op programmadoel

De provincie werkt aan het verbeteren van de toegankelijkheid van cultuur en de instandhouding van waardevol erfgoed, zodat inwoners en bezoekers van de provincie Utrecht hiervan kunnen leren en genieten.

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

7. Cultuur en erfgoed	2021	2022	2023	2024	2025	2026
7.1 De culturele infrastructuur is sterk	-8.703	-9.406	-7.949	-7.573	-7.714	-7.714
7.2 Behoud, beleving cultureel erfgoed	-10.962	-10.363	-12.269	-10.889	-10.889	-10.389
7.3 De NHW zijn belangrijk	-2.618	-3.788	-2.749	-2.749	-749	-749
Totaal exploitatie	-22.282	-23.557	-22.967	-21.211	-19.352	-18.852
Res. 07. Cultuur en erfgoed	442	90	800	400		
Totaal 7. Cultuur en erfgoed	-21.840	-23.467	-22.167	-20.811	-19.352	-18.852

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

7. Cultuur en erfgoed	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	3.315	3.227	4.057	4.057	4.057	4.057
Materiële lasten	2.042	4.804	3.924	3.568	1.709	1.709
Subsidies	17.605	15.526	14.986	13.586	13.586	13.086
Totaal Lasten	22.962	23.557	22.967	21.211	19.352	18.852
Baten	680	-	-	-	-	-
Totaal Baten	680	0	0	0	0	0
Totaal exploitatie	-22.282	-23.557	-22.967	-21.211	-19.352	-18.852
Reserves						
- Stortingen	-800	-1.200	-	-	-	-
- Onttrekkingen	1.242	1.290	800	400	-	-
Totaal mutaties reserves	442	90	800	400	-	-
Saldo programma	-21.840	-23.467	-22.167	-20.811	-19.352	-18.852

Reserves Cultuur en erfgoed

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Meerjarige programma's/projecten	800	1.200	-	-	-	-
Totaal stortingen	800	1.200	0	0	0	0
Reserve Investeringsfonds Prov Erfgoed	1.166	270	-	-	-	-
Reserve Meerjarige programma's/projecten	-	800	800	400	-	-
Reserve Programma Landelijk Gebied	76	220	-	-	-	-
Totaal onttrekkingen	1.242	1.290	800	400	0	0
Saldo mutaties reserves	-442	-90	-800	-400		

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
7.1 De culturele infrastructuur is sterk	7.1.1 Cultuureducatie (kunst, media en erfgoed) is beter, frequenter en bereikt meer scholen (BO en VO)
	7.1.2 Het bibliothekennetwerk is sterker en bibliotheken zijn beter toegankelijk voor iedereen
	7.1.3 Er nemen meer mensen deel aan kunst en cultuur doordat festivals floreren
	7.1.4 Het cultuurprofiel van Utrecht is steviger in samenwerking met gemeenten en partners
7.2 De mate van behoud, de benutting en de beleving cultureel erfgoed is hoog	7.2.1 De kwaliteit van de leefomgeving is versterkt met cultuur en erfgoed zodat mensen zich hier thuis voelen
	7.2.2 Er zijn meer monumenten duurzaam gerestaureerd en worden beter gebruikt
	7.2.3 Het beheer van Utrechts erfgoed is effectiever en efficiënter, de promotie richt zich op zo breed en divers mogelijk publiek
7.3 De Hollandse waterlinies zijn een belangrijke drager van een aantrekkelijke ruimtelijke kwaliteit	7.3.1 De integrale meerwaarde van militair erfgoed bij (gebieds)ontwikkelingen is hoger
	7.3.2 Het siteholderschap van de Hollandse Waterlinies is beter ontwikkeld

7.1 De culturele infrastructuur is sterk

Toelichting op beleidsdoel

Het jaar 2023 is het laatste jaar in de uitvoering van het cultuur- en erfgoedprogramma Voor Jong & Altijd, vastgesteld in het voorjaar van 2020. Wij werken aan een voorstel om dit met een jaar te verlengen. We doen dit om recht te doen aan de werkwijze bij programma's onder de Omgevingswet en in relatie tot de verkiezingen in 2023.

Aanvullend op dit programma is vanaf medio 2021 de cultuur- en erfgoed sector in de corona crisis gesteund met het Steun- en herstelpakket Cultuur en Erfgoed. In 2023 geven we daaraan verder invulling, met de aanvullend beschikbaar gestelde middelen (7.1.4)

De corona-crisis heeft naast alle beperkingen en schade ook positieve effecten gehad. De samenwerking met gemeenten en de sector is sterker dan ooit. Dit willen we zo houden en verder versterken. Met het beleidsdoel 'de culturele infrastructuur is sterk' willen we ervoor zorgen dat iedereen in onze provincie kan deelnemen aan culturele activiteiten. Kunst en cultuur zijn medebepalend voor ons gevoel van welzijn en voor onze identiteit. De basis van de cultuursector is op orde, maar er zijn ook nog lacunes. Om gelijke tred te houden met de verwachte bevolkingsgroei, willen we de culturele infrastructuur versterken, vernieuwen en verbreden. We richten ons in het bijzonder op cultuureducatie, bibliotheken, festivals en het in samenwerking met gemeenten verstevigen van het cultuurprofiel en de sector van Utrecht. Door de corona crisis zullen we ons extra moeten inspannen om dit met alle partners te verwezenlijken.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

7.1 De culturele infrastructuur is sterk	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	546	523	858	858	858	858
Subsidies	8.054	7.016	5.923	5.523	5.523	5.523
Materiële lasten	497	1.867	1.168	1.192	1.333	1.333
Totaal Lasten	9.097	9.406	7.949	7.573	7.714	7.714
Baten	395	-	-	-	-	-
Totaal Baten	395	0	0	0	0	0
Totaal	-8.703	-9.421	-7.934	-7.573	-7.714	-7.714

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Cultuureducatie	%		90	90	90	90	90
Omschrijving: Het percentage basisscholen dat producten afneemt en/of participeert in één of meerdere programma's van Kunst Centraal. Kunst Centraal heeft per product en programma een beeld van het gemiddeld aantal leerlingen dat per jaar deelneemt. Een exact getal is niet te geven							
Bron:	Kunst Centraal						
2 Bibliothekennetwerk	%		100	100	100	100	100

Omschrijving: Het percentage Utrechtse openbare bibliotheken (totaal negen) dat door BiSC wordt ondersteund bij innovatieve projecten en ontwikkelingen die eraan bijdragen dat bibliotheken toegankelijk blijven voor de inwoners van de provincie Utrecht. De ondersteuning van BiSC betreft het uitvoeren van (innovatieve) projecten voor de bibliotheken, waardoor zij hun maatschappelijke rol kunnen vervullen. In 2021 start BiSC een nieuw innovatief project voor bibliotheken en laaggeletterdheid. Dit kan mogelijk leiden tot een aanvullende indicator in 2022.

Bron: BiSC

Meerjarendoelen

7.1.1 Cultuureducatie (kunst, media en erfgoed) is beter, frequenter en bereikt meer scholen (BO en VO)

Toelichting op meerjarendoel

Van muziek, dans, theater, media, erfgoed tot beeldende kunst: kwalitatief goede cultuureducatie moet bereikbaar zijn voor alle kinderen in de provincie. We richten ons niet alleen op het primair onderwijs maar ook op het voortgezet onderwijs, met nadruk op het vmbo. We doen dit door subsidieverlening aan onze partnerorganisaties Kunst Centraal en Landschap Erfgoed Utrecht. Zij adviseren gemeenten (met uitzondering van Utrecht en Amersfoort) en scholen op het gebied van cultuur- en erfgoededucatie, ontwikkelen programma's en voeren deze uit.

Beoogd resultaat 2023

- Op 75% van de basisscholen in de provincie Utrecht (met uitzondering van de gemeenten Utrecht en Amersfoort) heeft Kunst Centraal het Kunstmenu uitgevoerd waardoor kinderen gedurende de basisschoolperiode in aanraking komen met alle kunstdisciplines.
- Op 56% van de basisscholen in de provincie Utrecht (met uitzondering van de gemeenten Utrecht en Amersfoort) heeft Kunst Centraal het cultuurprogramma uitgevoerd waardoor kinderen kennismaken met hun eigen culturele omgeving door lokaal op maat gemaakte projecten die kunst en erfgoed uit de omgeving laten zien.
- Vanuit het programma Cultuureducatie met Kwaliteit zijn scholen ondersteund bij het versterken van de samenwerking met culturele instellingen, professionalisering van leerkrachten en het versterken van de samenhang met andere leergebieden. Er worden met dit programma 30 nieuwe scholen bereikt, die nog niet eerder hebben deelgenomen. Hierbij is in het bijzonder aandacht voor het speciaal basisonderwijs en scholen uit andere bijzondere categorieën.
- Vanuit het VO-programma zijn 60% van de vo-scholen in de provincie Utrecht ondersteund om cultuureducatie een stevigere plek te geven in het onderwijsprogramma. Hierbij is speciale aandacht voor het vmbo.

7.1.2 Het bibliothekennetwerk is sterker en bibliotheken zijn beter toegankelijk voor iedereen

Toelichting op meerjarendoel

Bibliotheken zijn onmisbaar voor de ontwikkeling van mensen en voor de vitaliteit van het (culturele) leven in dorpen en steden. Ze vormen het hart van de samenleving: een plek voor ontmoeting en ontwikkeling voor alle inwoners, ongeacht leeftijd, sociale klasse, inkomen en achtergrond. Deze waarde van de bibliotheek is tijdens de coronacrisis nog duidelijker geworden. Daarom blijven wij samen verder bouwen aan de 'maatschappelijke bibliotheek': een laagdrempelige en onmisbare basisvoorziening, waar iedereen kan leren en lezen, en die goed is verbonden met de samenleving. De provincie ondersteunt en faciliteert het functioneren van het Utrechtse bibliothekennetwerk en de ontwikkeling en vernieuwing van de bibliotheekfunctie. We doen dat mede op grond van taken die de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (de 'Bibliothekwet') ons toe kent. We realiseren deze doelen via onze partnerorganisatie het Bibliotheek Service Centrum (BiSC).

Beoogd resultaat 2023

- Het Bibliotheek Service Centrum ondersteunt alle negen Utrechtse openbare bibliotheken bij het ondersteunen van het bibliotheekwerk (ICT en transport) en innovatieve projecten die eraan bijdragen dat bibliotheken relevant en toegankelijk blijven voor de inwoners van de provincie Utrecht.
- We voeren de aanbevelingen uit van een eind 2022 uitgevoerde analyse over de aanpak van laaggeletterdheid en de rol van de provincie (zie Programma 9, Sociale agenda).

7.1.3 Er nemen meer mensen deel aan kunst en cultuur doordat festivals floreren

Toelichting op meerjarendoel

Door de ondersteuning van culturele festivals met een artistieke missie en visie willen we een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de sociale leefomgeving. Festivals maken onze provincie aantrekkelijk, vanuit cultureel, toeristisch en economisch perspectief. Op basis van het door u vastgestelde festivalbeleid zijn in het najaar van 2020 vierjarige subsidies toegekend. Extra middelen maken het mogelijk meer regionale festivals te ondersteunen. De corona-crisis heeft de festivals hard geraakt. Zij hebben te maken gehad met afgelasting en/of verplaatsing, lagere publieksinkomsten en uitstroom van personeel. Festivalorganisaties moeten in hun plannen dan ook rekening houden met de effecten van de corona-crisis. Ons Steun- en herstelpakket, dat ook in 2022 beschikbaar is voor festivals, versterkt naar verwachting het herstel van de kwetsbare festivalsector. Voor 2023 zal op basis van de evaluatie van het steunpakket aan u worden voorgelegd of inzet voor de festivalsector nodig is, en zo ja, welke inzet dat dan moet zijn. Zie hiervoor ook 7.1.4.

Beoogd resultaat 2023

- Een volwaardige editie van alle 27 festivals die door ons worden ondersteund.

7.1.4 Het cultuurprofiel van Utrecht is steviger in samenwerking met gemeenten en partners

Toelichting op meerjarendoel

Met het oog op de verwachte groeisporg van Utrecht, moeten we de provinciale culturele infrastructuur op orde houden en versterken. Dit doen we, samen met gemeenten, het ministerie van OCW en de culturele sector door het verzilveren van de kansen zoals geformuleerd in het cultuurprofiel 'Eeuwig Jong'. Het is onze ambitie, naast de in 7.1.1 tot en met 7.1.3 beschreven aanpak, om meer mensen actief te laten deelnemen aan kunst en cultuur, professionele makers nog beter te faciliteren, museale beeldende kunst te laten zien in de regio en te investeren in de deskundigheid van gemeenten en de cultuur- en erfgoedsector.

Het Steun- en herstelpakket voor de cultuur- en erfgoedsector na de corona-crisis, is verlengd voor de periode 2022-2023, met een aanvullend bedrag van 2 miljoen euro. Op grond van een externe evaluatie in het najaar van 2022, komen we tot een nadere invulling voor 2023. De aandacht zal zich in ieder geval richten op jonge makers, innovatie en het borgen van de opbrengsten van het Steun- en herstelpakket voor de toekomst.

Beoogd resultaat 2023

Versterken regionale samenwerking

- We versterken de samenwerking met gemeenten door twee keer per jaar met alle wethouders en beleidsadviseurs cultuur en erfgoed samen te komen om kennis te delen en het netwerk te versterken. We pakken samen thema's op zodat ervaringen kunnen worden gedeeld en de lobby naar het Rijk stevig kan worden gevoerd.

Cultuurparticipatie

- Gemeenten, culturele instellingen en andere stakeholders zijn ondersteund om beleid te vormen op het gebied van inclusieve cultuurparticipatie. Het netwerk van lokale culturele verbinders (zoals cultuurmakelaars) is versterkt en er heeft kennisdeling plaatsgevonden. Daarnaast zijn landelijke

ontwikkelingen en financieringsmogelijkheden beter zichtbaar en bereikbaar voor het netwerk.

- Vergroten van participatie aan cultuur van kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld door financiële ondersteuning van het Jeugdfonds Sport & Cultuur.

Talentontwikkeling

- Regionale samenwerkingsverbanden en programma's voor talentvolle professionele makers op het gebied van muziek, dans en theater en beeldcultuur zijn georganiseerd en ondersteund. Achterliggend doel is het versterken van professionaliteit en het vergroten van het netwerk van de makers.
- Er is een regionaal platform voor 'streetart culture' voor jonge makers op het gebied hiphop-muziek en dans opgezet. Daardoor is het netwerk versterkt en kunnen makers professioneler opereren.

Regionale samenwerking museale beeldende kunst

- Versterken inhoudelijk profiel en zichtbaarheid museale beeldende kunstsector in de provincie Utrecht, waardoor publieksbereik in de provincie Utrecht groter wordt. We doen dit door het verdiepen van kennis en versterken van het netwerk tussen grote musea uit de steden en tentoonstellingsorganisaties en musea uit de regio. Dit zal in afstemming plaatsvinden met het museale beleid vanuit erfgoed zoals beschreven in 7.2.

7.2 Behoud, beleving cultureel erfgoed

Toelichting op beleidsdoel

Cultuurhistorische waarden van de leefomgeving zijn belangrijke 'Utrechtse kwaliteiten'. Via de Omgevingsverordening Provincie Utrecht beschermen wij de zogenoemde cultuurhistorische hoofdstructuur: historische buitenplaatsen, militair erfgoed, agrarisch cultuurlandschap, archeologisch waardevolle zones en historische wegen. In het beleid ligt de focus op het behouden, benutten en beleven van cultureel erfgoed.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

7.2 Behoud, beleving cultureel erfgoed	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.259	1.213	2.516	2.516	2.516	2.516
Subsidies	9.372	8.232	8.785	7.785	7.785	7.285
Materiële lasten	547	918	968	588	588	588
Totaal Lasten	11.178	10.363	12.269	10.889	10.889	10.389
Baten	216	-	-	-	-	-
Totaal Baten	216	0	0	0	0	0
Totaal	-10.962	-10.398	-12.234	-10.889	-10.889	-10.389

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
2 Restauratieopgave (V9)	%		16,9	16,1	15,3	14,5	13,7
Omschrijving: Het percentage rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis) dat wordt weergegeven als categorie "matig" en 'slecht' naar de staat van het casco.							
Bron:	Databank Erfgoed Monitor						

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Publieksbereik cultureel erfgoed	aantal		15	15	15	15	15
Omschrijving: Het aantal publieksprojecten dat jaarlijks wordt uitgevoerd met steun van de provincie. Bij de afwikkeling van elke subsidie wordt de prestatie gerapporteerd. Door de diverse aard van de projecten is dit niet in één indicator te vangen. Doel van de subsidie is naast publieksbereik om ook kwalitatief hoogwaardige projecten te realiseren, die uitvoering geven aan doelstellingen als inclusiviteit, diversiteit en immaterieel erfgoed.							
Bron:	Intern						

Meerjarendoelen

7.2.1 De kwaliteit van de leefomgeving is versterkt met cultuur en erfgoed zodat mensen zich hier thuis voelen Toelichting op meerjarendoel

Wij willen cultuurhistorische waarden en creatieve verbeeldingskracht inzetten als dragers en aanjagers van omgevingskwaliteit. De opgaven in de ruimtelijke ordening op dit moment zijn niet gering (verstedelijking, energietransitie, klimaatadaptatie, omvorming van de landbouw). De druk op de beschikbare ruimte is groot. Cultuurhistorische waarden vormen een belangrijke inspiratiebron bij gebiedsontwikkeling en zorgen ervoor dat mensen zich thuis voelen in onze provincie, geven identiteit en zijn belangrijk voor het vestigingsklimaat. Het inpassen en mogelijk maken van nieuwe ontwikkelingen vraagt kennis van de waarden, maar ook om creativiteit, verhaal en beeld. Gemeenten en ontwikkelaars staan voor grote uitdagingen om dit te realiseren. Daar willen we hen graag bij helpen.

Er is de afgelopen jaren al zeker aan negen cultuurhistorische onderzoeken bijgedragen in het kader van gemeentelijk omgevingsbeleid, waarmee aan het meetpunt uit ons cultuur- en erfgoedprogramma "Voor Jong & Altijd" is voldaan. Dat neemt niet weg dat we ook in 2023 zullen bijdragen aan cultuurhistorische onderzoeken als hier behoefte aan is.

Beoogd resultaat 2023:

- Er wordt een onderzoek uitgevoerd naar het gebruik van de Cultuur Historische Atlas (CHAT) om te kijken of de meetpunten gehaald zijn. Meetpunt: de CHAT scoort minstens een 8 voor klanttevredenheid en minstens twee derde van de gemeenten heeft in 2023 gebruik gemaakt van de CHAT.
- Er zijn vijf projecten in voorbereiding respectievelijk in uitvoering (waarvan minstens één voortkomt uit de bijeenkomsten van het netwerk Cultuur, Erfgoed en Leefomgeving) in het kader van het Ontwikkelprogramma cultuur en leefomgeving.

- Naar aanleiding van het onderzoek en de werkconferentie rondom trage paden eind 2022 wordt een statenvoorstel opgesteld met voorstellen voor verbetering van behoud, beheer en toegankelijkheid van kerk- en jaagpaden.

7.2.2 Er zijn meer monumenten duurzaam gerestaureerd en worden beter gebruikt

Toelichting op meerjarendoel

Monumenten dragen bij aan een prettige leefomgeving en zijn onderdeel van ons culturele kapitaal. Wij ondersteunen daarom als provincie restauratie en herbestemming van rijksmonumenten, om ze voor toekomstige generaties te behouden. Dat doen we vanuit een circulair perspectief van waardebehoud en waardecreatie, waarbij naast duurzaamheid ook de maatschappelijke functie van een monument van belang is. Ook zetten we via Restauratie OpleidingsProjecten in op de plaatsing van leerlingen bij door ons gesubsidieerde restauratieprojecten. Voor de molens die rijksmonument zijn, dragen we ook bij aan de kosten van beheer en onderhoud. Via het Erfgoed Expert Team dragen we met kennis en expertise bij aan 'behoud door ontwikkeling' van cultureel erfgoed, met bijzondere aandacht voor duurzaamheid.

Het jaarlijks beschikbare bedrag voor het fonds Erfgoedparels is € 4 à 4,5 miljoen. Daarmee wordt een belangrijke bijdrage aan kleinere en middelgrote restauraties geleverd. Voor grote, complexe restauraties is het fonds Erfgoedparels niet toereikend. De restauratieopgave voor deze grote iconische rijksmonumenten is door een IPO-onderzoek berekend op € 111 miljoen. Mede naar aanleiding van de aangenomen motie Restaureren is anticiperen is € 1 miljoen extra vrijgemaakt voor één van deze projecten, de restauratie van de molens van het Utrechts Landschap.

Beoogd resultaat 2023

- Drie van de veertien molens van het Utrechts Landschap gerestaureerd.
- Vijftien middelgrote gerestaureerde rijksmonumenten via het Fonds Erfgoedparels

7.2.3 Het beheer van Utrechts erfgoed is effectiever en efficiënter, de promotie richt zich op zo breed en divers mogelijk publiek

Toelichting op meerjarendoel

Erfgoed maakt onze provincie mooier en verbindt en verleidt bewoners, bezoekers en bedrijven. Het schept mogelijkheden voor de recreatieve en toeristische beleving van onze provincie. Wij willen het waardevolle erfgoed van de provincie goed (laten) beheren én bekend maken.

Archeologische vondsten bewaren we in en ontsluiten we vanuit het provinciaal archeologisch depot. We zetten de voorbereidingen voort om in 2025 te verhuizen naar een nieuw (groter en duurzamer) depot (in huur van de gemeente Utrecht).

Het gezamenlijk beheer van het UNESCO Werelderfgoed Neder-Germaanse Limes met de andere betrokken provincies is gewaarborgd in een centrumregeling op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. In 2023 dient een voortgangsrapportage te worden ingediend bij het Werelderfgoedcentrum (een keer per zes jaar).

Hierbij zullen wij ook verslag doen over de implementatie van de aanbevelingen van het Werelderfgoedcomité uit 2021, die zijn gericht op beter beheer en betere ontsluiting van het Werelderfgoed. De nog in 2022 op te stellen individuele managementplannen per Limes-Werelderfgoedlocatie en het uitwerken van een provinciale visie op de Limes maken daar onderdeel van uit.

De streek- en kasteelmusea zijn belangrijke verhalenvertellers. Hun collecties staan voor een veelzijdig scala aan verhalen, die mensen en gemeenschappen van verschillende culturele achtergronden, leeftijden en leefstijlen met elkaar kunnen verbinden. Met het streek- en kasteelmuseumbeleid blijven wij deze instellingen bijstaan om hun taken nog beter te vervullen, zodat zij ook nieuwe verhalen, vanuit andere perspectieven, kunnen vertellen.

Daarnaast zetten we ons in het bijzonder in voor het publieksbereik van militair erfgoed, varend erfgoed en immaterieel erfgoed. Op basis van de aangenomen motie Houd de wind in de zeilen hebben we een uitgebreide beleidsuitwerking opgesteld die het uitgangspunt is voor onze inzet voor het maritieme erfgoed. We gaan het maritiem erfgoed beter onder de aandacht brengen, door onder andere opdracht te geven voor een symposium. Verder gaan we de samenwerking binnen de sector verbeteren door het oprichten van een nieuw platform voor maritiem erfgoed in onze provincie. En we zorgen voor verbetering van kennisoverdracht door het onderwijs te verbinden aan het maritiem erfgoed.

Beoogd resultaat 2023

- Voortgangsrapportage UNESCO Neder-Germaanse Limes opgesteld en ingediend.
- Twee projecten op het gebied van vernieuwing van de vaste exposities van de streek- en kasteelmusea uitgevoerd met steun van de provincie Utrecht.
- Drie projecten voor publieksbereik en publieksgerichte digitalisering van de streek- en kasteelmusea uitgevoerd met steun van de provincie Utrecht.
- Minstens vijftien projecten op het gebied van publieksbereik cultureel erfgoed uitgevoerd met steun van de provincie.

7.3 De NHW zijn belangrijk

Toelichting op beleidsdoel

De Hollandse waterlinies - Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) en Stelling van Amsterdam (SvA) - zijn karaktervolle dragers van ruimtelijke kwaliteit met haar open, groene landschap, het watermanagementsysteem dat nog steeds functioneert, robuuste forten en rijke geschiedschrijving over verdediging met water als bondgenoot. Dit bijzondere cultuurhistorische landschap doorkruist een groot deel van onze dichtbevolkte provincie. Het biedt hierin een unieke combinatie van rust, ruimte, groen en eigen identiteit. Het ligt dicht bij stad en dorpen is daarom van groot belang voor de leefbaarheid: een gebied waar je op adem kunt komen en om je verbonden mee te voelen.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

7.3 De NHW zijn belangrijk	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.510	1.491	683	683	683	683
Materiële lasten	997	2.019	1.788	1.788	-212	-212
Subsidies	179	278	278	278	278	278
Totaal Lasten	2.687	3.788	2.749	2.749	749	749
Baten	69	-	-	-	-	-
Totaal Baten	69	0	0	0	0	0
Totaal	-2.618	-3.830	-2.707	-2.749	-749	-749

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 NHW en ruimtelijke kwaliteit	aantal		5	5	5	-	-
Omschrijving: Aantal projecten dat bijdraagt aan de ontwikkeling van de Hollandse Waterlinies als aanjager van ruimtelijke kwaliteit en inspiratiebron.							
Bron: Jaarlijkse evaluatie binnen PACT (NB Programma loopt af in 2024)							
2 UNESCO - Ontwikkeling Siteholder	cijfer		-	7	-	-	-
Omschrijving: Het functioneren van de Siteholder wordt in 2023 tussentijds in opdracht van de vier provincies geëvalueerd en scoort hierbij ruim voldoende							
Bron: Gemeenschappelijke regeling werelderfgoed HWL							

Meerjarendoelen

7.3.1 De integrale meerwaarde van militair erfgoed bij (gebieds)ontwikkelingen is hoger

Toelichting op meerjarendoel

De Hollandse Waterlinies vormen een prachtig groen en open gebied, met spannende bouwwerken en veel mogelijkheden voor recreatie, sport, bewegen, ontspanning, gezondheid, lokale identiteit en prettig wonen. Het is belangrijk dat mensen - van jong tot oud en uit binnen- en buitenland - te voet, per fiets of per boot van het mooie landschap kunnen genieten.

Samen met het Pact van Ruigenhoek, een actief netwerk, halen we mooie resultaten bij het samenwerken op gebiedsniveau en op thema's als recreatieve benutting, marketing & toerisme, duurzame ontwikkeling, water en bescherming.

De afgelopen jaren is gebleken dat ons erfgoed uitnodigt tot spannende en originele initiatieven. Ondernemers zien hier ook toekomstkansen in. Daarnaast blijven er plannen komen voor grote opgaven zoals infrastructuur, verstedelijking en energietransitie. Dit vraagt om slimme oplossingen en een nieuwe manier van werken, waarbij we vanuit de provincie de thema's wonen, werken, natuur, erfgoed, recreatie, energie en mobiliteit meer in samenhang met de Hollandse Waterlinies bekijken en dit Unesco Werelderfgoed inzetten als aanjager van ruimtelijke kwaliteit en als inspiratiebron.

Beoogd resultaat 2023

- Door participatie in gebiedsgerichte aanpak is het waterliniegebied beter beleefbaar en toegankelijk.
- Er is een verkenning naar duurzame benutting, onder andere, voor aquathermie en klimaatadaptatie uitgevoerd.
- Werelderfgoed is beter uitgedragen door educatie en verbetering van toeristische en recreatieve benutting.

7.3.2 Het siteholderschap van de Hollandse Waterlinies is beter ontwikkeld

Toelichting op meerjarendoel

Op 18 maart 2022 is de gemeenschappelijke regeling Hollandse Waterlinies van start gegaan en is de provincie

Utrecht een van de deelnemers aan het Gemeenschappelijk orgaan Hollandse Waterlinies, de siteholder van het Unesco Werelderfgoed. De oprichtingsvergadering was op 24 maart 2022. Meerjarendoel 7.3.2 is daarmee gerealiseerd. In het vorige meerjarendoel (7.3.1) is verwoord welke inhoudelijke beleidsdoelen de provincie Utrecht heeft voor het militaire erfgoed van de Hollandse Waterlinies. Het gemeenschappelijk orgaan is een verbonden partij en komt terug in de paragraaf verbonden partijen.

Beoogd resultaat 2023

n.v.t.

Verbonden Partijen

Onderstaande Verbonden Partijen hebben betrekking op dit programma:

- Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinie

Voor overige informatie verwijzen wij u naar paragraaf 3.6 Verbonden Partijen.

8. Economie

Toelichting op programmadoel

De provincie Utrecht werkt aan een sterke, competitieve en circulaire economische structuur met aantrekkelijke en toekomstbestendige voorzieningen voor bedrijven en werknemers en maakt innovatieve ontwikkelingen op het gebied van gezond stedelijk leven mogelijk.

Hieraan ten grondslag ligt de Economische Visie 2020 – 2027 Focus op een vitale en duurzame economie, die u op 3 maart 2021 heeft vastgesteld en een Regionaal Economische Agenda zoals in 2019 met partners in de regio is vastgesteld. Hierbij staat brede welvaart centraal en wordt een aantal fundamentele transities in de manier van produceren en consumeren beschreven die leiden tot actief handelen van de provincie bij het beter laten functioneren van de arbeidsmarkt, de ondersteuning van het MKB, innovatie, de overgang naar een meer circulaire economie en het intensiveren en verduurzamen van bedrijventerreinen. We voeren dit beleid binnen een context van een meervoudige crisis. Het effect van de coronamaatregelen ijlt nog na en er is sprake van een forse schuldenpositie van bedrijven. Daarnaast zien we de gevolgen van de oorlog in Oekraïne (met hoge energieprijzen en inflatie) en is er de verwachting van een economische recessie. Bovendien hebben de oplopende personeelstekorten effect op het economisch potentieel. Deze context zorgt voor onzekerheden, we monitoren de situatie van de economie en ondernemers en passen ons beleid aan als dat nodig is.

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

8. Economie	2021	2022	2023	2024	2025	2026
8.1 Toekomst bedrijfsleven en werknemers	-2.040	-2.746	-2.369	-2.875	-2.961	-2.961
8.2 Economisch profiel sterk, competitief	-1.304	-1.384	-780	-953	-953	-953
8.3 Bedrijven zijn innovatief sterk	-5.943	-7.452	-4.277	-3.904	-3.904	-3.654
8.4 Voldoende vestigingsmogelijkheden	-846	-1.891	-903	-903	-703	-703
8.5 De bezoekerseconomie is sterk	-6.096	-5.521	-6.092	-5.834	-5.426	-4.900
Totaal exploitatie	-16.228	-18.994	-14.421	-14.469	-13.947	-13.171
Res. 08. Economie	8.601	-3.138	-1.757	-3.000	-3.000	
Totaal 8. Economie	-7.628	-22.132	-16.178	-17.469	-16.947	-13.171

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

8. Economie	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	3.283	3.272	2.629	2.629	2.629	2.629
Kapitaallasten	-	-	-	120	120	120
Subsidies	10.699	13.826	7.927	8.097	7.463	7.463
Materiële lasten	4.544	5.083	6.910	3.659	3.771	2.995
Totaal Lasten	18.527	22.181	17.466	14.505	13.983	13.207
Baten	2.298	3.187	3.045	36	36	36
Totaal Baten	2.298	3.187	3.045	36	36	36
Totaal exploitatie	-16.228	-18.994	-14.421	-14.469	-13.947	-13.171
Reserves						
- Stortingen	1.833	-3.403	-3.000	-3.000	-3.000	-
- Onttrekkingen	6.768	265	1.243	-	-	-
Totaal mutaties reserves	8.601	-3.138	-1.757	-3.000	-3.000	-
Saldo programma	-7.628	-22.132	-16.178	-17.469	-16.947	-13.171

Reserves Economie

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Afwaardering aandelen deelneming	-	3.000	3.000	3.000	3.000	-
Reserve Programma Landelijk Gebied	167	403	-	-	-	-
Totaal stortingen	167	3.403	3.000	3.000	3.000	0
Reserve Cofinancieringsfonds	4.963	-	-	-	-	-
Reserve Meerjarige programma's/projecten	281	-	-	-	-	-
Reserve Programma Landelijk Gebied	-	265	1.243	-	-	-
Totaal onttrekkingen	5.245	265	1.243	0	0	0
Saldo mutaties reserves	-5.078	3.138	1.757	3.000	3.000	

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
8.1 Het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst	8.1.1 De arbeidsmarkt functioneert beter door goede aansluiting vraag en aanbod
	8.1.2 Bedrijven en werknemers zijn beter voorbereid op digitalisering
	8.1.3 Algemene ondersteuning van het MKB is beter, o.a. bij opvolging eigenaren, internationale handel, transitie naar circulair ondernemerschap
8.2 Het economische profiel (Gezond Stedelijk Leven) is sterk en zichtbaar competitief	8.2.1 Innovatie is sterker doordat overheden, onderwijs/ onderzoek en ondernemers elkaar makkelijker weten te vinden
	8.2.2 Het (inter)nationaal vestigingsklimaat is beter
8.3 Bedrijven en (kennis)instellingen zijn innovatief sterk	8.3.1 Het economisch klimaat is beter met meer innovatieve startups en scale-ups
	8.3.2 Met ingang van Programmabegroting 2023 is dit meerjarendoel samengevoegd met 8.3.1
	8.3.3 De transitie naar een circulaire economie gaat sneller
8.4 Er zijn voldoende vestigingsmogelijkheden in aantal en kwaliteit	8.4.1 Werklocaties worden intensiever gebruikt en sluiten beter aan bij de marktvraag
	8.4.2 Werklocaties zijn duurzamer (circulair, klimaat, energie, gezondheid) en economisch krachtiger
	8.4.3 Er zijn meer en sterkere interactiemilieus
8.5 De bezoekerseconomie is sterk en de toeristisch recreatieve structuur wordt beter benut	8.5.1 Recreatief groen is beter toegankelijk en bereikbaar
	8.5.2 Recreatievoorzieningen zijn kwalitatief sterker en worden beter gebruikt
	8.5.3 De samenwerking tussen partners in de regio is sterker

8.5.4 Het bestemmingsmanagement is efficiënter en effectiever

8.5.5 Verblifsrecreatie is vitaler

8.5.6 Het zakelijk toerisme is groter en verder versterkt

8.1 Toekomst bedrijfsleven en werknemers

Toelichting op beleidsdoel

De provincie Utrecht werkt aan een sterke, competitieve en circulaire economische structuur met aantrekkelijke en toekomstbestendige voorzieningen voor bedrijven en werknemers en maakt innovatieve ontwikkelingen op het gebied van gezond stedelijk leven mogelijk.

Eén van de grootste problemen waar Utrechtse bedrijven op wijzen is het toenemend gebrek aan gekwalificeerd personeel. Met de Utrecht Talent Alliantie werken we samen met regionale partijen aan het oplossen van dit vraagstuk. De aanhoudende personeelstekorten vragen om een betere benutting van het arbeidspotentieel om verlies van (brede) welvaart en vertraging van maatschappelijke transitie tegen te gaan. Ook worden mkb-ondernemers ondersteund met hun vraagstukken rondom digitalisering van bedrijfsprocessen, bedrijfsoverdracht en innovatievragen door een regionaal steunpunt.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

8.1 Toekomst bedrijfsleven en werknemers	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	495	474	384	384	384	384
Materiële lasten	266	37	185	191	277	277
Subsidies	1.609	2.260	1.800	2.300	2.300	2.300
Totaal Lasten	2.370	2.771	2.369	2.875	2.961	2.961
Baten	330	25	-	-	-	-
Totaal Baten	330	25	0	0	0	0
Totaal	-2.040	-2.759	-2.356	-2.875	-2.961	-2.961

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
4 Bruto Regionaal Product (V-7)[2]	%		4,6	0,5	1,5	1,5	1,5

Omschrijving: Het percentage toename van het Bruto Regionaal Product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar. Gemiddeld betreft het een meerjarige groei per jaar van 1,5%. Onverwachte situaties, zoals corona, kunnen (tijdelijk) ingrijpend gevolg hebben voor dit percentage.

Bron: CBS

5 Werkgelegenheid (V-8)	%		73,2	73,2	73,3	73,4	73,5
-------------------------	---	--	------	------	------	------	------

Omschrijving: Het percentage bruto arbeidsparticipatie (werkgelegenheid) ten opzichte van de totale beroepsbevolking in de leeftijd van 15-77 jaar (conform CBS-definitie).

Bron: CBS

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Overstappen tussen beroepen	getal		3.675	7.350	11.025	14.700	18.375

Omschrijving: Het aantal personen dat een overstap maakt naar een tekort- of groeiberoep.

Bron: CBS

2 Leven Lang Ontwikkelen	getal		30.000	60.000	90.000	120.000	150.000
--------------------------	-------	--	--------	--------	--------	---------	---------

Omschrijving: Het aantal personen in de beroepsbevolking dat deelneemt aan een scholingsactiviteit

Bron: CBS o.b.v. NEA

3 Digitale vaardigheden	getal		5.600	11.200	16.800	22.400	28.000
-------------------------	-------	--	-------	--------	--------	--------	--------

Omschrijving: Het aantal personen dat het basisniveau aan digitale vaardigheden bereikt.

Bron: Eurostat

Meerjarendoelen

8.1.1 De arbeidsmarkt functioneert beter door goede aansluiting vraag en aanbod

Toelichting op meerjarendoel

Halverwege 2022 is de arbeidsmarkt krapte omgeslagen in een personeelscrisis. Inmiddels ervaart bijna 37% van alle bedrijven in de regio Utrecht belemmeringen bij het uitoefenen van hun bedrijfsactiviteiten door een tekort aan gekwalificeerd personeel. De tekorten zijn direct voelbaar in de samenleving en raken de kwaliteit en beschikbaarheid van (publieke) dienstverlening. Snelle oplossingen zijn nauwelijks voor handen doordat de tekorten zich nu in vrijwel alle sectoren en beroepsgroepen voordoen. Gelukkig ontwikkelt de arbeidsdeelname van mannen en vrouwen in elke leeftijdscategorie zich positief. In het eerste kwartaal van 2022 werkten er 27.000 personen meer dan in hetzelfde kwartaal vorig jaar. De werkloosheid staat op een structureel dieptepunt van 3,2%. We zien dat de arbeidsmarkt zich in onvoldoende mate aanpast om de krapte op te lossen. Het is

essentieel dat het krapteprobleem het functioneren van maatschappij en economie niet verder belemmert. De Utrecht Talent Alliantie bouwt verder aan de regionale arbeidsmarktinfrastructuur die tekorten moet oplossen en ieders talent op de arbeidsmarkt benut.

In 2023 gaan we verder met het versterken van MaakJeStap, het regionale platform voor Leven Lang Ontwikkelen. We gaan het bereik vergroten (half 2022 stond de teller op 50.000 unieke bezoekers) en functionaliteiten toevoegen. We gaan ook verbinding maken met het bestaande en nieuwe aanbod van leerwerktrajecten in de regio, skills assessments toevoegen en de samenwerking inrichten met de regionale leerwerkloketten.

Verder gaan we programma's ondersteunen specifiek gericht op zijinstroom en behoud van kandidaten in de zorg en voor de energietransitie. En starten we minimaal twee initiatieven om de digitale vaardigheden van de Utrechtse beroepsbevolking te vergroten. Ook gaat in 2023 de lerende aanpak van de UTA (Utrecht Talent Alliantie) van start. Zodat we binnen, tussen en boven de projecten en programma's leren welke interventies werken en hoe we het beste oplossingen kunnen opschalen zodat we meer mensen en bedrijven bereiken. Ten slotte is er eind 2022 een verkenning opgeleverd voor een regionaal fonds voor talentontwikkeling om daarin Europese, rijks- en regionale middelen bijeen te brengen en te koppelen aan de private middelen van O&O-fondsen. In 2023 worden de uitkomsten toegepast.

De beoogde resultaten voor 2023 worden gerealiseerd door de gezamenlijk partners in de Utrecht Talent Alliantie. Wij faciliteren de Alliantie in zijn uitvoering. Zo ondersteunen wij in de inhuur van coördinatoren, het opzetten van de communicatie naar ondernemers en het financieel ondersteunen van initiatieven. Voor de financiële ondersteuning is in 2022 een subsidieregeling ontwikkeld en ingezet.

Beoogd resultaat 2023

- De Utrecht Talent Alliantie heeft minimaal vijf akkoorden gesloten met ondernemers, kennisinstellingen en overheden die bijdragen aan het bereiken van de doelstellingen.
- 10% van de zevenjarige doelen van de Utrecht Talent Alliantie is gerealiseerd. Dat betekent 3.750 overstappen naar toekomstgerichte sectoren, 60.000 personen hebben deelgenomen aan een Leven Lang Ontwikkel-activiteit en 11.200 mensen hebben het basisniveau aan digitale vaardigheden bereikt. De Utrecht Talent Alliantie heeft minimaal € 5 miljoen vanuit het Rijk of Europa verbonden aan de doelstellingen, een belangrijke route daarvoor is het Nationaal Groeifonds (2e en 3e ronde).

8.1.2 Bedrijven en werknemers zijn beter voorbereid op digitalisering

Toelichting op meerjarendoel

Door de digitale revolutie verandert de maatschappij ingrijpend. Digitalisering is een cruciale factor in de economische ontwikkeling van de regio. De uitwerking van nieuwe technologieën op de groei van de productiviteit van werknemers en het bruto regionaal product wordt algemeen onderkend.

Als provincie werken we samen met regionale partijen aan het versnellen van de digitale transformatie voor de regio Utrecht. In samenwerking met een aantal regionale partners wordt een regionale Agenda Digitalisering ontwikkeld. In deze agenda wordt aandacht besteed aan het versterken van digitale bewustwording en digitale vaardigheden van ondernemers. We kijken daarbij goed naar welke rol voor de provincie wenselijk en haalbaar is.

In het verlengde van de Smart Industry Hub Noordwest (een samenwerking tussen de provincies Utrecht, Noord-Holland en Flevoland) wordt een nieuw programma geïntroduceerd. Dit is de European Digital Innovation Hub Noordwest (EDIH-NW). De focus ligt hierbij op vier belangrijke regionale sectoren: Media, Health, Agri en Smart Industry. Daarbij is vooral aandacht voor Artificial Intelligence en High Performance Computing als opkomende technologieën. De EDIH wordt hierbij het regionale aanspreekpunt voor ondernemers met vragen

op het gebied van digitalisering. De ondersteuning vanuit de EDIH's loopt uiteen: van training van werknemers tot ondersteuning bij de zoektocht naar nieuwe vormen van financiering. Europa, Rijk en de drie provincies stellen middelen beschikbaar voor dit project.

De provincie heeft zowel bij de Agenda Digitalisering als de EDIH-NW vooral een stimulerende en faciliterende rol.

Beoogd resultaat 2023

- De agenda Digitalisering van Regio Utrecht is operationeel.
- Een aantal bedrijven is ondersteund vanuit de European Digital Innovation Hub Noordwest.

8.1.3 Algemene ondersteuning van het MKB is beter, o.a. bij opvolging eigenaren, internationale handel, transitie naar circulair ondernemerschap

Toelichting op meerjarendoel

Het mkb geldt als het fundament van de Nederlandse economie. Het verdienvermogen van deze bedrijven is van groot belang. Meer inzetten op het verhogen van de productiviteit van het mkb heeft grote effecten voor de structurele groei van de economie. Ondernemers uit het mkb staan de komende jaren voor een aantal grote uitdagingen. Hoewel wij bovenal geloven in de zelfredzaamheid van ondernemers, willen wij het mkb ook ondersteunen in het toekomstbestendig maken van hun activiteiten.

In 2022 is gestart met het versterken van de regionale dienstverlening voor bedrijven. In samenwerking met de Kamer van Koophandel (KvK), de ROM, een aantal gemeenten en regionale partners (bijvoorbeeld aan ondernemersverenigingen) streven we ontsnippering van het dienstverleningslandschap na. Dit leidt tot een betere vindbaarheid en bereikbaarheid voor de ondernemer. We bouwen geen nieuw loket, maar bevorderen de samenwerking tussen partners, zodat een ondernemer zo snel mogelijk naar de juiste ondersteuning wordt toegeleid. Dit kan ondersteuning zijn op diverse terreinen, zoals schuldhulpverlening, digitalisering, opvolging (zie hieronder) en circulair ondernemerschap.

In 2022 is gestart met het project Opvolging MKB-(familie)bedrijven, dat is gebaseerd op twee pilots uit 2019 en 2020. Het project heeft tot doel om bedrijven te ondersteunen in het proces van opvolging of overdracht. Daarnaast biedt het project mogelijkheden om gericht aandacht te besteden aan onderwerpen zoals innovatie en duurzaamheid. Uit ervaringen blijkt dat na een opvolging de nieuwe generatie juist een sprong willen maken op deze gebieden. Bedrijven kunnen als eerste stap gebruik maken van coaches en kunnen daarna met een voucher specifieke ondersteuning krijgen.

Beoogd resultaat 2023

- De samenwerking met KvK en regionale partners gericht op verbeteren van de dienstverlening naar ondernemers is operationeel, waarbij minstens 500 bedrijven zijn geholpen.
- Het project Opvolging MKB-(familie)bedrijven is operationeel, waarbij minstens 30 ondernemers zijn ondersteund

8.2 Economisch profiel sterk, competitief

Toelichting op beleidsdoel

Met de totstandkoming van de Regionale Economische Agenda (REA) en de oprichting van de ROM Regio Utrecht kiest de regio voor een duidelijke inhoudelijke focus op Gezonde mens, Gezonde leefomgeving en Gezonde samenleving. Deze profilering vervangt Gezond Stedelijk Leven en wordt breed gedragen door partners in de regio. Op basis van de profilering wordt de focus gelegd op de ontwikkeling van drie 'ecosystemen': Life Sciences & Health, Earth Valley en Media Campus. Onze provincie is daarbij het kloppend

hart van een gezonde samenleving. Dit geeft de Economic Board Utrecht (EBU) een inhoudelijk kader voor het versterken van het netwerk van ondernemers, overheden en kennisinstellingen, het profiel en de lobbykracht. De bundeling van de internationale activiteiten op het gebied van Trade & Invest binnen de ROM zorgen voor verdere versterking van dit profiel en internationale slagkracht en ondersteuning voor Utrechtse ondernemers die willen exporteren. Het kenniscluster op het Utrecht Science Park en toepassingsgebieden als Merwedekanaalzone (gezond stedelijk leven), Lage Weide (circulaire maakindustrie), regio Amersfoort (Geo Cluster) en de regio Foodvalley (Regio Deal) zorgen voor zichtbare en tastbare resultaten die het profiel versterken en verder ontwikkelen.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

8.2 Economisch profiel sterk,competitief	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	597	587	106	106	106	106
Materiële lasten	167	597	474	647	647	647
Subsidies	557	200	200	200	200	200
Totaal Lasten	1.322	1.384	780	953	953	953
Baten	18	-	-	-	-	-
Totaal Baten	18	0	0	0	0	0
Totaal	-1.304	-1.401	-763	-953	-953	-953

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
2 Expats	getal		9.000	10.000	10.500	11.000	11.500
Omschrijving: Aantal ondersteunde expats							
Bron: International Welcome Center Utrecht Region							
3 Bedrijven die in de regio geland zijn	getal		>20	>20	>20	>20	>20
Omschrijving: Aantal buitenlandse bedrijven geland in de regio Utrecht							
Bron: ROM Utrecht Region							
4 Bedrijven ondersteund bij internationalisering			1000	1000	1000	1000	1000
Omschrijving: Aantal bedrijven uit regio Utrecht dat ondersteund is bij internationalisering van hun activiteiten							
Bron: ROM Utrecht Region							

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Omvang bedrijevnetwerk	getal		7.400	8.000	8.400	8.600	8.600
Omschrijving: Aantal bedrijven in het netwerk van de ROM Utrecht Region							
Bron:		ROM Utrecht Region					

Meerjarendoelen

8.2.1 Innovatie is sterker doordat overheden, onderwijs/ onderzoek en ondernemers elkaar makkelijker weten te vinden

Toelichting op meerjarendoel

De samenwerking tussen overheden, onderwijs/onderzoek en ondernemers (triple helix) wordt georganiseerd in de Economic Board Utrecht (EBU). De EBU is een onafhankelijk platform van CEO's en leden van raden van bestuur bij zowel grote werkgevers als organisaties die een belangrijke rol spelen bij maatschappelijke transities, aangevuld met bestuurders van kennisinstellingen en overheden. Daarvoor richt de EBU zich op de langetermijnstrategie over de volle breedte van het vestigings- en investeringsklimaat: van kennisontwikkeling en -benutting en infrastructuur tot organiserend vermogen. Waarbij de kerntaken van de EBU zijn:

- strategische advisering;
- versterking van netwerk- en lobbykracht.

We hebben als regio een sterk economisch profiel nodig om (inter)nationaal concurrerend en onderscheidend te zijn en om succesvol aanvragen te kunnen indienen voor het nationaal groeifonds. Wij onderbouwen dit profiel met regionaal economisch onderzoek en business intelligence, waarbij de provincie een belangrijke rol speelt.

Beoogd resultaat 2023

- Oplevering van eerste drie strategische adviezen van de EBU over regionale economische vraagstukken.
- EBU en netwerk succesvol ingezet op lobby in Den Haag en Brussel, voor onder andere Regio Deal, Nationaal Groeifondspropositie(s) en wet- en regelgeving.
- De regionale samenwerking op het gebied van economisch onderzoek is versterkt en het profiel van de regio is verder aangescherpt en ondersteund met regionaal economische analyses.
- Er is een actueel regionale economische monitor.

8.2.2 Het (inter)nationaal vestigingsklimaat is beter

Toelichting op meerjarendoel

Een goed (inter)nationaal vestigingsklimaat is belangrijk voor de ontwikkeling van de Utrechtse economie. De kwaliteit van het vestigingsklimaat bepaalt of (internationale) bedrijven en instellingen zich hier willen vestigen en zo het Utrechtse economische systeem kunnen versterken. Belangrijke factoren zijn onder andere hoogwaardige dienstverlening voor publieke en private zaken en een goed aanbod van internationaal onderwijs.

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Regio Utrecht

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Regio Utrecht (ROM) ondersteunt bedrijven in de regio met hun export en handel. Verder zorgt de ROM er met partners voor om heel gericht (gebaseerd op de profilering) internationale bedrijven naar de regio te halen.

Het International Welcome Center Utrecht Region (IWCUR) (<https://welcome.utrechtregion.com/en/iwcur>) draagt bij aan een beter vestigingsklimaat en een samenleving waarin iedereen zich thuis kan voelen. In 2023 wil het IWCUR naast de huidige werkzaamheden meer regiogemeenten laten aansluiten. Het wil ook samenwerking met andere welcome centers in Nederland en Europa versterken om de brede groep nieuwkomers te ondersteunen in het thuis raken in de Regio Utrecht.

Een goed aanbod van internationaal onderwijs is voor veel werkgevers een belangrijke vestigingsvoorwaarde. De provincie draagt voor een periode van twee jaar bij aan een regionaal regisseur internationaal onderwijs (in dienst bij het IWCUR). In 2023 wordt de inventarisatie omgezet in verbeteringen van het aanbod van internationaal onderwijs, meer inzicht, betere afstemming regionaal en liefst meer aanbod.

Beoogd resultaat 2023

- De Trade & Invest-activiteiten van de ROM (75 trade relation gesprekken en 90 bedrijven deelgenomen aan informatiebijeenkomsten) dragen bij aan de vestiging of uitbreiding van 20 buitenlandse bedrijven of instituten in de regio Utrecht met een investeringsvolume van ongeveer € 40 miljoen.
- Het International Welcome Centre Utrecht Region heeft aantoonbaar SMART resultaten geboekt op het vlak van geholpen nieuwkomers (6.000), aangesloten gemeenten (3 extra) en regionale partners (70)
- Voor de regionale versterking van de internationalisering van onderwijs is een regionaal regisseur aangesteld bij het IWCUR

8.3 Bedrijven zijn innovatief sterk

Toelichting op beleidsdoel

Door innovatieve bedrijvigheid te stimuleren willen we bereiken dat onze economie concurrerend blijft en dat er meer innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen worden gevonden. Dit hebben we in 2019 met onze partners vastgelegd in de Regionaal Economische Agenda (REA) die zich richt op de hoofdthema's toekomstbestendige leefomgeving (1), gezonde mensen (2) en waardevolle digitalisering (3). Deze agenda vormt de inhoudelijke basis voor versterking van het regionaal economisch ecosysteem. De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Utrecht Region en de vernieuwde Economic Board Utrecht (EBU) spelen hierin een stimulerende en verbindende rol. Ook zetten we in op een hecht en effectief ecosysteem voor start-ups en scale-ups. Daarnaast ondersteunen we innovatie met het cofinancieren van verschillende EU- en rijksregelingen, zoals de MIT-regeling (met haalbaarheidsonderzoeken en ondersteuning van onderzoek en ontwikkeling), en het Europees Fonds voor Economische Ontwikkeling (EFRO) binnen Kansen voor West .

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

8.3 Bedrijven zijn innovatief sterk	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	764	830	454	454	454	454
Materiële lasten	477	708	967	594	594	344
Subsidies	6.189	7.372	2.856	2.856	2.856	2.856
Totaal Lasten	7.430	8.910	4.277	3.904	3.904	3.654
Baten	1.487	1.458	-	-	-	-
Totaal Baten	1.487	1.458	0	0	0	0
Totaal	-5.943	-7.475	-4.254	-3.904	-3.904	-3.654

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
3 Private R&D	%		56	56	57	58	58
Omschrijving: Het percentage private R&D van het totaal aan R&D financiering (publiek en privaat)							
Bron: CBS							

4 Circulaire economie	getal		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Omschrijving: Aantal bedrijven met circulaire activiteiten							
Bron: RHDHV in opdracht van Provincie Utrecht (eerste cijfers 21 september 2022 gereed)							

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Aantal startups (incl. scaleups)	getal		1400	1400	1400	1400	1400
Omschrijving: Aantal startups (incl. scaleups) in regio Utrecht							
Bron: ROM Regio Utrecht/Start-up Utrecht op basis van Dealroom							

2 Bereik innovatiesubsidies	getal		55	55	55	55	55
Omschrijving: Aantal gehonoreerde innovatie subsidie-aanvragen							
Bron: Provincie Utrecht/intern							

Meerjarendoelen

8.3.1 Het economisch klimaat is beter met meer innovatieve startups en scale-ups

Toelichting op meerjarendoel

Start-ups en scale-ups (startende en groeiende bedrijven) zijn een belangrijke aanjager van de economie en dragen bij aan het versterken van het (internationale) vestigingsklimaat van de regio Utrecht. Deze bedrijven werken aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en bieden veel nieuwe banen. Ze vormen een onmisbaar onderdeel van het economische ecosysteem. Samen met de ROM Regio Utrecht, de gemeenten Utrecht en Amersfoort en vertegenwoordigers van start-ups en scale-ups werken we aan een toekomstbestendig ecosysteem. Dit ecosysteem richt zich op oplossingen voor maatschappelijke opgaven voor gezond stedelijk leven in de regio Utrecht, binnen het kader van de REA. De ROM Regio Utrecht heeft de opdracht om innovatieve bedrijven, waaronder start-ups en scale-ups, te helpen in hun ontwikkeling en financiering. Resultaten waarnaar wordt gekeken zijn het aantal bedrijven, het werkgelegenheidseffect en het ontstaan van samenwerkingsverbanden rond maatschappelijke vraagstukken (Impact). De ROM zet de komende jaren in op het versterken van die (hoofd)ecosystemen; Life Sciences & Health, Earth Valley en Media/Tech. Dit versterkt de onderlinge samenhang en samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden die actief zijn binnen deze ecosystemen en biedt extra kansen voor startende en groeiende bedrijven en projecten die een bijdrage leveren aan gezonde verstedelijking. Naar aanleiding van uw motie Geef iedere Utrechter de kans op ondernemerschap laat de ROM een verkenning uitvoeren naar de mogelijkheden voor het

stimuleren van maatschappelijke vormen van ondernemerschap. De uitkomsten van deze verkenning, uitgevoerd door Universiteit Utrecht onder leiding van hoogleraar Erik Stam, verwachten we eind 2022, zodat we deze in het eerste kwartaal van 2023 kunnen bespreken.

Met de MIT-regeling (MKB Innovatiestimulering Topsectoren) bieden we bedrijven financiële ondersteuning bij innovaties. We ondersteunen haalbaarheidsonderzoeken en R&D-samenwerkingsprojecten. Er is altijd veel animo voor. Bij de haalbaarheidsonderzoeken kunnen we onder loting maar een deel van de aanvragen honoreren. Voor de R&D-samenwerkingsprojecten passen we het tendersysteem toe. We zorgen ervoor dat de MIT-regeling inhoudelijk gekoppeld wordt met het overige financieringsinstrumentarium van de ROM Regio Utrecht.

Via het samenwerkingsverband Kansen voor West hebben we in de periode 2021-2027 de beschikking over Europese gelden (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) om initiatieven op gebied van innovatie en klimaat te ondersteunen. Deze gelden zullen we gefaseerd door gerichte openstellingen beschikbaar maken voor onder meer het mkb.

De directe beschikbaarheid van laboratoriumruimte, of juist het gebrek daaraan, blijft voor de (startende) ondernemers een urgent aandachtspunt. Hierdoor kan de situatie ontstaan dat bedrijven besluiten om zich niet in onze provincie te vestigen en zich te heroriënteren op andere regio's. Waar mogelijk vervullen we een aanjagende en faciliterende rol voor extra laboratoriumruimten. Voor USP Bilthoven dragen wij voor drie jaar bij aan een procesmanager voor de ontwikkeling van de campus.

Met de Regio Deal Foodvalley willen we de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem versnellen. Vanuit Economie zetten we in op versterking van de kennis- en innovatie-ecosystemen van Foodvalley en onze provincie. We richten ons op strategische samenwerking tussen de kennisinstellingen en bedrijven in beide regio's. Daarnaast zetten wij in op versnelde marktintroducties van baanbrekende innovaties voor maatschappelijke uitdagingen op het gebied van landbouw, voedsel en gezondheid. De aandacht richt zich daarbij specifiek op het verbeteren van de toegang voor kennisinstellingen en bedrijven tot gedeelde onderzoeks- en proef faciliteiten via het openstellen van fondsen.

Beoogd resultaat 2023

- Er is een sterker ecosysteem voor start-ups in de regio Utrecht met meer onderlinge samenwerking tussen de betrokken organisaties. Dit ecosysteem richt zich op oplossingen voor maatschappelijke opgaven voor gezond stedelijk leven in de regio Utrecht.
- Er zijn door inzet van de ROM Regio Utrecht 7 start-ups gericht op gezond stedelijk leven geholpen in hun groeifinanciering door 7 investeringen vanuit het POC fonds van de ROM Regio Utrecht.
- Er hebben 25 bedrijven deelgenomen aan het Investor Readiness Programme (IRP) van de ROM Regio Utrecht. Van daaruit zijn 6 scale-ups gericht op gezond stedelijk leven geholpen in hun groeifinanciering door investeringen vanuit het Participatiefonds van de ROM Regio Utrecht.
- Er zijn (mede) door de ROM Regio Utrecht 10 samenwerkingsverbanden tot stand gebracht met scale-ups en innovatieve bedrijven gericht op (PPS-)projecten die een bijdrage leveren aan gezond stedelijk leven (onder andere Nationaal Groeifonds).
- Het innovatieve mkb is ondersteund met de MIT-regeling met minimaal 40 haalbaarheidsonderzoeken en ongeveer 12 R&D-samenwerkingsprojecten.
- In het kader van Kansen voor West is een openstelling van minimaal € 5 miljoen van kracht, gericht op het ondersteunen van initiatieven van consortia (met hierin ook het mkb) die bijdragen aan de versterking van de 3 Utrechtse (hoofd) ecosystemen; Life Sciences & Health, Earth Valley en Media/Tech;
- Er is een procesmanager voor campusontwikkeling van USP Bilthoven.

8.3.2 Met ingang van Programmabegroting 2023 is dit meerjarendoel samengevoegd met 8.3.1

Toelichting op meerjarendoel

8.3.3 De transitie naar een circulaire economie gaat sneller

Toelichting op meerjarendoel

Via de Actualisatie Uitvoeringsagenda Circulaire Samenleving wordt bijgedragen aan de randvoorwaarden die nodig zijn om ondernemers de juiste omslag te laten maken. De kern van de circulaire samenleving is slim en spaarzaam omgaan met producten, componenten en grondstoffen om ook toekomstige generaties een welvarend perspectief te bieden. Onderdeel hiervan is een visie op circulaire economie en ondernemerschap. Dit is gericht op de ontwikkeling van een innovatief regionaal economisch systeem waarin we koploper zijn in (vernieuwende) ketensamenwerking. In de actualisatie Uitvoeringsagenda Circulaire Samenleving 2022-2023 zijn aanvullende ambities en activiteiten opgenomen ten opzichte van het jaar 2021-2022. Deze activiteiten richten zich op ondernemers, onderwijs, arbeidsmarkt, Europa en werklocaties en op het versterken van circulaire regionetwerken. Voor een deel van deze acties is samenwerking met de ROM Regio Utrecht nodig. Een van de doelen van de ROM is het aanjagen van de transitie naar een circulaire economie en samenleving. Voor 2022, 2023, 2024 en 2025 zijn wij partner in het programma Digitalisering in de circulaire bouweconomie van de ROM.

Beoogd resultaat 2023

- Circulariteit is verder ingebed in de bredere activiteiten van Economie waaronder onderwijs en arbeidsmarkt, werklocaties en ondernemerschap.
- (Inter)nationale programma's en fondsen zijn verkend voor innovatief circulair ondernemerschap.
- De gestructureerde en gestroomlijnde informatie voor ondernemers over circulaire economie is geborgd en verder onder de aandacht gebracht van ondernemers.

8.4 Voldoende vestigingsmogelijkheden

Toelichting op beleidsdoel

Voor een gezonde economische ontwikkeling is een evenwicht tussen vraag en aanbod van vestigingslocaties een belangrijke voorwaarde. Het accent ligt vanwege de schaarse ruimte primair bij een beter gebruik (intensivering) en verduurzaming van de bestaande locaties. Bij de ontwikkeling van nieuwe locaties sluiten we aan bij de lokale behoefte en de toekomstige ontwikkeling van de Utrechtse economie.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

8.4 Voldoende vestigingsmogelijkheden	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	358	342	488	488	488	488
Subsidies	171	1.434	-	-	-	-
Materiële lasten	343	151	451	451	251	251
Totaal Lasten	872	1.927	939	939	739	739
Baten	27	36	36	36	36	36
Totaal Baten	27	36	36	36	36	36
Totaal	-846	-1.901	-893	-903	-703	-703

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Intensiteit gebruik bedrijventerreinen	getal			5.000	15.000	62.500	105.000
Omschrijving: De ruimtewinst aan (extra) m2 bedrijfsruimte per jaar door intensiever en duurzamer gebruik van bestaande bedrijventerreinen. In 2037 moet 530.000 m2 extra BVO zijn toegevoegd op het bestaande areaal van 2019. Na de aanloopjaren 2023 en 2024 betekent dit een realisatie van 42.500 m2 BVO per jaar.							
Bron:	PAR/IBIS						

Meerjarendoelen

8.4.1 Werklocaties worden intensiever gebruikt en sluiten beter aan bij de marktvraag

Toelichting op meerjarendoel

Dit doel valt uiteen in twee delen:

1. Faciliteren intensivering/revitalisering bestaande werklocaties

We maken onderscheid in drie typen werklocaties: bedrijventerreinen, kantoren- en detailhandslocaties. Ons doel is om bestaande werklocaties vitaal te houden. We zijn kritisch over functieverandering, omdat we willen dat er voldoende vestigingsmogelijkheden voor bedrijven blijven bestaan. Maar soms is er wel logica om bestaande en oudere bedrijventerreinen of kantoorlocaties te laten transformeren naar andere functies, bijvoorbeeld wonen. Via het proces van regionaal programmeren bewaken we dan de compensatie van deze verloren gegane ruimte voor werkgelegenheid en ondernemerschap. Daarnaast willen we een extra impuls geven aan het intensiveren van het gebruik van werklocaties en aan de duurzaamheid en kwaliteit van werklocaties. We houden hierbij ook nauwlettend in de gaten wat de effecten van crises en andere ruimtelijk economische ontwikkelingen zijn op de behoefte aan werklocaties.

Bij *bedrijventerreinen* zetten we - gezien de schaarse ruimte in de provincie - in op efficiënter gebruik van de ruimte op bedrijventerreinen en op duurzaamheid en circulariteit. De Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU) krijgt voor de uitvoering van dit doel een grotere rol bij de intensivering (beter gebruik van uitgegeven kaveloppervlakten) van verouderde bedrijventerreinen. Hiervoor heeft de OMU het Plan van Aanpak Toekomstbestendige bedrijventerreinen gemaakt dat u op 22 september 2021 heeft vastgesteld. De financiële onderbouwing voor dit plan was onderdeel van de besluitvorming over de kadernota 2022-2025 en is verwerkt in deze begroting. Dit is een plan dat een langjarige periode bestrijkt met een tussentijdse evaluatie in 2025. In 2022 starten met de uitvoering van dit plan.

Voor *kantoorlocaties* zetten we in op intensiever gebruik op een zeer beperkt aantal toekomstvaste locaties (locaties die naar verwachting in de toekomst ook nog in trek zullen zijn) en het verder afbouwen van de leegstand op diverse minder geschikte locaties. Onderdeel hiervan is de transformatie van kantoorruimte naar andere functies zoals wonen (waarbij de OMU nauw betrokken is). Door corona en de lockdownmaatregelen zijn meer mensen thuis gaan werken en veel bedrijven nemen zich nu voor een meer hybridevorm van thuis- en op kantoor werken te introduceren. Wij willen deze ontwikkeling goed monitoren. We gaan onze visie op de kantorenmarkt herijken op basis van recente inzichten en ontwikkelingen.

Ook *detailhandelslocaties* hebben onze aandacht. In 2021 hebben we een subsidieregeling ingesteld om gemeenten te helpen om vitaliteit van binnensteden, dorpskernen en winkelcentra te borgen. Deze regeling moet er in 2022 en 2023 voor zorgen dat de samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en overheid in binnensteden en dorpskernen verbetert. Naast financiële ondersteuning in de vorm van subsidie wordt steeds meer ingezet op kennisdeling met en tussen gemeenten op het thema detailhandel/retail/vitale binnensteden en dorpskernen. We denken in 2023 desgewenst ook mee met gemeenten die gebruik willen maken van de subsidieregeling voor retail van het Rijk. In 2023 werken we verder aan structurele kennisdeling met en tussen gemeenten.

2. Faciliteren nieuwe werklocaties

Er is ook nieuwe ruimte voor bedrijven en instellingen nodig om het vestigingsklimaat aantrekkelijk te houden. Bij mogelijke nieuwe werklocaties kijken we goed naar een aantal eisen: goed bereikbaar, dichtbij knooppunten en voorzieningen. Daarnaast moeten nieuwe werklocaties intensief en duurzaam gebruikt gaan worden. Dit leggen we vast in de (kwantitatieve en kwalitatieve) regionale programmeringsafspraken met gemeenten.

Voor zowel bedrijventerreinen als kantoren wordt in 2023 in beeld gebracht wat de behoefte aan nieuwe ruimte richting de toekomst (2030) zal zijn. Op basis van de uitkomsten van dat onderzoek zal beleid verder worden uitgewerkt.

Voor kantoren blijven we voorlopig terughoudend als het gaat om nieuwe locaties. Maar op een zeer beperkt aantal toekomstbestendige locaties wordt realisatie van nieuwe kantoorruimte toegestaan. Voor veel bestaande locaties blijft het gaan om het beperken van de leegstand. Uiteindelijk gaat het om een toekomstvast kantoraanbod dat past bij de veranderde vraag. Om de ontwikkelingen op de kantorenmarkt goed te blijven volgen willen wij in 2023 en de jaren daarna de ontwikkelingen goed in de gaten houden en eventueel komen tot aanpassing of aanscherping van ons beleid voor de kantorenmarkt.

Ook bij concentraties van detailhandel blijven we terughoudend met nieuwe mogelijkheden. Hier gaat het vooral om het verminderen van winkelpanden om aan te sluiten op de veranderde vraag en de transitie van de winkelfunctie naar andere functies die een binnenstad aantrekkelijk maken. We willen winkelvestingen concentreren binnen de huidige winkelcontouren (zoals die zijn vastgesteld) en deze winkelcontouren waar mogelijk laten inkrimpen.

Beoogd resultaat 2023

- Actueel inzicht in de ontwikkeling van vraag en aanbod van werklocaties (bedrijventerreinen, kantoren- en winkellocaties). We kijken naar aantal locaties en de kwaliteit, dit doen we door actuele monitoring (vastgoedmonitor werklocaties) en voorbereiden onderzoek naar behoeften (bedrijventerreinen, kantoren).
- Intensiever gebruik van bestaande werklocaties door uitvoering van het Plan van Aanpak Toekomstbestendige werklocaties (OMU). Dit betekent 530.000 m2 bruto vloeroppervlakte (BVO)* ruimtewinst van bedrijfsruimte door intensivering en verduurzaming in 2037.
- Programmeringsafspraken met drie regio's over nieuwe werklocaties en intensivering van bestaande werklocaties. Dit wordt in samenwerking met gemeenten uitgewerkt in uitgifteprotocol(len) en pilots voor intensivering.
- Rapportage van de resultaten van de OMU in aantallen geïntensiveerd bedrijventerrein en getransformeerde vierkante meters kantoorruimte.
- De vitaliteit van de binnensteden, dorpskernen en winkelcentra is versterkt en er liggen gedegen en gedragen plannen van aanpak vanuit gemeenten over hoe de uitdagingen in deze gebieden de komende jaren aangepakt wordt.
- Er vindt structurele kennisdeling plaats op het thema detailhandel/retail/vitale binnensteden en dorpskernen.

*De 530.000 m2 BVO ruimtewinst van bedrijfsruimte is het equivalent van de 85 ha uit het statenvoorstel. Onderzoek van STEC (2019) geeft weer dat er 2.570 ha aan bedrijventerreinen is in de provincie, met daarop 16.000.000 m2 BVO aan bedrijfsruimte. Per hectare staat er gemiddeld $16.000.000 / 2.570 = 6.225$ m2 BVO bedrijfsruimte. De ruimtewinst van 85 hectare komt neer op 85 keer $6.225 \text{ m}^2 = 530.000 \text{ m}^2$ BVO aan bedrijfsruimte.

8.4.2 Werklocaties zijn duurzamer (circulair, klimaat, energie, gezondheid) en economisch krachtiger

Toelichting op meerjarendoel

Dit doel valt uiteen in drie delen:

1. Mengen van bedrijvigheid met andere functies mogelijk maken

We willen het mengen van bedrijvigheid met andere functies (waar dit bedrijfseconomische en milieutechnisch verantwoord is) mogelijk maken voor de duurzaamheid van werklocaties. We kijken daarbij gericht naar bedrijvigheid/sectoren waarmee dit mogelijk is. Daarbij kan er een wisselwerking ontstaan waarbij andere functies zich met werken mengen, maar kan werken ook worden toegevoegd in gebieden waar nu vooral andere functies aanwezig zijn (zoals wonen). Daarmee ontstaat in gebieden waar dit mogelijk is een gezonde mix van wonen, werken en andere activiteiten. Naast gebieden waarin menging mogelijk is, zijn er ook werklocaties waarin de werkfunctie dominant blijft. Bepaalde type bedrijven blijven (milieu)ruimte nodig hebben om hun activiteiten goed te kunnen blijven uitoefenen. Ook ontstaat naar verwachting een toename aan bedrijven met onder andere circulaire en duurzaamheidsactiviteiten waarvoor ruimte op bedrijventerreinen nodig zal zijn. Ook daaraan moet aandacht worden besteed. Eventuele ruimte die op werklocaties wordt ingezet voor nadere functies, zal elders moeten worden gecompenseerd of opnieuw moeten worden ontwikkeld om in de toenemende vraag aan bedrijfshuisvesting te kunnen voorzien. In dit kader maken we ook programmeringsafspraken over transformaties en behoud van werkgelegenheid.

2. Nadrukkelijker sturen op duurzaamheid

Bij het mogelijk maken van de juiste vestigingsvoorwaarden kan het mes aan twee kanten snijden. Enerzijds intensiever gebruik van locaties, anderzijds door bij aanleg van nieuwe werklocaties een slag te maken op het gebied van duurzaamheid.

Wij kunnen met beleid zowel richten op beter gebruik van locaties als verduurzamen van werklocaties. Verduurzaming van werklocaties kan bijvoorbeeld plaatsvinden door voorwaarden te stellen op het gebied van energieopwekking, klimaatadaptatie, circulariteit en gezondheid. Samen met gemeenten gaan we na we welke afspraken op het gebied van duurzaamheid gemaakt kunnen worden bij het ontwikkelen of herontwikkelen van (nieuwe) werklocaties en uitgifte van kavels aan bedrijven. Over de kwaliteit van werklocaties willen we ook in de regionale programmering afspraken vastleggen over het verduurzamen van werklocaties. Om bedrijventerreinen te verduurzamen, stimuleren we bedrijven om samen met deze uitdaging aan de slag te gaan. We stimuleren bedrijven om zich samen te organiseren en met duurzaamheidsopgaven zoals circulariteit, klimaatadaptatie en vergroening aan de slag te gaan.

Beoogd resultaat 2023

- Afspraken over verduurzaming van nieuwe en bestaande locaties in de regionale programmering met gemeenten/regio's.
- In samenwerking met gemeenten wordt verkend in hoeverre in een uitgifteprotocol afspraken kunnen worden vastgelegd over hoe nieuwe en hernieuwde ruimte op werklocaties wordt uitgegeven met minimale eisen op het gebied van intensiteit van gebruik en duurzaamheid.

- In de uitvoering van het Plan van Aanpak Toekomstbestendige bedrijventerreinen heeft OMU ook aandacht voor het verder verduurzamen van bestaande werklocaties.
- Verbeteren organisatiegraad op bedrijventerreinen, met ook aandacht voor duurzaamheid.

8.4.3 Er zijn meer en sterkere interactiemilieus

Toelichting op meerjarendoel

De nieuwe economie draait steeds meer om netwerken, ontmoeten en leren van elkaar. Daarom zetten wij primair in op het creëren van 'interactiemilieus': goed bereikbare stedelijke locaties met een goed voorzieningenaanbod. Hierbij helpt een sterke verwevenheid en samenwerking tussen onderwijs, fundamenteel onderzoek, toegepast onderzoek, innovatieactiviteiten van bedrijven en het op de markt brengen van deze innovaties door grote bedrijven, mkb en start-ups.

In 2022 heeft twee keer een Bestuurlijk Overleg Utrecht Science Park (BO-USP) plaatsgevonden tussen USP-partners (Universiteit Utrecht, UMC Utrecht, Hogeschool Utrecht en stichting Utrecht Science Park), vier omliggende gemeenten (Utrecht, De Bilt, Zeist en Bunnik) en onze provincie. Doel van het overleg is om door de samenwerking tussen betrokken partijen de positie van het USP op regionaal, landelijk en mondiaal niveau verder te versterken.

Gebieden houden aanspreekpunten bij de provincie, waarbij de volgende gebieden specifiek gebiedsgericht accountmanagement van de provincie vragen:

- Utrecht Science Park (Utrecht, De Bilt)
- Lage Weide (Utrecht, Stichtse Vecht)
- ICT Campus Veenendaal (Regio Foodvalley)
- Amersfoort Vathorst
- Utrecht-West

Beoogd resultaat 2023

- In 2022 bouwen we het netwerk van provinciale accountmanagers voor de verschillende deelregio's verder uit.
- Er hebben ten minste twee Bestuurlijke Overleggen USP plaatsgevonden.

8.5 De bezoekerseconomie is sterk

Toelichting op beleidsdoel

De aanwezigheid van voldoende en kwalitatief hoogwaardige recreatievoorzieningen (vrijtijdsvoorzieningen) bepaalt mede de kwaliteit van de leefomgeving in onze provincie. Wij ambiëren hoogwaardige kwaliteit en voldoende kwantiteit van de recreatievoorzieningen (waaronder terreinen en routes) die goed aansluiten op de voorkeuren van inwoners en bezoekers. De bevolkingsgroei in onze provincie maakt dat ook het aanbod aan recreatievoorzieningen zal moeten groeien. Overbelasting moet worden voorkomen door spreiding.

Eind 2022 hebben de deelnemende partijen de besluitvorming afgerond over een nieuwe samenwerking van de recreatieschappen en over de manier waarop de uitvoerende werkzaamheden vormgegeven worden. Per samenwerkingsverband is bepaald hoe voor de gezamenlijke recreatievoorzieningen beheer, onderhoud, toezicht en ontwikkeling is georganiseerd na 2022.

De coronacrisis raakt ook de toerisme- en recreatiesector hard. De herstelfase zal langer duren en wij zetten in op ondersteuning van de sector. We willen de groei van het toerisme begeleiden en bijdragen aan spreiding van bezoekers.

Het Programma Recreatie en Toerisme 2022-2025 is eind 2021 vastgesteld. Met de Kadernota 2023 zijn de ontbrekende gelden voor het Programma voor 2025 toegekend.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

8.5 De bezoekerseconomie is sterk	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.069	1.039	1.197	1.197	1.197	1.197
Kapitaallasten	-	-	-	120	120	120
Subsidies	2.172	2.560	3.071	2.741	2.107	2.107
Materiële lasten	3.291	3.590	4.833	1.776	2.002	1.476
Totaal Lasten	6.533	7.189	9.101	5.834	5.426	4.900
Baten	437	1.668	3.009	-	-	-
Totaal Baten	437	1.668	3.009	0	0	0
Totaal	-6.096	-5.550	-6.063	-5.834	-5.426	-4.900

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Spreiding toerisme	Aantal		3	3	3	3	3
Omschrijving: Het aantal uitgevoerde (subsidie) projecten op het gebied van spreiding van toerisme. Het gaat niet primair om het binnenhalen van toeristen 'sec'. Spreiding betreft het spreiden van de toeristische en recreatieve druk over de regio.							
Bron:	Intern						

Meerjarendoelen

8.5.1 Recreatief groen is beter toegankelijk en bereikbaar

Toelichting op meerjarendoel

Het recreatief hoofd(route)netwerk is belangrijk voor de toegankelijkheid en bereikbaarheid van recreatieve voorzieningen, maar heeft als routenetwerk zelf ook een recreatieve functie. Routes moeten bereikbaar, aantrekkelijk en veilig zijn. Het Routebureau Utrecht geeft hierin ondersteuning. Zij zorgt, in samenwerking met landelijke routestichtingen, voor behoud en bewaking van de kwaliteit van routes en routenetwerken, het profileren van (thematische) routes en de vele fiets-, wandel- en vaarmogelijkheden. Wij geven, samen met de Utrechtse gemeenten, sturing aan het Routebureau en zorgen voor inhoudelijke afstemming met andere partners.

Nederland is rijk aan recreatieve wandelaars en onze provincie heeft hen veel te bieden. Een uniform bewegwijzerd routenetwerk geeft duidelijkheid en draagt bij aan een goede balans tussen natuur en recreatie en het stroomlijnen van de recreatieve druk en biedt kansen voor route-gebonden recreatie. De afgelopen jaren zijn al wandelnetwerken op basis van knooppunten ontwikkeld in het Groene Hart, Utrecht-West, Utrecht-midden, Vijfheerenlanden en in de Kromme Rijnstreek. In 2023 wordt de bewegwijzering van wandelroutenetwerk Utrecht-Oost (ongeveer 865 km in 13 gemeenten) aangelegd. Na realisatie van dit routenetwerk hebben we een provincie dekkend wandelroutenetwerk.

Om (recreatief) fietsen te bevorderen, gaan we in 2023 het verouderde fietsknooppuntensysteem aanpassen. Het fietsknooppuntensysteem is een landelijk bewegwijzeringssysteem dat erg populair is onder fietsers. De bebording heeft haar houdbaarheidsdatum bereikt. De revisie van het provinciaal fietsroutenetwerk (1.600 km) zorgt ook voor een aanbod dat beter aansluit bij de vraag naar nieuwe en veiligere routes. Ook streven we naar een betere aansluiting met recreatieterreinen en natuurgebieden, steden, dorpen, horeca en cultureel erfgoed. Wegbeheerders en terreineigenaren (gemeenten en grondeigenaren) worden betrokken. Hun input wordt in 2023 verwerkt in het ontwerp.

We doen onderzoek naar de behoefte aan uitbreiding en verbetering van het sloepennetwerk. Aan de hand van de uitkomsten worden de vervolgstappen bepaald.

Met de Subsidieregeling Recreatiebanken plaatsen we recreatiebankjes in de Utrechtse natuur. Daarmee bereiken we meer rustpunten voor wandelaars en makkelijker locatiebepaling bij calamiteiten. En we stimuleren gezondheid door wandelen en vergroten daarmee ook de natuurbeleving. In 2023 willen we nog 50 bankjes plaatsen. Eind van dat jaar sluiten we de regeling af. Er zijn dan in totaal 100 recreatiebanken langs openbare wandelpaden in de Utrechtse natuur geplaatst (ervan uitgaand dat in 2022 50 bankjes worden geplaatst).

Beoogd resultaat 2023

- De bewegwijzering van wandelroutenetwerk Utrecht-Oost is aangelegd.
- De uitvoering van upgrade van het provinciaal fietsroutenetwerk is gestart.
- Er worden 50 recreatiebanken in de natuur geplaatst.

8.5.2 Recreatievoorzieningen zijn kwalitatief sterker en worden beter gebruikt

Toelichting op meerjarendoel

Recreatievoorzieningen zijn een collectief belang waarvoor samenwerking met andere overheden en eigenaren noodzakelijk is. De samenwerking binnen de recreatieschappen is met ingang van 1 januari 2023 gewijzigd. De uitvoeringsorganisatie Recreatie Midden-Nederland is opgeheven. Staatsbosbeheer neemt de werkzaamheden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden over, de gemeente Wijdemeren die van Plassenschap Loosdrecht. In 2023 en 2024 is er een overgangsfase, met continue monitoring, om de uitvoering door de nieuwe partijen te verbeteren en te professionaliseren. Het Routebureau maakt met ingang van 1 januari 2023 deel uit van de provinciale organisatie. De budgetneutrale verwerking daarvan in de begroting vindt begin 2023 plaats. In 2023 zal verder gewerkt worden aan een verbreding van de samenwerking voor regionale en bovenlokale recreatiegebieden.

De recreatiegebieden worden nu niet allemaal optimaal gebruikt. We kunnen dat verbeteren door de gebieden kwalitatief te ontwikkelen en de inrichting af te stemmen op de behoeften van verschillende doelgroepen. Dit vraagt om planologische bescherming van bestaande gebieden en het gebruiken van mogelijkheden om lokaal uit te breiden. Binnen het programma Groen Groeit Mee zoeken we samen met gemeenten naar nieuwe mogelijkheden voor recreatief groen, mede in het licht van de groei van het inwoneraantal in de provincie (zie meerjarendoel 1.1.5).

In 2023 vinden afrondende werkzaamheden plaats voor het voormalige RodS-programma (Recreatie om de Stad). De laatste noodzakelijke gronden voor fietspaden worden verworven. Daarna starten de planologische procedures en kan gestart worden met de aanleg, naar verwachting in 2023. Er worden nog enkele bouwkvavels verkocht. De opbrengsten hiervan worden gebruikt om de lasten voor RodS te dekken.

Beoogd resultaat 2023

- Monitoring overgangsfase nieuwe samenwerking recreatieschappen.
- Verbreding van de samenwerking in andere gebieden en met zoveel mogelijk partners.
- Werkzaamheden RodS-pogramma voor Hampoort, IJsselbos-West en de fietspaden Reijerscop en IJsselwetering afronden.

8.5.3 De samenwerking tussen partners in de regio is sterker

Toelichting op meerjarendoel

Wij zoeken actief de samenwerking met partijen in de recreatieve en toeristische sector en partijen die deze sector ondersteunen, zoals het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH), de Innovatietafel Toerisme Heuvelrug en het gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen. In samenwerking creëren we draagvlak voor de benodigde ontwikkelingen en acties.

Maar ook de landelijke samenwerking met de provincies (IPO) en het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) is van belang. Het Perspectief 2030 van het NBTC, over duurzame ontwikkeling van de bestemming Nederland, wordt ondersteund. Wij zijn trekker van de landelijke discussie over bestemmingsmanagement (het spreiden van bezoekers). In 2023 moeten de afspraken hierover tussen de verschillende deelnemers worden vastgelegd.

Het vergaren van kennis over de vrijetijdseconomie en het delen van deze kennis is nodig om op een verantwoorde manier richting te kunnen geven aan de ontwikkelingen. Wij participeren in de Landelijke Data Alliantie. We blijven de sector faciliteren met de U-base als centrale database om informatie over het aanbod te delen. Begin 2023 ronden we het belevingsonderzoek af dat onder bezoekers van recreatiegebieden is gehouden.

Ook is in 2022 een onderzoek gestart naar de toegenomen recreatiedruk in natuurgebieden en hoe daarmee om te gaan. De toegenomen recreatiedruk heeft tot gevolg dat natuurbeheerders met extra kosten worden geconfronteerd voor het ontvangen van bezoekers. Daarnaast leidt de druk lokaal tot verstoring van de natuur. Planning is het onderzoek eind 2023 af te ronden. Indien noodzakelijk zal daarbij een voorstel worden gedaan voor een aanvullende bijdrage boven op de financiële middelen die terreinbeherende organisaties al ontvangen.

Beoogd resultaat 2023

- Jaarlijks wordt een netwerkdag georganiseerd voor de partners om met elkaar te praten over actuele thema's.
- We nemen actief deel aan de Innovatietafel (samen met gemeenten en ondernemers) voor nieuwe initiatieven en nieuwe ideeën met het doel deze te realiseren, eventueel met financiële ondersteuning.
- Uitvoeren en coördineren van onderzoek naar trends en ontwikkelingen, samen met de Landelijke Data Alliantie.
- Onderzoek naar de toegenomen recreatiedruk in natuurgebieden wordt in 2023 afgerond.

8.5.4 Het bestemmingsmanagement is efficiënter en effectiever

Toelichting op meerjarendoel

Toerisme is een belangrijke pijler voor de regionale economie. Wel is spreiding van bezoekersstromen wenselijk. Samen met gemeenten en destiniatiemarketingorganisaties (DMO's) in onze provincie, zoals RBT Heuvelrug & Vallei, Utrecht Marketing en Citymarketing Amersfoort richten we ons op het geven van informatie over de provincie en het spreiden van bezoekers (spreiden door verleiden). We richten ons in het bijzonder op de bezoekers die passen bij het karakter van onze provincie.

De samenwerking tussen de verschillende DMO's wordt definitief bezegeld met de oprichting van een koepelorganisatie. In 2023 is deze operationeel. Binnen en met de coöperatie wordt samen gezocht naar de

juiste inzet van middelen om toerisme te stimuleren op een manier die tot grotere spreiding leidt. Ook willen wij in lijn met de landelijke ontwikkelingen (Leidraad bestemmingsmanagement van de TaskForce Samenwerking Gastvrijheidssector) gemeenten stimuleren om bestemmingsmanagement en waardevol toerisme een volwaardige plek in het gemeentelijk beleid te geven.

Beoogd resultaat 2023

- Vaste samenwerking met de DMO's in een coöperatie met een bijbehorend jaarprogramma, passend bij het landelijk Perspectief 2030 en de ontwikkelingen in onze provincie.
- Drie gemeenten hebben met onze steun het bestemmingsmanagement vertaald in hun lokale beleid.

8.5.5 Verblifsrecreatie is vitaler

Toelichting op meerjarendoel

Verblifsrecreatie is een belangrijk element van de vrijetijdssector. Vitale vakantieparken zijn nodig voor kwalitatief goede verblifsrecreatie. De kwaliteit van de verblifsrecreatie staat onder druk door oneigenlijk gebruik (zoals permanente bewoning), veroudering en verrommeling van parken. De problematiek vraagt een integrale aanpak. Denk aan de economische en sociale belangen, aan veiligheids- en natuuraspecten en aan duurzaamheid. De uitgevoerde vitaliteitsscan geeft aan dat er urgentie is om met de sector aan de slag te gaan om te komen tot meer vitale vakantieparken, campings en jachthavens. Wij zetten ons in om het aandeel voorlopers en middenmoters te vergroten en het aandeel zorgenkindjes te verkleinen. Er worden pilots uitgevoerd waarbij toekomstperspectieven worden geboden aan parken.

Voor de parken en terreinen met verblifsrecreatie die zijn gelegen in NNN-gebieden (Natuur Netwerk Nederland) bekijken we de mogelijkheden van (noodzakelijke) ontwikkelingen.

Beoogd resultaat 2023

- De toekomstperspectieven voor de parken zijn afgerond.
- De eerste stappen naar verduurzaming van de parken zijn gezet.
- De uitkomsten worden omgezet naar een brede aanpak voor alle parken in de provincie (visie).

8.5.6 Het zakelijk toerisme is groter en verder versterkt

Toelichting op meerjarendoel

Het zakelijk toerisme biedt kansen voor onze regio. Wij streven naar meer samenhang en samenwerking in het verbinden van zakelijke bezoeken met de vrijetijdssector. Voor het versterken van het zakelijk toerisme zoeken wij samenwerking met partijen die hierin een leidende rol kunnen vervullen, waaronder het Utrecht Convention Bureau.

We werken verder aan een voorspoedig herstel uit de coronacrisis. Dit past bij onze strategische keuzes om bezoek te spreiden in ruimte en tijd. Wij richten ons op duurzaam zakelijk toerisme als onderdeel van het profiel gezond stedelijk leven, passend bij het economisch beleid. We steunen het meerjarige programma van Utrecht Convention Bureau voor een regionale aanpak voor zakelijke kennisevenementen dat is opgesteld in samenwerking met gemeenten Utrecht, Amersfoort, Nieuwegein en andere partijen als EBU en RBT Heuvelrug & Vallei. Deze samenwerking zal ertoe leiden dat meer passende congressen en kennisevenementen naar de regio Utrecht komen. Met de subsidie kennisevenementen bieden we een financieel instrument om wetenschappelijke congressen te verleiden om naar de regio Utrecht te komen.

Beoogd resultaat 2023

- We hebben met Utrecht Convention Bureau, RBT Heuvelrug & Vallei en diverse regiogemeenten in 2023 het zakelijk toerisme voor kennisevenementen versterkt met de realisatie van een nieuw online platform en gezamenlijke research.
- Vijf kenniscongressen zijn gerealiseerd met onze subsidie.

Verbonden Partijen

Onderstaande Verbonden Partijen hebben betrekking op dit programma:

- Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht NV (OMU)
- Plassenschap Loosdrecht e.o.
- Recreatie Midden-Nederland (RMN)
- Recreatieschap Stichtse Groenlanden (RSG)
- Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Utrecht Region B.V.

Voor overige informatie verwijzen wij u naar paragraaf 3.6 Verbonden Partijen.

9. Bestuur

Toelichting op programmadoel

De provincie Utrecht werkt aan het bevorderen van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Een goed bestuurd provincie is belangrijk voor de inwoners.

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

9. Bestuur	2021	2022	2023	2024	2025	2026
9.1 Provinciebestuur sterk en duidelijk	-5.672	-7.498	-8.112	-7.403	-7.403	-7.403
9.2 Integriteit is een vast onderdeel	-120	-149	-157	-157	-157	-157
9.3 Intensievere aanpak van ondermijning	-571	-545	-780	-780	-780	-780
9.4 Strategisch vermogen is groot	-1.942	-2.617	-3.085	-3.088	-3.175	-2.875
9.5 Regionale slagkracht sterk	-2.075	-2.635	-2.800	-2.800	-2.800	-2.800
9.6 Gemeenten, waterschap funct. goed	-901	-938	-1.029	-1.029	-1.029	-1.029
9.7 Concernbrede aansturing brede thema	-1.309	-2.590	-2.648	-2.199	-959	-959
9.8 Archiefplaats toezicht informatiebeh	-766	-771	-790	-790	-790	-790
Totaal exploitatie	-13.355	-17.742	-19.400	-18.245	-17.092	-16.792
Res. 09. Bestuur	71					
Totaal 9. Bestuur	-13.284	-17.742	-19.400	-18.245	-17.092	-16.792

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

9. Bestuur	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	6.183	6.957	8.933	8.854	8.407	8.407
Kapitaallasten	90	284	284	284	284	284
Materiële lasten	6.011	8.967	7.958	6.850	6.144	6.144
Subsidies	1.836	2.248	2.649	2.649	2.649	2.349
Totaal Lasten	14.120	18.456	19.824	18.637	17.484	17.184
Baten	765	714	424	392	392	392
Totaal Baten	765	714	424	392	392	392
Totaal exploitatie	-13.355	-17.742	-19.400	-18.245	-17.092	-16.792
Reserves						
- Stortingen	-	-	-	-	-	-
- Onttrekkingen	71	-	-	-	-	-
Totaal mutaties reserves	71	-	-	-	-	-
Saldo programma	-13.284	-17.742	-19.400	-18.245	-17.092	-16.792

Reserves Bestuur

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	-	-	-	-	-	-
Totaal stortingen	-	-	-	-	-	-
Reserve Meerjarige programma's/projecten	71	-	-	-	-	-
Totaal onttrekkingen	71	0	0	0	0	0
Saldo mutaties reserves	-71					

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
9.1 Het provinciebestuur is sterk en duidelijk	9.1.1 De positie van PS is sterker en duidelijker 9.1.2 De uitvoering van de rijkstaken (CvdK) is van betere kwaliteit 9.1.3 De uitvoering van het dagelijks bestuur (GS) is van betere kwaliteit
9.2 Integriteit is een vast onderdeel van het politiek-bestuurlijke- en bedrijfsproces	9.2.1 Integriteit is beter geborgd en het beleid is verder ontwikkeld
9.3 De aanpak van ondermijning wordt geïntensiveerd	9.3.1 De ondermijning wordt tegengegaan, de weerbaarheid wordt gestimuleerd en de aandacht voor de wet BIBOB wordt vergroot
9.4 In verbinding met de partners, stakeholders en inwoners (via bijvoorbeeld participatie) is het strategisch vermogen van de organisatie groot	9.4.1 Partners worden intensiever bij beleid, programma's en projecten betrokken 9.4.2 De dialoog met inwoners en samenwerkingspartners is innovatiever, transparant en overzichtelijk 9.4.3 De afstemming met stakeholders en inwoners is frequenter

	9.4.4 De regionale en lokale journalistiek heeft duurzaam een sterkere positie
9.5 De regionale slagkracht is sterk (ook over bestuurlijke grenzen heen))	9.5.1 Er ligt een (gezamenlijke) visie op regiovorming en er wordt conform die visie gehandeld
	9.5.2 Het beleid voor verbonden partijen is beter en wordt conform uitgevoerd
	9.5.3 De relatie met de Europese Unie draagt meer bij aan de realisatie van provinciale beleidsdoelstellingen
	9.5.4 De Staat van Utrecht is van niveau en beter afgestemd op de gebruikers
	9.5.5 Het strategisch vermogen van de organisatie en lobbykracht is sterker
9.6 Gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen functioneren goed conform de wet	9.6.1 De wettelijke toezichtstaak is beter en efficiënter uitgevoerd
	9.6.2 Verticaal toezicht en horizontale controle zijn aangepast aan de landelijke Agenda Toekomst van het (interbestuurlijk) Toezicht
9.7 Concernbrede aansturing op brede thema's is krachtig en effectief	9.7.1 De Sociale Agenda is beter zichtbaar en uitvoerbaar binnen de Provinciale programma's en op een aantal sociale thema's aanvullend op gemeenten en andere organisaties
	9.7.2 Het ondersteunen van de transitie naar een circulaire samenleving is sterker en meer integraal
	9.7.3 De transitie naar een klimaatneutrale samenleving wordt concernbreed beter verankerd en gemonitord
	9.7.4 Het beleid is beter met data onderbouwd
9.8 Archiefbewaarplaats en toezicht op informatiebeheer is op orde	9.8.1 Provinciale informatie is beter en duurzamer beschikbaar, toegankelijk en we publiceren actief openbaar

9.1 Provinciebestuur sterk en duidelijk

Toelichting op beleidsdoel

Provinciale Staten positioneren zich meer vooraan in de beleidsprocessen.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

9.1 Provinciebestuur sterk en duidelijk	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.923	2.366	2.292	2.292	2.292	2.292
Kapitaallasten	90	284	284	284	284	284
Materiële lasten	3.609	4.783	5.120	4.379	4.379	4.379
Subsidies	648	648	709	709	709	709
Totaal Lasten	6.270	8.082	8.406	7.665	7.665	7.665
Baten	598	584	294	262	262	262
Totaal Baten	598	584	294	262	262	262
Totaal	-5.672	-7.253	-8.045	-7.403	-7.403	-7.403

Indicatoren

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Opkomst provinciale verkiezingen (V-11)	%	--	--	60	--	--	
Omschrijving: De opkomstcijfers van de verkiezingen voor de Tweede Kamer (2021: 82%), Provinciale Staten (2019: 61%), en gemeenteraden (2018: 60%) weergegeven in % kiezers/stemgerechtigden							
Bron:	Kiesraad						

Meerjarendoelen

9.1.1 De positie van PS is sterker en duidelijker

Toelichting op meerjarendoel

In 2023 zal de doorontwikkeling van de Griffie tot merkbare resultaten leiden, waarbij uiteraard voeling met u wordt gehouden om de goede koers te toetsen. Voor het verbeteren van het informatiemanagement naar u is een medewerker bij de Griffie aangenomen. Dit zal in 2023 leiden tot aangepaste processen en inhoudelijke verbeteringen.

Het traject Provinciale Utrechtse Bondgenoten, dat een verbetering in de onderlinge samenwerking tussen u, ons en de ambtelijke organisatie beoogt, is geëvalueerd. Er zal nog besloten worden of en zo ja hoe dit wordt voortgezet in de nieuwe Statenperiode.

De stikstofproblematiek, de woningbouwopgave, de energietransitie en de mobiliteitsopgave zijn inhoudelijke dossiers die in 2023 veel aandacht van u zullen vragen. Verder zijn in maart de Statenverkiezingen en daarna de verkiezing voor de Eerste Kamer. Beide verkiezingen vragen veel inzet vanuit de Griffie. Dat geldt ook voor het daaropvolgende traject van het inwerken van de nieuwe Statenleden.

Beoogd resultaat 2023:

- Statenverkiezingen, inwerktraject en verkiezing Eerste Kamer goed verlopen.
- Goede behandeling van alle processen/dossiers, waarbij vooral aandacht is voor grote zaken als stikstof en energietransitie, en het meer integraal behandelen van dossiers.
- Traject Utrechtse Bondgenoten geëvalueerd.
- Ondersteuning van Provinciale Staten is geoptimaliseerd. Informatiemanagement is verbeterd.
- Kennis van en betrokkenheid bij de provinciale politiek is groter. Inwoners en vertegenwoordigers van organisaties weten Provinciale Staten beter te vinden en te gebruiken, onder meer door het ontwikkelen van videomateriaal en duidelijke communicatie vanuit de Staten.

9.1.2 De uitvoering van de rijkstaken (CvdK) is van betere kwaliteit

Toelichting op meerjarendoel

De commissaris van de Koning streeft bij de uitoefening van zijn rijkstaken ook in 2023 naar een toename van het aantal vrouwen in het burgemeestersambt. Ook de begeleiding van de loopbaan van burgemeesters, bijvoorbeeld door te investeren in klankbordgesprekken, is een belangrijk onderdeel.

Onderbouwing voor voorstel € 400.000 incidenteel in te zetten voor de uitvoering van het Kansenmakersteam in 2023. Daarmee is continuering in de huidige omvang verzekerd. Bij de Kadernota 2024 wordt bezien of en hoe het provinciaal financieel aandeel deze taak na 2023 wordt gecontinueerd.

De huisvesting van statushouders en de opvang van asielzoekers zal naar verwachting ook in 2023 veel aandacht vragen. Daarbij zal onder meer worden gestreefd naar integratie met de programma's voor flexwonen en versnelling woningbouw. Additionele financiering wordt verwacht van de rijksoverheid en gemeenten.

Toelichting

In het voorjaar van 2021 is er een kansenmaker begonnen om de Utrechtse gemeenten te ondersteunen bij de planvorming en ontwikkeling van initiatieven voor het realiseren van asielopvang en huisvesting statushouders. Begin 2022 is de inzet uitgebreid en is het kansenmakersteam begonnen. Op dit moment is de asielketen in Nederland vastgelopen. Er zijn te weinig opvanglocaties voor asielzoekers en woonlocaties voor statushouders. Er is veel vraag naar nieuwe locaties voor de opvang van asielzoekers en huisvesting van statushouders. Daarnaast werkt de provincie aan mogelijkheden tot versnelling van woningbouw en het creëren van locaties voor flexwonen voor verschillende categorieën woningzoekenden. Er gaat op zo'n kort mogelijke termijn een coördinator aan de slag die de afstemming en de gecoördineerde inzet tussen de deelonderwerpen bevordert.

Het huidige Kansenmakersteam bestaat uit drie personen. Naar alle waarschijnlijkheid is het noodzakelijk om het kansenmakersteam in 2023 uit te breiden, vanwege de voortdurende vraag naar de huisvesting van statushouders en de opvang van asielzoekers. De taken van het kansenmakersteam worden waarschijnlijk omvangrijker, nu gemeenten versneld statushouders moeten huisvesten.

Met de extra incidentele gelden van € 400.000 kan de inzet van het kansenmakersteam in 2023 worden gecontinueerd. Additionele middelen ten behoeve van de verdere uitbreiding worden aangevraagd bij de rijksoverheid en de gemeenten. Met die middelen kan het kansenmakersteam in 2023 bovenop de door de provincie beschikbaar gestelde middelen verder worden uitgebreid.

9.1.3 De uitvoering van het dagelijks bestuur (GS) is van betere kwaliteit

Toelichting op meerjarendoel

Wij maken weloverwogen keuzes in ons beleid en rond het besteden van beschikbare middelen, en kunnen dit op heldere wijze verantwoorden. De genomen besluiten zijn goed onderbouwd en we geven uitleg over de

keuzes die zijn gemaakt. Daarnaast is er continu aandacht voor de kwaliteit van de stukken aan u. Met het nieuwe college worden in 2023 afspraken gemaakt of en welke kwaliteitsverbetering nog verder nodig is of welke andere doelen u zou willen nastreven.

In maart 2023 vinden de Provinciale Statenverkiezingen plaats. Ter voorbereiding op de verkiezingen en de daaropvolgende coalitieonderhandelingen, voert de organisatie verschillende voorbereidende werkzaamheden uit. Zo wordt er een overdrachtsdocument opgesteld, wordt een inwerkprogramma opgesteld en wordt de doorvertaling van een nieuw coalitieakkoord in de werkzaamheden en in de Planning & Control-producten voorbereid.

Beoogd resultaat 2023:

- Wij zijn transparant in onze afwegingen.

9.2 Integriteit is een vast onderdeel

Toelichting op beleidsdoel

We zoeken in een vroegtijdig stadium het contact en de dialoog met de betrokken inwoners, gemeenten en organisaties. Afhankelijk van het vraagstuk en de gestelde doelen spreken we een passende vorm van participatie en verantwoordelijkheid af. De uitvoering van ons werk vraagt om maatwerkoplossingen waarbij integriteit van handelen voorop staat. Er is sinds 2021 een fulltime regisseur integriteit in dienst. Deze zal de uitvoering van het integriteitsplan op zich nemen.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

9.2 Integriteit is een vast onderdeel	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	94	89	97	97	97	97
Materiële lasten	25	60	60	60	60	60
Subsidies	1	-	-	-	-	-
Totaal Lasten	120	149	157	157	157	157
Totaal	-120	-152	-154	-157	-157	-157

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Afgelegde eed	%		100	100	100	100	100
Omschrijving: Het percentage nieuwe medewerkers dat de eed heeft afgelegd							
Bron:		intern					
2 Thematische bijeenkomsten integriteit	getal		1	1	1	1	1
Omschrijving: Het aantal thematische bijeenkomsten over integriteit dat in een jaar is georganiseerd.							
Bron:		intern					

Meerjarendoelen

9.2.1 Integriteit is beter geborgd en het beleid is verder ontwikkeld

Toelichting op meerjarendoel

Ook in 2023 zal er aandacht zijn voor het realiseren van een integer, veilig en productief werkklimaat. Er is zowel voor de ambtelijke organisatie als voor de politieke ambtsdragers een integraal plan van aanpak integriteit ontwikkeld. In 2023 worden de in 2022 ingezette interventies en activiteiten rondom het thema integriteit doorgezet zowel gericht op cultuur (de zachte kant: gedrag) als op structuur (de harde kant: beleid en regelingen). Dat integriteit een onlosmakelijk onderdeel van ons professioneel handelen is en dat ieders inzet nodig is om niet-integer handelen te voorkomen, blijft onderwerp van gesprek. In 2023 zijn alle ontwikkelingen beschreven in het door ons vast te stellen beleidsplan integriteit 2022-2025. In 2023 zal verder gebouwd worden aan de structurele en integrale borging van deze onderdelen en wordt de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het integriteitsbeleid voor de ambtelijke organisatie en politieke ambtsdragers goed bewaakt:

- de gedragscode integriteit;
- het agressieprotocol; de meldroute vermoedens van een misstand;
- de vertrouwenspersonen.

Beoogd resultaat 2023

- Implementatie beleidsplan integriteit 2022-2025.
- Borging van de verschillende onderdelen uit het beleidsplan integriteit 2022-2025 voor zowel voor de ambtelijke organisatie als voor de politieke ambtsdragers.

9.3 Intensievere aanpak van ondermijning

Toelichting op beleidsdoel

Het tegengaan van ondermijning is voor de provincie een belangrijke taak. Wij bevorderen dat overheden (gemeenten, provincie, waterschappen, rijk), andere instanties en het bedrijfsleven met elkaar samenwerken om beïnvloeding van de onderwereld in de bovenwereld tegen te gaan. Daarbij werken we blijvend aan de weerbaarheid van de eigen organisatie en wordt de Wet bibob zo breed mogelijk ingezet.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

9.3 Intensievere aanpak van ondermijning	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	348	345	594	594	594	594
Materiële lasten	80	150	136	136	136	136
Subsidies	142	50	50	50	50	50
Totaal Lasten	571	545	780	780	780	780
Baten	-	-	-	-	-	-
Totaal Baten		0	0	0	0	0
Totaal	-571	-555	-770	-780	-780	-780

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Ondernijning	getal	20	20	25	25	25	25
Omschrijving: Het minimum aantal BIBOB onderzoeken dat de provincie per jaar uitvoert							
Bron:		Intern					

Meerjarendoelen

9.3.1 De ondernijning wordt tegengegaan, de weerbaarheid wordt gestimuleerd en de aandacht voor de wet BIBOB wordt vergroot

Toelichting op meerjarendoel

Het tegengaan van ondernijvende criminaliteit, waarin wij de samenwerking zoeken met andere overheden en private partners, wordt in 2023 geïntensiveerd. De aanjaag- en netwerkfunctie van de provincie in de regio wordt verder versterkt door het doelmatig besteden van impuls gelden. Het gaat hier om een bijdrage van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor het versterken van de weerbaarheid kleinere gemeenten. De interne weerbaarheid van de provinciale organisatie wordt verder vergroot.

Naar waarschijnlijkheid zal in de septembercirculaire van het provinciefonds € 400.000 beschikbaar worden gesteld voor het versterken van de weerbaarheid kleinere gemeenten, waarvan een deel ingezet kan worden in 2023.

Beoogd resultaat 2023

- De BAG-registratie van recreatie-objecten op vakantieparken verder bevorderen.
- De actie-agenda Weerbare Overheid wordt verder uitgevoerd
- De Utrechtse gemeenten worden verder ondersteund in de weerbaarheid tegen en de aanpak van ondernijning via diverse ondersteuningsprojecten.
- Kennisbijeenkomsten over ondernijning en de Wet Bibob blijven organiseren.
- De organisatie van de interne weerbaarheid in het kernteam interne weerbaarheid wordt verder uitgebouwd.
- Het verder faciliteren van het interprovinciaal overleg Bibob en het verder versterken van de samenwerking met het Openbaar Ministerie en politie.
- Het minimaal uit te voeren aantal Bibob-onderzoeken stijgt van 20 naar 25.

9.4 Strategisch vermogen is groot

Toelichting op beleidsdoel

Voor het vergroten van het strategisch vermogen van de provincie moeten we netwerken verder ontwikkelen en verbinding en samenwerking zoeken met partners, stakeholders en inwoners. Dit zorgt voor een betere positie en vergroot het draagvlak bij het realiseren van gewenste ontwikkelingen. We zetten hiervoor verschillende instrumenten in, zoals werkbezoeken, participatie en lobby. Ook de landelijke inzet van en samenwerking binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO) is hierbij belangrijk.

Indicatoren
Geen indicatoren

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

9.4 Strategisch vermogen is groot	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.023	1.019	1.367	1.367	1.367	1.367
Subsidies	793	816	1.121	1.121	1.121	821
Materiële lasten	270	912	727	730	817	817
Totaal Lasten	2.086	2.747	3.215	3.218	3.305	3.005
Baten	144	130	130	130	130	130
Totaal Baten	144	130	130	130	130	130
Totaal	-1.942	-2.505	-3.057	-3.088	-3.175	-2.875

Meerjarendoelen

9.4.1 Partners worden intensiever bij beleid, programma's en projecten betrokken

Toelichting op meerjarendoel

Wij vervolgen in 2023 onze inzet om een zichtbaar, transparant, uitnodigend en toegankelijk bestuur te zijn voor de Utrechtse samenleving. Dit blijven we doen door actief de dialoog met partijen, ondernemers en inwoners aan te gaan, met werkbezoeken, participatie en via lobby/belangenbehartiging. In het kader van de Omgevingsvisie werken we gebiedsgericht. Met deze stijl van besturen en netwerken werken we aan de verdere ontwikkeling van de provincie.

Als we kijken naar de ontwikkeling van de provincie en de aanpak van de grote opgaven, hangt het behalen van resultaten ook af van de manier waarop wij samenwerken met overheden en andere partijen. En van ons gezamenlijk positioneren en profileren (zie 9.5.5) richting Den Haag en Brussel, en in politieke en ambtelijke netwerken.

We gaan als college van Gedeputeerde Staten in 2023 op bezoek bij gemeenten, maar ook bij bedrijven en instellingen om regionale verbindingen te leggen. In voorgaande jaren is de waardering en het nut hiervan gebleken. Bij gemeentelijke werkbezoeken wordt ook gezocht naar het contact met de samenleving. Lokale ondernemers, projectontwikkelaars of vertegenwoordigers van belangengroepen krijgen als dat mogelijk is een rol binnen de gemeentelijke werkbezoeken.

Het betrekken en ruimte laten voor input van inwoners is belangrijk. Inwonerparticipatie en overheidsparticipatie dragen bij aan een sterkere verbinding tussen de provincie en haar inwoners. Deze uitgangspunten zijn bestendigd in de participatievisie en -leidraad die u in 2022 heeft vastgesteld. De visie focust op het samenspel met (groepen) inwoners. 2023 staat in het teken van het werken met en het operationaliseren van de visie en de leidraad binnen de provinciale organisatie. Hiervoor worden verschillende activiteiten georganiseerd en praktische handreikingen ontwikkeld.

Beoogd resultaat 2023:

- Er hebben 15 tot 20 GS-werkbezoeken plaatsgevonden
- Operationalisering visie- en leidraad participatie

9.4.2 De dialoog met inwoners en samenwerkingspartners is innovatiever, transparant en overzichtelijk

Toelichting op meerjarendoel

We willen dat het voor inwoners, bedrijven en samenwerkingspartners eenvoudig is om in gesprek te gaan met de Provincie Utrecht. Online (media)monitoring kan daarbij helpen en kan zorgen voor verbinding en zichtbaarheid. Onze corporate communicatie is laagdrempelig en we publiceren veel op de sociale kanalen. We gebruiken deze kanalen echter nog onvoldoende om bewust en proactief in gesprek te gaan met inwoners. Verbindend zijn betekent dat we uitnodigen tot gesprek en het gesprek daadwerkelijk voeren.

Beoogd resultaat 2023

- We borgen de kennis over hybride bijeenkomsten zodat medewerkers snel en gemakkelijk zelf bijeenkomsten kunnen organiseren.
- Er is meer en toepasbare kennis over de wijze waarop on- en offline een gesprek op een goede wijze plaats kan vinden.
- Medewerkers nemen deel aan trainingen om duidelijker en begrijpelijker te leren schrijven zodat meer mensen (beleids)teksten gemakkelijker kunnen lezen.
- We delen actief onze dilemma's en maken onze content interactief: we brengen de verhalen crossmediaal, zetten laagdrempelige polls uit, we reageren vaker via webcare.

9.4.3 De afstemming met stakeholders en inwoners is frequenter

Toelichting op meerjarendoel

Als middenbestuur werken we per definitie samen met onze gemeenten, stakeholders en inwoners. Door inwoners en stakeholders vroegtijdig te betrekken, is er meer begrip voor elkaar, wordt het draagvlak vergroot en passen projecten goed bij de wensen van de gebruikers. Dit sluit aan bij werken in de geest van de Omgevingswet. We doen dit bijvoorbeeld via de projecten van het Netwerk Omgevingsgericht Werken, het belevingsonderzoek onder bezoekers van recreatiegebieden en via het coördinatiepunt voor ruimtelijke plannen en initiatieven van gemeenten dat in oprichting is.

Beoogd resultaat 2023

- Stakeholders en inwoners worden bijtijds betrokken bij projecten en geïnformeerd over onze besluiten en voorstellen.

9.4.4 De regionale en lokale journalistiek heeft duurzaam een sterkere positie

Toelichting op meerjarendoel

Een duurzame en sterke journalistiek is van belang voor een goedwerkende lokale democratie. In 2022 heeft u het beleidskader Versterking lokale journalistiek vastgesteld en ingestemd met de oprichting van een stichting Mediafonds Provincie Utrecht. Voor het jaar 2022 is € 200.000 toegekend voor dit doel en voor de jaren 2023 tot en met 2026 € 300.000.

Beoogd resultaat 2023:

- Journalisten en media in onze provincie kunnen aanvragen doen ter bevordering van de versterking van de lokale journalistiek bij de Stichting Mediafonds Provincie Utrecht.

9.5 Regionale slagkracht sterk

Toelichting op beleidsdoel

De omvang en samenhang van verschillende maatschappelijke opgaven maken uitvoering ervan steeds complexer. Er is een sterk en wendbaar lokaal én provinciaal bestuur nodig, dat zich richt op het organiseren rondom die opgaven om de regionale slagkracht verder uit te bouwen. Wij zetten samen met de medeoverheden onze schouders eronder.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

9.5 Regionale slagkracht sterk	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.343	1.347	2.024	2.024	2.024	2.024
Subsidies	220	52	87	87	87	87
Materiële lasten	535	1.236	689	689	689	689
Totaal Lasten	2.097	2.635	2.800	2.800	2.800	2.800
Baten	23	-	-	-	-	-
Totaal Baten	23	0	0	0	0	0
Totaal	-2.075	-2.323	-2.762	-2.800	-2.800	-2.800

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Europese verkenningstrajecten	getal		12	12	12	12	12
Omschrijving: Het aantal verkenningstrajecten voor Europese financiering dat jaarlijks wordt uitgevoerd							
Bron: intern							
2 Europese financiering	getal		4	4	4	4	4
Omschrijving: Het aantal aanvragen voor Europese financiering per jaar.							
Bron: intern							

Meerjarendoelen

9.5.1 Er ligt een (gezamenlijke) visie op regiovorming en er wordt conform die visie gehandeld

Toelichting op meerjarendoel

Gemeenten, waterschappen en provincie hebben elkaar en andere partners nodig om de complexe maatschappelijke opgaven te realiseren. Met de uitvoering van het in 2021 vastgestelde programma Sterk Utrechts Bestuur wordt gewerkt aan het verbeteren van de regionale samenwerking. In 2023 wordt het programmaplan geëvalueerd. Er wordt gekeken of de acties bijdragen aan succesvolle samenwerking. Indien

nodig wordt een vervolgplan opgesteld.

Beoogd resultaat 2023

Inzicht in de resultaten van de eerste jaren 'Sterk Utrechts Bestuur'.

9.5.2 Het beleid voor verbonden partijen is beter en wordt conform uitgevoerd

Toelichting op meerjarendoel

In de nota Samenwerkende partijen is een nieuwe methodiek ontwikkeld om samenwerkingsrelaties in beeld te brengen, te beoordelen en te evalueren. In 2023 worden de samenwerkingsverbanden volgens een vastgesteld evaluatierooster geëvalueerd. Door hier jaarlijks aandacht aan te besteden en deze werkwijze te incorporeren binnen de bedrijfsvoering zal het beleid voor de verbonden partijen en samenwerkingsverbanden verbeteren. Een intern project zal ervoor zorgdragen dat deze werkwijze wordt geïmplementeerd en conform wordt uitgevoerd.

Beoogd resultaat 2023

- De evaluaties van de samenwerkende partijen worden conform het evaluatierooster uitgevoerd
- Jaarlijks wordt u geïnformeerd over de uitkomsten hiervan.

9.5.3 De relatie met de Europese Unie draagt meer bij aan de realisatie van provinciale beleidsdoelstellingen

Toelichting op meerjarendoel

Om te zorgen dat de Europese Unie als bestuurslaag optimaal bijdraagt aan onze provinciale opgaven, voeren wij de Europastrategie 2020-2023 uit. Daarbij geven we prioriteit aan 'gezond stedelijk leven', 'multimodale en slimme mobiliteit' en 'energietransitie' en extra aandacht aan 'digitalisering', 'circulaire economie' en 'plattelandontwikkeling'. We inventariseren en signaleren doorlopend over Europese actualiteiten. We dragen bij aan Europees beleid en regelgeving door het leveren van regionale praktijkvoorbeelden. We gebruiken ook de Europese financieringskansen via het aanvragen van Europese subsidie en het uitvoeren van Europese projecten. Dit doen we in samenwerking met regionale, nationale en internationale partners. Bovendien profileren we de regio Utrecht als Europese living lab voor Gezond Stedelijk Leven.

Om de focus te houden op zaken die optimaal bijdragen aan onze provinciale opgaven, wordt eind 2022 de Europastrategie geëvalueerd. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in 2023 bij de keuze of er een nieuwe Europastrategie opgesteld wordt.

Beoogd resultaat 2023

- Start Europese community of practice in de regio Utrecht;
- EU-leergang als onderdeel van community of practice;
- EU-scans per prioritaire opgave (EU-kansenkaart);
- Ambtelijk en of bestuurlijk werkbezoek Brussel;
- Voorlichtingsbijeenkomsten over relevante Europese ontwikkelingen;
- Nieuwe afspraken over samenwerking en belangenbehartiging in de regio, Den Haag en Brussel (o.a. Randstadsamenwerking, regionale EU lobbystrategie);
- Deelname aan Europese projecten en netwerken;
- Beïnvloeding Europese wet – en regelgeving.

9.5.4 De Staat van Utrecht is van niveau en beter afgestemd op de gebruikers

Toelichting op meerjarendoel

De data en analyses over diverse thema's in de Staat van Utrecht (regionale kennisbron met informatie over de provincie Utrecht en alle 26 Utrechtse gemeenten) geven een beeld van het woon-, werk- en leefklimaat van de provincie en de 26 Utrechtse gemeenten. Het is daarmee voor veel partijen (beleidsmakers, bestuurders en maatschappelijke organisaties) een belangrijke informatiebron. In 2023 worden de data in de database vernieuwd en nieuwe themateksten gepubliceerd en verschijnt er een nieuwe actuele special.

Door de verbinding op te zoeken met partners, bijvoorbeeld bij de special, wordt er meer bekendheid gegeven aan de website. Daarnaast wordt via het actief gebruik van sociale media de bekendheid van de Staat vergroot en wordt via het aanbieden van cursussen het intensieve gebruik van de databank gestimuleerd.

Beoogd resultaat 2023:

- Data en analyses zijn geüpdatet en waar mogelijk aangevuld.
- Een nieuwe special is gemaakt en gepubliceerd.
- De database en website zijn meer geraadpleegd dan vorige jaren.
- De website is digitaal toegankelijk.

9.5.5 Het strategisch vermogen van de organisatie en lobbykracht is sterker

Toelichting op meerjarendoel

Het belang van een sterke strategische functie is groot. Ervaringen met onder andere het strategennetwerk, het Groeisprong 2040-traject, maar ook de resultaten van het onderzoek Strategisch vermogen (h)erkennen van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) laten zien dat er weliswaar voldoende strategisch vermogen aanwezig is in de organisatie, maar dat het vaak onvoldoende lukt om dat productief te maken. Eerder riep Motie 96 Lange termijnstrategie (10 november 2021) ons al op om strategie- en kennisontwikkeling structureel in te vullen.

Daarvoor zal in 2023 een unit Strategie worden ingericht die als 'binnenboordmotor' aan de gang gaat met het verder versterken en operationaliseren van het strategisch vermogen. Om vraagstukken efficiënt en domein overstijgend te kunnen vastpakken en het strategisch vermogen door te ontwikkelen is het nodig om de coördinerende/aanjangende functie beter te beleggen dan nu het geval is. De unit Strategie draagt eraan bij dat het strategisch vermogen op concernniveau gebundeld en gestroomlijnd wordt, en wordt ondersteund en doorontwikkeld. Aandacht voor onderwerpen als kennis en data, scenario denken en houding en gedag zijn hierbij van belang.

In 2023 zijn de verkiezingen voor Provinciale Staten. Een nieuw coalitieakkoord vraagt om aanpassing van de Public Affairs-agenda. Een nieuw college betekent nieuwe netwerken en veel kennismaken, waardoor er veel inzet is op relatiebeheer in Den Haag. In 2023 ligt de focus van Public Affairs sowieso op ontmoeting, na een aantal jaren waarin dat minder kon. De kosten voor het organiseren van dergelijke evenementen zijn de afgelopen jaren gestegen.

Beoogd resultaat 2023:

- Operationaliseren unit Strategie.

9.6 Gemeenten, waterschap funct. goed

Toelichting op beleidsdoel

Met interbestuurlijk toezicht (IBT) dragen wij bij aan een sterk en krachtig openbaar bestuur in de provincie Utrecht. We houden toezicht op de kwaliteit van de uitvoering van wettelijke medebewindstaken door alle Utrechtse gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen. Dit doen we op de domeinen financiën, informatiebeheer, omgevingsrecht (Wabo, erfgoed, monumenten en ruimtelijke ordening) huisvesting vergunninghouders en water. We blijven IBT zoveel mogelijk met projecten uit het Programma Sterk Utrechts Bestuur verbinden, gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Hiermee vergroten we de impact van ons toezicht.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

9.6 Gemeenten, waterschap funct. goed	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	873	875	966	966	966	966
Materiële lasten	28	63	63	63	63	63
Totaal Lasten	901	938	1.029	1.029	1.029	1.029
Totaal	-901	-963	-1.004	-1.029	-1.029	-1.029

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie		Streefwaarde			
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 IBT-interventie	getal		0	0	0	0	0
Omschrijving: Het aantal (van totaal aantal) toezichtontvangers waarbij de IBT-interventieladder trede 3 (actief toezicht) of hoger (juridische interventie) voor één of meer toezichtgebieden wordt toegepast							
Bron: Intern/Beleidskader IBT 2021-2024							
2 IBT-preventief financieel toezicht (V-10)	getal		0	0	0	0	0
Omschrijving: Het aantal (van totaal aantal) gemeenten onder preventief toezicht (verplichte indicator BBV/2019:1)							
Bron: BZK							
3 IBT-themaonderzoek	getal		-	2	2	2	2
Omschrijving: Aantal uitgevoerde IBT-themaonderzoeken of reality checks.							
Bron: Intern/Beleidskader IBT 2021-2024							

9.6.1 De wettelijke toezichtstaak is beter en efficiënter uitgevoerd

Toelichting op meerjarendoel

We voeren ons toezicht uit op basis van het Beleidskader Interbestuurlijk Toezicht (IBT) 2021-2024 en in lijn met de Agenda Toekomst van het (interbestuurlijk) Toezicht (ATT) van Rijk, IPO en VNG. Ons streven is om dit met zo min mogelijk toezichtlasten en zo transparant mogelijk voor onze collega-overheden te doen. We zoeken daarbij nog méér de dialoog met degenen op wie wij toezicht houden, zowel via contact per toezichtontvanger als via (regio)bijeenkomsten of webinars. In verband met veranderende wetgeving (Omgevingswet) passen wij onze informatie-afspraken aan. Bij IBT-omgevingsrecht en IBT-informatiebeheer wordt het toezicht risico-gericht uitgevoerd: meer quickscans bij goed presterende gemeenten, uitgebreider toezicht bij minder presterende gemeenten. Ambtelijke (voortgangs)gesprekken vinden frequenter plaats, kennisbijeenkomsten met gemeenteraden, bestuurders en ambtenaren worden georganiseerd en de klankbordgroep horizontale verantwoording/verticaal toezicht wordt verder gerevitaliseerd.

Gemeenten worden in aanloop naar de begroting 2023 geconfronteerd met (financiële) onzekerheden. Zo is er onduidelijkheid over de financieringssystematiek voor de jaren na 2025. Gemeenten weten daarom niet waar ze rekening mee kunnen houden in hun meerjarenraming, waardoor het lastig is om beleid structureel door te trekken. Voor de jeugdzorg is er onzekerheid over de extra bijdrage vanaf 2025. Hierover is afgesproken dat gemeenten voor die jaren een stelpost mogen opnemen. Vanwege de extra toegezegde middelen voor de jaren 2023 tot en met 2025 is de verwachting dat alle Utrechtse gemeenten erin zullen slagen een sluitende begroting vast te stellen. We constateren tegelijkertijd dat gemeenten worden beperkt bij de uitvoering door de krappe arbeidsmarkt. Dit geldt overigens ook voor de andere IBT-domeinen. Dit zal de komende periode terug te zien zijn in de uitkomsten van het IBT.

Gezien de grote opgave voor de huisvesting vergunninghouders, vergt dit ook in 2023 een intensiever toezicht. Dit betekent uitgebreidere ambtelijke en bestuurlijke monitoring van gemeenten en het uitvoeren van meer interventietrajecten. Aangezien naar verwachting de taakstellingen voor de gemeenten evenals het woningtekort nog groter zullen worden, wordt nauwe samenwerking met het provinciaal programma Versnelling Woningbouw en het Kansenmakersteam (die met gemeenten zoekt naar kansen voor huisvesting) nog belangrijker. De huisvestingsopgave statushouders is nauw verbonden met de asielopgave. Het Rijk werkt aan een wetsvoorstel waarbij gemeenten een wettelijke taak krijgen om geschikte asielopvangvoorzieningen te creëren en een nieuwe toezichtrol mogelijk bij ofwel Rijk ofwel bij de provincies wordt neergelegd. Over de opportuniteit wordt nog gediscussieerd en ook als provincie Utrecht hebben wij vraagtekens bij een dergelijke provinciale rol. De invoering van deze wet is op dit moment voorzien per 1 januari 2023. Via het IPO volgen wij nauwgezet deze wetsvoorbereiding.

Beoogd resultaat 2023

- Toezichtbeslissingen op gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen zijn voorbereid en opgesteld, waarbij meer maatwerk (quickscans waar mogelijk en verantwoord) wordt toegepast. Uitkomsten zijn gepubliceerd op de IBT-kaart.
- Bijbehorende monitoringstrajecten en interventies zijn uitgevoerd.
- (Regio)Bijeenkomsten zijn georganiseerd per toezichtgebied over relevante onderwerpen om kennisdeling tussen gemeenten te stimuleren.
- De informatieafspraken met de toezichtontvangers (IBT-verordening) is geactualiseerd.
- De mogelijke nieuwe IBT-taak taakstelling asielopvang is voorbereid.

9.6.2 Verticaal toezicht en horizontale controle zijn aangepast aan de landelijke Agenda Toekomst van het (interbestuurlijk) Toezicht

Toelichting op meerjarendoel

In het Beleidskader IBT 2021-2024 zijn de actielijnen van de ATT verwerkt. We werken (landelijk) de actielijnen van de ATT verder uit en voeren de principes van de ATT stapsgewijs door in ons toezicht. Naast de reguliere IBT-beoordelingen en de interventies voeren we meer themaonderzoeken en realitychecks uit naar maatschappelijk relevante en risicovolle onderwerpen die we samen met de toezichtontvangers bepalen. Bij deze realitychecks stemmen we zoveel mogelijk af met de betrokken ministeries en rijksdiensten en werken we samen met andere provincies voor meer (landelijke) uniformiteit in het IBT.

Vanwege de beoordeling van de begrotingen van de lokale overheden verzamelt het financieel toezicht veel data. Wij werken daarom aan het visualiseren en daarmee toegankelijk maken van deze informatie, in eerste instantie voor intern gebruik.

Beoogd resultaat 2023:

- Themaonderzoeken op de verschillende toezichtgebieden (in ieder geval omgevingsrecht en informatiebeheer) worden voorbereid en/of uitgevoerd. Voor IBT-omgevingsrecht is dit in ieder geval een onderzoek op het thema strijdig gebruik van agrarische opstallen in het buitengebied.
- Vanuit de verschillende toezichtgebieden kijken we naar de mogelijkheden van power-BI (Business Intelligence) en het visualiseren van de aanwezige data.

9.7 Concernbrede aansturing brede thema

Toelichting op beleidsdoel

Een aantal ambities geldt voor de hele organisatie. Het gaat dan om opgaven die organisatiebreed raken aan veel verschillende beleidsprogramma's. Om inzicht in de voortgang van deze opgaven te geven zijn aparte doelstellingen opgenomen. Het apart benoemen van deze brede thema's maakt de concernbrede aansturing krachtig en effectief.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

9.7 Concernbrede aansturing brede thema	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	485	827	1.485	1.406	959	959
Materiële lasten	791	1.763	1.163	793	-	-
Subsidies	32	-	-	-	-	-
Totaal Lasten	1.309	2.590	2.648	2.199	959	959
Totaal	-1.309	-2.411	-2.625	-2.199	-959	-959

Indicatoren

Aandachtspunten bij onderstaande indicatoren zijn:

1. Als geografische entiteit provincie Utrecht hebben we slechts een beperkte invloed op de reductie van broeikasgassen en de afname is afhankelijk van meerdere factoren. De jaarlijkse emissie van broeikasgassen worden vermeld in het jaarverslag.
2. Het betreft geen jaarlijkse lineaire afname. Naarmate we meer richting 2030 gaan zal de te verwachten procentuele reductie toenemen. Daar komt bij dat er uitschieters mogelijk zijn van individuele jaren.

Effectindicator	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Emissie broeikasgassen	Mton Co2-eq		5,6	<	<	<	<
Omschrijving: De totale emissie van broeikasgassen in absolute aantallen.							
Bron:	Emissieregistratie & PBL						

Meerjarendoelen

9.7.1 De Sociale Agenda is beter zichtbaar en uitvoerbaar binnen de Provinciale programma's en op een aantal sociale thema's aanvullend op gemeenten en andere organisaties

Toelichting op meerjarendoel

Het beleidskader Sociale Agenda 'Wij doen mee!' is in Provinciale Staten van 23 maart 2022 vastgesteld. Het college van Gedeputeerde Staten heeft op 7 juni de uitvoeringsagenda van de Sociale Agenda Wij doen mee! vastgesteld. Met de Sociale agenda dragen we bij aan meer gelijke kansen voor mensen in de samenleving. Dat doen we enerzijds door als werkgever in de eigen organisatie diversiteit en inclusiviteit te bevorderen. Daarnaast passen we een sociale bril op ons dagelijks werk toe. We doen dat vanuit een rol die ons past, in samenwerking met gemeenten en andere partijen. En we hebben daarbij oog voor kansen die er zijn in de samenleving, zoals bij inwonersinitiatieven en sociale ondernemingen. In 2023 hebben we ook een evaluatie van de Sociale Agenda naar wat het heeft opgeleverd en hoe we er mee verder willen in de toekomst.

Beoogd resultaat 2023

- **Sociaal DNA van de provincie:** Beter zichtbaar maken van de Sociale Agenda in de provincie Utrecht.
 - Implementeren van de Sociale bril door het toepassen op minimaal vijf opgaven, programma's, projecten, teams (Oefenen met de Sociale bril met de teams in de organisatie, zgn.Sociale bril sessies);
 - Door ontwikkelen van de Sociale bril (In 2023 vindt evaluatie van de Sociale bril plaats en hoe de Sociale bril wordt toegepast in alle geagendeerde statenvoorstellen).
- **Inclusieve provincie:** Bijdragen aan gelijke kansen voor inwoners vanuit onze provinciale rol.
 - (Samen)Werken aan laaggeletterdheid (Minimaal 2 goede voorbeelden van signalering en bestrijding van laaggeletterdheid op de werkvloer);
 - Antisemitisme (Voorstel aanpak antisemitische meldingen in het OV en het aanbieden van anti-discriminatielessen, en in het bijzonder antisemitisme, in het onderwijs);
 - Adviseren aan programma's zoals sport, toegankelijke dienstverlening, en cultuurparticipatie (Verdere uitwerking van de Sociale Bril sessies);
 - Uitvoering geven aan de Utrecht als regenboogprovincie (leernetwerkbijeenkomsten regenboogbeleid georganiseerd voor gemeenten, SchoolsOUT uitbreiden, Bijeenkomst Roze Ouderen);

- o Uitvoering geven aan het implementatieplan VN Verdrag Handicap;
 - o Advisering en aanjagen van de projecten met betrekking tot toegankelijke dienstverlening;
 - o Uitvoering geven aan de Issuekalender vanuit de Sociale Agenda.
- **Inclusieve organisatie:** Bijdragen aan een meer diverse en meer inclusieve organisatie. In opdracht van de HRO afdeling:
 - Uitvoering geven aan de Aanpak Diversiteit en Inclusie;
 - Nader onderzoek naar D&I op de werkvloer n.a.v. het Medewerkers Belevings Onderzoek.

9.7.2 Het ondersteunen van de transitie naar een circulaire samenleving is sterker en meer integraal

Toelichting op meerjarendoel

Voor de versnelling van de transitie naar een circulaire samenleving is het zaak dat onze provincie als organisatie zelf ook meedoet in de transitie. We willen circulariteit borgen in alle programma's van de provincie zodat de interne (lijn)organisatie circulariteit in haar opdrachten en projecten verankert. Daarmee dragen alle domeinen bij aan de transitie naar een circulaire samenleving. De concernopgave ondersteunt de interne organisatie in haar circulaire ambities.

In samenwerking met onze landelijke en regionale partners leveren we onze bijdrage aan de gezamenlijke circulaire ambities, zodat de transitie ook bij andere organisaties wordt versneld en verrijkt. In regionaal netwerkverband wordt in onze opdracht de samenwerking versterkt tussen alliantie Cirkelregio Utrecht, platform Groene Hart Werkt! en Living Lab Regio Foodvalley Circulair.

Beoogd resultaat 2023:

- Organisatiebreed circulair kennisontwikkelplan.
- Organisatiebrede middellangetermijnstrategie Circulaire Samenleving 2030.
- Uitvoering van Programma Circulair Midden-Nederland in samenwerking met alliantie Cirkelregio Utrecht, platform Groene Hart Werkt! en Living Lab Regio Foodvalley Circulair. Met nadrukkelijke aandacht voor kennisuitwisseling tussen gemeenten voor regionaal circulair inkopen via het Regionaal Circulair Inkopen Overleg (RCIO) en bijbehorend ondersteunend inkooploket, en de regionale samenwerking met de bouwsector voor versnelling van procesmatig en circulair bouwen.

9.7.3 De transitie naar een klimaatneutrale samenleving wordt concernbreed beter verankerd en gemonitord

Toelichting op meerjarendoel

In oktober 2019 heeft u zich gecommitteerd aan het nationale Klimaatakkoord, voor zover deze maatregelen betrekking hebben op de opgaven in de provincie Utrecht. In de klimaatwet en het provinciale klimaatakkoord is vastgelegd dat in 2030 de uitstoot van broeikasgassen, waaronder CO₂, met minimaal 49% is gereduceerd ten opzichte van 1990. Om uiterlijk in 2050 klimaatneutraal te zijn, is in het coalitieakkoord van het Rijk opgenomen dat dit doel voor 2030 in de Klimaatwet wordt aangescherpt tot tenminste 55% CO₂-reductie. Om dit doel ook daadwerkelijk te halen, heeft het kabinet aangegeven zich in het Beleidsprogramma klimaat te zullen richten op 60% reductie in dat jaar. Wat dit betekent voor de provincies dient nog te worden doorvertaald.

Het is ons doel de provincie in uiterlijk 2050 klimaatneutraal te maken; de CO₂-uitstoot dient dan netto nul te zijn. Het is onze ambitie hiertoe:

- vat te krijgen op de samenhang en het effect van klimaatmaatregelen die de uitstoot van broeikasgassen, waaronder CO₂, beperken en afvangen;
- de ambtelijke coördinatie en samenwerking op klimaatthema's te intensiveren - een duidelijke, coördinerende en intern / extern verbindende rol draagt bij aan focus en versnelling op de

klimaatdoelstelling;

- klimaat stevig in te bedden in onze cultuur, structuur en strategie.

Met behulp van het model Drawdown is een systeem van emissie en absorptie van broeikasgassen gemodelleerd dat laat zien welke klimaatoplossingen welke potentie en impact hebben. Om zicht te houden op onze bijdrage aan het Klimaatakkoord, coördineren we onze klimaatinspanningen centraal en monitoren we de vorderingen met een eigen klimaatmonitor. Daarbij zorgen we in ieder programma voor inzicht in de doelen, de ontwikkeling in uitstoot en de benodigde beleidsmaatregelen om deze te reduceren, en welke de provincie daarvan kan oppakken.

Met de coördinatie, inbedding, modellering en monitoring zorgen we voor een integrale klimaataanpak. Door daarnaast onze samenwerking met andere provincies, gemeenten en partners op het gebied van klimaat te versterken, geven we zowel in- als extern uitvoering aan motie 100 'Klimaat centraal' (2021/100), motie 74 'Behalen klimaatdoelen' (2021/74), motie 117 'Verken mogelijkheden Utrechtse klimaattop' (2021/117) en motie 79 'Code Rood voor Klimaat, uitwerken op maat' (2022/79).

Beoogd resultaat 2023

- Een verdere uitbreiding en verfijning van de klimaatdashboards.
- Ontwikkeling van scenario's voor verdere broeikasreductie en -absorptie, met een overzicht van de verwachte ontwikkeling in uitstoot en provinciale instrumenten om bij te dragen aan de benodigde reductie.
- Een eerste uitwerking van een Plan-do-check-act-cyclus en/of Planning & Control-cyclus voor de beheersing van maatregelen op het gebied van CO₂eq-reductie en -absorptie in ieder programma.

9.7.4 Het beleid is beter met data onderbouwd

Toelichting op meerjarendoel

Nederland digitaliseert en dat biedt grote kansen om zaken slimmer te doen. De huidige maatschappij vraagt om een meer digitaal slagvaardige provincie. Nieuwe technologieën bieden kansen om ons werk te verbeteren, inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners beter te betrekken en te bedienen en onze middelen gericht in te zetten. We digitaliseren steeds meer processen en loketten en willen verstandig versnellen naar een organisatie waar data een belangrijke drijver en aanjager is in beleid en uitvoering, maar ook in monitoring en evaluatie van onze activiteiten.

Binnen de organisatie wordt al op verschillende plekken met data gewerkt. Dat willen we professionaliseren en centraal aansturen. Bewustwording, leren door te doen, kennis delen en opgaven met elkaar verbinden staan hierbij centraal. De afgelopen jaren is onder andere vanuit het programma Slimmer met Data van onderop gebouwd aan mooie voorbeelden van data-onderbouwd werken en is ervaren wat werkt en wat nog niet op orde is. Het komende jaar willen we het toepassen van data ten behoeve van beleid verder professionaliseren. Dit gebeurt door vanuit het programma (opgave)teams te ondersteunen en te adviseren in de mogelijkheden die data bieden om de maatschappelijke opgaven op een op kennis gebaseerde en integrale wijze aan te pakken. En door helder rollen, verantwoordelijkheden en processen rondom het toepassen van data te benoemen en vast te leggen.

Beoogd resultaat 2023

- Minimaal 5 (programma)teams begeleiden in het verkennen van de mogelijkheden van data ten behoeve van hun beleidsopgave;
- Minimaal 5 dataprojecten begeleiden waar in multidisciplinaire teams en op iteratieve wijze wordt geleerd en geëxperimenteerd met data;

- Collega's inspireren door interessante dataprojecten en learnings in de etalage te zetten, dat wil zeggen te delen op verschillende manieren;
- Rollen en verantwoordelijkheden in onze data-organisatie benoemen en beschrijven, en werkprocessen en richtlijnen vaststellen om het werken met data te uniformeren en professionaliseren;
- Minimaal 2 colleges/lezingsen, workshops of opleidingen (met als voornaamste doelgroep de domeinen) organiseren om vaardigheden en kennis over data(gedreven werken) te versterken.

9.8 Archiefplaats toezicht informatiebeh

Toelichting op beleidsdoel

De provinciearchivaris bij Het Utrechts Archief (HUA) heeft op basis van de Archiefwet 1995 twee wettelijke taken: toezicht houden op de informatiehuishouding bij de provinciale organisatie en haar samenwerkingsverbanden, en beheren van historische archieven die in de provinciale archiefbewaarplaats bewaard worden. Het beheer van de oudere archieven is belegd bij HUA; zie Verbonden Partijen. Dit beleidsdoel heeft verbinding met het programma's Samenwerken & Dossiers en Wet open overheid (Woo), CIO Office en het strategisch informatiebeheer overleg (SIO) van de provincie. De beleidsdoelen van HUA voor de provincie zijn uitgewerkt in het meerjarenbeleidsplan van HUA voor 2021-2024.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

9.8 Archiefplaats toezicht informatiebeh	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	94	89	108	108	108	108
Materiële lasten	672	-	-	-	-	-
Subsidies	-	682	682	682	682	682
Totaal Lasten	766	771	790	790	790	790
Totaal	-766	-774	-787	-790	-790	-790

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Actief openbaar publiceren	getal		4	3	**	**	**
Omschrijving: Aantal documentcategorieën onder artikel 3.3 Wet open overheid, waarvoor de PU de procedures en voorzieningen gerealiseerd heeft om actief openbaar te publiceren							
Bron: Voortgangsrapportage Wet Open Overheid (op te zetten in 2022). **De planning voor 2024 en 2025 is nog niet afgegeven door het Rijk. Het is daardoor niet mogelijk om hier al een streefwaarde voor op te nemen.							
2 Beheren en delen provinciale organisatie	%		100	100	100	100	100
Omschrijving: Aantal teams dat de vernieuwde werkwijze voor het beheren en delen van provinciale informatie heeft doorgevoerd (aansluiting op Teams/SharePoint)							
Bron: Voortgangsrapportages zoals in de blauwdruk van I&A beschreven roadmap							

Meerjarendoelen

9.8.1 Provinciale informatie is beter en duurzamer beschikbaar, toegankelijk en we publiceren actief openbaar

Toelichting op meerjarendoel

We zetten onze voorbereidingen voor een betere en duurzame informatiehuishouding voort. Dit doen we middels de programma's Samenwerken & Dossiers en Wet open overheid (Woo) en daarmee samenhangende lijnactiviteiten. Sturing op samenhang en integraliteit van de gestelde doelen en versterkt eigenaarschap in de gebruikersorganisatie blijven onze aandacht vergen. Deze sturing wordt versterkt door betrokkenheid van de CIO Office en het strategisch informatiebeheer overleg (SIO) van de provincie. Vanuit het toezicht wordt de samenhang met informatiebeveiliging en gegevensbescherming versterkt.

Door uittreding medio 2024 van de minister van OCW uit de Gemeenschappelijke regeling Het Utrechts Archief (HUA) zal de e-depotvoorziening van het Nationaal Archief niet meer door ons gebruikt kunnen worden. In 2022-2024 richt HUA in samenspraak met ons een eigenstandige beheer- en adviesorganisatie met e-depotvoorziening in. Hiermee voldoen wij alsnog aan onze verplichtingen voor onze blijvend te bewaren digitale informatie. Samen met HUA en de gemeente Utrecht wordt gewerkt aan een toekomstbestendige nieuwe regeling voor onze archiefdienst.

Beoogde resultaten 2023

- Aanwijsbare verbeteringen in onze informatiehuishouding onder de programma's Samenwerken & Dossiers en Wet open overheid en aansturing van CIO Office, alsmede betere inbedding van het toezicht en onze kwaliteitsprocessen.
- Duurzame invulling van de verplichtingen onder de Wet open overheid, waaronder een aangewezen contactfunctionaris Woo en aansluiting op de landelijke voorziening.
- Meer actief openbaar gemaakte documenten, volgens onze gestelde prestatie indicatoren.
- Duidelijke toekomstplannen en -afspraken voor Het Utrechts Archief, waarin onze belangen voor duurzaam archiefbeheer en toezicht zijn geborgd.

Verbonden Partijen

Onderstaande Verbonden Partijen hebben betrekking op dit programma:

- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)
- Het Utrechts Archief
- Huis der Nederlandse Provincies (HNP)
- Inter Provinciaal Overleg (IPO)
- Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)
- Randstedelijke Rekenkamer (RRK)
- REMU Houdstermaatschappij NV
- Vitens NV

Voor overige informatie verwijzen wij u naar paragraaf 3.6 Verbonden Partijen.

10. Overzicht overhead

Toelichting op programmadoel

Om u op een eenvoudige manier meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, is in het BBV voorgeschreven dat in de begroting op een centrale plek de totale kosten van overhead worden opgenomen. De overhead wordt dus niet aan de afzonderlijke programma's toegerekend.

In dit onderdeel in de begroting zijn alle kosten opgenomen die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Zoals:

- leidinggevendend primair proces (hiërarchisch);
- financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie;
- personeelszaken (P&O);
- inkoop, inclusief aanbestedingen en contractmanagement;
- interne en externe communicatie met uitzondering van klantcommunicatie;
- subsidiebehandeling en Juridische zaken;
- bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- informatievoorziening en automatisering (ICT);
- facilitaire zaken en huisvesting inclusief beveiliging;
- documentaire Informatievoorziening (DIV);
- managementondersteuning primair proces.

In de paragraaf Bedrijfsvoering (3.5) worden de concernbrede ontwikkelingen beschreven op het gebied van Bedrijfsvoering. Hieronder hebben we per beleidsdoel aangegeven waaraan de kosten van overhead worden besteed.

Wat gaat dat kosten?

Overzicht van baten en lasten op beleidsdoel

10. Overzicht overhead	2021	2022	2023	2024	2025	2026
10.1 Financiën en bedrijfsv. is sterk	-14.974	-12.449	-13.735	-13.942	-13.274	-13.442
10.2 Organisatie daadkrachtig, wendbaar	-34.853	-38.953	-35.892	-33.983	-34.597	-34.270
10.3 De communicatie is goed en modern	-2.642	-3.054	-2.938	-2.938	-2.938	-2.938
10.4 De beheersing van de organisatie	-1.727	-1.891	-2.038	-2.038	-2.038	-2.038
Totaal exploitatie	-54.195	-56.347	-54.603	-52.901	-52.847	-52.688
Res. 10. Overzicht Overhead	23.622	-328				
Totaal 10. Overzicht overhead	-30.573	-56.675	-54.603	-52.901	-52.847	-52.688

Overzicht van baten en lasten per kostensoort

10. Overzicht overhead	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	30.633	29.809	32.785	32.808	32.807	32.807
Kapitaallasten	4.923	6.422	6.305	6.359	6.265	6.265
Materiële lasten	21.679	23.073	19.188	17.409	17.450	17.291
Subsidies	-17	235	458	458	458	458
Totaal Lasten	57.218	59.539	58.736	57.034	56.980	56.821
Baten	3.023	3.192	4.133	4.133	4.133	4.133
Totaal Baten	3.023	3.192	4.133	4.133	4.133	4.133
Totaal exploitatie	-54.195	-56.347	-54.603	-52.901	-52.847	-52.688
Reserves						
- Stortingen	-442	-328	-	-	-	-
- Onttrekkingen	24.064	-	-	-	-	-
Totaal mutaties reserves	23.622	-328	-	-	-	-
Saldo programma	-30.573	-56.675	-54.603	-52.901	-52.847	-52.688

Reserves Overzicht overhead

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Meerjarige programma's/projecten	442	328	-	-	-	-
Totaal stortingen	442	328	0	0	0	0
Reserve Groot onderhoud Huisvesting	18.200	-	-	-	-	-
Reserve ICT	5.864	-	-	-	-	-
Totaal onttrekkingen	24.064	0	0	0	0	0
Saldo mutaties reserves	-23.622	328				

Investerings

Zie voor de investeringen dehet MIP Bedrijfsvoering dat bij de begrotings-stukken is gevoegd. In dehet MIP is een overzicht en nadere toelichting opgenomen van investeringen van de onderdelen:

- ICT
- Facilitair

Daarnaast is in dehet MIP Bedrijfsvoering een overzicht opgenomen van de financiële ontwikkeling van de kapitaallasten. Ook wordt ingegaan op de toekomstige SaaAAS-diensten. SaaS staat voor software as a service, dat is software die als een online dienst wordt aangeboden.

Beleidsdoelen

Beleidsdoel	Meerjarendoel
10.1 De basisorganisatie voor financiën en bedrijfsvoering is sterk en goed toegerust	10.1.1 Versterken en blijvend ontwikkelen van de financiële functie
	10.1.2 Versterken van de juridische functie
	10.1.3 Opstellen en daarna uitvoeren van programma 'Versterken subsidieloket'
	10.1.4 Versterken van de inkoopfunctie en organiseren van centraal contractmanagement
	10.1.5 Versterken informatiebeveiliging en privacybescherming
	10.1.6 De provincie is digitaal goed toegerust en flexibel
10.2 De provinciale organisatie is daadkrachtig, wendbaar en duurzaam	10.2.1 Tijdig starten en afronden P&C-producten; zijnde de Jaarrekening, de Zomernota, de Kadernota en de Begroting. Versterken rol Provinciale Staten bij totstandkoming en verbeteren communicatie rondom deze producten
	10.2.2 Versterken HRM-functie en blijvend ontwikkelen inclusieve organisatie en medewerkers.
	10.2.3 Versterken en versnellen digitalisering bedrijfsprocessen
	10.2.4 Goede huisvesting en verduurzamen eigen vastgoed
10.3 De communicatie is goed en modern	10.3.1 Inwoners en bedrijven zijn beter geïnformeerd over beleidsvoornemens, concrete plannen en projecten en hebben meer mogelijkheid tot beïnvloeding van beleid en projecten.
	10.3.2. Doorontwikkelen communicatiemiddelen op basis van nieuwe technieken
	10.3.3. De jaarrekening en begroting beter toegankelijk maken voor het Utrechtse publiek en actiever communiceren over de financiële positie en ontwikkelingen binnen de provincie.

	10.3.4	Vergroten van de zichtbaarheid van het werk van de provincie (corporate communicatie), zodat inwoners weten aan welke opgaven de provincie werkt en wat ze wil bereiken.
10.4 De beheersing van de organisatie door het management en het bestuur is optimaal	10.4.1	Uitvoeren van concerncontrol waaronder het adviseurschap van de Financiële Auditcommissie.
	10.4.2	Versterken van Verbijzonderde Interne Controle (VIC)

10.1 Financiën en bedrijfsv. is sterk

Toelichting op beleidsdoel

Al in 2020 heeft u de organisatie in de gelegenheid gesteld om de bedrijfsvoering formatief te versterken en financieel ruimte geboden om hoognodige verbeteringen door te voeren. De condities om als Bedrijfsvoering verantwoordelijkheid te pakken en daarmee mede het verschil te maken voor de provincie zijn daarmee geschapen.

In 2021 en 2022 zijn verdere stappen gezet in het normaliseren van de zogenaamde doorgeschoten zelfredzaamheid, ofwel een beter samenspel en evenwicht tussen de primaire afdelingen en de ondersteunende bedrijfsvoering. Met als insteek waar nodig en mogelijk de kwaliteit van de uitvoering van bedrijfsvoeringstaken te vergroten, de kwetsbaarheid te verminderen en de kosten te verlagen. Kortweg, er wordt ingezet op het leveren van uitstekende dienstverlening vanuit bedrijfsvoering aan de hele organisatie.

Bouwstenen van uitstekende dienstverlening zijn:

- koers bepalen door het ontwikkelen van een visie op bedrijfsvoering en uitstekende dienstverlening;
- kaders hanteren waarop het handelen richting de interne klant (medewerkers en teams) kan worden geijkt en gebaseerd;
- keuzes maken door het stellen van prioriteiten;
- trainingen en opleidingen zodat onze medewerkers kunnen waarmaken wat we de organisatie beloven;
- goed ingerichte systemen die de werkprocessen ondersteunen;
- klantgerichte werkprocessen;
- continu leren en verbeteren door het monitoren van de klantbeleving en de objectieve prestaties van de bedrijfsvoering in termen van onder meer doorlooptijden en doeltreffendheid (in één keer goed).

De dienstverlening vanuit Bedrijfsvoering heeft betrekking op alle interne producten en diensten op het terrein van financiën, inkoop, juridische zaken, personeel & organisatie, informatie & automatisering, facilitair en subsidies. De verbeterlagen zijn onderdeel van een bedrijfsvoeringsbreed verbeterprogramma (BV Beter), waarover de Financiële Audit Commissie (FAC) met ingang van 2021 per kwartaal wordt geïnformeerd over de voortgang.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

10.1 Financiën en bedrijfsv. is sterk	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	7.944	7.078	8.798	8.767	8.767	8.767
Kapitaallasten	838	2.027	1.990	2.044	1.950	1.950
Materiële lasten	5.948	3.109	2.566	2.750	2.176	2.344
Subsidies	225	235	381	381	381	381
Totaal Lasten	14.956	12.449	13.735	13.942	13.274	13.442
Baten	-18	-	-	-	-	-
Totaal Baten	-18	0	0	0	0	0
Totaal	-14.974	-12.650	-13.534	-13.942	-13.274	-13.442

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Afgehandelde subsidieaanvragen	%		90	95	100	100	100
Omschrijving: Het percentage dat binnen 13 weken wordt afgehandeld							
Bron: Interne bron							
2 Privacybescherming	%		100	100	100	100	100
Omschrijving: Het percentage van de leveranciers waarmee een verwerkingsovereenkomst is gesloten over het gebruik van data. Het zijn overeenkomsten tussen provincie en andere partijen, die onze (persoons)gegevens verwerken voor een bepaald doel, zoals wegenbelasting of salarisverwerking.							
Bron: Interne bron							
3 Factuurbetaling: 95% van de facturen wordt binnen 30 dagen betaald	%		95	95	95	95	95
Omschrijving: Het percentage facturen dat binnen 30 dagen wordt betaald.							
Bron: Interne bron							

Meerjarendoelen

10.1.1 Versterken en blijvend ontwikkelen van de financiële functie

Toelichting op meerjarendoel

De financieel adviseur geeft advies, kijkt mee met de organisatie, is gelijkwaardig en wordt daarmee gezien als

een partner die meedenkt en mee aan het stuur zit. De nadruk zal minder liggen op achteraf rapporteren, maar meer op vooruitkijken, denken in scenario's en het vergroten van het voorspellend vermogen van onze organisatie. Om dit voor elkaar te krijgen is een goed ingerichte administratie nodig. De periodieke afsluiting van de financiële administratie, de tussentijdse balanscontroles en de verdere digitalisering van de financiële processen zijn aanpassingen die in 2022 en 2023 zijn en worden doorgevoerd en een positief effect hebben op de kwaliteit van de financiële administratie.

Het implementeren van een nieuw financieel systeem en de integratie met de subsidietool is een van de speerpunten in 2023. Daarmee optimaliseren we de financiële processen, geven deze in één systeem vorm en verhogen we de gebruiksvriendelijkheid. Ook ontstaan hierdoor mogelijkheden om nieuwe technologieën zoals robotisering in te zetten.

10.1.2 Versterken van de juridische functie

Toelichting op meerjarendoel

Ook in 2023 zullen we verder werken aan het versterken van de juridische functie en het juridisch in control zijn als organisatie. Verschillende activiteiten (voor een deel al in 2022 gestart) zullen in dat kader in 2023 worden uitgevoerd. Zo krijgt het verder vergroten van het juridische bewustzijn van medewerkers binnen alle domeinen, onder meer door nieuwe cursussen via de Utrecht Academie, specifieke aandacht en wordt het opzetten van een concernbreed juridisch proces van Administratie Organisatie en Interne Controle (AO/IC) voortgezet. Daarnaast zal worden gewerkt aan de verdere optimalisering van de interne juridische advisering. Het gaat hierbij onder meer om de afstemming en samenwerking tussen de centrale en decentrale juridisch adviseurs bij domeinoverstijgende opgaven, het werken met accountteams en een verdere verbetering van de kwaliteit van de juridische advisering. Mede op basis van het leertraject professioneel adviseren dat in 2022 is uitgevoerd, wordt een volgende stap gezet in deze advisering: proactief en met aandacht voor een goede balans tussen juridische mogelijkheden en de te realiseren opgaven. Verder zal worden geïnvesteerd in de continue kennisontwikkeling van onze juristen en juridisch medewerkers, onder meer door kennisdeling door de advocatenkantoren waarmee de provincie een raamcontract heeft. Verder zal ook de nodige aandacht nodig zijn voor de invoering van nieuwe wetgeving zoals de Wet open overheid (Woo).

10.1.3 Opstellen en daarna uitvoeren van programma 'Versterken subsidieloket'

Toelichting op meerjarendoel

In 2023 wordt verder gebouwd op het nieuwe subsidiefundament (Algemene Subsidieverordening (ASV) en subsidiesysteem) en wordt het subsidieproces geoptimaliseerd.

Met het nieuwe subsidiesysteem kunnen we knelpunten laten zien (waar blijven dossiers te lang liggen) om gerichte procesinterventies uit te voeren om doorlooptijden te versnellen en de kwaliteit van de output te verhogen. We onderzoeken de mogelijkheden tot verdere automatisering en zullen deze waar mogelijk implementeren.

Het nieuwe aanvraagportaal voor aanvragers gaat live in 2023. Dit portaal gaat de subsidieaanvrager helpen het aanvraagproces eenvoudiger te doorlopen en inzicht te krijgen in de doorlooptijd van zijn aanvraag. Bovendien zorgt dit portaal voor een geautomatiseerde verwerking van de aanvraag in het subsidiesysteem.

10.1.4 Versterken van de inkoopfunctie en organiseren van centraal contractmanagement

Toelichting op meerjarendoel

In 2023 wordt verder gewerkt aan het versterken van de inkoopfunctie. Het huidige centraal contractbeheersysteem (Inconto) wordt uitgebreid met contractmanagementmogelijkheden. Dit project hangt samen met de intensivering van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) in inkooptrajecten, monitoring en rapportages.

Daarnaast zullen de samenwerkingsovereenkomsten met andere overheden en partners in het centraal contractbeheersysteem worden geregistreerd voor monitoring en rapportage.

We onderzoeken een nieuw contractbeheersysteem en inkoopstelsel na afronding van de aanbesteding van het nieuwe financiële systeem.

De implementatie van het nieuwe inkoopbeleid (inclusief MVOI) zal zich richten op de inrichting van de interne organisatie, borging van de governance, monitoring, rapportage en kennisontwikkeling op dit onderwerp. Maar opdrachtgevers blijven primair verantwoordelijk voor het opnemen van MVOI-criteria en het monitoren en rapporteren van de voortgang. Inkoop ondersteunt hierbij de afdelingen en teams met inhoudelijk advies en het verder aanpassen en inrichten van het centraal contractbeheersysteem als instrument hiervoor.

In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording wordt ook een traject gestart in relatie tot het decentraal contractmanagement van de grotere contracten binnen onze provincie. Het gaat hierbij om het stimuleren van de domeinen in het gebruik van uniforme controleprocessen en sjablonen voor wijzigingen van lopende overeenkomsten.

De pilot voor de functie van advocaat in loondienst wordt geëvalueerd. Als blijkt dat de advocaat in loondienst voorziet in een duidelijke behoefte van de organisatie om juridische procedures en contractgeschillen intern op te pakken, zal een verdere doorontwikkeling van een intern advocatenkantoor plaatsvinden.

10.1.5 Versterken informatiebeveiliging en privacybescherming

Toelichting op meerjarendoel

Het voldoen aan de actuele wet- en regelgeving rondom informatieveiligheid en privacy en het anticiperen op nieuwe ontwikkelingen op dit terrein is een grote uitdaging en vraagt continu aandacht. Dit onderwerp ontwikkelt zich snel en het aantal dreigingen op het gebied van informatieveiligheid neemt toe. Het vraagt veel inzet van de organisatie om deze ontwikkelingen bij te benen en daarnaast de noodzakelijke groei van de organisatie op dit onderwerp te bewerkstelligen.

Organisatievolwassenheid informatieveiligheid

Voor informatieveiligheid is ervoor gekozen eerst een stap te zetten naar volwassenheidsniveau 2. Daarna willen wij als organisatie verder groeien naar de uiteindelijke ambitie: volwassenheidsniveau 3. Niveau 2 kenmerkt zich doordat de werkzaamheden rondom informatieveiligheid in de organisatie beheerst en herhaalbaar worden ingepland en uitgevoerd. Om dit te bereiken is een prioriteit bepaald voor de onderwerpen hieronder. Hiermee is een start gemaakt in de tweede helft van 2022 en hieraan wordt in 2023 een vervolg gegeven:

1. Implementeren geactualiseerd informatiebeveiligingsbeleid

Diverse kaders en richtlijnen worden verder uitgewerkt en vastgesteld. Voor onderdelen daarvan is externe expertise noodzakelijk. Vervolgens worden deze kaders en richtlijnen geïmplementeerd in de organisatie.

2. Risicogericht werken

Het (laten) uitvoeren van risicoanalyses voor processen met een verhoogd risico voor beschikbaarheid, integriteit en/of vertrouwelijkheid.

Daarnaast wordt het informatiebeveiligingsmanagementsysteem verder geïmplementeerd en wordt een aantal dashboards ingericht zodat de organisatie beter inzicht krijgt in de risico's.

3. Versterken van incidentmanagement

Er wordt een goede identificatie en registratie van incidenten ingericht. Dit is noodzakelijk voor een snelle respons en voor het beperken van het risico op herhaling.

Organisatievolwassenheid Privacy

Als het gaat om privacy is het volwassenheidsniveau van de organisatie over vrijwel de hele linie eind 2022 gegroeid naar het geambieerde niveau 3. Dit niveau kenmerkt zich door gedefinieerde en vastgelegde procedures en afspraken en de opvolging hiervan. Dit niveau is passend bij onze organisatie en hiermee wordt in voldoende mate voldaan aan de verplichte normenkaders.

In 2023 en verder wordt ingezet om dit niveau te handhaven en te bestendigen en de organisatie erop toe te rusten zelf verantwoordelijkheid te nemen voor het borgen van privacy in het dagelijks werk.

Governance Informatieveiligheid & Privacy

Organisatorisch is het onderwerp Informatieveiligheid & Privacy in 2022 ondergebracht bij het CIO Office. Met ingang van 2023 wordt het programma Informatieveiligheid & Privacy beëindigd en is het eigenaarschap hiervan belegd in de organisatie. In 2023 wordt dit verder geborgd en wordt de organisatie gefaciliteerd hier daadwerkelijk zelf de verantwoordelijkheid voor te kunnen nemen.

10.1.6 De provincie is digitaal goed toegerust en flexibel

Toelichting op meerjarendoel

Ook in 2023 blijft de provincie werken aan de verhoging van de kwaliteit van haar IT-voorzieningen voor het digitaal én veilig samenwerken. Gestarte werkzaamheden en projecten in de afgelopen jaren lopen voor een deel door in 2023. Daarnaast zullen in 2023 zo veel mogelijk vanuit de jaarplannen van de domeinen en de concernbrede informatiebehoefte nieuwe initiatieven worden gestart. De herijking van SlimCity/digitale routekaart voor 2023 en volgende jaren geeft duidelijkheid over de ambities op het vlak van digitalisering en informatisering waaraan (blijvend) wordt gewerkt.

In 2022 is de kwartiermaker CIO-office gestart die toewerkt naar een CIO Office. Hierbij wordt enerzijds gewerkt aan de rationalisatie en beheersing van onder meer applicaties en portfoliomanagement en anderzijds aan de strategische meerwaarde van de inzet van ICT binnen het primair proces en de ondersteunende bedrijfsvoeringsprocessen. De insteek is om binnen twee jaar toe te groeien naar een CIO Office dat is ingebed binnen de organisatie en haar strategische meerwaarde doet gelden.

Door de verdergaande digitalisering neemt het belang van doordachte architectuur en beheer & onderhoud toe. Dat geldt voor de IT-voorzieningen én de toenemende dataficatie (het verzamelen en analyseren van big data). Het denken en doorvoeren van veranderingen vanuit een architectuur zorgt ervoor dat vernieuwingen betrouwbaarder en voorspelbaarder worden. De omvorming naar een professionele regieorganisatie op die onderdelen blijft ook in 2023 aandacht vergen.

De verbetering van ons informatiebeheer blijft de nodige aandacht houden. Naast het doorvoeren van organisatorische maatregelen zoals de vorming van het CIO Office, verdere inrichting en positionering van het SIO en facilitering van de gebruikersorganisatie door adviseurs, zal ook de verbetering van IT-voorzieningen hier onderdeel van zijn.

In 2022 is de majeure verandering van de vervanging van ons archiefsysteem doorgevoerd. Dit heeft grote invloed op de manier van werken van de hele organisatie. In 2023 en volgende jaren blijven we werken aan het verbeteren van onze informatiehuishouding. Het van kracht worden van de Woo per 1 mei 2022 draagt hieraan bij. Het programmaplan Woo geeft richting aan de invoering van de Woo. Dat zal een aantal jaren in beslag nemen. De invoering wordt begeleid door een team dat is samengesteld uit medewerkers van verschillende domeinen en teams.

De aanbesteding van het e-depot door HUA zal in 2023 gevolgen krijgen voor de aansluiting van de provincie op het e-depot. De voorbereidingen voor deze aansluiting starten in 2023.

In 2022 hebben wij de IT-voorziening in gebruik genomen om aanvragen van vergunningen en meldingen volgens de Omgevingswet helemaal digitaal te verwerken. Een belangrijke mijlpaal op weg naar invoering van de Omgevingswet. Met alle onzekerheden vanuit de wet- en regelgeving is dit een noemenswaardige prestatie. In 2023 en volgende jaren zullen verbeteringen hierop doorgevoerd worden, zoals aansluiting op de archiveringsmethodiek bij de provincie.

In 2022 is de vervanging van de audiovisuele middelen (AV-middelen) in de Statenzaal en de Commissiekamer voltooid. Deze vernieuwing maakt het mogelijk om ook in 2023 de hele keten van besluitvorming bij de provincie nader te bekijken op efficiencyverbeteringen.

10.2 Organisatie daadkrachtig, wendbaar

Toelichting op beleidsdoel

Om alle maatschappelijke doelen te realiseren is het van belang dat de provinciale organisatie daadkrachtig is, wendbaar kan inspelen op veranderende omstandigheden en ontwikkelingen en daarbij altijd duurzaam handelt.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

10.2 Organisatie daadkrachtig, wendbaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	18.928	18.716	20.007	20.061	20.060	20.060
Kapitaallasten	4.085	4.395	4.315	4.315	4.315	4.315
Materiële lasten	15.125	19.034	15.626	13.663	14.278	13.951
Subsidies	-244	-	77	77	77	77
Totaal Lasten	37.894	42.145	40.025	38.116	38.730	38.403
Baten	3.041	3.192	4.133	4.133	4.133	4.133
Totaal Baten	3.041	3.192	4.133	4.133	4.133	4.133
Totaal	-34.853	-39.475	-35.370	-33.983	-34.597	-34.270

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie Streefwaarde					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Medewerkers met afstand tot arbeidsmarkt.	%		5	5	5	5	5
Omschrijving: Het percentage medewerkers met afstand tot de arbeidsmarkt of via de participatiewet dat bij de provincie in dienst is.							
Bron: Interne bron							
2 Energiegebruik huisvesting	%	2021	5	5	5	5	5
Omschrijving: Het percentage afname van energieverbruik van het provinciale vastgoed per jaar.							
Bron: Interne bron							

Meerjarendoelen

10.2.1 Tijdig starten en afronden P&C-producten; zijnde de Jaarrekening, de Zomernota, de Kadernota en de Begroting. Versterken rol Provinciale Staten bij totstandkoming en verbeteren communicatie rondom deze producten

Toelichting op meerjarendoel

Een belangrijk doel van Financiën is te komen tot een betrouwbare en adequate sturings- en verantwoordingscyclus. Elk Planning & Control (P&C)-product wordt begonnen met een startnotitie waarmee doel, uitgangspunten en planning worden vastgelegd. Hierdoor kan tijdig gestart worden met de P&C-cyclus. Het plannen van onze producten, activiteiten en de politieke bestuurlijke besluitvorming gaat steeds beter. Het opbouwen van een gezonde routine, het samenspel van de diverse spelers en een verdere digitalisering van het proces blijven een aandachtspunt.

Verder is het van belang om het management en het bestuur van de organisatie te ondersteunen met de juiste financiële informatie om daarmee een betere beheersbaarheid van de financiën te realiseren en de prognosekracht te versterken. Op strategisch niveau meedenken over de belangrijkste ontwikkelingen binnen de provincie om daarmee de inzet van middelen op langere termijn te borgen is een speerpunt.

10.2.2 Versterken HRM-functie en blijvend ontwikkelen inclusieve organisatie en medewerkers.

Toelichting op meerjarendoel

Met het concernplan van de ambtelijke organisatie als richtinggevend kader is de focus voor dit beleidsdoel gericht op wendbaar organiseren, een lerende organisatie zijn, bevorderen van eigenaarschap en werkgeluk:

- samenhang door wendbaar organiseren;
- sturing op ontwikkeling door elke dag te leren;
- richting door eigenaarschap binnen het hybride werken;
- rust door energieke en bevlogen medewerkers en werkgeluk.

In 2023 willen we bijdragen aan de doorontwikkeling van de organisatie, de organisatieontwikkeling en hybride werken. Speerpunten in 2023 zijn:

- Concernplan: het veranderproces opstarten en continueren van de organisatievisie en de bijbehorende uitvoeringsagenda.
- Duurzame inzetbaarheid:
 - o Gezondheid & Vitaliteit: aandachtspunten uit Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) en Medewerkersbelevingsonderzoek (MBO) oppakken en vanuit hybride werken de arbotechnische kant borgen.
 - o Werk & privé: in relatie tot hybride werken aandacht hebben voor benodigde interventies rond thuiswerken.
 - o Leren & Ontwikkelen: in lijn met de richting van het concernplan een leer- en ontwikkelprogramma opstarten in samenwerking met de Utrecht Academie. Te starten bij onze managementlaag.
 - o Loopbaan & Mobiliteit: strategische personeelsplanning (SPP), jaarcyclus professionaliseren, doorontwikkeling datagestuurd werken.

10.2.3 Versterken en versnellen digitalisering bedrijfsprocessen

Toelichting op meerjarendoel

De onderdelen van dit meerjarendoel hebben een grote verwevenheid met het meerjarendoel 10.1.6 (De provincie is digitaal goed toegerust en flexibel). Het richt zich niet alleen op bedrijfsprocessen, maar ook op werk- en projectprocessen die bijdragen aan de maatschappelijke opgaves.

Het versterken en digitaliseren van bedrijfs- en werkprocessen is naast onderdeel van een aantal projecten uit SlimCity/digitale routekaart ook onderdeel van andere verbetertrajecten die momenteel onder handen zijn en in 2023 worden voortgezet. Het gaat om de bedrijfs- en werkprocessen die onderdeel zijn van:

- de subsidieketen;
- de beleidsketen;
- de Omgevingsketen;
- de P&C-cyclus;
- de in-door-uitstroomketen;
- Digital Twin toepassingen.

In 2021 is gestart met het in gebruik nemen van generieke IT-voorzieningen die het mogelijk maken om gebruiksvriendelijk dashboards te ontwikkelen. Dashboards die in werkprocessen en opgaves worden toegepast. Deze IT-voorzieningen met bijbehorende governance worden in 2023 verder uitgebouwd om het toenemende gebruik van data in de werkprocessen te kunnen ondersteunen.

De ervaringen uit eerdere pilots hierbij worden meegenomen naar 2023 in de verdere ontwikkeling van onze IT-infrastructuur op dit gebied, zoals voor de flexibele ontsluiting en verbinding tussen al onze huidige en toekomstige IT-onderdelen en data-uitwisselingen. Integratie van locatiegebonden informatie met bedrijfsmatige informatie tot bruikbare dashboards en inzichten is hierbij een belangrijk aandachtsg gebied.

Het team van De Wasstraat zal ook in 2023 door de organisatie blijven gaan om werkprocessen te versterken en te verbeteren op vooral de onderwerpen digitalisering, informatieveiligheid & privacy en archivering.

Naast focus op verbetering van bestaande onderdelen blijft ook in 2023 aandacht voor innovatieve toepassingen binnen (werk)processen en ketens zoals het project De Snuffelfiets en de samenwerking in de Data- en

Kennishub Gezond Stedelijk Leven. Hierbij wordt blijvend de regionale en interprovinciale samenwerking gezocht.

10.2.4 Goede huisvesting en verduurzamen eigen vastgoed

Toelichting op meerjarendoel

Wij hebben in 2021 de hoofddoelen bepaald voor de vastgoedstrategie voor alle kantoorlocaties van de provinciale organisatie. Met deze beleidsrichting en -onderbouwing voor de komende jaren moet de organisatie beter in staat zijn te anticiperen op kansen en bedreigingen. Dat zijn onder andere de gebiedsontwikkeling van Rijnsweerd-Noord en Utrecht Science Park, de verhuurpositie in een sterk veranderende kantorenmarkt, de verduurzaming van het vastgoed, hybride werken en de noodzaak om het planmatig beheer & onderhoud te vergroenen.

In 2023 werken we samen met externe specialisten aan gerichte projecten. Het zijn projecten die in eerste instantie energie besparen en in tweede instantie energie opwekken, die de kantoorconcepten en het voorzieningenniveau in het pand naar deze tijd brengen en die de directe omgeving van het Huis voor de Provincie een andere gebruiksfunctie zal geven.

Om inzicht te krijgen in de hiermee gemoede, verwachte investeringskosten en -momenten is een meerjarenonderhoudsplan (MOP) en aanhangende meerjareninvesteringsprognose (MIP) opgesteld. De MIP wordt jaarlijks geactualiseerd, het MOP één keer in de vijf jaar. Eventuele voorstellen voor wijziging van de budgetten en kredieten worden in het voorjaar in de Kadernota meegenomen.

Vooruitlopend op uitvoering van de in 2021 vastgestelde vastgoedstrategie is duidelijk dat een aantal thema's de komende jaren een belangrijke rol zal gaan spelen. Het gaat dan om verduurzaming, hybride werken en (in samenhang met deze nieuwe manier van werken) het belang van een gezonde en inspirerende werkomgeving.

In 2023 zijn op locatie Huis voor de Provincie de volgende projecten voorzien:

- start van de realisatie van een warmte- en koudeopslag op eigen terrein;
- start van de herinrichting en gebruiksverbetering van de begane grond en eerste verdieping (algemene ruimten); dit project zal starten met herdefiniëren van de scope op basis van de nieuwe uitgangspunten (bijvoorbeeld hybride werken);
- verduurzaming van het planmatig onderhoud/het MOP; als eerste worden de onderdelen genomen die op de planning staan om op korte termijn (minder dan twee jaar) te worden vervangen of vernieuwd;
- verbouwen etages 2, 5 en 6 na vertrek Oekraïense vluchtelingen tot werketages;
- modernisering van de 15e en 18e etage.

Voor de middellange termijn is een plan opgesteld voor verdere verduurzaming en vergroening van de werkomgeving. Dit plan Van Utrecht naar Parijs, verkent de mogelijkheden om innovatieve oplossingen te gaan toepassen in de bestaande bouw en doet voorstellen voor het energieneutraal maken van het provinciale vastgoed in uiterlijk 2035.

10.3 De communicatie is goed en modern

Toelichting op beleidsdoel

Communicatie is goed als de boodschap ontvangen, begrepen en onthouden wordt. Dit lukt beter door de inzet van middelen die aansluiten bij de behoeften en het gedrag van de doelgroep en in een vorm die aanspreekt.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

10.3 De communicatie is goed en modern	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	2.253	2.462	2.295	2.295	2.295	2.295
Materiële lasten	387	592	643	643	643	643
Subsidies	2	-	-	-	-	-
Totaal Lasten	2.642	3.054	2.938	2.938	2.938	2.938
Totaal	-2.642	-3.123	-2.869	-2.938	-2.938	-2.938

Indicatoren

Prestatie-indicatoren	Eenheid	Realisatie	Streefwaarde				
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Verhalen / artikelen		40	60	70	80	80	80
Omschrijving: Het percentage van aantal artikelen (stories) op eigen kanalen dat wordt overgenomen in landelijke, regionale en lokale media							
Bron: Media monitoring							
2 Persberichten		85	90	90	90	90	90
Omschrijving: Het percentage van het aantal verstuurd persberichten dat leidt tot een bericht in de media (alle)							
Bron: Media monitoring							
3 Interessebereik social media		1,63	2	3,5	4	5	5
Omschrijving: Het percentage reacties (emoticons, antwoorden, deelacties en doorkliks) op social mediaberichten van Provincie Utrecht ten opzichte van het aantal keren dat zij aan social mediagebruikers zijn getoond							
Bron: Social media monitoring							

Meerjarendoelen

10.3.1 Inwoners en bedrijven zijn beter geïnformeerd over beleidsvoornemens, concrete plannen en projecten en hebben meer mogelijkheid tot beïnvloeding van beleid en projecten.

Toelichting op meerjarendoel

Informatievoorziening is op tijd, duidelijk en vindbaar en is de basis voor goede dienstverlening. Communicatie is bovendien randvoorwaarde voor interactie met en invloed van inwoners, bedrijven en overige stakeholders.

10.3.2. Doorontwikkelen communicatiemiddelen op basis van nieuwe technieken

Toelichting op meerjarendoel

De wereld buiten het provinciehuis is voortdurend in verandering. Het gaat dan om de omstandigheden waaronder we leven, maar ook de instrumenten waarmee we werken. In onze manier van communiceren anticiperen we op de omstandigheden en zoeken we de verbinding met onze omgeving. Daarvoor gebruiken we nieuwe of verbeterde instrumenten en online technieken. We willen begrijpelijk en helder communiceren voor iedereen. Daarom blijven we onverminderd aandacht besteden aan begrijpelijke taal en toegankelijke documenten, websites en applicaties. Daarnaast zijn onze medewerkers onze beste ambassadeurs en ondersteunen we hen zodat zij transparant en verbindend kunnen communiceren. Zij kunnen ook boegbeeld zijn en actief de rol van de provincie uitdragen en de opgaven voor het voetlicht brengen. Daar krijgen ze training en begeleiding bij.

10.3.3. De jaarrekening en begroting beter toegankelijk maken voor het Utrechtse publiek en actiever communiceren over de financiële positie en ontwikkelingen binnen de provincie.

Toelichting op meerjarendoel

De producten van de P&C cyclus staan boordevol met informatie door medewerkers opgeleverd die het verdienen om beter ontsloten te worden. Corporate communicatie maakt ze toegankelijk voor een breder publiek op een wijze die aansluit bij een breed publiek. We laten ook in 2023 weer de verhalen achter de cijfers zien en besteden extra aandacht aan het vergroten van het bereik.

10.3.4. Vergroten van de zichtbaarheid van het werk van de provincie (corporate communicatie), zodat inwoners weten aan welke opgaven de provincie werkt en wat ze wil bereiken.

Toelichting op meerjarendoel

Corporate communicatie draagt altijd zowel direct bij aan het realiseren van de opgaven als aan de zichtbaarheid van de provincie. Communicatiemedewerkers en beleidsmedewerkers werken samen aan concrete en begrijpelijke verhalen die interessant zijn omdat ze dicht bij de inwoner staan en aansluiten bij de interesse vanuit de samenleving, pers en politiek. We belichten daarbij de rol van de provincie. We doen dat in tekst en beeld en geluid. In 2023 gaan we door met het vertellen van verhalen en steken we meer energie in het vergroten van het bereik ervan.

10.4 De beheersing van de organisatie

Toelichting op beleidsdoel

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is door het ministerie van BZK uitgesteld van 2022 naar 2023. In 2021 is het kwartiermaken hiervoor al afgerond. Verder faciliteren we de verdere doorontwikkeling van het risicomanagement volgens het Kader Integraal Risicomanagement 2020 van onze provincie. Begin 2023 zullen we de voortgang van het risicogestuurd werken extern laten onderzoeken, evalueren en waar nodig verbeteren. Daarnaast ondersteunen we de ambtelijke organisatie bij het steeds beter in control komen door onder andere het aanscherpen van taken, rollen en verantwoordelijkheden binnen de controlkolom, het volgen van de implementatie van aanbevelingen van derden (onder andere accountant) door de domeinen en het uitvoeren van audits en verbijzonderde interne controles.

Wat gaat dit beleidsdoel kosten?

10.4 De beheersing van de organisatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	1.508	1.553	1.685	1.685	1.685	1.685
Materiële lasten	219	338	353	353	353	353
Totaal Lasten	1.727	1.891	2.038	2.038	2.038	2.038
Totaal	-1.727	-1.610	-1.999	-2.038	-2.038	-2.038

Meerjarendoelen

10.4.1 Uitvoeren van concerncontrol waaronder het adviseurschap van de Financiële Auditcommissie.

Toelichting op meerjarendoel

Het doorontwikkelen van control binnen de provincie ziet onder meer op het aanscherpen van taken, rollen en verantwoordelijkheden van concern en business control, zodat het systeem van control steeds beter functioneert. De interne managementcyclus wordt verbeterd en daarbij waar mogelijk beter aangesloten op de P&C-cyclus. Daarnaast zetten we in op het verbeteren van het risicomangement door risicosessies te organiseren voor specifieke vraagstukken en het formuleren van beheersmaatregelen bij onder andere frauderisico's. Ten slotte worden er diverse audits uitgevoerd (waaronder 217a-onderzoeken naar de effectiviteit van het gevoerde bestuur).

10.4.2 Versterken van Verbijzonderde Interne Controle (VIC)

Toelichting op meerjarendoel

We hebben een meerjaren VIC-plan vastgesteld voor de boekjaren 2023 en 2024. Medewerkers die tot de tweede lijn horen, voeren gedurende het jaar controles uit op de rechtmatigheid van de verantwoorde uitgaven. Dit zijn controles op de naleving van wet- en regelgeving, begrotingsrechtmatigheid (past de uitgave binnen de door u vastgestelde begroting) en M&O (misbruik en oneigenlijk gebruik). Deze laatste controle is gebaseerd op het in 2022 door u vastgestelde M&O beleidskader (PS2022FAC13).

Geconstateerde onrechtmatigheden worden in de jaarrekening (paragraaf bedrijfsvoering) aan u gerapporteerd, waarbij wij daarover een rechtmatigheidsoordeel geven. Vanuit de derde lijn vindt een onafhankelijke, en deskundige, toetsing plaats van de VIC-werkzaamheden om voldoende zekerheid te bieden dat de gerapporteerde fouten juist en volledig zijn.

Verbonden partijen

Het Overzicht Overhead kent geen verbonden partijen die taken voor of met onze provincie uitvoeren.

Hoofdstuk 3 - Paragrafen

3.1 Provinciale belastingen en heffingen

3.1.1 Inleiding

Een deel van onze inkomsten bestaat uit provinciale belastingen en heffingen. Daarvan zijn de belangrijkste inkomstenbron de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (MRB): in 2023 zijn deze geraamd op €145,1 miljoen.

Wij kennen daarnaast de volgende heffingen:

- leges
- ontgrondingenheffing
- grondwaterheffing

Belastingen en heffingen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Motorrijtuigenbelastingen	133.946	140.100	145.114	150.231	165.214	174.526
Leges	317	571	1.226	1.226	1.226	1.226
Ontgrondingenheffing	3	5	10	10	10	10
Grondwaterheffing	1.435	1.334	1.334	1.334	1.334	1.334
Totaal	135.701	142.010	147.684	152.801	167.784	177.096

3.1.2 Opcenten motorrijtuigenbelasting

De motorrijtuigenbelasting wordt geheven over het bezit van een motorvoertuig. Bovenop de motorrijtuigenbelasting betalen houders van personenauto's en motoren provinciale opcenten. De opcenten zijn een procentuele opslag op de motorrijtuigenbelasting.

De Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting provincie Utrecht is de grondslag voor het heffen van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. U heeft die verordening op 27 juni 2011 vastgesteld en voor de laatste keer gewijzigd bij besluit van 10 november 2021.

In het coalitieakkoord 2019-2023 is afgesproken om het tarief voor de provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting vanaf 2020 jaarlijks te indexeren met het verwachte consumentenprijsindexcijfer zoals vastgelegd in de meicirculaire provinciefonds. Voor het jaar 2023 bedraagt dit indexcijfer 2,4%. Hierdoor wordt het tarief met ingang van 1 januari 2023 verhoogd van 77,5 naar 79,4. In verband met deze verhoging is een aanpassing van de Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting provincie Utrecht noodzakelijk.

Voor de raming van de verwachte opbrengst uit de opcenten in de begroting wordt sinds 2016 uitgegaan van de raming die door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) wordt geformuleerd in de meicirculaire Provinciefonds van het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar. Deze raming wordt jaarlijks opgesteld om te komen tot de berekening van de provinciefondsuitkering. De opbrengst voor het jaar 2023 bedraagt volgens de meicirculaire naar verwachting € 1.827.672,10 per opcent. Deze opbrengst is als uitgangspunt genomen voor de raming van de opbrengst in de jaren 2023 tot en met 2026. Rekening houdend met het tarief van 79,4 en een verwachte opbrengst van € 1.827.672,10 per opcent komt de verwachte opbrengst voor het jaar 2023 uit op afgerond € 145.114.000.

Daarnaast wordt voor de jaren 2024 tot en met 2026 een jaarlijkse groei verwacht van 1,1%. Deze verwachte stijging van de opbrengst is gebaseerd op de landelijke mutatie van de opbrengst per opcent in het jaar 2022 ten opzichte van 2021.

Onder de huidige wetgeving van het Rijk geldt dat elektrische auto's helemaal, en zuinige auto's voor een deel, zijn vrijgesteld van motorrijtuigenbelasting en daarmee dus ook voor de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Deze afspraak geldt tot en met 2024. Vanaf 2025 wordt de vrijstelling beperkt tot 25% en vanaf 2026 is er geen vrijstelling meer. In maart 2022 heeft het kabinet besloten provincies met terugwerkende kracht te compenseren voor deze gedeelde inkomsten en dit is verwerkt in de meicirculaire van 2022. Uiterlijk in 2024 vindt besluitvorming door het Rijk plaats over de vraag of de huidige vrijstelling zal worden verlengd. In deze

begroting zijn wij er van uit gegaan dat de zuinige auto's vanaf 2025 zullen worden belast met motorrijtuigenbelasting of het Rijk opnieuw zal compenseren. Wordt de huidige vrijstelling vanaf 2025 verlengd en besluit het kabinet in tegenstelling tot nu niet te compenseren, dan zal de opbrengst vanaf 2025 mogelijk lager uitvallen dan nu wordt verwacht.

Voor het jaar 2022 en de daarop volgende jaren wordt de opbrengst uit de opcenten gebaseerd op het hiervoor genoemde per jaar geïndexeerde tarief, als volgt geraamd:

	2022	2023	2024	2025	2026
Primaire Begroting 2022	139.414	142.745	145.099	147.636	147.636
Bijstelling Kadernota 2023-2026	0	999	1.016	1.033	2.987
Mutatie o.b.v. Meicirculaire 2022	686	1.370	4.116	6.860	9.762
Opbrengst opcenten zuinige auto's	0	0	0	9.685	14.141
Totaal geraamde opbrengst	140.100	145.114	150.231	165.214	174.526
Tarief provinciale opcenten	74,9	79,4	81,3	83,3	85,0

3.1.3 Provinciale heffingen

3.1.3.1 Leges

De leges vinden hun grondslag in de Legesverordening provincie Utrecht 2018, voor de laatste keer gewijzigd bij besluit van 10 november 2021.

Zoals verwoord in de verordening worden onder de naam 'leges' rechten geheven voor het genot van door of vanwege het provinciebestuur verstrekte diensten zoals omschreven in de verordening en de bijbehorende tarieventabel. Deze leges worden geheven van de aanvrager van de dienst of van degene voor wie de dienst wordt verstrekt.

De toe te passen tarieven staan in de tarieventabel bij de verordening. Deze tarieven worden doorgaans jaarlijks in lijn met de indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting aangepast. Voor het jaar 2023 zullen wij daarom aan u voorstellen om de tarieven te verhogen met 2,4%. Ervan uitgaande dat de Omgevingswet en de Omgevingsverordening provincie Utrecht 2022 per 1 januari 2023 in werking treden, worden naast deze indexering nieuwe tarieven aan de tarieventabel toegevoegd, waaronder de leges voor milieubelastende activiteiten.

Uitgangspunt bij de vaststelling van de tarieven is dat deze ten hoogste kostendekkend mogen zijn. Dit wordt bij de vaststelling van de tarieventabel jaarlijks gecontroleerd aan de hand van een daarvoor ontwikkeld rekenmodel. In de tabel hieronder wordt de kostendekkendheid van de legestarieven nog nader toegelicht:

Berekening van kostendekkendheid van de leges	x € 1.000
Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente	1.586
Inkomsten taakveld(en) exclusief heffingen	0
Netto kosten taakveld	1.586
Overhead	478
Btw	0
Totale kosten	2.064
Geraamde opbrengst leges	1.226
Dekkingspercentage	59,4%

De opbrengst van de leges is jaarlijks sterk wisselend, afhankelijk van het aantal aanvragen dat in een jaar wordt ontvangen.

Het overzicht is daarom gebaseerd op de gemiddelde aantallen opgelegde leges over de jaren 2019 tot en met 2021 naar de kostprijs en tarieven zoals die gelden voor het jaar 2023.

De gemiddelde verwachte opbrengst is € 1.225.746.

Hierbij is er van uitgegaan dat de Omgevingswet en de Omgevingsverordening provincie Utrecht 2022 per 1 januari 2023 in werking treden. Dit is dan ook de reden waarom de verwachte opbrengst aan leges voor het jaar 2023 hoger ligt dan de verwachte opbrengst voor 2022. Mocht de invoering van de Omgevingswet worden uitgesteld tot na 1 januari 2023, dan zal de verwachte raming van de leges in 2023 conform worden aangepast.

3.1.3.2 Ontgrondingenheffingen

Onder de naam ontgrondingenheffing is een heffing voor het ontgronden ingesteld als bedoeld in artikel 21f van de Ontgrondingenwet. Per de ingangsdatum van de Omgevingswet zal de ontgrondingenheffing gebaseerd worden op artikel 13.4a van de Omgevingswet. Per die datum zal dan de Heffingsverordening provincie Utrecht 2023 in werking treden.

De heffing wordt gebruikt voor de vergoeding van schade veroorzaakt door een omgevingsvergunning voor een ontgrondingsactiviteit en voor kosten van onderzoek naar het verband tussen ontgrondingsactiviteiten en schade aan onroerende zaken en voor de kosten voor de bepaling van de omvang van een schade.

De heffing wordt alleen geheven voor de grote ontgrondingen met een daadwerkelijke kans op schade.

Tot de invoering van de Omgevingswet vindt de heffing haar grondslag in de Heffingsverordening ontgrondingen provincie Utrecht 2002, voor de laatste keer gewijzigd bij besluit van 31 oktober 2011. Per de ingangsdatum van de Omgevingswet zal de heffing haar grondslag vinden in de Heffingsverordening ontgrondingen provincie Utrecht 2023. De ontgrondingenheffing bedraagt € 0,04 per kubieke meter stoffen waarvoor vergunning of machtiging, dan wel een wijziging van een vergunning of machtiging is verleend. De heffing wordt alleen geheven voor ontgrondingen met hoeveelheden boven de 10.000 kubieke meter.

Voor de ontgrondingenheffing geldt dat het tarief ten hoogste kostendekkend mag zijn. Maar het is niet te voorspellen welke schades zullen optreden bij de grote ontgrondingen in 2023. Daarom is niet aan te geven welke kosten gemaakt zullen moeten worden voor schadevergoedingen en onderzoek. De kosten van het taakveld zijn daarom in onderstaande berekening als PM vermeld.

Berekening van kostendekkendheid van de ontgrondingheffing	x € 1.000
Kosten taakveld(en) – schadevergoedingen en onderzoek	PM
Inkomsten taakveld(en) excl. heffingen	0
Netto kosten taakveld	PM
Overhead	*
Btw	0
Totale kosten	0
Geraamde opbrengst ontgrondingenheffing	10
Dekkingspercentage	PM

* De kosten voor de uitvoering van vergunningverlening en toezicht en handhaving worden gedekt door de begroting van de Opdrachtgeversunit RUD en zijn opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst met de RUD Utrecht. Van kosten voor overhead bij de provincie Utrecht is daarom geen sprake.

Als de kosten van het taakveld in 2023 lager uitvallen dan de opbrengst van de ontgrondingenheffing voor dat jaar, dan zal de (resterende) opbrengst worden ondergebracht in de voorziening Ontgrondingenheffing. Met deze voorziening kunnen we toekomstige kosten voor onderzoek of te nemen maatregelen bij schade dekken.

De opbrengst is jaarlijks sterk wisselend, afhankelijk van de omvang van de ontgrondingen in dat jaar. De opbrengst van de ontgrondingenheffing is in 2023 geraamd op € 10.000.

3.1.3.3 Grondwaterheffing

Onder de naam grondwater(onttrekkings)heffing is een heffing voor het onttrekken van grondwater ingesteld als bedoeld in artikel 7.7 van de Waterwet. Per de ingangsdatum van de Omgevingswet zal de grondwater(onttrekkings)heffing gebaseerd worden op artikel 13.4b van de Omgevingswet. Per die datum zal de Grondwateronttrekkingsheffingsverordening provincie Utrecht 2023 in werking treden.

De heffing wordt gebruikt voor het financieren van maatregelen die de nadelige gevolgen van grondwateronttrekkingen en infiltraties voorkomen of tegengaan.

Tot de invoering van de Omgevingswet vindt de heffing haar grondslag in de Grondwaterheffingsverordening provincie Utrecht 2012, voor de laatste keer gewijzigd bij besluit van 4 november 2013. Per de ingangsdatum van de Omgevingswet zal de heffing haar grondslag vinden in de Grondwateronttrekkingsheffingsverordening provincie Utrecht 2023.

Het tarief voor de grondwater(onttrekkings)heffing is € 0,0153 per kubieke meter onttrokken grondwater.

Ook voor de grondwater(onttrekkings)heffing geldt dat het tarief ten hoogste kostendekkend mag zijn. In onderstaande tabel wordt de kostendekkendheid van het tarief nader toegelicht. Hierbij is voor de kosten uitgegaan van de cijfers van het Meerjarenperspectief Grondwaterheffing 2022-2027.

Berekening van kostendekkendheid van de grondwater(onttrekkings)heffing	x € 1.000
Kosten taakveld(en) – kosten maatregelen en onderzoeken	932
Kosten taakveld(en) – schadevergoedingen en onderzoek	100
Inkomsten taakveld(en) excl. heffingen	0
Netto kosten taakveld	1.032
Overhead	302
Btw	0
Totale kosten	1.334
Geraamde opbrengst grondwater(onttrekkings)heffing	1.334
Dekkingspercentage	100%

Als de kosten van het taakveld in het boekjaar lager uitvallen dan geraamd, wordt de opbrengst van de grondwater(onttrekkings)heffing ondergebracht in de voorziening Grondwaterheffing. Met deze reserve kunnen we voorkomen dat de hoogte van de heffing jaarlijks fluctueert. Bovendien kunnen in de toekomst hoger uitvallende kosten worden opgevangen.

De opbrengst van de grondwaterheffing is in 2023 geraamd op € 1.334.000.

3.1.3.4 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de provinciale heffingen is geen kwijtscheldingsbeleid ontwikkeld.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.2.1 Inleiding

In de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing gaat het om de vraag in welke mate onze financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële gevolgen van risico's te kunnen opvangen. De ratio Weerstandsvermogen en de overige financiële kengetallen geven een zo betrouwbaar en verantwoord mogelijk inzicht in de financiële positie van de provincie.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing behandelen we de volgende onderdelen:

1. risicomanagement binnen de provincie Utrecht;
2. risicoanalyse;
3. drie belangrijke veranderingen van risico's in het benodigd weerstandsvermogen ten opzichte van de Jaarrekening 2021;
4. benodigd weerstandsvermogen en beschikbare weerstandscapaciteit;
5. ratio weerstandsvermogen;
6. financiële kengetallen.

3.2.2 Risicomanagement binnen provincie Utrecht

Het beleid voor weerstandsvermogen en risicobeheersing is verankerd in het Beleidskader Integraal Risicomanagement 2020 en kernnota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 2020.

Het Beleidskader Integraal Risicomanagement 2020 geeft PS op strategisch niveau de kaders voor risicomanagement. Binnen deze strategische kaders geven GS invulling aan risicomanagement met het uitvoeringskader Integraal Risicomanagement. Het uitvoeringskader vormt de leidraad voor het risicomanagement binnen de ambtelijke organisatie. Integraal risicomanagement gaat over het realiseren van doelen door het effectief en kosten-efficiënt omgaan met onzekerheden, risico's en kansen. Het biedt hiermee kansen op sturing en versterkt het doelgericht, doeltreffend en doelmatig werken vanuit respectievelijk Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de ambtelijke organisatie. De Kernnota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 2020 bevat de financiële uitgangspunten en richtlijnen die gelden voor het weerstandsvermogen en het beheersen van risico's.

Wanneer geïdentificeerde risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal dit gevolgen hebben voor de financiële positie. Hiervoor gelden drie uitgangspunten:

1. Risico's waarvan de incidentele financiële gevolgen minder dan € 100.000 zijn, worden niet als materieel beschouwd. Dit betekent dat de financiële gevolgen binnen de programmabudgetten moet worden opgevangen.
2. Voor zover de incidentele financiële gevolgen van een risico (= kans van optreden x impact) gedekt zijn door de reserve weerstandsvermogen, wordt deze reserve aangewend ter dekking van die financiële gevolgen als de bedreiging werkelijk optreedt en de last niet gedekt kan worden binnen het budget van het betreffende programma.
3. Mochten de financiële gevolgen van een risico groter zijn dan de beschikbare reserve weerstandsvermogen, dan zal een beroep worden gedaan op de overige beschikbare weerstandscapaciteit (saldireserve).

De reserve weerstandsvermogen biedt in beginsel geen dekking voor financiële gevolgen van het zich voordoen van risico's die niet zijn opgenomen in het weerstandsvermogen.

3.2.3 Risicoanalyse

Er zijn vanuit de inventarisatie van risico's in totaal 235 risico's geïdentificeerd en opgenomen in ons risicomanagementsysteem van de provincie. Het totaal aantal risico's is gestegen, voornamelijk doordat de frauderisico's nu zijn opgenomen in het provinciebrede risicomanagementsysteem. Met deze stap lopen de frauderisico's mee in het reguliere proces van risico-actualisatie. Daarnaast zijn bij de actualisatie van de risico's nieuwe risico's benoemd bij Hart van de Heuvelrug en het domein Bedrijfsvoering (cyberincident). Bij Hart van de

Heuvelrug komt dit door een toename in risicobewustzijn, doordat risicomangement het afgelopen jaar meer aandacht heeft gekregen en risicosessies zijn georganiseerd. Van de 235 hebben 106 risico's een financieel effect. Het totaalbedrag waarover wij risico lopen (momentopname) bedraagt € 125,5 miljoen. Maar het is echter niet waarschijnlijk dat alle opgenomen risico's zich tegelijkertijd voordoen.

Op basis van de Monte Carlo-simulatie blijkt met een zekerheid van 90% (landelijke norm) dat een weerstandsvermogen van € 25,9 miljoen voldoende is om alle risico's op te vangen. De Monte Carlo-simulatie is een simulatietechniek waarbij een fysiek proces heel veel keren wordt gesimuleerd, elke keer met andere startcondities.

In het overzicht hieronder wordt de top 10 van het aantal risico's gepresenteerd. Dit zijn de risico's met de hoogste impact op het benodigd weerstandsvermogen. Deze risico's zijn samen goed voor ongeveer 66% van de berekende omvang van het benodigd weerstandsvermogen.

Nr	Risico	Kans Klasse	Financieel Klasse	Verwacht financieel gevolg	Invloed
1	Terugvallen van de reizigersopbrengsten in de concessie.	10% - 30%	> € 5 mln.	Max € 20,0 mln.	29%
2	Garantiefonds Energie	10% - 30%	> € 5 mln.	€ 3,9 mln.	12%
3	Kosten gecorreleerd aan stikstofproblematiek	30% - 50%	€ 2,5 mln. - € 5,0 mln.	Max € 5,0 mln.	5%
4	Er vindt een cyberincident plaats	10% - 30%	€ 2,5 mln. - € 5,0 mln.	Max € 5,0 mln.	4%
5	Fors hogere exploitatiekosten ov-concessie dan begroot in een of meerdere jaren	30% - 50%	€ 1,0 mln. - € 2,5 mln.	Max € 2,5 mln.	3%
6	ICT gerelateerde voorvallen, waaronder uitval, etc.	0% - 10%	> € 5 mln.	Max € 10,0 mln.	2%
7	Vliegbasis Soesterberg: Project Woonwijk	30% - 50%	€ 1,0 mln. - € 2,5 mln.	€ 1,0 mln.	2%
8	Tegenvallend fondsrendement ROM	10% - 30%	€ 2,5 mln. - € 5,0 mln.	Max € 4,0 mln.	2%
9	Hart van de Heuvelrug: Project Oude Tempel Hogere opbrengst gronduitgifte	10% - 30%	Geen negatieve financiële gevolgen	€ -1,47 mln.	2%
10	Hart van de Heuvelrug: Project Oude Tempel. Natuur inclusief bouwen	10% - 30%	€ 1,0 mln. - € 2,5 mln.	€ 1,1 mln.	2%

De risico's voor de opbrengsten motorrijtuigenbelasting en de ontvangsten uit het Provinciefonds worden niet in deze tabel verwerkt. De wijzigingen in de opbrengsten worden verwerkt in de Begroting.

Hieronder worden de risico's toegelicht die zijn opgenomen in bovenstaande tabel en bepalend zijn voor het benodigd weerstandsvermogen.

Terugvallen van de reizigersopbrengsten in de concessie

De vervoerbedrijven verkeren door de coronacrisis nog steeds in zwaar weer. Voor 2022 wordt het verlies van de vervoerbedrijven in belangrijke mate door het Rijk afgedekt via de "Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies (BVOV)". Voor 2023 lopen op het moment van schrijven van deze tekst nog de gesprekken, maar het lijkt erop dat de vergoeding flink lager zal uitpakken dan in 2022 en 2021.

De businesscase blijft onder druk staan omdat de reizigers aantallen fors lager zijn. Voor de periode 2023 tot en met 2026 heeft continuering van het openbaar vervoer de hoogste prioriteit. Daarvoor is het nodig dat er weer sprake is van een gezonde businesscase voor de vervoerbedrijven. We hebben voor deze periode een transitieplan gecreëerd met uitgangspunten om tot een gezonde businesscase te komen en hiervoor ook extra budget uitgetrokken. De praktijk is echter weerbarstiger, want als de reizigersopbrengsten, om welke reden dan ook, in de jaren 2023 t/m 2026 achterblijven bij de prognoses ontstaat er een risico dat geheel of gedeeltelijk bij de provincie ligt.

Als die risico's zich voordoen zullen we de tekorten die daardoor ontstaan moeten afdekken.

Bij de U-OV concessie ligt het risico van derving reizigersopbrengsten contractueel bij de provincie. Syntus kan een beroep doen op de hardheidsclausule in het contract. Wij zullen dan financiële ondersteuning moeten bieden om de continuïteit van het openbaar vervoer te garanderen.

Door het blijven bestaan van deze risico's blijft de mogelijke financiële impact substantieel hoog. De verlenging van de BVOV tot ultimo 2022 is gunstig voor ons, maar voor een verlaging van het risico is het nog te vroeg omdat er nog te veel onzekerheden zijn. Bij de jaarrekening 2022 zal worden bekeken of tot een verlaging van het risico kan worden overgegaan. Dit doen wij als er meer inzicht is in het herstel van de markt en de inhoud van de verlengingsafspraken gebaseerd op de uitgangspunten uit het transitieplan.

Garantiefonds Energie

Voor het stimuleren van de energietransitie maken we gebruik van het Energiefonds dat wordt beheerd door Stichting Energietransitie Utrecht (SETU). Wij hebben een borgstelling afgegeven voor SETU van maximaal € 16 miljoen, waardoor zij datzelfde bedrag konden lenen. Zij verstrekken daarvan leningen aan projecten die elders niet gefinancierd kunnen worden en een bijdrage leveren aan de energietransitie. Op dit moment is hiervan ongeveer € 8 miljoen uitgezet. De bedoeling is dat met de aflossingen weer nieuwe leningen kunnen worden verstrekt. Om het risico op het niet kunnen terugbetalen van de leningen te kunnen beheersen, is onder andere € 4 miljoen in de reserve weerstandsvermogen gestort. Eind 2020 werd duidelijk dat door een faillissement een lening van ongeveer € 0,4 miljoen niet kan worden terugbetaald. Hiervoor is een voorziening gevormd omdat de aflossing van de lening door SETU pas aan het eind van de looptijd plaatsvindt. Maar door een recent gerealiseerde winst op een deelneming is het fondsvermogen weer op peil en kan de voorziening in 2022 vrijvallen ten gunste van de exploitatie van energietransitie.

Kosten gecorreleerd aan stikstofproblematiek

Doordat projecten mogelijk te veel stikstofuitstoot veroorzaken in de nabijheid van Natura 2000- gebieden, kunnen ze niet doorgaan of zijn mitigerende maatregelen nodig. Dit leidt in veel gevallen tot hogere kosten en het niet halen van de planning. Planningen staan vooral onder druk door onduidelijkheid over de manier van berekenen van de uitstoot van projecten in de gebruiksfase, dus na realisatie. Hierdoor kan er geen vergunning inzake de Wet Natuurbescherming (Wnb) worden aangevraagd en afgegeven waardoor ruimtelijke procedures, zoals een Provinciaal InpassingsPlan (PIP), niet gestart worden. Ook is het nog niet mogelijk om extern te salderen met agrarische bedrijven zolang hier geen beleidsregels voor zijn vastgesteld. Wanneer er dus wel compensatie mogelijk is, kan deze op dit moment niet ingezet worden. Tot slot zijn aan de rechten benodigd voor compensatie forse kosten verbonden.

Er vindt een cyberincident plaats

Een onderdeel van het toerusten van de organisatie op het gebied van informatieveiligheid en privacy is het vastleggen van een aantal uitgangspunten en het bieden van een handelingsperspectief voor het geval zich bij onze organisatie een cyberincident voordoet. In het geval van cyberincidenten zijn er preventieve en reactieve maatregelen.

Preventieve maatregelen worden en zijn in de organisatie doorgevoerd om te voorkomen dat een dergelijk incident gebeurt. Maar het is onmogelijk om dit volledig te voorkomen; de inzet is de kans dat het gebeurt te verminderen. Hier wordt doorlopend veel aan gedaan, op technisch, organisatorisch (awareness, opleiding, communicatie) en procedureel (leveranciers-procedures, beleid) vlak. Reactieve maatregelen richten zich op hoe te handelen wanneer een cyberincident of een digitale aanval op onze organisatie zich heeft voorgedaan. Het gaat hierbij om het detecteren, reageren, beperken en herstellen van de eventuele schade.

Het bestaande Bedrijfscontinuïteitsplan is uitgebreid met een mogelijk cyberincident. Het Cyberincident Responsplan is vastgesteld en er is een Computer Emergency Response Team (CERT) samengesteld. Tenslotte is in de eerste helft van 2022 een aantal oefeningen en trainingen georganiseerd met als doel de organisatie in staat te stellen adequaat te reageren op een mogelijk incident in de toekomst. In de media zijn dagelijks gevallen zichtbaar van datalekken, digitale aanvallen op systemen of diefstal van gijzelen van informatie van organisaties. Het risico hierop neemt toe en kan ook onze organisatie overkomen. De impact en nasleep hiervan zijn groot; vertrouwelijke gegevens liggen op straat, we verliezen informatie en onze dienstverlening stopt. Dit schaadt ons

werk en onze reputatie. U, wij en de ambtelijke organisatie hechten daarom veel belang aan het beter borgen van informatieveiligheid en privacy in onze organisatie.

Fors hogere exploitatiekosten ov-concessie dan begroot in een of meerdere jaren

De hogere exploitatiekosten voor het ov worden veroorzaakt doordat de coronacrisis heeft geleid tot structureel hogere exploitatiekosten voor het ov. Recente prijsstijgingen veroorzaakt door de Oekraïne crisis (vooral diesel) en personeelstekorten, kunnen er ook toe leiden dat ook de eindafrekeningen met de vervoerders fors hoger uitvallen. Anderzijds zijn de meerjarige effecten van corona op het reisgedrag en reizigersaantallen nog onduidelijk. Bij de Kadernota 2023-2036 en de Zomernota 2022 is een reserve gecreëerd van € 50 miljoen ter dekking van de mogelijk extra kosten over de periode 2023 tot en met 2026. Maar er is een kans dat de meerjarig incidentele meerkosten hoger zullen uitpakken.

De gezamenlijke provincies zijn in gesprek met het Rijk over de verlenging van BVOV in 2023. Doordat het onzeker is of er een verlenging van BVOV komt en in hoeverre het bedrag dan toereikend is, is er voor het resterende een risico opgenomen in de reserve weerstandsvermogen.

ICT gerelateerde voorvallen, waaronder uitval, etc.

In het Bedrijfscontinuïteitsplan is beschreven hoe in geval van calamiteiten te handelen. Hierin zijn voor Informatievoorziening en automatisering (IEA) een drietal kritische processen opgenomen:

- Netwerkbeheer
- Applicatiebeheer
- Werkplekbeheer

Expertiseteam Informatievoorziening & Automatisering heeft een aantal jaren geleden een kwaliteitsslag gemaakt voor de infrastructuur. Door regie voeren op een drietal leveranciers voor het netwerk, het (externe) rekencentrum met uitwijkmogelijkheid op twee verschillende locaties en de verbindingen daartussen is een impuls gegeven aan de continuïteit. Door monitoring over bijvoorbeeld onze netwerken, pen-testen etcetera wordt regelmatig de kwetsbaarheid onderzocht.

Toch is niet te voorkomen dat bepaalde applicaties aan de kant van de leverancier uitvallen. Voor de centrale applicaties is in een service level agreement (SLA) afgesproken wat de uptijden zijn en wat de oplostijden van bijvoorbeeld een P1-incident is. Maar als er een wereldwijde storing is op het Microsoft-platform of op het netwerk van de telecom-providers of internetverbindingen, zal er gedurende een bepaalde tijd meestal offline moeten worden gewerkt. Hierbij zullen geen data verloren gaan, maar kan wel door het stilvallen van bepaalde processen (langer dan een dag) tijdsverlies het resultaat zijn.

Gezien het feit dat veel van onze werkdata, bijvoorbeeld Outlook, in de cloud zijn opgeslagen via Office365, is een contract afgesloten met Avépoint, waarmee alle data van gebruikers door een procedure zijn te herstellen.

De apparaten voor de werkplekken zijn voldoende op voorraad om gebruikers binnen een heel korte tijd te voorzien van een nieuw apparaat. Omdat lokaal geen data zijn opgeslagen, zullen er in dit geval geen gegevens verloren gaan.

Tijdens de evaluatie van het risico van ICT gerelateerde voorvallen is het bedrag voor het financieel effect naar boven bijgesteld. In het geval dat er door een ICT uitval tijdelijk door ons personeel van de provincie niet gewerkt kan worden, dan loopt de financiële schade al snel op naar ongeveer € 300.000 per dag, rekening houdend met 1.000 medewerkers met een gemiddeld uurtarief van € 35. De bijstelling van het financieel effect resulteert in een stijging die relatieve impact heeft op het weerstandsvermogen

Vliegbasis Soesterberg: Project Woonwijk

Op een deel van de voormalige vliegbasis Soesterberg ontwikkelen we samen met de gemeenten Zeist en Soest en Utrechts Landschap een nieuwe duurzame woonwijk. Deze woonwijk bevindt zich in de planontwikkelingsfase. In een deel van de woonwijk is een PFOS-verontreiniging geconstateerd. Naast onderzoek naar saneringstechnieken is ook onderzoek uitgevoerd naar de verontreiniging zowel in de bodem als in het grondwater. Met het Rijk zijn we in onderhandeling om afspraken te maken over het kostenverhaal van de benodigde sanering. Dit zorgt voor vertraging in de uitvoeringsplanning met als gevolg dat de woonwijk in fases wordt uitgevoerd (uw besluit van november 2021). Door de nog aanwezige onzekerheden in de planning rondom de sanering en het kostenverhaal is er een verhoogd risico voor hogere plankosten van het project. Het risico op kostenoverschrijding door de beoogde PFOS-sanering en wellicht tegenvallende resultaten bij de onderhandeling over het kostenverhaal met het Rijk zijn als PM-post opgenomen in de risicoanalyse.

Tegenvallend fondsrendement ROM

Op 2 juni 2021 heeft u ingestemd met ons voorstel om het aandelenkapitaal van de provincie Utrecht in de ROM Regio Utrecht met € 8 miljoen te verhogen. Hiervoor is € 2 miljoen uit de reserve Covid-flankerend beleid beschikbaar gesteld voor een risicoreservering van 25% in het weerstandsvermogen. De storting van € 8 miljoen is geactiveerd op de balans. Het fondsvermogen van de ROM Regio Utrecht is bedoeld voor financiële ondersteuning aan startups, scale-ups en innovatief mkb door leningen en deelnemingen. Het is denkbaar dat leningen niet terug betaald kunnen worden of deelnemingen moeten worden afgewaardeerd. Het eigen vermogen van de ROM Regio Utrecht zal alsdan afnemen, en daardoor de waarde van de aandelen die wij hebben in de ROM. Het risico dat wij lopen is hierdoor eind 2021 verhoogd met 2 miljoen naar € 4 miljoen. De eerste storting van € 8 miljoen dateert uit het eerste kwartaal 2020.

Hart van de Heuvelrug, project Oude Tempel: Hogere opbrengst gronduitgifte.

In de grondexploitatie van het project Oude Tempel is de minimale variant van gronduitgifte in de zogenaamde Zone A opgenomen. De Raad van State heeft in mei 2022 uitspraak gedaan in de beroepsprocedures en het bestemmingsplan is onherroepelijk geworden. Daarmee is realisatie van dit project een stap dichterbij. Er moet nog een ontheffing Wet Natuurbescherming verleend worden. Dat zal mede bepalen of het volledige woningbouwprogramma gerealiseerd kan worden en welke opbrengsten daarmee gemoeid zijn.

Hart van de Heuvelrug, project Oude Tempel: natuurinclusief bouwen.

Oude Tempel is een van de projecten van het programma Hart van de Heuvelrug. In dit programma zijn de projecten onderverdeeld in trekkerschap tussen Zeist, Soest en onze provincie. Wij zijn voor dit programma financieel eindverantwoordelijk. Dat is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst Hart van de Heuvelrug in 2015. De gemeente Soest is trekker van het project Oude Tempel.

Er bestaat een aanzienlijke kans op hogere kosten bouw- en woonrijp maken, omdat de ambitie is om een woongebied te creëren in een bosrijke omgeving. Er moet voorzichtiger te werk worden gegaan met het bouw- en woonrijp maken in een bosrijke omgeving met behoud van cultuurhistorische elementen en bomen. Dat vraagt meer maatwerk. Er is een bomen-effectanalyse opgesteld. De meer en minder levensvatbare bomen in het plangebied staan mogelijk niet altijd op de juiste plek in relatie tot de gewenste verkaveling. Om de levensvatbare bomen te bewaren, is wellicht aanpassing nodig van de verkaveling, wat kan leiden tot minder of kleinere uitgifbare kavels.

3.2.4 Drie belangrijke veranderingen van risico's in het benodigd weerstandsvermogen t.o.v. de Kaderbrief 2021

Ten opzichte van de Jaarrekening 2021 hebben zich drie belangrijke veranderingen voorgedaan in het benodigd weerstandsvermogen.

Stijgers

- Fors hogere exploitatiekosten ov-concessie dan begroot in een of meerdere jaren

De hogere exploitatiekosten voor het ov worden veroorzaakt doordat de coronacrisis heeft geleid tot structureel hogere exploitatiekosten voor het ov. Recente prijsstijgingen veroorzaakt door de Oekraïne crisis (vooral diesel) en personeelstekorten, kunnen er ook toe leiden dat ook de eindafrekeningen met de vervoerders fors hoger uitvallen. Anderzijds zijn de meerjarige effecten van corona op het reisgedrag en reizigersaantallen nog onduidelijk.

- ICT gerelateerde voorvallen, waaronder uitval, etc.

Tijdens de evaluatie van het risico van ICT gerelateerde voorvallen is het bedrag voor het financieel effect naar boven bijgesteld. In het geval dat er door een ICT uitval tijdelijk door ons personeel van de provincie niet gewerkt kan worden, dan loopt de financiële schade al snel op naar ongeveer € 300.000 per dag, rekening houdend met 1.000 medewerkers met een gemiddeld uurtarief van € 35. De bijstelling van het financieel effect resulteert in een stijging die relatieve impact heeft op het weerstandsvermogen

Daler

- Datalek / Boete toezichhouder / AP

Op basis van de Meldplicht Datalekken zijn organisaties, die privacygevoelige gegevens opslaan en/of verwerken, verplicht om een datalek bij de Autoriteit Persoonsgegevens te melden. Het begrip datalek is hierbij breed gedefinieerd. Voorbeelden van een potentieel datalek zijn onder andere een verloren USB-stick of laptop,

ongoorloofde toegang tot systemen met persoonsgegevens of het versturen van een email met privacygevoelige gegevens naar een onjuiste persoon.

Het niet melden van dergelijke incidenten kan naast eventuele schadeclaims van derden, ook leiden tot boetes van de toezichthouder. Dit geldt ook voor het niet of onvoldoende inlichten van betrokkenen, of onvoldoende zorgvuldige beveiliging van en omgang met privacygevoelige informatie.

Sinds mei 2018 is de Nederlandse wetgeving vervangen door Europese regelgeving. Deze stelt nog strengere eisen en kan vanaf dat moment maximale boetes opleggen tot € 20 miljoen. De inschatting van de impact is nog lastig, omdat het onderwerp relatief nieuw is. De nodige maatregelen en acties zijn geïnitieerd die nodig zijn om te voldoen aan de nieuwe Europese regelgeving. Hiervoor doen wij de nodige investeringen in mensen en middelen.

Wij schatten in dat de kans op het uitlekken van vertrouwelijke informatie is gegroeid. Dit is onder andere gerelateerd aan de vergrootte kans op een cyberincident en ondanks dat de organisatie zich beter bewust is van de risico's en noodzakelijke maatregelen op dit punt. In de praktijk blijkt dat de boetes die de Autoriteit Persoonsgegevens geeft meestal niet op de maximale grens liggen van € 20 miljoen, zoals hierboven genoemd. Vandaar dat de financiële klasse/financiële impact lager is ingeschat.

3.2.5 Benodigd weerstandsvermogen en beschikbare weerstandscapaciteit

Benodigd weerstandsvermogen

Er zijn vanuit de inventarisatie van risico's in totaal 235 risico's geïdentificeerd en opgenomen in ons risicomanagementsysteem van de provincie. Het totaalbedrag waarover we risico lopen (momentopname) is € 125,5 miljoen. Maar het is niet waarschijnlijk dat alle opgenomen risico's zich tegelijkertijd voordoen.

In de tabel hieronder zijn de uitkomsten van de Monte Carlo-simulatie bij verschillende zekerheidsniveaus het benodigd weerstandsvermogen berekend.

Met een zekerheid van 90% (landelijke norm) is een benodigd weerstandsvermogen van € 25,9 mln. voldoende om de risico's op te vangen.

Percentage zekerheid	Benodigd weerstandsvermogen
10%	€ 5,5 mln.
25%	€ 8,1 mln.
30%	€ 8,9 mln.
50%	€ 12,6 mln.
75%	€ 19,7 mln.
80%	€ 21,5 mln.
90%	€ 25,9 mln.
95%	€ 29,2 mln.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is ons vermogen om de risico's die zich voordoen op te vangen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit is het bedrag dat we eenmalig beschikbaar hebben om te gebruiken voor het opvangen van risico's, zonder dat hiervoor beleid hoeft te worden gewijzigd. De structurele weerstandscapaciteit is het bedrag dat we jaarlijks kunnen gebruiken voor het opvangen van risico's, zonder inhoudelijke beleidswijzigingen. Het doorvoeren van bezuinigingen behoort op zich ook tot de structurele weerstandscapaciteit. Een structurele bezuiniging is alleen mogelijk na een inhoudelijke beleidswijziging.

In de tabel hieronder zijn de bedragen van de geprognosticeerde saldireserve en reserve Weerstandsvermogen weergegeven per eind 2022 (x € 1 miljoen).

Categorie	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Saldireserve	€ 206,3 mln.	
Reserve Weerstandsvermogen	€ 45,0 mln.	
Verhogen opcenten MRB		€ 70,5 mln.
Totaal	€ 251,3 mln.	€ 70,5 mln.

Structurele weerstandscapaciteit

Jaarlijks kunnen we de opcenten op de motorrijtuigenbelasting verhogen. Het maximaal toegestane aantal te heffen opcenten wordt jaarlijks vastgesteld door het Rijk. Het huidige maximum is ten hoogste 118,4 opcenten voor tijdvakken die beginnen na 31 december 2021. Wij heffen met ingang van 1 januari 2023 79,4 opcenten heffen. De onbenutte belastingcapaciteit is hierdoor ingaande deze datum 39,0 opcenten. Eén opcent correspondeert naar de raming van het ministerie van BZK in de mei-circulaire van 2022 met een jaarlijkse opbrengst van € 1,8 miljoen. Per 1 januari 2023 is de onbenutte belastingcapaciteit daarom ongeveer € 70,5 miljoen structureel.

3.2.6 Ratio weerstandsvermogen

Reserve weerstandsvermogen in relatie tot benodigd weerstandsvermogen wordt conform de Kernnota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing 2020 op de volgende wijze berekend:

€ 45,0 mln. / € 25,9 mln. = 1,7

Conclusie: de omvang van de reserve weerstandsvermogen is “gezond” (ratio > 1,4).

Verloop van de ratio weerstandsvermogen in relatie met de weerstandscapaciteit in de oorspronkelijke Begrotingen en Jaarrekeningen:

	2023	2022	2021	2020	2019
Begroting	1,7	1,9	1,9	1,4	1,0
Jaarrekening			1,9	1,8	2,0

De reserve weerstandsvermogen wordt aan het einde van het kalenderjaar afgeroomd of aangevuld tot afgerond € 45 mln.; of het dichtstbijzijnde lagere of hogere bedrag om te voldoen aan de bandbreedte dat de ratio weerstandsvermogen tussen de 1.4 en 2.0 ligt.

3.2.7 Financiële kengetallen

De kengetallen geven in combinatie met elkaar inzicht in de financiële weerbaarheid en flexibiliteit van de begroting. Zo wordt u in staat gesteld om gemakkelijker inzicht te verkrijgen in de financiële positie en over de baten en de lasten van de provincie. De verplichte kengetallen vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die Provinciale Staten in hun beoordeling van de financiële positie moeten betrekken om daar een verantwoord oordeel over te kunnen geven. De verplichte kengetallen zijn uitgebreid met de vrijwillig toegevoegde kengetallen Belastingcapaciteit opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) ten opzichte van wettelijk maximum en Ratio Weerstandsvermogen.

De weerbaarheid van de begroting geeft de mogelijkheden aan om op korte termijn financiële risico's te kunnen incasseren zonder direct in de begroting en daarmee in de beleidsambities te hoeven ingrijpen.

De flexibiliteit van de begroting geeft de wendbaarheid van de begroting aan, waarmee eventuele extra onverwachte uitgavenstijging of inkomstendaling gedekt kunnen worden.

De kengetallen zijn:

- A. structurele exploitatieruimte;
- B. solvabiliteitsratio;
- C1. belastingcapaciteit opcenten MRB ten opzichte van gemiddelde tarief opcenten MRB van provincies;
- C2. belastingcapaciteit opcenten MRB ten opzichte van wettelijk maximum tarief opcenten MRB;
- D. grondexploitatie;
- E1. netto schuldquote;
- E2. netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
- F. ratio weerstandsvermogen.

De tabel met signaalwaarden van de kengetallen ziet er als volgt uit:
(MRB= motorrijtuigenbelasting)

Criteria kwalificatie kengetal	Gezond	Neutraal	Risicovol
A. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
B. Solvabiliteitsratio	> 50%	20% - 50%	< 20%
C1. Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. gemiddelde tarief opcenten MRB van provincies	< 95%	95% - 105%	> 105%
C2. Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. wettelijk maximum tarief opcenten MRB	< 90%	90% - 95%	> 95%
D. Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
E1. Netto schuldquote	< 90%	90% - 130%	> 130%
E2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	< 90%	90% - 130%	> 130%
F. Ratio weerstandsvermogen	> 1,4	1 - 1,4	< 1

De in de tabel hieronder ingevulde kengetallen van de provincie Utrecht voor de jaren 2023-2026 zijn gebaseerd op de geprognosticeerde balansen van 2023 tot eind 2026. Die vindt u in de uiteenzetting van de financiële positie in [paragraaf 4.1.5](#). De kengetallen van 2021 zijn gelijk aan de jaarrekening 2021 en van 2022 zijn gelijk aan de geprognosticeerde balans uit de begroting 2022.

Financieel kengetal	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
A. Structurele exploitatieruimte	11%	0%	3%	5%	10%	5%
B. Solvabiliteitsratio	61%	44%	49%	52%	51%	50%
C1. Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. gemiddelde tarief opcenten MRB van provincies	90%	93%	95%	97%	100%	102%
C2. Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. wettelijk maximum tarief opcenten MRB	64%	66%	67%	69%	70%	72%
D. Grondexploitatie	2%	3%	1%	3%	2%	2%
E1. Netto schuldquote	24%	82%	61%	61%	59%	67%

E2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen	23%	82%	61%	61%	59%	66%
F. Ratio weerstandsvermogen	1,9	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7

Analyse financiële kengetallen

Analyse van de kengetallen geeft aan dat onze provincie voldoende weerbaar en flexibel is om eventuele extra (on)verwachte uitgavenstijging te dekken. Het kengetal structurele exploitatie ruimte is enigszins risicovol in 2022, maar zal weer gezond zijn vanaf 2023.

De ratio weerstandsvermogen is gezond en ligt binnen de streef bandbreedte van 1,4 tot 2,0.

We hebben voldoende middelen om de geïnventariseerde risico's financieel af te dekken. Daarboven hebben we nog een vrije algemene reserve die eind 2026 wordt geprognosticeerd op afgerond € 204 miljoen. Het kengetal grondexploitatie is ook gezond.

De status-verschuiving van gezond naar neutraal bij het kengetal solvabiliteit is een direct gevolg van de investeringen en groot onderhoud die momenteel en binnenkort plaatsvinden. De verschuiving van de belastingcapaciteit opcenten motorrijtuigenbelasting ten opzichte van het landelijk gemiddeld tarief wordt verklaard doordat de stijging van het tarief van onze provincie wel wordt opgenomen, maar we voorzichtigheidshalve veronderstellen dat alle andere provincies de nullijn hanteren en niet indexeren. Maar het landelijk gemiddelde tarief zal naar verwachting echter stijgen in de aankomende jaren.

Meer recent genomen besluiten om te investeren passen in onze lijn om niet onnodig reserves aan te houden, middelen maatschappelijk te laten renderen en te intensiveren op enkele belangrijke transitieopgaven. Deze investeringen en het inzetten van de bestemmingsreserves zorgen ervoor dat een positief saldo bij de schatkist omslaat naar een schuldpositie op de geld- en kapitaalmarkt.

Maar met de overige kengetallen op gezond en groen, kunnen we het ons goed permitteren om te lenen en het eigen vermogen daadwerkelijk in te zetten.

A. Structurele exploitatieruimte

De ratio Structurele exploitatieruimte geeft aan welke structurele ruimte we hebben om onze eigen lasten te dragen. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten biedt meer flexibiliteit dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Voor een nadere toelichting op het overzicht van de incidentele baten en lasten en de gehanteerde uitgangspunten verwijzen wij u naar paragraaf [4.4. Meerjarig beeld incidenteel en structureel](#).

Het kengetal structurele ruimte is enigszins risicovol in 2022, maar zal weer gezond zijn vanaf 2023. Het kengetal laat zien dat de begroting voldoende weerbaar en flexibel is voor eventuele extra onverwachte uitgaven.

A. Structurele exploitatieruimte

A. Structurele exploitatieruimte	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
A Totaal structurele lasten	335.110	392.767	413.735	422.605	429.666	452.108
B Totaal structurele baten	390.266	396.192	427.834	447.850	477.557	473.838
C Totale structurele toevoegingen aan reserves	0	4.149	0	0	0	0
D Totaal structurele onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
E Totale baten	481.090	415.925	484.991	467.042	483.267	478.917
Ratio ((B-A) + (D-C)) / (E) x 100%	11%	0%	3%	5%	10%	5%

B. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn aan onze financiële verplichtingen te voldoen. De mate van weerbaarheid en flexibiliteit geeft in combinatie met de andere kengetallen, zoals structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit, een indicatie over de financiële positie van een provincie. De solvabiliteitsratio geeft aan hoe groot het eigen vermogen is als percentage van het totale vermogen.

De bestemmingsreserves worden momenteel en komende jaren ingezet voor onder meer investeringen en groot onderhoud en dalen hierdoor. Gelijktijdig neemt echter de saldireserve toe door de positieve begrotingssaldi de komende jaren. We zullen daarom in beperkte mate de komende jaren leningen moeten aantrekken om de investeringen in het openbaar vervoer en wegen te kunnen financieren. Het is belangrijk dat ook de structurele rente- en afschrijvingskosten van de investeringen gedekt worden door de structurele baten. Het vreemd vermogen bestaat ook uit een substantieel deel 'Nog te betalen subsidieverplichtingen' dat een nadelige invloed heeft op de solvabiliteit. Per saldo geldt echter dat de solvabiliteit de komende jaren rond de 50% zal bedragen.

B. Solvabiliteitsratio	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
A Eigen vermogen	564.642	379.419	433.013	451.221	451.221	453.895
B Balanstotaal	924.442	870.382	875.033	860.832	882.648	916.061
Solvabiliteit (A/B) * 100%	61%	44%	49%	52%	51%	50%

C1. Belastingcapaciteit opcenten MRB ten opzichte van gemiddelde in provincies

Deze ratio geeft aan hoe de belastingdruk in onze provincie zich verhoudt ten opzichte van het gemiddelde tarief van alle provincies. Het is niet bekend hoe het gemiddelde tarief opcenten MRB zich gaat ontwikkelen. Het gemiddelde tarief is daardoor vanaf 2022 ongewijzigd. Wij veronderstellen bij dit kengetal voorzichtigheidshalve dus dat alle andere provincies hun opcenten voor de MRB niet laten stijgen in de komende jaren.

Dit kengetal is gezond en vanaf 2024 'neutraal'. Ons tarief opcenten MRB is lager dan het gemiddelde tarief opcenten MRB van de provincies tot en met 2025. Zouden ook andere provincies in de komende jaren hun opcenten indexeren of verhogen, dan blijft deze ratio ook in 2024 tot en met 2026 in de categorie 'gezond (groen)' vallen.

C1. Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. gemiddelde tarief opcenten MRB van provincies	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
A Tarief opcenten MRB provincie Utrecht	74,9	77,5	79,4	81,3	83,3	85
B Gemiddelde tarief opcenten MRB van provincies	83,5	83,5	83,6	83,6	83,6	83,6
(A/B) * 100%	90%	93%	95%	97%	100%	102%

C2. Belastingcapaciteit opcenten MRB ten opzichte van wettelijk maximum tarief opcenten MRB

Deze ratio geeft aan hoe de belastingdruk in onze provincie zich verhoudt tot het wettelijk maximumtarief. Het is niet bekend hoe het landelijk maximumtarief opcenten MRB zich gaat ontwikkelen. Het landelijk maximumtarief opcenten MRB is vanaf 2022 ongewijzigd.

Zolang er maar genoeg onbenutte ruimte is tussen ons tarief opcenten en het wettelijk maximum is er ruimte om de Begroting weerbaar en flexibel te houden.

C2. Belastingcapaciteit opcenten MRB t.o.v. landelijk maximum tarief opcenten MRB	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
A Tarief opcenten MRB provincie Utrecht	74,9	77,5	79,4	81,3	83,3	85
B Tarief landelijk maximum	116,8	116,8	118,4	118,4	118,4	118,4
(A/B) * 100%	64%	66%	67%	69%	70%	72%

D. Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft een indicatie van het financiële risico dat we lopen in verband met onze grondportefeuille. Het kengetal wordt berekend door de boekwaarde van de grondexploitaties af te zetten tegen de totale baten van onze provincie (exclusief onttrekkingen aan reserves). Voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Het kengetal grondexploitatie is gezond.

D. Kengetal grondexploitatie	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
A In exploitatie opgenomen bouwgronden	7.709	11.178	6.110	12.064	8.141	8.931

B	Onderhandenwerk	0	0	0	0	0	0
C	Totale baten (excl. mutat.reserves)	481.090	415.925	484.991	467.042	483.267	478.917
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%		2%	3%	1%	3%	2%	2%

E1/2. De netto schuldquote (gecorrigeerd voor verstrekte leningen)

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van onze provincie ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een negatieve uitkomst betekent dat er geen netto-schuld is.

Wij gaan in de komende jaren leningen aantrekken om de investeringsuitgaven in het openbaar vervoer en wegen te financieren. Het is belangrijk dat ook de structurele rente- en afschrijvingskosten van de investeringen worden gedekt door de structurele baten. De kengetallen van de netto schuldquote blijven ondanks het aantrekken van financiering gezond.

E1. Netto schuldquote	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	
A	Vaste schulden	0	166.255	95.298	85.297	85.141	115.940
B	Netto vlottende schulden	17.386	23.000	17.000	17.000	17.000	17.000
C	Overlopende passiva	321.683	285.000	310.000	310.000	310.000	310.000
D	Financiële vaste activa, genoemd in artikel 36, onderdelen d, e, f en g, van het BBV	25.000	0	0	0	0	0
E	Uitzettingen < 1jaar	162.636	85.000	85.000	85.000	85.000	85.000
G	Liquide middelen	86	0	0	0	0	0
G	Overlopende activa	38.045	45.000	38.000	38.000	38.000	38.000
H	Totale baten (excl mutaties reserves)	481.090	415.925	484.991	467.042	483.267	478.917
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%		24%	83%	62%	62%	60%	67%

E2. Netto schuldquota gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	
A	Vaste schulden	0	166.255	95.298	85.297	85.141	115.940
B	Netto vlottende schuld	17.386	23.000	17.000	17.000	17.000	17.000
C	Overlopende passiva	321.683	285.000	310.000	310.000	310.000	310.000
D	Financiële vaste activa, bedoeld in artikel 36, onderdelen b, c, d, e, f en g, van het BBV	29.915	4.270	4.015	3.565	3.115	2.665
E	Uitzettingen < 1jaar	162.636	85.000	85.000	85.000	85.000	85.000
G	Liquide middelen	86	0	0	0	0	0
G	Overlopende activa	38.045	45.000	38.000	38.000	38.000	38.000
H	Totale baten (excl mutaties reserves)	481.090	415.925	484.991	467.042	483.267	478.917
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%		23%	82%	61%	61%	59%	66%

F. Ratio weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen in relatie met de reserve Weerstandsvermogen geeft aan dat we het benodigde weerstandsvermogen kunnen dekken.

Het kengetal weerstandsvermogen is gezond. We hebben voldoende middelen om de geïnventariseerde risico's financieel af te dekken.

F. Kengetal ratio weerstandsvermogen	Jaarrekening 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
---	--------------------------	----------------------------------	-----------------------	--------------------	--------------------	--------------------

A	Reserve Weerstandvermogen	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000
B	Benodigde weerstandsvermogen	24.200	24.100	25.900	25.900	25.900	25.900
	Ratio weerstandsvermogen (A/B) x 100%	1,9	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.3.1 Inleiding

Kapitaalgoederen zijn goederen in eigendom van de provincie die een bijdrage leveren aan de provinciale doelstellingen en daarom meerjarig ten dienste staan. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) noemt in dit kader gebouwen, wegen, water, groen en riolering. De kapitaalgoederen van onze provincie zijn:

- kunstwerken
- verhardingen
- traminfrastructuur en voertuigen (trams)
- wegmeubilair
- verkeersregelinstallaties
- groen
- openbare verlichting
- vaarwegen
- provinciale gebouwen
- grond.

De kapitaalgoederen vragen bij aanschaf (of vervaardiging) substantiële investeringen en worden onderhouden zodat de bijdrage aan de provinciale doelstellingen wordt geborgd. Als de kapitaalgoederen niet meer bijdragen aan de doelstellingen dan is overdracht of sloop aan de orde.

De systematische en gestandaardiseerde aanpak van het beheer wordt assetmanagement genoemd. Kenmerk van assetmanagement is de voortdurende afweging van de bijdrage die de kapitaalgoederen leveren aan de doelstellingen van onze provincie, de risico's van falen en de kosten bij alle beslissingen die worden genomen. De functionaliteit en kwaliteit van de kapitaalgoederen worden sober, doelmatig en duurzaam op peil gehouden, waarbij ze veilig en betrouwbaar hun functie vervullen tegen acceptabele kosten. Het beheer wordt uitgevoerd aan de hand van Nederlandse normen (NEN) en landelijke richtlijnen, zoals die van CROW.

3.3.2 Provinciale wegen

Wat gaan we daarvoor doen?

3.3.2.1 Verharding

De verharding van de ongeveer 300 km hoofdwegen en ruim 300 km aan parallelwegen en fietspaden dient de kwaliteit te hebben om veilig gebruik van de weg mogelijk te maken, de doorstroming te bevorderen en te voldoen aan doelstellingen voor leefbaarheid, milieu en duurzaamheid. Voor een objectieve vaststelling van de noodzaak van onderhoud aan verhardingen wordt de landelijke CROW-methode van rationeel wegbeheer toegepast.

De te verwachten onderhoudsactiviteiten aan verharding zijn gebaseerd op inspecties en onderzoek en geven een beeld van de urgentie voor onderhoud. Hierbij wordt gezorgd voor een juiste balans tussen risico's, prestaties en kosten. Het onderhoud aan de verharding (N201, N210, N225, N226, N233, N237, N402, N415, N463 en N484) wordt uitgevoerd door marktpartijen. Op basis van schademetingen, inspecties en schouwresultaten (dagelijkse inspectie wordt door eigen personeel weginspecteurs uitgevoerd) worden ook kleine onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Dit kunnen ook onvoorziene reparaties zijn. Het groot onderhoud dat voortkomt uit de schademetingen en inspecties wordt uitgevoerd in een groot onderhoudsbestek of zelfs voor een heel traject in één keer. In het laatste geval wordt het zo veel mogelijk gecombineerd met verbeteringsmaatregelen in de trajectaanpak.

3.3.2.2 Kunstwerken

Wij zijn verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van 249 civiele kunstwerken en 45 km aan geleiderail en geluidsschermen. Specifiek gaat het over (beweegbare) bruggen, viaducten, tunnels, damwanden, geleiderail,

geluidsschermen, faunapassages en duikers. De kunstwerken worden in goede staat gehouden, dat wil zeggen functioneel, veilig (betrouwbaar) en schoon.

Voor het bepalen van de technische kwaliteitsniveaus van de kunstwerken wordt de landelijke norm NEN 2767-4 toegepast, waarbij de conditie van een kunstwerk objectief wordt vastgesteld. Kunstwerken worden onderhouden zodat ze een conditiescore 1,2 of 3 volgens de NEN 2767-4 hebben. Het onderhoud is op de inspecties gebaseerd.

3.3.2.3 Wegmeubilair

Het areaal van het wegmeubilair kent een zeer grote verscheidenheid. Het gaat onder andere om ruim 3.450 hectometerborden, zo'n 17.000 verkeersborden, 199 abri's, 50 fietsoverkappingen, ruim 750 fietsklemmen, meer dan 1.200 bebakeningszuilen en ruim 5.400 meter houten hekwerk. Voor de diverse onderdelen gelden normen waaraan het beheer moet voldoen, zoals de RVV 1990, de BABW, CROW 323 en de NEN 2767. Door regelmatige inspectie (zelfs wekelijks) wordt het meubilair gecheckt op de onderhoudsstaat. Indien nodig wordt direct actie ondernomen als vooral de veiligheid en functionaliteit in het geding komen. Het dagelijks onderhoud van wegmeubilair is opgenomen in het beeldbestek. Dit bestek loopt medio 2023 af en zal opnieuw aanbesteed moeten worden. In 2023 zal bovendien een deel van de verkeersborden moeten worden vervangen, omdat deze aan het eind van hun technische levensduur zijn.

3.3.2.4 Verkeersregelsinstallaties en verkeersmanagement

De ruim 130 verkeersregelsinstallaties (VRI) spelen een belangrijke rol bij de veiligheid van de verkeersafwikkeling en bij het bevorderen van de leefbaarheid en doorstroming van het verkeer over de provinciale wegen. Onze VRI's en die van de gemeenten zijn met elkaar gekoppeld en bij elkaar weer gekoppeld aan de Verkeersregelsinstallatie-Beheer-Centrale (VRI-BC), die de regiopartners hebben aangeschaft. Het Netwerk Management Systeem (NMS) wordt gebruikt voor het uitvoeren van doorstromingsscenario's in het regionale netwerk. Deze scenario's zijn vastgelegd in samenwerking met de regiopartners. Het onderhoud en contractmanagement van deze systemen ligt bij ons. We gebruiken sinds 1 april 2019 een integraal prestatiecontract (IPC) voor het beheer en onderhoud van VRI's, openbare verlichting en een deel van de wegwaksystemen. Dit loopt af op 1 april 2023. Er wordt een nieuw contract beheer en onderhoud afgesloten voor verkeersmanagementsystemen en openbare verlichting.

3.3.2.5 Wegverlichting

Leidend principe voor het beheer van wegverlichting is donker waar het kan, licht waar nodig. Dit sluit aan op actuele inzichten, richtlijnen en technische ontwikkelingen (waaronder ledverlichting). Hiermee wordt aangesloten op doelen voor de energietransitie en duurzaamheid binnen de randvoorwaarden voor veiligheid van de verkeersafwikkeling, sociale veiligheid op wegen en fietspaden en de doorstroming van het verkeer. Momenteel beheren we onder andere ruim 11.000 armaturen, 9700 masten, zo'n 1.400 verlichte bewegwijzeringsvlaggen en 126 (schakel)verdeelkasten. Speciale aandacht is er voor de van diverse gemeenten overgenomen lichtmasten. Deze zijn verouderd en worden gedurende de komende jaren vervangen.

We hebben het onderhoud van de openbare verlichting ook ondergebracht in het IPC dat we in de vorige paragraaf noemden. Dat heeft als doel de verkeershinder te verminderen en daarmee de doorstroming en (sociale) veiligheid te optimaliseren. Dit contract loopt af op 1 april 2023. Er wordt een nieuw contract beheer en onderhoud afgesloten voor verkeersmanagementsystemen en openbare verlichting.

3.3.2.6 Groen

Het groenbeheer langs de provinciale wegen is omvangrijk. Zo beheren we ongeveer 500 ha gras, 207 km sloten, 56 km hagen en ongeveer 60.000 bomen. We passen waar mogelijk ecologisch wegbermbeheer toe langs onze wegen. Het hanteren van de gedragscode infrastructuur resulteert in het tijdig rekening houden met de aanwezige flora en fauna. Bij het groenonderhoud mogen de verkeersveiligheid en de doorstroming van het verkeer niet in het geding komen.

We streven ook naar een duurzaam bomenbestand en beplantingsbestand langs de provinciale wegen. Meer diversiteit in soorten maakt het bomenbestand beter weerbaar tegen ziekten en plagen. Het beheer is een koppeling van verkeersveiligheid, ecologie en landschap.

Het vast onderhoud aan het groen, zoals het maaien van bermen en sloten en het knippen van hagen wordt door een marktpartij uitgevoerd. Bij het groenonderhoud komt gemiddeld ruim 7.000 ton maaisel vrij, wat duurzaam wordt verwerkt. En de verwachting is dat in het najaar ongeveer 800 ton aan blad zal worden afgevoerd. Jaarlijks wordt voor een derde deel van het bomenbestand een veiligheidscontrole gedaan en onderhoud (snoei/vervanging) uitgevoerd. Daarnaast wordt aan plaagbestrijding gedaan en worden bermsloten gebaggerd. Ook in 2023 zal aandacht uitgaan naar de gevolgen van de essentaksterfte en eikenprocessierups. Dit zal bestreden worden door het wegsnoeien van dode takken of vellen van de hele boom. De eikenprocessierups zal op basis van het in maart 2020 door u vastgestelde beleid in 2023 worden bestreden.

3.3.2.7 Hemelwaterafvoer

We zijn bezig de kwaliteit van de hemelwaterafvoer in beeld te brengen. Waar mogelijk worden onderhoudswerkzaamheden aan de hemelwaterafvoer gecombineerd met de werkzaamheden aan de verharding. Zo worden overlast en onnodige kosten tot een minimum beperkt.

Deze asset is voortgekomen uit de asset verhardingen. Hemelwaterafvoer en riolering onderscheiden zich in het type water dat door de buizen stroomt. In de regel is hemelwater vrij schoon, waardoor dit gemakkelijk kan worden opgevangen en afgevoerd. Bij riolering is vaak sprake van een gemengd stelsel voor zowel hemelwater als vuil water, of een stelsel voor uitsluitend vervuild water. De taak voor het beheer van riolering ligt dan ook bij de plaatselijke gemeente. Wij dragen wel zelf zorg voor het hemelwater dat op de provinciale wegen valt.

In 2019 zijn we begonnen met een grote inventarisatie en inspectieronde, waarbij alle hemelwaterafvoer, kolken en putten worden geïnventariseerd, geïnspecteerd en gereinigd. De combinatie van inventarisatie, inspectie en reiniging is daarom noodzakelijk.

Het onderhoud aan de provinciale hemelwaterafvoer richt zich momenteel vooral op de trajecten die jaarlijks worden meegenomen met het groot onderhoud. Aan de hand van inspectieresultaten stellen we een plan van aanpak op. Op deze manier wordt zoveel mogelijk werk gecombineerd en kan de overlast voor de weggebruiker tot een minimum worden beperkt.

3.3.2.8 Wat gaat dat kosten?

De verwachte kosten en baten die worden geraamd voor de periode 2023 - 2026 zijn opgenomen in het MOP Mobiliteit 2023; het MOP die als bijlage en onderbouwing is gevoegd bij deze Begroting. De jaarlijkse vaste en variabele kosten voor onderhoud en beheer van de wegen en vaarwegen zijn toegelicht in hoofdstuk 3 van het MOP. De samenvattende tabel hieronder wordt gespecificeerd in paragraaf 3.11 van het MOP.

Doorkijk verwacht saldo van lasten en baten MOP Wegen

	2023	2024	2025	2026
Vast onderhoud	€ 7.900.000	€ 7.900.000	€ 7.900.000	€ 7.900.000
Variabel onderhoud	€ 24.909.000	€ 20.239.000	€ 18.419.000	€ 19.619.000
Totaal	€ 32.809.000	€ 28.139.000	€ 26.319.000	€ 27.519.000

Op basis van de vastgestelde Nota kapitaalgoederen Mobiliteit 2021 is het meerjarig gemiddelde aan budgetbehoefte voor het vaste en variabele deel van het wegenonderhoud berekend. Het geraamde vast onderhoud in de begroting wordt verrekend met de algemene middelen, het geraamde variabel onderhoud met de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen.

In de begroting zijn de bedragen vanuit het MOP voor de jaarschijf 2023 overgenomen. Volgens de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit wordt bij het variabele deel rekening gehouden met een vertragingsfactor van 80%. Omdat ieder jaar het MOP wordt geactualiseerd is voor de jaarschijven 2024-2026 ervoor gekozen om de budgetbehoefte uit de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit te volgen. De € 12.472.000 in de jaarschijven 2024 tot en met 2026 is dus gebaseerd op de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit 2021 en is 80% van het daarin opgenomen jaarlijkse bedrag voor variabel onderhoud. De opname in de begroting is weergegeven in de tabel hieronder.

Opname onderhoud Wegen in begroting

	2023	2024	2025	2026
Vast onderhoud	€ 7.900.000	€ 7.900.000	€ 7.900.000	€ 7.900.000
Variabel onderhoud (80%)	€ 19.927.000	€ 12.472.000	€ 12.472.000	€ 12.472.000
Totaal	€ 23.639.000	€ 20.372.000	€ 20.372.000	€ 20.372.000

De samenvattende tabel en de ontwikkeling van de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen is opgenomen bij het onderdeel vaarwegen.

3.3.3 Assets Openbaar Vervoer

3.3.3.1 Wat willen we bereiken?

Het openbaar vervoer levert een belangrijke bijdrage aan de bereikbaarheid van onze provincie. We hebben diverse assets voor het regionale openbaar vervoer in eigendom, beheer en onderhoud. De belangrijkste assets hebben betrekking op het tramsysteem; de trambaan en opstelreinen, de 54 tramstellen, de tramremise en alle bijbehorende voorzieningen.

Daarnaast heeft de provincie ook andere ov-assets in eigendom en beheer, zoals de busstallingen bij Westraven en op het remiseterrein in Nieuwegein, het Dynamisch Reisinformatie Systeem (DRIS) en het Operationeel Controle Centrum (OCC) waarvandaan niet alleen de trams, maar ook het busverkeer worden aangestuurd. De openbaar vervoer assets vormen de basis van kwalitatief hoogwaardig vervoer voor de reiziger. Dat wil zeggen vervoer dat veilig, snel, frequent, betrouwbaar, toegankelijk en comfortabel is. Het tramsysteem biedt een hoge vervoerscapaciteit op de belangrijke verbindingen naar Utrecht Science Park, Nieuwegein en IJsselstein. Door de eigen infrastructuur is de tram minder gevoelig voor verkeersdrukke. Het openbaar vervoer wordt duurzaam ingericht en onderhouden, en zo goed mogelijk ingepast in de omgeving.

Het beheer en onderhoud van de openbaar vervoerassets is risico gestuurd. Dat wil zeggen dat onderhoudsmaatregelen worden bepaald op basis van het zorgvuldig afwegen van prestaties, risico's en kosten. De onderhoudsstaat van de assets wordt bepaald op basis van inspecties die worden uitgevoerd door eigen personeel en externe deskundigen. De belangrijkste prestatie-indicatoren zijn de veiligheid, beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de assets. De risico's zijn verstoringen die deze prestaties bedreigen. Op basis van een risicoanalyse wordt een beheerstrategie bepaald en worden onderhoudsmaatregelen geprogrammeerd om de prestaties te borgen en de risico's te beheersen. Naast planmatig onderhoud vindt correctief onderhoud plaats en als zich onverhoopt storingen voordoen worden die zo snel mogelijk verholpen.

3.3.3.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Bij het beheer en onderhoud worden de volgende arealen (type assets) onderscheiden:

Infrastructuur

De infrastructuur bestaat uit de trambanen, met beveiliging, overwegen, energievoorziening, et cetera, naar Utrecht Science Park, Nieuwegein-Zuid en IJsselstein-Zuid, alsmede de opstelreinen bij de tramremise en het eindpunt Science Park. Concreet is de volgende infrastructuur in beheer:

Traminfrastructuur	Aantal
Kunstwerken	1 brug, 1 tunnel en 12 overige kunstwerken
Spoor	74 km trambaan, 75 wissels, beveiliging en 110 overwegen/-paden
Energievoorziening	74 km rijdraad, 1455 masten en 13 onderstations
Opstelreinen	Emplacement remise Nieuwegein en opstelrein P+R Science Park
Overige infrastructuur	Gecombineerde tram-/busbanen Jaarbeurszijde-UCC en Science Park

De infrastructuur wordt risicogestuurd onderhouden. Van de infrastructuur wordt in het dagelijkse beheer beschouwd wat de staat is en hoe de prestaties zich ontwikkelen. Op grond hiervan worden onderhoudsmaatregelen geprogrammeerd, uitgevoerd en indien nodig bijgestuurd. In het geval van gebreken

en/of storingen vindt storingsafhandeling en correctief onderhoud plaats. Er is één onderhoudscontract voor de infrastructuur dat in 2022 opnieuw is aanbesteed. Het nieuwe onderhoudscontract gaat uit van een duidelijker beeld van de conditie, status en onderhoudseisen en een verantwoordelijkheid van de contractpartij om de infrastructuur aan de gestelde technische en prestatie-eisen te laten voldoen.

Voor het onderhoud van diverse ondersteunende systemen zijn (raam)contracten afgesloten met uitvoerende partijen. Er worden nieuwe contractafspraken gemaakt over het beveiligingssysteem. In 2023 wordt onderzoek gedaan naar de toekomstige invulling van de trambeveiliging. Met welke systemen, fysieke inrichting en/of gebruiksprincipes kan de betrouwbaarheid en robuustheid van het tramsysteem het beste worden geborgd? En welke maatregelen zijn daarvoor nodig?

In 2023 wordt onder meer geïnvesteerd in de vervanging van drie tractiestations die zijn verouderd en in een upgrade van de energievoorziening om de betrouwbaarheid en toekomstbestendigheid te borgen. Verder worden er onder andere diverse maatregelen getroffen ter verbetering van de overwegveiligheid. In samenhang met het trammaterieel wordt onderzocht of een verbetering van het wiel-railcontact mogelijk is, zodat het booggeluid en risico op ontsparingen bij ongevallen kan worden beperkt.

Trammaterieel

We hebben in totaal 54 CAF lagevloertrams, 27 trams met een lengte van 33 meter en 27 trams met een lengte van 41 meter. De trams worden verhuurd aan de concessiehouder, met als uitgangspunt dat dagelijks maximaal 46 trams geleverd kunnen worden voor de uitvoering van dienstregeling.

Materieel	Aantal
CAF trams 33 meter	27
CAF trams 41 meter	27
Dienstvoertuigen	5 (onder andere voor storingen en calamiteiten)

De laatste trams zijn geleverd in 2022. Deze trams maken onderdeel uit van de vijf extra trams die in 2020 besteld zijn voor de vlootoptimalisatie. De vlootoptimalisatie maakt de tramvloot robuust en toekomstbestendig. Bij verschillende ongevallen zijn in 2021 vijf tramstellen ernstig beschadigd geraakt. Het herstel van de trams dient plaats te vinden door leverancier CAF, waarvoor de tramstellen naar Spanje moeten worden overgebracht. In de loop van 2023 komen de laatste drie schadetrans weer beschikbaar voor de exploitatie.

Het onderhoud aan de trams vindt plaats in de werkplaats van de remise in Nieuwegein. Als beheerder voeren wij hierover de regie, waarvoor onder andere een onderhoudsmanagementsysteem ter beschikking staat. De uitvoering van werkzaamheden is uitbesteed aan één contractpartij. Bij het onderhoud is sprake van predictive maintenance, dat wil zeggen het meten en analyseren van alle gegevens die van betekenis kunnen zijn voor het bepalen van het uit te voeren onderhoud. Dat zijn behalve de fabrieksspecificaties van de assets ook gebruiksdata die afkomstig zijn vanuit de onderhoudshistorie en de in de trams verwerkte sensoren. Hieruit volgt een afweging van preventief versus correctief onderhoud. Op basis van de kilometrage van de trams is een meerjarige onderhoudscyclus van toepassing. In voorkomende gevallen vindt storings- en schadeherstel plaats in de werkplaats of ter plaatse. Als eigenaar van de trams hebben we reservedelen op voorraad die afgestemd zijn op de operationele behoefte. Buiten het onderhoud aan de tramstellen is er een contract voor de reiniging van de trams, zowel het interieur als exterieur.

Alle trams zijn relatief nieuw en deels vallen de trams nog onder de garantie van de leverancier. Om te blijven beschikken over gestandaardiseerd en hoogwaardig trammaterieel worden jaarlijks noodzakelijke modificaties uitgevoerd. Dit betreft bijvoorbeeld de update van software. In 2022 zijn wieldempers op alle tramstellen aangebracht om de geluidsproductie naar de omgeving te beperken. Er is ook een nieuw systeem geïmplementeerd waarmee alle (data)communicatie tussen de trams en 'de wal' plaatsvindt en dat als basis dient voor het exploitatiebeheersysteem. In 2023 zijn geen grote modificaties voorzien.

Haltes en Gebouwen

In 2023 is als areaal in beheer:

Haltes en gebouwen	Aantal
Tramhaltes	32 (in 2 richtingen)
Bushaltes	3 (in 2 richtingen)
Tramremise	Tramremise Nieuwegein
Busremise/-stalling	Busstalling Westraven en stalling elektrische bussen remiseterrein Nieuwegein
Chauffeursverblijven	Nieuwegein Zuid, IJsselstein Zuid en Breukelen

Alle tramhaltes zijn relatief recent aangelegd of vernieuwd. Op of dichtbij de tramperrons zijn voorzieningen aanwezig als in-/uitcheckpalen, kaartverkoopautomaten, DRIS-displays, cameratoezicht,abri's, bankjes, hekwerken en fietsenstallingen. Op de haltes vindt preventief onderhoud plaats, maar belangrijker nog zijn het correctief onderhoud, het herstel van schade als gevolg van vandalisme en de wintermaatregelen. Wij voeren ook het beheer en onderhoud uit van de bushaltes aan de gecombineerde tram-/busbaan door Utrecht Science Park, en de bushaltes Utrecht Centraal Centrumzijde (UCC) en P+R Science Park.

Ook het areaal gebouwen is over het algemeen van recente datum. In 2020 is de nieuwe tramremise in Nieuwegein in gebruik genomen. Het beheer en onderhoud omvat het terrein, de werkplaats met technische installaties, en de verkeersleidingspost (Operationeel Controle Centrum, OCC). Het beheer van het gebouw en de kantoren is ondergebracht bij de eenheid Facilitaire Dienstverlening.

In 2021 is het areaal uitgebreid met een extra stalling voor elektrische bussen op het remiseterrein en de nieuwe duurzame busstalling Westraven, waar voor concessiehouder U-OV ook een werkplaats en kantoren ter beschikking staan. Bij de eindpunten van de tram in Nieuwegein-Zuid en IJsselstein-Zuid is een pauze- en toiletvoorziening aanwezig voor de trambestuurders, en ook op het busstation in Breukelen staat een personeelsvoorziening. Op al deze punten zorgen wij als verhuurder voor het onderhoud.

In 2023 vindt planontwikkeling plaats voor de vervanging van de zogenaamde Zoutloods, het gebouw op het remiseterrein in Nieuwegein. Daar zijn kantoren voor de concessiehouder en onderhoudspartij ondergebracht en vindt onder andere de opleiding van trambestuurders plaats. Dit gebouw voldoet niet meer aan de arbo-eisen.

Telematica

Voor het openbaar vervoer zijn veel telematicavoorzieningen nodig. Dan gaat het bijvoorbeeld om de verbindingen en systemen om het tramverkeer te beveiligen en aan te sturen (seinen, wissels, overwegen, bedienbare poorten). Veel systemen zijn dubbel uitgevoerd om uitval te voorkomen. In de tramremise komt technisch veel samen. Hier is ook het OCC gehuisvest als spil in de aansturing van het tram- en busverkeer. In het OCC wordt ook cameratoezicht gehouden op de tramhaltes en de bushaltes bij Utrecht Centraal aan de centrum- en jaarbeurszijde. In totaliteit zijn er 180 camera's in beheer, plus de camera's die in de trams aanwezig zijn. Andere voorzieningen zijn de in- en uitcheckpalen en verkoopautomaten bij de tramhaltes en het systeem voor dynamische reisinformatie (DRIS) bij alle tram- en bushaltes in onze provincie. Tot slot zijn er diverse systemen actief om het beheer en onderhoud van de openbaarvervoerassets te ondersteunen.

Telematicavoorzieningen	Aantal
DRIS systeem	600 displays
Camera's	180
Kaart verkoop automaten	68
SOS palen	2 (UCC)
Operationeel Controle Centrum (OCC)	1
Netwerk en verbindingen	60 km glasvezelkabel, 250 simkaarten
Schakeling	91 schakelkasten, switches en technische ruimtes
Servers	11
Software	Diverse applicaties
Bedienbare poorten	9

In 2023 wordt geïnvesteerd in het onderhoud, de upgrade en gedeeltelijke vervanging van netwerkkonderdelen. Ook vindt de ontwikkeling van het onderhoudsmanagementsysteem verder doorgang.

3.3.3.3 Wat gaat dat kosten?

In de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit 2021 die u op 30 juni 2021 heeft vastgesteld is een jaarlijkse budgetbehoefte van € 21,68 miljoen begroot voor de vaste en variabele lasten van het beheer en onderhoud van de openbaar vervoerassets. Bij het toekennen van de beschikbare middelen is rekening gehouden met een vertragingsfactor van 80% bij het variabel onderhoud, hierdoor is er jaarlijks € 21,029 miljoen beschikbaar voor het beheer en onderhoud van de openbaarvervoerassets.

De werkelijke kosten voor het variabele beheer en onderhoud fluctueren jaarlijks. De jaarlijkse onderhoudskosten worden inzichtelijk gemaakt in het MOP. Het MOP is de begroting voor het onderhoud van de provinciale infrastructuur van wegen, vaarwegen en openbaarvervoerassets. In het MOP 2023 zijn onderstaande onderhoudskosten voor de ov-assets begroot:

MOP 2023	Vast	Variabel	Totaal
Trammaterieel	€ 6.960.000	€ 175.000	€ 7.135.000
Infrastructuur	€ 8.221.000	€ 1.300.000	€ 9.521.000
Telematica	€ 971.000	€ 565.000	€ 1.536.000
Gebouwen	€ 1.165.000	€ 0	€ 1.165.000
Haltes	€ 625.000	€ 0	€ 625.000
Algemene beheerkosten	€ 777.000	€ 400.000	€ 1.177.000
Totaal	€ 18.719.000	€ 2.440.000	€ 21.159.000

Volgens de Nota kapitaalgoederen wordt bij het variabel onderhoud rekening gehouden met een vertragingsfactor van 80%. Voor de jaarschijven 2024-2026 is er geen opgave en is ervoor gekozen om de budgetbehoefte uit de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit te volgen. Dit heeft als voordeel dat dit een stabiel beeld geeft van de financiële ontwikkeling, terwijl het MOP grote fluctuaties geeft en in de toekomstige jaren nog veel onzekerheden bevat.

Het vast onderhoud wordt uit de structureel beschikbare middelen gedekt. Het restant wordt ingezet om de variabele kosten te dekken. Het verschil wordt met de reserve Beheer en onderhoud OV Assets verrekend.

Onderhoudskosten	2023	2024	2025	2026
MOP 2023				
Vast	€ 18.719.000	€ 18.719.000	€ 18.719.000	€ 18.719.000
Variabel	€ 2.440.000	€ 3.870.000	€ 3.870.000	€ 3.870.000
Begroting 2023				
Vast	€ 18.719.000	€ 18.719.000	€ 18.719.000	€ 18.719.000
Variabel (80%)	€ 1.952.000	€ 3.096.000	€ 3.096.000	€ 3.096.000
Totaal begroot	€ 20.671.000	€ 21.815.000	€ 21.815.000	€ 21.815.000
Beschikbaar	€ 21.029.000	€ 21.029.000	€ 21.029.000	€ 21.029.000
Mutatie reserve	€ 358.000 -/-	€ 786.000	€ 786.000	€ 786.000
Verloop reserve Beheer en onderhoud OV assets 2022				
Beginstand	€ 2.350.000	€ 2.708.000	€ 1.992.000	€ 1.136.000
Mutatie reserve	€ 358.000	€ 786.000 -/-	€ 786.000 -/-	€ 786.000 -/-
Eindstand	€ 2.708.000	€ 1.992.000	€ 1.136.000	€ 350.000

Op de openbaarvervoerassets zijn er ook baten, vooral uit de verhuur van de trams aan de concessiehouder (€ 9,9 miljoen), de rijksbijdrage (€ 5,1 miljoen) en huur- en servicekosten van de gebouwen (1,9 miljoen).

De beheer- en onderhoudskosten liggen in 2023 onder het niveau van de Nota Kapitaalgoederen. Dat komt door de lagere variabele kosten ten opzicht van de meerjarenraming in de Nota Kapitaalgoederen die al rekening houdt met groot onderhoud aan de assets in de toekomst. De vaste kosten zijn € 900.000 hoger dan de verwachting in de Nota Kapitaalgoederen. Dit is het gevolg van de kosten die zijn opgenomen voor het onderhoud aan de busstalling Westraven, de indexering van het onderhoudscontract voor materieel, en hogere kosten vanaf 2022 voor de trambeveiliging en het nieuwe systeem voor (data)communicatie en het exploitatiebeheer.

3.3.4 Provinciale vaarwegen

Wat willen we bereiken?

De provinciale vaarwegen, 18 km Eem, 17,6 km Merwedekanaal en 4,5 km Oude Rijn, voldoen aan de normen voor vaardiepten. Die zijn mede gebaseerd op de klassenindeling van de Conferentie van Europese Ministers van Transport (CEMT), de richtlijnen van de Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland (BRTN) en de Commissie Vaarwegbeheerders (CVB) Richtlijnen Vaarwegen 2005.

Het kwaliteitsniveau voor de Eem is uitgewerkt in de Eemvisie. Het voorziet in recreatief vaarweggebruik en de mogelijkheid om beroepsvaart tot 1.000 ton (CEMT-klasse III) naar Amersfoort mogelijk te maken en te houden. Het nautisch beheer, het vaarwegbeheer en het onderhoud van het Merwedekanaal is integraal overgedragen aan de provincie Zuid-Holland (zie ook: par. 3.2 Wat willen we bereiken).

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor het bepalen van de onderhoudsmaatregelen aan de Eem wordt geschouwd en gericht geïnspecteerd. Zo wordt de bevaarbaarheid van de Eem voor vrachtschepen tot 1.000 ton jaarlijks gecontroleerd. In 2023 moeten we een aantal vakken laten baggeren om het gewenste vaarprofiel te kunnen handhaven. De aanbestedingsprocedure voor het baggerbestek, met een looptijd van drie jaar, is gestart. Naar verwachting zal medio 2022 een opdrachtnemer bekend zijn, en ook de definitieve raming.

Voor het Merwedekanaal geldt dat de bevaarbaarheid van schepen tot 1750 ton wordt gecontroleerd. Met de gemeente Amersfoort en Waterschap Vallei en Veluwe zijn afspraken gemaakt over taken en de verdeling van kosten. De raming voor deze taken kent een planning tot en met 2020. Calamiteiten en onvoorziene omstandigheden zijn niet in deze raming verwerkt. Nieuwe afspraken over een nieuwe Beheervisie 2022-2032 Eem en bijgewerkte meerjarenraming tussen de gemeente Amersfoort en Waterschap Vallei en Veluwe zullen eind 2022, begin 2023 worden gemaakt. De te verwachten baten zijn daarom nog niet bekend.

Door de gemeentelijke herindeling per 2019 is een groter deel van het Merwedekanaal op Utrechts grondgebied komen te liggen. Wij hebben de provincie Zuid-Holland gemandateerd voor het onderhoud, beheer, ontheffing- en vergunningverlening voor het Utrechtse deel totdat er nieuwe afspraken zijn gemaakt. De kosten worden verdeeld aan de hand van een verdeelsleutel. Jaarlijks krijgen wij een factuur voor de gemaakte kosten.

Voor het Merwedekanaal geldt dat de bevaarbaarheid van schepen tot 1750 ton (CEMT-klasse IV) wordt gecontroleerd. Het op diepte houden van het vaarwegprofiel is, door de relatief geringe aanwas, in 2028 voorzien. In verband met de gemaakte afspraken komen deze kosten voor rekening van het Rijk.

Door dezelfde herindeling als bij het Merwedekanaal komt ook een gedeelte van de rivier de Linge op Utrechts grondgebied. De provincie Zuid-Holland betaalde tot en met het jaar 2020 een bijdrage aan Waterschap Rivierenland. Met ingang van 2021 hebben wij dit overgenomen. Daar is een bestuurlijke overeenkomst, inclusief een financiële paragraaf, voor gesloten.

Wat gaat dat kosten?

De verwachte kosten en baten die worden geraamd voor de periode 2023 - 2026 zijn opgenomen in het MOP dat als bijlage is gevoegd bij deze begroting.

Doorkijk verwacht saldo van lasten en baten MOP Vaarwegen

	2023	2024	2025	2026
Vast onderhoud	€ 650.000	€ 650.000	€ 650.000	€ 650.000
Variabel onderhoud	€ 168.000	€ 168.000	€ 455.000	€ 168.000
Totaal	€ 818.000	€ 818.000	€ 1.105.000	€ 818.000

Op basis van de vastgestelde Nota kapitaalgoederen Mobiliteit 2021 is het meerjarig gemiddelde aan budgetbehoefte voor het vaste en variabele deel van het vaarwegenonderhoud berekend. Het vast onderhoud wordt verrekend met de algemene middelen, het variabel onderhoud met de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen.

In de begroting zijn de bedragen vanuit het MOP voor de jaarschijf 2023 overgenomen. Volgens de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit wordt bij het variabele deel rekening gehouden met een vertragingfactor van 80%. Omdat ieder jaar het MOP wordt geactualiseerd is voor de jaarschijven 2024-2026 ervoor gekozen om de budgetbehoefte uit de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit te volgen. De opname in de begroting is weergegeven in onderstaande tabel.

Opname onderhoud Vaarwegen in begroting

	2023	2024	2025	2026
Vast onderhoud	€ 650.000	€ 650.000	€ 650.000	€ 650.000
Variabel onderhoud (80%)	€ 134.000	€ 512.000	€ 512.000	€ 512.000
Totaal	€ 784.000	€ 1.162.000	€ 1.162.000	€ 1.162.000

De kosten voor het onderhoud van de wegen en de vaarwegen zijn in de begroting beide opgenomen in programma 5 Bereikbaarheid en het beleidsdoel 5.01 Het provinciale netwerk is sterk. Een overzicht van het totale begrote budget wegen en vaarwegen is opgenomen in de onderstaande tabel.

Opname totaal onderhoud wegen en vaarwegen samen in begroting

Begroting 2023	2023	2024	2025	2026
Vast	€ 8.550.000	€ 8.550.000	€ 8.500.000	€ 8.550.000
Variabel (80%)	€ 20.062.000	€ 12.984.000	€ 12.984.000	€ 12.984.000
Totaal Begroting 2022	€ 28.612.000	€ 21.534.000	€ 21.534.000	€ 21.534.000

Structureel is er € 21,2 miljoen beschikbaar. Het variabel onderhoud wordt verrekend met de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen. Bij de besluitvorming over de budgetbehoefte van het beheer in onderhoud in de Kadernota 2022 is besloten om in 2022 een bedrag van € 22,5 miljoen te laten vrijvallen uit de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen.

Naar nu blijkt is deze vrijval te hoog geweest. Op basis van bovenstaande actualisatie zal de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen negatief komen te staan. Er is een aanvullende storting noodzakelijk van € 3,0 miljoen om te zorgen dat de reserve niet negatief zal worden. Volgens het BBV mag een reserve namelijk niet negatief zijn. Dit wijkt dus af van de financieringsbehoefte zoals die bij de Nota kapitaalgoederen (NK) Mobiliteit werd gepresenteerd. Dit heeft vooral te maken met drie factoren:

- De kapitaalbehoefte in de NK is gebaseerd op een langlopend gemiddelde, maar volgens het huidige MOP ligt het variabel onderhoud in de huidige periode hoger dan in de NK. Het variabel onderhoud in de NK was bepaald op kengetallen en aannames. Bij het opstellen van het MOP wordt gekeken naar wat nodig is op basis van planningen en inspecties. Op basis van die gegevens is onder andere de post voor klein onderhoud met € 1,8 miljoen verhoogd.
- Wij zijn voor de kunstwerken Merwedekanaal afhankelijk van de planning van Zuid-Holland. Die is voor 2023 (€ 3,5 miljoen) fors hoger dan eerder gepland. Dit gaat voor een deel ook om werkzaamheden die in vorige jaren gepland stonden. Ondanks dat hierdoor niet alle geplande werkzaamheden in 2022 worden uitgevoerd, resteert er geen budget in 2022 dat in 2023 ingezet zou kunnen worden. Dit wordt veroorzaakt door de huidige prijsstijgingen, die ook een fors effect hebben op de onderhoudsprojecten.

- De prijsstijgingen van het afgelopen jaar zorgen ervoor dat de prognoses voor het onderhoud zijn gestegen. Nieuwe contracten vallen duurder uit dan in het NK was opgenomen. Dat is bijvoorbeeld zo bij de Essentaksterfte.

Als u instemt met de aanvullende storting ziet het verloop van reserve er als volgt uit:

Financiële verwerking met reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen

Begroting 2023	2023	2024	2025	2026
Beschikbaar:	€ 21.200.000	€ 21.200.000	€ 21.200.000	€ 21.200.000
Mutatie reserve	€ 7.412.000	€ 334.000	€ 334.000	€ 334.000
Totaal	€ 28.612.000	€ 21.534.000	€ 21.534.000	€ 21.534.000
Verloop reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen				
Beginstand	€ 5.447.000	€ 1.035.000	€ 701.000	€ 367.000
Extra storting	€ 3.000.000			
Mutatie reserve	-/- € 7.412.000	-/- € 334.000	-/- € 334.000	-/- € 334.000
Eindstand reserve	€ 1.035.000	€ 701.000	€ 367.000	€ 33.000

Ook met de aanvullende storting is het niveau van de reserve minimaal. De komende periode zullen we de voortgang en prijsontwikkelingen voor het meerjarig onderhoud blijven volgen. Als dat nodig is, zullen wij in het komende jaar met aanvullende voorstellen komen voor het meerjarig onderhoud.

3.3.5 Provinciale gebouwen

Het beleid met voor het onderhoud van onze kapitaalgoederen is vastgelegd in de Nota's kapitaalgoederen Mobiliteit en Bedrijfsvoering.

In de Nota kapitaalgoederen Bedrijfsvoering is de budgetbehoefte voor instandhouding en facilitaire diensten voorzien van:

- Huis voor de Provincie;
- de gebouwen, gebouwinstallaties en kantoren van de tramremise en busremise;
- Paushuize;
- de gebouwen, gebouwinstallaties en kantoren van de steunpunten in Huis ter Heide en De Meern.

Onderdeel van de Nota kapitaalgoederen Mobiliteit zijn:

- de werkplaatsen van de tramremise en busremise en de bijbehorende installaties en gereedschappen;
- de buitenruimte van de tramremise, de busremise en beide steunpunten;
- de nevengebouwen voor het ov (de Zoutloods op het remiseterrein en personeelsvoorzieningen bij het tramsysteem en ov-knooppunten);
- de voorzieningen op het Ocrieteiland (botenloods, Baarn).

Provinciale gebouwen	
Specificatie	Aantal
Huis voor de provincie Utrecht, Utrecht	1
Tramremise, Nieuwegein	1
Busremise, Utrecht	1
Monumentaal pand Paushuize, Utrecht	1
Dienstwoningen (verpacht voor 30 jaar), Utrecht	2
Steunpunten in De Meern en in Huis ter Heide	2
Ocrieteiland - botenloods, Baarn	1

3.3.5.1 Huis voor de provincie

Wat willen we bereiken?

Ambitie

Het Huis voor de Provincie bestaat uit 19 verdiepingen, inclusief een entreegebied met diverse voorzieningen, een centraal vergadercentrum en een technische ruimte op de 19e verdieping. Een aantal verdiepingen wordt verhuurd aan externe organisaties. In 2022 zijn drie verdiepingen gereed gemaakt voor de tijdelijke opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Grote projecten vanuit de MIP/MOP worden als dat mogelijk is uitgesteld totdat de tijdelijk opvang wordt opgeheven.

De investeringen zijn opgenomen in de MIP en de voorziene kosten voor groot onderhoud in de MOP. Het ambitieniveau van het onderhoud ligt, volgens NEN2767, op conditieniveau 3: sober en doelmatig.

Tot 2022 hebben wij ervoor gekozen om geen algemeen beleid op te stellen voor verduurzaming van het vastgoed. Op basis van scans per gebouw vanuit het project verduurzaming provinciaal vastgoed wordt wel aantal zaken doorgevoerd. De basis hiervoor is al gelegd in het rapport Van Utrecht naar Parijs van mei 2021. In 2030 moet naar verwachting energielabel A zijn bereikt.

Een andere ontwikkeling is de keuze voor hybride werken als het nieuwe normaal. Een nadere toelichting hierop vindt u in het Overzicht Overhead, meerjarendoel [10.2.2](#) Versterken HRM-functie en blijvend ontwikkelen inclusieve organisatie en medewerkers.

Wat gaan we daarvoor doen?

Naast de aanbestedingen voor zonnepanelen en ledverlichting worden geplande vernieuwingen uit de MOP bekeken om deze op duurzame wijze uit te voeren. De lasten vanuit het beheersplan worden voor een deel ten laste gebracht van de exploitatiebegroting.

Naast de exploitatiebegroting zijn er ook (vervangings)investeringen. Deze zijn in de MIP opgenomen.

De MIP/MOP-overzichten vindt u in onderdeel ['Investeringen'](#) bij hoofdstuk 10 Overzicht Overhead.

3.3.5.2 Paushuize incl. dienstwoningen

Wat willen we bereiken?

Ambitie

Paushuize behoort tot de meest duurzame monumenten van Nederland en is door renovatie behouden als cultureel erfgoed. Al het onderhoud is afgestemd op het behoud van haar monumentale waarde. Paushuize wordt door een externe partij geëxploiteerd en heeft daarnaast een ceremoniële functie voor het provinciebestuur. Maandelijks worden er voor geïnteresseerden kosteloos rondleidingen georganiseerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Beheersplan

Doel is om het pand in de huidige staat te houden, met inachtneming van cost-control en soberheid. Ook hier kijken we in hoeverre de vernieuwingen binnen het MOP op een duurzamere manier kunnen worden uitgevoerd. Dit is een doorlopend proces.

Majeure ontwikkelingen

De huidige pachtovereenkomst loopt af in maart 2023. We onderzoeken verschillende mogelijkheden om het beheer van Paushuize voort te kunnen zetten.

Achterstallig onderhoud

Er zijn geen achterstanden in onderhoud.

3.3.5.3 Steunpunten De Meern en Huis ter Heide

Wat willen we bereiken?

Ambitie

Vanuit de steunpunten De Meern en Huis ter Heide worden de provinciale wegen beheerd. In steunpunt Huis ter Heide is ook de Regionale Verkeersmanagement Centrale (RVC) gehuisvest. Voor het beheer en onderhoud worden de standaarden van NEN 2727, conditieniveau 3, gehanteerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Beheersplan

Voor het beheer en onderhoud is voor de steunpunten ook een MOP opgesteld. Aan de hand van dat MOP wordt het planmatige onderhoud uitgevoerd. Het pand voldoet, maar moet verduurzaamd worden en is eigenlijk te groot. De kosten voor beheer en onderhoud zijn te hoog in relatie tot de waarde van het pand en de huidige functie. Dit is de reden dat het mogelijk verstandig is de functie te heroverwegen. Onderdeel van het uitwerken van de verduurzamingsopgave voor dit gebouw is een analyse van de waarde, de te verwachten kosten en de functionaliteit.

Majeure ontwikkelingen

De doelstelling is om steunpunt Huis ter Heide helemaal energieneutraal te maken, uiterlijk in 2035. Hiervoor zijn op diverse daken zonnepanelen aangebracht. Toepassing van warmtepompen en dergelijke wordt onderzocht. In 2030 moet naar verwachting energielabel A zijn bereikt.

Achterstanden in onderhoud

Er zijn geen achterstanden in onderhoud.

3.3.5.4 Wat gaat dat kosten?

Meerjarenbegroting Beheer en onderhoud

Categorie	Rekening 2021		Begroting 2022		Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026	
	Vast	Variabel	Vast	Variabel	Vast	Variabel	Vast	Variabel	Vast	Variabel	Vast	Variabel
Huis voor de provincie	494	734	515	885	515	885	515	885	515	885	515	885
Paushuize incl. dienstwoningen	80	273	40	50	40	50	40	50	40	50	40	50
Tramremise	0	0	111	115	111	115	111	115	111	115	112	115
Steunpunten De Meern en Huis ter Heide	29	70	100	105	100	105	100	105	100	105	100	105
Totaal lasten	603	1077	766	1155	766	1155	766	1155	766	1155	767	1155

3.4 Financiering

3.4.1 Algemeen

De wettelijke kader van de treasuryfunctie wordt bepaald door de [Wet Financiering decentrale overheden \(wet Fido\)](#). Belangrijk uitgangspunt van deze wet is dat voorzichtig omgegaan moet worden met publieke middelen. Om dit te bereiken moeten we voldoen aan een aantal normen zoals de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. In het treasurystatuut zijn de bepalingen voor de infrastructuur voor het uitvoeren van de treasury opgenomen. De uitgangspunten voor treasury zijn:

1. Treasury voert haar taken prudent uit met inachtneming van de interne en externe kaders.
2. Treasury voert haar activiteiten uitsluitend uit voor de uitoefening van de publieke taak door de provincie Utrecht.

De doelstellingen voor treasury zijn:

Operationele en tactische doelstellingen:

1. Het verzekeren van een duurzame toegang tot financiële markten tegen zo gunstig mogelijke condities.
2. Het tijdig aantrekken van voldoende financieringsmiddelen om het in de jaarlijkse begroting vastgestelde beleid te kunnen uitvoeren (beschikbaarheid).
3. Het optimaliseren van kosten van financiering en opbrengsten op de verstrekte leningen.
4. Het zorgdragen voor kosteneffectief, efficiënt en betrouwbaar betalingsverkeer.
5. Toezien op een correcte vastlegging van de treasury transacties in de verslaglegging.

Strategische doelstellingen:

6. Het identificeren, analyseren en beheersen van risico's die de financiële positie en (rente)resultaten zouden kunnen aantasten.
7. Het bewaken van de ontwikkeling van de (netto) schuldpositie, inclusief proactief advisering als de grenzen van kasgeldlimiet bij kortlopende leningen en renterisiconorm bij langlopende leningen dreigen te worden overschreden.
8. Signaleren en adviseren als sprake is van strijdigheid van besluitvorming (of beleid) met (nieuwe) regelgeving, gerelateerd aan treasury.

Binnen de financiële functie van de provincie is het van belang het onderscheid te herkennen tussen de treasury- en de controlfunctie. Treasury zorgt voor de beschikbaarheid van geldmiddelen. De controlfunctie is juist belast met het toezicht en de bewaking van de aanwending ervan. Vanuit deze rollen is de focus van de controlfunctie dan ook gericht op de baten en lasten en die van treasury op de feitelijke in- en uitgaande kas- en financieringsstromen.

Voor het bepalen van de daadwerkelijke financiering zal niet de begroting als leidraad worden gebruikt, maar zal er worden gekeken naar de treasuryrapportages die elk kwartaal worden opgesteld.

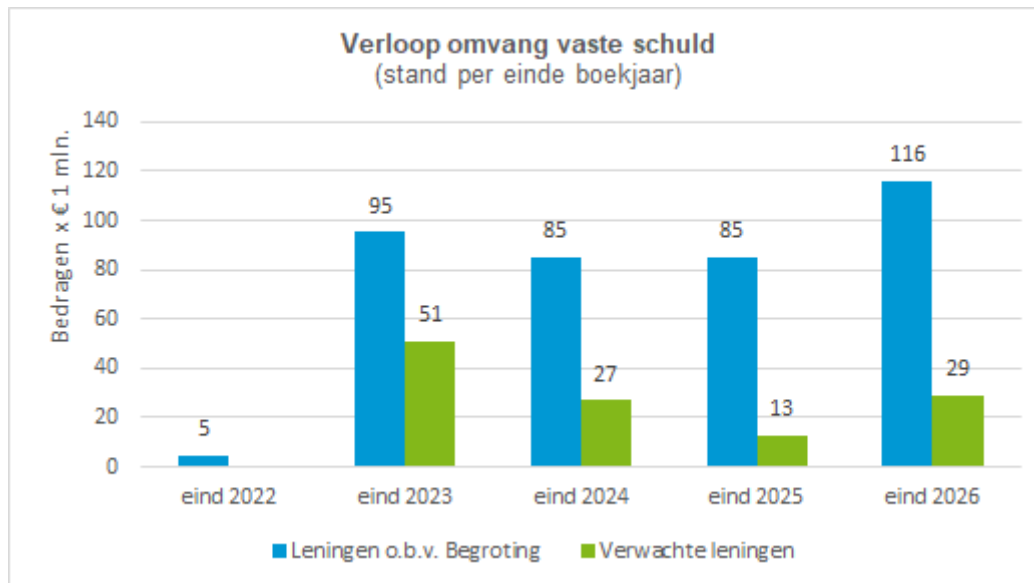
In de treasuryrapportage heeft de treasurer de vrijheid een liquiditeitsprognose op te stellen die niet gebonden is aan wetgeving en andere rapportages. Hierdoor kan een weergave van de werkelijke kasstromen worden benaderd. In deze rapportage wordt de actuele stand van de liquide middelen ingevuld wat een actuele weergave biedt van de huidige positie.

Wanneer in de treasuryrapportage een financieringsbehoefte voor het aankomende kwartaal wordt gesignaleerd zal de treasurer een offerte uitvragen bij minimaal twee sectorbanken. Vervolgens zal het meest gunstige tarief worden geselecteerd en zal de financiering bij de betreffende bank worden aangetrokken.

3.4.2 Financiering

Er is een omslag van een financieringsoverschot van € 101 miljoen (eind 2021) naar een geprognosticeerd financieringstekort eind 2026 van € 116 miljoen. Dit betekent per saldo een uitstroom van liquide middelen van € 217 miljoen gedurende de vijf jaren tussen begin 2022 en december 2026. Deze uitstroom van middelen is gebaseerd op de begroting en huidige onderliggende veronderstellingen voor onder andere de planning van investeringen, subsidiebeschikkingen, aan derden verstrekte financiering en andere uitgaven. Juist omdat de

realisatie wel eens enkele weken tot maanden kan verschillen van de voorgenomen planning zijn de treasuryrapportages per kwartaal leidend voor het feitelijk aantrekken van financiering. Ook kunnen eventuele nog te nemen besluiten over bijvoorbeeld een deelneming in Stedin majeure effecten hebben op deze prognoses. Een deelneming in Stedin is in de ramingen van deze begroting niet opgenomen.

Zoals verder wordt toegelicht in paragraaf 4.1.5 [Geprognosticeerde balans](#) moet er een kanttekening gemaakt worden bij het lezen van de balans. Het totale bedrag aan mogelijk te verstrekken subsidie in de begroting wordt telkens als exploitatielast opgenomen. Maar uit de realisatie blijkt dat er alleen een deel van de subsidie wordt verstrekt. Daardoor ontstaat een onderbesteding waardoor de hoogte van de liquide middelen en de bestemmingsreserves te laag zijn geraamd. Daarnaast is in de begroting nog niet het verwachte resultaat voor 2022 zoals opgenomen in de Zomernota verwerkt in de balans.

Om toch een beter beeld te geven van de verwachte benodigde financiering is in de grafiek hierboven naast de vaste schuld zoals geraamd in de begroting ook een meer realistische prognose gemaakt voor de verwachte vaste schuld. Hierin is een afslag gemaakt van 10% op de geraamde subsidies. Daarnaast wordt het verwachte resultaat voor 2022 van € 17,3 miljoen, zoals opgenomen in de Zomernota, meegenomen in de prognose. Mede door de positieve begrotingssaldi als gevolg van een hoger accres uit het provinciefonds is de liquiditeitsbehoefte behoorlijk gewijzigd ten opzichte van de ramingen die zijn opgenomen in vorige begrotingen.

3.4.3 Rente

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in juli voor het eerst sinds 2011 zijn eigen rentetarief verhoogd met 0,50%. Begin september werd de rente nog een keer met 75 basispunten verhoogd. Begin september 2022 is de rente die de Nederlandse staat moet betalen voor leningen van 30 jaar rond de 2%. De omvang van een eventuele renteverhoging zal afhangen van de geactualiseerde middellange termijnvooruitzichten voor de inflatie. De ECB geeft aan dat als de middellange termijnvooruitzichten voor de inflatie aanhouden of verslechteren, een geleidelijk maar aanhoudend traject van verdere renteverhogingen nodig zal zijn. Het tempo waarin de ECB haar monetaire beleid aanpast, zodat de doelstelling van een inflatie van 2% op middellange termijn behaald wordt, zal afhangen van nieuwe gegevens en ontwikkelingen van de inflatie op middellange termijn.

De rentestanden van lineaire leningen zijn (bron BNG augustus 2022):

Looptijd	Rente %
1 jaar	1,05%
2 jaar	1,20%
5 jaar	1,40%

10 jaar	1,70%
15 jaar	1,90%
20 jaar	2,00%
30 jaar	2,05%

In november 2020 heeft u een voorstel met de treasurystrategie voor het aantrekken van leningen vastgesteld, waarin richting wordt gegeven op het financieringsbeleid van onze provincie. In de strategie is vastgesteld dat alleen lineaire leningen aangetrokken worden. Vanwege de sterk veranderde kapitaalmarkt zullen we in het eerste kwartaal van 2023 een deels herziene treasurystrategie aan u ter besluitvorming voorleggen.

3.4.4 Wettelijke normen

Het aantrekken van leningen zorgt ervoor dat we renterisico lopen op onze leningen. De gevoeligheid voor eventuele (on)verantwoorde rentefluctuaties wordt door de Wet fido genormeerd door de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, voor respectievelijk de kortlopende en langlopende leningen.

a. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is ingesteld om een grens te stellen aan de omvang van korte leningen. De gemiddelde korte financiering wordt per drie maanden getoetst aan de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet stelt dat onze gemiddelde korte financiering maximaal 7% mag zijn van het totaal van het lastenbudget, exclusief mutaties reserves, van het betreffende begrotingsjaar. Op basis van de gegevens in deze begroting voldoen we aan de kasgeldlimietnorm.

b. Renterisiconorm

De renterisiconorm is bedoeld om eventuele te grote fluctuaties van de rentes op de langlopende schuld te voorkomen. Het renterisico wordt verkleind door de aflossingen in de tijd te spreiden. De hoogte van de jaarlijkse betaalde aflossingen en contractuele renteherzelingen op leningen is maximaal 20% van het totaal van het lastenbudget, exclusief mutaties reserves, van het betreffende begrotingsjaar. In het onderstaande overzicht renterisiconorm zijn aflossingen opgenomen van lineaire leningen met een looptijd van tien jaar. Omdat we op dit moment nog geen leningen hebben afgesloten is de renterisiconorm nu nog niet relevant. Naar verwachting wordt de norm wel een beoordelingscriterium in de komende jaren.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Grondslag voor norm: omvang oorspronkelijke begroting	538.818	470.980	461.113	476.243
Renterisiconorm o.g.v. wet Fido: 20% van grondslag	107.764	94.196	92.223	95.249
Renteherzelingen	0	0	0	0
Aflossingen	6.058	13.118	16.568	21.583
Renterisico op de vaste schuld	6.058	13.118	16.568	21.583
Ruimte (+) / overschrijding (-)	101.705	81.078	75.655	73.665

3.4.5 Financieringsinstrumenten

De inzet van financiële beleidsinstrumenten, zoals revolverende fondsen, geborgde leningen en verstrekte leningen, past bij de tijdsgeest waarin provincies en andere lokale overheden in toenemende mate kiezen voor een faciliterende rol. Dit betekent dat zij realisatie van publieke doelstellingen steeds vaker helemaal of voor een deel onderbrengen bij (private) partijen.

Vanuit het beleid wordt als eerste beoordeeld of een financieringsinstrument geschikt is om bij te dragen aan de te realiseren doelen. In de nota Financieringsbeleid zijn de kaders van de financieringsinstrumenten vastgesteld.

De algemene kaders van de financieringsinstrumenten zijn:

1. Er is sprake van publiek belang.
2. Er is sprake van marktfalen.
3. Betrokkenheid van andere partijen is noodzakelijk en wenselijk om het publiek belang te borgen.
4. Er is financiële dekking voor het instrument.

5. Er is geen sprake van ongeoorloofde staatssteun en er is geen strijdigheid met de Wet Markt en Overheid.

De volgende financieringsinstrumenten worden hieronder nader behandeld:

- a. Revolverende fondsen;
- b. Geborgde leningen;
- c. Verstrekte leningen.

a. Revolverende fondsen

Een revolverend fonds kan worden ingezet als middel om andere financieringsinstrumenten (lening, garantie, deelneming) te realiseren, waarbij de aflossing en of het rendement terugvloeien naar het fonds. Door het gebruik van revolverende fondsen worden middelen dus niet eenmalig uitgeven, maar revolverend of renderend en met een structureel effect ingezet. Het fonds houdt zichzelf in stand, met het doel middelen efficiënt in te zetten en met hetzelfde vermogen in meerdere projecten te investeren. Naast het geld dat wij zelf beschikbaar stellen is het vaak onze ambitie cofinanciering aan te trekken, bijvoorbeeld vanuit private partijen of vanuit Europa of het Rijk. Dit wordt de hefboomwerking of het multiplier-effect genoemd.

Er zijn vier revolverende fondsen, waarin we via kapitaalverstrekking of garantieverlening deelnemen. Dat zijn Gebiedsontwikkelingsfonds Mooi Rijnhuizen (1), N.V. Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU) (2), de ROM Regio Utrecht (3) en Setu (4). De gevraagde onderwerpen uit Amendement 10 inzake nota financieringsbeleid provincie van 4 maart 2020 zijn hieronder bij de revolverende fondsen verwerkt.

(1) Gebiedsontwikkelingsfonds Mooi Rijnhuizen	
Verantwoordelijk gedeputeerde	Van Muilekom
a. Doel	<p>De ambitie is om in Rijnhuizen 2.500 woningen te realiseren door transformatie van leegstaande kantoren en nieuwbouw. Het uitgangspunt is het realiseren van een wijk waarin het prettig wonen, werken en verblijven is. Gemeente en provincie werken samen om ambities op het gebied van bijvoorbeeld woningbouw, gezonde leefomgeving, duurzame energie, klimaatadaptatie en bereikbaarheid te verwezenlijken in de transformatie van het gebied.</p> <p>Om de gebiedsontwikkeling in Rijnhuizen te ondersteunen hebben de gemeente en provincie een financieel systeem opgezet om als vliegwiel te dienen voor de transformatie: het revolverende gebiedsfonds Mooi Rijnhuizen. Hiermee kunnen collectieve investeringen in bijvoorbeeld infrastructuur en openbaar groen worden gefinancierd. De overeengekomen revolverendheid is 100%.</p>
b. Basisgegevens	<p>De provincie heeft € 0,7 miljoen gestort in het gebiedsontwikkelingsfonds Mooi Rijnhuizen. De gemeente heeft ook in 2017 € 0,7 miljoen gestort in dit fonds. Projectontwikkelaars dragen afhankelijk van hun aandeel in de gebiedsontwikkeling evenredig bij. Momenteel hebben ontwikkelaars ongeveer € 1,5-2 miljoen in het fonds gestort. Dat zal meer worden al naar gelang meer woningen worden ontwikkeld.</p> <p>In de Uitvoeringsovereenkomst Gebiedsfonds Rijnhuizen van 2017 zijn afspraken vastgelegd over de besteding van het fonds en zijn in een beschikking voorwaarden gesteld aan deze subsidie. Het gebiedsontwikkeling Mooi Rijnhuizen is opgedeeld in zes fases van elk gemiddeld € 2 miljoen.</p> <p>De kapitaalstorting blijft gedurende de looptijd in het gebiedsontwikkelingsfonds. In de grondexploitatie van het gebied is opgenomen dat de provincie aan het eind van de gebiedsontwikkeling (of in 2033) het ingelegde bedrag van € 0,7 miljoen (exclusief rente) terugkrijgt. Gebiedsontwikkelingsfonds Mooi Rijnhuizen is behandeld in programma 1. Ruimtelijke ontwikkeling.</p>
c. De mate waarin met de	Momenteel heeft de gemeente voor ongeveer € 3 miljoen aan contracten

fonsden de beoogde doelen worden gerealiseerd	<p>afgesloten met ontwikkelaars. Afhankelijk van de fase van ontwikkeling van een woningbouwproject wordt geld afgedragen aan het fonds. Hierdoor kan de kapitaalleg van de provincie in het revolverend fonds opnieuw ingelegd worden voor de volgende fase.</p> <p>Een deel van de opbrengsten uit de bouw van de woningen wordt ondergebracht in het gebiedsontwikkelingsfonds Mooi Rijnhuizen. Om Mooi Rijnhuizen te ontwikkelen tot een prettige woon- en werkwijk, wordt vanuit het fonds ook bijgedragen aan de ontwikkeling van groen en recreatie. Een voorbeeld hiervan is het ontwikkelen van een samenhangend en hoogwaardig park. Hierbij zal nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de samenhang en verbinding vanuit ecologisch en cultuurhistorisch perspectief, zoals het verbinden van elementen uit de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) en het verbinden van de kastelen in Nieuwegein. Door het herstellen van het landschapspark Rijnhuizen en het zichtbaar en leefbaar maken van cultuurhistorie kan het Park meer betekenen voor het gebied Rijnhuizen, noord Nieuwegein en mogelijk ook de regio. Vanuit het fonds wordt onder meer de aanleg van fietsbrug(gen) gefinancierd om het gebied te ontsluiten met Nieuwegein City en NHW.</p> <p>Daarnaast zijn onderzoeken uitgevoerd en ingrepen gedaan op gebied van klimaatadaptatie en bereikbaarheid van het gebied.</p>
d. Realisatie van revolverendheid	Gemeente en provincie zijn in 2015 een samenwerking aangegaan met betrekking tot het revolverend fonds. De uitgaven die tot nu toe vanuit het gebiedsfonds zijn gedaan, vallen nog in beginfase 1. Het is in dit stadium dan ook nog niet toetsbaar of hiermee de beoogde revolverendheid wordt gerealiseerd.

(2) Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU)

Verantwoordelijk gedeputeerde	Strijk
a. Doel	<p>De NV OMU beheert drie investeringsfondsen, waarvan de middelen zijn geparkeerd in drie dochterondernemingen. De oudste is het Transformatiefonds en 100% dochteronderneming van de NV OMU. Het doel van het Transformatiefonds B.V. is het investeren in de private delen (lege delen van terreinen, verouderde bedrijfs- en kantoorbebouwingen) om die met andere participanten (zoals gemeenten en/of private ontwikkelaars) te herontwikkelen en opnieuw in de markt te zetten. De revolverendheid van dit fonds is 100% minus een deel van de jaarlijkse kosten van de organisatie NV OMU.</p> <p>In september 2021 heeft u de aanpak voor intensiveren en verduurzamen van bedrijventerreinen vastgesteld. Ook hiervoor neemt de NV OMU de uitvoering voor haar rekening. De fondsmiddelen voor deze activiteit zijn belegd in twee 100% dochterondernemingen van de OMU; de Herstructureringsfondsen A en B. Voor de herstructureringsfondsen wordt vanwege de onrendabele top van investeringen rekening gehouden met een revolvering van 60% minus een deel van de kosten van de organisatie NV OMU. Voor de daarmee samenhangende afname van de waarde van het aandelenbezit is een reservering getroffen. De resterende kosten worden gedekt door het rendement op investeringen.</p>
b. Basisgegevens	OMU is gestart in 2011 en er is geen afgesproken eindtijd. De waarde van het aandelenkapitaal van de OMU is eind 2021 € 13 miljoen (eind 2020 € 13,3 miljoen) en wordt vanaf 2022 in tranches met € 30 miljoen vergroot. OMU wordt behandeld in programma 8 Economie en de paragraaf Verbonden Partijen van de Begroting en Jaarrekening.
c. De mate waarin met de fonsden de beoogde doelen worden gerealiseerd	OMU is tot nu toe (01-01-2022) betrokken bij de herontwikkeling van ongeveer 45 ha. bedrijventerrein en de transformatie van 109.000 m2 kantoren.

d. Realisatie van revolverendheid	<p>De investeringen en financieringen van afgeronde projecten zijn inmiddels allemaal volledig teruggekomen. De projecten hebben daarbij een gemiddeld jaarlijks rendement behaald tussen de 6-8% (bij een gemiddelde looptijd van 1-3 jaar). De maximale omvang van een investering en financiering is € 2 miljoen per project.</p> <p>OMU heeft tot nu toe (01-01-2022) ruim € 30 miljoen aan investeringen en financieringen uitgezet in projecten (nog los van faciliterende rol van OMU bij projecten). Op dit moment staat er nog zo'n € 10 miljoen uit in lopende projecten. Het fonds van OMU is daarmee inmiddels ruim 2 keer in omloop geweest.</p>
-----------------------------------	---

(3) Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM)

Verantwoordelijk gedeputeerde	Strijk
a. Doel	Het doel van de ROM Regio Utrecht is het verstrekken van financiering (leningen en participaties) aan startups, scaleups en innovatieve mkb-ondernemingen die actief zijn op (een van) de thema's van de Regionale Economische Agenda (REA); duurzaamheid, gezondheid en digitalisering. .
b. Basisgegevens	<p>De ROM Regio Utrecht is gestart in 2020 en er is geen afgesproken eindtijd. De ROM Regio Utrecht beheert meerdere fondsen. De grootste is het participatiefonds dat in principe 100% revolverend is. De startomvang van het aandelenkapitaal van het fonds was € 22 miljoen, waarvan een deel van het aandelenkapitaal, namelijk € 8 miljoen, door kapitaalstorting van onze provincie is gevormd. In 2021 is het vermogen van het fonds met € 31,98 miljoen toegenomen tot € 53,98 miljoen Ook bij de tweede storting bedroeg het deel van de provincie Utrecht € 8 miljoen.</p> <p>Daarmee is de kapitaalstorting van onze provincie van € 7 miljoen die gepland stond in 2022 uitgesteld naar op zijn vroegst 2026.</p> <p>Naast het participatiefonds heeft de ROM een Proof-of-concept fonds van € 4,2 miljoen en een fonds voor Vroege Fase Financiering van € 3 miljoen. Deze beide fondsen zijn bedoeld voor investeringen en (converteerbare) leningen aan innovatieve bedrijven in een vroeger stadium van een productontwikkeling en daarmee risicovoller. De beoogde revolverendheid van deze fondsen liggen respectievelijk op 65% en 0%.</p> <p>ROM wordt behandeld in programma 8 Economie en de paragraaf Verbonden Partijen van de Begroting en Jaarrekening.</p>
c. De mate waarin met de fondsen de beoogde doelen worden gerealiseerd	<p>Het Participatiefonds is in de zomer van 2020 gestart. Er zijn in dat jaar nog geen investeringen gedaan. In 2021 zijn er vanuit het Participatiefonds drie investeringen gedaan voor in totaal € 1,3 miljoen. Hiermee is € 3,9 miljoen aan additioneel privaat kapitaal aangetrokken. Vanuit het Proof of Conceptfonds zijn vijf investeringen gedaan voor een totaalbedrag van € 800.000 met € 2,1 miljoen aan additioneel privaat kapitaal. De investeringen zijn gedaan in bedrijven die alle passen binnen de kaders van de REA.</p> <p>De ROM Regio Utrecht heeft vanaf de start direct uitvoering gegeven aan de Corona OverbruggingsLening (COL-regeling) van het Ministerie EZK. Via deze regeling zijn met rijksmiddelen inmiddels 97 leningen verstrekt voor in totaal € 20 miljoen aan start-ups, scale-ups en innovatief mkb. Van de leningen is inmiddels € 3,1 miljoen afgelost.</p>
d. Realisatie van revolverendheid	De revolverendheid van het Participatiefonds van de ROM is door het korte bestaan en de geringe omvang van de uitstaande investeringen op dit moment nog niet goed toetsbaar. Het zal nog een aantal jaar duren voordat we hier beter zicht op krijgen.

(4) Stichting Energiefonds Utrecht (Setu)	
Verantwoordelijk gedeputeerde	Van Essen
a. Doel	Setu verstrekt leningen, garanties en/of participaties aan bedrijven, georganiseerde initiatieven en instellingen, ter versnelling van de energietransitie in de provincie Utrecht
b. Basisgegevens	<p>Setu is gestart in 2013 met een looptijd tot en met 2037 en beheert twee fondsen, zowel voor de gemeente Utrecht als voor onze provincie. Wij zijn ingestapt in 2018. Het totaal beheerd fondsvermogen is € 21 miljoen. Het fondsvermogen van het provinciaal energiefonds bedraagt € 16 miljoen. Wij hebben de opgebouwde portfolio overgenomen van de gemeente Utrecht.</p> <p>Setu wordt behandeld in programma 4b Energie-transitie en de paragraaf Financieringen, onderdeel geborgde geldleningen.</p> <p>Wij hebben bij beschikking besloten 100% borg te staan voor het kredietarrangement van € 16 miljoen van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze borgstelling wordt geëffectueerd op het moment dat niet alle uitstaande leningen van het provinciale deel van het fonds aan SETU worden terugbetaald op het moment dat het kredietarrangement met BNG afloopt. Het kredietarrangement tussen SETU en BNG loopt af per ultimo 2037.</p> <p>In de reserve Weerstandsvermogen is rekening gehouden met een risicoreservering van € 4 mln. van de maximale garantstelling van € 16 mln.</p>
c. De mate waarin met de fondsen de beoogde doelen worden gerealiseerd	<p>Setu zorgt ervoor dat energiebesparende/opwekkende initiatieven zich kunnen ontplooien door ze duurzaam te financieren.</p> <p>Het beschikbare fondsvermogen kan tot 2037 2 – 2,5x worden uitgeleend aan nieuwe initiatieven.</p>
d. Realisatie van revolverendheid	<p>Per ultimo Q1 2022 is het risico-aandeel op de uitstaande financieringen 8,8% van het totaal aan uitstaande leningen binnen het provinciale deel van het fonds. Het totaal van de uitstaande leningen € 7,1 miljoen.</p> <p>De gemiddelde looptijd van een verstrekte lening is 7 jaar. De hefboom van het fonds bedraagt in totaal 3,6.</p>

b. Gewaarborgde leningen

Borg- en garantstelling (gebaseerd op artikel 7:850 e.v. van het Burgerlijk wetboek) zijn beide middelen om wederpartijen een extra vorm van zekerheid te bieden dat een geldvordering voldaan zal worden. Een borgstelling kan pas worden ingeroepen als de schuldenaar niet aan zijn verplichtingen voldoet. Een garantstelling wordt afgesloten in een overeenkomst en daarin worden de condities opgenomen wanneer de garantstelling door de schuldeiser wordt ingeroepen en de voorwaarden die op de garantstelling van toepassing zijn. Voor een garantstelling wordt gekozen wanneer financiers niet bereid zijn (volledige) financiering te verstrekken onder voorwaarde passend bij het maatschappelijk gewenste resultaat, zonder een garantstelling.

In de nota Financieringsbeleid is de grens van het garantieplafond bepaald op € 40 miljoen (=resterende aandeel provincie in garantstelling basis jaarrekening n-1). Dit plafond kan door u worden bijgesteld.

De ontwikkeling van de huidige staat van gewaarborgde leningen hieronder weergegeven

Staat van gewaarborgde gelden											
Bedragen x € 1.000											
Geldnemer	Oorspronkelijk bedrag van de lening(en)	Restant	Restant	Waarvan gewaarborgd door provincie Utrecht							Einde waarborging
		lening(en) per 31-12-2022	lening(en) per 31-12-2023		Restant lening(en) per 31-12-2024	Waarvan gewaarborgd door provincie Utrecht	Restant lening(en) per 31-12-2025	Waarvan gewaarborgd door provincie Utrecht	Restant lening(en) per 31-12-2026	Waarvan gewaarborgd door provincie Utrecht	
Nationaal Groenfonds	-	15.904	0	0	0	0	0	0	0	0	2023
Provincie-ambtenaren (hypotheke)	-	195	195	195	195	195	195	195	195	195	Aflopend
S.S.P.O.M.N. (RTV-Utrecht)	5.335	2.609	2.418	2.418	2.227	2.227	2.036	2.036	1.845	1.845	2034
Garantiefonds Energie	4.009	1.204	1.016	1.016	873	873	729	729	586	586	2031
Stichting Huisvesting SV Kampong	600	403	363	363	323	323	283	283	243	243	2032
ASR Vastgoed Vermogensbeheer	750	600	550	550	500	500	450	450	400	400	2034
Gemeente Amersfoort	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600	1.440	1.440	1.280	1.280	2035
VVE Hoofdcentrum Leusden	3.400	3.400	3.400	1.700	3.400	1.700	3.400	1.700	3.400	1.700	2048
SETU	16.000	6.282	6.282	6.282	16.000	16.000	16.000	16.000	16.000	16.000	2038
DWE	1.862	1.862	1.862	1.862	0	0	0	0	0	0	2023
Gemeente Zeist	150	150	150	150	0	0	0	0	0	0	2024
TOTAAL	33.706	34.209	17.836	16.136	25.118	23.418	24.533	22.833	23.949	22.249	

Bij SETU is voor de jaren na 2022 vermeld met het maximale bedrag waarvoor wij garant zouden kunnen staan.

Energietransitie

Om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord te halen is een transitie nodig naar andere energiebronnen, samen met een grootschalige energiebesparing. Onze ambitie is om in 2040 energieneutraal te zijn. Dat betekent dat in 2040 in de provincie de vraag naar energie even groot is als het aanbod aan duurzame energie. Om dit te kunnen realiseren is een instrumentarium ontwikkeld. Een van de instrumenten binnen het programma Energietransitie is het afgeven van garantstellingen. Vanaf 2020 zijn in het kader van de energietransitie meerdere garantstellingen afgegeven en zullen er naar verwachting meer worden afgegeven. De verwachting is dat het garantieplafond van € 40 miljoen niet wordt overschreden.

c. Verstrekte leningen

In de nota Financieringsbeleid is de grens van het plafond voor verstrekte leningen bepaald op € 20 miljoen (=resterende aandeel provincie verstrekte leningen met een looptijd groter of kleiner dan één jaar op basis jaarrekening n-1). Dit plafond kan door u worden bijgesteld.

Er worden vooral leningen verstrekt rond € 0,1 miljoen aan diverse organisaties. De omvang van leningen zit ruim onder het leningenplafond van € 20 miljoen.

3.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

In hoofdstuk 1 van deze Begroting is aangegeven dat wij terughoudend zijn in het opvoeren van nieuw beleid en nieuwe ambities voor 2023. Dit met het oog op de nieuwe Statenperiode. Maar dat betekent niet dat de organisatie op pauze staat. Het tegendeel is waar. Wij staan voor aanzienlijke uitdagingen om de bestaande ambities op bijvoorbeeld het gebied van woningbouw, mobiliteit en het ontwikkelen van groen en natuur te realiseren. Op basis van het traject Groeisprong 2040 is een aantal stippen op de horizon gezet die de basis moeten vormen voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van onze provincie. Daarnaast doen zich ook nieuwe urgente vraagstukken voor, zoals het toenemende aantal vluchtelingen, de ontwikkelingen op het stikstofdossier en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), de druk op de arbeidsmarkt en nieuwe wetgeving. Deze vragen ook onze nadrukkelijke aandacht.

Wij zijn ambitieus in de toegevoegde waarde die wij willen leveren in deze maatschappelijke opgaven. Die ambitie vereist een goed toegeruste, vitale organisatie. De groeiende en veranderende opgaven vragen van ons ook een toenemende flexibiliteit. We moeten in staat zijn mee te bewegen met veranderingen in onze omgeving en kunnen acteren in diverse samenwerkingen met externe partijen. Alle domeinen werken samen in het realiseren van een provincie waar het fantastisch wonen, werken en leven is. Een goede bedrijfsvoering is daarbij voorwaarde. Veel bedrijfsvoeringstaken worden uitgevoerd vanuit het Domein Bedrijfsvoering, maar niet allemaal. Bedrijfsvoering is van de hele organisatie.

Beweging en ambities

Onze ambities, in combinatie met externe ontwikkelingen, zoals de Omgevingswet en De rol in de Ruimte, stellen nieuwe eisen aan de inrichting en sturingslijnen van de provinciale organisatie en ook aan onze werkwijzen en samenwerkingsvormen. Er wordt nog meer beroep gedaan op onze regierol in de samenwerking met andere overheden en/of andere betrokken partijen. Bijvoorbeeld op het gebied van woningbouw en het stikstofvraagstuk. Daarom is een traject gestart, gericht op de doorontwikkeling van de organisatie (structuur en cultuur), die gekoppeld zal worden aan onze dynamische uitvoeringsagenda en de externe ontwikkelingen. We willen een wendbare, robuuste organisatie zijn, die relevant is in de buitenwereld en toegevoegde waarde biedt.

Al onze medewerkers spelen een cruciale rol bij het realiseren van onze doelstellingen. We zetten in ons HR-beleid in op duurzaam werken en duurzame inzetbaarheid, met de pijlers Loopbaan & Arbeidsmobiliteit, Leren & Ontwikkelen, Organiseren van werk & privé en Gezondheid & Vitaliteit. Dit vanuit een gedeeld belang en een gezamenlijke verantwoordelijkheid van werkgever en medewerker. Deze lijn past bij de moderne werkgever die wij willen zijn. Het omvat ook het hybride werken, dat een grote verandering betekent in de manier waarop wij werken. Hoewel wij goede stappen zetten en de werkomgeving hebben aangepast, vraagt het nog tijd om te ontdekken en te leren hoe wij de voordelen van hybride werken optimaal kunnen gebruiken en de nadelen kunnen minimaliseren.

Bovenstaande initiatieven moeten ook leiden tot het vergroten van het 'werkgeeluk' van alle medewerkers. Gelukkige en tevreden medewerkers, die in balans zijn, presteren beter, zijn vitaler en minder kwetsbaar voor uitval. Zij zijn bovendien loyaal en blijven langer bij de organisatie. Het goed kunnen binden van medewerkers is in deze tijden van krapte op de arbeidsmarkt geen luxe meer, maar noodzaak. Wij ervaren ook, net als veel andere sectoren in Nederland, hinder van het niet of niet tijdig kunnen werven van kwalitatief goed personeel op cruciale functies. In sommige situaties leidt dit tot het overschrijden van planningen of zelfs het niet kunnen realiseren van doelstellingen zoals beoogd. Regelmatig moet worden gekozen voor tijdelijke inhuur voor de voortgang van het werk. Los van het feit dat het in toenemende mate lastig blijkt om tijdelijk personeel in te huren, heeft structurele inhuur als nadeel dat de door de ingehuurde medewerkers opgebouwde kennis, ervaring en vaardigheden moeilijk zijn vast te houden voor de organisatie. Daarom wordt ingezet op het vinden van de juiste balans tussen vast en tijdelijk personeel. Met ondersteuning van Matchpoint worden al verschillende nieuwe, innovatieve wervingsmethoden toegepast en deze zullen ook komend jaar en daarna verder worden ontwikkeld.

De geïntroduceerde Strategische personeelsplanning draagt bij medewerkers met de juiste competenties voor de toekomst aan te trekken. Naast het werven van medewerkers, kan er ook belangrijke winst gehaald worden met

het terugdringen van het ziekteverzuim en de uitstroom. Diverse acties op dit terrein zijn al ingezet en deze worden volgend jaar krachtig doorgezet.

De krapte op de arbeidsmarkt wordt ook gevoeld bij onze samenwerkingspartners en leveranciers. Gevolgen zijn onder andere dat prijzen voor te leveren diensten stijgen en/of dat diensten niet of niet tijdig geleverd kunnen worden. Dit kan leiden tot vertraging, bijvoorbeeld bij de implementatie van grote nieuwe systemen als het subsidiesysteem en het nieuwe financiële systeem.

Onze financiële huishouding is ook in 2023 een punt van aandacht. Er zijn de afgelopen jaren aanzienlijke verbeterlagen gerealiseerd. Alle domeinen staan nu voor de opdracht om realistischer te begroten, waardoor de jaarlijkse onderbesteding wordt teruggedrongen en al het beschikbare (belasting)geld ook daadwerkelijk voor de beoogde doelen wordt gebruikt. Om goed te kunnen ramen, moet goede informatie beschikbaar zijn. Het nieuwe financiële systeem, dat inmiddels is gegund en de komende jaren zal worden geïmplementeerd, ondersteunt hierbij. Zo ook het nieuwe subsidiesysteem, de verbeterde subsidieprocessen en het gebruik van bijvoorbeeld Power BI (Business Intelligence), voor het maken van heldere en correcte rapportages. Het zijn natuurlijk wel de managers en medewerkers die door goede samenwerking tussen diverse disciplines, een andere manier van denken en de opbouw van expertise de verbeterslag moeten maken.

Er is in bredere zin een toenemende behoefte aan optimalisering van de informatievoorziening. Het CIO Office is gestart, waarmee stevigere strategische sturing gaat plaatsvinden op de informatievoorziening, ook door het goed inrichten van de zogenaamde I-kolom (I=informatie). Dit is nodig om de opgaven op het terrein van onder meer informatieveiligheid en privacy, archivering, datagedreven werken, digitalisering en portfoliomanagement tot een succes te maken. Een aantal van deze thema's is verbonden aan nieuwe wet- en regelgeving als de Wet open overheid en Europese richtlijnen voor toegankelijke digitale dienstverlening. Implementatie van beleid en processen op deze terreinen gaat veel van alle domeinen vragen.

Ook andere nieuwe wet- en regelgeving stelt eisen aan de manier waarop wij onze bedrijfsvoering organiseren. Denk bijvoorbeeld aan de Omgevingswet en de implementatie van de wijziging van het Besluit begroten en Verantwoorden", die ertoe leidt dat u - en niet de accountant - over het boekjaar 2023 een rechtmatigheidsoordeel moeten geven. 2022 wordt hiervoor gebruikt als een proefjaar.

Tot slot is het goed te vermelden dat het programma BVBeter, gericht op het optimaliseren van de bedrijfsvoeringsprocessen, eind maart 2023 wordt afgerond en overdragen aan de lijn. De borging van de verbeteringen is hierbij een belangrijk thema. Ook dient te worden bepaald hoe wij continu verbetering van de processen op een goede manier kunnen voortzetten, onder regie van het domein Bedrijfsvoering.

3.6 Verbonden partijen

Inleiding

Het BBV schrijft voor dat er een paragraaf Verbonden partijen wordt opgenomen in de (programma)begroting en jaarstukken. Verbonden partijen worden daarin gedefinieerd als samenwerkingsverbanden van onze provincie en externe partijen waarin wij zowel een bestuurlijk als een financieel belang hebben en die de status van publiek- of privaatrechtelijk rechtspersoon hebben. Er is sprake van een bestuurlijk belang als namens onze provincie iemand zitting heeft in het bestuur, of als onze provincie stemrecht heeft. Van een financieel belang is sprake zodra wij middelen ter beschikking stellen waarover risico wordt gelopen in geval van financiële problemen bij de verbonden partij. Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt voort uit het publieke belang. In het BBV wordt ook een opsomming gegeven van de verbonden partijen die onder dit regiem vallen, te weten:

- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen;
- overige verbonden partijen.

Daarbij moet ook verslag kunnen worden gedaan van:

- het formele provinciaal belang in deze samenwerking en het openbaar belang dat daarmee gediend is;
- het belang aan het begin en het eind van het begrotingsjaar;
- de verwachte omvang van het eigen- en vreemd vermogen;
- het financiële resultaat en de mogelijk risico's.

Bij andere soorten van samenwerking waarin wij participeren en waarin vaak grote multidisciplinaire regionale opgaven worden aangepakt zijn de formele bovenstaande criteria niet (helemaal) van toepassing. Over deze samenwerkingsverbanden wordt op andere wijze en op andere plekken in deze programmabegroting verantwoording afgelegd. Relevant blijft echter dat er verschillende soorten samenwerkingen zijn met externe partners die buiten de formele kaders van de verbonden partijen vallen, maar die essentieel zijn om grote maatschappelijke opgaven binnen onze provincie te realiseren.

Mede vanuit de bovenstaande notie is de nota Samenwerkende partijen in 2021 opgesteld en op 11 mei 2022 door u vastgesteld. In deze nieuwe nota is ruimte gecreëerd om naast de verbonden partijen, zoals wij die kennen uit deze paragraaf, ook samenwerkingsverbanden die buiten het formele kader vallen te behandelen als ware het een verbonden partij. In deze paragraaf van de begroting zullen wij ons, houdend aan de eisen van de BBV, beperken tot de formele verbonden partijen.

In de nota Samenwerkende Partijen, die u op 11 mei heeft vastgesteld, is bepaald dat wij regelmatig onze samenwerkingen met andere partijen evalueren. Momenteel wordt deze nota verder uitgewerkt in een plan van aanpak Implementatie nota Samenwerkende partijen. Onderdeel van het opstellen van deze aanpak is het bepalen van een rooster voor het evalueren van onze samenwerkingen. Binnenkort wordt u met een statenbrief geïnformeerd over de planning voor de komende vier jaren. In 2023 gaan we de volgende partijen evalueren:

- Randstedelijke Rekenkamer (RKK)
- Interprovinciaal Overleg (IPO)
- REMU Houdstermaatschappij N.V.

Hierna volgt een overzicht en informatie van de Verbonden Partijen.

In het financieel overzicht verbonden partijen ziet u de standen van het eigen en vreemd vermogen per 1 januari 2021 en 31 december 2021 zoals die zijn vastgesteld in de jaarrekening 2021. Wij presenteren dit in één tabel na de toelichting per verbonden partij. Wij vermelden ook de bron van die waarden bij de toelichting.

Gemeenschappelijke regeling

- Randstedelijke Rekenkamer (RRK)
- Recreatie Midden Nederland (RMN)
- Recreatieschap Stichtse Groenlanden (RSG)
- Plassenschap Loosdrecht e.o.
- Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)
- Het Utrechts Archief
- Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinie

Stichtingen en verenigingen

- Inter Provinciaal Overleg (IPO)
- Huis der Nederlandse Provincies (HNP)

Coöperaties en vennootschappen

- Vitens NV
- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)
- Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)
- REMU Houdstermaatschappij NV
- Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht NV (OMU)
- Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Regio Utrecht B.V.

Overige verbonden partijen

- Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen

Overzicht Verbonden partijen

Randstedelijke Rekenkamer (RRK)

Doel	Het doel van de Randstedelijke Rekenkamer is om de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de provincies te verbeteren. Zij verricht hiervoor onafhankelijk onderzoek naar de provincies en de daarmee verbonden organen. De rekenkamer informeert primair Provinciale Staten over haar onderzoeksbevindingen, oordelen en aanbevelingen.
Type Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Amsterdam
Webadres	Randstedelijke Rekenkamer
Bestuursdeelname	PS besluit tot instellen leden programmaraad en adviescommissie. Bestuurder wordt via unaniem PS besluit deelnemers benoemd.
Overige deelnemers	Provincies Noord en Zuid-Holland en Flevoland
Kerntaken	De taken en bevoegdheden van de Randstedelijke Rekenkamer zijn in de Provinciewet vastgelegd. De onafhankelijke positie wordt gewaarborgd door onder meer de vrijheid van onderzoek, de toegang tot personen en gegevens en openbaarheid van rapportage. De Rekenkamer doet onderzoek op basis van een eigen onderzoeksprogramma, dat wordt vastgesteld na overleg met de programmaraad. Deze programmaraad bestaat uit leden van de Provinciale Staten van de vier provincies.
Openbaar belang	De Randstedelijke Rekenkamer heeft, ter voldoening aan de Provinciewet, een Reglement van Orde opgesteld. Het Reglement van Orde bevat regels over de organisatie en werkwijze van de Rekenkamer.
Wijziging belang	Het belang is gedurende het boekjaar niet gewijzigd
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Rekenkamerfunctie
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	Als de RR onvoldoende middelen heeft om aan haar taakstellingen en verplichtingen te kunnen voldoen, vullen de deelnemende provincies de middelen van de RR aan. Dit risico wordt op dit moment verwaarloosbaar geacht, gezien de ervaring in de afgelopen jaren. De provinciale bijdrage aan de begroting van de Randstedelijke Rekenkamer wordt als volgt berekend: • voor de helft van de begroting dragen de provincies evenveel bij; • voor de andere helft van de begroting is de omvang van de bijdrage naar rato van de som van de belastingcapaciteit en de uitkering uit het provinciefonds.
Overig	

Recreatie Midden-Nederland (RMN)

Doel	Zo goed mogelijk faciliteren van de deelnemende recreatieschappen op het gebied van beleid, onderhoud, financiën en personeelszaken.
Type Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	RMN
Bestuursdeelname	GS in Bestuur
Overige deelnemers	Plassenschap Loosdrecht en omstreken en Recreatieschap Stichtse Groenlanden.
Kerntaken	Recreatie Midden-Nederland is een samenwerkingsverband van de deelnemende recreatieschappen. Recreatie Midden-Nederland is het gemeenschappelijk facilitair bedrijf van de recreatieschappen en ondersteunt de deelnemende schappen.
Openbaar belang	De provincie is vertegenwoordigd in het bestuur en draagt financieel indirect bij via de bijdragen aan de deelnemende recreatieschappen.
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Beheer recreatiegebied
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	In 2022 is besloten RMN te liquideren per 31 december 2022. Daarna volgt de afhandeling van het liquidatieproces.
Risico's	De provincie Utrecht is als deelnemende partij indirect, via de recreatieschap en het plassenschap, aanspreekbaar voor tekorten.
Overig	Gemeenschappelijke regeling tussen de recreatieschappen Stichtse Groenlanden en Plassenschap Loosdrecht en Omstreken.

Recreatieschap Stichtse Groenlanden (RSG)

Doel	Dit recreatieschap ontwikkelt, beheert en onderhoudt terreinen voor dagrecreatie en routenetwerken voor wandelen, varen en fietsen in opdracht van provincie en gemeenten.
Type Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	Stichtse Groenlanden
Bestuursdeelname	PS in Algemeen Bestuur, GS in Algemeen en Dagelijks Bestuur
Overige deelnemers	De gemeenten Utrecht, Nieuwegein, Houten, IJsselstein, Lopik, Woerden, De Ronde Venen, De Bilt en Stichtse Vecht
Kerntaken	De kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van recreatieruimte en recreatievoorzieningen voor de deelnemende gemeenten en de provincie.
Openbaar belang	De provincie is vertegenwoordigd in het dagelijks en algemeen bestuur en draagt bij voor 30,9%
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	Bijdrage van de provincie is verlaagd in verband met de afspraken met de gemeente Utrecht over het stoppen van de deelname aan het Plassenschap.
Publiek doel	Beheer recreatiegebied
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	Per 1 januari 2023 is de gemeenschappelijke regeling aangepast en maakt allen GS nog deel uit van het algemeen en dagelijks bestuur.
Risico's	Als deelnemer is de provincie medeverantwoordelijk voor een eventueel negatief exploitatieresultaat. In 2018 is de gemeente De Ronde Venen toegetreten. In een overeenkomst tussen De Ronde Venen en het recreatieschap Stichtse Groenlanden is vastgelegd dat de gemeente het schap vrijwaart van een eventueel negatief exploitatieresultaat op dit begrotingsonderdeel. Deze afspraak geldt in ieder geval tot 2023. De provincie heeft vanuit de oude structuur, Recreatieschap Vinkeveense Plassen, verantwoordelijkheden voor het exploitatieresultaat van het programma van de Vinkeveense Plassen.
Overig	Besloten is dat de financiële huishouding binnen het recreatieschap voorlopig wordt gescheiden in 2 delen: het werkgebied van Stichtse Groenlanden van voor 2018 (programma A) en het werkgebied de Vinkeveense Plassen (Programma B) dat gemeente De Ronde Venen heeft ingebracht. Dit betekent dat er twee programma's in de begroting zullen zijn, twee financiële administraties worden gevoerd en dat er over twee onderdelen in de jaarrekening van het schap verantwoording wordt afgelegd. Hiermee worden de financiële risico's over en weer gescheiden. De "oude" deelnemers van Stichtse Groenlanden lopen geen risico verband houdend met het Vinkeveense gebied en De Ronde Venen loopt geen risico in verband met het werkgebied van Stichtse Groenlanden van voor 2018.

Plassenschap Loosdrecht e.o.

Doel	Dit recreatieschap ontwikkelt, beheert en onderhoudt terreinen voor dagrecreatie en routenetwerken voor wandelen, varen en fietsen in opdracht van provincie en gemeenten.
Type Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	Plassenschap Loosdrecht
Bestuursdeelname	PS in Algemeen bestuur. GS in Algemeen bestuur en Dagelijks bestuur.
Overige deelnemers	Provincie Noord-Holland en de gemeenten Stichtse Vecht, Wijdemeren en Utrecht.
Kerntaken	De kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van recreatieruimte en recreatievoorzieningen voor de deelnemende gemeenten en de provincies.
Openbaar belang	De provincie is vertegenwoordigd in het dagelijks en het algemeen bestuur en draagt bij voor 15% van de deelnemersbijdragen.
Wijziging belang	Het belang is met ingang van 1 januari 2023 gewijzigd vanwege het uittreden van de gemeente Utrecht uit de regeling.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Beheer recreatiegebied
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	Per 1 januari 2023 is de gemeenschappelijke gewijzigd en is er nu sprake van een bedrijfsvoeringorganisatie met maar één bestuur. De gemeente Utrecht is uitgetreden en er zijn tussen provincie en gemeente afspraken gemaakt over de deelnemersbijdrage.
Risico's	De provincie Utrecht is als deelnemende partij indirect - via de recreatieschappen en het plassenschap Loosdrecht en omgeving - aanspreekbaar voor tekorten. De financiële reserves zijn de afgelopen jaren flink geslonken. Zie hiervoor ook de toelichting in de paragraaf Weerstandsvermogen.
Overig	De provincie heeft de bijdrage voor het Plassenschap verhoogd en gelijktijdig de bijdrage voor SGL verlaagd.

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)

Doel	De Regionale Uitvoeringsdienst behartigt de belangen van de deelnemers tezamen en van iedere deelnemer afzonderlijk op het gebied van fysieke leefomgeving, voor zover de bevoegdheid daartoe de deelnemer toekomt en voor zover deze aan de Regionale Uitvoeringsdienst is gemandateerd.
Type Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	RUD
Bestuursdeelname	GS in Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur
Overige deelnemers	De gemeenten Amersfoort, Baarn, Bunschoten, Eemnes, Houten, Leusden, Lopik, Nieuwegein, Soest, Utrecht en Woudenberg
Kerntaken	De RUD voert namens de provincie en gemeenten vergunningverlenende, handhavende en toezichthoudende taken uit op het milieu- en omgevingsdomein. Elke deelnemer bepaalt het voor hem uit te voeren beleid zelf.
Openbaar belang	Het waarborgen en ontwikkelen van een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. De provincie is de grootste opdrachtgever, voor ca 58%.
Wijziging belang	Met de invoering van de Omgevingswet (1-1-2023) zal de opdracht ten aanzien van bodemtaken geleidelijk krimpen. Dit met het oog op de overgang van bevoegd gezag van provincie naar gemeenten. Ook andere opdrachtgevers zijn in beweging en zullen naar alle waarschijnlijkheid hun opdrachtverlening aan de RUD uitbreiden. Dit zal effect hebben op het procentuele belang van de provincie Utrecht in de RUD. De verwachting is dat per saldo het belang van de provincie Utrecht de komende jaren zal dalen. In 2023 zal daarmee het percentage 50,5 % worden. Na 2023 zal dit verder afnemen tot minder dan 50%.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	Het risico zal op termijn afnemen doordat het percentage eigenaarschap zal dalen. Dit komt voornamelijk de verschuiving van bevoegd gezag taken Bodem van de provincie naar de gemeenten.
Overig	De commissie Van Aartsen heeft in maart 2021 tien aanbevelingen gedaan voor versterking van het VTH stelsel. Om opvolging te geven aan de aanbevelingen is het Interbestuurlijk programma Versterking VTH stelsel gestart (IBP). Het IBP kent in beginsel een looptijd van twee jaar (2022-2024) en zal effect hebben op de twee omgevingsdiensten in Utrecht. De RUD Utrecht en de Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU) werken al steeds meer samen op operationeel gebied. Er wordt verkend hoe de samenwerking verder kan worden versterkt.

Het Utrechts Archief

Doel	De gemeenschappelijke regeling Het Utrechts Archief (HUA) voert voor de provincie de wettelijke taken uit op het gebied van het beheer van de historische provinciale archieven.
Type Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	Het Utrechts Archief
Bestuursdeelname	GS in dagelijks bestuur (1 lid) en in algemeen bestuur (2 leden)
Overige deelnemers	Gemeente Utrecht en Rijk
Kerntaken	HUA voert voor de provincie Utrecht de archief wettelijke taken uit, te weten: beheer van de provinciale archiefbewaarplaats en de daarin opgenomen papieren en digitale archieven en documentaire verzamelingen; het toezicht van de provinciearchivaris op het beheer van de niet overgebrachte archieven; beschikbaarstelling van de in de provinciale archiefbewaarplaats opgenomen archieven en documentaire verzamelingen; publieksbereik van de door HUA beheerde bronnen voor de geschiedenis van de provincie Utrecht.
Openbaar belang	De provincie is vertegenwoordigd in het dagelijks en het algemeen bestuur en draagt bij aan de gemeenschappelijke regeling voor 11%.
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Beheer historische provinciale archieven
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	Per 2024 treedt waarschijnlijk het Rijk uit deze GR. Dit zal bestuurlijke en financiële veranderingen met zich meebrengen. De voorbereidingen voor deze uittreding zijn in 2020 opgestart.
Risico's	De provincie zal, wanneer financiële risico's zich daadwerkelijk voordoen, daaraan bijdragen naar rato van haar aandeel in de totale deelnemersbijdragen, zijnde 11%.
Overig	Minister van OCW heeft aangegeven het voornemen te hebben per 1-1-2024 uit de gemeenschappelijke regelingen (GR) van de Regionale Historische Centra (RHC's) te willen treden w.o. Het Utrechts Archief (HUA). De gemeente Utrecht en de Provincie Utrecht brengen momenteel samen in kaart wat de consequenties zouden zijn van een eventueel definitief besluit van het Rijk tot uittreding en hoe de archieffunctie alsdan georganiseerd kan worden.

Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinie

Doel	Het siteholderschap draagt zorg voor de bescherming en het uitdragen van de uitzonderlijke universele waarden van het UNESCO werelderfgoed Hollandse Waterlinies. De siteholder voert de regie over het hele werelderfgoed Hollandse Waterlinies en is voor het Rijk het eerste aanspreekpunt voor zaken die betrekking hebben op de werelderfgoedstatus.
Type Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	Nieuwehollandsewaterlinie.nl
Bestuursdeelname	Van elk GS is er één gedeputeerde lid. Gezamenlijk zijn zij opdrachtgever van het orgaan (de siteholder). Vanuit de Provincie Utrecht is Gedeputeerde cultuur en erfgoed lid van dit gemeenschappelijk orgaan.
Overige deelnemers	Provincies Utrecht, Gelderland, Noord-Brabant en Noord-Holland
Kerntaken	Coördinatie uitvoering managementplan Hollandse Waterlinies inclusief de uitvoering van taken op het gebied van kennis, publieksbereik, bescherming, zorgdragen voor rapportageverplichtingen richting Rijk en UNESCO.
Openbaar belang	Publiek belang voor het instandhouden van het werelderfgoed.
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	In standhouden werelderfgoed
Inhoudelijke ontwikkeling	Het GO stelt ieder jaar een begroting en kadernota vast.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	Op basis van het meerjarig programmaplan zal voor de jaren 2023 e.v. de bijdrage van de vier provincies worden vastgesteld. Dit kan afwijken van de huidige bijdrage.
Overig	Voor de invulling van het siteholderschap is structureel en gezamenlijk budget nodig. Het totale budget voor het siteholderschap is op basis van de te verwachten taken en de ervaringen met de huidige samenwerking (Linieteam/Liniecommissie), geraamd op maximaal € 1 miljoen per jaar. De bijdrage per provincie is bepaald op grond van de financiële verdeelsleutel 30%- 30%- 30%- 10%. De provincies Utrecht, Gelderland en NoordHolland dragen elke voor 30% bij en Noord-Brabant voor 10%. Als de nominatie succesvol verloopt, is dit bedrag structureel nodig vanaf 2021. Deze structurele bijdrage van maximaal € 300.000,- wordt gedekt uit de € 0,5 miljoen structurele begrotingsmiddelen voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam. De bijdrage is vastgelegd in een bijdrageverordening.

Inter Provinciaal Overleg (IPO)

Doel	Het IPO behartigt de belangen van de provincies en biedt een platform voor o.a. het optimaliseren van de condities waaronder provincies werken en provinciale vernieuwingsprocessen stimuleren.
Type Verbonden Partij	Stichtingen en verenigingen
Vestigingsplaats	Den Haag
Webadres	IPO
Bestuursdeelname	PS in Algemene ledenvergadering GS in bestuur
Overige deelnemers	De overige provincies
Kerntaken	Het IPO is actief op dezelfde terreinen als de provincies, zoals milieu, landelijk gebied, sociaal beleid, ruimtelijke ordening, wonen, economie en mobiliteit. De belangenbehartiging geeft het IPO vorm door regelmatig te overleggen met onder andere de verschillende overheden en maatschappelijke organisaties. De platformfunctie wordt ingevuld door gelegenheden te creëren om kennis en ervaringen uit te wisselen, gezamenlijke standpunten te bepalen en initiatieven te ontplooiën. Daarnaast ondersteunt het IPO de provincies bij het uitvoeren van taken, onder andere via de uitvoeringsorganisatie BIJ12 (natuur, informatiesystemen).
Openbaar belang	<p>Het IPO is een vereniging, waarvan alle Nederlandse provincies lid zijn. Deze zijn vertegenwoordigd in het verenigingsbestuur en de algemene vergadering. Het bestuur bestaat uit dertien leden, uit elke provincie één gedeputeerde. Elk heeft een eigen portefeuille waarvan hij of zij ook woordvoerder is. Een commissaris van de Koning is voorzitter. De algemene vergadering bestaat uit 24 Statenleden; uit elke provincie twee. Daarnaast heeft het bestuur vier adviseurs: drie Commissarissen van de Koning en één provinciesecretaris respectievelijk voorgedragen door de Kring van Commissarissen en de Kring van Provinciesecretarissen.</p> <p>De kosten van de vereniging worden door de provincies gedragen volgens een maatstaf, waarbij de ene helft van de kosten gelijkmatig over de provincies wordt verdeeld, en de andere helft over de provincies wordt verdeeld naar rato van de som van de totale uitkeringen uit het provinciefonds en de belastingcapaciteit.</p> <p>De kosten van de vereniging worden door de provincies gedragen volgens een maatstaf, waarbij de ene helft van de kosten gelijkmatig over de provincies wordt verdeeld, en de andere helft over de provincies wordt verdeeld naar rato van de som van de totale uitkeringen uit het provinciefonds en de belastingcapaciteit.</p>
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Belangenbehartiging provincies
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	Organisatie Bij12 is gereorganiseerd en hangt nu in de IPO-organisatie onder de verantwoordelijkheid van de algemeen directeur

Risico's	n.v.t.
Overig	<p>Het IPO werkte de afgelopen jaren aan een doorontwikkeling tot een nieuwe netwerkorganisatie van en voor de gezamenlijke provincies. Het IPO wil sneller werken en werkt mede daardoor steeds meer met bijvoorbeeld (bestuurlijke) regietafels, (bestuurlijke) koplopergroepen, kerngroepen en een denktank. Daarnaast werkt het IPO verder aan de verbetering van de Planning en Control functie. Inmiddels is er een nieuwe planning en controle-cyclus geïmplementeerd. Deze is gericht op meer transparantie en de nieuwe cyclus sluit nu aan bij de begrotingsprocessen op de provinciehuizen. In 2023 zijn de inspanningen van het IPO met name gericht op de verdere uitwerking van het nieuwe regeerakkoord en de rol daarin voor de provincies ('rol in de ruimte') op de grote transities in het fysieke domein: wonen/bereikbaarheid; energie/klimaat en natuur/stikstof en landbouw (landelijk gebied).</p>

Huis der Nederlandse Provincies (HNP)

Doel	De algemene doelstelling van de Vereniging Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) is het verkrijgen van een effectieve positionering en vertegenwoordiging van de provincies in Brussel.
Type Verbonden Partij	Stichtingen en verenigingen
Vestigingsplaats	Brussel
Webadres	HNP
Bestuursdeelname	GS in bestuur
Overige deelnemers	De overige provincies en het IPO
Kerntaken	Het HNP behartigt de provinciale belangen op het Brusselse speelveld en is daarmee de lobbyorganisatie van de provincies. Het HNP richt zich op de kennis- en netwerkanalyse van een beperkt aantal dossiers. Het HNP treedt proactief op als verbindende schakel tussen Brussel en de achterban (provincies en IPO) en coördineert de strategie en het netwerk voor de Europese lobbydossiers. Het HNP draagt bij aan de gehele Europese beleidscyclus door vanuit de provinciale belangenbehartiging te 'brengen' en te 'halen'. 'Brenge' door het delen van kennis, bijdragen aan de ontwikkeling en uitvoering van Europees beleid dat de provincies raakt en aangaat, en het tonen van goede provinciale voorbeelden die passen binnen de Europese doelstellingen. 'Halen' is het gebruiken van Europese subsidieprogramma's en structuur-en investeringsfondsen en het samenwerken in Europese netwerken.
Openbaar belang	Vertegenwoordigers van de twaalf provincies en het IPO werken in opdracht van het HNP-bestuur vanuit het Huis als liaison tussen de provincies en Europese instellingen en netwerken. De EU-lobbyprioriteiten van het IPO gelden hierbij als basis, naast landsdelige en provinciale agenda's. Namens de provincie Utrecht is gedeputeerde Strijk lid van het Bestuur van het HNP. De provincie Utrecht is lid van het HNP en betaalt daarvoor een bijdrage voor huisvestings- en apparaatskosten. Het HNP is een vereniging volgens Belgisch recht (Internationale non-profit organisatie).
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Belangenbehartiging provincies
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	Financiële risico is gezien de goede financiële situatie minimaal
Overig	

Vitens NV

Doel	Het uitoefenen van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen: de winning, productie, transport, verkoop en distributie van water, alsmede het verrichten van alles wat met de publieke watervoorziening verband houdt.
Type Verbonden Partij	Coöperaties en vennootschappen
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	Vitens
Bestuursdeelname	Algemene vergaderingen van aandeelhouders
Overige deelnemers	Provincies en gemeenten in het verzorgingsgebied van Vitens
Kerntaken	Vitens zorgt ervoor dat er 24/7 betrouwbaar water uit de kraan komt en voor goede service daaromheen. Daarnaast zet Vitens zich in voor de bescherming van de kostbare drinkwaterbronnen.
Openbaar belang	<p>Wettelijk is vastgesteld dat de aandelen van de drinkwaterbedrijven in publieke handen blijven. Het belang van de provincie Utrecht als aandeelhouder in Vitens is historisch gegroeid. Met ons aandeelhouderschap borgen wij onze verantwoordelijkheid voor een goede drinkwatervoorziening in Utrecht.</p> <p>Er wordt gezien de grote investeringsopgaven geen dividend uitgekeerd.</p>
Wijziging belang	De provincie heeft een vast aandelenpakket. Het belang is niet gewijzigd.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Goede drinkwatervoorziening
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	Als aandeelhouder loopt de provincie geen financiële risico's ten gevolge van het handelen van de N.V., behalve het dividendrisico.
Overig	Vitens gaat de komende tien jaar fors investeren (2,1 miljard euro) waarbij het niet uitgesloten is dat Vitens een beroep zal doen op haar aandeelhouders om mee te financieren, al dan niet in de vorm van aandelen. Gesteld dat Vitens 1,7 miljard euro bij haar aandeelhouders zou willen ophalen in relatie tot haar aandelenpositie, dan zou dat voor de provincie Utrecht, uitkomen op circa 84 miljoen euro over een periode van tien jaar.

Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)

Doel	Het bankieren ten dienste van overheden - waaronder provincies - en met overheden verbonden instellingen en bedrijven op het terrein van volkshuisvesting, openbaar nut, onderwijs en gezondheidszorg.
Type Verbonden Partij	Coöperaties en vennootschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Webadres	BNG
Bestuursdeelname	Algemene vergaderingen van aandeelhouders
Overige deelnemers	De overige aandeelhouders zijn het Rijk, provincies en gemeenten en een hoogheemraadschap
Kerntaken	De NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank voor de overheid en voor het maatschappelijk belang.
Openbaar belang	De provincie heeft een belang van 0,16% in de BNG. Het is niet zonder meer mogelijk een marktwaarde voor deze aandelen te bepalen, omdat deze niet vrij verhandelbaar zijn.
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Belegging
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	n.v.t.
Overig	

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Doel	Voor gemeenten, provincies, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu, arrangeert de bank korte en langlopende kredieten.
Type Verbonden Partij	Coöperaties en vennootschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Webadres	NWB
Bestuursdeelname	Algemene vergadering van aandeelhouders
Overige deelnemers	De aandelen zijn in handen van waterschappen, het Rijk en provincies.
Kerntaken	De Nederlandse Waterschapsbank (NWB) is een financiële dienstverlener voor de overheidssector.
Openbaar belang	De provincie heeft een belang van 0,17% in de NWB. De aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) kennen geen marktwaarde.
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Belegging
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	n.v.t.
Overig	

REMU Houdstermaatschappij NV

Doel	De activiteiten van N.V. REMU Houdstermaatschappij beperken zich thans tot die van belangenbehartiger in het kader van een eventueel nog van ENECO te ontvangen vergoeding indien dat bedrijf zelf zou worden verkocht.
Type Verbonden Partij	Coöperaties en vennootschappen
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	
Bestuursdeelname	Via aandeelhoudersvergadering
Overige deelnemers	Gemeenten Utrecht en Amersfoort
Kerntaken	zie Doel
Openbaar belang	De rol van de N.V. REMU Houdstermaatschappij (REMU) beperkt zich tot die van belangenbehartiger in het kader van een eventueel nog van ENECO te ontvangen vergoeding. De uitspraak in de rechtszaak en in het Hoger beroep zijn voor REMU negatief uitgevallen. De REMU is tegen de uitspraak in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. De cassatie is verworpen in een uitspraak van de Hoge Raad op 10 juni 2022.
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Belangenbehartiger aandeelhouders
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	De Remu houdstermaatschappij wordt in 2022 ontbonden. De rechtszaak die de houdstermaatschappij voor o.a. de PU had aangespannen is verloren.
Risico's	n.v.t.
Overig	De REMU heeft geen activiteiten anders dan de belangen van de aandeelhouders te behartigen in relatie tot het verkrijgen van de privatiseringsvergoeding zoals met ENECO overeengekomen was.

Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht NV (OMU)

Doel	Doel van de N.V. is het investeren in de onderbenutte werklocaties (lege delen van bedrijventerreinen, verouderde bedrijfsbebouwingen en incurante kantoren) ten einde deze met andere participanten (zoals gemeenten en/of private ontwikkelaars) te herontwikkelen en opnieuw in de markt te zetten.
Type Verbonden Partij	Coöperaties en vennootschappen
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	OMU
Bestuursdeelname	De provincie Utrecht is enig aandeelhouder van de OMU.
Overige deelnemers	De provincie Utrecht is enig aandeelhouder van de OMU.
Kerntaken	N.V. OMU is in 2011 opgericht voor het investeren in private kavels op verouderde bedrijventerreinen in de provincie Utrecht. In 2016 is de opdracht verbreed naar de transformatie van leegstaande kantoorpanden. In september 2021 heeft PS ingestemd met een rol van de OMU in intensiveren en verduurzamen van bedrijventerreinen.
Openbaar belang	Het gaat om projecten die zonder ingrijpen van de overheid niet of ernstig vertraagd van de grond zouden komen en die een bijdrage leveren aan verbetering van het vestigingsklimaat op bedrijventerreinen en de leefbaarheid in de binnensteden.
Wijziging belang	In 2021 heeft PS EUR 30.000.000,= beschikbaar gesteld om deels rendabel en deels onrendabel te kunnen investeren. Dit is een eerste tranche van een mogelijk grotere investering (oplopend tot ruim EUR 100.000.000).
Financiële ontwikkeling	
Publiek doel	Verbetering leefbaarheid in binnensteden
Inhoudelijke ontwikkeling	In 2022 is gestart met uitvoering van beleid gericht op intensivering en verduurzaming bedrijventerreinen. Een en ander leidt ook tot nieuwe afspraken tussen de aandeelhouder, RvC en directie.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	Als aandeelhouder loopt de provincie geen financiële risico's ten gevolge van het handelen van de N.V. Voorwaarde is wel dat de provincie zich niet bezig houdt met het bestuur van de N.V. Een ander risico is dat de N.V. gebonden is aan de Europese regels voor staatssteun en dat de daarvoor geldende regels moeten worden gevolgd. Voor de uitgebreide taakstelling op gebied van intensivering en verduurzaming loopt een EU-melding ter voorkoming van mogelijke staatssteunconflicten.
Overig	

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Utrecht Region B.V.

Doel	Versterken van de economische structuur van de Regio Utrecht door te investeren in de innovatieve sectoren en maatschappelijke opgaven.
Type Verbonden Partij	Coöperaties en vennootschappen
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	www.romutrechtregion.nl
Bestuursdeelname	Robert Strijk (Aandeelhouder)
Overige deelnemers	Gemeenten Amersfoort, Hilversum en Utrecht, UU, UMCU (via Utrecht Holdings) en Ministerie EZK
Kerntaken	1. Innoveren; business development (bedrijven/projecten)2. Investeren; financieringen & participaties3. Internationaliseren; trade & invest
Openbaar belang	Economische structuurversterking in de provincie Utrecht
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	
Publiek doel	Vergroten innovatiekracht
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	n.v.t.
Overig	De ROM Utrecht Region is op 29 mei 2020 opgericht en in de eerste maanden vooral actief geweest op het verstrekken van de Corona Overbruggingslening (COL) regeling van het Ministerie van EZK voor start-ups, scale-ups en innovatief MKB. Het jaar stond verder vooral in het teken van de opbouw van de organisatie en de integratie met de werkorganisaties van Trade & Invest en de EBU. In 2021 is de organisatie doorgegroei naar de huidige/beoogde omvang en zijn de eerste financieringen/deelnemingen vanuit het ROM-fonds gedaan in innovatieve bedrijven die zich bezighouden met oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken voor een gezonde mens en een gezonde leefomgeving. Op 2 juni 2021 heeft Provinciale Staten ingestemd met het Statenvoorstel om het aandelenkapitaal van de provincie Utrecht in de ROM Regio Utrecht met € 8 miljoen te verhogen. Hiervoor is € 2 miljoen uit de reserve Covid-flankerend beleid beschikbaar gesteld voor een risicoreservering van 25% in het weerstandsvermogen. De storting van € 8 miljoen is geactiveerd op de balans ten laste van de bankrekening van de provincie Utrecht. Deze storting vormde de provinciale bijdrage in de vereiste regionale cofinanciering op het bedrag van €15,99 miljoen dat door Ministerie EZK beschikbaar is gesteld voor de regio Utrecht in het kader van Corona-herstel. De resterende cofinanciering is geleverd door onze regionale partners in de ROM Utrecht Region en een gedeelte via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). In totaal is het fondsvermogen hiermee met € 31,98 miljoen versterkt voor extra financiële ondersteuning aan startups, scale-ups en innovatief MKB.

Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen

Doel	Beheren van de middelen voor de nazorg van stortplaats Smink om de eeuwigdurende nazorg van deze stortplaats na sluiting te kunnen bekostigen.
Type Verbonden Partij	Overige verbonden partijen
Vestigingsplaats	Utrecht
Webadres	www.provincie-utrecht.nl
Bestuursdeelname	GS is bestuur
Overige deelnemers	geen
Kerntaken	Het bekostigen van de nazorgkosten en een zodanig beheer van de fondsmiddelen dat voldoende rendement wordt gegenereerd voor de eeuwigdurende nazorg.
Openbaar belang	Het treffen van zodanige maatregelen dat wordt gewaarborgd dat de stortplaats geen nadelige gevolgen voor het milieu met zich meebrengt, dan wel voor zover dat redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de grootst mogelijke bescherming wordt geboden tegen die nadelige gevolgen.
Wijziging belang	n.v.t.
Financiële ontwikkeling	n.v.t.
Publiek doel	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen
Inhoudelijke ontwikkeling	n.v.t.
Bestuurlijke en organisatorische ontwikkeling	n.v.t.
Risico's	Volgens de huidige regels neemt de provincie de nazorg van de stortplaats Smink over in 2040. Om een eventueel financieel risico, dat het doelvermogen niet toereikend is, te voorkomen wordt periodiek onderzocht of het nazorgplan moet worden aangepast. Op basis van dit plan wordt het doelvermogen opnieuw vastgesteld en kan de provincie een aangepaste heffing opleggen. Hierdoor wordt een eventueel financieel risico voor de provincie verkleind.
Overig	

Financieel overzicht Verbonden partijen

Bijlage: Financiële kengetallen verbonden partijen

Verbonden partij: gemeenschappelijke regelingen	Financieel belang in 2021	Eigen vermogen begin 2021	Eigen vermogen eind 2021	Vreemd vermogen begin 2021	Vreemd vermogen eind 2021	Resultaat 2021
Randstedelijke Rekenkamer (RRK)	n.v.t.	€0,493 mln.(JR 2021)	€0,528 mln.(JR 2021)	€0,557 mln. (JR 2021)	€0,520 mln. (JR 2021)	€0 mln.(JR 2021)
Recreatie Midden Nederland (RMN)	n.v.t.	€0 mln. (JR2021)	€0 mln. (JR2021)	€1,462 mln. (JR 2021)	€1,845 mln. (JR2021)	€0 (JR2021)
Recreatieschap Stichtse Groenlanden (RSG)	n.v.t.	€ 4,610 mln. (JR2021)	€3,545 mln. (JR2021)	€5,420 mln. (JR2021)	€4,769 mln. (JR2021)	-€0,521 mln. (JR2021)
Plassenschap Loosdrecht e.o.	n.v.t.	€1,781 mln. (JR 2021)	€1,387mln. (JR 2021)	€2,697 mln. (JR 2021)	€2,519 mln. (JR2021)	€0,150 mln. (JR 2021)
Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)	n.v.t.	€1,659 mln. (JR2021)	€2.227 mln. (JR2021)	€2.612 mln. (JR2021)	€5.325 mln. (JR2021)	€0,837 mln. (JR2021)
Het Utrechts Archief	n.v.t.	€2,387 mln. (JR 2021)	€2,589 mln. (JR2021)	€1.056 mln. (JR2021)	€0,869 mln. (JR2021)	€0,087 mln. (JR2021)
Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinie (NIEUW)	n.v.t.	€1,832 mln.(B2023)	€1,225 mln.(B2023)	€0 mln. (B2023)	0 € mln. B2023)	€0,124 mln. (B2023)

Verbonden partij: Stichtingen en verenigingen	Financieel belang in 2021	Eigen vermogen begin 2021	Eigen vermogen eind 2021	Vreemd vermogen begin 2021	Vreemd vermogen eind 2021	Resultaat 2021
Inter Provinciaal Overleg (IPO)	n.v.t.	€4,533 mln. (JR 2021)	€5,170 mln. (JR 2021)	€27,296 mln. (JR 2021)	€31,630 mln. (JR 2021)	€2,979 mln.(JR 2021)
Huis der Nederlandse Provincies (HNP)	n.v.t.	€0,494 mln.(JR 2021)	€0,656 mln. (JR2021)	€0,120 mln. (JR 2021)	€0,336 mln. (JR2021)	€0,162 mln. (JR 2021)

Verbonden partij: Overig	Financieel belang in 2021	Eigen vermogen begin 2021	Eigen vermogen eind 2021	Vreemd vermogen begin 2021	Vreemd vermogen eind 2021	Resultaat 2021
Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen	n.v.t.	€0 (JR 2021)	€0 (JR 2021)	4,4 mln. (JR 2021 concept)	€5,1 mln. (JR 2021 concept)	€0 (JR 2021)

Verbonden partij: Coöperaties en vennootschappen	Financieel belang in 2021	Aandelen	Eigen vermogen begin 2021	Eigen vermogen eind 2021	Vreemd vermogen begin 2021	Vreemd vermogen eind 2021	Resultaat 2021
Vitens NV	4,95%	285.869 a €1,00	€559,2 mln. (JR 2021)	€600,3 mln. (JR 2021)	€1,340 mln. (JR 2021)	€1.388 mln. (JR 2021)	€19,4 mln. (JR 2021)
Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)	0,16%	87.750	€5.052 mln. (JR 2021)	€5.097 mln. (JR 2021)	€155.262 mln. (JR 2021)	€143.995 mln. (JR 2021)	€236 mln. (JR 2021)
Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)	0,17%	A: 43 a € 115,- en B: 60 a € 460,-	1.827 mln. (JR 2021)	1.902 mln. (JR 2021)	€105.055 mln. (JR 2021)	94.117 mln. (JR 2021)	€121 mln. (JR 2021)
REMU Houdstermaatschappij NV	47,50%	95 a €500	€0,856 mln. (JR 2021)	€0,777 mln. (JR 2021)	€0,003 mln. (JR 2021)	€0,003 mln. (JR 2021)	-€0,079 mln. (JR 2021)
Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht NV (OMU)	100%	160.000 van nominaal € 100,00	€13,3 mln. (JR 2021)	€13,1 mln. (JR 2021)	€1,3 mln. (JR 2021)	€0,189 mln. (JR 2021)	-€245 mln. (JR 2021)
Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Regio Utrecht B.V. (ROM)	31,07%	16 mln. a €1	€22,1 mln. (JR 2021)	€51,6 mln. (JR 2021)	€7,0 mln. (JR 2021)	€6.0 mln. (JR 2021)	€0,020 mln. (JR 2021)

3.7 Grondbeleid

3.7.1 Wat willen we bereiken?

Grond is een belangrijk middel om doelen te bereiken op het gebied van recreatie, natuur en landschap (Natuur Netwerk Nederland), stikstof, duurzame energie, duurzame landbouw en duurzame en veilige mobiliteit. Het grondbeleid bestaat uit het organiseren van processen, kennis, grondbeheer en instrumenten zoals de aan- en verkoop van gronden.

In september 2020 heeft u de Nota Grondbeleid 2020 vastgesteld. Deze nota zorgt voor een provinciebreed grondbeleid dat we vervolgens elke vier jaar actualiseren. Het grondbeleid van onze provincie is uitgewerkt in een uitvoeringskader dat toepasbaar is op de verschillende uitvoeringstaken van de provincie.

Een belangrijk kader binnen het grondbeleid is dat we opgavegericht werken. Dit betekent dat we in ons handelen de maatschappelijke opgaven centraal zetten. Grond is een van de middelen die we kunnen inzetten om onze gestelde doelen te bereiken. Grondbezit is daarmee nooit een doel op zich; het grondbeleid geeft de kaders en spelregels voor de inzet van het grondinstrumentarium. Wij hebben de verantwoordelijkheid om als een rechtmatige en betrouwbare overheid bij grondtransacties marktconform, openbaar, volgens gelijkberechtiging en transparant te handelen.

In 2022 wordt het beleidskader strategisch grondbeleid vastgesteld. Binnen dit kader wordt de provinciale grondbank ingericht. We maken met een grondbank de keuze voor een meer actief grondbeleid. Met een grondbank bestaat de gelegenheid om strategische grondaankopen te kunnen doen voor de ruimtelijke thema's van onze provincie. In deze provinciale grondbank worden alle gronden die nodig zijn voor de verschillende provinciale opgaven opgenomen. Er wordt een integraal afwegingskader ontwikkeld voor de inzet van deze gronden. Met de grondbank vergroten we onze uitvoeringskracht door meer strategische en vroegtijdige regie over het grondgebruik. De grondbank geeft een extra instrument op het bestaande provinciale instrumentarium.

Gronden die wij niet direct kunnen inzetten voor de verschillende programma's worden in pacht uitgegeven.

3.7.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Mobiliteitsprogramma Provincie Utrecht 2019-2023

Het mobiliteitsprogramma richt zich op de provinciale doelen voor mobiliteit, zoals de aanleg en het onderhoud van wegen, fietspaden, vaarwegen en het vormgeven van het ov-netwerk. De aankopen binnen het mobiliteitsprogramma zijn functioneel voor de aanleg en reconstructie van de provinciale (vaar)wegen, met bijkomende werken. Restpercelen die niet strategisch van aard zijn, verkopen we weer. De projectgebonden grondaankopen vinden plaats op basis van volledige schadeloosstelling. In gevallen waar het niet lukt om met de grondeigenaren overeenstemming te bereiken in het minnelijke traject, gebruiken we in het uiterste geval de mogelijkheid om het instrument onteigening in te zetten.

Een nadere toelichting en de actuele aankopen staan in het Mobiliteitsprogramma 2019-2023. Dat staat op de provinciale website.

Programma Agenda Vitaal Platteland

De belangrijkste opgave binnen de Agenda Vitaal Platteland (AVP) is de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Volgens het Akkoord van Utrecht (looptijd 2027) moeten we hiervoor 1.570 ha nieuwe natuur realiseren en nog 2.700 ha inrichten. We ontwikkelen de 1.570 ha onder meer door verwerving van gronden, gevolgd door inrichting van deze gronden en de verkoop aan de eindbeheerder. We kopen zowel gronden binnen de nieuwe natuurbegrenzing als daarbuiten (ruilgronden). Deze ruilgronden worden dan ingezet om te ruilen met gronden binnen de natuurbegrenzing. Af en toe wordt ook een agrarisch bedrijf gekocht, om de grondmobiliteit in een gebied op gang te brengen.

Programma Stikstof

Voor dit programma komt een grondstrategie die de gebiedsgerichte aanpak ondersteunt. De gebiedsgerichte aanpak voor stikstof staat niet op zichzelf, maar wordt opgepakt in samenhang met andere opgaven in het

landelijk gebied. De aan- en verkoop of ruiling van gronden en bedrijven zal worden ingezet binnen dit programma om bij te dragen aan de programmadoelen.

Programma Bodemdaling Veenweidegebieden

Eind 2018 stelde u de Visie Bodemdaling vast en in september 2020 het Uitvoeringsprogramma Bodemdaling 2020-2023. Op 9 februari 2022 heeft u de Regionale Veenweiden Strategie (RVS) Utrechtse Veenweiden vastgesteld. In de RVS wordt aangegeven hoe de doelstellingen voor afremmen bodemdaling/reductie CO2-emissies uit veenbodems te realiseren (2030 met doorkijk naar 2050). Door bodemdaling af te remmen en de uitstoot van CO2 te reduceren, krijgen de klimaatdoelen invulling en zorgen we voor toekomstbestendig veenweidegebied. Op basis van vrijwilligheid en met behoud van grond voor de huidige agrarische functie kunnen met de provinciale middelen en met de Impulsgelden veenweiden (rijksmiddelen die in 2020 zijn toebedeeld aan de zes veenweidenprovincies, onder andere onze provincie) gronden aangekocht worden. Deze vrijkomende gronden kunnen bij doorverkoop naar omringende agrariërs in de polder een sleutel zijn om een bredere beweging in een gebied op gang te brengen richting meer grondgebonden agrarische bedrijfsvoering en richting verhogen grondwaterstand. Dit draagt bij aan het afremmen van bodemdaling en het verminderen van de CO2.

Programma Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg

Het programma Hart van de Heuvelrug – Vliegbasis Soesterberg is een integrale gebiedsontwikkeling. Sinds 2004 werken we met partijen samen om in dit gebied de natuurgebieden aan elkaar te verbinden en deze te versterken. Binnen dit groene netwerk ontstaat ruimte om woningen en bedrijven te bouwen en voor zorg en recreatie. Aan al deze functies is in deze regio behoefte. In het programma gaan natuur en bouwen samen. Het zijn geen losse projecten, maar ze zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Een belangrijk uitgangspunt in de uitvoering is de financiële en ruimtelijke verevening tussen de rode projecten (het ontwikkelen van woon- en werklocaties) en groene projecten (ontwikkeling van natuur en recreatie). De gronden die we in eigendom hebben, verkopen we na bewerking of leveren we door aan derden. We beheren enkele percelen tijdelijk totdat de gronden verkocht/ overgedragen zijn.

3.7.3 Financiën en financiële risico's

We vragen u om een raamkrediet voor het doen van aankopen van onroerend goed binnen het programma AVP:

Programma	Raamkrediet 2023
Agenda Vitaal Platteland	€11 miljoen *

* Er is gerekend met aankoop van 50 ha agrarische grond voor gemiddeld € 60.000 per hectare en de aankoop van 2 ruilbedrijven met ruilgrond voor € 4 miljoen per bedrijf.

Programma Agenda Vitaal Platteland

Alle gronden die we voor het programma AVP aankopen, worden geactiveerd op de balans in de Grondvoorraad AVP tegen de verkrijgingswaarde of - in het geval van gronden binnen het NNN - tegen de lagere marktwaarde in de grondvoorraad AVP. Het verschil tussen de lagere marktwaarde en de verkrijgingsprijs (meestal 85% van de waarde) dekken we uit de middelen voor realisatie van het NNNbinnen programma 2.

Over de afbouw van de Grondvoorraad AVP (voorheen Revolverend Fonds) hebben we afspraken gemaakt. Het fonds, dat destijds de mogelijkheid bood om aankoop van gronden en opstallen tot maximaal € 50 miljoen voor te financieren, bouwen we in stappen van € 5 miljoen per twee jaar af naar € 0 eind 2027. De stand per 31-12-2021 van de Grondvoorraad AVP is € 16,9 miljoen. Gronden die we aankopen voor de natuurcompensatie activeren we apart. De grondvoorraad Natuurcompensatiebank stond eind 2021 op € 2,2 miljoen. Bij het instellen van de nieuwe Grondbank worden de bovenstaande afspraken herijkt.

Het risico bij grondverwerving voor de inrichting van natuur in het landelijk gebied is over het algemeen beperkt, omdat grond relatief waardevast is. Voor de realisatie van NNN kopen we grond tegen de agrarische waarde. Die zetten we vervolgens om naar natuur, waarna de waarde nog ongeveer 15% van de agrarische waarde is. Hier is sprake van kosten, niet van risico. Er worden soms ook gebouwen gekocht, het gaat dan vaak om agrarische opstallen, die meegekocht worden met de grond. Het beleid is dat deze opstallen zo snel mogelijk weer op de markt worden gezet, om daarmee de risico's op waardedaling zo veel mogelijk te beperken.

Aan de grondvoorraad AVP is een risicovoorziening gekoppeld: de Voorziening Dekking Financiële Risico's Grondbedrijf. Deze risicovoorziening is voor AVP gemaximeerd op € 5 miljoen. De voorziening wordt opgebouwd

door per pand (voormalige agrarische opstallen) het verschil tussen de boekwaarde en de verwachte opbrengst bij verkoop toe te voegen. Eind 2021 bedroeg de risicovoorziening € 0,44 miljoen en bleef daarmee dus ruim onder het maximum. De panden die we in bezit hebben, verkopen we zoveel mogelijk, waardoor we verwachten dat de risicovoorziening de komende jaren ook ruim onder het plafond zal blijven.

Programma Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg

De grondexploitaties (grexen) van het programma Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg zijn een gesloten systeem. Dat betekent dat we investeringen bekostigen met de toekomstige opbrengsten. Het programma en project komen niet ten laste van de algemene middelen. Pas bij afronding van het geheel (na 2025) verrekenen we het saldo met de algemene middelen.

De verantwoording van het programma is als volgt in de administratie opgenomen:

- De rode projecten waarbinnen de ontwikkelingen in wonen en werken plaatsvinden, blijven verantwoord onder de Voorraden (VRD), via Programma 1. Ruimtelijke ordening. Dit zijn de projecten Woonwijk Vliegbasis Soesterberg, Sortie 16 en Richelleweg.
- De groene projecten, met de ontwikkelingen in natuur en recreatie, zijn onder de vaste activa opgenomen:
 - o De projecten waarbij de grond nog in eigendom van de provincie is, vallen onder de Materiële vaste activa (MVA). Dit zijn de projecten Oostelijke Corridor en het Harlanterrein.
 - o De projecten waarbij de grond is overgedragen aan derden, vallen onder de Immateriële vaste activa (IVA)/ Bijdragen in activa van derden. Dit zijn de projecten Park Vliegbasis Soesterberg en het Beheerfonds, waarin de resultaten van de afgesloten projecten opgenomen zijn.

De insteek bij alle projecten is dat we alle grond voor afsluiting van het project overdragen. Hetzij voor het realiseren van woningen en bedrijven, hetzij als natuur- en/of recreatieterrein.

Volgens het BBV wordt er op de rode projecten tussentijdse winst genomen, volgens de Percentage of Completion (POC)-methode en op de afgesloten projecten in de IVA wordt jaarlijks afgeschreven. De hieruit voortkomende financiële gevolgen verantwoorden we in Programma 1. Ruimtelijke ontwikkeling en het voordeel wordt afgewikkeld naar de in 2020 ingestelde bestemmingsreserve. Met deze reserve geven we invulling aan het contractueel overeengekomen beheerfonds.

Financiële risico's programma Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg

Wij zijn financieel eindverantwoordelijk voor het programma Hart van de Heuvelrug. Voor het project Vliegbasis Soesterberg is een verdeling gemaakt met de gebiedspartner gemeente Zeist en gemeente Soest.

Voor meer toelichting en de risico's van het project verwijzen wij naar het [projectblad](#) Hart van de Heuvelrug/Vliegbasis Soesterberg.

3.8 Projecten

Inleiding

Op 11 mei 2022 heeft u de Nota Investeren, Waarderen en Exploiteren vastgesteld. In deze nota staat bij paragraaf 4.2.3.3 toegelicht wanneer in de begrotings- en jaarstukken in paragraaf 3.8 een aparte toelichting wordt gegeven op een project. Dit is uiteindelijk altijd een besluit van u, waarbij als richtlijn geldt dan ten minste wordt voldaan aan drie van de hieronder genoemde factoren:

1. grote impact op de provinciale bedrijfsvoering;
2. grote impact op de samenleving;
3. doorlooptijd langer dan 5 jaar;
4. grote mate van betrokkenheid van verschillende externe partijen;
5. grote politieke en bestuurlijke gevoeligheid;
6. toepassing nieuwe technologieën of financieringsconstructies;
7. substantiële provinciale verantwoordelijkheid;
8. organisatorisch complex besturings- en uitvoeringsproces.

In het verleden werd in deze paragraaf 3.8 bijvoorbeeld gerapporteerd over de Uithoflijn en de voorbereiding voor de omgevingsvisie. Beide projecten zijn in 2021 afgerond. Het project Vernieuwing Regionale Tramlijn wordt in 2022 afgerond en is dus niet langer opgenomen in de begroting 2023.

Voorlopig blijft alleen het project Hart van de Heuvelrug over. Het zou zo kunnen zijn dat in 2023 het project Deelneming Stedin wordt opgenomen. Hierover hebben wij u bij de Kadernota 2023-2026 geïnformeerd. Op dit moment lopen hierover gesprekken met Rijk, Stedin en andere potentiële aandeelhouders. Mocht dit leiden tot vervolgstappen, dan zullen wij u voorstellen dit te behandelen als een complex project en hierover naast separate informatiestromen uw kant op ook informeren via de P&C-cyclus.

3.8.1 Hart van de Heuvelrug

Wat willen we bereiken?

Met Hart van de Heuvelrug brengen we versnipperde natuur weer met elkaar in verbinding en creëren we tegelijk ruimte voor woningen, bedrijven en zorgprojecten.

De gemeenten Soest en Zeist en wij hebben op 5 juni 2015 ingestemd met de samenwerkingsovereenkomsten Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg. Doel van het programma Hart van de Heuvelrug is het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit, onder meer door twee ecologische verbindingen te maken. Daarnaast zorgt dit programma voor meer ruimte voor wonen, werken, zorg en recreatie.

Belangrijk uitgangspunt in de uitvoering: de opbrengsten van de rode projecten (het ontwikkelen van woon- en werklocaties) zorgen voor de financiering van de groene projecten (ontwikkeling van natuur en recreatie). Daarnaast is het aantal hectare ontwikkeld gebied dat we toevoegen in balans met het aantal hectare aan groengebied.

Er zijn al veel projecten gerealiseerd, vooral groene. Onze provincie Utrecht, gemeente Soest, gemeente Zeist en het Utrechts Landschap werken de komende jaren intensief samen om ook de overige projecten te realiseren en af te ronden. Dit gaat vooral om het ontwikkelen van woon- en werklocaties.

Het programma Hart van de Heuvelrug loopt in principe tot eind 2025. Gelet op de vertragingen in diverse projecten door onder meer aanpassingen van wet- en regelgeving, intensieve en diverse juridische procedures zal deze datum voor enkele projecten niet gehaald worden. Daarnaast zijn er maatschappelijke ontwikkelingen (vluchtelingenopvang Kamp van Zeist) die ertoe leiden dat ook vanuit die optiek enige flexibiliteit voor de planning noodzakelijk is. Wij gaan de consequenties van het niet halen van de datum van 31 december 2025 in beeld brengen, waarbij de focus ligt op de consequenties voor het programma zelf, de achterliggende projectopdrachten en de financiën.

Wij zijn financieel eindverantwoordelijk voor het totale programma. We gaan in de begroting 2023 alleen in op de projecten die onder onze regie worden uitgevoerd. De financiële verantwoording en terugkoppeling van de

gemeentelijke projecten vindt plaats via de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties (in maart) en de jaarlijkse tussenrapportages (in september).

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij zijn binnen Hart van de Heuvelrug verantwoordelijk voor de volgende projecten:

Hart van de Heuvelrug:

- Kamp van Zeist
- Woonwijk Sortie 16

Vliegbasis Soesterberg:

- Woonwijk Vliegbasis Soesterberg
- Kavels Westflank
- Park Vliegbasis Soesterberg
- Corridor Camp New Amsterdam

Hart van de Heuvelrug

Kamp van Zeist

Het deel van Kamp van Zeist dat we willen vergroenen, is tot het najaar 2022 nog in gebruik door en in eigendom van Defensie. In augustus 2022 hebben we een besluit genomen over de aankoop en doorlevering van dit terrein.

Na aankoop verwijderen wij de opstallen en verharding en richten het gebied in als natuurgebied. Uitvoering start naar verwachting in het najaar van 2023. Na de herinrichting wordt het terrein doorgeleverd aan Het Utrechts Landschap (eerste gedeelte naar verwachting in 2026).

Wij hebben ingestemd met het tijdelijk in gebruik geven van een deel van het terrein aan het COA voor de opvang van vluchtelingen. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft hiervoor een huurovereenkomst opgesteld met het COA, die wij met de aankoop van het terrein overnemen. De opvang op het terrein zal tot uiterlijk oktober 2027 plaatsvinden. Vooruitlopend daarop starten wij daar waar mogelijk wel met de vergroeningsopgave.

Beoogd resultaat 2023

- Opstellen tijdelijk beheerplan voor het terrein
- Opstellen definitief inrichtingsplan
- Opstellen sloopplan voor verwijderen opstallen en verharding
- Start uitvoering sloopwerkzaamheden

Sortie 16

Hier ontwikkelen we een nieuwe woonwijk van 150-200 woningen. Door het specifieke, bosachtige karakter en de ligging op de Heuvelrug, heeft Sortie 16 de potentie om een aantrekkelijke en onderscheidende woningbouwlocatie te worden. In het woningbouwprogramma is veel ruimte opgenomen voor woningen in het sociale en middeldure segment. We hebben een ontwerpbestemmingsplan laten opstellen en dat is door de gemeente Zeist ter inzage gelegd. De planning is dat het bestemmingsplan eind 2022/ begin 2023 door de gemeenteraad van Zeist wordt vastgesteld. Voor de ontheffing Wet Natuurbescherming is een activiteitenplan opgesteld. Dat ligt nog bij ons als bevoegd gezag voor beoordeling. De verwachting is dat de beoordeling in het najaar 2022 klaar is.

In samenhang met de woonwijk Vliegbasis Soesterberg werken we aan de oprichting van een kwaliteitsteam om de gewenste stedenbouwkundige en architectonisch kwaliteit tijdens de uitvoering te borgen. We werken ook aan een ambitiedocument om de duurzaamheidsaspecten vast te leggen voor de aanbestedingsdocumenten van marktpartijen. De planning van de voorgenomen gronduitgifte is tussen 2023 en 2025.

Beoogd resultaat 2023

- Oprichten kwaliteitsteam (in samenhang met vliegbasis Soesterberg).
- Ambitiedocument duurzaamheid ten behoeve van de aanbesteding van marktpartijen.
- Opstellen tenderprocedure voor selectie van een marktpartij.

Vliegbasis Soesterberg

Woonwijk

Een deel van de voormalige vliegbasis, ongeveer 20 ha, heeft de bestemming 'wonen' gekregen. Hier ontwikkelen we in nauwe samenwerking met de gemeente Zeist, gemeente Soest en Het Utrechts Landschap een nieuwe duurzame woonwijk (met maximaal 400 woningen) die qua sfeer en beleving in het bijzondere landschap past. Deze woonwijk bevindt zich in de planontwikkelingsfase.

Procedures rond de ontheffing Wet Natuurbescherming, een wijzigingsplan in het kader van de ruimtelijke ordening en het saneren en het kostenverhaal van de PFOS zijn hierbij de meest afhankelijke activiteiten voor de ontwikkeling van de woonwijk. De ontheffing Wet Natuurbescherming is verleend, maar hiertegen is een rechtszaak aangespannen.

U heeft in november 2021 een besluit genomen over de verkoopstrategie (verkoop van de gronden van de woonwijk vliegbasis in delen en de grond van Sortie 16 in zijn geheel). Daarnaast heeft u randvoorwaarden meegegeven voor de uitvoeringsorganisatie. In 2022 werken we de varianten uit hoe we de uitvoering van de vastgoed ontwikkelprojecten het beste kunnen realiseren. In 2023 moet deze organisatie operationeel zijn.

Saneringsonderzoek PFOS: de saneringsmogelijkheden worden in samenwerking met Defensie onderzocht. Met het Rijk wordt inhoudelijk op dit dossier goed samengewerkt, maar er is daarnaast ook sprake van een stevig onderhandelingsituatie over de kosten als gevolg van de bodemverontreiniging met PFAS. Daarnaast zijn wij belast met bescherming van de strategische grondwaterreserve en hebben we ook de bevoegd-gezagrol voor de normstelling in grond en grondwater. In lijn hiermee heeft de provincie in 2021 eigen beleid vastgesteld over de omgang en normering van PFAS/PFOS bij het uitblijven van rijksbeleid. Uit bodemonderzoek is inmiddels helder hoe groot de verontreiniging van de in de woonwijk gelegen grond en ondergelegen grondwater is. Wij hanteren bij de onderhandelingen over kostenverhaal het uitgangspunt dat de partij verantwoordelijk voor de vervuiling, ook de partij is die de saneringskosten draagt binnen de gemaakte privaatrechtelijke afspraken en het publiekrechtelijk spoor van kostenverhaal binnen de Wet Bodembescherming. Bij dat laatste is in januari 2021 door een uitspraak van de Raad van State de beschikking van ernst en spoed van de verontreiniging van de woonwijk in stand gebleven en onherroepelijk. We streven ernaar om eind 2022 een overeenkomst met het Rijk over de financiële afhandeling hiervan te kunnen sluiten. In 2023 zal de sanering dan kunnen starten.

Beoogd resultaat 2023

- Uitspraak rechtbank over ontheffing Wet Natuurbescherming.
- Vaststellen wijzigingsplan 2 door de gemeente Soest en wijzigingsplan 3 door de gemeente Zeist.
- Ruimen van de niet gesprongen explosieven in open veld.
- Afronden mitigerende maatregelen voor de veldleeuwerik op de vliegbasis voor de woonwijk .
- Start sanering PFOS-verontreiniging.
- (Externe) projectorganisatie is opgericht en actief (afhankelijk van GS 2022).

Kavels Westflank

Wij hebben vanuit een integrale overweging (kwaliteit, financiën en de uitkomst van de participatie) besloten om vijf kavels te verkopen en de ruimtelijke uitgangspunten publiekrechtelijk te borgen. De herziening van het bestemmingsplan is op dit moment in voorbereiding. De verwachting is dat het bestemmingsplan eind 2022 door de gemeente Zeist wordt vastgesteld. Afhankelijk van eventuele zienswijzen en/of bezwaar- en beroepsprocedures zal het bestemmingsplan in 2023/2024 onherroepelijk worden. De verkoopprocedure wordt gestart nadat het bestemmingsplan onherroepelijk is.

Beoogd resultaat 2023

- Vastgesteld bestemmingsplan kavels Westflank.
- Voorbereiden verkoop van de kavels Westflank (afhankelijk van eventuele zienswijzen op bestemmingsplan).

Park Vliegbasis Soesterberg

In samenwerking met een landschapsarchitect en met de gemeenten Soest en Zeist is een plan uitgewerkt voor het verbeteren van de toegankelijkheid en beleving van het park, onder andere door uitbreiding van de padenstructuur en betere bebording. De laatste werkzaamheden worden in najaar 2022 uitgevoerd.

In het park worden mitigerende maatregelen uitgevoerd voor de duurzame instandhouding van de veldleeuwerik. Dit voor de ontheffing voor de Wet Natuurbescherming.

Beoogd resultaat 2023

- Uitvoering van de maatregelen in het kader van de ontheffing Wet Natuurbescherming.
- Afsluiting van project herinrichting park VBS.

Camp New Amsterdam

Eén van de resterende opgaven is het realiseren van een verbinding in de westelijke ecologische corridor. Deze verbinding loopt midden door Camp New Amsterdam (CNA), dat in eigendom en gebruik is en blijft bij het Rijk/Defensie. Er is een inrichtingsplan opgesteld. Onze provincie en Rijksvastgoedbedrijf(RVB)/Defensie maken afspraken over de uitwerking en uitvoering hiervan. De essentie daarbij is dat het RVB de uitvoering op zich zal nemen in opdracht van Defensie en in nauwe samenwerking met ons. Het terrein is en blijft immers eigendom van het Rijk en is sterk beveiligd. Praktische oplossingen in de uitvoering zijn daarom nodig. Het is de bedoeling dat de kaders voor deze samenwerking eind 2022 worden vastgelegd in een Samenwerkingsovereenkomst tussen ons, Defensie en RVB. Uitvoering van de sloopwerkzaamheden volgt in 2023.

Beoogd resultaat 2023

- Start sloopwerkzaamheden (bestaande opstallen) en inrichting van het terrein als ecologische verbindingzone.

Wat gaat dat kosten?

Begroting 2023

De Begroting 2023 van het programma Hart van de Heuvelrug/Vliegbasis Soesterberg is gebaseerd op de Mastergrondexploitatie Hart van de Heuvelrug 2022 en de Grondexploitatie Vliegbasis Soesterberg 2022, beide vastgesteld op 16 maart 2022.

De prognose voor de gebiedsontwikkeling als geheel is als volgt:

Projecten	uitvoering bij	Boekwaarde GREX 2022	Nog te realiseren lasten -/- baten	Totaal op eindwaarde
Hart van de Heuvelrug				
Den Dolder Nrd Oost/WA Hoeve	Zeist	-		
Huis ter Heide West	Zeist	-2.973		
Apollo Nrd Kontakt der Kontinenten	Soest	2.512		
Apollo Nrd Sauna Soesterberg	Soest	-567		
Apollo Nrd Oude Tempel	Soest	-9.567		
Sortie 16	Prov Utrecht	-6.693		
Kamp van Zeist	Prov Utrecht	-933		
Oostelijke Corridor	Prov Utrecht	-18.582		
Richelleweg	Prov Utrecht	11.263		
Harlanterrein	Prov Utrecht	-2.129		
Beheerfonds	Prov Utrecht	-11.718		
subtotaal GREX20 Hart van de Heuvelrug		-39.387	29.192	-10.195
Storting in Beheerfonds uit Vliegbasis Soesterberg				10.000
subtotaal Hart van de Heuvelrug				-195
Vliegbasis Soesterberg				
Park	Prov Utrecht	-27.127		
Woonwijk	Prov Utrecht	-7.951		
subtotaal GREX20 Vliegbasis Soesterberg		-35.078	49.609	14.531
Afdracht aan Beheerfonds Hart vd Heuvelrug				-10.000
subtotaal Vliegbasis Soesterberg				4.531

Provinciale grondexploitatie

Meeropbrengst Richelleweg, netto opbrengst

verkoop Park Vliegbasis

subtotaal Provinciale grondexploitatie **4.498**

Verwacht resultaat Hart van de Heuvelrug-Vliegbasis Soesterberg op eindwaarde (positief) **8.834**

Jaarschijf 2023

Voor de onderdelen waarvan de uitvoering bij ons ligt, zijn in de Grexen 2022 de investeringen in het overzicht hieronder voor 2023 opgenomen.

Daar waar de ontwikkelingen in 2022 aanleiding geven tot aanpassingen en/of verschuivingen, wordt een wijzigingsvoorstel van de raming via de P&C-cyclus van 2023 verwerkt.

Meerjarenbegroting Programma	onderdeel van	2023		2024 t/m 2027
		lasten	baten	Nog te realiseren lasten -/- batens
Projecten Hart van de Heuvelrug:				
Kamp van Zeist	MVA	1.295	-	
Sortie 16	IVA	213	-	
Projecten Vliegbasis Soesterberg				
Park, incl Camp New Amsterdam	IVA	-	-	
Woonwijk, incl Kavels Westflank	VRD	2.946	5.429	
Totaal nog te realiseren 2023-2027		4.454	5.429	-43.594

Begroting op programma 1. Ruimtelijke ontwikkeling

Zoals eerder aangegeven, worden de investeringen en opbrengsten van de rode projecten opgenomen in Programma 1, zowel de lasten en de batens als de overboeking naar de Voorraden, per saldo 0. Het gaat hierbij om de projecten Sortie 16 en Woonwijk VBS, in totaal € 4,5 miljoen aan lasten en € 5,4 miljoen aan batens in 2023.

Het verwachte verloop van de overige onderdelen op Programma 1 is:

Begroting op programma 1, Ruimtelijke ontwikkeling	2023
Afschrijvingslast afgeronde projecten	3.244
Winstneming op 'rode' projecten	-2.553
Bijdrage aan Samenwerking HvdH-VBS	60
Per saldo	751
Mutatie reserve Hart van de Heuvelrug/Vliegbasis Soesterberg	
Onttrekking	-751
Beslag op de Algemene middelen	--

Verwacht saldo van de reserve per 31-12-2023 is € 0,3 mln.

Risico's en te treffen beheersmaatregelen

Het saldo van de projectresultaten van Hart van de Heuvelrug komt uiteindelijk voor rekening en risico van onze provincie. Voor Vliegbasis Soesterberg zijn met de gebiedspartners apart afspraken gemaakt over de verdeling van het risico.

Met het uitvoeren van de grondexploitatie lopen wij risico's, ook na het nemen van beheersmaatregelen. Risico's waarvan de kans dat zij op optreden minder dan 50% is, dekken we uit het weerstandsvermogen (zie de betreffende paragraaf). Voor risico's boven de 50% moeten we een voorziening vormen.

Bij grondexploitaties is sprake van risico's en kansen. Ook met de kansen moeten we rekening houden. Kansen zijn bijvoorbeeld geraamde kosten die lager uitvallen of opbrengsten die hoger uitvallen dan aanvankelijk geraamd.

Alle risico's zijn gekwantificeerd als lager dan 50%, deze zijn opgenomen in het weerstandsvermogen. Het resultaat is volgens de huidige exploitatie positief, van een voorziening is daarom geen sprake.

Top 5 Risico's

De vijf voornaamste risico's binnen de provinciale projecten van het programma:

Risico	Beheersmaatregelen
Hart van de Heuvelrug	
Sortie 16: Lager uitvallen van de grondopbrengsten nieuwbouw dan op dit moment in de grondexploitatie is opgenomen al gevolg van markt ontwikkelingen. Dit kan het resultaat negatief beïnvloeden.	De gebiedsvisie is in januari 2021 vastgesteld en heeft een gedifferentieerd woningbouwprogramma. Het bestemmingsplan Sortie 16 ligt ter visie. Naar verwachting wordt dat eind 2022/begin 2023 vastgesteld. Binnen het woningbouwprogramma zit nog marge om wijzigingen aan te brengen om zo goed mogelijk aan te sluiten op marktontwikkelingen.
Vliegbasis Soesterberg	
PFOS Er is tot op zekere hoogte rekening gehouden met de eventuele financiële gevolgen (€ 1,0 miljoen bijdrage en extra plankosten als gevolg van vertraging). Dit kan hoger uitpakken.	Onderzoek geeft richting aan een saneringsoplossing voor de verontreiniging. Hier wordt in de onderhandelingen met het Rijk op gefocust en is de basis voor het kostenverhaal voor de sanering. Tevens wordt hierover met het bevoegd gezag en de gebiedspartijen in overleg getreden.
RO-procedures en ontheffingen: Niet tijdig verkrijgen van een ontheffing op de Wet Natuurbescherming.	De ontheffing voor de Wet natuurbescherming is verleend. Er lopen momenteel procedures tegen deze ontheffing. Een ontheffing Wet natuurbescherming is randvoorwaarde voor de gronduitgifte en verdere projectuitwerking.
Woningmarkt ontwikkelingen:	Mocht het opbrengstenniveau onder druk komen door wijzigingen op de woningmarkt, dan kunnen we differentiëren in de beoogde woningprogrammering. Deze ruimte zit al in het bestemmingsplan.
Wegnemen van de planologische geluidscontour	Maatregelen treffen tegen de geluidsbron en indienen van diverse wijzigingsplannen.

3.9 Brede welvaart indicatoren

3.9.1 Brede welvaart als sturingsprincipe

In het coalitieakkoord 2019-2023 is vastgelegd dat wij streven naar brede welvaart voor iedereen. Verbetering van de brede welvaart is het uitgangspunt van de drie regiodeals waarbij wij zijn betrokken (Foodvalley, Groene Hart, Vitale wijken), van de Regionale Economische Agenda (REA) en daarmee ook van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Regio Utrecht (ROMRU).

Brede welvaart kijkt voorbij de economische groei als belangrijkste indicator voor maatschappelijke vooruitgang. Het welzijn van mensen (people), balans in de natuur (planet) en een inclusieve economische ontwikkeling (profit) geven in brede zin een beeld van maatschappelijke ontwikkeling. Sinds 2009 zijn hiervoor honderden meetsystemen opgezet. Na het eindrapport van de Tijdelijke Kamercommissie Breed Welvaartsbegrip (2016) startte het Centraal Bureau voor de Statistiek met de ontwikkeling van de Monitor Brede Welvaart voor Nederland, in nauwe internationale samenwerking. In 2019 is deze CBS-monitor ook in lijn gebracht van de Sustainable Development Goals van de VN.

Sinds 2020 heeft het CBS deze Monitor Brede Welvaart geregionaliseerd, zodat deze nu ook data bevat voor provincies, regio's en gemeenten. Wij maken gebruik van deze dataset om aan te sluiten bij vergelijkbaarheid op nationaal niveau en met andere provincies en regio's.

Brede welvaart is inmiddels een concept dat breed wordt gedragen maar dat wel verdere uitwerking vraagt. Op verschillende aspecten van brede welvaart hebben overheden geen tot beperkte invloed, of is de invloed van overheidsbeleid indirect door de complexiteit van oorzaken en gevolg (causaliteit). In de beleidspraktijk wordt monitoring van brede welvaart in verschillende landen dan ook vooral gebruikt als analyse-instrument om opgaven te identificeren en te prioriteren, niet als verantwoordingsinstrument. Anders gezegd: bredewelvaartsindicatoren zijn voor het grootste deel outcome-indicatoren, in een enkel geval effectindicatoren en in geen enkel geval prestatie-indicatoren.

3.9.2 Monitoring van het verleden en modellering van de toekomst

De stand en de ontwikkeling van brede welvaart is op basis van een consistente indicatorenset te meten. Voorwaarde daarbij is dat verschijnselen meetbaar zijn op basis van een heldere definitie, en dat de periodieke gegevens afkomstig zijn uit een betrouwbare bron. Deze consistentie wordt gegarandeerd door aan te sluiten bij de regionale monitor brede welvaart van het CBS. De basis wordt gevormd door de scores op indicatoren die de brede welvaart 'hier & nu' bepalen, en de vormen van (sociaal, natuurlijk, menselijk en economisch) kapitaal die de brede welvaart later beïnvloeden. Een dergelijke trendanalyse kan inzicht opleveren in de sterke punten van een provincie of regio en in haar opgaven. Dit is de meest gebruikelijke wijze waarop bredewelvaartsindicatoren momenteel worden ingezet.

Zowel het rijk als decentrale overheden zijn actief om het concept brede welvaart beter toepasbaar te maken voor beleid. In het regeerakkoord 2021-2025 adresseren zowel de nieuwe regiodeals als het klimaatbeleid brede welvaart in respectievelijk de regio's en voor volgende generaties als doel. Het PBL bundelde hiervoor de conclusies uit het onderzoeksprogramma rond de regiodeals 2019-2022. Een van de oplossingsrichtingen is volgens PBL meer regionale samenwerking om voorzieningen voor inwoners (beter) toegankelijk te maken en te houden. In 2022 is een landelijk netwerk gevormd van kennisinstellingen en onderzoeks- en trendbureaus van decentrale overheden om het concept brede welvaart en de meest gangbare monitoringsinstrumenten hanteerbaar te maken voor decentraal beleid. Wij sluiten op een 'light' manier bij dit netwerk aan. Vanuit het provinciale programma Slimmer met Data loopt binnen onze provincie een pilot om de langetermijntrends in de regionale brede welvaart in beeld te brengen en deze analyse te gebruiken voor beleidsprioritering. Daarbij is het CBS om een extra analyse gevraagd om inzicht te krijgen in de verdeling van brede welvaart naar opleidingsniveau, leeftijd en geslacht. De pilot focust enerzijds op duiding van de uitkomsten in de provinciale beleidscontext en anderzijds op vernieuwende visualisatie voor een breder publiek. Oplevering is gepland voor het vierde kwartaal van 2022.

Operationalisering van brede welvaart leunt nu nog op monitoring van resultaten uit het verleden. Dat is een noodzakelijke basis omdat dit inzicht geeft in feiten en trends. Daarnaast echter vragen overheden (EU, Rijk, regio's) om prognosemodellen die inzicht geven in de toekomstige bredewelvaartseffecten van beleid. De drie planbureaus (CPB (economie), PBL (leefomgeving) en SCP (samenleving)) werken daar momenteel samen aan. Daarvoor onderscheiden zij binnen brede welvaart acht thema's:

1. subjectief welzijn
2. gezondheid
3. consumptie en inkomen
4. onderwijs en opleiding
5. ruimtelijke samenhang en ruimtelijke kwaliteit
6. economisch kapitaal
7. natuurlijk kapitaal
8. sociaal kapitaal.

Het werk van de planbureaus richt zich eerst op een beschrijving van de samenhangen tussen de thema's. Zo is opleidingsniveau aantoonbaar van invloed op inkomen, gezondheid, subjectief welzijn en economisch kapitaal. Daarnaast gaat aandacht uit naar de verdeling van brede welvaart naar bijvoorbeeld opleidingsniveau, leeftijd, etnische achtergrond, woonlocaties. Deze analyses zijn nodig voordat een nieuwe set kernindicatoren kan worden ontwikkeld die via modellering inzicht kunnen geven in toekomstverkenningen van brede welvaart en effecten van beleid op brede welvaart. Daarbij wordt voortgebouwd op de bestaande monitoring, analyses en modelleringsinstrumenten van het CBS en de planbureaus. Wij blijven deze ontwikkelingen volgen en sluiten hierbij zoveel mogelijk aan.

3.9.3 Bredewelvaartsindicatoren in relatie tot de Utrechtse programmabegroting

Voor deze paragraaf wordt als basis de regionale monitor brede welvaart gebruikt van het CBS. Deze voorziet in een set indicatoren die is afgestemd binnen het kader van de internationale definitie van brede welvaart, en daardoor ook betrouwbare vergelijking biedt tussen regio's, provincies, gemeenten en het landelijke gemiddelde. Dergelijke benchmarking vormt de noodzakelijke start van een gedegen analyse.

Door de wijze en frequentie van dataverzameling, noodzakelijke controles en bewerking is er voor veel indicatoren sprake van een vertraagde beschikbaarheid van data. Veel indicatoren in de dataset hebben betrekking op peiljaar 2019 of 2020; actualisatie vindt jaarlijks in december plaats.

Zowel uit deze monitor als uit andere monitoringsinstrumenten (bijvoorbeeld van Universiteit Utrecht/Rabobank) komt onze provincie naar voren als een regio met een bovengemiddeld hoge brede welvaart ten opzichte van het landelijk gemiddelde en ten opzichte van andere provincies en regio's. Dat geldt zowel op het gebied van arbeid en inkomen (een hoge arbeidsparticipatie, een hoog besteedbaar inkomen per huishouden), als van leefomgeving (bovengemiddeld tevreden met woning, nabijheid van voorzieningen) en gezondheid en maatschappelijke participatie.

Inwoners van onze provincie krijgen wel vaker dan gemiddeld te maken met misdrijven. Ook zijn ze vaker ontevreden over de reistijd en over hun vrije tijd. En weliswaar ligt het vermogen per huishouden op een bovengemiddeld niveau, datzelfde geldt voor de schuld per huishouden.

Utrecht is de op twee na dichtstbevolkte provincie van Nederland. Deze ruimtedruk vertaalt zich ook naar het zogeheten natuurlijk kapitaal. Van het grondoppervlak van onze provincie was in 2015 16,6% bebouwd; in 1995 was dat 14,4%. Ook de nieuwe indicator 'groen-blauwe ruimte (exclusief reguliere landbouw)' toont de ruimtedruk: een inwoner van Utrecht had in 2020 359 m2 groen en/of natuurlijk gebied tot zijn beschikking. Alleen inwoners van Zuid-Holland hebben nog minder natuur per persoon. In grote provincies als Overijssel en Noord-Brabant is 769 m2 respectievelijk 627 m2 per inwoner beschikbaar.

Ten opzichte van andere provincies loopt onze provincie achter waar het gaat om zonne-energie. Weliswaar verdrievoudigde de opgestelde capaciteit van 120 watt gemiddeld per woning in 2015 naar 370 watt in 2019, landelijk steeg dat in dezelfde periode van 130 naar 410 watt gemiddeld per woning. In Gelderland lag in 2019 gemiddeld 510 watt per woning aan zonnepanelen. Wanneer we hier een actuelere statistiek (Klimaatmonitor, toegankelijk via de databank Staat van Utrecht) naast leggen, zien we dat het vermogen geregistreerde

zonnepanelen op Utrechtse woningen tussen 2019-2021 is gestegen met 74% (Nederland: 73%), en op niet-woningen met 94% (Nederland: 121%).

Op het gebied van fosfaatuitscheiding in de landbouw is het goede nieuws dat die in 2019 op het laagste punt lag sinds 25 jaar, namelijk 98 kg per ha bemeste cultuurgrond. Dat is boven het landelijk gemiddelde (86 kg), maar onder het niveau van Noord-Brabant (153 kg). Onze provincie scoort ten opzichte van andere provincies relatief gunstig op het vlak van emissies en broeikasgassen, zeker in het perspectief van de hoge dichtheid van bebouwing en infrastructuur. De trend is ook positief, richting verdere verlaging.

In onderstaande tabel zijn uit de 42 regionale bredewelvaartsindicatoren van het CBS er twaalf geselecteerd die aansluiten bij de programmabegroting. Met deze tabellen wordt slechts de statistiek weergegeven. De eerder genoemde pilot trendanalyse brede welvaart legt wel een relatie tussen de statistiek, duiding voor beleid en prioritering.

programma	indicator brede welvaart	beschrijving	type indicator	type indicator	laatste peildatum	bron	stand Utrecht	benchmark: Nederland	lange-termijn trend
			hier&nu	later					
ruimtelijke ontwikkeling	tevredenheid woning	percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met huidige woning	x		2018	CBS	86,9%	84,6%	dalend
	groen-blauwe ruimte excl reg. landbouw	groene en/of natuurlijke gebieden excl. reguliere landbouw (stedelijk groen, kleine en grote wateren, bermen, heggen, bomenrijen, bossen en natuurgebied, gebieden onder agrarisch natuurbeheer)		x	2020	CBS	359,1 m2 / inw	n.b.	dalend
landelijk gebied	natuur- en bosgebieden	bos en open natuurlijk terrein als percentage van het totale landoppervlak		x	2015	CBS	15,2%	14,8%	stabiel
	fosfaatuitscheiding landbouw	uitgescheiden hoeveelheid fosfaat in dierlijke mest per ha bemeste cultuurgrond		x	2019	CBS	98 kg/ha	86 kg/ha	dalend
bodem, water, milieu	broeikasgasemissies per inwoner	totale broeikasgasemissies (CO2, CH4, N2O, HFK, SF6) in CO2-equivalenten per inwoner	x		2019	RIVM	6,4 ton / inw	n.b.	dalend
	kwaliteit zwemwater	gemiddelde	x		2020	EEA	3	n.b.	stabiel

	binnenwateren	zwemwaterkwaliteit voor de gezondheid vd zwemmer vd locaties in meren en rivieren, volgens normen van de vigerende EU-zwemwaterrichtlijn							
energie-transitie	particuliere zonne-energie	opgesteld vermogen gemiddeld per woning einde verslagjaar (totaal aantal woningen, dus met en zonder zonnepanelen)		x	2019	CBS	370 watt / woning	410 watt / woning	stijgend
bereikbaarheid	tevredenheid met reistijd van en naar het werk	Deel werkende beroepsbevolking (18-75 jr) dat een score van 7-10 geeft op de vraag om op schaal van 1-10 mate van tevredenheid met reistijd aan te geven	x		2020	CBS	81,5%	84,3%	dalend
	afstand tot basisschool	gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde basisschool	x		2020	CBS	0,6 km	0,7 km	stabiel
cultuur en erfgoed	-								
economie	vacaturegraad	aantal openstaande vacatures per 1.000 banen, per einde van het vierde kwartaal vh verslagjaar	x		2020*		28	25	stijgend
	gemiddelde schuld per huishouden	gemiddelde van de schulden per		x	2020*	CBS	€128.500	€109.800	stijgend

		huishouden (hypotheekschuld eigen woning, studieschulden, overige schulden en financiering)							
bestuur	vertrouwen in instituties	percentage mensen van 15 jr en ouder dat vertrouwen heeft in drie instituties (Tweede Kamer, politie, rechtspraak)	x		2020	CBS	72,5%	69,5%	stijgend

Daarnaast zijn er beleidsthema's die een grote rol spelen in de welzijnsbeleving van inwoners en daarmee in het concept van brede welvaart, maar die niet direct relateren aan een van de provinciale begrotingsprogramma's. Gemeenten kunnen binnen deze thema's wel een rol spelen. In onderstaande tabel zijn vijf van dergelijke indicatoren opgenomen.

beleids-thema	indicator brede welvaart	beschrijving	type indicator	type indicator	laatste peildatum	bron	stand Utrecht	benchmark: Nederland	langetermijn trend
			hier&nu	later					
gezondheid	overgewicht	percentage vd bevolking van 18 jr en ouder met een BMI van 25 of hoger	x		2020	CBS	44,3%	49,4%	stijgend
	ervaren gezondheid	percentage vd bevolking van 18 jr en ouder dat eigen gezondheid (zeer) goed vindt	x	x	2020	CBS	81,1%	79,1%	stijgend
samenleving	contact met familie, vrienden of buren	percentage vd bevolking van 15 jr en ouder dat minstens eenmaal per week contact heeft met familie, vrienden of buren	x		2020	CBS	71,3%	71,2%	dalend
	vertrouwen in anderen	percentage vd bevolking van 15 jr en ouder dat vindt dat mensen in het algemeen te vertrouwen zijn	x		2020	CBS	69,9%	63%	stijgend
veiligheid	aantal ondervonden delicten	aantal ondervonden delicten per 100 inwoners	x		2019	CBS	26,2	23,7	dalend

3.10 Arbeidscapaciteit

3.10.1 Inleiding

De arbeidskosten bestaan uit loonkosten en kosten voor inhuur van externen. Het BBV schrijft voor dat arbeidskosten, verbonden aan de uitvoering van programma's en investeringsprojecten, direct daaraan moeten worden toegerekend. In het BBV wordt dit aangeduid als primair proces". De arbeidskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primair proces, aangeduid als overhead', moeten toegerekend worden aan het Overzicht Overhead. Het gevolg van deze BBV-werkwijze is dat geen inzicht bestaat in het totaal van de arbeidskosten en de richtlijnen die hierop van toepassing zijn. Deze paragraaf voorziet in de behoefte aan een totaalinzicht in onze arbeidskosten.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de samenstelling en de omvang van de benodigde arbeidskosten, bestaande uit:

- a. loonkosten voor de formatie van de provincie Utrecht;
- b. loonkosten voor medewerkers in dienst van de provincie die worden gedekt vanuit materiële budgetten;
- c. kosten voor de inhuur van externen;
- d. ontvangsten detacheringen en UWV.

De manier van registreren, sturen en rapporteren is volop in beweging. Dit komt enerzijds voort uit uw behoefte om meer inzicht te krijgen in de personele samenstelling en de inzet van externe inhuur, anderzijds om onze arbeidscapaciteit beter te laten aansluiten op onze leidende sturingsprincipes. Onderdeel van de ontwikkeling naar opgabegericht werken is het scherp inzichtelijk hebben van de benodigde arbeidskosten om provinciale doelen te bereiken.

3.10.2 Totaalbeeld arbeidskosten

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
A. Loonkosten formatie	100.030	96.847	96.311	96.262
B. Loonkosten gefinancierd uit materiële budgetten	4.325	3.730	3.730	3.730
C. Kosten voor inhuur externen	16.116	11.073	11.588	13.596
- ten laste van exploitatie	10.804	7.870	7.730	8.448
- ten laste van investeringsprojecten	5.312	3.203	3.858	5.147
D. Detacheringen en UWV	-	-	-	-
- detacheringskosten	pm	pm	pm	pm
- detacheringsopbrengsten	pm	pm	pm	pm
- opbrengsten UWV	pm	pm	pm	pm
Totaal arbeidskosten	120.471	111.650	111.629	113.588
Percentage inhuur	13,4%	9,9%	10,4%	12,0%

A. Loonkosten voor de formatie van de provincie Utrecht

Het formatiebudget bestaat uit vaste en variabele loonkosten en uit overige personeelgerelateerde kosten. Vaste loonkosten zijn de reguliere beloningen volgens de salarisschaal en vaste toelagen voor bijvoorbeeld woonwerkverkeer of vaste onkostenvergoedingen. Variabele loonkosten hebben betrekking op betalingen met een incidenteel karakter zoals overwerkkosten, toelagen onregelmatigheid en reis- en verblijfkosten. In de overige personeelgerelateerde kosten zijn begrepen de opleidingen die niet van het POB-budget afgaan, kosten voor Arbobegeleiding en teamgerelateerde kosten.

B. Loonkosten voor medewerkers in dienst van de provincie die worden gedekt vanuit materiële budgetten

In dit onderdeel gaat het om de medewerkers in dienst van onze provincie, van wie de loonkosten worden gedekt uit materiële budgetten (inclusief investeringskredieten). Hierbij gaat het vaak om capaciteitsinzet als onderdeel van (extra) beschikbaar gestelde middelen voor intensivering van beleid en/of de realisatie van investeringsprojecten.

C. Kosten voor de inhuur van externen

De omvang van de inhuur is een managementkeuze op grond van een aantal criteria die zijn vastgelegd in het Onderhandelaarsakkoord cao provincies 2019-2020. Daarin is over externe flexibiliteit het volgende opgenomen: "Het uitgangspunt van strategisch personeelsbeleid is continue optimale benutting van medewerkers in dienst van de organisatie. Toch kunnen er in de organisatie van het werk redenen zijn die (ondanks dit uitgangspunt) redelijkerwijs leiden tot de conclusie dat het werk moet worden uitgevoerd door externe medewerkers. Externe inhuur wordt beperkt tot:

- Vervanging bij ziek & chique;
- Nieuw werk ter overbrugging in combinatie met het overdragen aan en inwerken van medewerkers ('meester-leerling-gezel');
- Structureel werk dat gaat verdwijnen;
- Evident tijdelijk werk (klussen, projecten, externe financiering, investeringsprogramma's).

Voor langjarige projecten met een duidelijke projectafbakening biedt de cao-provincies bovendien de mogelijkheid om gebruik te maken van een aanstelling voor de duur van een project. Langjarige projecten zijn structureel werk als ze langer duren dan 5 jaar.

Projecten die continue terugkeren bij een provincie zijn vaak te kwalificeren als vast werk. Met een goede strategische personeelsplanning is dit inzichtelijk te maken en kan tijdelijk werk op projectbasis beperkt worden tot piek. Op deze manier kunnen provincies opgebouwde kennis en kunde in huis borgen.

Tot slot kunnen zich ook situaties voordoen waarin het provincies niet lukt vacatures voor vast werk in te vullen met eigen medewerkers, omdat er geen geschikte beschikbare kandidaten zijn. Ook in deze bijzondere - uitlegbare en tijdelijke - situaties kan worden gekozen voor externen."

Op grond van bovenstaande overwegingen is niet exact te voorspellen wat de omvang wordt van de inhuur, ook al omdat deze voor een deel wordt bepaald door niet direct te beïnvloeden factoren zoals personeelsverloop. De nu geraamde omvang is gebaseerd op een normberekening van 5% van de beschikbare budgetten voor subsidies en materiële lasten en 10% van de geraamde bruto investeringen, onder aftrek van de al onder categorie B opgenomen bedragen.

Definitie externe inhuur

Wij hanteren de rijksdefinitie voor externe inhuur. Die luidt: "Externe inhuur is het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de provincie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winst oogmerk, door het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, waarop door de opdrachtgever mede gestuurd wordt".

In de praktijk gaat het om medewerkers die tijdelijk worden ingehuurd via uitzendbureaus en adviesbureaus of zzp'ers. Deze door het Rijk gebruikte definitie betekent dat uitbesteding niet tot externe inhuur wordt gerekend. Een kenmerkend verschil met externe inhuur is dat bij uitbesteding een product wordt opgeleverd waarbij de opdrachtgever niet stuurt op de manier waarop het product tot stand komt of op de capaciteit die daarvoor wordt ingezet. Denk hierbij aan schoonmakers, bedrijfsartsen, accountants en externe adviseurs die een onderzoeksrapport opleveren. Ook stagiaires en trainees en medewerkers die vanuit een andere organisatie bij ons gedetacheerd zijn, rekenen we niet tot de externe inhuur.

D. Kosten van detacheringen en opbrengsten uit detacheringen en UWV

Vanuit arbeidscapaciteit maken we ook gebruik van detacheringen. Aan inkomende detacheringen zijn kosten verbonden. Daarnaast detacheren wij ook medewerkers naar andere (publieke) organisaties, waarvoor we opbrengsten ontvangen. Een andere ontvangstencategorie zijn de uitkeringen die we van het UWV ontvangen voor bijvoorbeeld medewerkers die met zwangerschapsverlof zijn.

Vanwege de grote onzekerheid rondom deze categorie van arbeidskosten en -opbrengsten is hiervoor geen bedrag geraamd.

3.10.3 Begrote inzet per programma - beleidsdoel

In deze paragraaf is een samenvattend overzicht opgenomen van de begrote personeelslasten voor het jaar 2023. De getoonde bedragen in de kolom 'Cat. A' komen overeen met de in de vorige paragraaf genoemde

categorie 'A. Loonkosten formatie'. Deze bedragen vindt u ook een-op-een terug in de financiële tabellen die in hoofdstuk 2 van deze Begroting 2023 zijn opgenomen bij de programma's en het Overzicht Overhead.

De begroting van deze personeelslasten is gebaseerd op een inschatting. Op basis van de beschikbare formatie voor het jaar 2023 is aangegeven welke capaciteit het komende jaar ingezet wordt voor het realiseren van de betreffende beleidsdoelen en wat de daarmee samenhangende kosten zijn. Deze inschatting is slechts gemaakt om globaal inzicht te geven in deze paragraaf.

De getoonde bedragen in de kolom Cat. B/C'' komen overeen met de in de vorige paragraaf genoemde categorieën B. Loonkosten voor medewerkers in dienst van de provincie welke worden gedekt vanuit materiële budgetten' en C. Kosten voor de inhuur van externen''. Deze bedragen zijn alleen getoond per programmaniveau, omdat op voorhand nog niet gedetailleerd kan worden aangegeven bij welk beleidsdoel welke (externe) inzet wordt geleverd. Het geeft een indicatief beeld van de mogelijke inzet op basis van de beschikbare materiële budgetten inclusief investeringskredieten.

Bij het opstellen van de begroting hebben we ons geconformeerd aan de verslaggevingsregels van het BBV. Dat heeft tot gevolg dat alle formatie van hiërarchisch leidinggevenden wordt toegerekend aan het Overzicht Overhead, beleidsdoel 10.2 'De provinciale organisatie is daadkrachtig, wendbaar en duurzaam'. Dat vormt tegelijk ook de verklaring voor de omvang van deze begrotingspost.

Programma	Beleidsdoel	Cat. A	Bedragen x € 1.000	
			Cat. B/C	Totaal
1. Ruimtelijke ontwikkeling	1.1 De ruimte voor maatschappelijke ontwikkelingen is in goede balans met de Utrechtse kwaliteiten	6.909		6.909
	1.2 De gebiedsontwikkeling is integraal en gericht op efficiëntie en kwalitatief hoogwaardig ruimtegebruik	2.551		2.551
	1.3 Er is passende woonruimte die aansluit bij de woningbehoefte in de provincie Utrecht	1.939		1.939
Subtotaal 1. Ruimtelijke ontwikkeling		11.399	499	11.898
2. Landelijk gebied	2.1 Het natuurnetwerk (NNN) is robuust (ontwikkeld)	3.524		3.524
	2.2 De kwaliteit van de natuur is goed/divers en veerkrachtig	7.511		7.511
	2.3 De verbinding tussen natuur, mensen en maatschappij is sterk	517		517
	2.4 Duurzaamheid is een substantieel onderdeel van de Utrechtse landbouw	1.411		1.411
	2.5 De leefbaarheid van het landelijk gebied is door lokale initiatieven versterkt	32		32
Subtotaal 2. Landelijk gebied		12.995	3.225	16.220
3. Bodem, water, milieu	3.1 De waterveiligheid en klimaatadaptatie is gewaarborgd	2.302		2.302
	3.2 De zoetwatervoorziening en het oppervlaktewater zijn van goede kwaliteit	513		513
	3.3 Het bodem- en grondwatersysteem is schoon en robuust	1.573		1.573
	3.4 De leefomgeving is gezond en veilig	2.364		2.364
	3.5 De bodemdaling en broeikasgasuitstoot in het veenweidengebied is verminderd	254		254
Subtotaal 3. Bodem, water, milieu		7.006	1.350	8.356
4. Energietransitie	4.1 Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in de provincie Utrecht gebruiken minder energie	806		806
	4.2 De opwekking en beschikbaarheid van duurzame energie in de provincie Utrecht is sterk toegenomen	743		743
	4.3 De energietransitie is haalbaar, betaalbaar en innovatief	298		298
	4.4 De Provincie is een geloofwaardige partner in de energietransitie door het goede voorbeeld te geven	116		116
Subtotaal 4. Energietransitie		1.963	440	2.403
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	5.1 Het provinciale netwerk is sterk	5.938		5.938
	5.2 Knooppunten hebben een hoge kwaliteit en bieden een grote diversiteit van reisvoorzieningen	419		419

	5.3	Alle belangrijke werklocaties, middelbare scholen en knooppunten zijn veilig, comfortabel en snel bereikbaar per fiets, waarbij de rol van de fiets in modal shift toeneemt	2.372		2.372
	5.4	Het aantal verkeersdoden en ernstig gewonden is laag	780		780
	5.5	Het kwaliteitsnet goederenvervoer is op orde en sluit goed aan op de behoeften van gebruikers	550		550
	5.6	Negatieve effecten van mobiliteit op de kwaliteit van de leefomgeving zijn laag	727		727
	5.7	De vraag naar en het aanbod van mobiliteit is goed op elkaar afgestemd	1.472		1.472
	5.8	Verkenningen naar en regionale programma's over een goede bereikbaarheid per fiets, openbaar vervoer en auto in een gezonde en verkeersveilige omgeving zijn uitgevoerd met daarbij monitoring van het mobiliteitsprogramma en indicatoren	658		658
Subtotaal 5. Bereikbaarheid I - Algemeen			12.916	8.473	21.389
6. Bereikbaarheid II - OV	6.1	OV-reizigers zijn tevreden en het openbaar vervoer is efficiënt ingericht	5.347		5.347
Subtotaal 6. Bereikbaarheid II - OV			5.347	2.914	8.261
7. Cultuur en erfgoed	7.1	De culturele infrastructuur is sterk	858		858
	7.2	De mate van behoud, de benutting en de beleving cultureel erfgoed is hoog	2.516		2.516
	7.3	De Hollandse waterlinies zijn een belangrijke drager van een aantrekkelijke ruimtelijke kwaliteit	683		683
Subtotaal 7. Cultuur en erfgoed			4.057	946	5.003
8. Economie	8.1	Het bedrijfsleven en werknemers zijn toegerust op de toekomst	384		384
	8.2	Het economische profiel (Gezond Stedelijk Leven) is sterk en zichtbaar competitief	106		106
	8.3	Bedrijven en (kennis)instellingen zijn innovatief sterk	454		454
	8.4	Er zijn voldoende vestigingsmogelijkheden in aantal en kwaliteit	488		488
	8.5	De bezoekerseconomie is sterk en de toeristisch recreatieve structuur wordt beter benut	1.197		1.197
Subtotaal 8. Economie			2.629	742	3.371
9. Bestuur	9.1	Het provinciebestuur is sterk en duidelijk	2.292		2.292
	9.2	Integriteit is een vast onderdeel van het politiek-bestuurlijke- en bedrijfsproces	97		97
	9.3	De aanpak van ondermijning wordt geïntensiveerd	594		594
	9.4	In verbinding met de partners, stakeholders en inwoners (via bijvoorbeeld participatie) is het strategisch vermogen van de organisatie groot	1.367		1.367
	9.5	De regionale slagkracht is sterk (ook over bestuurlijke grenzen heen)	2.024		2.024
	9.6	Gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen functioneren goed conform de wet	966		966
	9.7	Concernbrede aansturing op brede thema's is krachtig en effectief	1.485		1.485
	9.8	Archiefbewaarplaats en toezicht op informatiebeheer is op orde	108		108
Subtotaal 9. Bestuur			8.933	530	9.463
10. Overzicht overhead	10.1	De basisorganisatie voor financiën en bedrijfsvoering is sterk en goed toegerust	8.798		8.798
	10.2	De provinciale organisatie is daadkrachtig, wendbaar en duurzaam	20.007		20.007
	10.3	De communicatie is goed en modern	2.295		2.295
	10.4	De beheersing van de organisatie door het management en het bestuur is optimaal	1.685		1.685
Subtotaal 10. Overzicht overhead			32.785	1.322	34.107
Totaal begrote personeelslasten voor het jaar 2023			100.030	20.441	120.471

Hoofdstuk 4 - Financiële begroting

4.1 Uiteenzetting financiële positie

4.1.1 Financieel meerjarenperspectief 2023 - 2026

Financieel Meerjarenperspectief	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo programma's	-307.192	-404.416	-416.508	-379.632	-361.861	-369.269
Overhead	-54.195	-56.347	-54.603	-52.901	-52.847	-52.688
Algemene middelen	378.860	400.848	420.622	440.847	457.986	453.741
Stelposten			-1.537	-10.459	-19.323	-27.309
Onvoorzien	-	-604	-1.800	-1.800	-1.800	-1.800
Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-
Saldo begroting bruto	17.474	-60.520	-53.827	-3.946	22.154	2.674
Mutaties in de reserves	42.316	77.802	53.827	3.946	-22.154	-2.674
Saldo begroting inclusief reserves	59.790	17.282	0	0	0	0

Uitgangspunten voor de Begroting 2023 zijn de oorspronkelijke meerjarenraming uit de Begroting 2022, waarin Statenbesluiten, inclusief de Kadernota 2023-2026 en de meerjarige effecten uit de Zomernota 2022 zijn geëffectueerd.

4.1.2 Saldi van de programma's inclusief reserves

Saldo van de programma's	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Ruimtelijke ontwikkeling	-14.181	-21.022	-20.117	-19.178	-19.086	-19.086
2. Landelijk gebied	-42.030	-62.149	-62.094	-50.785	-52.118	-50.919
3. Bodem, water, milieu	-23.753	-26.501	-23.930	-24.296	-24.905	-21.364
4. Energietransitie	-7.230	-8.679	-9.772	-9.912	-6.339	-6.339
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	-61.280	-85.873	-88.360	-68.371	-68.885	-86.371
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	-106.852	-139.899	-155.447	-153.165	-140.137	-136.375
7. Cultuur en erfgoed	-22.282	-23.557	-22.967	-21.211	-19.352	-18.852
8. Economie	-16.228	-18.994	-14.421	-14.469	-13.947	-13.171
9. Bestuur	-13.355	-17.742	-19.400	-18.245	-17.092	-16.792
10. Overzicht overhead	-54.195	-56.347	-54.603	-52.901	-52.847	-52.688
Saldo van de programma's	-361.387	-460.764	-471.112	-432.534	-414.709	-421.958
Mutaties reserves	108.420	66.594	-45.100	30.496	18.254	26.761
Beslag op de algemene middelen	-252.967	-394.170	-516.212	-402.038	-396.455	-395.197

Bovenstaande tabel geeft inzicht in het saldo van de programma's en het Overzicht Overhead, en bevat dus niet de algemene middelen, stelposten of de mutaties in de algemene reserves. Het saldo dat per programma en het Overzicht Overhead wordt getoond is het verschil tussen de baten en lasten. Ook wordt gesaldeerd inzicht gegeven in de mutaties van de reserves die via de programma's en het Overzicht Overhead worden geboekt. Het bedrag dat resteert wordt ten laste gebracht van de algemene middelen.

In 2023 is dit bedrag ruim 30% hoger dan de stand van de Begroting 2022 (Zomernota 2022). Dit verschil wordt met name verklaard vanuit de extra stortingen in de reserves (€ 74,9 miljoen), zoals dat is toegelicht in de Kadernota 2023-2026. Verder geldt dat in het jaar 2022 de vrijval van de reserve kapitaallasten Uithoflijn à € 49,1 miljoen is verwerkt dat als een last wordt verantwoord via de programmareserve (en als baat bij de algemene middelen).

4.1.3 Stelposten en Algemene dekkingsmiddelen

Stelposten	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Loon- en prijsontwikkeling	-	2.244	-	0	-	-
Stelpost MIP	-	-	-	574	936	1.197
Stelpost salarissen	-	-	-	3.820	7.687	11.490
Stelpost subsidies	-	-	1.437	2.422	3.431	4.395
Stelpost contracten	-	-	100	200	300	400
Stelpost DU V&V	-	-	-	3.443	6.969	9.827
Onvoorzien	-	604	1.800	1.800	1.800	1.800
Beslag op de algemene middelen	0	2.848	3.337	12.259	21.123	29.109

Loon- en prijsontwikkeling

Tot en met 2022 werd in de begroting één stelpost opgenomen voor de loon- en prijsstijgingen. Omdat de financiële omvang van deze stelpost steeds meer toeneemt, wordt vanaf de begroting 2023 deze stelpost gesplitst in vijf onderdelen, zoals opgenomen in de tabel. Hiermee wordt de opbouw en inhoud van de stelpost loon- en prijsstijgingen beter inzichtelijk.

Stelpost MIP

In hoofdstuk 1.4.1 Financieel beeld is onder autonome ontwikkelingen het voorstel opgenomen om een nieuwe stelpost te vormen voor indexatie van kredieten van infrastructurele investeringen zodat prijsstijgingen opgevangen kunnen worden.

In de Nota Investeren (2022) is opgenomen dat de kredieten van infrastructurele investeringen geïndexeerd worden zodat prijsstijgingen opgevangen kunnen worden. In de Kadernota 2023 is dit berekend op basis van de openstaande kredieten per eind 2021. Echter, een aantal van deze kredieten zal ook in toekomstige jaren nog een openstaand saldo hebben. Niet alle projecten worden immers eind 2022 afgerond. De toekomstige openstaande kredietsaldi zal ook geïndexeerd moeten worden.

Stelpost salarissen

Recentelijk is het onderhandelaarsakkoord van de cao 2022/2023 bekend geworden. Op basis van de daarin opgenomen afspraken is een financiële doorrekening gemaakt. Deze doorrekening is vergeleken met de reeds in de begroting opgenomen stelpost (onderdeel: lonen- en werkgeverslasten). Daaruit blijkt dat de stelpost opgehoogd dient te worden om aan de verwachte toename van lasten te voldoen. De hogere lasten zijn met name het gevolg van een hoger percentage loonstijging in de cao dan het indexcijfer voor dit onderdeel dat in de Kadernota 2023 was ingeschat. In hoofdstuk 1.4.1 Financieel beeld is onder autonome ontwikkelingen de stijging van de stelpost aangegeven.

Stelpost subsidies

De stelpost loon/prijscompensatie bevat ook een onderdeel voor subsidies. Uit deze stelpost kunnen de effecten worden opgevangen van zowel loon- als prijsindexaties van organisaties die meerjarige exploitatiesubsidies ontvangen. In de Kadernota 2023, paragraaf 4.2.2, is dit nader gespecificeerd. Als gevolg van de recente cao-afspraken 2022/2023 dient dit onderdeel van de stelpost opgehoogd te worden, zodat ook de cao-effecten die zich voordoen bij organisaties als het IPO, de RUD en andere partnerorganisaties hieruit opgevangen kunnen

worden. In hoofdstuk 1.4.1 Financieel beeld is onder autonome ontwikkelingen de stijging van de stelpost aangegeven.

Stelpost contracten

Deze stelpost is bedoeld voor de compensatie van indexatie-effecten in meerjarige contracten. In de Kadernota 2023-2026 hebben wij aangegeven dat de algemene lijn is dat indexatie-effecten van dergelijke contracten opgevangen dienen te worden vanuit de bestaande materiële budgetten. Om die reden is de omvang van deze stelpost beperkt gehouden.

Stelpost DU V&V

In de [Kadernota 2019](#) is vastgelegd dat over de voormalige decentralisatie uitkering Verkeer en Vervoer (DU V&V) jaarlijks loon- en prijscompensatie wordt toegekend. Het basisbedrag dat wordt geïndexeerd bedraagt ruim € 130 miljoen, waarin de OV-concessies zijn opgenomen. De indexatie voor 2023 is reeds toegekend aan het programma 6. Bereikbaarheid II - Openbaar vervoer. De jaren voor 2024 en verder blijven geraamd op de stelpost.

Onvoorzien

De stelpost onvoorzien bedraagt jaarlijks € 1,8 mln. en is bedoeld om wendbaar, adequaat en flexibel te kunnen blijven reageren op onvoorziene gebeurtenissen.

Algemene dekkingsmiddelen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Dividend	240	200	200	200	200	200
Opcenten motorrijtuigenbelasting	133.946	140.100	145.114	150.231	165.214	174.525
Overigen	-153	-216	-215	430	430	430
Saldo kostenplaatsen	-	-	-	-	-	-
Saldo treasury	876	857	57	57	57	57
Uitkering provinciefonds	243.951	262.151	275.466	289.929	292.085	278.529
Totaal	378.860	403.092	420.622	440.847	457.986	453.741

Dividend

Het verwachte dividend voor de komende jaren bedraagt € 200.000 en betreft Bank Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Waterschapsbank.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

De opcenten motorrijtuigenbelasting worden vanaf 2023 jaarlijks geïndexeerd met het CBS prijsindexatiecijfer. Voor 2023 is dit 2,4%. Voor een nadere toelichting op de opbouw van de opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting verwijzen wij u naar het onderdeel '[Opcenten motorrijtuigenbelasting](#)' in de paragraaf 'Provinciale belastingen en heffingen'.

Overigen

- Het bedrag in 2023 betreft de compensatie provincie Zeeland cf. advies Commissie Jansen van € 215.000 (nadelig). De herijking van het provinciefonds is uitgesteld, waardoor de [eerder gemaakte afspraken](#) rondom de compensatie van de provincie Zeeland gehandhaafd blijven tot en met 2023.
- In de Kadernota 2022-2025 is in programma 4. Energietransitie een budget opgenomen voor Regierol Regionale Energie Infrastructuur (REIS). De verwachting is dat we hiervoor ook extra structurele middelen ontvangen van het Rijk. Vanaf 2024 is hiervoor € 430.000 opgenomen.

Saldo treasury

Het Saldo treasury was voor de jaren 2021 en 2022 opgehoogd met resp. € 876.000 en € 857.000. Dit betreft de disagio (opbrengsten) van het garantieproduct. De disagio wordt overeenkomstig de regelgeving als negatieve last verantwoord. De jaren vanaf 2023 zijn constant gehouden op € 57.000.

Uitkering provinciefonds

De Programmabegroting 2023 is gebaseerd op de meicirculaire provinciefonds 2022. Over de meicirculaire is uw Staten geïnformeerd middels een aparte Statenbrief "[Uitkomsten meicirculaire provinciefonds 2022](#)", (PS2022BEM64-01).

4.1.4 Mutaties reserve Algemene middelen

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Saldireserve	-122.976	-51.197	-27.484	-34.140	-40.408	-29.435
Reserve Weerstandsvermogen	-3.250	-	-	-	-	-
Reserve COVID flankerend beleid	-15.000	-	-	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	-141.226	-51.197	-27.484	-34.140	-40.408	-29.435
Saldireserve	31.963	62.405	126.411	7.590	-	-
Reserve Weerstandsvermogen	3.250	-	-	-	-	-
Reserve Rente kosten voorfinanciering	4.215	-	-	-	-	-
Reserve COVID flankerend beleid	15.000	-	-	-	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	54.428	62.405	126.411	7.590	0	0

De Saldireserve kent onttrekkingen aan de reserve in de jaren 2023 en 2024.

- In 2023 wordt er een bedrag van € 126,411 mln. onttrokken aan de Saldireserve. Dit betreft voor € 32 mln. de herfasering van de vrijval van de bestemmingsreserves Mobiliteitsprogramma en Landelijk gebied. Een bedrag van € 19,244 mln. wordt onttrokken overeenkomstig het dekkingsplan van de vastgestelde Kadernota 2022-2025 (variant 2). Een bedrag van € 0,257 mln. betreft de inzet van het restant van de ICT-reserve. In het dekkingsplan van de Kadernota 2023-2026 wordt een bedrag van € 74,9 miljoen onttrokken voor reserveringen van vier voorstellen:
 1. Programma 1 Ruimtelijke Ontwikkeling: Groen Groeit Mee, € 6,0 miljoen;
 2. Programma 2 Landelijk Gebied: Strategisch Bosbeleid, € 24,2 miljoen;
 3. Programma 2 Landelijk Gebied: GLB-NSP, € 20,1 miljoen;
 4. Programma 6 Bereikbaarheid OV: Verlenging concessie 2023-2025, € 24,5 miljoen.
- In 2024 wordt een bedrag van € 7,59 miljoen onttrokken. Dit bedrag is overeenkomstig het dekkingsplan van de vastgestelde Kadernota 2022-2025 (variant 2).

De stortingen in de Saldi-reserves in de jaren 2023-2026 betreffen de positieve begrotingssaldi 2023-2026, zoals opgenomen in de tabel financieel overzicht 2023-2026 in hoofdstuk 1.4.1 Financieel beeld.

In de storting van het jaar 2025 is ook een storting verwerkt van € 0,174 miljoen overeenkomstig het dekkingsplan van de Kadernota 2022, totale storting is dat jaar is € 40,408 miljoen (€ 40.234 + 0,174).

4.1.5 Geprognosticeerde balans

Om de ontwikkeling van de belangrijkste activa (bezittingen) en passiva (eigen vermogen en schulden) inzichtelijk te maken, wordt in de begroting een meerjarige geprognosticeerde balans voorgeschreven. Deze meerjarige geprognosticeerde balans geeft Statenleden het inzicht om zich een oordeel te vormen over de gezondheid van de financiële positie van de provincie en de ontwikkelingsrichting ervan.

Activa	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
(im) Materiële vaste activa	648.274	656.988	690.828	663.624	675.313	708.386
Financiële vaste activa:						
Kapitaalverstrekkingen	16.080	23.580	31.080	38.580	53.080	53.080
Financiële vaste activa: Leningen	4.915	4.465	4.015	3.565	3.115	2.665
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	25.000	0	0	0	0	0
Totaal Vaste Activa	694.269	685.033	725.923	705.769	731.508	764.131
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	7.709	10.632	6.110	12.064	8.141	8.931
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	21.696	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Uitzettingen < 1 jaar (excl schatkist)	61.051	55.000	55.000	55.000	55.000	55.000
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	101.585	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Liquide middelen	86	0	0	0	0	0
Overlopende activa	38.045	38.000	38.000	38.000	38.000	38.000
Totaal Vlottende Activa	230.172	153.632	149.110	155.064	151.141	151.931
Totaal Activa	924.441	838.665	875.033	860.833	882.649	916.062
Passiva	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Saldireserve (A)	157.686	206.268	107.341	133.891	174.299	203.734
Reserve Weerstandsvermogen (B)	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000
Algemene reserve (C= A + B)	202.686	251.268	152.341	178.891	219.299	248.734
Resultaat boekjaar	59.790	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserves	302.165	235.571	280.672	250.176	231.922	205.161
Voorzieningen	20.731	20.147	19.722	19.468	19.286	19.226
Vaste schuld	0	4.678	95.298	85.297	85.141	115.940
Totaal Vaste Passiva	585.372	511.665	548.033	533.832	555.648	589.061
Vlottende schuld	17.386	17.000	17.000	17.000	17.000	17.000
Overlopende passiva	321.683	310.000	310.000	310.000	310.000	310.000
Totaal Vlottende Passiva	339.069	327.000	327.000	327.000	327.000	327.000
Totaal Passiva	924.441	838.665	875.033	860.832	882.648	916.061

Toelichting op de geprognosticeerde balans:

Bij het opstellen van de geprognosticeerde balans wordt uitgegaan van de vastgestelde balans van de jaarrekening 2021. Vervolgens wordt het lopende jaar 2022 toegevoegd en de begroting en meerjarenraming.

Voor gegevens die zich moeilijk laten voorspellen in de meerjarenraming wordt een verwachte stand op basis van de stand van de jaarrekening en de meest actuele informatie geraamd.

4.1.6 Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau.

Het EMU-saldo is het vorderingensaldo van de totale overheid. Dit betekent dat niet alleen de financiën van de rijksoverheid meetellen voor het EMU-saldo, maar ook die van de decentrale overheden (zoals gemeenten, provincies en waterschappen) en premie gefinancierde sectoren als de sociale zekerheid en de zorg.

Berekening van het EMU-saldo	2022	2023	2024
	x € 1.000,-	x € 1.000,-	x € 1.000,-
	Volgens realisatie tot en met aug. 2022, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2023	Volgens meerjarenraming in begroting 2023
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-77.802	-53.827	-3.938
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	8.714	33.840	-27.204
3. Mutatie voorzieningen	-584	-425	-254
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	2.923	-4.522	5.954
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-90.023	-83.570	17.058

4.2 Overzicht van lasten en baten

Totaaloverzicht Begroting 2023 Omschrijving	Exploitatie			Reserves			Totaal saldo
	Lasten	Baten	Saldo	Storting	Onttrek.	Saldo	
1. Ruimtelijke ontwikkeling	21.379	1.262	-20.117	6.000	780	-5.220	-25.337
2. Landelijk gebied	67.590	5.496	-62.094	53.015	1.670	-51.345	-113.439
3. Bodem, water, milieu	33.999	10.069	-23.930	3.993	2.345	-1.648	-25.578
4. Energietransitie	10.772	1.000	-9.772	0	400	400	-9.372
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	89.635	1.275	-88.360	3.000	22.181	19.181	-69.179
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	192.897	37.450	-155.447	27.834	22.323	-5.511	-160.958
7. Cultuur en erfgoed	22.967	0	-22.967	0	800	800	-22.167
8. Economie	17.466	3.045	-14.421	3.000	1.243	-1.757	-16.178
9. Bestuur	19.824	424	-19.400	0	0	0	-19.400
10. Overzicht overhead	58.736	4.133	-54.603	0	0	0	-54.603
Saldo Programma's	535.266	64.154	-471.112	96.842	51.742	-45.100	-516.212
Algemene dekkingsmiddelen	215	420.837	420.622	0	0	0	420.622
Stelposten	1.537	0	-1.537	0	0	0	-1.537
Onvoorzien	1.800	0	-1.800	0	0	0	-1.800
Res. Algemene middelen	0	0	0	27.484	126.411	98.927	98.927
Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-
Totaal begroting	538.818	484.991	-53.827	124.326	178.153	53.827	0
Mutatie reserves	124.326	178.153	53.827				
Begroting incl. reserves	663.144	663.144	0				

4.3 Verschillenanalyse programma's

Verschillenanalyse Begroting 2023 ten opzichte van Rekening 2021 en Begroting 2022

	2021	2022	2023	Verschil 2021	Verschil 2022
1. Ruimtelijke ontwikkeling	-20.324	-21.197	-21.379	-1.055	-182
2. Landelijk gebied	-50.431	-68.747	-67.590	-17.159	1.157
3. Bodem, water, milieu	-26.316	-29.981	-33.999	-7.683	-4.018
4. Energietransitie	-7.367	-9.194	-10.772	-3.405	-1.578
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	-66.684	-89.219	-89.635	-22.951	-416
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	-180.299	-194.964	-192.897	-12.598	2.067
7. Cultuur en erfgoed	-22.962	-23.557	-22.967	-5	590
8. Economie	-18.527	-22.181	-17.466	1.061	4.715
9. Bestuur	-14.120	-18.456	-19.824	-5.704	-1.368
10. Overzicht overhead	-57.218	-59.539	-58.736	-1.518	803
Totaal Lasten	-464.248	-537.036	-535.266	-71.017	1.770
1. Ruimtelijke ontwikkeling	6.143	175	1.262	-4.881	1.087
2. Landelijk gebied	8.401	6.598	5.496	-2.905	-1.102
3. Bodem, water, milieu	2.563	3.480	10.069	7.506	6.589
4. Energietransitie	137	515	1.000	863	485
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	5.404	3.346	1.275	-4.129	-2.071
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	73.447	55.065	37.450	-35.997	-17.615
7. Cultuur en erfgoed	680	0	0	-680	0
8. Economie	2.298	3.187	3.045	747	-142
9. Bestuur	765	714	424	-341	-290
10. Overzicht overhead	3.023	3.192	4.133	1.110	941
Totaal Baten	102.861	76.272	64.154	-38.707	-12.118
Saldo van de programma's	-361.387	-460.764	-471.112	-109.725	-10.348

Conform het BBV (artikel 19b) dienen in de toelichting op het 'Overzicht van lasten en baten' de aanmerkelijke verschillen te worden toegelicht. Via onderstaande toelichting wordt aan de verplichting invulling gegeven. Eerst worden de aanmerkelijke verschillen ten opzichte van de Begroting 2022 toegelicht, en vervolgens ten opzichte van de Jaarrekening 2021.

Toelichting verschillen ten opzichte van Begroting 2022

De Begroting 2023 kent een lastensaldo dat circa € 1,8 miljoen lager is ten opzichte van de bijgestelde Begroting 2022 in de Zomernota 2022. Enkele verklaringen hiervoor zijn als volgt:

- In de programma Bodem, water en milieu zijn hogere lasten opgenomen voor het beleidsdoel bodemdaling en broeikasuitstoot;

- In programma Economie zijn lagere subsidiebudgetten geraamd voor de beleidsdoelen Bedrijven zijn innovatief sterk en Voldoende vestigingsmogelijkheden, zoals uitvoering van de MIT-regeling;
- In programma Bereikbaarheid OV zijn de subsidies voor doorstromingsmaatregelen lager geraamd.

De Begroting 2023 kent een batensaldo dat € 12,1 miljoen lager is ten opzichte van de Begroting 2022. De belangrijkste verklaringen hiervoor zijn als volgt:

- In programma 3. Bodem, water, milieu zijn baten van het Rijk opgenomen vanuit de specifieke uitkering Bodemdaling Veenweide;
- In programma 6. Bereikbaarheid - Openbaar Vervoer is in 2023 rekening gehouden met een baat van € 10 miljoen zijnde de bijdrage van het Rijk betreffende de Beschikbaarheidsvergoeding Openbaar vervoer, bedoeld voor de vervoerbedrijven in verband met de gevolgen van de Covid-19 pandemie. In de Zomernota 2022 is hiervoor € 28 miljoen opgenomen, wat dus een belangrijke verklaring is voor de afname van het totaalsaldo.

Toelichting verschillen ten opzichte van Jaarrekening 2021

De Begroting 2023 kent een lastensaldo dat circa € 71 miljoen hoger is dan de realisatie in de Jaarrekening 2021. Enkele verklaringen hiervoor zijn als volgt:

- In algemene zin geldt dat diverse intensiveringen en nieuwe beleidsvoornemens meerjarig zijn verwerkt vanuit de Kadernota 2023-2026, die in 2021 nog niet begroot waren.
- In de jaarrekening was sprake van een forse onderbesteding ten opzichte van de begrotingsraming.

De Begroting 2023 kent een batensaldo dat circa € 38,7 miljoen lager is dan de realisatie in de Jaarrekening 2021. De belangrijkste verklaring voor deze afname is de bijdrage van het Rijk betreffende de Beschikbaarheidsvergoeding Openbaar vervoer, bedoeld voor de vervoerbedrijven in verband met de gevolgen van de Covid-19 pandemie.

4.4 Meerjarig beeld incidenteel en structureel

Het meerjarig beeld van structurele en incidentele lasten en baten laat zien of onze begroting een duurzaam financieel evenwicht kent. Duurzaam financieel evenwicht betekent dat de structurele lasten worden gedekt door de structurele baten. Voor onze toezichthouder, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, is een duurzaam financieel evenwicht van de begroting één van de toetspunten in haar toezicht op de provinciale financiën.

Om te bepalen op welke wijze lasten en baten geclassificeerd dienen te worden, baseren we ons op wat daarover is opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), de toelichting daarop, en de notitie incidentele structurele baten en lasten van de Commissie BBV. In artikel 1 lid s van onze Financiële verordening, door PS vastgesteld op 9 december 2020, wordt de definitie verder vastgelegd. In dezelfde financiële verordening van de provincie Utrecht is in artikel 4, sub 5f opgenomen dat de incidentele baten en lasten in de begroting vanaf het grensbedrag € 500.000 afzonderlijk worden toegelicht.

Vanuit de notitie van de Commissie BBV is de volgende toelichting overgenomen, die ons inziens beknopt en helder aangeeft wat de algemene lijn is ten aanzien van structurele of incidentele baten en lasten:

Structurele baten en lasten zijn baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening zijn opgenomen. Voor structurele baten en lasten geldt in het algemeen, dat zij tot nadere besluitvorming voor onbepaalde tijd opgenomen zijn. Met andere woorden, er is (nog) geen einddatum bekend. Dit noemt men ook wel structureel bestaand beleid. Dit laat onverlet, dat de hoogte van de structurele baten en lasten jaarlijks kan fluctueren. Van structurele baten en lasten is ook sprake indien de ramingen bijvoorbeeld om het jaar opgenomen zijn. Zolang deze posten maar periodiek terug blijven komen en er geen eindtijd bepaald is. Deze fluctuaties blijken uit de meerjarenraming. Ook door nieuw beleid of door bezuinigingen kunnen de hoogte van structurele lasten en baten worden beïnvloed.

Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten of subsidies als deze eveneens het karakter van tijdelijkheid c.q. eindig doel hebben. Een begroting, meerjarenraming of jaarrekening kan ieder jaar of meerjarig dergelijke

eenmalige zaken bevatten. Ook kan het voorkomen dat een eenmalige subsidie voor een bepaalde activiteit wordt verkregen, maar dat de lasten van de uitvoering van die activiteit zich over meerdere jaren uitspreidt. Gezien de koppeling met de subsidie hebben deze lasten dan een incidenteel karakter.

Meerjarig beeld van structurele en incidentele lasten en baten

	2023	2024	2025	2026
Structurele lasten	-413.735	-422.605	-429.666	-452.108
Stortingen in reserves				
Totaal lasten	-413.735	-422.605	-429.666	-452.108
Structurele baten	20.617	20.623	19.571	20.097
Algemene dekkingsmiddelen	407.217	427.227	457.986	453.741
Onttrekkingen aan reserves				
Totaal baten	427.834	447.850	477.557	473.838
Saldo structurele lasten en baten	14.099	25.245	47.891	21.730
Incidentele lasten	-125.083	-48.383	-31.447	-24.135
Stortingen in reserves	-124.326	-38.225	-43.408	-29.435
Totaal lasten	-249.409	-86.608	-74.855	-53.570
Incidentele baten	57.157	19.192	5.710	5.079
Onttrekkingen aan reserves	178.153	42.171	21.254	26.761
Totaal baten	235.310	61.363	26.964	31.840
Saldo incidentele lasten en baten	-14.099	-25.245	-47.891	-21.730
Netto begrotingssaldo	0	0	0	0

Leeswijzer tabel

De baten zijn in bovenstaande tabel als negatieve bedragen gepresenteerd. Dit moet worden gelezen als een positief/voordelig getal. Ter verduidelijking zijn de gepresenteerde saldi hierna tekstueel toegelicht:

- Saldo structurele lasten en baten is een positief/voordelig getal (als voorbeeld 2023: € 422,605 minus € 447,850 = € 25,245 miljoen structureel voordelig saldo).
- Saldo incidentele lasten en baten is een negatief/nadelig getal (als voorbeeld 2023: € 86,608 minus € 61,363 = € 25,245 mln. incidenteel nadelig saldo).
- Netto begrotingssaldo is gelijk aan 0, omdat de begrotingsresultaten per jaarschijf zijn verrekend met de Saldireserve. De begrotingssaldo per jaarschijf zijn toegelicht bij het onderdeel '[Mutaties reserve Algemene Middelen](#)' in de Financiële begroting.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat voor alle begrotingsjaren er sprake is van een 'materieel' begrotingsevenwicht, omdat de structurele lasten worden gedekt door de structurele baten.

4.4.1 Specificatie incidentele lasten en baten

Programma	Incidentele lasten				Incidentele baten			
	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
Beleidsdoel								
1. Ruimtelijke ontwikkeling								
1.1 Ruimte maatschappelijke ontv.	1.906	-66	0	0	1.000	0	0	0
1.2 Gebiedsontwikkeling en ruimtegebruik	29	208	0	0	0	0	0	0
1.3 Passende woonruimte woningbehoefte	4.399	3.800	3.800	3.800	0	0	0	0
Res. 01. Ruimtelijke ontwikkeling	6.000	0	0	0	780	200	0	0
1. Ruimtelijke ontwikkeling	12.334	3.942	3.800	3.800	1.780	200	0	0
2. Landelijk gebied								
2.1 Natuurnetwerk robuust (ontwikkeld)	2.040	-792	0	0	3.105	0	0	0
2.2 Kwaliteit van natuur is goed/divers	11.353	1.635	1.605	0	920	0	0	0
2.3 Verbinding natuur, mensen, maatsch.	220	228	8	0	0	0	0	0
2.4 Duurzaamheid substantieel onderdeel	2.461	1.404	463	197	900	900	0	0
2.5 Leefbaarheid van landelijk gebied	350	350	0	0	0	0	0	0
Res. 02. Landelijk gebied	53.015	1.085	0	0	1.670	1.546	2.076	197
2. Landelijk gebied	69.439	3.910	2.076	197	6.595	2.446	2.076	197
3. Bodem, water, milieu								
3.1 Waterveiligheid en klimaatadaptatie	1.847	2.137	3.000	0	0	0	0	0
3.2 Zoetwatervoorziening goede kwaliteit	20	0	0	0	0	0	0	0
3.3 Bodem-en grondwatersysteem is schoon	2.437	0	0	0	1.641	0	0	0
3.4 De leefomgeving is gezond en veilig	2.284	795	541	0	0	0	0	0
3.5 Bodemdaling en broeikasgasuitstoot	4.619	0	0	0	7.000	0	0	0
Res. 03. Bodem, water, milieu	3.993	0	0	0	2.345	800	0	0
3. Bodem, water, milieu	15.200	2.932	3.541	0	10.986	800	0	0
4. Energietransitie								
4.1 Minder energiegebruik prov. Utrecht	18	228	0	0	1.000	0	0	0
4.2 Duurzame energie in prov. Utrecht	1.800	150	0	0	0	0	0	0
4.3 Energietransitie haal- en betaalbaar	2.615	3.195	0	0	0	0	0	0
Res. 04. Energietransitie	0	0	0	0	400	450	0	0
4. Energietransitie	4.433	3.573	0	0	1.400	450	0	0
5. Bereikbaarheid I - Algemeen								
5.1 Het provinciale netwerk is sterk	6.681	-267	334	-6.663	0	0	0	0
5.2 Hoge kwaliteit, diversiteit knoopp.	-500	0	0	0	0	0	0	0
5.3 Locaties per fiets veilig, comfort	15.189	0	217	0	0	0	0	0
5.4 Aantal verkeersdoden,gewonden laag	57	0	0	0	0	0	0	0

5.5 Kwaliteitsnet goederenverv. op orde	350	119	105	0	75	119	105	0
5.6 Effecten mobiliteit op leefomgeving	-471	-671	-100	0	0	0	0	0
5.7 Vraag-aanbod mob. goed afgestemd	115	0	0	0	0	0	0	0
5.8 Verkenningen, regionale programma's	7.769	9.363	7.841	25.444	0	0	0	0
Res. 05. Bereikbaarheid I - Algemeen	3.000	0	0	0	22.181	10.126	8.392	25.778
5. Bereikbaarheid I - Algemeen	32.190	8.544	8.397	18.781	22.256	10.245	8.497	25.778
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer								
6.1 OV-reizigers zijn tevreden	43.091	19.889	9.865	-293	25.413	5.079	5.079	5.079
Res. 06. Bereikbaarheid II - OV	27.834	0	0	0	22.323	21.059	10.786	786
6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer	70.925	19.889	9.865	-293	47.736	26.138	15.865	5.865
7. Cultuur en erfgoed								
7.1 De culturele infrastructuur is sterk	230	-146	0	0	0	0	0	0
7.2 Behoud, beleving cultureel erfgoed	1.900	500	500	0	0	0	0	0
7.3 De NHW zijn belangrijk	2.000	2.000	0	0	0	0	0	0
Res. 07. Cultuur en erfgoed	0	0	0	0	800	400	0	0
7. Cultuur en erfgoed	4.130	2.354	500	0	800	400	0	0
8. Economie								
8.1 Toekomst bedrijfsleven en werknemers	1.258	1.764	1.850	1.850	0	0	0	0
8.2 Economisch profiel sterk, competitief	-313	-140	-140	-140	0	0	0	0
8.3 Bedrijven zijn innovatief sterk	563	190	190	-60	0	0	0	0
8.4 Voldoende vestigingsmogelijkheden	200	200	0	0	0	0	0	0
8.5 De bezoekerseconomie is sterk	4.321	934	526	0	3.009	0	0	0
Res. 08. Economie	3.000	3.000	3.000	0	1.243	0	0	0
8. Economie	9.029	5.948	5.426	1.650	4.252	0	0	0
9. Bestuur								
9.1 Provinciebestuur sterk en duidelijk	545	0	0	0	32	0	0	0
9.4 Strategisch vermogen is groot	210	213	300	0	0	0	0	0
9.7 Concernbrede aansturing brede thema	1.689	1.240	0	0	0	0	0	0
9. Bestuur	2.444	1.453	300	0	32	0	0	0
10. Overzicht overhead								
10.1 Financiën en bedrijfsv. is sterk	-432	-631	526	0	-526	-526	526	0
10.2 Organisatie daadkrachtig, wendbaar	1.581	125	16	0	-32	0	0	0
10. Overzicht overhead	1.149	-506	542	0	-558	-526	526	0

Algemene middelen

Algemene middelen	652	429	0	0	13.620	13.620	0	0
Res. Algemene middelen	27.484	34.140	40.408	29.435	126.411	7.590	0	0
Algemene middelen	28.136	34.569	40.408	29.435	140.031	21.210	0	0
Totaal incidentele lasten en baten	249.409	86.608	74.855	53.570	235.310	61.363	26.964	31.840

4.4.2 Toelichting op incidentele lasten en baten

De Commissie-BBV heeft de stellige uitspraak gedaan dat een toelichting op de in het overzicht van incidentele lasten en baten opgenomen bedragen vereist is. Dit geeft uw Staten namelijk het inzicht om te beoordelen of dergelijke posten terecht zijn aangemerkt als incidenteel, aangezien in het BBV daar geen scherpe definitie voor is opgenomen.

Voor de posten groter dan € 500.000 wordt een afzonderlijke toelichting opgenomen.

Algemeen

In het overzicht van de incidentele lasten zijn diverse negatieve bedragen opgenomen. Dit is een gevolg van de keuze om adaptief te begroten, wat heeft geresulteerd in een vertragingsfactor van gemiddeld 1% over alle materiële budgetten voor de jaren 2023 en 2024. In veel gevallen is deze vertragingsfactor omwille van administratieve eenvoud opgenomen onder het eerste beleidsdoel van elk beleidsprogramma.

Reserves

De stortingen in en onttrekkingen aan de reserves die in de diverse programma's zijn gepresenteerd zijn altijd incidenteel conform de uitspraak van de Commissie-BBV.

Programma 1. Ruimtelijke Ontwikkeling

- Voor het beleidsdoel "Ruimte maatschappelijke ontwikkelingen" zijn incidentele middelen voor 2023 begroot voor het kunnen werken met de Omgevingswet.
- Voor het beleidsdoel "Passende woonruimte bij woningbehoefte" zijn middelen begroot voor 2023 betreffende Regiodeal Vitale Wijken U16 en aanpak in Amersfoort. Daarnaast is voor 2024 tot en met 2026 een jaarlijks bedrag van € 3,8 mln. opgenomen voor het Programma Versnelling Woningbouw. In de Kadernota is de looptijd van het programma verlengt tot en met 2026. Vanwege de programmatische aanpak en de bijbehorende en vastgestelde einddata is dit als (meerjarig) incidentele lasten aangemerkt.

Programma 2. Landelijk gebied

- Voor het beleidsdoel "Het Natuurnetwerk (NNN) is robuust" zijn incidentele lasten opgenomen voor de extra impuls voor natuur in de groene contour, zoals door uw Staten is vastgesteld in de begroting 2020. Vanwege de einddatum medio 2024 worden de lasten aangemerkt als incidenteel. Daarnaast zijn er lasten opgenomen voor het ontwikkelen van het natuurnetwerk via het Programma Agenda Vitaal Platteland. Vanwege de verrekening van de lasten met de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve worden deze lasten als incidenteel aangemerkt.
- Voor het beleidsdoel "De kwaliteit van natuur is goed/divers" zijn incidentele middelen opgenomen voornamelijk betrekking hebbende op het programma Aanpak Stikstof. Deze middelen zijn beschikbaar gesteld in de Kadernota 2022-2025. Met die incidentele dekking onderstrepen we onze principiële stellingname dat verdere financiering van dit vraagstuk dient te worden opgelost met financiering door het Rijk.
- Voor het beleidsdoel "Duurzaamheid een substantieel onderdeel" zijn incidentele middelen opgenomen voor het programma Agenda Vitaal Platteland (AVP). Het programma AVP heeft een vastgesteld eindjaar van 2027 en is verbonden aan de reserve Landelijk Gebied. Deze reserve met als eindjaar 2027 is voornamelijk gevoed uit Rijksmiddelen. Vanwege de vastgestelde periode is de mutatie als incidenteel aangemerkt.

In het beleidsdoel zijn ook incidentele voorstellen geraamd vastgesteld in de Kadernota 2022-2025 voor de periode 2022-2023 betreffende landbouwvisie SAL, voedselagenda en Duurzame Landbouw Met Natuur (DLMN). De incidentele budgetten worden o.a. ingezet voor ondersteuning projecten, onderzoek

en opstellen plannen. Na afloop van de periode worden deze voorstellen geëvalueerd. Over mogelijke voortzetting dient een nieuw besluit door uw Staten genomen te worden.

Programma 3. Bodem, water en milieu

- Voor het beleidsdoel "De waterveiligheid en klimaatadaptatie" zijn incidentele middelen opgenomen voor het Programma Klimaatadaptatie, vastgesteld in de begroting 2021. In 2023 wordt dit beleid geëvalueerd. Vanwege de programmatische aanpak en bijbehorende einddata zijn deze lasten als incidenteel aangemerkt. Voor het programma Mooie en Veilige dijken is voor de jaren 2022-2025 een totaalbudget van € 5,8 mln. opgenomen, beschikbaar gesteld in de Kadernota 2022-2025. Deze middelen zijn gekoppeld aan concrete projecten en kennen dus een incidenteel karakter tot bij de oplevering van het betreffende project.
- Voor het beleidsdoel "Bodem- en grondwatersysteem is schoon" zijn incidentele middelen opgenomen voor onderzoek en aanpak bodeminformatie, diffuus lood en PFAS. De incidentele lasten worden gedekt vanuit specifieke uitkeringen van het Rijk.
- Voor het beleidsdoel "De leefomgeving is gezond en veilig" zijn incidentele middelen opgenomen die name betrekking op de inzet van erfcoaches en het versnellen van de aanpak van asbestdaken. Die middelen zijn toegekend bij de door uw Staten vastgestelde begroting 2020. De einddatum van dit project is medio 2024, het project en de aanpak wordt dan geëvalueerd en om die reden als incidenteel aangemerkt.
- Voor het beleidsdoel "De bodemdaling en broeikasgasuitstoot" zijn incidentele middelen opgenomen voor bodemdaling remmende maatregelen. Deze middelen worden gedekt vanuit de specifieke uitkering van het Rijk voor Bodemdaling Veenweide.

Programma 4. Energietransitie

- Voor het beleidsdoel "Duurzame energie in provincie Utrecht" zijn incidentele middelen opgenomen voor het afdekken van de onrendabele top bij energie-opwekking bij eigen infrastructuur.
- Voor het beleidsdoel "Energietransitie is haal- en betaalbaar" zijn incidentele middelen opgenomen. Dit betreft de in de Kaderbrief 2022-2024 voorgestelde incidentele middelen voor financieringsinstrumenten inclusieve energietransitie en het participeren in energie-innovatietrajecten. Vanwege de afgebakende periode en het bijbehorende programmaplan, zijn deze middelen als incidenteel aangemerkt. Het betreft in beide gevallen nieuw beleid, welk wij in 2024 willen evalueren op het succesvol zijn, waarbij we op dat moment ook kunnen beoordelen wat de mogelijkheden zijn eventuele lasten te dekken middels een businesscase (besparing energie) en revolverendheid (zijn garanties niet ingeroepen en leningen terugbetaald).

Programma 5. Bereikbaarheid I - Algemeen

- Voor het beleidsdoel "Het provinciale netwerk is sterk" zijn incidentele middelen opgenomen. In de jaren 2023-2026 is een jaarlijks fluctuerende last dat betrekking heeft op variabel onderhoud. Dit incidentele onderhoud wordt gepland in het Meerjaren Onderhoudsplan en is verbonden aan de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve Beheer en Onderhoud (vaar)wegen.
- Voor het beleidsdoel "Locaties per fiets veilig, comfortabel" zijn incidentele middelen opgenomen. Dit betreft reeds in de begroting 2020 toegekende extra incidentele middelen voor verbetering van het regionale fietsnetwerk. Deze eenmalige investeringsgeldten voor verbetering van het fietsnetwerk zijn incidenteel van karakter.
- Voor het beleidsdoel "Verkenningen en regionale programma's" zijn incidentele middelen opgenomen. Het zijn budgetten geraamd voor het Regionaal programma. Deze budgetten komen ten laste van de bestemmingsreserve Mobiliteitsprogramma (onderdeel: regionale programma's). Deze middelen zijn daarom als incidenteel aangemerkt.

Programma 6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer

In het beleidsdoel "OV-reizigers zijn tevreden" zijn incidentele middelen opgenomen voor:

- Kosten OV-concessie vanwege minder reizigersopbrengsten van € 26,3 miljoen met dekking vanuit de reserve OV-concessie.
- Voor 2023 is een bedrag van € 10 miljoen opgenomen aan lasten en baten voor de regiotaxi. Medio 2024 worden deze werkzaamheden niet meer via de provincie uitgevoerd maar door de gemeenten zelf. Daardoor kennen deze lasten en baten een einddatum, waardoor ze als incidenteel gekenmerkt worden.
- In de jaren 2023-2026 is een bedrag opgenomen van jaarlijks € 5 miljoen aan onderhoud voor het openbaar vervoer. Deze last is als incidenteel aangemerkt, omdat tegenover deze lasten de baten staan

vanuit de specifieke uitkering Verkeer en Vervoer die een einddatum heeft van 2033. Deze specifieke uitkering is als incidentele baten geraamd.

- Voor OV-doorstromingsmaatregelen zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld van € 1,8 miljoen.

Programma 7. Cultuur en erfgoed

- In beleidsdoel "Behoud, beleving cultureel erfgoed hoog" is een incidenteel budget opgenomen van € 0,5 miljoen voor ondersteuning middelen voor ondersteuning streekmusea, beschikbaar gesteld in de Kadernota 2022-2025 en in de Kadernota 2023-2026 is een incidenteel budget van € 1 miljoen opgenomen voor monumenten.
- In beleidsdoel "De Hollandse waterlinies zijn belangrijk" is voor de jaren 2023-2024 een bedrag van € 2 miljoen opgenomen voor het programma Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW), dat is toegekend bij de door uw Staten vastgestelde begroting 2020 en de Kadernota 2023-2026. Vanwege de programmatische aanpak en afgebakende periode wordt dit aangemerkt als een incidentele last.

Programma 8. Economie

- In beleidsdoel "Toekomst bedrijfsleven en werknemers" zijn incidentele middelen opgenomen voor de Human Capital Agenda, opgenomen in de Kadernota 2022-2025. De HCA is een programma van 7 jaar. Door deze afgebakende periode zijn de middelen aangemerkt als incidenteel. Daarnaast wordt in 2024 geëvalueerd of de uitgevoerde activiteiten ook naar verwachting hebben bijgedragen aan het realiseren van de gestelde drie doelen. Afhankelijk van de uitkomsten van deze evaluatie kan PS besluiten de ondersteuning voor de Utrecht Talent Alliantie te intensiveren, verminderen of stoppen.
- In beleidsdoel "Bedrijven zijn innovatief sterk" is een incidentele budget van € 0,2 miljoen opgenomen voor de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij regio Utrecht (ROM) en een incidenteel budget van € 0,25 miljoen voor het innovatieprogramma "Digitalisering van de circulaire bouwconomie", opgenomen in de Kadernota 2023-2026 voor de periode 2023-2025.
- In beleidsdoel "De bezoekerseconomie is sterk" zijn incidentele middelen opgenomen voor uitvoering van het programma Recreatie om de Stad Utrecht (RodS). In de Kadernota 2022-2025 en de Kadernota 2023-2026 zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld voor het programma Recreatie en toerisme 2021-2025. Na deze periode wordt het programma geëvalueerd. Voor voortzetting dient een nieuw besluit genomen te worden.

Programma 9. Bestuur

- In het beleidsdoel "Provinciebestuur is sterk en duidelijk" zijn incidentele middelen opgenomen voornamelijk voor kansenmakersteam. In de begroting 2023 is een budget van € 0,4 miljoen verwerkt.
- In het beleidsdoel "Concernbrede aansturing op brede thema's" zijn incidentele middelen opgenomen voor uitvoering van de concernopgaven transitie naar circulaire samenleving, coördinatie en monitoring klimaataanpak en sociale agenda.

10. Overzicht Overhead

- In het beleidsdoel "Organisatie daadkrachtig, wendbaar" zijn incidentele middelen opgenomen voor de I-opgave en zijn budgetten voor Bedrijfsvoering opgenomen vanwege uitbreiding met incidentele formatie.

4.4.3 Toelichting structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het BBV schrijft voor (art. 23, lid c) dat in de toelichting op de meerjarenraming een overzicht opgenomen moet worden van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Er is geen sprake van een reserve met structurele toevoegingen en onttrekkingen. De reserve Uithoflijn die onder het artikel van het BBV viel is in 2022 opgeheven.

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht reserves

Staat van Reserves

Omschrijving	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022	2023 Bij	2023 Af	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024	Saldo 31-12-2025	Saldo 31-12-2026
Saldireserve	157.686	206.268	27.484	126.411	107.341	133.891	174.299	203.734
Reserve Weerstandsvermogen	45.000	45.000	0	0	45.000	45.000	45.000	45.000
Subtotaal Algemene reserves	202.686	251.268	27.484	126.411	152.341	178.891	219.299	248.734
Afwaardering aandelen deelneming	0	3.000	3.000	0	6.000	9.000	12.000	12.000
Beheer en Onderhoud Openbaar vervoer	2.785	2.350	358	0	2.708	1.922	1.136	350
Beheer en Onderhoud (vaar)wegen	28.026	5.447	3.000	7.412	1.035	701	367	33
Cofinancieringsfonds	2.022	2.022	0	0	2.022	2.022	2.022	2.022
Egalisatie Bodemsanering	6.588	4.031	0	796	3.235	3.235	3.235	3.235
Energietransitie	2.000	4.109	0	400	3.709	3.259	3.259	3.259
Gebiedsprocessen Stikstof	9.697	14.097	4.500	0	18.597	18.597	18.597	18.597
Groen Groeit Mee	0	0	6.000	0	6.000	6.000	6.000	6.000
Groot onderhoud Huisvesting	4.162	4.162	0	0	4.162	4.162	4.162	4.162
Hart vd Heuvelrug/Vliegbasis Soesterberg	1.241	1.009	0	0	1.009	1.009	1.009	1.009
IGP - RAP	3.900	2.200	0	0	2.200	2.000	2.000	2.000
Investeringsfonds Prov Erfgoed	383	113	0	0	113	113	113	113
Kapitaallasten Uithoflijn*	44.986	0	0	0	0	0	0	0
Lastneming subsidies	0	5.945	0	2.470	3.475	3.475	3.258	3.258
Meerjarige programma's en projecten	13.790	8.023	3.900	2.260	9.663	8.463	8.463	8.463
Mobiliteitsprogramma	94.500	88.491	0	13.168	75.324	65.532	57.691	32.247
OV Concessie	17.069	28.500	27.476	22.323	33.653	13.380	3.380	3.380
Programma Landelijk gebied	56.372	50.867	48.203	1.243	97.827	98.739	98.276	98.079
Realisatiestrategie Natuurvisie	12.072	11.207	405	1.670	9.942	8.569	6.956	6.956
Wonen - Binnenstedelijke Ontwikkeling	2.574	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Bestemmingsreserves	302.165	235.571	96.842	51.742	280.672	250.176	231.922	205.161
Totaal Reserves	504.852	486.840	124.326	178.153	433.013	429.068	451.222	453.896

* Deze reserve is bij vaststelling van de Zomernota 2022 opgeheven. Om die reden is ook geen informatieblad meer opgenomen in deze begroting.

Bijlage 2: Overzicht voorzieningen

STAAT VAN VOORZIENINGEN

Omschrijving	Prog	Saldo	Saldo	Mutaties 2023		Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
		31-12-2021	31-12-2022	Bij	Af	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Ontgrondingenwet	2	46	51	5	0	56	61	66	66
Nazorg Stortplaatsen	3	1.068	1.038	0	30	1.008	978	948	918
Nazorg stortplaats Maarsbergen	3	721	711	0	10	701	691	681	651
Grondwaterheffing	3	2.183	2.267	1.334	1.334	2.267	2.267	2.267	2.267
Energiefondsen	4	400	400	0	0	400	400	400	400
Pensioenen GS	9	11.037	10.890	340	487	10.743	10.596	10.449	10.449
Spaarverlof	10	3.849	3.849	0	0	3.849	3.849	3.849	3.849
Vitaliteitsverlof	10	627	627	0	0	627	627	627	627
NAR regeling	10	801	315	0	243	72	0	0	0
Totaal Voorzieningen (credit op de balans)		20.731	20.147	1.679	2.104	19.722	19.468	19.286	19.226

Omschrijving	Prog	Saldo	Saldo	Mutaties 2023		Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
		31-12-2021	31-12-2022	Bij	Af	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Dekking financieel risico Grondbedrijf (salderen voorraad)	2	437	437	0	0	437	437	437	437
Diverse leningen (salderen met fin.vaste activa)	2	1.178	1.178	0	0	1.178	1.178	1.178	1.178
Totaal Voorzieningen (*) (gesaldeerd met activa)		1.616	1.616	0	0	1.616	1.616	1.616	1.616

*) deze voorzieningen worden conform de BBV regelgeving gesaldeerd met de activa.

Totaal Voorzieningen		22.347	21.763	1.679	2.104	21.338	21.084	20.902	20.842
-----------------------------	--	---------------	---------------	--------------	--------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Bijlage 3: Informatiebladen Reserves en voorzieningen

Reserves

Algemene reserves

Saldireserve

Algemeen

Doel reserve	Opvang van rekeningsaldi en onvoorziene mee-/tegevallers
Instellingsbesluit	PS stelt jaarlijks bij de vaststelling van de jaarrekening het bedrag vast dat wordt toegevoegd aan de algemene (lees: saldi-) reserve.

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Algemene reserve		
Functie	Algemeen		
Voeding	Positieve rekeningsaldi; incidentele meevallers		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	9999		
Toereikendheid	De reserve is toereikend voor de nu bekende en begrote onttrekkingen uit het meerjarenbeeld van de primaire Begroting 2023.		
Vrije ruimte	De reserve bedraagt per eind 2026 circa € 204 mln. indien rekening wordt gehouden met de reeds opgenomen meerjarige onttrekkingen uit de primaire Begroting 2023. Dit saldo is exclusief het positieve begrotingssaldo 2022 zoals dat is gerapporteerd bij de Zomernota 2022.		
Nut en noodzaak	Deze reserve is wettelijk verplicht om aan te houden.		
Bestedingsplan	In de primaire Begroting 2023 zijn zowel onttrekkingen als stortingen voorzien voor de jaren t/m 2026. Deze zijn ook toegelicht in hoofdstuk 4 van de Begroting, bij het onderdeel 4.1.4 Mutaties reserves algemene middelen.		
Voorwaarde besteding	PS besluit over de inzet van de saldireserve.		
Concrete verplichting	N.v.t.		
Relevante ontwikkelingen	N.v.t.		
Mate van doelrealisatie	N.v.t.		
Risico's	N.v.t.		
Bijzonderheden	N.v.t.		

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Saldireserve	122.976	51.197	27.484	34.140	40.408	29.435
Totaal Stortingen in reserves	122.976	51.197	27.484	34.140	40.408	29.435
Saldireserve	-31.963	-62.405	-126.411	-7.590	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-31.963	-62.405	-126.411	-7.590	0	0
Totaal mutaties	91.013	-11.208	-98.927	26.550	40.408	29.435

Reserve Weerstandsvermogen

Algemeen

Doel reserve Het weerstandsvermogen is de mate waarin de provincie Utrecht in staat is de financiële gevolgen van risico's op te vangen zonder aantasting van bestaand beleid

Instellingsbesluit PS d.d. 9 december 2020

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Algemene reserve		
Functie	Algemeen		
Voeding	De reserve Weerstandsvermogen wordt aan het einde van het kalenderjaar afgeroomd of aangevuld tot afgerond € 45 miljoen; of het dichtstbijzijnde lagere of hogere bedrag om te voldoen aan de bandbreedte dat de ratio weerstandsvermogen ligt tussen de 1.4 en 2.0. Er kan afhankelijk van de business case een risicobeoordeling plaatsvinden bij de geïdentificeerde risico's. Op basis van deze beoordeling kan er een risicoreservering gestort worden in de reserve Weerstandsvermogen.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	45000000
Eindjaar	9999		
Toereikendheid	De reserve is toereikend voor de geïdentificeerde risico's in ons risicomanagementsysteem (Naris).		
Vrije ruimte	De reserve heeft een omvang die in lijn is met de gestelde kaders in de kernnota weerstandsvermogen en risicobeheersing. Aangezien deze reserve bedoeld is om de financiële gevolgen van geïdentificeerde risico's op te vangen, is deze reserve niet bedoeld om voor andere doeleinden in te zetten (en daarmee dus geen vrije ruimte).		
Nut en noodzaak	Door de instelling van een aparte reserve weerstandsvermogen is zowel de vrije ruimte in de algemene reserve als de beklemming beter inzichtelijk.		
Bestedingsplan	N.v.t., zie ook 'voorwaarden besteding'		
Voorwaarde besteding	Als risico's zich voordoen die zijn opgenomen in het weerstandsrisicoprofiel, dan wordt de reserve weerstandsvermogen aangewend ter dekking van die financiële gevolgen, mits alle mogelijke beheersmaatregelen zijn genomen.		
Concrete verplichting	N.v.t.		
Relevante ontwikkelingen	N.v.t.		
Mate van doelrealisatie	N.v.t.		
Risico's	Het risico bestaat dat niet alle bestaande risico's zijn onderkend waardoor de berekende reserve onvoldoende is. Daarnaast zou een samenloop van omstandigheden zich kunnen voordoen waarbij zich meer risico's zich voordoen dan o.b.v. kansberekening "normaal" zou zijn. In beide gevallen zal de vrije ruimte in de saldireserve moeten worden aangesproken.		
Bijzonderheden	N.v.t.		

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
--------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Reserve Weerstandsvermogen	3.250	-	-	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	3.250	0	0	0	0	0
Reserve Weerstandsvermogen	-3.250	-	-	-	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-3.250	0	0	0	0	0
Totaal mutaties	0	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserves

Reserve Afwaardering aandelen deelnemingen

Algemeen

Doel reserve Afdekken onrendabele investeringen van deelnemingen door de provincie Utrecht
 Instellingsbesluit PS 22 september 2021

Kenmerken van de reserve

Soort reserve

Functie	Egaliseren		
Voeding	In de jaren 2022-2025 wordt ieder jaar € 3 mln. (totaal € 12 mln.) toegevoegd aan de reserve voor afdekking van onrendabele investeringen door de OMU. Toevoeging is overeenkomstig PS voorstel van 22 september 2021 over intensivering en verduurzaming bedrijventerreinen.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	12
Eindjaar	2036		
Toereikendheid	Bedrag in reserve is de taakstellend beschikbare ruimte voor afdekken onrendabele investeringen m.b.t. de deelneming in OMU.		
Vrije ruimte	Geen vrije ruimte		
Nut en noodzaak	Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU) wordt overeenkomstig PS besluit gefinancierd door middel van een aanvullende storting van € 30 miljoen in het aandelenkapitaal van OMU. De reserve dient ter afdekking van onrendabele investeringen door OMU, die naar verwachting gedurende vier jaar zullen oplopen tot € 12 miljoen. Bij het jaarlijks bepalen van de waarde van de aandelen OMU, wordt voor een eventueel verlies een voorziening gevormd. De vorming van deze voorziening, die als last in de exploitatie wordt verantwoord, kan worden gedekt vanuit een even grote onttrekking uit deze bestemmingsreserve. Eén en ander is in lijn met de Nota Investeren (2022), paragraaf 3.3.		
Bestedingsplan	n.v.t		
Voorwaarde besteding	De reserve dient ingezet te worden om de lasten die in de exploitatie worden verantwoord bij de vorming van een voorziening (als gevolg van een afwaardering van aandelen) te dekken.		
Concrete verplichting	n.v.t		

Relevante ontwikkelingen	Via een Statenbrief van 28 juni 2022 (UTSP-1072458526-166) is PS geïnformeerd over de voortgang van de aanpassing van de structuur en de governance van de OMU. Die aanpassingen worden noodzakelijk geacht vanwege de toegezegde kapitaalstorting van € 30 miljoen en de daarbij behorende uitbreiding van taken en werkzaamheden.
Mate van doelrealisatie	n.v.t.
Risico's	De mogelijkheid bestaat dat de vooraf ingeschatte omvang van de onrendabele top van investeringen in de praktijk groter zal zijn. Dit resulteert vervolgens in een grotere waardevermindering van de aandelen, waardoor deze reserve eerder uitgenut wordt dan nu is voorzien.
Bijzonderheden	n.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Afwaardering aandelen deelneming	-	3.000	3.000	3.000	3.000	-
Totaal Stortingen in reserves	0	3.000	3.000	3.000	3.000	0
Totaal mutaties	0	3.000	3.000	3.000	3.000	0

Reserve Beheer en onderhoud Openbaar vervoer

Algemeen

Doel reserve Het veilig, efficiënt en duurzaam beheren en onderhouden van de openbaar vervoer assets
 Instellingsbesluit Begroting 2020 d.d. 30-10-2019

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Egaliseren		
Voeding	Voor het veilig, efficiënt en duurzaam beheren en onderhouden van het bus en tramvervoersysteem wordt eenmaal in de vier jaar een Nota Kapitaalgoederen opgesteld. Op basis daarvan is het beschikbare budget bepaald voor de komende periode. In 2021 is de Nota Kapitaalgoederen Mobiliteit vastgesteld en bij de Kadernota 2022 is het jaarlijks beschikbare budget voor uitgaven Beheer en onderhoud Openbaar vervoer verhoogd naar € 21,029 mln. Het vast onderhoud loopt via de exploitatie en plussen en minnen worden verrekend met het rekeningssaldo. Het variabele deel loopt via de exploitatie waarbij de plussen en minnen met deze reserve worden verrekend. Jaarlijks wordt aan de hand de Nota Kapitaalgoederen een meerjarenonderhoudsplan (MOP) opgesteld. Het MOP laat echter geen constant beeld zien over de jaren, er is sprake van jaren dat er minder wordt uitgegeven en ook van jaren dat er meer wordt uitgegeven dan het beschikbare budget voor variabel onderhoud. Door de lasten en baten voor variabel onderhoud vanuit het MOP Openbaar Vervoer te verrekenen met de reserve Beheer en onderhoud Openbaar vervoer kunnen deze schommelingen worden opgevangen.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999

Eindjaar	9999
Toereikendheid	Op basis van de bijbehorende Nota kapitaalgoederen (NK) MOB 2021 is de verwachting dat de reserve toereikend is voor de toekomstige jaren.
Vrije ruimte	n.v.t.
Nut en noodzaak	<p>In de Nota Kapitaalgoederen wordt het veeljarig gemiddelde van de beheer en onderhoudskosten bepaald. Dit om een budgettering los van specifieke onderhouds- en vervangingsmomenten te creëren (= constant beeld in de programmabegroting). De jaarlijkse wisselende omvang aan onderhoud geeft behoefte aan een egalisatiereserve.</p> <p>Daarnaast spelen er inhoudelijke onzekerheden en risico's die van invloed kunnen zijn op de kosten in een jaar. Via het MOP gaan die meerkosten ook als vanzelf drukken op de reserve. Dat is dus wat anders dan het veeljarig egaliseren, namelijk een risicodekking.</p>
Bestedingsplan	<p>Bestedingen moeten zijn opgenomen in het MOP openbaar vervoer. Het MOP openbaar vervoer is onderdeel van de begroting. Eventuele bijstellingen gedurende het jaar vinden plaats via de reguliere P&C producten.</p> <p>Conform de berekening die gemaakt is bij Nota kapitaalgoederen Mobiliteit 2021 is er geen vrije ruimte in deze reserve.</p>
Voorwaarde besteding	<p>Bestedingen moeten zijn opgenomen in het MOP openbaar vervoer. Het MOP openbaar vervoer is onderdeel van de begroting. Eventuele bijstellingen gedurende het jaar vinden plaats via de reguliere P&C producten.</p> <p>Investeringen gaan via het MIP. Bij uitbreiding van het areaal komen de beheer- en onderhoudslasten daarna terug in de NK en het MOP.</p>
Concrete verplichting	n.v.t.
Relevante ontwikkelingen	In 2021 is de vernieuwde trambaan Utrecht Nieuwegein IJsselstein en de busremise Westraven in gebruik genomen. Daarnaast wordt er ook nog gewerkt aan andere projecten die in de toekomst effect hebben op het MOP.
Mate van doelrealisatie	Door het werken met een egalisatiereserve wordt doelrealisatie zoals beschreven in de Nota Kapitaalgoederen mogelijk gemaakt.
Risico's	<p>De kostenraming in de NK is nu toereikend, maar is gebaseerd op de nodige aannames. Met name de oplevering van projecten kan verregaande effecten geven op de beheerkosten als de realisatie niet conform de gestelde uitgangspunten plaatsvindt of er vanuit het project gebreken naar voren komen. Dit zal zich doorvertalen naar een actualisatie van toekomstige NK mocht dat nodig zijn. Het risico bestaat dat de huidige beschikbare middelen niet voldoende zijn.</p> <p>In de NK MOB is uitgegaan van een vertragingfactor van 80%. Dit houdt in dat de verwachting is dat niet alle opgenomen werkzaamheden ook daadwerkelijk in het betreffende jaar worden uitgevoerd. Dit kan door externe factoren komen, bijvoorbeeld door vertraging bij andere wegbeheerders, of door interne factoren zoals voldoende capaciteit. Ook kan uit metingen blijken dat variabel onderhoud niet daadwerkelijk nodig is in het betreffende jaar zoals opgenomen in de NK MOB. Maar als de werkzaamheden wel conform planning lopen is er op termijn hiervoor onvoldoende dekking binnen de reserve beschikbaar. Mocht dit voorkomen dan zal er om extra middelen gevraagd worden.</p>

Op dit moment zien we hoge prijsstijgingen waarmee in de NK geen rekening was gehouden. Ook dit kan leiden tot tekorten op de langere termijn.

Bijzonderheden

N.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Beheer en Onderhoud OV	3.441	-	358	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	3.441	0	358	0	0	0
Reserve Beheer en Onderhoud OV	-5.098	-435	-	-786	-786	-786
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-5.098	-435	0	-786	-786	-786
Totaal mutaties	-1.657	-435	358	-786	-786	-786

Reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen

Algemeen

Doel reserve Het veilig, efficiënt en duurzaam beheren en onderhouden van de (vaar)wegen. Egaliseren van exploitatiekosten van het variabel onderhoud, inclusief bijbehorende plussen en minnen.
 Instellingsbesluit 15-12-2016, PS2016MME12

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Egaliseren		
Voeding	De reserve wordt gevoed vanuit de algemene middelen.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	25000000
Eindjaar	2055		
Toereikendheid	De reserve is ontoereikend en er is een aanvullende storting noodzakelijk van €3,0 mln. om te zorgen dat de reserve B&O niet negatief zal geraken.		
Vrije ruimte	N.v.t.		
Nut en noodzaak	<p>In de Nota Kapitaalgoederen wordt het veeljarig gemiddelde van de beheer en onderhoudskosten bepaald. Dit om een budgettering los van specifieke onderhouds- en vervangingsmomenten te creëren (= constant beeld in de programmabegroting). De jaarlijkse wisselende omvang aan onderhoud geeft behoefte aan een egalisatiereserve.</p> <p>Daarnaast spelen er inhoudelijke onzekerheden en risico's die van invloed kunnen zijn op de kosten in een jaar. Via het MOP gaan die meerkosten ook als vanzelf drukken op de reserve. Dat is dus wat anders dan het veeljarig egaliseren, namelijk een risicodekking.</p>		

Bestedingsplan	<p>Bestedingen moeten zijn opgenomen in het MOP wegen en vaarwegen. Het MOP wegen en vaarwegen is onderdeel van de begroting. Eventuele bijstellingen gedurende het jaar vinden plaats via de reguliere P&C producten.</p> <p>Conform de berekening die gemaakt is bij Nota kapitaalgoederen Mobiliteit 2021 is er geen vrije ruimte in deze reserve.</p>
Voorwaarde besteding	<p>Bestedingen moeten zijn opgenomen in het MOP wegen en vaarwegen. Het MOP wegen en vaarwegen is onderdeel van de begroting. Eventuele bijstellingen gedurende het jaar vinden plaats via de reguliere P&C producten.</p> <p>Investeringsen gaan via het MIP. Bij uitbreiding van het areaal komen de beheer- en onderhoudslasten daarna terug in de NK en het MOP.</p>
Concrete verplichting	N.v.t.
Relevante ontwikkelingen	<p>Bij de besluitvorming over de budgetbehoefte van het beheer in onderhoud in de Kadernota 2022 is besloten om in 2022 een bedrag van € 22,5 mln. te laten vrijvallen uit de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen.</p> <p>Naar nu blijkt is deze vrijval te hoog geweest. Op basis van actualisatie van het Meerjaren Onderhoudsplan (MOP) zal de reserve Beheer en onderhoud (vaar)wegen negatief komen te staan. Er is een aanvullende storting noodzakelijk van 3,0 mln. om te zorgen dat de reserve niet negatief zal geraken.</p>
Mate van doelrealisatie	Door het werken met een egaliseringsreserve wordt doelrealisatie zoals beschreven in de Nota Kapitaalgoederen mogelijk gemaakt.
Risico's	<p>De kostenraming in de NK is nu toereikend, maar is gebaseerd op de nodige aannames. Het risico bestaat dat de huidige beschikbare middelen niet voldoende zijn.</p> <p>In de NK MOB is uitgegaan van een vertragingfactor van 80%. Dit houdt in dat de verwachting is dat niet alle opgenomen werkzaamheden ook daadwerkelijk in het betreffende jaar worden uitgevoerd. Dit kan door externe factoren komen, bijvoorbeeld door vertraging bij andere wegbeheerders, of door interne factoren zoals voldoende capaciteit. Ook kan uit metingen blijken dat variabel onderhoud niet daadwerkelijk nodig is in het betreffende jaar zoals opgenomen in de NK MOB. Maar als de werkzaamheden wel conform planning lopen is er op termijn hiervoor onvoldoende dekking binnen de reserve beschikbaar. Mocht dit voorkomen dan zal er om extra middelen gevraagd worden.</p>
Bijzonderheden	N.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Beheer en Onderhoud (vaar)wegen	-	3.220	3.000	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	0	3.220	3.000	0	0	0
Reserve Beheer en Onderhoud (vaar)wegen	-3.774	-25.799	-7.412	-334	-334	-334
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-3.774	-25.799	-7.412	-334	-334	-334
Totaal mutaties	-3.774	-22.579	-4.412	-334	-334	-334

Reserve Cofinancieringsfonds

Algemeen

Doel reserve Economische stimulering door bijdragen van max. 60% van de totale projectkosten aan projecten met een aantoonbaar economisch effect voor de regio Utrecht op het gebied van: life sciences, creatieve industrie (gaming, multimedia en design), duurzaamheidseconomie, kennisvalorisatie en bevordering van innovatie bij het mkb; Middels deze cofinanciering maakt de provincie projecten mogelijk die de kenniseconomie en innovatie stimuleren in de meest kansrijke clusters van de regionale economie. Hierbij is de koppeling met de EBU agenda leidend.

Instellingsbesluit PS2007BEM06 d.d. 15 februari 2007, PS2011MME04 d.d. 7 februari 2011

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Besteden		
Voeding	De initiële voeding bestond uit de structurele budgetten Stimulering Economische Ontwikkeling (€ 561.000), SER Utrecht (€ 27.000), Ondersteuning Arbeidsmarktbeleid (€ 56.000) en de vrij besteedbare middelen uit de reserve Stimulering Economische Ontwikkeling (€ 1.184.000). Ook werd besloten om € 6.522.000 vanuit de huidige reserve Cofinancieringsfonds te herbestemmen € 1.184.000 vanuit de reserve Stimulering Economische Ontwikkeling te herbestemmen in de reserve Cofinancieringsfonds kennis en innovatie. (PS2011MME04). In de voorjaarsnota 2013 zijn de middelen uit de stelpost intensivering 2012-2015 onderdeel economisch beleidsplan, toegevoegd aan deze reserve. Ook zijn de middelen die beschikbaar zijn gesteld uit de stelpost intensivering 2012-2015, onderdeel economisch beleidsplan, toegevoegd aan deze reserve. Hierdoor is er nu een structureel budget beschikbaar voor deze reserve.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	20000000
Eindjaar	2023		
Toereikendheid	Zie 'relevante ontwikkelingen'		
Vrije ruimte	n.v.t.		
Nut en noodzaak	Zie 'relevante ontwikkelingen'		
Bestedingsplan	Het saldo van de reserve is bestemd voor subsidieaanvragen op grond van de regeling 2020.		
Voorwaarde besteding	n.v.t.		
Concrete verplichting	In de jaarrekening 2021 is vermeld dat er concrete verplichtingen voor een totaalbedrag van ongeveer € 2 mln. zijn.		
Relevante ontwikkelingen	In de jaarrekening 2021 is vermeld dat de reserve in afbouw is. In 2023 zullen de resterende middelen naar verwachting worden ingezet, waarvoor dan via de reguliere planning- en controlcyclus een bijstelling zal worden ingevoerd. Daarna zal worden voorgesteld om de reserve op te heffen.		
Mate van doelrealisatie	n.v.t.		
Risico's	n.v.t.		

Bijzonderheden n.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Totaal mutaties	-	-	-	-	-	-

Egalisatiereserve Bodemsanering

Algemeen

Doel reserve Egalisatie van de ontvangen decentrale uitkering bodemsanering en de uitgaven ten behoeve van het convenant (uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2016-2020).
Instellingsbesluit PS d.d. 22 maart 2010 (PS2010RGW05)

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Egaliseren		
Voeding	Resterende middelen programma Bodemsanering 2010-2016, aangevuld met niet bestede middelen van de decentrale uitkering. Hieraan is toegevoegd de bijdrage voor sanering van de Nedereindseplas vanuit het stimuleringsfonds ter hoogte van € 1.567.474,81.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	2022		
Toereikendheid	Beschikbare middelen zijn toereikend.		
Vrije ruimte	Geen vrije ruimte.		
Nut en noodzaak	Vanuit het Rijk ontvangen wij voor het uitvoeren van het PUB een decentralisatie uitkering. Omdat de bodemsaneringsprojecten meestal jaar overstijgend zijn en moeilijk te voorspellen kasritme hebben, is deze egalisatiereserve gevormd. De reserve wordt gevoed door niet bestede bedragen van de decentralisatie uitkering, deze bedragen worden dan in latere jaren weer onttrokken.		
Bestedingsplan	Zie vastgesteld Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2016-2020. Bodemafspraken IPO BAC ROWW 2021		
Voorwaarde besteding	Conform Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2016-2020. Bodemafspraken IPO BAC ROWW 2021		
Concrete verplichting	geen		
Relevante ontwikkelingen	Het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant (PUB) 2016-2022 is afgerond. Dit is een volledig door het Rijk gefinancierd programma. Met de Omgevingswet gaan de taken grotendeels over naar gemeenten, maar de provincie behoudt een aantal wettelijke taken en uitvoerende taken. We maken een nieuw uitvoeringsprogramma voor de periode 2023-2025. Daarbij zullen we ook eventuele resterende middelen die nu nog in de reserve zijn opgenomen betrekken en uw Staten daarvoor een separaat voorstel doen toekomen.		

Mate van doelrealisatie	Conform doelstellingen PUB
Risico's	Zie Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2016-2020. Bodemafspraken IPO BAC ROWW 2021
Bijzonderheden	Zoals gemeld bij 'relevante ontwikkelingen' wordt er in het kalenderjaar 2022 nog een voorstel opgesteld. Dit kon nog niet betrokken worden bij het opstellen van deze Begroting 2023. Bij dat voorstel zal mogelijk worden voorgesteld om de nu genoemde einddatum (2022) te verlengen naar 2023 of later.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Egalisatie Bodemsanering	-2.673	-2.557	-796	-	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-2.673	-2.557	-796	0	0	0
Totaal mutaties	-2.673	-2.557	-796	0	0	0

Reserve Energietransitie

Algemeen

Doel reserve Opvangen onvoorspelbaar ritme uitgaven subsidies Energietransitie
 Instellingsbesluit PS 11 november 2020 (B2021)

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Egaliseren		
Voeding	Binnen de Programmabegroting (programma 4 Energietransitie) is over de periode 2021 – 2024 € 12 mln. beschikbaar voor de uitvoering van projecten via subsidies middels een jaarlijkse storting van € 3 mln. in 2021, € 3,1 mln. in 2022, € 3,6 mln. in 2023 en € 2,3 mln. in 2024. De reserve wordt per 31 december 2024 opgeheven en het dan resterende saldo wordt toegevoegd aan de saldi reserve. Voor verlenging van de looptijd is een apart PS besluit nodig		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	2024		
Toereikendheid	Incidentele storting via Intensivering/ nieuw beleid Kaderbrief 2021-2024 (nader te bepalen deel van € 8,9 mln. voor aanpak Inclusieve Energietransitie zal in de vorm van subsidie worden ingezet).		
Vrije ruimte	100% (start 2021)		
Nut en noodzaak	Het Programma Energietransitie 2020-2025 heeft tot doel de energietransitie in de provincie Utrecht te versnellen met aandacht voor haalbaarheid en betaalbaarheid, samenwerking en participatie. Het verstrekken van subsidies is een belangrijk instrument voor het realiseren van deze doelstelling. Hierbij is het noodzakelijk om in te spelen op kansen die zich voordoen en initiatieven die zich aandienen. Het ene jaar leidt dit tot meer subsidieaanvragen dan het andere jaar. Om deze schommelingen te kunnen opvangen is een bestemmingsreserve nodig.		

Bestedingsplan	Via de Uitvoeringsverordening subsidies Energietransitie provincie Utrecht (USET) kunnen projecten worden ondersteund die bijdragen aan: energiebesparing en opwekking bij inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven; grootschalige projecten voor duurzame elektriciteitsopwekking; duurzame opwekking via collectieven en participatietrajecten; energieopwekking middels duurzame warmtebronnen, inclusief de opslag, transport en distributie van deze energie; energieopwekking gebruikmakend van verkeersinfrastructuur. Hiervoor is een bedrag van € 12 mln. nodig in de periode 2021 tot en met 2024. Deze inschatting is gemaakt op basis van de subsidies die in 2020 zijn verstrekt, de huidige pijplijn met (potentiële) subsidieaanvragen en de activiteiten in het programmaplan Energietransitie 2020-2025. Hierin is ook aangegeven dat het jaar 2020 gebruikt wordt om het programma(team) op te bouwen en vanaf 2021 de nadruk zal liggen op de uitvoering van activiteiten. Vanaf 2021 wordt dan ook een versnelling in de uitvoering en de besteding van de middelen verwacht.
Voorwaarde besteding	Middelen kunnen besteed worden aan subsidies voor projecten die bijdragen aan: energiebesparing en opwekking bij inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven; grootschalige projecten voor duurzame elektriciteitsopwekking; duurzame opwekking via collectieven en participatietrajecten; energieopwekking middels duurzame warmtebronnen, inclusief de opslag, transport en distributie van deze energie; energieopwekking gebruikmakend van verkeersinfrastructuur.
Concrete verplichting	Er zijn subsidieverplichtingen vastgelegd.
Relevante ontwikkelingen	Op 6 juli 2021 heeft GS de nieuwe UsET 2021 vastgesteld.
Mate van doelrealisatie	Vanuit de beschikbare middelen in de reserve wordt invulling gegeven aan de doelstellingen uit het Programma Energietransitie 2020-2025 en de beleidsdoelen 4.1 tot en met 4.3 in de programmabegroting.
Risico's	n.v.t.
Bijzonderheden	De uitputting van de reserve wordt via de P&C-cyclus bewaakt en verantwoord. Om onnodig oppotten van middelen te voorkomen, zal bij onderbesteding kritisch worden gekeken naar de aanvragen in portefeuille, de te peilen behoefte onder de belanghebbenden en de spin-off van de subsidies. De uitkomst hiervan kan aanleiding zijn voor bijstelling van de bestemmingsreserve.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Energietransitie	2.000	2.109	-	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	2.000	2.109	0	0	0	0
Reserve Energietransitie	-	-	-400	-450	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	0	0	-400	-450	0	0
Totaal mutaties	2.000	2.109	-400	-450	0	0

Reserve Gebiedsprocessen Stikstof

Algemeen

Doel reserve Opvangen onvoorspelbaar ritme uitgaven gebiedsgerichte aanpak Stikstof (spoor 2 en 3)
Instellingsbesluit PS 11 november 2020

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Besteden		
Voeding	Incidentele storting via Intensivering/ nieuw beleid Kaderbrief 2021-2024 (€ 10 miljoen). Daarnaast kan de reserve toenemen door een storting van niet-bestede incidentele middelen in de exploitatie (programmabegroting).		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	9999999
Eindjaar	9999		
Toereikendheid	De verwachting is dat dit budget niet toereikend zal zijn. Dit is mede afhankelijk van de co-financiering van het Rijk.		
Vrije ruimte	n.v.t.		
Nut en noodzaak	Om een start te kunnen maken met de Gebiedsgerichte aanpak gaan we in 3 sporen werken nl. 1. Versnellen/extra natuurherstelmaatregelen in Natura 2000 gebieden; 2. Gebiedsprocessen; en 3. Bevorderen innovatie, verduurzaming en extensivering. Spoor 1: hiervoor zijn in 2021 en 2022 incidentele middelen beschikbaar gesteld voor maatregelen die passen in de gebiedsprocessen en aantoonbaar toegevoegde waarde hebben maar niet vallen onder de door het rijk benoemde criteria. Sporen 2 en 3: hiervoor is één totaalbedrag van € 10 mln. beschikbaar gesteld in 2021, waarbij flexibele inzet kan plaatsvinden. Met het oog op verlaging van de stikstofdepositie gaan we in de eerste plaats mogelijkheden bezien om bedrijven te helpen om innovaties te ontwikkelen, te verduurzamen en te extensiveren (bedrijfsmanagement) en in de tweede plaats om gronden te ruilen of bedrijven te verplaatsen. Ook aankoop van (agrarische) bedrijven kan bijdragen aan de gebiedsprocessen en de blijvende agrariërs perspectief bieden. Zo kunnen we door middel van het doorverkopen van gronden een meervoud van bedrijven helpen om tot een toekomstbestendig bedrijf te komen.		
Bestedingsplan	Lasten m.b.t. activiteiten die leiden tot het reduceren van stikstof.		
Voorwaarde besteding	Bijdragen aan doel van reductie van stikstof.		
Concrete verplichting	Nvt. Geen contracten afgesloten.		
Relevante ontwikkelingen	De ontwikkelingen m.b.t. de aanpak van stikstof volgen elkaar snel op, waarbij er ook veelal extra middelen vanuit het Rijk beschikbaar wordt gesteld. In de gevallen dat cofinanciering vanuit de provincies benodigd is, dan kunnen de middelen in deze reserve daarvoor worden ingezet.		
Mate van doelrealisatie	Bijdragen aan vermindering stikstof.		
Risico's	Beschikbare middelen wellicht niet voldoende om stikstofproblematiek aan te pakken.		

Bijzonderheden Geen

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Gebiedsprocessen Stikstof	10.000	4.400	4.500	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	10.000	4.400	4.500	0	0	0
Reserve Gebiedsprocessen Stikstof	-303	-	-	-	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-303	0	0	0	0	0
Totaal mutaties	9.697	4.400	4.500	0	0	0

Reserve Groen groeit mee

Algemeen

Doel reserve Uitvoeren afspraken uit Groen Groeit Mee Pact

Instellingsbesluit Kadernota 2023-2026 (mei 2022)

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Besteden		
Voeding	Eénmalig € 6 miljoen bij begroting 2023		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	6000000
Eindjaar			
Toereikendheid	Voor de middellange termijn voorlopig afdoende		
Vrije ruimte	n.v.t.		

Nut en noodzaak	<p>Groen is de kwaliteit van de Utrechtse regio, groei is de opgave. In het programma Groen Groeit Mee werken de provincie Utrecht, drie regio's (U10/ U16, het Utrechtse deel van Regio Foodvalley en de Regio Amersfoort) en vier waterschappen samen. Daarnaast zijn tal van andere organisaties betrokken. Zo bouwen we met elkaar een alliantie, waarin we samenwerken aan een gezonde leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat, waarin (recreatief) groen meegroeit met andere ontwikkelingen. Als afronding van de eerste fase hebben alle overheden en een groot aantal betrokken organisaties op 7 februari 2022 het Groen Groeit Mee Pact ondertekend. Daarmee markeren de samenwerkende partijen de gedefinieerde ambities, de geïnventariseerde opgaven en onderschrijven zij het belang van een gezamenlijke inspanning om te komen tot realisatie. Het doel is dat de Groen Groeit Mee opgaven ook daadwerkelijk in gebiedsontwikkelingen worden meegenomen. De geraamde investering voor de gehele opgave, waar we als Pact organisatie voor aan de lat staan, is fors. Daarom is de afgelopen periode op verschillende manieren ingezet op de relatie met en lobby richting onder andere het Rijk. Daarvoor is het ook belangrijk om een eigen financiële inzet te organiseren om te kunnen voldoen aan gevraagde cofinancieringseisen vanuit Haagse of Europese bronnen. Momenteel is er enkel procesgeld beschikbaar (€ 250.000 per jaar). Voor de lange termijn wordt aangesloten op de Groeispromg 2040, maar voor de middellange termijn wordt nu een voorstel ingebracht in deze Kadernota. In de uitwerking van het programma Groen Groeit Mee wordt ingezet op een gebiedsgerichte benadering. Daarnaast worden koppelkansen benut.</p>
Bestedingsplan	<p>De verwachting is dat er jaarlijks vanaf 2023 1,5 mln. euro wordt besteed. Dit voorstel betreft een bedrag van € 6 miljoen die als volgt is onderverdeeld:</p> <p>*€ 4 miljoen voor de afgesproken voorbeeldgebieden voor cofinanciering:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kromme Rijn Linielandschap (Regio U10/ U16) 2. Veenendaal west, Roode Haan en Overberg (Regio Foodvalley) 3. Zuidelijke Eemvallei (Regio Amersfoort) 4. Hollandse IJssel (HDSR, namens de Waterschappen) <p>*€ 2 miljoen voor gebiedsontwikkelingen met kansrijke koppelkansen Groen Groeit Mee (i.r.t. stikstof, wonen en energietransitie). Het gaat daarbij met name om de zones rondom de Natura2000 gebieden, waar Groen Groeit Mee nu kansen kan bieden voor de landbouw aldaar. Alsmede voor een evenwichtige ontwikkeling van woningbouw en groen.</p>
Voorwaarde besteding	<p>De vier genoemde voorbeeldgebieden zijn voorgedragen door de regiopartners. De mogelijke groenopgaven zijn hiertoe in beeld gebracht en zullen samen met betrokken partners in de gebieden verder worden uitgewerkt. De bijdragen aan de voorbeeldgebieden zullen naar verwachting pas landen in de jaarschijven na 2023. Omdat Groen Groeit Mee een samenwerkingsprogramma is, waarin meerdere partijen deelnemen, is het uitgangspunt dat ook de regiopartners (financieel) bijdragen. Ook wordt gewerkt aan eventuele cofinanciering van het Rijk, bijvoorbeeld via een regiodeal. Bij voorkeur wordt een bijdrage geleverd aan de realisatie van meerdere soorten groen (zie de 13 legenda-eenheden rapport Opgaven in beeld Groen Groeit Mee). Uitgangspunt is dat een bijdrage geleverd wordt aan projecten verspreid over de provincie, bij meerdere gemeenten en</p>

	waterschappen.
Concrete verplichting	n.v.t. op dit moment, alleen toezeggingen
Relevante ontwikkelingen	Het programma werkt momenteel aan een financieringsstrategie. De strategie levert inzicht voor provincie, gemeenten en waterschappen over hoe om te gaan met eigen middelen en een hefboom te kunnen realiseren op de inzet van zowel (overige) subsidies als private baathebbers. De strategie resulteert ook in een menu aan opties voor bekostiging en financiering die kunnen worden toegepast op gebiedsgerichte projecten. Ten behoeve van de strategie zal er ook een voorstel komen voor de governance die nodig is. Deze ontwikkelingen hebben mogelijk invloed op de Reserve Groen Groeit Mee, waardoor de kenmerken zoals hierboven omschreven veranderen.
Mate van doelrealisatie	n.v.t. op dit moment
Risico's	Nog niet geïnventariseerd
Bijzonderheden	n.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Groen Groeit Mee	-	-	6.000	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	0	0	6.000	0	0	0
Totaal mutaties	0	0	6.000	0	0	0

Reserve Huisvesting

Algemeen

Doel reserve	Het egaliseren van fluctuaties in de begroting als gevolg van groot onderhoud huisvesting.
Instellingsbesluit	PS d.d. 28 juni 2010 (PS2010PS04). In de Begroting 2021 is toegelicht dat de reserve is omgezet naar een reserve voor groot onderhoud.

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve
Functie	Egaliseren
Voeding	Bij de vaststelling van de jaarrekening 2019 is het resterende saldo vanuit de voorzieningen groot onderhoud vrijgevallen en in deze reserve gestort. Op basis van het meerjarig onderhoudsplan (MOP) wordt jaarlijks inzichtelijk gemaakt welke bestedingen zullen plaatsvinden. Het verschil van deze bestedingen ten opzichte van het in de begroting aanwezige, structurele onderhoudsbudget wordt verrekend met deze reserve (zowel plussen als minnen).
Minimum bedrag	0
Maximum bedrag	100000000

Eindjaar	9999
Toereikendheid	De beschikbare middelen zijn toereikend.
Vrije ruimte	n.v.t.
Nut en noodzaak	De feitelijke onderhoudslasten kunnen van jaar tot jaar zeer aanzienlijk verschillen. Deze wisseling aan onderhoudslasten geeft behoefte aan een egaliseringsreserve. Daarnaast wordt hiermee geborgd dat de in het verleden gespaarde onderhoudsmiddelen beschikbaar blijven voor dit doel.
Bestedingsplan	Voor het inzetten van gelden uit de reserve wordt periodiek een onderhoudsplan opgesteld.
Voorwaarde besteding	Bestedingen moeten zijn opgenomen in het meerjarenonderhoudsplan van Huisvesting. Dit onderhoudsplan is onderdeel van de begroting. Eventuele bijstellingen gedurende het jaar vinden plaats via de P&C cyclus.
Concrete verplichting	n.v.t.
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.
Mate van doelrealisatie	Door het instandhouden van de reserve wordt het doel bereikt.
Risico's	n.v.t.
Bijzonderheden	n.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Groot onderhoud Huisvesting	-18.200	-	-	-	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-18.200	0	0	0	0	0
Totaal mutaties	-18.200	0	0	0	0	0

Reserve Hart v.d. Heuvelrug / Vliegbasis Soesterberg

Algemeen

Doel reserve	Het gebiedsontwikkelingsprogramma Hart van de Heuvelrug / Vliegbasis Soesterberg is financieel gezien budgettair neutraal opgezet: de investeringen in de natuurontwikkelingsprojecten worden terugverdiend door de ontwikkeling van woningbouw- en bedrijventerreinprojecten. Deze reserve is bedoeld om alle tussentijdse voor- en nadelen via deze reserve te vereffenen en beschikbaar te houden voor het programma.
Instellingsbesluit	Jaarlijks wordt in de jaarrekening de baten en lasten m.b.t. de uitvoering van het Programma HvdH/VBS afgewikkeld op deze reserve

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Egaliseren		
Voeding	Jaarlijkse afwikkeling van baten en lasten die onderdeel zijn van de gebiedsontwikkeling Hart van de Heuvelrug / Vliegbasis Soesterberg.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999

Eindjaar	2026
Toereikendheid	Toereikendheid is voldoende. De bedragen die uit voorgaande jaarrekeningen (2018 t/m 2021) uit de deelprojecten zijn getrokken, zijn via de resultaatsbestemming opgenomen in deze reserve.
Vrije ruimte	Er is geen sprake van vrije ruimte. Bij de afronding van de gebiedsontwikkeling Hart van de Heuvelrug / Vliegbasis Soesterberg wordt het saldo van de reserve betrokken bij de financiële afwikkeling.
Nut en noodzaak	Deze reserve is nodig om aan de afspraken met de gemeenten Soest en Zeist, vastgelegd in de Samenwerkingsovereenkomst (SOK's) te kunnen voldoen.
Bestedingsplan	Afwikkeling van lasten en baten op beleidsprogramma 1 die samenhangen met het programma Hart van de Heuvelrug / Vliegbasis Soesterberg.
Voorwaarde besteding	De besteding van deze reserve is gekoppeld aan het programma Hart van de Heuvelrug / Vliegbasis Soesterberg.
Concrete verplichting	n.v.t.
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.
Mate van doelrealisatie	n.v.t.
Risico's	De Mastergrex Hart van de Heuvelrug 2022 en GREX Vliegbasis Soesterberg 2022 gaan op 1-1-2022 uit van een positief saldo bij afronding van het programma. Voor de risico's van het programma wordt verwezen naar de risicoparagraaf van de jaarrekening.
Bijzonderheden	n.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Hart vd Heuvelrug/VBS	1.168	128	-	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	1.168	128	0	0	0	0
Reserve Hart vd Heuvelrug/VBS	-706	-360	-	-	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-706	-360	0	0	0	0
Totaal mutaties	462	-232	0	0	0	0

Reserve Integraal Gebiedsontwikkelingsprogramma/Ruimtelijk Actieprogramma (IGP/RAP)

Algemeen

Doel reserve	De eerder in de reserve gestorte middelen beschikbaar houden zodat er uitvoering gegeven kan worden aan grote gebiedsprojecten die zorgen voor doelbereik over bestaande (provinciale) programma's heen en waarbij de provinciale inzet 'er toe doet'.
Instellingsbesluit	Bij vaststelling van de Nota Reserves en Voorzieningen 2013, d.d. 3 februari 2014 Bij vaststellen jaarrekening 2013

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve
Functie	Besteden

Voeding	De initiële storting betreft het niet geclaimde budget van 2012 (3,6 mln. cf. PS2013PS04-2) en de bedragen die bij de Voorjaarsnota 2013 in de projectenreserve zijn geboekt voor IGP (cf. PS2012RGW08), € 3,25 mln. (2013), € 3,15 mln. (2014), € 3,45 mln. (2015). Vanaf 2016 was er jaarlijks structureel € 2,779 mln. beschikbaar, welke na verrekening van de lasten en baten van IGP in de exploitatie, in de reserve werd gestort. Sinds 2021 wordt er toegewerkt naar een afronding van deze reserve door besteding van de resterende middelen.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	36050000
Eindjaar	2024		
Toereikendheid	Het saldo van de reserve is toereikend voor de concrete verplichtingen.		
Vrije ruimte	n.v.t.		
Nut en noodzaak	n.v.t.		
Bestedingsplan	n.v.t.		
Voorwaarde besteding	Inzet van IGP-investeringsbudget voor een IGP project is alleen mogelijk o.b.v. een door uw Staten vastgesteld 'realisatieplan'		
Concrete verplichting	De besteding van de resterende middelen in de reserve zijn voorzien in de periode tot 2024. In de Slotwijziging 2022 zal nog een onttrekking worden doorgevoerd die nog niet in de cijfers van deze begroting zijn verwerkt.		
Relevante ontwikkelingen	De reserve is in afbouw.		
Mate van doelrealisatie	n.v.t.		
Risico's	n.v.t.		
Bijzonderheden	n.v.t.		

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve IGP - RAP	-419	-1.700	-	-200	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-419	-1.700	0	-200	0	0
Totaal mutaties	-419	-1.700	0	-200	0	0

Reserve Investeringsfonds provinciaal erfgoed

Algemeen

Doel reserve	De provincie Utrecht zet zich actief in voor oplossen van Cultuurhistorische knelpunten/provinciale parels. Concretisering: In de beleidsevaluatie (van april 2010) is voor de jaren 2010 en 2011 het volgende vastgesteld door PS: 'Indien ingestemd wordt met voorliggend voorstel worden naar verwachting in 2010 2 kerken, 2 projecten binnen de categorie industrieel erfgoed en 2 projecten binnen de categorie buitenplaatsen gerestaureerd. In 2011 zal naar verwachting 2 projecten binnen de categorie industrieel erfgoed en 4 projecten binnen de categorie buitenplaatsen gerestaureerd worden.'
Instellingsbesluit	PS d.d.15 mei 2006 (PS2006ZCW06)

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Besteden		
Voeding	Eerste vulling met de bestemmingsreserve monumenten en de nog uitstaande voorfinancieringen.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	2023		
Toereikendheid	Het saldo van de reserve is toereikend voor de verplichtingen die uit de reserve gedekt moeten worden.		
Vrije ruimte	Nihil		
Nut en noodzaak	n.v.t.		
Bestedingsplan	n.v.t.		
Voorwaarde besteding	n.v.t.		
Concrete verplichting	Bij de afronding van de reserve wordt beoordeeld of er nog openstaande verplichtingen zijn die hieruit gedekt dienen te worden.		
Relevante ontwikkelingen	De omvang van de reserve is zeer beperkt. Afronding en opheffing van de reserve is voorzien voor 2023, waarvoor nog een separaat voorstel wordt opgesteld in het kalenderjaar 2022.		
Mate van doelrealisatie	n.v.t.		
Risico's	n.v.t.		
Bijzonderheden	n.v.t.		

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Investeringsfonds Prov Erfgoed	-1.166	-270	-	-	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-1.166	-270	0	0	0	0
Totaal mutaties	-1.166	-270	0	0	0	0

Reserve Lastneming subsidies

Algemeen

Doel reserve Verstrekte meerjarige projectsubsidies egaliseren conform BBV

Instellingsbesluit PS 11 november 2020

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Egaliseren		
Voeding	Toegekende projectsubsidiegelden waarvan de lasten niet worden genomen in het jaar van beschikken.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	9999999

Eindjaar	9999
Toereikendheid	n.v.t. Dotatie aan - en onttrekking van projectsubsidiegelden zijn altijd gelijk aan elkaar.
Vrije ruimte	n.v.t.
Nut en noodzaak	Conform de BBV-regels omtrent lastneming subsidies worden verstrekte projectsubsidies die voldoen aan de voorwaarden genoemd in lid 1.b van definitieve voorstel Lastneming Subsidies per 2021 verwerkt volgens het toerekeningsprincipe in plaats van het gebruikelijke voorzichtigheidsprincipe. Via deze reserve zullen de lasten in latere jaren gedekt worden door onttrekkingen aan deze reserve in latere jaren.
Bestedingsplan	n.v.t.
Voorwaarde besteding	In eerdere jaren moet een projectsubsidie zijn toegekend waardoor een dotatie aan de reserve heeft plaatsgevonden.
Concrete verplichting	Zie hiervoor bij Nut en noodzaak.
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.
Mate van doelrealisatie	Door het verstrekken van projectsubsidies worden doelstellingen bereikt.
Risico's	n.v.t.
Bijzonderheden	n.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Lastneming subsidies	-	5.945	-	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	0	5.945	0	0	0	0
Reserve Lastneming subsidies	-	-	-2.470	-	-217	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	0	0	-2.470	0	-217	0
Totaal mutaties	0	5.945	-2.470	0	-217	0

Reserve Meerjarige programma's en projecten

Algemeen

Doel reserve	Zekerheid creëren over het beschikbaar blijven van in een jaar niet volledig bestede projectbudgetten.
Instellingsbesluit	De reserve is initieel ingesteld bij besluit van PS d.d. 10 april 2006 (PS2006BEM06). Bij vaststelling van de Nota Reserves en voorzieningen (11 mei 2022) is de reserve hernoemd naar 'Meerjarige programma's en projecten'.

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve
Functie	Besteden

Voeding	Door storting van nog niet uitgegeven projectbudgetten. Voorstellen hiertoe kunnen jaarlijks worden ingediend via de planning- en controlcyclus. De voorwaarden voor overboeking zijn (cumulatief): a) projecten konden nog niet worden afgerond. Hierbij dient een korte toelichting gegeven te worden over de voortgang en de globale redenen waarom de beschikbare budgetten nog niet zijn besteed;b) overboeking van een restant budget is alleen mogelijk, indien het project is gestart;c) alleen verwachte kosten overboeken;d) alleen die projecten die zijn opgenomen in de projectenlijst van de reserve Projecten.	
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag
Eindjaar		
Toereikendheid	Deze reserve is opgebouwd uit meerdere programma's en projecten, waarvan de middelen worden besteed over meerdere kalenderjaren. De in de reserve opgenomen middelen zijn toereikend voor de uitvoering van deze programma's en projecten.	
Vrije ruimte	N.v.t.	
Nut en noodzaak	In de Nota Reserves en voorzieningen (2022) is toegelicht dat deze reserve specifiek bedoeld is om niet-bestede middelen van een meerjarig programma of project te kunnen overhevelen naar het volgende jaar, zonder dat daarvoor een bestemmingsvoorstel aan PS hoeft te worden voorgelegd. Daarmee draagt dit bij aan rust en stabiliteit in de cijfers, en wordt geborgd dat de middelen beschikbaar blijven voor het doel waarvoor deze door PS ter beschikking zijn gesteld.	
Bestedingsplan	De programma's en projecten die zijn benoemd kennen elk hun eigen bestedingsplan/ritme. Via de reguliere planning- en controlcyclus wordt dit verwerkt.	
Voorwaarde besteding	De middelen kunnen worden besteed voor het programma of project waarvoor deze initieel door PS zijn toegekend. Bij de laatste actualisatie, de Zomernota 2022, is aangegeven dat de volgende programma's en projecten van deze reserve gebruik kunnen maken. In alfabetische volgorde: <ul style="list-style-type: none"> - Asbestdaken (programma 3. Bodem, water en milieu); - Bodemdaling Veenweidegebied (programma 3. Bodem, water en milieu); - Corona noodfonds Cultuur en Erfgoed (programma 7. Cultuur en erfgoed); - Human Capital Agenda (programma 8. Economie); - Invoering Omgevingswet (programma 1. Ruimtelijke ontwikkeling); - Klimaatadaptatie (programma 3. Bodem, water en milieu); - Mooie en veilige dijken (programma 3. Bodem, water en milieu); - Nieuwe Hollandse Waterlinies (programma 7. Cultuur en erfgoed); - Persoonlijk Ontwikkelingsbudget (Overzicht Overhead); - Plattelandscoaches (programma 2 Landelijk gebied en 3 Bodem, water en milieu); - Verbeteren waterkwaliteit (programma 3. Bodem, water en milieu); - Versnelling Woningbouw (programma 1. Ruimtelijke ontwikkeling). 	
Concrete verplichting	In de projectadministratie wordt per programma of project vastgelegd welke kosten er nog gemaakt gaan worden, en welke verplichtingen daar bijhoren. Via het bestedingsritme van deze reserve wordt dat tot uitdrukking gebracht.	
Relevante ontwikkelingen	N.v.t.	
Mate van doelrealisatie	De programma's en projecten dragen elk op hun eigen wijze bij aan de doelen die daaraan ten grondslag liggen.	

Risico's	De projecten en programma's zijn specifiek benoemd en kennen een relatief beperkte omvang qua middelen die over de jaargrens heen worden besteed. De risico's worden om die reden beperkt geacht.
Bijzonderheden	Stortingen in en onttrekkingen aan deze reserve mogen ook verwerkt worden zonder dat ze begroot zijn, conform de Nota Reserves en voorzieningen (2022).

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Meerjarige programma's/projecten	1.995	5.258	3.900	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	1.995	5.258	3.900	0	0	0
Reserve Meerjarige programma's/projecten	-2.748	-11.025	-2.260	-1.200	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-2.748	-11.025	-2.260	-1.200	0	0
Totaal mutaties	-753	-5.767	1.640	-1.200	0	0

Reserve Mobiliteitsprogramma

Algemeen

Doel reserve	Het beschikbaar houden van gelden die bestemd zijn voor het realiseren van de doelstellingen van het Mobiliteitsprogramma.
Instellingsbesluit	Bij X-14/1988 is de voorziening ingesteld teneinde voor investeringen beschikbare gelden (kredieten) voor de toekomst beschikbaar te houden. Bij besluit PS2005BEM20 d.d. 27 juni 2005 is de voorziening herzien en omgezet in een reserve.

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Besteden		
Voeding	Er is geen sprake van structurele voeding. Kasritme verschillen en bedragen die gereserveerd moeten blijven voor toekomstige uitgaven worden incidenteel in deze reserve gestort.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	9999		
Toereikendheid	De reserve is toereikend		
Vrije ruimte	Bij de jaarrekening 2021 is gemeld dat de vrije ruimte in de reserve € 15,6 mln. bedraagt. Deze middelen blijven binnen de reserve gereserveerd voor cofinanciering van de regionale programma's.		
Nut en noodzaak	Opvangen van de fluctuaties in het mobiliteitsprogramma die ontstaan door onder andere samenwerkingsprojecten met het rijk en regio en sparen voor toekomstige grote bijdragen aan programma's.		
Bestedingsplan	Bestedingen volgens het uitvoerings(Mobiliteits)programma dat tot en met 2018 vastgesteld is. En bestedingen conform het nieuwe uitvoeringsprogramma Mobiliteit 2019-2023. Daarnaast wordt ook de cofinanciering van regionale programma's zoals No regret maatregelen en Versterken KTA uit deze reserve gedekt.		

Voorwaarde besteding	Uitgaven die in het uitvoerings(mobiliteits)programma voorzien zijn.
Concrete verplichting	Het totale uitvoeringsprogramma incl. gemaakte bestuurlijke afspraken.
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.
Mate van doelrealisatie	Doel is geld voor het mobiliteitsprogramma beschikbaar te houden voor resterende projecten waar bestuurlijke afspraken aan ten grond slag liggen
Risico's	Geen
Bijzonderheden	Geen

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Mobiliteitsprogramma	12.220	9.500	-	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	12.220	9.500	0	0	0	0
Reserve Mobiliteitsprogramma	-85.215	-15.509	-13.168	-9.792	-7.841	-25.444
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-85.215	-15.509	-13.168	-9.792	-7.841	-25.444
Totaal mutaties	-72.995	-6.009	-13.168	-9.792	-7.841	-25.444

Reserve OV Concessie

Algemeen

Doel reserve	Efficiënt inrichten OV en vergroten tevredenheid OV-reizigers. Door egaliseren financiële effecten van de exploitatiesubsidie OV incl. Regiotaxi m.b.t. indexering, reizigers (opbrengsten)groei (U-OV) en afrekeningen c.q. bijstellingen. Dit betreft dus ook de hogere lasten in verband met de verlenging van de concessie tot en met 2025.
Instellingsbesluit	Aankondiging in de Kadernota 2019-2022. PS 09-07-2018 PS2018PS05 Besluit bij Begroting 2019 05-11-2018 Besluit bij Begroting 2020 30-10-2019

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Egaliseren		
Voeding	Stortingen vanuit exploitatie programma Bereikbaarheid Openbaar Vervoer, conform Financiële spelregels exploitatiesubsidie OV opgenomen in de Kadernota 2019-2022, PS 09-07-2018. Positieve resultaat tussen de begrote lasten en de werkelijke lasten wordt in de reserve gestort. Het negatieve resultaat wordt uit de reserve onttrokken. Op deze manier worden schommelingen in de exploitatie subsidies opgevangen. Om de financiële effecten van de verlenging van de concessies tot en met 2025 op te kunnen vangen hebben er bij de Zomernota 2022 en de Kadernota 2023 extra stortingen plaatsgevonden.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	99999999
Eindjaar	9999		

Toereikendheid	De reserve is op voldoende niveau voor het opvangen van de reguliere eindafrekeningen van de vervoerders en het opvangen van de hogere lasten in verband met de verlenging. Hierbij gaan wij er wel vanuit dat de BVOV regeling in 2023 wordt voortgezet door het Rijk.
Vrije ruimte	Het saldo is bedoeld voor het opvangen van hogere eindafrekeningen vervoerders en voor het egaliseren van de exploitatiesubsidie OV incl. de hogere lasten i.v.m. de verlenging en de Regiotaxi. Er geen sprake van vrije ruimte.
Nut en noodzaak	Reserve voor egalisatie exploitatiesubsidie OV incl. Regiotaxi. Door het egaliseren van de schommelingen wordt voorkomen dat in tijden dat de exploitatiesubsidie hoger uitvalt dan het begrote bedrag (door bijvoorbeeld indexeringsafspraken) het voorzieningenniveau moet worden aangepast.
Bestedingsplan	Egalisatie exploitatiesubsidie OV incl. regiotaxi. Daarnaast wordt de beschikbare ruimte ingezet worden voor de hogere kosten voor het verlengen van de huidige concessies.
Voorwaarde besteding	Negatieve resultaat tussen de begrote lasten en de werkelijke lasten worden uit de reserve onttrokken. Het positieve resultaat wordt in de reserve gestort. Op deze manier worden schommelingen in de exploitatie subsidies opgevangen.
Concrete verplichting	De concessie beschikkingen Qbuzz en Syntus. Voor de proef gratis OV is nog € 500.000 aanwezig om in te zetten in 2023.
Relevante ontwikkelingen	De financiële effecten van corona zijn nog niet allemaal bekend. Ook is nog onduidelijk hoe snel er een herstel zal plaatsvinden van de aantallen reizigers. Daarnaast is het nog niet zeker of de BVOV ook in 2023 zal worden voortgezet.
Mate van doelrealisatie	Het werken met een egalisatiereserve maakt doelrealisatie mogelijk. Door het egaliseren van de schommelingen wordt voorkomen dat in tijden dat de exploitatiesubsidie hoger uitvalt dan het begrote bedrag (door bijvoorbeeld indexeringsafspraken) er een beroep moet worden gedaan op de algemene middelen of dat er gesneden moet worden in het aantal lijnen.
Risico's	Dat een negatief financieel effect groter is dan het beschikbaar saldo van de reserve.
Bijzonderheden	De eindafrekeningen 2020 en 2021 zijn nog niet ontvangen en moeten nog verrekend worden met de reserve.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve OV Concessie	9.761	14.774	27.476	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	9.761	14.774	27.476	0	0	0
Reserve OV Concessie	-	-3.343	-22.323	-20.273	-10.000	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	0	-3.343	-22.323	-20.273	-10.000	0
Totaal mutaties	9.761	11.431	5.153	-20.273	-10.000	0

Reserve Programma Landelijk gebied

Algemeen

Doel reserve (co)Financieren of subsidiëren van projecten in het landelijk gebied op de thema's natuur, water, bodem, landschap, cultuurhistorisch erfgoed, landbouw, recreatie, leefbaarheid, duurzaamheid, klimaat en energie; (subsidiëring van) aankopen, inrichten en beheer van natuurterreinen EHS), knelpunten bij de realisatie van de EHS oplossen; uitvoering van het Reconstructieplan; Groen/Blauwe structuren, duurzame versterking landbouw, bosbeleid.

Instellingsbesluit PS d.d. 12 december 2011 (PS2011RGW10)

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	Besteden		
Voeding	Bij initiatie is een startbedrag betrokken. Bij de Kadernota 2023-2026 zijn aanvullende middelen gestort voor strategisch bosbeleid (€ 24,2 miljoen) en GLB-NSP (€ 20,1 miljoen).		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	2027		
Toereikendheid	Bij de jaarrekening 2021 is een meerjarige doorrekening gemaakt van de benodigde middelen voor de te realiseren beleidsdoelstellingen. Daaruit is gebleken dat de reserve toereikend is. Voor de nieuw toegevoegde middelen vanuit de Kadernota 2023 verwijzen wij naar de onderbouwing die daarvoor in de Kadernota is opgenomen. Indien het bedrag in de reserve niet toereikend is, zal er mogelijk om aanvullende middelen worden gevraagd of zullen er andere keuzes worden voorgesteld. De verwachting is dat er de komende jaren geen sprake is van een tekort, maar mogelijk wel in 2026 en 2027 er van uitgaande dat de gehele NNN-opgave eind 2027 wordt gerealiseerd.		
Vrije ruimte	Geen, zie toereikendheid		
Nut en noodzaak	Uitvoering van het programma Agenda Vitaal Platteland, strategisch bosbeleid en het beschikbaar houden van de middelen voor subsidies die verstrekt worden onder het GLB-NSP.		
Bestedingsplan	De bestedingen moeten in overeenstemming zijn met de doelen die in de genoemde programma(plannen) zijn opgenomen.		
Voorwaarde besteding	Jaarlijks wordt voor het AVP het programmaplan geactualiseerd. De daaruit volgende bestedingsritmes worden via de planning- en controlcyclus ten laste van de reserve gebracht. Het bestedingsritme van het strategisch bosbeleid en het GLB-NSP wordt vanaf 2023 verwerkt in de cyclus.		
Concrete verplichting	In de programmaplannen is meerjarig inzichtelijk waar de middelen voor ingezet gaan worden. De precieze wijze waarop die besteding plaatsvindt (qua kostencategorie) is niet altijd op voorhand bekend.		
Relevante ontwikkelingen	Bij vaststelling van de Kadernota 2023 is het doel van deze reserve uitgebreid met het strategisch bosbeleid en het GLB-NSP.		
Mate van doelrealisatie	Met de beschikbare middelen in de reserve kan worden bijgedragen aan de realisatie van beleidsdoelstellingen van de eerder genoemde programma's. Omdat het bestedingsritme sterk kan fluctueren draagt deze reserve bij aan het		

meerjarig beschikbaar houden van de benodigde middelen.

Risico's	De uitvoering van het programma voor wat betreft de verwerving en inrichting van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) loopt door tot en met 2027. De toereikendheid van de reserve is sterk afhankelijk van de risico's die zich voordoen, waaronder de verwerving van de benodigde gronden. Dit geldt eveneens voor de te verwerven gronden voor het strategisch bosbeleid.
Bijzonderheden	n.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Programma Landelijk gebied	12.832	4.887	48.203	1.085	-	-
Totaal Stortingen in reserves	12.832	4.887	48.203	1.085	0	0
Reserve Programma Landelijk gebied	-4.525	-10.392	-1.243	-173	-463	-197
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-4.525	-10.392	-1.243	-173	-463	-197
Totaal mutaties	8.307	-5.505	46.960	912	-463	-197

Reserve Realisatiestrategie Natuurvisie

Algemeen

Doel reserve	Financieren van de Realisatiestrategie natuurvisie (GS 19 december 2017) waarin de natuuropgaven uit de Natuurvisie provincie Utrecht 2017 (PS d.d. 12 december 2016) zijn uitgewerkt. In de Natuurvisie zijn de doelen van de Wet natuurbescherming (1-1-2017) uitgewerkt. Deze doelen zijn onder andere gericht op behoud en versterking van de provinciale biodiversiteit en de duurzame beleving en benutting van de biodiversiteit.
Instellingsbesluit	PS d.d. 5 november 2018 (PS2018PSXX) Begroting 2019

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve
Functie	Besteden
Voeding	Eenmalige storting uit reserve Landelijk Gebied van € 19,07 miljoen.
Minimum bedrag	0
Maximum bedrag	19070000
Eindjaar	2027
Toereikendheid	De reserve is mogelijk onvoldoende voor de doelrealisatie van de Realisatiestrategie Natuurvisie. Dit wordt in 2023 verder uitgewerkt, evenals een verdere planning van de activiteiten en onttrekkingen aan de reserve. In een toekomstig planning- en controlproduct zal alsdan hiervoor een voorstel worden ingebracht.
Vrije ruimte	Geen vrije ruimte.
Nut en noodzaak	De Realisatiestrategie kent een meerjarig bestedingspatroon dat jaarlijks kan fluctueren. Deze reserve draagt eraan bij dat de middelen beschikbaar blijven

voor het doel waarvoor ze apart zijn gezet.

Bestedingsplan	Besteding moet in overeenstemming zijn met de opgaven uit de Natuurvisie uitgewerkt in de Realisatiestrategie
Voorwaarde besteding	Zie Realisatiestrategie natuurvisie.
Concrete verplichting	Uit deze reserve worden onder andere meerjarige subsidies gedekt voor natuurbeheer.
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.
Mate van doelrealisatie	Met het beschikbare geld in deze reserve wordt bijgedragen aan de natuuropgaven uit de Natuurvisie, die zijn uitgewerkt in de Realisatiestrategie. Dit komt overeen met de doelen in de begroting 2021 op het gebied van natuur.
Risico's	Een risico is dat de beschikbare middelen onvoldoende zijn. Zie verder onder 'Toereikendheid'.
Bijzonderheden	n.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Realisatiestrategie Natuurvisie	-	405	405	-	-	-
Totaal Stortingen in reserves	0	405	405	0	0	0
Reserve Realisatiestrategie Natuurvisie	-4.547	-1.270	-1.670	-1.373	-1.613	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-4.547	-1.270	-1.670	-1.373	-1.613	0
Totaal mutaties	-4.547	-865	-1.265	-1.373	-1.613	0

Reserve Wonen - Binnenstedelijke ontwikkeling

Algemeen

Doel reserve (co)Financiering van de projecten en activiteiten uit het Actieplan Wonen en Binnenstedelijke Ontwikkeling 2012-2015. Binnen het programmabudget kan het geld op drie manieren ingezet worden: via directe beïnvloeding van de processen in de woningmarkt door middel van de inzet op regionale afstemming, kennisdeling en stimuleren van het proces op een aanjagende wijze; via het financieel instrumentarium en via participatie in complexe projecten en gebiedsontwikkeling.

Instellingsbesluit PS 23 april 2012 (PS2012WMC02)

Kenmerken van de reserve

Soort reserve	Bestemmingsreserve		
Functie	n.v.t. wordt opgeheven		
Voeding	Resterende middelen programma 2010-2015 en Fonds Uitplaatsing Hinderlijke Bedrijven, aangevuld met het saldo van de structurele middelen indien minder wordt uitgegeven dan structureel begroot.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	99999999
Eindjaar	2022		

Toereikendheid	n.v.t.
Vrije ruimte	n.v.t.
Nut en noodzaak	n.v.t.
Bestedingsplan	n.v.t.
Voorwaarde besteding	n.v.t.
Concrete verplichting	n.v.t.
Relevante ontwikkelingen	Bij de Slotwijziging 2022 zal worden voorgesteld om de reserve op te heffen. Eventuele niet-bestede middelen van het programma Versnelling Woningbouw 2021 t/m 2024, dat de opvolger is van het programma Binnenstedelijke Ontwikkeling 2017 t/m 2020, kunnen gestort worden in de daarvoor aangemaakte projectreserve onder de bestemmingsreserve 'Meerjarige programma's en projecten'.
Mate van doelrealisatie	n.v.t.
Risico's	n.v.t.
Bijzonderheden	n.v.t.

Mutaties in de reserves	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserve Wonen - Binnensted. Ontwikkeling	-2.554	-2.574	-	-	-	-
Totaal Onttrekkingen aan reserves	-2.554	-2.574	0	0	0	0
Totaal mutaties	-2.554	-2.574	0	0	0	0

Voorzeringen

Voorz. Dekking fin. risico grondbedrijf

Algemeen

Doel voorziening	Risico's opvangen verkopen grond revolverend fonds
Instellingsbesluit	PS d.d. 13 jun 2016 (PS2016PS08); jaarrekening 2015.

Kenmerken van de voorziening

Voeding	Eénmalige voeding bij instelling door risicofonds van Het Revolverend Fonds om te zetten in een voorziening. De storting in de voorziening is als kosten opgenomen en onttrokken uit de reserve Dekking financiële risico's grondaankopen.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	2027		
Toereikendheid	De hoogte van de voorziening is voldoende om het huidig ingeschatte risico op verwachte opbrengsten op te vangen. Jaarlijks vindt een herziening plaats van het risico op de panden in het Revolverend Fonds.		
Vrije ruimte	Geen, zie toereikendheid		
Nut en noodzaak	Conform het beleid voor risicomanagement dienen risico's > 50% als voorziening te worden opgenomen. In 2015 is duidelijk geworden dat de verwachte verliezen, die met het risicofonds worden opgevangen, een kans hebben van > 50%. In 2027 moeten de gronden uit het Revolverend Fonds zijn verkocht. De verkopen met verwachte verliezen zijn in beeld gebracht om de hoogte van de voorziening te bepalen.		
Bestedingsplan	Gerealiseerde verliezen Revolverend Fonds.		
Voorwaarde besteding	geen		
Concrete verplichting	Sinds 2018 wordt de voorziening alleen nog gebruikt voor gebouwen en niet meer voor grond aangezien daar het risico op lagere marktwaarde beperkt is. Wanneer de marktwaarde (gebaseerd op een actueel taxatierapport) meer dan €100.000 lager ligt dan de waarde waarvoor het gebouw is geactiveerd, dan wordt voor het verschil tussen beide bedragen een voorziening vastgelegd. De gebouwen waarvoor een voorziening is gevormd worden iedere drie jaar opnieuw getaxeerd per 31/12 om deze waarde te bepalen. Jaarlijks kijken de grondadviseurs van de provincie (team GEB/grondzaken) of de lagere marktwaarde nog actueel is.		
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.		
Mate van doelrealisatie	n.v.t.		
Risico's	n.v.t.		
Bijzonderheden	Zie paragraaf Grondbeleid		

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Totaal mutaties	-	-	-	-	-	-

Voorz. Energiefondsen

Algemeen

Doel voorziening	Voorzien in het te verwachten tekort in het Energiefonds Utrecht dat ontstaat als de lening van de BNG waarvoor wij borg staan aan het eind van de looptijd in 2038 moet worden afbetaald.
Instellingsbesluit	PS jaarrekening 2021 d.d. 29 juni 2022

Kenmerken van de voorziening

Voeding	Incidenteel op basis van verwachte verliezen Energiefonds		
Minimum bedrag	400000	Maximum bedrag	1000000000
Eindjaar	2038		
Toereikendheid	Aansluitend op afgeboekte leningen door SETU		
Vrije ruimte	Geen		
Nut en noodzaak	Er blijkt een lening van € 400.000 te zijn afgeboekt door het Energiefonds (SETU), zie bijlage met de vaststellingsovereenkomst. Dit is geld dat wij als provincie in 2038 zullen moeten betalen als de borgstelling wordt ingeroepen op aflossingsdatum aan de bank, zie bijlage Akte van borgtocht		
Bestedingsplan	Zie nut en noodzaak		
Voorwaarde besteding	Ten behoeve van het inroepen van de borgstelling voor de lening van het Energiefonds		
Concrete verplichting	Geen		
Relevante ontwikkelingen	Door een recent gerealiseerde winst op een deelneming is het fondsvermogen weer op peil en kan de voorziening in 2022 vrijvallen ten gunste van de exploitatie van energietransitie. Hiermee vervalt de voorziening.		
Mate van doelrealisatie	n.v.t.		
Risico's	De voorziening wordt opgehoogd als zich nieuwe risico's voordoen met een kans van >= 50%. Als er geen ruimte in het budget is wordt dit ten laste van het weerstandsvermogen gebracht		
Bijzonderheden	Geen		

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Totaal mutaties	-	-	-	-	-	-

Voorz. Grondwaterheffing

Algemeen

Doel voorziening	Egalisatie van kosten van het kwantitatieve waterbeheer.
Instellingsbesluit	Bij V en W-6/1987 werd besloten een grondwaterheffing in te voeren. Vanwege het gesloten circuit is bij de jaarrekening 2017 de voormalige reserve omgezet in een voorziening.

Kenmerken van de voorziening

Voeding	Voeding vindt plaats door de werkelijke opbrengsten vanuit de grondwaterheffing		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	9999		
Toereikendheid	De hoogte van de voorziening is toereikend.		
Vrije ruimte	Er is geen vrije ruimte in de voorziening. In de waterwet (artikel 7.7) is vastgelegd dat er alleen middelen aan deze reserve onttrokken mogen worden die aan de voorwaarden voldoen		
Nut en noodzaak	De voorziening dient voor de opvang van de jaarlijkse exploitatieverschillen van het grondwaterbeheer. Omdat de kosten van dit beheer worden gedekt uit een heffing is er sprake van een gesloten circuit.		
Bestedingsplan	Besteding is gebonden o.g.v. art. 7.7 van de Waterwet		
Voorwaarde besteding	Besteding is gebonden o.g.v. art. 7.7 van de Waterwet		
Concrete verplichting	n.v.t.		
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.		
Mate van doelrealisatie	n.v.t.		
Risico's	Geen tijdige aanpassing structurele inkomsten leges grondwaterheffing wegens nalaten aanvragen tariefsaanpassing grondwaterheffing.		
Bijzonderheden	geen		

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Voorziening Grondwaterheffing 600000	-	1.418	1.334	1.334	1.334	1.334
	0	1.418	1.334	1.334	1.334	1.334
Voorziening Grondwaterheffing 600000	-	-1.334	-1.334	-1.334	-1.334	-1.334
	0	-1.334	-1.334	-1.334	-1.334	-1.334
Totaal mutaties	0	84	0	0	0	0

Voorz. NAR-regeling

Algemeen

Doel voorziening	Het doel van de voorziening is om te voorzien in de (toekomstige) kosten die voortkomen uit de regeling Non-activiteit uit 2012. De kosten worden zeker gemaakt en zijn in de voorziening gereserveerd.
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2016 d.d. 03-07-2017 PS2017PS07

Kenmerken van de voorziening

Voeding	De voorziening is gevoed uit de reserve weerstandsvermogen, de reserve frictiekosten en het rekeningresultaat 2016.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	8700000
Eindjaar	2024		
Toereikendheid	De hoogte van de voorziening is toereikend		
Vrije ruimte	Geen vrije ruimte		
Nut en noodzaak	Voor het opvangen van de toekomstige kosten van de medewerkers die gebruik maken van de Non-activiteitsregeling. Maandelijks worden er (salaris)kosten geboekt voor de medewerkers die gebruik maken van de regeling. Deze kosten zullen per kwartaal ten laste van de voorziening geboekt worden. Dit zal doorgaan tot de betreffende medewerker de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt en daarmee het dienstverband wordt beëindigd.		
Bestedingsplan			
Voorwaarde besteding	Kosten mogen alleen ten laste van de voorziening geboekt worden als de bedragen ook daadwerkelijk zijn uitbetaald		
Concrete verplichting	n.v.t		
Relevante ontwikkelingen	n.v.t		
Mate van doelrealisatie	n.v.t		
Risico's	n.v.t		
Bijzonderheden	Er zijn nu geen nieuwe medewerkers meer die gebruik kunnen maken van de regeling. Toekomstige cao afspraken gelden ook voor NAR medewerkers, bij een nieuwe cao moet dan ook de hoogte van de voorziening opnieuw bepaald worden. Nadat de cao-afspraken 2022/2023 definitief zijn geworden, zal een eventueel financieel effect daarvan via de reguliere planning- en controlcyclus worden verwerkt.		

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Voorziening NAR regeling 600000	-	-486	-243	-72	-	-
	0	-486	-243	-72	0	0
Totaal mutaties	0	-486	-243	-72	0	0

Voorz. Nazorg stortplaatsen

Algemeen

Doel voorziening	De nazorg van de stortplaatsen: De Omega (Wilnis), Tammer (Soesterberg) en Weber (Nieuwegein). Het nazorgfonds van Smink (Amersfoort) is opgenomen in het nieuwe Leemtewetfonds.
Instellingsbesluit	PS d.d. 11 januari 2000 (1999WEM003628i)

Kenmerken van de voorziening

Voeding	Eénmalig bij instelling vanuit de bestaande reserve toezicht. Jaarlijkse toevoeging om de voorziening op het juiste niveau te brengen.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	2025		
Toereikendheid	De hoogte van de voorziening is toereikend. Er is geen vrije ruimte. In de overeenkomst is opgenomen dat bij een eventueel positief saldo de helft van het nazorgfonds aan 'het bedrijf' vervalt en de andere helft aan de provincie. Pas bij opheffing van de voorziening eind 2025 zal blijken of er nog vrije ruimte is.		
Vrije ruimte	In de overeenkomst staat dat het nazorgfonds wordt ingesteld voor de duur van 30 jaar na sluiting van de stort. Sluiting van de stort De Omega vond plaats 1 maart 1995. De voorziening loopt tot 2025.		
Nut en noodzaak	De provincie is op grond van de Wet bodembescherming bevoegd gezag voor monitoring en sanering van voormalige stortplaatsen, m.u.v. de stortplaatsen in de gemeenten Utrecht en Amersfoort. Wettelijke verplichting van monitoring en sanering van voormalige stortplaatsen.		
Bestedingsplan	Zoals in de overeenkomst is vastgelegd.		
Voorwaarde besteding	Ten behoeve van de nazorg van de stortplaats Omega.		
Concrete verplichting	n.v.t.		
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.		
Mate van doelrealisatie	n.v.t.		
Risico's	Het risico bestaat dat de uitgaven aan de nazorg hoger uitvallen dan de in de voorziening beschikbare bedragen. In dit geval is echter de provincie niet aansprakelijk om de ontbrekende middelen aan te vullen. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de voormalig exploitant.		
Bijzonderheden	geen		

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Voorziening Nazorg stortplaatsen 600000	-	-30	-30	-30	-30	-30
	0	-30	-30	-30	-30	-30
Totaal mutaties	0	-30	-30	-30	-30	-30

Voorz. Nazorg stortplaats Maarsbergen

Algemeen

Doel voorziening	De nazorg van de stortplaats Maarsbergen
Instellingsbesluit	PS d.d. 26 april 2005 (PS2005BEM20); Jaarrekening 2008 - geen specifiek besluit (formeel bekrachtigd bij vaststelling van de jaarrekening, PS2009PS05).

Kenmerken van de voorziening

Voeding	In 2008 is eenmalig een bedrag ontvangen van het OLVN t.b.v. de nazorg van de stortplaats Maarsbergen; Jaarlijks wordt er een bedrag toegevoegd om dit bedrag op peil te houden.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	2040		
Toereikendheid	De hoogte van de voorziening is toereikend.		
Vrije ruimte	Er is geen vrije ruimte. Een eventueel positief saldo zal overeenkomstig een afgesproken verdeelsleutel worden verdeeld over de oorspronkelijk deelnemende gemeenten (of hun rechtvolgers (artikel 10)).		
Nut en noodzaak	De provincie is op grond van de Wet bodembescherming bevoegd gezag voor monitoring en sanering van voormalige stortplaatsen, m.u.v. de stortplaatsen in de gemeenten Utrecht en Amersfoort. Op grond van de ontwerp-tekst Leemtewet zijn begin jaren 90 voor de toen operationele, door particulieren geëxploiteerde stortplaatsen nazorgfondsen gevormd.		
Bestedingsplan	Zoals in de overeenkomst is vastgelegd.		
Voorwaarde besteding	Voor de stortplaats Maarsbergen heeft de provincie nazorgovereenkomst afgesloten met een looptijd van 30 jaar. In die overeenkomst is vastgelegd welke nazorgactiviteiten moeten worden uitgevoerd ten laste van de nazorgfondsen. De provincie beheert die fondsen.		
Concrete verplichting	n.v.t.		
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.		
Mate van doelrealisatie	n.v.t.		
Risico's	Het risico bestaat dat de uitgaven aan de nazorg hoger uitvallen dan de in de voorziening beschikbare bedragen. In dit geval is echter de provincie niet aansprakelijk om de ontbrekende middelen aan te vullen. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de oorspronkelijk deelnemende gemeenten.		
Bijzonderheden	Geen		

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Voorziening Nazorg stortpl.Maarsb 600000	-	-10	-10	-10	-10	-30
	0	-10	-10	-10	-10	-30
Totaal mutaties	0	-10	-10	-10	-10	-30

Voorz. Ontgrondingenwet

Algemeen

Doel voorziening	Dekking toekomstige schade bij reeds verleende grote ontgrondingen (boven de 10.000 kubieke meter) met een daadwerkelijke kans op schade.
Instellingsbesluit	PS2017PS07

Kenmerken van de voorziening

Voeding	Jaarlijkse voeding door overschot op ontgrondingheffing na gemaakte kosten.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	999999999
Eindjaar	9999		
Toereikendheid	De hoogte van de voorziening is toereikend.		
Vrije ruimte	geen		
Nut en noodzaak	Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV). Dit betreft ontgrondingheffing voor kosten met betrekking tot in de ontgrondingenwet genoemde doelen (zoals onderzoek, compensatie, schadevergoedingen).		
Bestedingsplan	Vanwege het wisselende/onvoorspelbare karakter van de heffing en bijbehorende kosten, is geen bestedingsplan mogelijk.		
Voorwaarde besteding	De voorziening mag alleen worden aangewend voor kosten die gemaakt worden in het kader van ontgrondingen.		
Concrete verplichting	n.v.t.		
Relevante ontwikkelingen	n.v.t.		
Mate van doelrealisatie	n.v.t.		
Risico's	Vanwege het wisselende/onvoorspelbare karakter van de heffing en bijbehorende kosten, is een juiste hoogte van de voorziening op korte termijn slecht in te schatten.		
Bijzonderheden	geen		

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Voorziening Ontgrondingenwet 600000	-	5	5	5	5	-
	0	5	5	5	5	0
Totaal mutaties	0	5	5	5	5	0

Voorz. Pensioenen GS

Algemeen

Doel voorziening	De voorziening is ingesteld ter egalisatie van de kosten voor de verplichtingen tot het betalen van pensioengelden aan huidige en voormalige GS-leden bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.
Instellingsbesluit	PS d.d. 18 mei 2004, Jaarrekening 2003; (PS2004BEM14)

Kenmerken van de voorziening

Voeding	Middels de storting van de pensioenbijdragen van de huidige gedeputeerden, de inbreng van overdrachten en indien nodig een jaarlijkse storting ten laste van het budget wachtgeld en pensioenen.		
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag	99999999
Eindjaar	9999		
Toereikendheid	Op dit moment is de voorziening toereikend. Jaarlijks wordt in opdracht van de provincie door APG Loyalis een actuariële berekening uitgevoerd van de pensioenen van de reeds gepensioneerden en de actieven en slapers. Op grond hiervan wordt indien nodig de voorziening aangevuld of afgeroomd.		
Vrije ruimte	Er is op dit moment geen vrije ruimte. Pas bij opheffing van de voorziening (bij overlijden van de laatste gepensioneerde en/of nabestaande) zal blijken of er nog vrije ruimte is.		
Nut en noodzaak	Ten behoeve van dekking van pensioenverplichtingen jegens (voormalige) gedeputeerden.		
Bestedingsplan	Uitbetaling pensioenen (voormalige) gedeputeerden.		
Voorwaarde besteding	Bereiken van pensioengerechtigde leeftijd van de desbetreffende perioden, of overdracht van opgebouwde pensioenrechten.		
Concrete verplichting	De in de voorziening opgenomen middelen zijn benodigd voor (toekomstige) lasten van pensioenen.		
Relevante ontwikkelingen	Op 23 mei 2016 is in het IPO besloten om over te gaan tot fondsvorming. Dit houdt in dat de opbouw van pensioenen van de actieven en slapers per een nog nader te bepalen datum overgezet zal worden naar het ABP. De pensioenen van de gepensioneerden blijven bij de provincie en worden uit de bestaande voorziening betaald. Wanneer de laatste gepensioneerden (en de nabestaanden) zijn overleden, kan ook de voorziening dan worden opgeheven.		
Mate van doelrealisatie	N.v.t.		
Risico's	Dat de aannames bij de actuariële berekeningen niet juist zijn, waardoor de voorziening te laag kan zijn en er extra dotaties gedaan moeten worden.		
Bijzonderheden	Indien elders opgebouwde pensioenrechten worden ingebracht, wordt de ontvangen afkoopsom aan de voorziening toegevoegd.		

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Voorziening Pensioenen GS 600000	-	340	340	340	340	-
	0	340	340	340	340	0
Voorziening Pensioenen GS 600000	-	-487	-487	-487	-487	-
	0	-487	-487	-487	-487	0
Totaal mutaties	0	-147	-147	-147	-147	0

Voorz. Spaarverlof

Algemeen

Doel voorziening	De voorziening is ingesteld ter egalisatie van de kosten die voortvloeien uit het betalen van salarissen van provinciale medewerkers die gebruik maken van hun spaarverlof.
Instellingsbesluit	PS d.d. 29 juni 2022, Jaarrekening 2021

Kenmerken van de voorziening

Voeding	De voorziening wordt gevoed vanuit het beschikbare arbeidskostenbudget. Een medewerker die verlof spaart, betaalt dit namelijk vanuit het Individuele Keuzebudget (IKB). Jaarlijks wordt de benodigde stand van de voorziening berekend op basis van het saldo van het spaarverlof dat wordt vermenigvuldigd met de werkgeverslasten (uren x tarief). Eventuele verschillen ten opzichte van de werkelijke stand van de voorziening worden afgewikkeld via het arbeidskostenbudget.	
Minimum bedrag	0	Maximum bedrag
Eindjaar	9999	
Toereikendheid	De voorziening is toereikend om de lasten te dekken die voortvloeien vanuit het spaarverlof per einde van het boekjaar. Jaarlijks wordt de voorziening bij de jaarrekening herijkt.	
Vrije ruimte	Er is op dit moment geen vrije ruimte	
Nut en noodzaak	Art. 44, lid 3 BBV geeft aan dat voor jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen met een vergelijkbaar volume géén voorziening gevormd mag worden. In de notitie 'Arbeidskostengerelateerde verplichtingen' van de commissie BBV (2013) is aangegeven dat bij de opbouw van nieuwe/extra loonkosten, zoals spaarverlof, er wél een voorziening gevormd dient te worden. Er is sprake van een veronderstelde en moeilijk voorspelbare groei.	
Bestedingsplan	Uitbetaling volgt vanuit de opname van spaarverlof van medewerkers. Per jaareinde wordt dit verrekend met de voorziening als een gesaldeerde mutatie.	
Voorwaarde besteding	Voor het opnemen van spaarverlof gelden de reguliere afspraken zoals die zijn vastgelegd in de cao.	
Concrete verplichting	De verplichting is gelijk aan het saldo van de voorziening.	
Relevante ontwikkelingen	N.v.t.	
Mate van doelrealisatie	N.v.t.	
Risico's	Dat het verlofsaldo niet juist is berekend en/of dat er een verkeerd tarief voor werkgeverslasten is gehanteerd, waardoor de voorziening niet toereikend is	
Bijzonderheden	N.v.t.	

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Totaal mutaties	-	-	-	-	-	-

Voorz. Vitaliteitsverlof

Algemeen

Doel voorziening	De voorziening is ingesteld ter egalisatie van de kosten voor de verplichtingen tot het betalen van salariskosten van provinciale medewerkers wier aanspraak op het vitaliteitsverlof zijn gehonoreerd.
Instellingsbesluit	PS d.d. 7 juli 2021, Jaarrekening 2020

Kenmerken van de voorziening

Voeding	Het vitaliteitsverlof is een uitwerking van het coalitieakkoord. Middelen zijn in 2020 en 2021 beschikbaar gesteld.
Minimum bedrag	0
Maximum bedrag	1300000
Eindjaar	9999
Toereikendheid	Op dit moment is de voorziening toereikend. Het aantal gehonoreerde aanvragen is vertaald naar financieel benodigd budget. Op het moment dat het aantal aanvragen het maximum bedrag van het Vitaliteitsverlof bereiken kunnen geen nieuwe aanvragen meer worden ingediend.
Vrije ruimte	Er is op dit moment geen vrije ruimte.
Nut en noodzaak	Ten behoeve van dekking van salariskosten vitaliteitsverlof.
Bestedingsplan	Uitbetaling conform afspraken in contracten vitaliteitsverlof.
Voorwaarde besteding	Een aanspraak op het vitaliteitsverlof wordt beoordeeld en goedgekeurd. Na afsluiten van contract worden salariskosten naar rato ten laste van de voorziening gebracht.
Concrete verplichting	In de jaarrekening 2021 is vermeld dat de omvang van de voorziening gelijk is aan de gehonoreerde en contractueel vastgelegde aanspraken.
Relevante ontwikkelingen	N.v.t.
Mate van doelrealisatie	N.v.t.
Risico's	Dat de aannames bij de salarisberekening niet juist zijn en er minder aanspraak op het vitaliteitsverlof kan worden gedaan.
Bijzonderheden	N.v.t.

Mutaties in de voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Totaal mutaties	-	-	-	-	-	-

Bijlage 4: Staat van begrotingssubsidies

Begrotingssubsidies zijn subsidies waarbij de subsidieontvanger en het bedrag wat maximaal als subsidie verleend kan worden expliciet in de begroting van de Provincie Utrecht staan vermeld. Met het vaststellen van deze staat van begrotingssubsidies wordt een grondslag verkregen voor subsidies die worden verstrekt op grond van de Algemene subsidieverordening provincie Utrecht (AsvpU). De in onderstaande tabel opgenomen begrotingssubsidies zijn reeds eerder door uw Staten vastgesteld en sluiten aan op de stand die in de Zomernota 2022 is gepresenteerd.

STAAT VAN BEGROTINGSSUBSIDIES 2023					
Prog.	Omschrijving	2023	2024	2025	2026
1	Ruimtelijke ontwikkeling	213	213	-	-
	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)	213	213	-	-
2	Landelijk gebied	1.336	1.336	365	-
	Stichting IVN	192	192	-	-
	Faunabeheer	415	415	-	-
	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	350	350	350	-
	Gemeente Wijk bij Duurstede, Groen doet Goed	15	15	15	-
	Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht	364	364	-	-
3	Bodem, water en milieu	95	15	-	-
	Omgevingsdienst regio Utrecht	80	-	-	-
	Natuur en Milieufederatie Utrecht	15	15	-	-
4	Energietransitie	-	-	-	-
	n.v.t.		-	-	-
5	Bereikbaarheid I - Algemeen	4.151	4.014	2.107	-
	Gemeente De Bilt	237	237	-	-
	Gemeente Utrecht	257	257	257	-
	Gemeente Utrecht	137	-	-	-
	Stichting Hub Utrecht Oost	20	20	-	-
	Gemeente Utrecht	1.850	1.850	1.850	-
	Gemeente Utrecht	1.650	1.650	-	-
6	Bereikbaarheid II - Openbaar vervoer	38	39	40	-
	Gemeente Nieuwegein voet- en fietsveer VREVIEWA	38	39	40	-
7	Cultuur en erfgoed	3.158	3.027	2.737	-
	Stichting theaterfestival Woerden	10	10	10	-
	Stichting Arteganza	15	15	15	-
	Stichting Het Literatuurhuis	90	90	90	-
	Stichting weeshuis van de Kunst	15	15	15	-
	Stichting Internationaal Kamermuziek Festival Utrecht	30	30	30	-
	Stichting Nacht van de Literatuur Amersfoort	5	5	5	-
	Stichting vogelopvang Utrecht	11	11	11	-
	Stichting Landschap Erfgoed Utrecht STAMU	136	136	136	-
	Stichting Het Utrechtse Landschap	817	817	817	-
	Stichting Landschap Erfgoed Utrecht	1.512	1.512	1.512	-
	Gemeente Woerden Groen is Goed	20	20	20	-
	Stichting Dierenlot	40	40	40	-

	Stichting KunstBende Regio Utrecht	36	36	36	-
	Stichting Nederlands Film Festival	7	7	-	-
	Stichting DOMunder	17	-	-	-
	Jeugdfonds Sport & Cultuur Utrecht	36	36	-	-
	Stichting Erfgoedhuis Zuid-Holland	114	-	-	-
	Stichting Exploitatie Slot Zuylen	135	135	-	-
	Stichting Kasteel Amerongen	112	112	-	-
8	Economie	768	641	475	-
	Nationaal Groenfonds	250	250	250	-
	Economic Board Utrecht (EBU)	225	225	225	-
	Opleidingsbedrijf Metaal Midden Nederland B.V.	19	19	-	-
	Gemeente Utrecht	25	25	-	-
	Gemeente Utrecht	13	13	-	-
	Stichting ICT Valley	19	-	-	-
	Stichting Nationaal Instituut voor Middelbaar Eco&Tech	109	109	-	-
	TechnoHUB BV	83	-	-	-
	St.Regionaal Bureau voor Toerisme Heuvelrug & Vallei	25	-	-	-
9	Bestuur	-	-	-	-
	n.v.t.				
Totaal		9.759	9.285	5.724	-
<u>Toelichting:</u>					
-Saldi in de kolom '2023' komt overeen met de gepresenteerde Staat van begroting subsidies in de Zomernota 2022					

Bijlage 5: Overzicht op taakvelden

Geraamde lasten en baten per programma per taakveld		Lasten	Baten	Saldo
1. Ruimtelijke ontwikkeling				
8.1	Ruimtelijke ordening	11.966	1.262	-10.704
8.3	Stedelijke vernieuwing	5.957	0	-5.957
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	3.456	0	-3.456
Programma 1. Ruimtelijke ontwikkeling		21.379	1.262	-20.117
2. Landelijk gebied				
4.4	Vergunningverlening en handhaving	107	0	-107
4.6	Duurzaamheid	1.349	900	-449
5.1	Natuurontwikkeling	19.309	3.860	-15.449
5.2	Beheer natuurgebieden	34.227	736	-33.491
5.3	Beheer flora en fauna	9.364	0	-9.364
5.9	Natuur, overige baten en lasten	745	0	-745
6.1	Agrarische aangelegenheden	2.108	0	-2.108
7.2	Maatschappij	382	0	-382
Programma 2. Landelijk gebied		67.590	5.496	-62.094
3. Bodem, water, milieu				
3.1	Waterkeringen	971	0	-971
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	878	0	-878
3.9	Water, overige baten en lasten	6.385	1.334	-5.051
4.1	Bodembescherming	4.358	1.581	-2.777
4.2	Luchtverontreiniging	466	0	-466
4.3	Geluidhinder	533	0	-533
4.4	Vergunningverlening en handhaving	8.928	89	-8.839
4.5	Ontgronding	5	5	
4.6	Duurzaamheid	240	0	-240
4.9	Milieu, overige baten en lasten	2.446	0	-2.446
5.9	Natuur, overige baten en lasten	332	0	-332
6.1	Agrarische aangelegenheden	7.973	7.000	-973
6.3	Kennis en innovatie	120	60	-60
7.9	Cultuur en maatschappij, overige b&l	364	0	-364
Programma 3. Bodem, water, milieu		33.999	10.069	-23.930
4. Energietransitie				
4.6	Duurzaamheid	8.293	1.000	-7.293
6.3	Kennis en innovatie	2.398	0	-2.398
6.4	Recreatie en toerisme	81	0	-81
Programma 4. Energietransitie		10.772	1.000	-9.772

5. Bereikbaarheid I - Algemeen

2.1	Landwegen	84.801	1.059	-83.742
2.2	Waterwegen	2.207	216	-1.991
2.9	Verkeer en vervoer, overige b&l	2.627	0	-2.667
Programma 5. Bereikbaarheid I - Algemeen		89.635	1.275	-88.360

6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer

2.3	Openbaar vervoer	192.897	37.450	-155.447
Programma 6. Bereikbaarheid II - Openbaar Vervoer		192.897	37.450	-155.447

7. Cultuur en erfgoed

7.1	Cultuur	22.394	0	-22.394
7.2	Maatschappij	13	0	-13
7.9	Cultuur en maatschappij, overige b&l	560	0	-560
Programma 7. Cultuur en erfgoed		22.967	0	-22.967

8. Economie

4.6	Duurzaamheid	1.203	0	-1.203
4.9	Milieu, overige baten en lasten	235	0	-235
6.3	Kennis en innovatie	4.244	0	-4.244
6.4	Recreatie en toerisme	8.927	3.009	-5.918
6.9	Regionale economie, overige b&l	2.857	36	-2.821
Programma 8. Economie		17.466	3.045	-14.421

9. Bestuur

0.6	Overhead	1.409	0	-1.409
1.1	Provinciale Staten	4.018	74	-3.944
1.2	Gedeputeerde Staten	2.083	0	-2.083
1.3	Kabinetszaken	515	220	-295
1.4	Bestuurlijke organisatie	2.856	0	-2.856
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.029	0	-1.029
1.6	Openbare orde en veiligheid	1.972	0	-1.972
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	2.234	130	-2.104
4.6	Duurzaamheid	1.914	0	-1.914
7.2	Maatschappij	1.794	0	-1.794
Programma 9. Bestuur		19.824	424	-19.400

10. Overzicht overhead

0.6	Overhead	58.736	4.133	-54.603
Programma 10. Overzicht overhead		58.736	4.133	-54.603

Algemene middelen

0.1	Uitkering provinciefonds	0	275.466	275.466
0.2	Opbrengst provinciale belastingen	0	145.114	145.114
0.3	Geldleningen en uitzettingen	0	57	57
0.4	Deelnemingen	0	200	200
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige b&l	3.552	0	-3.552
	Programma Algemene middelen	3.552	420.837	417.285
	Reserves			
0.8	Mutaties reserves	124.326	178.153	53.827
	Programma Reserves	124.326	178.153	53.827
	Totaal	663.144	663.144	0

Bijlage 6: Rapportage actiemanagement

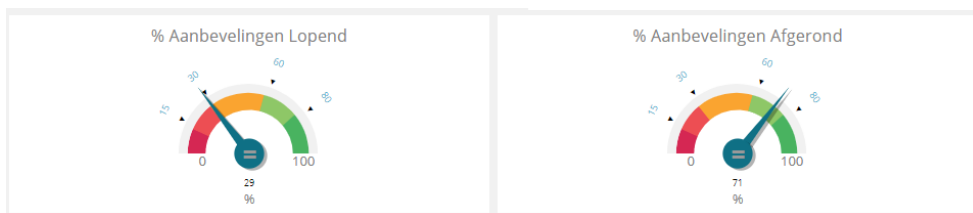
Inleiding

Op verzoek van het College van Gedeputeerde Staten en in lijn met het coalitieakkoord is een monitor actiemanagement (verder 'monitor') ontwikkeld. Doel van de monitor is om de acties die worden afgesproken naar aanleiding van rapporten van onder andere de accountant en de Randstedelijke Rekenkamer (RR) te monitoren en hiermee te sturen op de voortgang van de acties. Deze rapportage wordt twee keer per jaar opgesteld (laatste keer: Jaarrekening 2021 (PS2022PS13)). In deze rapportage melden wij de stand van zaken per medio september 2022 in relatie tot de jaarrekening 2021 (J2021).

Op 23 februari 2022 is er een presentatie over de monitor in de FAC gehouden. In een tweetal Statenbrieven (PS2022FAC08) hebben wij u nader geïnformeerd over de afdoening van acties van een aantal rapporten en hoe wij u informeren over de rapporten en voorgesteld in welke commissie (FAC of vakcommissie) dit idealiter thuishoort. Een aantal aanbevelingen (van de RR) richten zich ook op Provinciale Staten. Met de griffie is afgesproken dat wij ook deze aanbevelingen in scope nemen. Bij de interne managementgesprekken wordt nadrukkelijk gesproken over de voortgang in het afwickelen van acties en aanbevelingen.

Tenslotte kan worden gemeld dat bij de vaststelling van de wet versterking decentrale rekenkamers (35 298) het amendement Motie Van der Graaf en Arib is vastgesteld waarin een toevoeging van een artikel aan de provinciewet zal worden opgenomen die luidt 'Gedeputeerde staten zenden provinciale staten jaarlijks een overzicht van de aan gedeputeerde staten gedane voorstellen van de rekenkamer, vergezeld van hun standpunt daaromtrent en de wijze waarop aan de voorstellen vervolg is gegeven (art 186a). Deze rapportage kan als het overzicht van voorstellen worden beschouwd.

Totaalbeeld

Er zijn momenteel 385 (J2021: 364) aanbevelingen die gevolgd worden. Bij 20 aanbevelingen hebben we geconcludeerd dat de aanbeveling al eerder was geformuleerd of bij nader inzien niet werkbaar was. Netto zijn dus 365 aanbevelingen in scope. Daarvan zijn er 105 lopend (29%) en inmiddels 260 (J2021: 219) aanbevelingen (71%) afgerond. Van de 401 acties die geformuleerd zijn (J2021: 363) lopen er momenteel nog 115 (J2021: 125). We hebben nu 262 acties (J2021: 221) afgerond.

VOORTGANG		
Indicator	Actueel	Gepland
# Aanbevelingen	385	
# Aanbevelingen Voorgesteld	0	
# Aanbevelingen Geaccepteerd	0	
# Aanbevelingen Lopend	105	
# Aanbevelingen Afgerond	260	385
# Aanbevelingen Geannuleerd	20	
# Acties	401	
# Acties - Voorgesteld	7	
# Acties - Lopend	115	
# Acties - Afgerond	262	401
# Acties - Geaccepteerd	0	
# Acties - Geannuleerd	17	
# Acties voorbij deadline	0	

Er zijn momenteel 19 rapporten (J2021: 20) die gevolgd worden via de monitor. Het rapport over de opvolging van aanbevelingen uit 2017 en 2018 heeft de status gearchiveerd gekregen. Het accountantsverslag van PWC 2021 is toegevoegd aan de monitor.

Hierna volgt een overzicht van de status van de acties en aanbevelingen per onderzoek. Gegroepeerd op onderzoeker (accountant, Randstedelijke Rekenkamer, overige onderzoekers). We geven daarin ook een voorzichtige indicatie wanneer alle acties afgerond zullen zijn.

Beeld per onderzoek

Rapporten van accountants

1. Accountantsverslag EY (2017);

Ten aanzien van de resterende 4 van de in totaal 69 acties is te melden dat het herziene controllersstatuut, naar verwachting in oktober 2022 door het College zal worden vastgesteld. Het controllersstatuut wordt ter kennisname aan PS (de FAC) gestuurd. Twee acties die zich richten op screening en voorkoming van het risico van belangenverstremming zijn geïmplementeerd. We wachten nog met het gereed melden van de acties op een evaluatie van de maatregelen. We zijn tenslotte een koppeling aan het maken tussen contractenadministratie en financiële administratie. Die zal naar verwachting voor het einde van het jaar gerealiseerd zijn.

2. Managementletter PWC (2018 en 2019);

Van de 48 acties staan er momenteel nog 6 open (J2021: 8). Deze hebben te maken met het verbeteren van General IT-controls en application controls in SAP. De inrichting van het CIO-Office gaat helpen om de rolverdeling en verantwoordelijkheden rond de door de provincie gebruikte systemen aan te scherpen. De implementatie van het nieuwe financiële systeem (2024) ook. Het inrichten van een proces om inkomende subsidies beter te beheersen heeft vertraging opgelopen. We zoeken momenteel hard naar een projectleider.

3. Accountantsverslag PWC (2018 en 2019);

Van de 30 acties staan er nog 3 open (J2021: 5). Deze hebben te maken met de wijze waarop er inzicht wordt gegeven in grondposities, beleid en het programma Hart van de Heuvelrug. Dit inzicht is al verbeterd, maar kan altijd nog verder worden geoptimaliseerd. Met het vaststellen van het beleid rond de grondbank (actief grondbeleid) zal het beleid worden herijkt. We nemen de resterende punten mee met het opstellen van de jaarrekening 2022.

4. Managementletter PWC (2020);

Van de 33 acties lopen er momenteel nog 10 (J2021: 13). Deel van de acties vallen onder eerdergenoemde problematiek bij onze systemen, de inkomende subsidies, de invoering van het nieuwe financiële systeem en het nieuwe subsidiesysteem. Dit betekent dat het nog enige tijd gaat duren alvorens alle acties na tevredenheid zijn

afgerond. De implementatie van het nieuwe financiële systeem is gepland in 2023 en moet werkzaam zijn vanaf 1 januari 2024.

5. Accountantsverslag PWC (2020);

Van de 39 acties lopen er momenteel nog 18 (J2021: 32). Het vaststellen van het nieuwe inkoopbeleid (gepland oktober 2022) en daaropvolgende implementatie en training van de medewerkers, zal een aantal acties doen afronden. We gaan het proces rond de jaarrekening evalueren en ook voorstellen doen met als doel tot een dunnere jaarrekening te komen. We gaan verder bezien hoe we ons inzicht in de liquiditeit(-s stromen) kunnen verbeteren met gebruik van de tool Power BI. Tenslotte willen we in 2022 vooruitlopend op de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording proefdraaien, ook in onze informatievoorziening naar Provinciale Staten.

6. Managementletter PWC (2021);

Van de 22 acties lopen er nog 12 (J2021: 19). Ze raken hoofdzakelijk diverse financiële processen zoals inkoop, administratie, subsidies en de verbijzonderde interne controle. Deze acties worden nauwgezet gevolgd en maken onderdeel uit van managementgesprekken binnen bedrijfsvoering.

7. Accountantsverslag PWC (2021);

Deze rapportage is na vaststelling van de jaarrekening 2021 opgenomen in het actiemanagement. Van de 31 acties, geformuleerd uit 22 aanbevelingen, lopen er nog 27. We hebben algemenere geformuleerde aanbevelingen toebedeeld aan meerdere organisatieonderdelen, zodat daar dan ook makkelijker op te sturen is. Of de organisatie in staat is om schattingsprocessen te verbeteren zal bij de slotwijziging en jaarrekening 2022 blijken. We werken er momenteel heel hard aan. Dan zullen ook een aantal andere acties worden afgewikkeld.

Rapporten van de Randstedelijke Rekenkamer

8. Dolderseweg (2018);

Van de 6 acties die zijn geformuleerd, staan er nog 4 (deels) open (2021: 4). De provincie heeft een nieuw dynamisch aankoopstelsel aangeschaft voor inhuur van externen waarmee we maatregelen die erop toezien dat alleen mensen worden ingehuurd die een VOG-verklaring hebben ingeleverd, geautomatiseerd kunnen inregelen. Deze actie zal medio 2022 dus kunnen worden afgerond. De overige acties lopen nog en zullen, naar verwachting, voor het einde van het jaar worden afgerond.

9. Uithoflijn (2018);

Van de 12 acties die geformuleerd zijn alle acties als gevolg van het vaststellen van de nota investeren afgerond (J2021: 5). Wij zullen de vakcommissie, zoals afgesproken, hierover informeren met een statenbrief.

10. Economic Board Utrecht (2018);

Van de 5 acties zijn inmiddels alle 5 acties afgerond (J2021: 1). Wij zullen de vakcommissie, zoals afgesproken, hierover informeren met een statenbrief.

11. Energietransitie (2018);

Van de 11 acties zijn inmiddels alle 11 acties afgerond (J2021: 11). Wij zullen de vakcommissie, zoals afgesproken, hierover informeren met een statenbrief.

12. Garanties en leningen (2018);

Van de 7 acties zijn inmiddels alle 7 acties afgerond (J2021: 7). Wij zullen de vakcommissie, zoals afgesproken, hierover informeren met een statenbrief.

13. Restauratie rijksmonumenten (2018);

Van de 6 acties zijn inmiddels alle 6 acties afgerond (J2021: 6). Wij zullen de vakcommissie, zoals afgesproken, hierover informeren met een statenbrief.

14. Bouwen aan regie (2019);

Van de 12 acties zijn inmiddels alle 12 acties afgerond (J2021: 12). Wij zullen de vakcommissie, zoals afgesproken, hierover informeren met een statenbrief.

15. Drinkwaterbronnen (2020);

Van de 7 acties lopen er momenteel nog 4. In de statenbrief van 6.9.22. (PS2022RGW113) bent u geïnformeerd over de voortgang van de afhandeling van de aanbevelingen.

16. Concessieverlening (2021);

Van de 11 acties zijn nog alle acties lopend. Wij zullen de vakcommissie, zoals afgesproken, over de voortgang informeren.

17. VRT (2021);

Van de 11 acties zijn nog alle acties lopend. Wij zullen de vakcommissie, zoals afgesproken, over de voortgang informeren.

De recent verschenen rapporten over de WOB en bodemdaling bevatten geen aanbevelingen. Deze zullen daarom niet in scope worden genomen.

Rapporten van overige onderzoekers

18. Integis

Van de 20 acties die zijn geformuleerd zijn nog 4 acties lopend (J2021: 4). Het screeningsbeleid is geïmplementeerd, maar willen we eerst nog evalueren en inpassen in ons nieuwe inhuurproces via het dynamisch aankoop systeem (DAS). Andere aanpassingen van processen en systemen zijn geïmplementeerd en werken.

19. Beleidsaudit mobiliteit

Van de 20 acties die zijn geformuleerd is er nog 1 lopend (J2021: 2). De acties ten aanzien van de verzelfstandiging van het trambedrijf lopen nog. Provinciale Staten zijn geïnformeerd over voor- en nadelen van het verzelfstandigen van taken op het gebied van openbaar vervoer.

Bijlage 7: Beleidsdocumenten programma's

Omgevingsbeleid	Looptijd	Soort product	Vaststelling	Beleidsdoelen	Meerjarendoelen
Omgevingsvisie	2021-2050	Visie	PS	Vrijwel allemaal	Vrijwel allemaal
(Interim) Omgevingsverordening	2021-2050	Verordening	PS	Vrijwel allemaal	Vrijwel allemaal
Beleidsdocument/Visie/Programma	Looptijd	Soort programma ihkv Omgevingswet	Vaststelling	Beleidsdoelen	Meerjarendoelen
Kader voor regionale programmering wonen en werken		Kaderstelling	PS	1.1, 8.4	
Provinciaal Programma Wonen en Werken		Omgevingswetprogramma	GS	1.1, 8.4	
Utrecht Nabij, Ontwikkelingsperspectief Regio Utrecht 2040 (deel van U Ned)		Samenwerking, visie	GS	1.1	
Ontwikkelbeeld 2030-2040 Regio Amersfoort		Samenwerking, visie	PS	1.1	
Verstedelijkingsstrategie Regio Arnhem-Nijmegen-Foodvalley		Samenwerking, visie	PS	1.1	
Programma Groen Groeit Mee		Samenwerking, visie en uitvoering	GS	1.1	
Netwerk Omgevingsgericht Werken (NOW)		Samenwerking, visie en uitvoering	GS	1.1, 1.2, 9.4	
Programma Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg		Samenwerking, uitvoering	PS	1.2	
Uitvoeringsprogramma Versnelling Woningbouw 2021-2024	2021-2024	Uitvoeringsprogramma	PS	1.3	
Woondeal regio Utrecht - regio Amersfoort		Samenwerking, afsprakenkader	GS	1.3	
Regiodeal Vitale Wijken Overvecht, Batau en Vollenhoven		Samenwerking, afsprakenkader	GS	1.3	
Natuurvisie provincie Utrecht 2017		Visie	PS	2.1	
Realisatiestrategie Natuurvisie 2018-2027		Uitvoeringsprogramma	GS	2.1	
Beleidskader Wet Natuurbescherming provincie Utrecht 2017		Beleidskader	PS	2.1	
Natura 2000 beheerplannen		Omgevingswetprogramma	GS	2.1	
Agenda Vitaal Platteland (verlenging)		Uitvoeringsprogramma	GS	2.1	
Instrumentenkader Uitvoering Groene Contour		Uitvoeringskader	PS	2.1	
Strategisch Bosbeleid		Kaderstelling	PS	2.1	

Landschapsuitvoeringsplan		Uitvoering	GS	2.1	
Visie Agrarisch Natuurbeheer 2023-2028		Visie t.b.v. subsidieverlening	PS	2.2	
Natuurbeheerplan		Subsidiekader	GS	2.2	
Leidraad gebiedsgerichte aanpak stikstof in de provincie Utrecht		Uitvoeringskader	PS	2.2	
Programma Oversteekbaarheid Fauna 2021-2023		Uitvoeringsprogramma	GS	2.2, 5.6	
Programma invasieve exoten		Uitvoeringsprogramma	GS	2.2	
Aanpak Biodiversiteit in stad en dorp		Uitvoeringsprogramma	GS	2.2	
Landbouwvisie provincie Utrecht 2018		Visie	PS	2.4	
Samenwerkingsagenda landbouw provincie Utrecht 2019		Samenwerking, uitvoering	PS	2.4	
Voedselagenda provincie Utrecht 2021-2023		Samenwerking, uitvoering	PS	2.4	
Bodem- en waterprogramma 2022-2027		Omgevingswetprogramma	PS	3.1, 3.2, 3.3	
Programma Klimaatadaptatie 2020-2023		Uitvoeringsprogramma	PS	3.1	
Regionale adaptatiestrategieën		Samenwerkingsprogramma	GS	3.1	
Programmaplan Mooie en Veilige dijken		Uitvoeringsprogramma	GS	3.1	
Uitvoeringsprogramma Drinkwater Provincie Utrecht 2021-2027		Uitvoeringsprogramma	GS	3.3	
Programma Gezond en Veilig 2022-2025		Omgevingswetprogramma	GS	3.4	
Innovatieprogramma gezonde leefomgeving 2022-2024		Uitvoeringsprogramma	GS	3.4	
Beleidskader sport en bewegen 2021-2025	2021-2025	Kaderstelling	PS	3.4	
Schone Lucht Akkoord (SLA)		Samenwerkingsprogramma	GS	3.4	
Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht 2018-2023		Uitvoeringsprogramma	GS	3.4, 5.6	
Actieplan Omgevings Lawaai 2018-2023	2018-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	3.4, 5.6	
Visie Bodemdaling		Visie	PS	3.5	
Uitvoeringsprogramma Bodemdaling 2020-2023	2020-2023	Uitvoeringsprogramma	PS	3.5	
Regionale Veenweide Strategie	2022-2030 (ijkmoment 24 en 26)	Samenwerkingsprogramma	PS	3.5	
programmaplan Energietransitie 2020-2025	2020-2025	Uitvoeringsprogramma	PS	4.1, 4.2, 4.3	
Regionale Energie Strategieën Regio U16, regio Amersfoort en regio	2021-2030	Samenwerkingsprogramma	PS	4.2	

Foodvalley					
Mobiliteitsprogramma 2019-2023	2019-2023	Omgevingswetprogramma	PS	5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 6.1	
MeerjarenInvesteringsProgramma Mobiliteit	2022-2026	Uitvoeringsprogramma	PS	5.1, 5.3, 5.4, 5.7, 6.1	
Nota Kapitaalgoederen Mobiliteit	2022-2025	Financieel kader	PS	5.1, 6.1	
Netwerkperspectief Provinciale Wegen 2040		Kaderstelling	PS	5.1	
Uitvoeringsprogramma Wegen en Vaarwegen 2019-2023	2019-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	5.1	
Uitvoeringsprogramma Multimodale Knooppunten 2019-2023	2019-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	5.2	
Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023	2019-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	5.3	
Programma U Ned		Samenwerkingsprogramma	GS	5.3, 5.8, 6.1 en 1.1	
Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid 2019-2023	2019-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	5.4	
Uitvoeringsprogramma Goederenvervoer 2019-2023	2019-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	5.5	
Regionale Mobiliteitsprogramma (Uitvoering Klimaatakkoord)	2021-2030	Samenwerkingsprogramma	GS	5.6	
Uitvoeringsprogramma smart Mobility 2019-2023	2019-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	5.7	
OV Netwerkperspectief		Kaderstelling	PS	6.1	
Nota van Uitgangspunten nieuwe concessies		Kaderstelling	PS	6.1	
Uitvoeringsprogramma Openbaar Vervoer 2019-2023	2019-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	6.1	
Nota Festivalbeleid 2021-2024	2021-2024	Kaderstelling	PS	7.1	7.1.3
Programma Cultuur en erfgoed "Voor Jong & Altijd" 2020-2023	2020-2023	Kaderstelling	PS	7.1, 7.2	7.1.1 t/m 7.2.3
Beleidskader Museumbeleid "Beter in verbinding" 2021-2025	2021-2025	Kaderstelling	PS	7.2,	7.2.3
Het maritiem erfgoed in de provincie Utrecht; Nadere uitwerking van het Cultuur- en Erfgoedprogramma.	2022-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	7.2	7.2.3
Uitvoeringsprogramma Hollandse Waterlinies 2021-2024	2021-2024	Uitvoeringsprogramma	GS	7.3	7.3.1
Economische Visie 2020 – 2027 'Focus op een vitale en duurzame economie'	2020-2027	Kaderstelling	PS	8.1, 8.2, 8.3, 8.4	
Regionale Economische Agenda		Samenwerkingsprogramma	GS	8.2, 8.3	

Reiideal Foodvalley		Samenwerkingsprogramma	GS	8.3	
Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050		Kaderstelling	PS	8.3, 9.7	
Uitvoeringsagenda Circulaire Samenleving 2021-2023	2021-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	8.3, 9.7	
Kaderstelling Recreatie en Toerisme	2022-2025	Kaderstelling	PS	8.5	8.5.1 t/m 8.5.6
Programma Recreatie en Toerisme 2022-2025	2022-2025	Omgevingswetprogramma	GS	8.5	8.5.1 t/m 8.5.6
Groeisprong 2040		Financiële doorrekening ambities	GS	9.1	
Gezamenlijk bod asiel en huisvesting: 'de kunst van samenleven en samen werken' Provincie Utrecht, Regio Amersfoort, regio Utrecht U16, Utrechtse Foodvalleygemeenten	2022-2023	n.v.t.	GS (en ter info naar PS)	9.1	
Actie-agenda Weerbare overheid 2022-2023	2022-2023	Uitvoeringsprogramma	GS (en ter info naar PS)	9.3	
Programmaplan participatie 'Participatie voor en door de provincie Utrecht'	2021-2022	Kaderstelling	PS	9.4	
Visie van de provincie Utrecht op het samenspel met inwoners	2022 e.v.	Samenwerkingsprogramma	PS	9.4	
Leidraad van de provincie Utrecht op het samenspel met inwoners	2022 e.v.	Samenwerkingsprogramma	PS	9.4	
Programma Sterk Utrechts Bestuur	2021-2026 (evaluatie 2023)	Kaderstelling	PS	9.5	
Nota Samenwerkende partijen	2022 e.v.	n.v.t.	PS	9.5	
Europastrategie 2020-2023	2020-2023	n.v.t.	PS	9.5	
Public affairs-strategie 2021-2025	2021-2025	n.v.t.		9.5	
Beleidskader Interbestuurlijk Toezicht (IBT) 2021-2024	2021-2024	n.v.t.		9.6	
Agenda Toekomst (interbestuurlijk) Toezicht	2018 e.v.	n.v.t.		9.6	
Actieplan Toekomst (interbestuurlijk) Toezicht	2018-2022	n.v.t.		9.6	
Verordening systematische toezichtinformatie provincie Utrecht	2017 e.v.	n.v.t.		9.6	
Gemeenschappelijk financieel toezichtkader gemeenten 2020	2020 e.v.	n.v.t.		9.6	
Beleidskader Sociale Agenda 'Wij doen mee'	2022 e.v.	Kaderstelling	PS	9.7	
Uitvoeringsagenda Wij doen mee! Van de Sociale Agenda	2022-2023	Uitvoeringsprogramma	GS	9.7	
Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050	2021-2050	Visie	PS	9.7	9.7.2

Uitvoeringsagenda Circulaire Samenleving 2021-2023 (actualisatie 2022)	2021-2023	Uitvoeringsagenda	GS	9.7	9.7.2
Programma Slimmer met Data, Datagedreven Provincie	2020-2024	n.v.t.	GS	9.7	
Digitale routekaart Slimcity 2025	2019-2025	n.v.t.	GS	9.7, 10.2	

Bijlage 8: Afkortingenlijst

ARK	Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit
AVP	Agenda Vitaal Platteland
AVU	Afvalverwijdering Utrecht
AWB	Algemene Wet Bestuursrecht
BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BDU	Brede Doeluitkering
BRIK	Bijzondere Realisaties Intelligente koppelingen
BISC	Bibliotheek Servicecentrum
BMW	Bodem-, Water- en Milieubeleid
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BKWO	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer
BOA	Buitengewone opsporingsambtenaren
BOR	Bereikbaarheidsoffensief Randstad
BRTN	Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland
BRU	Bestuur Regio Utrecht
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CEMT	Conferentie van Europese Ministers van Transport
CEP	Centraal Economisch Plan
CPB	Centraal Planbureau
CROW	St. Centrum voor regelgeving en onderzoek in de grond-, water- en wegebouw
CVB	Commissie Vaarwegbeheerders
CvdK	Commissaris van de Koning
EBU	Economic Board Utrecht
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EMU	Europese Monetaire Unie
ERRIN	European Regions Research and Innovation Network
EU	Europese Unie
FIDO	Financiering decentrale overheden
FINC	Financieel netwerk Innovatieve Constructies
GWW	Grote Wegenwerken
HNP	Huis Nederlandse Provincies
HRM	Human resource management
IBT	Interbestuurlijk toezicht
IFLO	Inspectie Financiën Lokale Overheden
IGP	Integraal gebiedsprogramma
ILG	Investeringsprogramma landelijk gebied
IPO	Interprovinciaal overleg
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
KC	Kunst Centraal
KCC	Klant Contact Centrum
KRW	Kaderrichtlijn water
KWA	kleinschalige wateraanvoer
LEU	Landschap Erfgoed Utrecht
LTOP	lange termijn onderhoudsplanning
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MRB	Motorrijtuigenbelasting
NARIS	Risicomanagement Informatie Systeem
NEN	NEderlandse Norm
NHW	Nieuwe Hollandse Waterlinie
NWB	Nederlandse Waterschapsbank

NSL	Nationaal Samenwerkingsprogramma Lucht
ODRU	Omgevingsdienst Regio Utrecht
OMU	Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht
OV	Openbaar vervoer
PAS	Programmatische aanpak Stikstof
PHS	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer
PMP	Provinciaal Milieubeleidsplan
POP(-subsidie)	Plattelandsontwikkelingsprogramma
PPL	Provinciaal Programma Luchtkwaliteit
PROMEV	proactief meten verkeersveiligheid
PRS	Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie
PRV	Provinciale Ruimtelijke Verordening
PUEV	Provinciaal uitvoeringsprogramma externe veiligheid
PURPLE	Peri Urban Regions Platform Europe
RAG	Ruimtelijke Agenda Gemeenten
RAP	Ruimtelijk actieprogramma
RF	Revolverend Fonds
RO	Ruimtelijke Ontwikkeling
RodS	Recreatie om de Stad
ROK	Realisatieovereenkomst
ROV	Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid
RSL(U)	Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (Utrecht)
RUD	Regionale Uitvoeringsdiensten
RVM	Regionale Verkeersmanagement
RVMC	Regionale Verkeersmanagementcentrale
SMO	Stimuleringsregeling Maatschappelijke Ontwikkeling
SMPU	Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht
SOK	samenwerkingsovereenkomst
STAR	Smart Traffic Accident Reporting
SWOV	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
SWUNG	Samen Werken in de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid
TOP	Toeristische opstappunten
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UMP	Uitvoeringsprogramma Mobiliteitsplan
USP	Utrecht Science Park
UTR	Utrecht Toerisme en Recreatie
UVL	Utrechts verkeersveiligheidslabel
UvW	Unie van Waterschappen
VMC	verkeersmanagementcentrale
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VRI	Verkeersregelinstantie
VRU	Veiligheidsregio Utrecht
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VWS	Volksgesondheid, Welzijn en Sport
V&J	Veiligheid en Justitie
WBO	Wonen en Binnenstedelijke Ontwikkeling
WGR	Wet gemeenschappelijke regelingen
WKO	Warmte-koude-opslag
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening

Colofon

De Programmabegroting 2023 is een uitgave van

Provincie Utrecht
Archimedeslaan 6
3584 BA UTRECHT
Postbus 80300
3508 TH UTRECHT
Telefoon: 030-2589111
www.provincie-utrecht.nl

Samenstelling en eindredactie

Team Financiën en team Corporate Communicatie Provincie Utrecht

Oplage

30-50 exemplaren (intern)